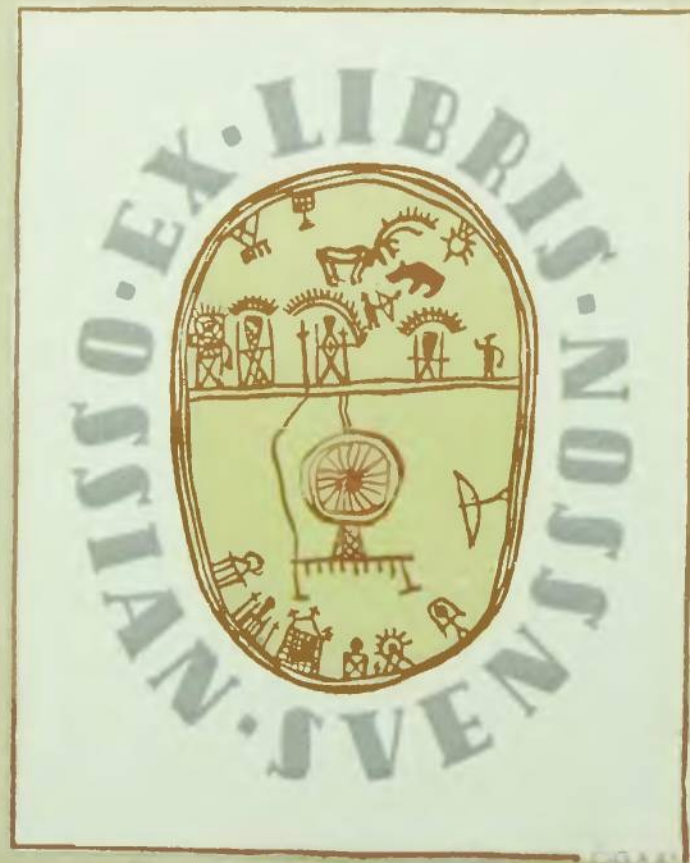

Aug 6 a 1857

Tidigare utkommit 1857-59.

Aug 21 1864

Norrbottens Län
Kongl. Hushållningssällskaps
Handlingar.

Ume, 1864.
Tryckt hos E. G. Lindroth.

Protokoll, hållet wid Norrbottens
Läns Kongl. Hushållningsfällskaps
årssammanträde å Konungens Befall-
ningshafwandes sessionsal i Ule den
28 Januari 1864.

Närvarande:

Ordföranden: Herr Landshöfdingen och Riddaren
S. P. Bergman. v. Ordföranden Herr Lands-
sekreteraren och Riddaren A. M. Euren. Ledamö-
ter: Herrar Förste Landtmätaren J. E. Nyström,
Kaptenen och Riddaren N. B. Ström, Postinspekto-
ren N. Almqvist, Handlanden E. Asplund, Brukspa-
tronen D. Hummel, Brukspatronen Edv. Ulfhjeltn,
Räntmästaren och Ridd. L. U. Öqvist, Ingenjören L.
Ruth, Komminister Stecksén, Ländjurkåfaren Jacobs-
son, Konsul J. Bodell, Löjtnant E. D. Bergman,
Jägmästaren E. A. Ennes, Riktorn E. J. Backman,
Handlanden J. M. Finell, Sägwerksegaren E. D.
Schlytern, Direktören J. J. Sandstedt, Possessio-
naten P. Hedström, Handlanden J. P. Rutqvist,
Handlanden B. Forsberg Jr, Arrendatorn A. Sjö-
stedt, Inspektoren Fr. Ekhell, Handlanden D. D.
Sundberg, f. Nämndemannen J. Sundström, Hem-
mansegarne Sundström och Engqvist från Åsiva m.
fl. samt undertecknad protokollsörare.

§. 1.

E. D. Sedan välkomsthelsningen af Hr Ordföranden blif-
wit framförd till de närvarande, förklarades sammanträdet öppnadt.

§. 2.

Emedan ledamöterna ännu icke till större antal hunnit
samlas, föreslog Hr Ordföranden att med årsberättelsens upp-
läsande skulle dröjas till samlingen blefwe större, och i stället
företagas wal af ledamöter uti Förvaltningsutskottet i deras

ställe, som woro i tur att afgå, nemligen Herrar Nyström och Hultqvist. Wid anställbt wal blefwo båda återwalda, hwarjemte till suppleanter utsågos Herr J. M. Finell, i afgående Landkamrer Ekströms ställe, och Handlanden N. E. Bergström, som återwaldes.

§. 3.

Som Sällskapet's räkenskaper för 1862, till följe af sefreterareombytet under år 1863, icke blifwit till revisorerne öfverlemnade, beslöts att revision af dem skulle ske på samma gång som revisionen af 1863 års räkenskaper, hwarjemte beslöts att Revisorerne skulle bli desamma, som för 1862 års räkenskaper blifwit utsedda, neml. Herrar J. M. Finell och P. Gemenius, och waldes till suppleant Postinspektoren Munéus.

§. 4.

Derefter inwaldes till ledamöter i Sällskapet: Hr Brukspatronen E. Ulfhjelm å Rosfors, Hr Tullförvaltaren J. Ulfberg i Nederkalix, Hemmansegarne Erik Lindgren Kells, E. O. Bergström och Olof Bergström i Ytterbyn, Johan Lindgren i Siknäs och Repslagaren Abr. Wallgren, alla i Nederkalix; hwaremot skulle utgå ur samma gille: Fyrmästaren Per Bergström i Ytterbyn, Färgaren G. Fredriksson, Gästgifwaren Olof Rönneberg i Sangis, Bonden Josef Lundbäck i Pålänge och Hemmansegaren J. Rütberg i Stråkanäs.

§. 5.

Sedan nu ledamöterna blifwit talrikt samlade, ansåg Hr Ordföranden lämpligt, att undertecknad föredrog berättelsen till Sällskapet för 1863, hwilken war af följande lydelse:

Berättelse till Norrbottens Låns Hushållningsfällskap för år 1863 wid dess allmänna sammanträde den 28 Januari 1864.

Af det widtomfattande fält, som ligger öppet för ett Hushållningsfällsaps verksamhet, torde icke någon anmärkningsvärdt stor del hinna bearbetas under blott ett år. Detta gäller utan twiswel för Hushållningsfällskap med wida större resurser, än Norrbottens, hwilket är i jäknad af twänne wäsendtliga faktorer, nemligen penningar och goda

exempel. Det är tydligt nog, att de Hushållningsfällskap, som inom sig räkna en mängd insigtsfulla och förmodna possessionater, till wiß grad se frukterna af sitt utsäde wida hastigare mogna, än Hushållningsfällskap i de län, der exempel, om icke saknas, åtminstone icke äro många, och der dessa måste werka så mycket långsammare i samma mån som de, till följd af länens större utsträckning och gles befolkning, endast af en fåtaligare allmänhet blifwa bemärkta. Deruti får man wal äfwen söka orsaken till att någon associationsanda i allmänhet icke waknat och gjort sig gällande i detta län. Deruti ligger wal äfwen hindret för att så utställningar af landtbruksalster, redskaper och kreatursraser uppmärksammade och besökta af allmogen. De försök, som hittills i detta fall af Sällskapet blifwit gjorda, kunna icke anses hafwa ledt till något egentligt resultat, så länge icke allmogen kommit till insigt af deras nytta. Sällskapet har under året haft ett nytt tillfälle att erfara detta.

Churu åtskilliga premier wid sammanträdet i Kalix woro utfästade både för jordbruksalster och redskaper samt för kreatur, kunde icke mer än tre mindre pris utdelas och af dessa intet till allmogesman af det enkla skälet att högst få bönder woro närwarande och bland dem ingen enda utställare.

De pris som derwid utdelades woro: till Brukspatron Norman på Törefors ett pris å 25 Rdr för en tjur, till Rättaren Holmström på Holmsfors ett pris å 10 Rdr för en förbättrad kapplog samt åt Arrendatorn af Melderstein, Hr Sjöstedt, ett pris å 4 Rdr för rosor och morötter, hwarjemte med beröm omnämndes ett af Apotekaren Stenström utställt prof på i Nederkalix socken produceradt lin.

Då defutom Sällskapet wid samma möte icke blott egde tillfälle att taga i betraktande de förtjenstfulla odlingar, som flera af ledamöterna i denna sockens gille åwägabragt, utan äfwen meddela hwarandra de erfarenhetsrön, man gjort i flera grenar af landthushållningen, är det så mycket ledsammare att icke allmogen derwid tillstädestom.

De jordbruksredskap, som härwid rekommenderades till begagnande, woro Kullhars, Öfverrumplog, Klöshars, Gåsfotscharj eller swenskt exerpator.

Det werksamaste medlet att befordra sparsamhet och ordentlighet ansåg mötet wara **sparbanker**, och uppdrogs åt Förvaltningsutskottet att från olika sparbanksdirektioner anskaffa reglementen för att tjena till ledning för sparbankers inrättande i länet. Frågan har blifwit omfattad med den nitälfskan, att twenne nya sparbanker äro under bildande, nemligen i Haparanda och Lule, samt en redan erhållit af Konungens Befallningshafwande i länet stadfästadt reglemente, nemligen i Nederkalix socken, hwilken sednare tillkommit genom Handelsbolaget Bergman, Hummel & Komps frifostiga donation, i det nämnde bolag anslagit 500 Rdr till grundfond.

För att motwerka den betänkligt stora tillväxten af inhysingar har frågan om jordtorps anläggande åtskilliga gånger warit föremål

för Sällskapet's öfverläggningar, men de beslut Sällskapet förut derom fattat hafwa icke haft aflystad werkan, hvarföre Sällskapet wid Kalix-mötet modifierade sitt sednast fattade beslut i den syftning, att större förmåner måste medgifwas jordtorparne. Trenne premier å 100 Rdr blefwo derwid anslagna att utgå från och med samma år till lika fördelning mellan jordegaren och torparen, sedan de å ömse sidor styrkt sig hafwa fullgjort det af Sällskapet godkända kontrakt för torp-anläggningar.

Till hästafwelns förbättrande har Sällskapet anslagit 150 Rdr under hwartera af åren 1864 och 1865 för underhåll af en hingst med station i Haparanda och till rasens förädling i de norra socknarne. Den Sällskapet tillhörige hingst, som wid Åfwa skola varit uppställd, har varit så föga anlitad, att Skolstyrelsen icke ansett stäl uti, att vidare begagna sig af den rättighet, Sällskapet tilldelat bolaget i detta fall; hvarföre han blifwit lemnad till Raptanen och Riddaren Ström, som åtagit sig att tillsvidare vårda honom.

Åf framstående wigt för ladugårdsförseln i länet är det förslag, som innefattas i ett till Förvaltningsutskottet från Kongl. Styrelsen för Stamholländerierna ingånget cirkulär, hwarå Förvaltningsutskottet afgifwit ett så lydande utlåtande:

"Kongl. Styrelsen har i skrifwelse af den 1 sista Maj behagat infordra Norrbottens Läns Hushållningsfällstaps Förvaltningsutskotts uttalande dels öfwer Kongl. Styrelsens hittills följda väg för bostapsförsels befrämjande, dels äfwen ett nytt förslag att möjligen hastigare och fullständigare uppnå samma mål, och dels öfwer de för vårt land lämpligaste raser af hornbostap.

Förvaltningsutskottet måste beklaga, att såväl i det ena som andra af ifrågakarande fall erfarenheten inom detta län är alltför ringa för att med ledning af gifna sakförhållanden kunna lemna fullständiga upplysningar.

Kongl. Styrelsens hittills utöfwade, för landet i sin helhet otwifwelsaktigt wälgörande verksamhet har icke hunnit sprida sina verkningar till detta län, så att Förvaltningsutskottet på denna grund litwål anser sig kunna nekande beswara den af Kongl. Styrelsen framtällda första frågan: "Är den af Stamholländeristyrelsen hittills följda väg för Styrelsens verksamhet den som hastigast och med största utsigt till framgång leder till det med denna verksamhet afsedda mål?"

De skäl deremot, som Kongl. Styrelsen framlägger för en framtida verksamhet synas Förvaltningsutskottet så påtagligt rigtiga, att Förvaltningsutskottet hos Kongl. Styrelsen stannar i den största förbindelse endast och allenast för framläggandet af det förslag, som innehålls i den andra frågan: "Måne ej detta (mål) hädanefter lika fullständigt, men wida hastigare skall ernås genom att öfwerlåta flertalet af de nuwarande stamhjordarna till enskilde personer, samt för så wäl det härigenom erhållna kapital, som för öfrige Styrelsen till disposition stående medel, fortsarande från in- eller utland, hwar de bäst kunna fås,

upplöpa tjuvar af ädla raser, samt derefter på oswan anfördt sätt sprida dessa inom landets olika delar?"

Mot detta förslag kunna wisserligen framställas åtskilliga invändningar, af hwilka den wigtigaste torde wara, att stamhjordarne lätt kunna förskingras och att raserna ej bibehållas rena, men Förvaltningsutskottet tror, att farhågor för ett så bedröfligt förhållande icke böra uppstå; ty dels ligger redan ett korrektiv deremot i dessa af Kongl. Styrelsen anförda ord: "För att litwist fortsarande inom landet bereda tillgång på afwelsdjur af de raser, som befinnas för våra olika förhållanden passande, har Styrelsen trott, att stamhjordar af desamma borde underhållas dels å de statens egendomar, wid hwilka våra högre landbrukslärowerk äro förlagde, dels och hos sådana enskilda personer, hwilka under en långwarigare praktiskt utöfning af djuruppfödarens och förädlarens swära yrke, wisat sig ega fullgoda insigter uti och liflig häg för desamma," dels skulle enligt Förvaltningsutskottets förmenande garanti winnas, om åt respektive Hushållningsfällstap en kontrollerande myndighet inrundes öfwer de enskilda disponenterens behandling och wård af rasdjur.

Förvaltningsutskottet anser således detta sätt wara det, ifrågakarande ändamål bäst befrämjande.

Swad slutligen angår frågan om den för hwarje ort bäst passande ras, så måste Förvaltningsutskottets erfarenhet af redan ankynda stäl, widkommande Norrbotten, wara ganska ringa. De försök, som hittills blifwit gjorda, hafwa nästan uteslutande varit med holsteinst ras, men ehuru det för en och annan slagit wäl ut, har denna ras icke lyckats sprida sig i länet och synes icke heller, med afseende på den starka utfodringen och de feta betena, wara för denna ort särdeles lämplig. Å Åfwa Landbrukskola hålles en tjur af blandad Swensk och Nyreshireras, och hittills har ingen blandning befunnits för Norrbotten ändamålsenligare."

Talande bidrag till upplysningen om den förlägenhet, hwartill man kommer, då stogen hejdlöst får nedhuggas, torde flera trakter i de sydligare länen kunna lemna, i det bekräftar yppat sig till och med för erhållande af wedbrand. Uti denna synpunkt måste man uppfatta ett cirkulär från Kongl. Landbruksakademien med infordrad upplysning dels om belägenheten, omfånget och bestämmelsen af de inom denna ort befintliga brännorfmossar, dels om wedbesparande spisar. Om den första frågan har Förvaltningsutskottet icke kunnat lemna några upplysningar, men Utskottet har ansett de i orten allmänt begagnade spisar med särskilda rör och speciell upphylla det dubbla ändamålet att på en gång bespara bränsle och länge bibehålla värmen, hvarför Utskottet genom de för Ordförandes försorg anskaffat ritning och beskrifning öfwer sådana spisar samt dem till Kongl. Akademien öfverfärdt.

Ett icke owigtigt bidrag till kännedomen om den vegetation och alstringskraft, som vårt lands klimat och jordmån medgifwa, kommer

att lemnas genom den statistiska tabell, Herr Löjtnant von Wentzer är sinnad att utgifwa, och hwaraf ett exemplar till Förvaltningsutskottet blifwit från Kongl. Akademien öfverlemnadt, för att derå anbringa de rättelser, som Förvaltningsutskottets närmare kännedom om länets förhållanden i detta hänseende kunde finna behöfliga. Till följd af denna hemställan utfärdade Förvaltningsutskottet ett cirkulär, som tillsändes icke blott Herrar Ordförandena i de förstilla gillena, utan äfwen åtskilliga andra personer i länet, med anhållan om upplysningar i berörde fall och Förvaltningsutskottet har haft den glädjen finna, att de flesta skyndat att efterkomma deß begäran och lemnat intressanta upplysningar om länet i vegetativt hänseende, så att Utskottet med ledning såväl af dem som af de värderika upplysningar, hvilka å härvarande ekonomiska kartekontor vunnits, kunnat göra icke omwäsendtliga rättelser å den öfversända tabellen, hwilken såmedelst otwifwelaktigt skall bibringa tydligare provinserns inwånare fördomsfriare och riktigare åsigter om detta län. Den till Kongl. Akademien afslåtna skrifwelse har följande lydelse:

"Uti skrifwelse den 19 sistlidne Oktober, som hit ankom först den 18 November, har Förvaltningsutskottet emottagit en tabell öfwer wärtlighetens utbredning åt norr, med anmodan att derå göra de rättelser, hwartill förhållandena inom detta län föranleda, samt tillika anmodats meddela upplysning och svar på åtskilliga framställda frågor.

Med anledning häraf har Förvaltningsutskottet, dels med ledning af nu erhållna upplysningar från hushållsgillena och ekonomiska kartverket, samt dels med den kännedom om förhållandena, som Förvaltningsutskottet i öfrigt eger, verkställt de rättelser å wärtlighets-tabellen som funnits nödiga, hwarjemte Utskottet till svar å de framställda frågorna får äran meddela:

1:o. Uppgift på de län, i hvilka tallen i allmänhet till myckenheten öfverskjuter granen, samt twertom, och der de kunna anses vara af lika myckenhet.

Wilkoren för de båda trädslagens wärtlighet betingas icke blott af höjden öfwer hafwet, utan äfwen af olika jordmån och läge; tallen fordrar sandjord och torrt läge och granen helst lerjord, men äfwen sand betäckt af matjord och fuktigt läge. Efter hafskusten wäxer gran och tall omwexlande och är till myckenheten ungefär lika; längre upp åt landet och i skogslandet af Pite och Lule lappmarker är tallen till sin utbredning betydligt öfverskjutande granen; i öfre delen af nämnde lappmarker, samt i Torne lappmark wäxer mera gran än tall. Efter lilla Lule elfs floddal går granen öfwer allt högre än tallen, och detta så märkbart, att man t. ex. efter Napadalen har 1 1/2 mils afstånd emellan gran- och tallgränjen, efter Sitodalen 1 mil och i Quistjokksdalen 3 å 400 fots höjdfkillnad dem emellan. Efter stora Lule elf går tallen högre och träffas ända uppe mid det bekanta stora sjöfallet Ådna nuorki fortifi. Å det stora fjellet Pangas tuoddar, som utgör wattendelaren emellan Kalix och Torne elfwar, går granen högre än

tallen. Häraf torde man kunna draga den slutsats, att tallen och granen wäxa lika högt upp öfwer, eller rättare lika nära under snögränsen, och att de stiljaktigheter, som härutinnan förefinnes å olika ställen, och som gifwit anledning till det antagande, att tallen wäxer närmare snögränjen än granen, härleda sig af jordmån och läge.

Allt med säkerhet bestämma proportionen emellan myckenheten af gran- och tallskog är omöjligt, helst inom en provins med den stora utsträckning som Norrbottens har. Denna proportion undergår äfwen mycken förändring genom naturens hushållning, i det att barrskog och löfskog cirkulera med hwarandra. Med säkerhet kan dock antagas att för närwarande är tallen till myckenheten betydligt öfverskjutande granen.

2:o. Uppgift huru högt öfwer hafwet (eller lågt under snögränjen) sädeslagen samt de wigtigare kulturväxterna kunna odlas, hufwudsakligen inom nordliga Sverige.

	Wärtlighetens				
	nordligaste läge.	högsta punkt.			
	Polhöjd.	Höjd öfwer hafwet.	Polhöjd.		
	Gr.	min.	Str. fet.	Gr.	min.
Korn	68	38	1500	67	16
Höstråg och Wärråg	67	56	1100	67	7
Hafra	67	11	—	—	—
Wärhwete	66	57	1000	66	57
Hösthwete	65	35	ej förjött högre än wid hafskusten.		
Ärter	66	10	d:o.		
Wicker	66	10	d:o.		
Bönor	66	10	d:o.		
Potatis	68	38	1600	67	8
Roswor	68	38	1600	67	8
Rålrötter	68	38	1600	67	8
Pepparrot	66	20	wid Kalix elf.		
Morötter	67	50	1100	67	7
Palsternackor	67	50	1100	67	7
Rödbetor	67	50	1100	67	7
Hwitbetor	65	50	nära hafwet.		
Soderrötter	67	7	1100	67	7
Soderärter	67	56	1100	67	7
Rål	67	56	wid Muonio elf.		
Humle	65	51	nära hafwet.		

Sparris	—	—	—	—	—
Pumpa	65	35	nära kusten.		
Melon	—	—	—	—	—
Senap, odlad, finnes ej	—	—	—	—	—
Wildsenap (<i>Sinapis arvensis</i>) ogräs	går	lifa	högt med torn.		
Pumpa	67	11	wid Torne elf.		
Lin	67	19	wid Kalix elf.		
Rödlöfwer	69	3	lifa med björkflogen.		
Switlöfwer					
Skogslöfwer (wild rödlöfwer)	66	19	Kalix elf.		
Alfslöfwer	66	10	Torne elf.		
Timotej	69	3	lifa med björkflogen.		

3:o. Uppgift på huru högt mot norden de med ? utmärkte kulturväxter kunna odlas.

Desse växters polhöjd är upptagen å den wid andra punkten införda tabell.

4:o. Tillförlitliga uppgifter, så widt sådana kunna meddelas, om jord och luft-temperaturen, det förra med afseende på olika absolut höjd.

Härom finnes härstädes icke några tillgängliga uppgifter; de observationer som blifwit gjorda finnas samlade i Kongl. Vetenskapsakademien och kunna derifrån erhållas."

Den stora wigt, som ligger på ladugårdsförsjeln i allmänhet samt på tillgodogörandet och behandlingen af ladugårdsprodukter, har manat Sällskapet att genom järskilta anslag söka åstadkomma förbättrade metoder uti denna måktpåliggande gren af landthushållningen. Sålunda har Sällskapet utfäst ett premium af 15 Rdr under ett år åt den första inom hwarje socken, som anskaffade en fullständig mjölkattiralj af Major Gussanders uppfinning. Det torde likwäl kunna ifrågasättas, huruvida i detta fall något annat, eller åtminstone verktygsammare medel finnes, än genom att hitrequirera Major Gussander sjelf, för att tillhandaga den jordbruksidkande allmänheten med råd och praktiska upplysningar om mjölkens ändamålsenliga behandling. Åtminstone har detta varit nödwändigt i andra län, för att så uppfinningen allmännare känd och anlitad.

För samma ändamål hafwa redan förut medel varit anslagna till understöd åt en qwinlig elev wid Ultuna mejeristola, ehuru melankommande sjukdom hindrade den antagna eleven att afresa till skolan. Äfwen under ifrågawarande år har Förvaltningsutskottet funnit att af Sällskapets medel 100 Rdr blifwit anslagne till understöd åt den qwinna, hwilken till frielew wid Ultuna mejeristola blefwe antagen; men det oaktadt inkom endast en ansökan och äfwen denna, tyvärr, så sent, att frielewplatserna wid skolan redan woro upptagna, då ansökanen kom till sin bestämmelseort. Att emellertid personer

från detta län skulle antagas, är så mycket sårare, som föreståndaren för Ultuna Landtbruksinstitut wid underrättelsen om att omnämnde ansökan för sent inkommit, tillägger: "Det är så mycket ledsammare som ifrån de nordliga länen så ansökanar inkomma, hwarföre det är Styrelsens önskan, att der det sig göra låter lemna företräde åt dem."

Om allmogen än hänger fast wid det gamla och motsträfwigt lyfnar till de råd, som byggas på wetenskapliga grunder, wisar den sig likwäl i ett fall mera tillgänglig derför, och i ett ganska wäsendtligt, nemligen uti anlitaudet af landtbruksingeniörens biträde. Requisitionerna ha varit så många, att Kongl. Maj:ts Befallningshafwande funnit sig förärlåten begära ett särskildt biträde jemte den ordinarie landtbruksingeniören.

I sammanhang härmed torde det wara på sin plats att omnämna det framstående rum, som Sällskapet gifwit åt omjorgen om jordens afdikning. Det anslag Förvaltningsutskottet den 7 Maj 1862 fastställt för bildande af dikningsförmän synes likwäl wara för lågt för att leda till målet; hwaremot om förmänerna höjdes och twänne anslag i stället för ett bestämdes, så att det ena uteslutande gällde de finsta socknarne, kan det icke wara twiswel underkastadt att ändamålet sårare wunnes. Särskildt bör nämnas att genom Konungens Befallningshafwandes försorg en dikningsförmän från detta län, Mannberg i Quistjock, på kronans bekostnad under de twänne siffröslutna somrarne varit Ingeniör Magnét följattig, och att denne person sårerligen inom kort på egen hand kan leda afdikningsarbeten.

Under årets lopp hafwa böcker och tidskrifter till ett belopp af nära 200 Rdr blifwit inföpte. Deruti ingår 125 Rdr för 500 exemplar af Nathhorts prisbelönta afhandling om grunderna för höjandet af åkerjordens bördighet; hwilken afhandling blifwit utdelad icke blott till samtliga ledamöter, som erlagt årsavgiften, utan något deröfwer, så att t. ex. 50 exemplar blifwit till Ordföranden i Öfwerule Hushållsgille öfwerlemnade till utdelning, ehuru ingen enda ledamot inom detta gille för någotdera af åren 1862 eller 1863 erlagt årsavgift.

Det berättas att den tron skall wara allmänt gängse bland allmogen derstädes, att åtskillige ståndspersoner, och Förvaltningsutskottets ledamöter naturligtwis i första rummet, med Sällskapets medel bestrida sin reskostnad till landtbruksmötena, hwarföre det synes wara angeläget, att en redogörelse ej blott för Sällskapets verksamhet, utan äfwen öfwer dess ekonomiska ställning med detaljerad behöning af dess utgifter för år 1863 blifwer till trycket befordrad och till Sällskapets samtliga ledamöter gratis utdelad.

Swad Sällskapets bibliotek beträffar, har dermed i det närmaste hittills förhållit sig som med dylika samlingar plåga wara handelen, nemligen att wara en strimlagd skatt. Det torde derföre wara nödigt, att en katalog, upptagande innehållsförteckning, tryckes och utdelas, hwarefter ledamöterna ega att genom Herrar Ordförande requirera det arbete, som de önska till läns bekomma.

Sällskapet's anslag af 150 Rdr pr år för annonsers och landtbruksuppsatser's införande i den tidning, som här i staden utgifwes, har under året utgått.

Om de ofwannämnda anslagen och åtgärderna icke tagit Sällskapet's pekuniära förmåga i särdeles stort anspråk, så skall ingen tulla tillwita Sällskapet att hafwa stytt några uppföringar för fortkomsten af länets landtbruksskola, som under året icke blott kommit i åtnjutande af det årliga anslaget 1000 Rdr, utan äfwen bekommit ett lån af Sällskapet's medel, uppgående till 1602 Rdr 6 öre rmt.

Det torde icke kunna bestridas, att skolan förtjenar allt mer tillwinna sig förtroende, och sedan den wid laga skifte erhållit sitt jordområde utbrutet och afskildt från angränsande skall äfwen detta bidra att mera planmässigt och omfattande till skolans eget bestånd och till lärningarnes praktiska nytta verkställa de odlingar och allmänna skötsel. Den tid bör således icke vara afslagen då skolans bestånd och fortgående verksamhet kan anses betryggad. Att skolan härstädes fordrar större bidrag än å andra orter, härleder sig deraf, att den jordbrukande allmogen anser sig icke behöfwa någon undervisning i sitt yrke, hwadan de derföre icke wilja göra någon uppföring; det beklagliga förhållandet har derföre inträffat att elever icke kunnat erhållas utan att till dem betalas full dränglön utom kost och husrum för den tid de varit wid skolan för att lära sig landtbruket.

Denna fördom och detta själförtroende hos allmogen fordrar tid och allwarlig ansträngning af Hushållningsfällskapet's upplysare medlemmar och synnerligen af skolans styrelse och lärare för att besegras och det är de utgående elevernas skicklighet och duglighet i jordbruk som praktiskt skall bewisa och öfwertryga allmogen derom att wid skolan finnes något att lära. De uppföringar som Sällskapet för skolan måste widkännas kunna således icke anses främmande för de verksamhet, då kunskap sprides om jordens rätta bruk och skötsel, och wi skola hoppas att Norrlänningen med sitt allwarliga lynne och klara begrepp förr eller sednare med mera värma omfattar landtbruksskolan såsom den rot, hwarur kunskapen om vår modernäring jordbruket skall uppväxa.

Om ytterligare en landtbruksskola i länet har från Kongl. Akademien anländt en så lydande skrifwelse:

"Till underdånig åtlödnad af Kongl. Maj:ts Nådiga bref af den 13 sistlidne November får Kongl. Landtbruksskoleakademien meddela samtliga Hushållningsfällskapen underrättelse derom, att för tillwägbaringande af ytterligare två lägre landtbruksskolor, ware sig hufwudsakligen lika med de redan inrättade eller med särskildt fästadt afseende å bildande af dikesförmän och ängswattnare, två särskilda anslag, till belopp af 2000 Rdr hwardera, finnas disponibla, med wilkor dock att för erhållande af dylikt anslag mederbörande skola förbinda sig att till bekostande af skolornas underhåll tillstjuta enahanda belopp, hwarom Hushållningsfällskapen, för den händelse de eller Landstingen här-

till finnes benägna, skulle ega att inom wiß af Akademien bestämd tid till henne inkomma med anmälan; och får Akademien härmed anmoda Hushållningsfällskapet uti Norrbottens län att inom sista dagen i nästkommande April månad delgifwa Kongl. Landtbruksskoleakademien's Förvaltningskommitté om Hushållningsfällskapet önskar att inom länet någon ny lägre landtbruksskola må på förenämde wilkor upprättas, samt, i sådant fall, lemna uppgift på:

a) den egendom, som till skollotal kan disponeras, med fullständig beskrifning å dess åbyggnader samt in- och utegor, så till areal som beskaffenhet;

b) tiden då denna egendom kan till landtbruksskolans mottagande upplåtas;

c) hwilket för orten anses fördelaktigast att skolan organiseras i lifhet med förut warande landtbruksskolor, eller med fästadt afseende att wid densamma ordna undervisningen företrädeswis för bildande af dikningsförmän och ängswattnare; hwarjemte ansöknings om erhållande af anslag till sådan skola slutligen bör åtföljas af

d) förbindelse från Hushållningsfällskapet eller Landstinget att till skolans föreståndare årligen utbetala en lika summa med det årliga statsanslaget, eller 2000 Rdr rmt."

Semte omnämmandet att Sällskapet's bokföring blifwit af sakkunnig person förbättrad, så att den nu är till alla delar klar, uppljande och fullständig, må ett öfwerlag af Sällskapet's inkomster och utgifter här lämpligast anföras.

Inkomster:

Behållning från år 1862	6: 47.
Årsavgift för 1861, 62 och 63	503: 60.
Indragna fordringar	931: 1.
Bränwinskmedel	3706: 58.
Försälda exemplar af Landshöfding Widmarks berättelse ...	130: —
Summa Rmt 5277: 66.	

Utgifter:

Böcker och tidskrifter	219: 35.
Tryckningskostnad	160: 12.
Årswode åt Länsdjurläkaren för 1862—63	225: —
Premier	39: —
Räkenskapsböcker	29: —
För räkenskaper's afflutande 1862 och ny bokföring	50: —
Anslag till Åfwa Skola	1000: —
Fraktkostnad	1: 50.
Årswode till Sekreteraren	300: —
do till Waktmästaren	20: —
Behållning till den 1 Januari 1864, hwaruti likwäl ingår länet till Åfwa Skola	3233: 69.
Summa Rmt 5277: 66.	

Såsom det för en och hvar är alltför väl bekant, kan man ännu knappt tala om trädgårdsodling i Norrbotten. De försök som förut blifvit gjorda äro ytterst spridda, wacklande och inskränkta; och likväl är trädgårdsodlingen en sak, som härnär måste erfordra tålamod, omtänka och ihärdighet. Det är endast genom oupphörliga försök och oförtröttadt nit man kan komma till något resultat. Sällskapet kan nu mera glädja sig åt att inom sig ega en person, som synes hafwa gjort till sin uppgift att i detta fall nedbryta ofruktbarhetens skrankor. Telegrafkommisarien Ringius i Pite, som under året blifwit kallad till ledamot i Sällskapet och som redan förut tillhörde Stora trädgårdsförening, har icke blott insändt en uppsats om möjliggörandet af trädgårdsodling i Norrbotten, och hwilken upplästes wid sammanträdet i Kalix, utan har äfwen nu uppgjort och inlemnadt en "Berättelse öfwer trädgårdsodlingen i Pite 1863."

Wid 1862 års sommarsammanträde lofwade några af denna stads respektive innewånare att försöka anställa tjenlig jordlägenhet till planteringsland, och bereda tillfälle för anställandet af en skicklig trädgårdsmästare härstädes, och det wore högst önskligt att en så nyttig och wälgörande åtgärd snart komme till verkställighet.

Till följd af det cirkulär, som å Förvaltningsutskottets wägnar blifwit till Herrar Ordförande i de förskilta gillena utfärdt, hafwa de årsberättelser, hwilka från dem ingått, blifwit fullständigare än wanligt och lemna icke owäsendtliga bidrag till kännedomen om länets jordbruksförhållanden.

Äf dessa berättelser framgår mer än tydligt, att såwäl hwad kreatursracen och jordbruksredskap, som hwad jordens behandling i allmänhet beträffar, återstår mycket att önska, och att Sällskapet här har en lång och bred bana att följa och nedlägga sina bemödanden på.

Så tungt och ogenomträngligt är likväl icke mörkret, att icke en och annan stjerna framblickar, och ehuru dessa ljusglimtar för närvarande framstå enstaka och dunkla, lider det icke twiswel att deras ljusstyrka skall allt framgent tilltaga i intensitet och så småningom genombryta hela töckenmassan.

Ordföranden i Pite stad anför bland annat: "Gillet skulle stå i stor förbindelse hos Hushållningsfällskapet, om genom dess försorg anställdes en afwelstjur af god mjöltrace; och som flera af gillet ledamöter hafwa nybyggda, ljusa och rymliga ladugårdar, torde det ej blifwa swårt få en dylik inlogerad på passande ställe," hwarjemte framställas de förslag, som uti gillet berättelse återfinnas.

Ordföranden i Nederule sockens gille föreslår, att en Järndalsplog och en Återsplog af Sällskapet anskaffas, på det enstilla jordegare må blifwa i tillfälle att pröfwa dessa redskap, hwilkas ändamålsenlighet blifwit hos gillet förordad.

För öfrigt förmåles att inom Sukkasjärswi gille ingen folkskoleundervisning meddelas, och ordföranden i Pajala gille avslutar sin berättelse sålunda: "För folkundervisningen finnes ingen skola inom

socken, hwarfen fast eller ambulatorisk, oaktadt det är 20 år sedan Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning om fasta folkskolors bildande utkommit." Från Öfwerkalix ingår den nästan otroliga underrättelsen, att undervisningen i derwarande folkskola flera veckor under terminerna måst inställas af brist på erforderlig wed, emedan stor wårdslöshet hos allmogen förmärkes uti att fullgöra sina skyldigheter härutinnan, så att skolläraren i många år varit twungen att på egen bekostnad anställa wed, hwarför och hundraåtals lön för närvarande utesås såsom rest hos församlingen.

Såsom ett motstycke till dessa nedslående förhållanden kan man ställa den nästan öfwerallt tryckande fattigwården och det stora antalet inhysingar, hwilket beklagligtvis äfwen af de flesta bland de sjor-ton inkomna årsberättelserna framhållas.

Det torde wara öfwerflödigt erinra, att endast skuggjöderna här äro framhållna, emedan det naturligtvis är olägenheterna och bristerna, som i första rummet böra afhjelpas. Öfwerflödigt torde det äfwen wara att påpeka eller upprepa något vidare af berättelsernas innehåll, då de komma att intagas i Sällskapets Handlingar, och således blifwa utdelade till Sällskapets ledamöter.

Efter denna speciella, ehuru kortfattade redogörelse för Sällskapets och dess Förvaltningsutskotts verksamhet under år 1863 wore det ousäktligt att med tyktad förbigå de stora frågor, som derunder blifwit bragta ett steg närmare sin, möjligen tillfälliga, lösning, äfwen som det wore en uraktlåtenhet att icke omnämna den institution, som är affedd att låta folket i någon mån bestämman om sina egna angelägenheter, och att sammanfnyta de skilda delarne i ett län, för att derigenom kunna frambringa ett allmännyttigt helt, och framför allt att wäcka och underhålla denna allmänanda, som ensam i och för sig utgör den säkraste och starkaste wakt mot isoleringsbegär och egoism, dessa låga och krypande fiender till hwarje framåtskridande och högfintet. Denna antydda institution — Landstinget — har under året första gången varit i verksamhet. Bland motioner, som derwid ingåswos, affågo några äfwen medel för jordbrukets höjande, men Landstinget ansåg åtminstone en af dem tillkomma Hushållningsfällskapet och tog icke närmare besattning med densamma. Det kan likväl bero på, huru mycket Landstinget skulle få att egna sin uppmärksamhet åt, om det undanffjuter alla frågor, hwarmed äfwen Hushållningsfällskapet eger att taga besattning. Riktigaast synes väl wara, att Landstinget anslår medel till sådane ändamål, hwilkas verkställighet kan tillhöra Hushållningsfällskapet, men hwartill detta saknar nödiga tillgångar. På sådant sätt skulle dessa corporationer arbeta hwarandra i händerna till gemensam och allmän bättnad.

Men om än det första Landstinget, owandt wid sina förrättningar, osäkert om gränsen för sina åligganden, icke uppfyllde allas för-

wäntningar, så ingifwer dock sjelfwa den myndighet, som är detsamma tilldelad, förhoppning om att det framdeles skall räcka detta Sällskap en werksam hand wid arbetet för modernäringarnes lyftning och förädling.

Sedan föregående år har under det ifrågavarande balancerats ett förslag, hwars verkliggörande måste hafwa oberäkneliga följder för en anseelig del af länet. Detta förslag är Lule elfs kanalisering. Det är icke längre ett embryo detta förslag — det har erhållit utbildad form. Man måste hysa det fasta hoppet, att den uppmuntran statsmakterna eguat detsamma skall werksamt bidra till en i högsta grad önsfwärd utgång, neml. Gellivara malmbergs förening med hafwet.*

Blott en fråga är nu qwar att widröra, men en fråga, som på det allra närmaste rör hela Norrbottens ekonomi. Det torde knappast behöfwa nämnas, att det är skogshushållningsfrågan. Såsom det är alla bekant har lagstiftningsmakten på ett genomgripande sätt mot slutet af ifrågavarande år tagit denna fråga om hand, och på ett sätt, som framkallat beklag och oro hos den anseelige del af länets befolkning, som med skogsafverkning och träwarurörelse besattar sig. För två år sedan uttalades från detta rum åsigter, som afwika från dem, hwilka ligga till grund för det beslut, hwartill rikets sista församlade Ständer kommit. Dessa åsigter förklarades vara hela Sällskapets gemensamma. På denna grund afgaf Förvaltningsutskottet uti sin årsberättelse till Kgl. Landtbruksakademien för år 1862 ett i öfwerensstämmelse dermed lydande utlåtande om skogshushållningen i länet.

Dåttadt Sällskapet sålunda redan uttalat sin tanke, har Förvaltningsutskottet, dertill förmodat af omständigheternas kraf, äfwen i dag framlagt till behandling samma ämne, och det kommer således att wisa sig, huruvida Sällskapet obetingadt widhåller de wid nämnde sammanträde uttalade åsigter, eller om förhållandena i någon mån förändrats och göra en modifikation deruti nödwändig. Wißt är att de flesta gillena gifwa de mest otwetydiga yttranden om att med skogen misshushållas.

Ordförandena i Pite stads, Pite sockens, Råne, Gellivara, Carl Gustafs, Jokkmöcks, Pajala, NederTorne och Saparanda gillen stämma deruti öfwerens. Det är således från nio gillen, som skogens behandling på det allwarligaste klandras. Af de tre öfriga gillen, som om skogarnes tillstånd yttrat sig, äro två, nemligen Arvidsjaur och Urieploug, der afverkningen hittills varit ringa, och blott ett, nemligen Öfwerkalix, hwarifrån man får den öwäntade, men glädjande underrättelsen, att skogen nu wärdas bättre än förr, och att den "bör tåla med den afverkning som nu eger rum."

* Sedan öfwanstående skrefs, hafwa Gellivaramerken öfwergått till ett engelskt bolag, som kommer att anlägga jernväg m. m. Utg. anm.

Till sist återstår för Sällskapet att utse en Sekreterare. Vid förra wintersammanträdet öfwerlemnades åt Förvaltningsutskottet att under årets lopp experimentera, för att wid detta sammanträde definitivt kunna föreslå någon lämplig person dertill. Förvaltningsutskottet bewisade undertecknad det utmärkte och smickrande förtroendet, att i första hand wilja öfwerlemna detta uppdrag åt mig. Mer än wäl inseende min osförmåga, att på ett någorlunda tillfredsställande sätt fullgöra ett åliggande, hwartill mig fattades både teoretiska och praktiska studier, wägade jag emottaga detsamma, dels derföre att ingen mera kompetent befunns willig, dels derföre att det gällde blott ett år. Detta år är nu tillryggalagdt. Mig tillkommer således endast att hos Hr Ordföranden och Kongl. Sällskapet utbedja mig benäget öfwerseende för bristande förmåga wid utförandet af detta uppdrag.

§. 6.

På anledning af de uti denna redogörelse förekommande, ur gillenas berättelser hemtade underrättelser, att i Juckasjärwi och Pajala saknas folkskolor samt att i Öfwerkalix genom sockneboernas förwällande undervisningen i folkskolan flera weckor under terminerna måst inställas af brist på wed, meddelade Hr Ordföranden den upplysningen, att, hwad Juckasjärwi beträffar, hindret för en folkskola legat i swårigheten att få en lärare, som wore kunnig i finska språket, och att i Pajala ett skolhus wore i fråga att byggas, men att anmärkningen om Öfwerkalix socknemän wore obefogad, emedan det lärare vara lärarens eget fel, som icke på ett tillfredsställande sätt sköter undervisningen, hwaruti man dock nu hoppas att ändring och förbättring inträder, sedan folkskoleinspektören blifwit bekant med förhållandet, hwilken upplysning af Herr Hummel hwad Öfwerkalix beträffar äfwen bekräftades.

§. 7.

Härefter framställdes följande af Förvaltningsutskottet gjorda motioner:

1:o. Om medels anslående till inköp af modelljordbruksredskap.

Hr Ordföranden: Nya uppfinningar göras oupphörligt ifråga om jordbruksredskap; här i länet äro synnerligast sådana behöflige, som, jemte det de ej erfordra för stor dragkraft, bruka jorden tillräckligt djupt och reda den wäl. Om sådana in-

föpas, böra de uppställas antingen här eller wid skolan, på det att de må vara tillgängliga.

Hr Munén: Många redskaper redan hemtagna, bland andra flera från Amerika; det skulle vara godt att weta hwar dessa finnas?

Hr Sandstedt: Wid skolan finnas fyra; men af dessa är ett hjul å drillplogen sönder, hwarföre det behöfwer komma till Rosfors bruk för att lagas.

Hr Finell: Det war wißt tio stycken, som togos från Amerika; men de tyckas vara förswunna, eller hwar äro de? Hemtagaren, Kapten Sundström, kan kanske upplysa om hwem som emottagit dem. Nödwändigt att de återskaffas.

Hr Euren: Äfwen wid mötet i Kalix blef fråga om dem, och jag upplyste redan då, att hos mig finnas flere att afhämta; jag anser mig icke behöfwa skaffa dem till skolan, utan de äro att när som helst afhämta.

Hr Bodell: Det bör synas af räkenskaperna huru många de skola vara.

Hr Euren: De redskap som finnas hafwa varit försökta af flere, men de ha ej fallit i smaken.

Hr Bodell: Det torde vara skäl uti att Sällskapet anslår något wißt belopp. Jag föreslår 150 Rdr rmt.

Hr H. P. Rutqvist: Här finnas sticligna och händiga arbetare; så de se hur det är gjort, skulle de kunna härma efter. Wid Rosfors kan man troligen få redskaper för mycket bättre pris, än att ta dem söderifrån.

Hr Ordföranden: Endast sådana redskaper, som kunna vara för ortens jordbruk nyttiga och som förut icke finnas här, böra införas, samt dessa jemte de redan besintliga förwaras antingen i Ule stad eller wid Landtbruksskolan till exposition för länets jordbrukare, och bör åtminstone de nyare af redskapen, så widt ske kan, förewisas wid de årliga sommarlandtbruksmötena. Jag får derföre till Sällskapet hemställa, om något anslag härtill bör bewiljas?

Hvilken fråga besvarades med ja.

Hr Ordföranden: Med anledning häraf bör nu till öfwerläggning förekomma: Om beloppet af detta anslag.

Hr Sjöstedt fäster uppmärksamheten på att någon fullt kunnig person bör ha hand om redskapen; anser 150 Rdr för litet.

Hr Hummel föreslår 200 Rdr; redskapen böra fördelas på olika ställen; en del, till exempel, bör förwaras på Melderstein hos Herr Sjöstedt.

Hr Bodell: Föreståndaren för Åsna skola kunde först mottaga och profwa dem, samt sedan lemna ut dem till kunnige landbrukare.

Hr Ordföranden inwände, att Förvaltningsutskottet, som har sig anförtrodt wården af Sällskapets öfriga tillhörigheter, äfwen torde böra wårda och redowisa de inköpta redskaperna.

Sällskapet stannade derefter wid det beslut, att 200 Rdr blifwa härtill anslagna.

2:o. Om utfästade af premier för dem, som inom twenne år styrkt sig hafwa, enligt en af landtbruksingeniör godkänd method, fullständigt af- och grunddikat en jordwidd af minst 2 tunnland eller $11\frac{1}{2}$ kvadrattrefmar; och föreslår Förvaltningsutskottet 5 premier årligen under twenne år å 100 Rdr rmt, att utdelas: ett inom hwardera af de fem elsdalarna Pite, Ule, Råne, Kalix och Torne; men om ifrån något af nämnde distrikt premiesökande icke anmäla sig under loppet af året, så må rättigheten öfwerflyttas till annat distrikt, från hwilket flere sökande sig anmält.

Hr Ordföranden: Sällskapet har flera gånger förut behandlat frågan om dikning, men dess stora wigt och det mycken, som i denna wäg återstår att göra, har förmått Förvaltningsutskottet att framlägga denna motion. Dikningen måste betraktas såsom en hufwudsak wid jordbruket, och om några började dermed, skulle exemplet troligen leda till efterföljd, ty det är ingen ringa winst att kunna tidigare så och bruka jorden samt sålunda vara mindre blottställd för frosten.

Hr Bodell förmodar att medel finnas, då Förvaltningsutskottet föreslagit denna utgift; men föreslår att premiernas antal fördubblas, så att 10 premier å 50 Rdr utgå i stället för 5 å 100 Rdr.

Hr H. P. Rutqvist anser sig hafwa någon erfarenhet om kostnaden för afdikningar; tror icke att någon på twenne år grunddikar ett tunnland, mycket mindre två tunnland, och anser att tiden är för kort.

Hr Ruth föreslår att premier affättas för afdikningar, utan att grunddikning sårstilt affes.

Hr Euren förmåler att uti Förvaltningsutskottet warit fråga om premier å 150 Rdr, emedan det är swårt att framkalla något nytt och företaget desutom är kostsam; anser derföre att 100 Rdr är det minsta, samt tillstyrker bifall till motionen.

Hr Ordföranden uppmanar dem, som derom hafwa erfarenhet, att lemna upplysning om kostnaden för grunddikning.

Hr Sjöstedt upplyser att söderut är 50 Rdr pr tunnland erforderligt, men att kostnaden häruppe måste gå till denna summa i banko.

Hr Hummel meddelar, att det är honom bekant, att en utmärkt jordbrukare, Herr Kihlman på Tofta, grunddikat 300 tunnland och att kostnaden derwid uppgick till 75 Rdr pr tunnland, men att deruti likväl ingick kostnaden för en afloppskanal m. m.

Hr H. P. Rutqvist: Ja, för att grunddika ett tunnland wille jag ha bewisadt, att någon kan göra det för 150 Rdr pr tld.

Hr Ulfhjelm lemnar den upplysningen, att wid Rosfors ingen grunddikning kunnat verkställas under 100 Rdr pr tunnland.

Hr Bodell: Ingeniör Ruth ansåg, att premier borde affättas till wanlig afdikning, men denna och dess nytta är allmänt bekant, samt derföre obehöfligt att utfästa premier för det; men just grunddikningen är obekant och bör derföre uppmuntras. Jag vill således icke göra någon förändring i förslaget, och då söderut två tunnland kunna grunddikas för 200 Rdr, bör man anse det föreslagna bidraget tillräckligt, men äfwen behöfligt.

Hr Sandstedt anser det omöjligt att bestämma någon areal för grunddikning; de rektanglar, som göras wid Ufwa, omfatta 5 geom. tunnland med 60 sammars långa täckta diken.

Hr Ordföranden fäster Sandstedts uppmärksamhet på, att i motionen står minst två tunnland, och att det står hwar och en fritt att grunddika så många tunnland som helst, men att belöning erhålles så snart minst två tunnland äro färdiga.

Hr Ruth förklarar, att hans mening icke war att tala emot motionen, utan att han blott ansåg premier äfwen för wanlig dikning kunna wara nyttiga.

Därefter framställde Herr Ordföranden den frågan, om Sällskapet anser sig böra uppmuntra företagandet af grunddikningar, hwilket besvarades med ja, och beslöts, att denna uppmuntran bör utgå i enlighet med Förvaltningsutskottets motion.

På derom af Herr Ordföranden framställd fråga, beslöt Sällskapet att det af Hr Ingeniören Ruth framställda förslag om premier för dikning, för närvarande icke skulle föranleda till någon åtgärd.

3:o. Om anslag till bekostande af resa och underhåll för lämplig person, att å annan ort lära sig korgmakareyrket, för att derefter inom länet möjliggöra detta yrke såsom binäring.

Hr Ordföranden: Sedan förut har det warit taladt om korgslätning såsom binäring. Sedan jag warit i tillfälle att i Bodmöds lappmark se derstädes förfärdigade utmärkt wadra korgarbeten, skulle jag tro att de personer som gjort dessa endast skulle behöfwa tillfälle att se tillverkningen af olika slags korgarbeten, för att lära sig göra efter, och att det derföre wore godt att någon finge resa söderut för detta ändamål.

Hr Sjöstedt anmärker att äfwen korgmakare i Stockholm taga materialerna från Dystland.

Hr Sandstedt invänder att detta wore alldeles obehöfligt, då Norrbotten just är pilarnes hemland.

Hr Ordföranden upplyser, att de arbeten som göras här förfärdigas af rötter; men att wide finnes i mängd och att detta är särdeles användbart; då rotting behöfwas, måste denna naturligtwis tagas söderifrån.

Hr Bodell hemställer om icke det för Sällskapet skulle bli mindre uppoffring att söderifrån anskaffa utmärkta arbeten såsom mönster och, synnerligast som fallenheten är så stor, skulle detta kunna wara tillräckligt att i länet få idkare af korgmakeri.

Hr Ulfhjelm anser det icke wara det samma som att på andra ställen lära sig det.

Hr Stecksen tror det skulle bli mindre tungt att hitrequirera en arbetare, som kunde instruera personer med fallenhet för yrket, hwaruti

Hr Finell instämde, yttrande att forgnakaren kunde resa från det ena stället till det andra.

Hr Ulshjelm bestrider denna åsigt på den grund, att den person, som bleswe sänd härifrån söderut, komme i tillfälle att få se en mängd verktyg, maskiner och modeller samt tillverkningsfättet, hvarom en hitrequirerad person icke kunde gifva något begrepp, och hinder möter icke att en person härifrån orten äfwen kan, sedan han blifwit inlärd i yrket, resa från ett ställe till ett annat, för att lära ut konsten.

Hr Hummel slöt sig till Hr Ulshjelms åsigt.

Hr Stecksen befarade att det kunde vara wanckligt att skicka någon söderut.

Hr Finell widhåller sin åsigt; en hitrequirerad person bör kunna ha reda på huru de enkla maskiner och redskap, som erfordras, äro beskaffade.

Hr Euren: Man bör söka att bibringa den största möjliga skicklighet, men detta kan endast åstadkommas genom att någon söderut får grundligt inlära yrket; det är desutom dyrare att få någon hit, emedan en sådan icke lärar nöja sig med liten dagspenning; jag anser således att motionen bör bifallas, emedan den på en gång affser den minsta kostnaden och största nyttan.

Hr Rutqvist: Att få hit någon för att fara omkring är alldeles opraktikabelt; motionen bör bifallas.

Hr Stecksen tillägger, att om arbetaren skall fara omkring, erfordras resekostnad från ena stället till det andra, hvarigenom detta blir ett särskilt, dubbel understöd.

Hr Hummel: Det är äfwen kändt, att allmogen styr främmande personer och icke af sådana äro villige att mottaga undervisning, hvarföre ändamålet med requisitionen lätteligen kunde bli alldeles förfeladt.

Hr Hedström uttalar den farhågan, att arbetet derigenom äfwen kan bli ensidigt.

På framställd fråga af Hr Ordföranden blef motionen antagen.

Då Herr Ordföranden frågade om någon af ledamöterna hade någon motion att framställa, uppfeg

Hr Stecksen, hemställande huruvida icke Sällskapet skulle kunna framställa begäran att få låna den wid Annine besittlige tjur.

Hr Euren anser att frågan bör behandlas i sammanhang med den om de Sällskapet tillhörige tjurar; hwilket bifölls.

Då Herr Bodell yttrade den förmodan, att Förvaltningsutskottet fästat uppmärksamhet wid Stambolländeristyrrelsens skrifvelse och ifrågasatt huruvida man icke skulle från Statens stambolländerier på mindre betungande villkor kunna erhålla några unga tjurar, beslöts att äfwen denna fråga skulle behandlas i sammanhang med de nyssnämnda.

Hr Euren framställde härefter följande motion:

Slöjdskolor äro inrättade i flere städer, och ehuru jag icke känner huru de äro grundade, synes det likväl icke heller för Norrbotten böra vara omöjligt att åstadkomma någonting sådant, om det ock blott wore en ambulato-rist lärare för slöjd och handtverk, och jag får hemställa huruvida icke Hushållningssällskapet wille utse några personer att bereda denna fråga.

Hr Bodell: Det är skäl att ge akt på förslaget. Wi ha här ett stort läroverks-hus, man skulle deruti möjligen kunna få ett rum för en teknisk skola, och en annan lokal för praktisk tillämpning kunde wäl äfwen finnas att tillgå.

Hr Ulshjelm instämmer med motionären att en kommitté bör utses; dylika skolor på andra ställen kosta mycket, och att organisera en likartad här skulle kräwa för stora uppoffringar; derföre bör det bildas en kommitté, som uppgör förslag om hwilken utsträckning skolan bör ha.

Motionen bifalles.

Till ledamöter i kommittéen utsågos Brukspatron Ulshjelm, Magister Westman, Smeden Eriksson, Snickaren Engström i Engesbyn, Landsekreteraren Euren och Målarenästaren Lihnd, hwilka ega att tillkalla och rådfråga andra personer.

S. 8.

Beslöts att sommarsammanträdet skulle hållas i Rånbyn,

och bestämdes tiden till nästkommande Juli eller tredje marknadsdagen, som blifwer den 15 Juli.

§. 9.

Föredrogs den af Rgl. Landtbruksakademien afslått skrifwelsen om anslag till twenne nya landtbruksskolor i riket.

Hr Ordföranden hemställde, huruvida det kan anses troligt att en ny skola i länet kan bära sig, och huruvida för närvarande en sådan ens är behöflig, då det wisat sig omöjligt att utan full dränglön erhålla elever till den som redan finnes.

Hr Bodell: Hr Magnét bör föreslå lämplig lokal; bidraget är godt; om Landstinget besinnes willigt att tillskjuta något, så kan det finnas många enskilda som skulle vara viliga att antaga förslaget; det bör derföre icke förskjutas.

Hr Ordföranden fäster uppmärksamheten på att Landstinget icke sammanträder förrän i höst, men att svar å skrifwelsen skall vara afgifwet före April månads utgång.

Hr Hummel anser det vara omöjligt att på så kort tid kunna bestämma sig, men ifrågasätter huruvida icke hos Rgl. Akademien hemställan kunde göras att frågan får stå öppen tills vidare, emedan det i sådant fall kunde vara troligt att enskilda komma att anmäla sig.

Hr Bodell: Om blott Hushållningsfällskapet vill lemna ett lika stort bidrag till den nya som till den gamla skolan, d. w. s. 1000 Rdr, så wet jag redan en, som vill tillskjuta 1000 Rdr för att få skolan, så widt nemligen antalet elever icke blifwer mer än sex.

Hr Rutqwist är öfwerlygad om att då skolan nu måste betala eleverna så högt, blir det omöjligt för någon att antaga anbudet.

Hr Euren: Sällskapet har allt för ringa tillgångar, för att kunna förbinda sig till det af Hr Bodell föreslagna tillskott, synnerligast som Sällskapets nuvarande inkomster äro helt och hållet beroende af lagstiftningen; men Förvaltningsutskottet kan i det yttersta töfwa med att beswara den gjorda förfrågan, i fall något anbud skulle inkomma.

Hr Hummel anser icke Hr Rutqwists anförande tillämpligt, emedan förhållandet skulle bli helt annorlunda, om någon

enskilt hade skolan; många onöfnader skulle då insparas och många besparingar kunna göras; det enskilda intresset skulle nog äfwen vara werksamt i fråga om elever.

Hr Asplund: Innebyggarna i hela Torne lsdal böra äfwen få någon uppmuntran i jordbrukswäg; många af dem hafwa deltagit wid inköpet af Åfwa, ehuru så, till följd af skolans afsläpshet, kunna draga någon nytta af den.

Hr Ordföranden: Af hwad anfördt blifwit synes det vara Sällskapets åsigt att anläggningen af en ytterligare landtbruksskola i länet bör understödjas, och hwarföre jag till öfwerläggning får framställa om och till huru stort belopp understöd bör utgå.

Hr Bodell: De till Åfwa skola anslagna 1000 Rdr wero afsedda att underhålla smed och slöjdare, emedan det då ansågs att skolan skulle bära sig med de bidrag staten lemnar.

Hr Euren tror att skolan snart kan reda sig utan så högt bidrag af Sällskapet, så att anslaget kunde delas.

Andra talare anse äfwen att Åfwa skola icke längre kan få hela det bidrag, som Sällskapet anslagit.

Hr Hummel: Länets innewånare böra underrättas om de i Rgl. Akademiens skrifwelse stipulerade villkoren, samt göras uppmärksamma på att skolan kan organiseras antingen i lifhet med Åfwa skola eller od med fästadt afseende på att wid densamma undervisning lemnas företrädeswis för bildande af dikningsförmän och ängswattnare; likwäl får man wäl antaga att om skolan organiseras enligt den sednare föreskriften undervisning äfwen kan få meddelas i andra ämnen, ehuru i någon mindre skala.

Hr Euren: När det står spekulanten öppet att wälja emellan twenne alternativer, så synes det vara skäl i att wälja det sednare, men med rättighet att utwidga undervisningen.

Hr Bodell: Hårdt om egaren skall vara twungen gifwa föreståndaren 2000 Rdr.

Hr Euren upplyser, att egaren anses såsom föreståndare.

På ytterligare af Herr Ordföranden framställd fråga om Sällskapet wille lemna bidrag beslöts, att hälften af det till Åfwa utgående anslaget, eller 500 Rdr, skulle lemnas till en ny skola, om en sådan blefwe bildad,

hwarefter Hr Asplund påstod, att den nya skolan borde bli i den norra delen af länet; i anledning hwaraf den åsigtan gjorde sig gällande att man företrädesvis skulle fästa sig vid anbud från den norra delen af länet.

Deputat förband sig Sällskapet, att hos Kongl. Akademiens garanterna de utöfver de anslagna 500 Rdr erforderliga 1500 Rdr, hwaremot den eller de som anlägga skolan skulle prestera antaglig säkerhet hos Sällskapet för samma summa.

§. 10.

Som Afwa skolstyrelse affagt sig rättigheten till begagnande af den derstädes stationerade, Sällskapet tillhöriga hingst, så hemställde Hr Ordföranden huru med densamma skulle förfaras, hvarjemte den underrättelsen lemnades, att Hr Kapten Ström mottagit hingsten på ett år.

Sedan Hr Ström förklarar sig villig att lemna den före den bestämda tiden, i fall t. ex. Hr Sjöstedt på Melderstein wille mottaga honom, så beslöts att hingsten skulle till Hr Sjöstedt öfverlemnas, i fall Hr S. finnes benägen att mottaga honom.

§. 11.

Hr Ordföranden hemställer, huruvida Sällskapet anser önskligt att få någon med behandlingsfättet af de Gussanderiska mjölkfärlen förtrogen person hitrequirerad.

Hr Hummel anser att då flera wid öppet watten säkerligen anskaffa sådana kärl, bör denna kostnad wara öfverflödig,

hvarjemte Herr Sjöstedt erinrar att den bok, som af Major Gussander är utgifwen för undervisning härutinnan, är så tydlig och klar, att det bör wara obehöfligt att requirera någon särskilt person derför.

Med anledning häraf ledde icke förslaget till någon åtgärd.

§. 12.

Beslöts att det anslag af 150 Rdr, som hittills utgått för annonser och skrifter publicerande, skulle fortsarande utgå.

§. 13.

I fråga om det anslag af 10 Rdr i månaden åt den person, som wille under landbruksingenjörens ledning bildas till

dikningsförmän, hade detta anslag icke ledt till något resultat, och som det ansågs för lågt, beslöts ett anslag af 1 Rdr 50 öre pr dag åt en person, hwilken wore skyldig att åtfölja landbruksingenjören för att blifwa duglig till dikningsförmän.

§. 14.

Hr J. P. Rutqwists motion om inköp af en Furudalsplog och en Åkersplog föranledde icke till någon särskilt åtgärd, sedan Sällskapet anslagit medel för hemtagande af ändamålsenliga redskaper.

§. 15.

Som frågan om Sekreterare och Skattmästarebesättningen hos Sällskapet wid förra årsförsamlingen skulle anstå till definitivt afgörande wid detta, wäntes nu denna fråga och blef undertecknad uppdragen dessa besättningar.

§. 16.

Beständes ett anslag af 25 Rdr pr år till skrifsmaterialier åt Sekreteraren.

§. 17.

Handlanden B. Forsberg j:or affade sig ordförandeskapet i Öfwerule sedens gille, och utsågs till ordförande i stället Skolläraren N. Lindgren.

§. 18.

Frågan om de twenne Sällskapet tillhörige tjurar förekom nu, och skulle i sammanhang dermed behandlas det af Hr Nydstedt framställda förslaget att inköpa en afwelstjur för att stationeras i Pite, äfwen som det af Hr Stecksén framställda om lån af tjuren från Åminne.

Hr Sandstedt hade redan på Kalymötet föreslagit att försälja båda och i stället inköpa en god tur, men förslaget rönte då icke bifall. Hwad uppställningen af en tur i Pite beträffade, hade Hr Sandstedt hört Hr Hedqwist från nämnde stad yttra att han ämnade skaffa sig en sådan.

Hr Sjöstedt anser att den wid Melderstein stationerade Sällskapet tillhörige tjur icke kan begagnas längre än till våren, samt att den bör försäljas på öppen auktion.

Hr Hummel föreslår att den försäljes wid sommarsammanträdet.

Hr Sandstedt föreslår deremot att auktion hålles på stället nu genast.

Hr Hummel anser att tjuren bör undergå kastrering för att betalas bättre.

Hr Jacobsson kan, i anseende till den dermed förenade risk, icke tillstyrka kastrering före försäljningen.

Hr Sjöstedt förmäler att äldre kastrerade tjurar behöfva lång tid för att få den talgsättning, som slagtboskap bör hafwa, så att det skulle wara utan nytta att kastrera dem.

Hr Finell anser att de ju förr desto hellre böra säljas, ty kostnaden att föda dem blir stor.

Hr Sjöstedt tillägger att det är bäst sälja dem wid stationerna och bestämma tiden till medio af Juni samt att talaren wore villig gifwa 150 Rdr för den på Melderstein befintliga.

Härefter beslöts, att auktion skulle hållas i medlet af Juni månad icke blott på de ställen, der tjurarne äro uppställda, utan äfwen inför Förvaltningsutskottet, som eger att de inkomna anbuden derefter pröfwa, samt antaga det som för Sällskapet blifwer fördelaktigast.

§. 19.

Härefter wäldes af Hr Ordföranden fråga om nya tjurars anskaffande, hwarwid

Hr Bodell anförde, att då länet består af 5 distrikter böra äfwen 5 tjurar anskaffas; genom Kongl. Landtbruksakademien's skrifwelse synes äfwen möjligheten större att från Statens stambolländerier få tjurar och man skulle kanske derifrån kunna få fyra unga tjurar.

Hr Sjöstedt instämmer; anser icke ren ras lämplig; ett års gamla tjurar lämpligast, ty tungan att föda dem blir ringa, då deremot inköpspriset wäsendtligt billigare.

Hr Asplund förenar sig med föregående talaren om att blandad ras är bäst, och förordar äfwen anskaffandet af qvigor.

Hr Euren anser stäl i att öfwerwäga om man icke skall kunna begagna sig af de pålägg, som finnas, hwaremot

Hr Jacobsson anmärker, att det icke går an att fortfarande begagna inafwel, emedan blodet måste upprifas.

Härefter bestämdes, att **tvänne stycken ett års gamla tjurar af halfbloods Uyrshireras skulle genom Förvaltningsutskottets försorg inköpas.**

Hr Jacobsson upplyste att han förmodade det man från Strömsholms-trakten skulle kunna erhålla sådana billigare än från Ultuna.

Det af Hr Stedsen wäldta förslaget ansågs af Sällskapet olämpligt och icke till någon åtgärd föranledande.

§. 20.

Härefter skreds till behandling af de diskussionsämnen, hwilka af Förvaltningsutskottet blifwit framställda, nemligen:

Första Frågan: Swillet inflytande kan den stora skogsafwerkningen i länet utöfwa på klimatiska förhållanden härstädes? samt

Andra Frågan: Är det nödigt att göra inskränkning i nybyggesanläggningsrättigheten för införandet af ordnad skogshushållning i länet, och hwilka åtgärder kunna af Sällskapet tilläfwentyras widtagas för att hindra afwerkning af omogen skog?

Hwilka frågor ansågs böra behandlas i sammanhang med hwarandra.

Först uppsteg Sägmästaren Eunes och yttrade ungefär följande: Att det wisseligen är bekant, att för stor skogsafwerkning har ett menligt inflytande på klimatiska förhållanden, och hwarpå många exempel finnas i de södra orterna, men att Norrbotten är ett skogslän och utan twifwel äfwen kommer att så alltid förblifwa, så att man icke kan behöfwa tala om det inflytande som skogsafwerkningen utöfwar på klimatet i detta län. Swad åter andra frågan beträffar, så syntes det talaren, som om någon inskränkning i nyhemmansanläggningsrättigheten

icke wore behöflig. Men deremot wore det af nöden, att sak-
kunnig och pålitlig person undersökte den mark, som söktes till
nybygge, så att det blefwe utrönt, om den sökta marken wore
tjenlig till odling, och icke eftersträfwades endast för skogens
skull. Hvad slutligen angår åtgärders widtagande mot afwerk-
ning af omogen skog, så hade den frågan förut varit föremål
för Sällskapet's öfwerläggningar, och det wore en stadgad åsigt,
att exportförbud eller hög tull behöfdes till hämmande af så-
dan afverkning.

Förste Landtmätaren Nyström har icke tänkt yttra sig
om den första frågan, emedan länet innehåller så stora skogs-
widder, att det icke kan bli fråga om det inslytande skogsaf-
verkningen kan ega på klimatet; men öfwer andra frågan skulle
talaren vilja yttra några ord, och uppläste derpå följande
skriftliga anförande:

Om man jemför de här i landtmäterikontoret besintliga äldre
faktorer med de nyligen upprättade samt med i öfrigt kända förhållan-
den i afseende på länets ståndpunkt i odling, så kan man antaga, att
länet för cirka 200 år sedan war endast af wissa äldre byar och nå-
gra enstaka hemman i hwarje socken upptaget, att delegarnes antal i
dess byar då war ringa mot nu, att de enstaka hemmanen numera
äro byar, och att således odlingen och folktillväxten i dessa äldre by-
ar sedan deß mångdubblats. Dager man åter en sednare tid eller slut-
tet af förra århundradet till jemförelse med denna, så finner man att
en mängd hela hemman då i hast anlades för bergshandteringen, huf-
wudsakligen i medlersta delen af länet, såsom i Kalix, Idåne och Lule
socknar och en del af Pite socken, samt i Lule lappmarker, att odlingen
och bebyggandet af desamma wäl icke framskridit i allmänhet som sig
bort, men att dock så deraf blifwit öde och wissa betydligt odlade, så-
som Selefs, Meldersteins m. m. Och betraktar man slutligen framåt-
skridandet i odling och landets intagande under tiden sedan 1824 års
afwittringsstadga utkom, och den riktiga grundsatsen uttalades, att od-
lingen och befolkningen i rikets norra provinser, der stora ödeliggande
trakter wäntade på arbetande händer, borde kraftigt befrämjas, så skall
man finna att en högst wäsendtlig del af den förut ej intagna marken
blifwit upptagen till nyhemman, att de flesta af dessa nu äro något
odlade och bebyggde eller under odling och byggnad, att så deraf blif-
wit öde, och att således länet nu är i stark utveckling af sina resur-
ser från jorden, äfwen som att wissa socknar i kustlandet äro så upp-
tagna af byar, hemman och nybyggen att föga öfwerloppsmarker der
uppkommit i wissa andra socknar, samt, då god tillgång på odlings-
mark men ringa arbetskraft finnes, ansetts till hemman otjenlige, så

är det dock att antaga att större delen af dessa trakter eller öfwer-
loppsmarker, likwäl framdeles och sedan intagna marken hunnit blifwa
mera odlad, befolkad och efterkött, äfwen skall blifwa upptagen till hem-
man samt odlad och bebyggd. Bewis derpå, att wissa trakter, som för-
ut ansetts till odling otjenliga, sedermera blifwit intagne och till en
del redan bebyggda och odlade, lemnar en trakt i norra delen af Neder-
Kalix socken och åtskilliga öfwerloppsmarker, hwilka wid den år 1843
afslutade afwittringsförrättningen derstädes, ansågos helt och hållet o-
tjenliga till odling, men wid en sedermera derå wertställd afwittring
befunnits tjenliga och skattlagdts till omkring 20 nyhemman. Sa fram-
tiden skall säkerligen wisa, om nybyggeswäsendet obehindradt får fort-
gå, samt om de skärpta kontrollerna på byggnads- och odlingsförlidig-
heternes fullgörande efterhållas, att odlingen och landets upptagande
till hemman skall hafwa fortgått så att föga öfwerloppsmarker finnas
qwar, åtminstone i kustlandet, och så att en del af den mark, som nu
för tiden ej anses tjenlig till odling, skall hafwa blifwit odlad, samt
befinnas i ungefär samma skick, som nu stadsjorden i allmänhet är,
hwilken, ehuru ofta af ganfka liten naturlig beskaffenhet, nu är inta-
gen och odlad så att den lemnar god afkastning. Naturliga gången af
länets framåtskridande i odling och befolkning fordrar således, att ny-
byggesanläggningarne må få fortgå och tränga sig från kustlandet in-
åt lappmarkerna, så mycket som möjligt. Hårdt wore det derföre om
nybyggesanläggningarne skola behöfwa inskränkas eller upphöra för nå-
gon längre tid, hwilket synes blifwa händelsen om de skola anstå in-
till deß undersökningar för anläggandet af kronoparker egt rum, enär
dess undersökningar taga betydlig tid, synnerligast der marken ej är
afmått, såsom i Pajala och lappmarkerna, om ej till kronoparker sko-
la blifwa slumpwis affatte till hemman tjenliga marker. Men olyck-
ligt synes det wara för länets fortgående i odling och befolkning om
större trakter nu skola affattas till kronoparker, samt derå waran-
de odlingsmarken icke kan få odlas och till hemman intagas, utan kom-
mer att förblifwa ofruktbarande. Seke kan detta wara statens samma
fördel, ty nog får staten större direkta och indirekta fördelar af ny-
hemman, som i framtiden kunna lemna skatt, underhålla wägar, skjut-
ningsanstalter och en betydlig folkmängd samt bidraga i roteringswä-
sendet, än af kronoparker, som, i anseende till skogens sena återväxt,
såsom sådane föga kunna gifwa den afkastning, som erfordras för de-
ras behöriga wärd och skötsel efter rationella grunder, och som sanno-
likt förblifwa ödemarker, der wäl ett och annat på statens bekostnad
anlagdt skogwaktaretorp finnes, men der innehafwarena knappast haf-
wa tillfälle till torpens underhållande, än mindre till desamma för-
ökning i odlingswäg, och der således den resande finner en ödemark,
hwarigenom han, i brist af wägar och kommunikationsanstalter, knap-
past kan komma. Seke heller är det, efter min tanke, nödvändigt att
förbjuda eller inskränka nybyggesanläggningarne för införandet af en
ordnad skogshushållning, ty dels är den mark, hwarå till afsalu

hänlig skog väger, wänligen ej duglig, till odling och den åter, som duger till odling, icke i allmänhet här i länet passande till skogsförädling, dels och kan ju staten fästa sådana wilkor wid upplåtelse af nyhemman att de förblifwa krono och, i afseende på skogen, under jägeristatens wård i alla tider, eller och blott intill dess hemmanen blifwit fullkomligen odlade och bebyggde samt inga ödemål äro att befara och det blifwit egarens intresse att skogen wäl bewara. Nyhemmansinnehafwarena skulle och böra vara nöjda dermed, då antagas måste, att skogen blifwer wäl wårdad och kunde lemna ständig biförtjenst, förutom hwad som för husbehofwet erfordrades. Jag anser derföre att nybyggarswäsendet kan gerna förenas med en ordnad skogshushållning och att hwarfen nybyggessanläggningarne, eller skogswården, skola behöfwa uppmuntras på hwarandras befostrad, ehuru, om så skulle vara, nybyggesswäsendet alltid bör hafwa företrädet. Deremot kan enligt min tanka en ordnad skogshushållning winnas, lifafwäl om nybyggessanläggningarne så fortfara, som om de förbjudas, om högre böter stadgas för åwerman, om större bewakningspersonal anställas, om högre procent af försäljningssumman för åwerafadt timmer erhålles af jägeritjenstemännen, om nyhemmanens skog står under samma rationella behandling som den öfriga under jägeristatens wård stående marken, om nyhemmansinnehafwarena således ej få hugga skadlig skog till husbehof eller fullmogen annorlunda, än så widt den ordnade skogshushållningen sådant tillåter; om inom kronopark anlagdt nyhemman till följe deraf förblifwer af krononatur, åtminstone intill dess odlingen och bebyggandet så fortgått, att ingen fara är för ödemål eller skogens wanwård; om den från wattendragen aflägsna nu till förruttnelse gående skogen bättre tillwaratages, men deremot den wid wattendragen belägna mindre anlitas än nu är händelsen, samt om, för winmandet af detta mål och undgåendet af det nu för allmogen kostsamma utslagswäsendet, **afwerkningsrätten upplåtes genom auktion**, så att stubbörasafgifterna må blifwa lämpade efter trakternas mer och mindre swåråtkomliga beskaffenhet. På detta sätt anser jag kronoparker kunna finnas och skogen wäl wårdas, fastän nyhemmansanläggningarna och odlingarne inom desamma fortgå, afwen som att staten skall kunna draga nytta af den skog, som nu går till förruttnelse och icke, såsom nu är fallet, för hårdt anlita den wid wattendragen belägna.

Hr Bodelf uppfsteg derpå och hembar den sista talaren sin tackfägelse för det upplysande och wärderika anförandet, hwilket Sällskapet icke kunde annat än gifwa sitt bifall. Om och Sällskapets inslytande icke kunde vara stort, wore det likwäl skäl uti att till regeringen afgifwa en opinionsyttring till den kraft och werkan en sådan kunde hafwa. Utan all werkan blefwe den troligen ändå icke, ty det wore otänkbart, att Regeringen skulle fatta ett beslut, som komme att lända hela lapp-

marken, hela länet till den största skada; ett förbud för nyhemmansanläggningar wore af så genomgripande art, att länet deraf icke kunde undgå den jemmerliga ställningen att bli ett ödeland. Det wore wisseligen — fortfor talaren — nu en sig idé att exporten skall vara fri, — friheten att ruinera sig hade blifwit så kär, — att det wore swårt att få ett exportförbud för sparrar under 7 å 8 tum. De i jordbruket mera försigkomna skifteslagen spara sin skog, men de, som äro swaga, riswa ner skogen genom att hugga sparrar m. m.; em då en författning funnes att hindra sådant, skulle detta hjälpa till att befordra skogshushållning. Derföre behöfwe en opinionsyttring, utgående derpå att åtminstone Norrbotten en skade exportförbud; och borde hos Regeringen underdånig hemställan derom göras.

Landssekreteraren Euren androg derefter följande skriftliga framställning:

Wid beswarandet af frågan om det är nödigt att göra inskränkning i rättigheten att anlägga nybyggen för införandet af en ordnad skogshushållning i länet, blir det nödigt, att betrakta hwad dessa anläggningar för staten innebära och det inslytande på orten särskilt som de medföra.

Att landets uppodling och befolkning genom nybyggessanläggningar är det största mål, hwartill staten med sina ödemarker bör sträfwä, torde af inga werkliga ort- och lokalkännare bestridas. Af dem förbises icke, att om de omätliga resurser, som ännu ligga obegagnade, skola kunna gifwa staten den anseuiga tillökning i styrka, hwartill de genom förökade skatter och försvarskrafter äro mäktige, måste landet odlas. De weta alltförwäl, att ehuru sommarens dagar och nätter äro färre än i rikets sydligare län, dessa likwäl äro nog många, för att här med sitt rikare ljus och jemmare värme bringa sjäden till samma mognad som i de förra. Men de weta derjemte, att om en boni sättes för landets fortgående odling och afsäkring, då är det samma olyckligen dömdt, att lida frostskadorne och med det samma att beröfwas frugterne af sitt på jorden lagda arbete samt att ständigt förblifwa en om undsättning tiggande landsdel. Så förhåller sig nybyggesswäsendet till staten och orten: och ur sådane synpunkter är det Kongl. Maj:ts Befallningshafwande städse samt flere andra, hwilka om orten tagit någon kännedom och deribland Öfwerdirektören Galtman i sitt från trycket 1851 utgifna arbete, sökt genom förordandet af nybyggen eller torp befrämja landets odling. Under perioden 1843—1860 äro 612 nybyggen tillkomne. Staten har wisseligen under samma tid till understöd åt nybyggare utbetalt 14,255 Rdr, men så

hafwa derunder 88 hela mantal i skatt ingått, och blotta ordinarie räntan till kronan för desse 88 mantal, utom bewillning och onera, utgör årligen 5984 Rdr, så att berörde understöd på $2\frac{1}{2}$ år är endast genom ordinarie räntan ersatt. Deremot har jag icke funnit bekräftadt, att mer än twenne werkliga ödesmål under tiden inträffat.

Man bör likväl icke förbise, att utom tillförene bewilljade frälsenybyggen, hwars på åtskilliga ställen härforut försummade odling egentligen torde hafwa framkallat den främmande owiljan mot landets uppodling, det finnes twänne slags nybyggessanläggningar, nemligen sådane, som på grund af allmänt gällande författningar upplåtas till hugade odlare, och sådane, som enligt speciellt för sågwerken utfärdade undantagsföreskrifter upplåtas åt dem till stockfångst. För min del har jag aldrig varit någon beundrare af de grunder, hwar på författningarne om stockfångsthemman stöda sig. Enligt privilegierne skulle sågwerken endast ega från wid häradsbyn bestämda områden å kronans mark hämta wißt antal sågtimmer årligen, dock utan att hemmansanläggningar finge hindras. Deras vill det synas, som dessa verk, sedan de utsynade trakterna upptagits af anlagde nybyggen, hwartill sågwerksegaren icke egde någon företrädesrätt, bort liksom öfriga sågwerk genom köp skaffa sig nödigt timmer. Men i stället hafwa i sednare tid utkomne författningar och sist 1852 års Kongl. Bref upplåtit åt sågwerken sjelfwa marken till hemman eller och till stockfångst utan med hemman förenade skyldigheter. Huru den sålunda upplåtte marken odlas och begagnas har tiden ännu icke hunnit utwisa. Här kan således icke bliwa fråga om denna mark, hwilken staten redan afhändt sig, utan endast om det allmänna nybyggesswäsendet.

Man har anmärkt, att kronans skogar begagnats utan plan och omåttligt. Detta är äfwen grundadt, om det och endast hufwudsakligen gäller de trakter, som närmast omgifwa wattendragen. För att förekomma skogarnes dewastation har man trott ingen annan utwäg förefinnas, än att kronan sjelf öfwertoge förvaltningen af sina skogar, och som nybyggesswäsendet förmentes lägga hinder i vägen för deras forstliga behandling, så borde hemmansanläggningar förbjudas.

Att kronans skogar här som annorstädes böra underkastas ordnad eller forstlig eller rationell — om med dessa begreppsbestämningar menas, den efter ortliga förhållanden tjenligaste och bästa — behandling, lär icke af någon sättas i fråga. Zager man likväl forstlig behandling i samma bemärkelse, som forstmännen gifwa åt trakt-huggning, twelar jag icke att förkasta införandet af denna method å kronans skogar här i länet, emedan oberäknadt den dermed förenade enorma förvaltningskostnaden och swåra kontrollen på en yta, som i anseende till trög återwärt måste tilltagas anseelig, alla mindre trån, som enligt denna method äfwen böra uthuggas för året, icke ega afjättlighet, utan måste på kronans särskilda bekostnad undanaffas. Gör man åter begreppet forstlig behandling synonymt med ordnad blädning,

så torde man hafwa träffat den för orten rationella hushållningsmethod, den jag och hört forstmän förorda. Men nu lærer, enligt deras uppgift, denna method just lämpa sig för mindre skogsarealer, sådane som kronohemmans och nybyggens. Då nu det allmänna för orten rationella skogshushållningsfättet är användbart på nybyggen, då genom dem landets uppodling och befolkning befrämjas, då blädningens ordnande utan swårighet genom jägeribetjeningen kan utföras och af densamma kontrolleras, liksom det wißt sig under sednare åren, att kronobetjeningen med framgång handhaft införet öfwer kronohemmans och nybyggens odling, häfd och bebyggande, då staten oftridigt eger anordna om såväl den ena som andra af dessa skyldigheters fullgörande å sina nybyggen, **wid äfwenhr, som äro eller blifwa bestämda**, såsom förlust af åborätt om blädningsplanen öfwerfribes m. m., då staten icke bör skattesälja sin jord, utan att dess odling till erforderligt mått är fullbordad och derjemte wid öfwerlåteljen af skatterätten å sina hemman kan fästa nödiga wilkor för skogens begagnande, och då nybyggess- och kronohemmans-innehafwarens intresse sporrar honom att wärja sin skog mot andras åverkan, **hwarigenom dubbelt inföende eller af såväl innehafwaren som statens tjenstemän**, hwilka genom denna anordning kunna inskränkas till måttligt antal, kommer att utöfwas å skogarne, så synes i sanning, wid betraktande derjemte, att den ordnade skogshushållningen härigenom blefwe spridd öfwer alla länets delar, intet skäl återstå, hwarföre man skulle förbjuda hemmansanläggningar. I skötseln af Norrbottens skogar, som betäcka större delen af dess yta, ingår kontrollen såsom den wäsendtligaste faktorn. Det ligger derföre största wißt uppå, att så ordna skötseln, att kontrollen sträcker sig widt omkring samt göres möjlig och lätt; och annorlunda än i sammanhang med nybyggesswäsendets ordnande kan sådant icke åstadkommas, ty öfwerallt der ett nybygge finnes controllerar nybyggaren andre och jägeristaten nybyggaren. Wid 1860 års slut funnos utom nybyggen 1277 kronohemmansdelar inom länet, och under perioden 1843—1860 äro 612 i skatt ej ingångna nybyggen anlaggda. Således funnos wid 1860 års slut sammanlagdt utom före 1843 anlaggda nybyggen 1889 kronohemman och nybyggen. Å hwarje af dessa kan enligt författningarne läggas en areal af från 2500 till 3500 tunnland duglig jord. Antager man att $\frac{1}{6}$ del här af belöper på hwarje af ofwannämnde lägenheter såsom duglig skog, så uppkommer en kronans skogsareal af 944,500 tunnland eller wid på 41 quadratmil, hwarå ordnad skogshushållning förefinnes. Rustlandet innehåller mer än 5 och lappmarkerna mer än 16 millioner tunnland. Men nu är knappt halfwa kustlandets areal afwittrad och lappmarkernes icke alls. Då wid afwittringarne en stor mängd hemman uppkomma, kan man således antaga, att minst lika många eller 612 nybyggen, under nästkommande 18 års period efter 1860 warda anlaggda. Om 18 år derefter bör kronan således genom den ordnade nybyggessanläggningen ega wid på 54 quadratmil skog,

med derå införd rationell skogshushållning, utan att kostnaderne för dess stötande behöfva uppgå till anmärkningsvärdt belopp, men under det anmärkningsvärda förhållande, att derå finnes 2501 brukade hemmansdelar, hvilka deremot, om samma areal ställdes under kronans omedelbara förvaltning, alldeles skulle saknas, oaktadt den omedelbara förvaltningen, förutsatt att densamma af statens tjenare, hvilka om skötseln blefve ensamma, kunde i aflägsna ödetrakter tillbörligen handhasas, desutom åsamkade kronan oerhörda kostnader.

Betraktar man i öfrigt huru förhållandena med den omedelbara förvaltningen gestalta sig, finner man genast omöjligheten att i skogar, spridda på en areal af 6 å 700 kvadratmil, införa en fullt ordnad hushållning. Sådan förvaltning kunde endast komma i fråga på högst ringa areal, hvilket åter på skogstillgångarne i allmänhet icke skulle medföra något märkbart inslytande eller afvärja befarad skogsbrist i någon med hänfikt till det ordnade nybyggesväsendet jemförlig, öfverallt spridd werkan.

Att sedan nybyggeslägenheterna hunnit uppsökas, åtskilliga hedmarker, som under nybyggen ej kunna läggas, skola, liksom wid hitills afflutad afvittring, upplomma, inför hvar och en med orten belant, och om dessa marker, under nybyggesregleringen gifvas lämplig form, skall oaktadt den fortsatta nybyggesanläggningen till kronoparker tjenlig mark ej saknas, för den händelse behöfvet i framtiden jemte det ordnade nybyggesväsendet, desutom påfallade statens omedelbara skogsförvaltning. Om under tiden skogen, å dessa marker, såwidt den hunnit en viss ålder och såwidt den är åtkomlig, skulle oaktadt den står under jägeribetjeningens allmänna wård, i mer eller mindre mån uthuggas, innebär sådant ingen wåda för skogarnes bestånd och erforderliga nyckenhet, hållet all wärande ungskog å samma marker, såsom icke bärande transportkostnad, wore qwar.

Huruvida enahanda ordning för skogsskötelsen i öfriga norrländska län må vara lämplig, som efter hwad jag ofwan antydt för Norrbottens län med största fördel kan användas, hör egentligen icke till ämnet. Någon omöjighet härom uppväcker dock det förhållande, att under det Norrbottens areal är ungefär jemförlig med de tre närmaste nordligaste länens tillsammans, folkmängden liksom icke här utgör mer än $\frac{1}{4}$ del af deras. Det tyckes liksom som skogshushållningsmetoden borde utslutande bestämmas af lokala förhållanden och icke nödwändigtvis göras lika öfverallt.

Att hwad jag haft äran anföra torde det vara lika klart, att nybyggesväsendet rätt ordnad är icke allenast icke hinder för en ordnad skogshushållning, utan sjelfwa medlet derför, som det är mot samma förhållandet stridande, att staten af skogsskötelse kan draga någon fördel, som kunde komma i jemförelse med den, hvilken ett odladt och befolkadt land lemnar. Här må jag blott tillägga, att då man vill

låna exempel från andra länder, der staten inköper skogar, förbiser man olifheten i ländernas utsträckning, kommunifikation wäsende och odling samt att kronan här är i tillfälle att stipulera vilkoren för skogens gagnande.

Såsom bilaga hertill torde jag till Sällskapet få öfwerlemnna ej mindre sammmandrag af stubböräfsförteckningarne för åren 1861 och 1862 än afwen af tullskattarnes uppgifter på till in- och utländska orter från länet utskleppade trädwaror. 413,331 trån äro under sagde år pr medium till afwertning bewilljade mot en afgift af 94,278 Rdr årligen. Exporten öfwerstiger icke detta quantum, så att jägeristaten afwen under nämnde år synes hafwa lyckats i sina bemödanden att förekomma åwertan. 120,875 sparrar äro liksom utförda. Tillstånd att afwerka sådane på kronans mark, erhålles icke. Såwidt denna export af sparrar egt rum från sagde marker, skulle sparrarne vara åwertade. Hela utskleppade afwertningen från länet utgör således 534,106 trån. Huruvida denna afwertning öfwerstiger hwad skogarne tåla, kan icke afgöras, enär dessas uppskattning ännu är och länge torde förblifwa ett önskningsmål. Så mycket ser man liksom, att om skogarne tåla en årlig afwertning af 1500 trån pr kvadratmil, och detta torde vara alldeles oftridigt, så behöfves en nytta för berörde afwertning af 356 kvadratmil, hvilket icke är fullt $\frac{2}{3}$ delar af länets areal; och denna afwertning är utdelad på allmogee från alla delar af länet, utan att något enskildt intresse gittat göra sig gällande till förfång för de behöfwande bland densamma.

Dessa anföranden tillwunno sig Sällskapet odelade bifall, och sedan Herr Ordföranden anmärkt, att Herrar Nyström och Euren wore deruti öfwerens, att de icke ansågo någon inskränkning i nyhemmansanläggningsrättigheten vara för en ordnad skogshushållning behöflig, samt att nybyggesanläggningarne icke hindrade en ordnad skogshushållning, utan tvärtom wore sjelfwa medlet derför, beslöt Sällskapet att med uttalandet af denna åsigt afwen hos Kongl. Maj:t göra en underdånig hemställan om behöfvet af ett åtminstone för Norrbotten gällande förbud för utförande af omogen skog, d. w. s. wirke under 7 tum i fyrkant; och ansåg sig Sällskapet af förekommen anledning böra betyga, att ingendera af förenämnde talare egde sägwerk eller besattade sig med skogsafwertning, hvarjemte skulle omnämnas att en underdånig hemställan om exportförbud förut utgått från orten genom Landstinget.

§. 21.

Som tiden nu war långt framstriden, beslöts att afbryta förhandlingarne för dagen och i stället fortsätta dem följande dag klockan 9 förmiddagen.

Ur och dag som ofwan.

In fide[m]

August Cajanus.

Protokoll, hållet wid Norrbottens Låns Kongl. Hushållningsfällskaps årsammanträde å Konungens Befallningshafswandes sessionssal i Ule den 29 Januari 1864.

Närvarande:

Ordföranden: Herr Landshöfdingen och Riddaren S. P. Bergman. v. Ordföranden Herr Landssekreteraren och Riddaren A. M. Euren. Ledamöter: de flesta af dem som bewistade föregående dags sammanträde.

§. 1.

S. D. Upplästes årsberättelse från Ordföranden i Nederkalix hushållsgille, för hwilken Hr Ordföranden hembar Hr Hummel Sällskapets tackfägelje.

§. 2.

Hr Ordföranden hemställde huruvida tiden medgaf diskussion af alla de framställda diskussionsämnen, och om icke Sällskapet skulle inskränka sig till behandling af

Fjerde Frågan: Hvilket aflöningsfätt för våra jordbruksarbetare är fördelaktigast så wäl för dem sjelfwa som för husbonden?

Hr Sandstedt förordade ett aflöningsfätt med säd, så att en kappe råg betaltes för ett dagswerke, och kunde hemmansegaren derjemte lemna mjölk till inhysingen.

Detta ansågs dock af de närvarande hemmansegarne wara för hög aflöning.

Hr Bodelf: Aflöningsfättet måste lämpas efter tider och förhållanden; är arbetaren nöjd med att taga kläder och föda, så är detta wisserligen bra, men sjelf måste han få bestämma det. Förnämsta och wigtigaste aflöningsfättet är att förwandla

arbetaren till torpare i öfwerensstämmelse med antaget kontrakt. Frågan är dock icke fullt tydlig om det menas lösa arbetare eller stadda tjenstehjon. Berör frågan lösa personer, som bo wid hufvudgården, är det begäran att hålla dem kost och wißt för dagen, eller om man kan försä dem med förnödenhetsartiklar. Talaren hade förenat begge aflöningsfätten. Skulle arbetaren åter hålla sig kost sjelf, blefwe hans hem snusligt och oordentligt. Statsystemet wore icke heller någonting afundsvärdt. Därföre wore bäst att hålla arbetarne kost och fästa dem wid jorden. Som här wore godt om jord, skulle man gerna upplåta åt arbetaren en jordlapp, som han kunde få ta sin skörd af. Detta skulle göra honom arbetsammare och ordentligare samt i allmänhet hafwa ett godt inflytande på moraliteten. Wid åtskilliga egendomar, t. ex. Rosfors och andra, hade arbetaren fått jord. Detta system wore det fördelaktigaste, ty han lefde då icke för dagen, utan blefwe sparsammare, skickligare i arbetet och mera mån om detsamma. Dessutom — tillade talaren — wore husbondens uppförande mot honom en väsendtlig sak, ty kärleken hos husbonden kunde wara en god fylnad i en ringa lön.

Hr Hummel instämmer med Hr Bodels.

Hr Euren är af den öfwerlygelsen, att om man icke på wanligt sätt kan få drängar och pigor, så wore torpsystemet det bästa. Wisserligen påstodes det, att det icke wore möjligt att åstadkomma, emedan folket icke skulle wilja låta twinga sig dertill; men det blefwe jordegarens eget fel om icke torparessystemet infördes. Inhyssingarne — fortsfor talaren — äro en utvärt på samhället, som afhjelpes om blott den jordbrukande befolkningen bemödar sig att bli af med detta onda. Inhyssingarne böra twingas att inrätta torp wid risk att icke få bo qwar hos jordegaren. Det ligger ingen obarmhertighet deruti, ty inhyssingarnes egen framtid ses derigenom till godo.

Hr Aspplund förnämde, att man kommit underfund med att, då stiftena blifwit verkställda, flera jordegare med framgång hade ordnat på detta sätt. Talaren anförde exempel derpå från Torne socken, der i ett par byar redan tio inhyssingar blifwit twungna att bli torpare; man hade wisserligen hjälpt dem med hus, pengar och råd, men då lyckas det

od. Många inhyssingar hade wäl flyttat bort till ofstiftade byar, men utfördes saken konsequent, skulle nog inhyssingarnes antal minskas.

Hr Nyström uppgaf att jordafföndringar eller smärre torpanläggningar äro i starkt tilltagande, hwilket wisades deraf att, enligt i Landskontoret erhållna upplysningar, jordafföndringarne för några år sedan wore blott få, men sedermera årligen tilltagit, så att de under år 1862 uppgått till omkring 60; ansåg desamma nyttiga och önskwärda icke blott för minskning i fattigwården, utan äfwen såsom det fördelaktigaste aflöningsfättet såwäl för hemmanssegaren som arbetaren, emedan å ena sidan hemmansinnehafwaren wid jordens upplåtande kunde betinga sig årlig dagsverksförskyldighet och sedan försättas i tillfälle att utbyta åtskilliga från jordbruket erhållna förnödenheter mot arbete, och å andra sidan arbetaren blefwe fästad wid jorden, wore nära till hands, kunde lättast utgöra de för afföndrade jorden betingade dagsverken och i öfrigt tillhandaga med arbete. — Före stiftena hafwa inhyssingar wanligen den jord de bebo utan dagsverksförskyldighet. Wid stiftena ingår denna jord och följden blir att inhyssingen då måste öfwerenskomma med jordinnehafwaren om dagsverksförskyldighet, för att erhålla jord. Så har det tillgått i flera stiftet och deribland i Mattila i NederTorne och på sådant sätt skola afföndringarne äfwen mer och mer tilltaga, samt i och med detsamma den kännbara kontanta aflöningen för jordbrukets bedrifwande förminskas, men arbetaren likwäl få en tryggad framtid.

Hr Euren medgaf att jordafföndringar gagnade till landets uppodling, ehuru de för långt drifna förswagade mindre hemman. Jordtorparen bidroge likwäl icke mindre till odlingar. Men då fråga här wore om bästa sättet att aflöna jordarbetare samt både torp och afföndring uppgifwits såsom aflöningsfätt, så wore jordtorp mycket att föredraga. Genom jordafföndringen göres innehafwaren oberoende af jordegaren och kan från sin lägenhet icke stillas, om jordegendomen af honom lider förlång. Jordegaren erhöles wißt en större eller mindre köpeskilling, under det att föga eller ingen dagsverksförskyldighet utgick till densamma, äfwen som hemmanssegaren, om än i stort behof af arbetsbiträde, saknade band på innehafwaren, hwilket kunde

förmå denne att företrädesvis med arbete bistå jordegaren. Hvad jordtorpen deremot beträffade, så kunde de, såvidt talaren uppfattat rätta betydelsen dermed, icke lagligen annorlunda än på wiß tid upplåtas, så att om torparen wore wårdslös, försunlig eller gjorde ohägn, han kunde stillas från lägenheten. Men torpens wäsentligaste företräde låge deruti, att jordegaren, i den mån torparens ekonomiska ställning wid torpet be-
tryggades, kunde affordra honom en mängd dagsverken, såsom årlig godtgörelse för jorden och öfriga fördelar, med hwilka torparen understöddes, äfwen som i öfrigt betinga sig rätt till torparens arbetskrifter mot wanlig dagspenning, hwilket allt swårigen kunde winnas genom den sjelfständiga jordafföndringen. Torparen wore likwäl oförhindrad, så länge han fullgör sina skyldigheter, betinga sig orubbad besittning af torpet för sig och sina barn och denna förmån lagligen åt sig förwara samt wid arrendetidens slut erhålla godtgörelse för öfwerarbete, om kontraktet då ej förlänges.

Hr Nyström wore af olika åsikter med Hr Curén; ansåg de af Hr Curén affedda stora torpanläggningarne ej kunna komma till stånd eller efterföljd. Bewis derföre wore att ingen anlagt eller welat öfwer taga sådane torp, ehuru ända till 150 Ålders stora premier dertill i flera år stått anslagna.

Hr Bodell återförde frågan till dess utgångspunkt; erinrade de föregående talarne att de kommit in på frågan om jordtorp och jordafföndringar, hwilken wid ett föregående tillfälle blifwit ventilerad; men att här icke wore fråga derom, utan om dugliga arbetare, och att det wore nödvändigt att hålla sig till frågans rätta uppfattning. Talaren wore då af den åsigt, att man borde ha de ogifta arbetarne i sitt bröd, men att de gista borde få någon jord, hwilken de kunde upparbeta och wid hwilken de kunde fästa sig. På detta sätt skulle man äfwen göra dem i moraliskt afseende bättre. Det wore en uppmuntran till slit och ordentlighet, om arbetaren hade sitt lilla för sig, och man borde synnerligastakta sig för att begå samma felfsteg som den moderna filantropien genom att inrymma arbetarne i kaserner, och hwarigenom de, då de blefwe gamla och orkeslösa, ingenting hade förwärfwat. Opinionen borde på alla möjliga sätt bearbetas att så både arbetsgifsware och arbetstagare att

tänka på saken. Talaren tillade med afseende på anförandena om jordtorp och afföndringar, att dessa naturligtvis wore bättre än att ha inhyssingar; hwad de sednare beträffade, måste jordegaren hålla betesland för arbetarens kreatur samt wedbrand, och deraf kunde flera olägenheter uppkomma, så att jordegaren borde se noga till att han icke lemnade mer än han står ut med.

Hr Rutqvist är af samma tanke som Hr Curén, anser till och med jordafföndringarne mera skadliga än gagneliga, ehuru det å andra sidan wore ganska swårt att få torpsystemet i gång.

Hr Hummel yttrade att frågan wore framställd så, att det menades icke blott dem som för tillfället gagnades; förordade betingsarbete såsom det ändamålsenligaste, emedan arbetskräften då bättre uttoges, arbete blefwe billigare, och både arbetsgifswaren och arbetstagaren genom adfordsarbeten komme till insigt om hwad arbetet wore wärdt.

Hr Curén yttrade att här wore fråga om aflöningsfättet för jordbruksarbetare, och som torpare just äro sådane som böra betraktas såsom jordbruksarbetare, så wore således sjelfwa torpsystemet ett sätt att aflöna arbetare. Talaren instämde för öfrigt med Hrr Bodell och Hummel, men replikerade Hr Nyström, att här wore fråga hwarken om små eller stora torp, utan blott att framlocka exempel, mönsterfarmer, till inverkande på allmänheten. Orsaken att ingen anmält sig låge icke i någon obenägenhet för torpsystemet, utan blott deraf att de ännu icke det hunnit, ty det wille något till, om det skall wara ett mönstertorp.

Hr Sandstedt är af Hr Hummels åsigt att adford är det mest werksamma sättet för att få ett arbete fort uträttadt, samt att det äfwen kan utsträckas till drängar och pigor, utom då det derjemte behöfwes dragare; skulle man än derwid betala högre, så winne man dock tid; talaren hade på detta sätt fått fem tunnor potates upptagna på dagen.

Hr Hummel erinrade att hwad han yttrat hade afseende på de arbetare, som icke redan wore inne i torpsystemet, och instämde för öfrigt med Hrr Bodell och Curén.

Hr Nyström genmålde Hr Curéns anförande dermed, att då här wore fråga om bästa aflöningsfättet för hemmans-

innehafware och arbetare och då aflöningen kan ske genom konstanter eller in natura, således äfwen genom ersättning i jord, torde det också vara klart att sättet för jordafföndringar äfwen kan ingå i frågans besvarande. Swad åter beträffade huruvida utfatta premierna affåge stora eller små torpauläggningar, så wisade de till Hushållningsfällskapet hörande handlingar, att premier varit affedda för torp, som enligt Hr Eurenus förslag skulle gifwa hemmansinnehafwaren 2 å 3 dagswerken i weckan eller 100 å 150 Rdr för år, samt att sådana torp följaktligen kunna räknas till de stora.

Hr Bodell wille, då diskussionen derom blifwit widrörd, upplysa, att talaren hade tre torp på sitt stifte, att hwarje torpare hade 12 tunnland att arbeta på samt 10 friår. Till följd af fjolårets misshärt, hade talaren måst underhålla dem, men de syntes kunna afbetala förskotterna; talaren skulle snart anmäla sig till erhållande af premier.

Hemmansegaren Sundström trodde wisserligen icke att det skulle bli så lätt att få torpsystemet i gång, men sjelf hade han icke haft någon svårighet för att få torpare; för närvarande hade talaren twenne torpare, men kunde få flera, om hans tillgångar medgäfwes det; den ena af torparne hade varit hos honom i åtta år och redde sig godt, han utgjorde nu 30 dagswerken om året, men i början hade han blott utgjort 12 dagswerken; talaren ansåge torpsystemet vara det bästa och nödvändigaste sättet att få jorden odlad, men willkoren måste vara så billiga och lindriga som möjligt, så att torparen kunde lefwa.

Hr Euren fastade Sällskapets uppmärksamhet på att det wore en hemmansegare, som nu uttalat sig för torpsystemet, hwarefter, sedan diskussionen nu ansågs afslutad,

Hr Ordföranden sammanfattade de olika yttrandena och anförde, att ehuru här åtskilliga aflöningsfätt blifwit angifna, syntes likwäl Sällskapet hufwudsakligen hysa den åsigt, att arbetaren borde bringas till torpare eller aflönas med jord; att det wore fördelaktigast att ha yngre arbetare i hushållet, men att lösa arbetare borde aflönas efter adord, hwilket wore en sporre för dem att vara slitiga och kunna förtjena mer än genom dagspenning; samt att aflöningsfättet hufwudsakligen bör

de ställas, så att det förenade såwäl arbetsgifwarens som arbetstagarens olika intressen.

Sjette Frågan: Swad bör göras för fiskeriernas upphjelpande i länet?

Hr Ordföranden anförde, att laxfisket varit föremål för Landstingets behandling, men att föreliggande fråga icke wore inskränkt blott till detta, utan till fisken i allmänhet, öfwer hwilkas aftagande klagan förspordes; orsaken dertill wore icke undersökt, men wetenskapen gifwer wid handen, att minskningen i wäsendtlig mån härleder sig deraf att fisken hindrades från romläggning. Ett medel deremot wore den konstgjorda befruktningen, som wisat fördelaktiga resultater i Lule elf och hwarom kännedomem borde vidare spridas; för detta ändamål behöfdes en person med insigt i ämnet som meddelade underwisning huru fiskodlingen skall utföras, och föreslår dertill att Hushållningsfällskapet anslår några medel till aflöning åt en person som komme att requireras; och stannade Sällskapet med anledning deraf wid det beslut, att **hitrequirera en agronom i fiskodling för att 1 1/2 månad under instundande sommar tillhandaga allmänheten på olika ställen i länet med upplysningar.**

För behandlingen af Njwa Skolas angelägenheter afslutade härpå Hr Ordföranden sammankomsten, hembärande Sällskapet sin tackägelse för de wärderika upplysningar, som derunder blifwit meddelade, och uttalade sin öfvertygelse om att ju oftare Sällskapet sammanträffade och utbytte sina åsikter, desto förr skulle uppnås det gemensamma målet: **Norrbottens Råns odling.**

År och dag som ofwan.

In fidem

August Cajanus.

Sushållsgillenas Årsberättelser.

Från Rule Stads Gille.

(Af Herr Handlanden J. M. Finell.)

I följd af 10:de § af Sällskapet stadgar, får jag i korthet afgifwa följande berättelse för år 1863.

Under årets lopp har jordbruket inom stadens område syns, i likhet med föregående år, gå framåt, och intresset för jordens rationella skötsel mer och mer tilltaga; dock är att anmärka, det spannmålsodlingen ej bedrifves i större omfång, än som erfordras för erhållande af goda lindor, emedan foderafkastningen anses mera winstgifwande än som kan ernås genom spannmålsodling.

Häraf utgör **Korn** hufvudsädet, som under året lemnat 6:te och 7:de till och med på sina ställen 8:de kornet.

Råg har gifwit 12:te till och med 15:de kornet, men odlas, märkligt nog, i ringa skala, oaktadt detta sädeslag lemnar största och säkraste äringen samt står bättre emot ett oblikt och hårdt klimat.

Potatisen har gifwit mycket olika afkomst, allt efter jordens läge å mer eller mindre frostlända trakter, dock kan afkastningen anses hafwa utfallit fullt svarande emot behofwet.

Något i öfrigt anmärkningsvärdt i afseende på jordbrukets framåtskridande förefinnes ej, än att öfvertygelsen om nyttan och nödvändigheten af en grundlig och väl afpassad dikning af den odlade jorden verkligen synes hafwa blifwit mer och mer stadgad hos de flesta af gillet för jordbruket nitälsfande medlemmar.

Från Pite Stads Gille.

(Af Herr Öfverjägaren G. Rydbeck.)

På grund af cirkulär den 16 sistlidne November, får jag härmed afgifwa följande berättelse om jordbrukets tillstånd m. m. inom härvarande distrikt.

Jordareal. Den till Pite stad donerade jord, trenne mantal, oberäknadt warne Medlerstön, Wargön, Jeseholmen, Romelsön, Nebben och Stensfåret, skall utgöra omkring 950 tunnland odlad mark och 1400 tunnland skogsmark.

Jordmån och Åkerbruksredskap. Den förra är bestående till större delen af mullblandad sand, något lerblandad sand, samt obetydligt ren lerjord; har i allmänhet högt läge, hvarföre och frosten ej tyckes göra någon anseelig skada; är till större delen i godt skick samt brukas i koppelbruk, derwid 1—3 tiondedelar odlas till säd och det öfriga till gräs. Vanligen gödslas på wallbrott med omkring 40 å 60 tunnor latrin på tunnlandet, hwarefter skördas korn; andra året gödslas med stallspillning från 100 ända till 300 lag på tunnlandet, då ytterligare säd och skördas korn, hwarefter jorden får gro igen af sig sjelf till gräslindor. Träda och Måg begagnas obetydligt. Potateslanden vanligast 10- å 20-åriga. På sednare åren har odling af hafra till foder, på wallbrott utan gödsel, widtagits. Af ofwanstående synes att höproduktion utgör jordbrukarens förnämligaste syfte, samt att brutningsmetoden, ehuru införligswande till följe af de höga höpriserne och den ständiga efterfrågan på mjölk, som betalas med 12 å 14 skillingar kunnan, långt ifrån är den rätta och den mest ekonomiska. Deß fördel ligger wisserligen uti den ringa arbetskostnad, som drabbar jorden genom blott twenne års bruk, men deremot förloras nära nog 1 å 2 skördar derigenom, att ej gräströ insås med andra årets kornutsjäde.

Med denna starka gödning skulle jorden mycket wäl kunna bära ännu en rågsförd, och detta utan att behöfwa uppoffra arbete till annat än skörden, nemligen den förbättring borde i första hand införas, att 4 å 6 kappar tufvåg utsädes pr tunnland uti andra årets kornutsjäde. Derigenom wunnes först en rågsförd, som kunde antingen slå till hö eller skördas till säd, hwarjemte man året derpå wore fullkomligt fäker om en god gräsförd, ty alla instamma deruti, att tjockaste wallarne erhållas efter höstråg eller tufvåg. Undertecknad och flere af gillet's ledamöter hafwa så wäl sjelfwa begagnat denna method som och på allt sätt försökt få den spredd inom orten. Måg är ett sädeslag, som lyckas alltid, och är det rikligt beklagligt att detta ej kommit mera i bruk.

Åkerbruksredskaper. Redskaperna äro af mycket enkel beskaffenhet, bestående af en sorts större plog för uppförning af wallar, hwilken drages af en häst; före densamma föres dock med rist; denna, så wäl som en mindre plog, hwilken begagnas till uppförning af sädesstubbar, går i allmänhet alldeles för grundt. Säden nedföres mest med så kallade 3- och 5-kloahlar, hwilka göra ett hjälpligt bruk, ehuru mycket återstår att önska. Deremot begagnas en så kallad 7-kloahl, som på wallbrott gör ett förträffligt arbete och skiljer sig från de förra genom att hafwa längre och smalare flor. Harswarne äro merendels mycket små och lätta samt göra högst medelmåttigt arbete. Några få personer inom orten, deribland undertecknad, har börjat begagnandet af rullharswar, hwilka sannolikt inom kort blifwa allmänna, alldeles ej, och den så kallade potatesmyllan är, der den finnes, af högst dålig beskaffenhet.

Genom Brukspatron Ulfhjelm's på Rosfors nitiska och förtjenstfulla bemödanden kunna ortens jordbrukare erhålla från nämnde bruk ett i allo godt tröskwert för en häst, och har undertecknad på 10 timmars arbetsdag med 5 hjon, å ett dyligt, tröskat 15 tunnor säd; således 1½ tunna på timmen. Ett glädjande tecken är, att beställningar å dylita redan göras af ganska mycken allmoge.

Tiden för sädd och skörd. Kornsjadden kan sällan företagas före den 25 Maj och fortfares dermed vanligen några dagar in i Juni. Potatesjadden företages sist, eller i medio af Juni. Måg säs ej gärna före den 15 Augusti. Kornskörden företages vanligen, ehuru orätt, före rågsförden och kan man tryggt antaga att skörden af båda sädeslagen ej är fullgjord före första dagarne af September.

Årets äring. Wäderleken har varit genom nästan ständigt regn mycket hindrande för inbergandet af årets skörd. På den högre belägena jorden har sädesförden varit till och med god. Kornet har på åtskilliga ställen gifwit ända till 8:de kornet, hwilket gör fullt 11 tunnor på tunnlandet. Måg och potatis har äfwen å densamma gifwit god skörd. Höfångsten, ehuruynnig, blef öfwer allt till större delen skadad genom regn och för sen bergning. På den lågt belägena jorden har man deremot erhållit såwäl skörden af säd och potates under medelmåttan. Arealen af densamma är dock mycket mindre än af den förra, hvarföre man kan antaga, att medelmåttig skörd är rätta uttrycket för det hela.

Stadens jord producerar ej behöfwet af hwarken säd eller potates, utan köpes mycket söderifrån och från fringliggande landsbygd. Deremot är höfångsten i det närmaste tillräcklig att framföda kreaturen under wintern. Ypperligt bete finnes på stadens war.

Sädesprisen. Kornet kostar härstädes f. n. 15 Rdr runt pr tunna, råg 18 å 20 Rdr pr tunna, potatis 4 å 5 Rdr pr tunna.

Naturliga ängar. Några naturliga ängar finnas här ej, undantagandes några få sjöstränder, som begagnas till bete och hvars bördighet är obetydlig; litasom någon belägenhet för öfwerflutning eller uppdämning ej heller finnes att tillgå.

Skogarnes beskaffenhet. Pite stad har som ofwan är sagdt omkring 1400 tunnland skog; detta i enlighet med Rådhusrättens sista femårsberättelse; som den dock ej är uppmätt är det ganska troligt att arealen är wida större. Min öfwerthgelse är att den är minst dubbelt så stor. Denna öfhynerhet för framtiden wärdefulla förmögenhet miswärdas utan hejd och utan den minsta eftertanke. På en utaf de förut uppräknade warne har Magistraten gifwit åtskillige personer tillåtelse att emot en bestämd afgift i ett för allt afwerfa alla trån, som på ön skulle finnas dugliga till sparrar. För öfrigt gifwer Magistraten stadens innewånare rättighet afhemta wed pr samman mot stubbören från de öfriga trakterna, dels af friskt skog dels af windfällan, hwilka sednare för det mesta tillkomma på det sätt, att speku-

lanten sielf, året förut innan han söker wedfång, går öfwer skogstraf-
ten och **hugger ut**. Hurwidå Magistraten har någon uträkning med
denna skogshushållning känner jag ej, och med den myckenhet af ären-
den och förhållanden, som den samma för **närvarande** har att sköta
och ordna, kan man ej begära att den samma skall medhinnas anställa
en skogwärdare. För några år sedan beslöts på en Walborgsmes-
stämma att skogen skulle af kunnig person uppmätas och indelas till
en för orten rationell skötsel, hwarom Magistraten skulle gå i förfo-
gande; detta är med säkerhet ännu ogjort. Emellertid sköfles skogen
på allt jämt och beklagligt nog utan att något höres af till öfver-
styrelsens, hwilket litväl wore så lätt.

Ladugård och kreatursracen. Ladugårdens afkastning är ej så
gifwande som den borde vara. Först och främst är nötkreatursracen
mycket liten till wärten och med dåliga mjölktecken; instängd i låga
och mörka hus synes den krympa ihop allt mera. En del personer har
förfätrat mig, att de flesta härvarande tor ej skulle gifwa 400 kannor
ärligen. Vilket skulle derföre stå i stor förbindelse hos Hushållnings-
sällskapet, om genom dess försorg anskaffades en afwelstjur af god
mjölktrace, och som flere af Villets ledamöter hafwa nybyggda, ljusa
och rumliga ladugårdar, torde det ej blifwa swårt få en dylik inloge-
rad på passande ställe. Detta anser jag vara första villkoret för att
få racen förbättrad och ladugårdsafkastningen höjd. Nu uppfödas här-
städes högst få nötkreatur. Hvilket bewisas bäst derigenom, att af
omkring 300 klastreatur, som för närvarande födas inom Pite stads
område, finnas blott 2 tjurar och högst 20 ungnöt. Tor köpas mest i
från Finland, Skellefte och landsbygden här omkring. Behofwet af hä-
star fylles i allmänhet från Angermanland och Finland.

Vinåringar. Vinåringar till jordbruket finnas ej, om man ej
will till dem räkna de förstor, som göras af stadens dragare till mark-
naderne i Skellefte, Arvidsjaur och Arjeplog med handelswaror.

Arbetspriser. Sommarbaserne för häst och karl betalas med
3 Rdr 50 öre till 5 Rdr rmt; karldagswerke under sommaren beta-
las med 1 Rdr 75 öre till och med 2 Rdr 50 öre rmt; qwinnsdags-
werke under sommaren 1 Rdr rmt. Lönen för en dräng varierar e-
mellan 130 å 200 till och med 250 Rdr rmt jemte kost, bostad, twätt
m. m.; dito för piga 50 å 60 Rdr rmt, jemte kost, bostad och 8 da-
gars ledighet pr år att användas efter godtsinnande. Dagsverkspriserne
under wintern i proportion derafter. — Af detta synes att ar-
be sökas uti den från orten stora utskleppningen af så kalladt fyrslaget
wirke. Genom tillströmmande af jordarbetare från södra orter under
detta år ha priserna på beting litwißt nedgått något. Detta har
man dock efter all sannolikhet att tacka Gellivara atticbolags i all-
männa tidningarne under förra året införda program; och som det
är allmänt bekant, att större delen af de arbetare, som under förled-
ne sommar hitkommo föderifrån och arbetade härstädes, skulle med tack-

samhet hafwa qwarstannat, om de kunnat erhålla nödiga bostäder, will
Pite Stads Hushållsgille härmed framställa följande förslag:

1:sta) Att Norrbottens Läns Hushållningsfällskap torde uti allmänna
tidningar kommande wår framställa behofwet af kunnige och ido-
ga jordbrutsarbetare inom länet, derwid utfäktande medelpriser
för betingsarbeten, såsom dikning, slåhackning och bränning, djup-
hackning, wedhuggning m. m. samt

2:dra) Att Norrbottens Läns Hushållningsfällskap torde utfäktat pre-
mier för uppförandet af lämpliga arbetarebostäder på åtskilliga
ställen inom länet; hwarjemte torde anordnas, för att så dessa
byggnader så billiga som möjligt, att ansökan till Kongl. Maj:t
gjordes, med anhållan det nödigt wirke för uppförande af dylika
byggnader finge emot stubbören efter verkställd utskyning afhä-
tas från kronans odisponerade skogar.

Från Haparanda Stads och NederTorne Sockens Gille.

(Af Herr Telegrafassistenten G. D. Burman.)

Till följe af Förvaltningsutskottets cirkulär den 16 i förra må-
naden får Hushållsgillet härstädes ödmjukast afgifwa följande

Berättelse.

Inom detta Gillels distrikt består jordmänen hufwudsakligast af
lerblandad mylla samt undantagswis, eller hwad kustlandet beträffar,
af sandjord. Å den sistnämnda är årswärten sällan eller aldrig ut-
fäktat för att stadast af köld, men den gifwer under torra somrar ringa
afkastning, hwaremot den å ler- och mylljord, der ej kölden menligt
inwerkst, oftast lemnar ganska mynnig äring.

Akerbruksmethoden, hwilken ibland allmogen qwarstår oförändrad
sådan den för snart jagdt sekler tillbaka blifwit begagnad, har dock de
sednare åren i stadens grannskap betydligt förbättrats genom införande
och användande af slåhackning i stället för spadning, hwarigenom den
fördelen wunnits, att jorden inom kortare tid och i större skala blif-
wit uppbrukt. Ty då wid spadning wanligen händer, att jordtorf-
wan lägges för djupt ned, hwarigenom den blott långsamt undergår
förruttelse, utom det att jorden under tiden förhindrar wärtligheten
och odlaren med ett sådant odlingsfäkt twingas inskränka jordupptag-
ningen till följe af den myckenhet gödsel, som erfordrats för den upp-
spadade jordens bringande till wärtlighet, så har den nu deremot, ge-
nom att man efter slåhackningen sönderfört torfwan med rullhaswa, ge-
nast nyttiggjorts för erhållande af afkastning, hwilken, hwad grönsoder
beträffar, ofta blifwit ganska mynnig, oaktadt jorden ej blifwit gödsad
widare än genom den förruttnade torfwan.

På odlingsstillfällen finnes riklig tillgång. Inom Mattila bys
område är detta isynnerhet händelsen; ty der skulle utdikning af den

myr, som i väster stöter intill byn, öppna ett vidsträckt fält för jord-
egarnes verksamhet. En omständighet, som ytterligare bör eggas till
företagets genomförande, är att de med det samma förenade kostnader
antagligen böra blifva ganska måttliga till följe af myrens för utdif-
ning fördelaktiga läge.

Såningstiden för ortens hufvudsäde — korn — inträffar wan-
ligen i början af Juni månad och skörden widtager vanligast efter
medlet af Augusti. Höstfädet — råg — utsås i början af Augusti
och skördas året derpå i slutet af samma månad. Af korn erhålles i
medeltal vanliga år 6:te å 7:de kornt och af råg 10:de å 12:te. Priset å
korn är nu 14 Rdr rmt och å råg 18 Rdr rmt pr tunna, riad wa-
ra. Hvad åter andra jordesteckter widkommer, så finnes ej till afstätt-
ning stort annat än hö och potatis. Priset å ett lispund godt wall-
hö har under de sednare åren varit 50 öre pr lisp. och å en tunna
potatis 6 å 8 Rdr rmt, hwilket höga pris är en följd af den obethy-
liga afstättning detta fädeslag sifflidne sommar lemnat.

Skogstillgångarne motsvara ej ens hushushöfwen i de flesta byar.
Ladugårdsskötseln jemte laxfisket äro de förnämsta binäringarne.
Från NederTorne socken kan antagas att minst 2000 lisp. smör årligen
afyttras å 9 Rdr pr lisp. och 500 tunnor lax å 75 Rdr pr t.a.

I öfrigt finnas ej binäringar, som förtjena något synnerligt af-
seende. Arbetande klassen har dock goda förtjenster wid byggnader,
fiskerier och jordarbete. Dagspenningen för en karl är 2 Rdr vår
och sommar, 1 Rdr höst och vinter; för en qwinna 1 Rdr under de
förra årtiderna och 50 öre under de sednare. Dränglöner 100 å 150
Rdr, piglöner 50 å 75 Rdr. De fattigas antal är icke deß mindre
ganska betydligt, emedan en mängd backstugusittare finnas med stora
familjer, och handaslöjder äro sällsynta.

Från Vite Sockens Gille.

(Af Hemmansegaren August Danielsson.)

Till följd af inkomne cirkulär från Förvaltningsutskottet i lä-
net, föranlåtes jag, att till Hushållsgillet respektive ledamöter fram-
ställa och få följande frågor besvarade.

1:o Af huru stor del sand, lera och mylla består den odlade och
i brukning warande åkerjorden i socknen? Kan icke utan geonostif
undersökning och afmätning tillförlitligen besvaras; dock är sandjord
den rådande eller de andra arterne öfvervägande.

2:o Huru stor del deraf är mer och huru stor del mindre frost-
ländig? Afseendt den odlade och producerande hålles $\frac{1}{3}$:del för mindre
och $\frac{2}{3}$:del för mer frostländig, den sednare kan dock genom passande
difning förbättras.

3:o Huru är åkerbruksmethoden bestaffad? Cirkulationsbrut är
helt nyligen infördt af några ståndspersoner, i öfrigt grundar den sig
på årligt fäde och trädning, wårlande med råg, korn, hafra och jord-
frukter, dock är korn det öfvervägande fädet.

4:o Hwilka åkerbruksredskaper begagnas? Plog, ahl, harf och
myll; en och annan har dock lagt sig till rullharf, hwilken anses till-
winna sig förtroende.

5:o Hwilken tid kan anses såsom medeltid för vår- och höstfä-
den samt skörden? Vårfädet emellan 25 Maj och 7 Juni; höstfädet
mellan 29 Juli och 10 Augusti. Skördetiden från medlet af Augusti
till medlet af September efter olika årgångar.

6:o Hvad åring gifwer hwete, råg, korn, hafra, potatis, ros-
wor och kålrötter? Winterhwete odlas ej; wårhwete 6:te, råg af trädes-
jord 16:de, på stubbsädd 8:de, korn 5:te å 6:te, hafra 5:te å 6:te, po-
tatis 7:de å 8:de kornt, roswor och rötter 30 tunnor af tunnlandet.

Hvad är priset å förenämnde fädeslag? Hwete efter köpmans
pris i orten, å råg 15 Rdr, korn 12 Rdr, hafra 10 Rdr, potatis i
fast mått 4 Rdr, roswor 3 Rdr och kålrötter 4 Rdr pr tunna.

7:o Af hwad beståfhet äro ångarne och till huru stor del
bestå de af sjöfänkning, af naturliga sjölogar, af sidwall samt högwall
och lindflog; och huru behandlas och skötas dessa samt hwad afkomst
kan deraf i medeltal beräknas? Sjöfänkning förefinnes i åtskilliga byar,
hwaraf en del är af nyare företag och ej kommen till synnerlig wår-
lighet, en del äldre och mer afwänt och anses utgöra $\frac{1}{6}$:del af total
höafkomsten. Naturlig sjölog förefinnes äfwen i åtskilliga byar och
anses utgöra lika med föregående afkomst. Sidwallsflog till areal öf-
vervägande, men till afkomst $\frac{1}{4}$:del. Högwall- och lindflog mindre
till areal, men till afstättningen $\frac{5}{8}$:delar. De behandlas eller skötas
sålunda, neml. sidwalls medelst uppdämning och afdikning; högwalls
medelst öfverfyllning och lindor genom plöjning och sjelfwallning och till
någon ringare del medelst insäende af frö. Afkomsten kan icke bestämmas.

8:o Hwilka ångsodlingslägenheter förefinnas, såsom sjöfänkningar,
utdikning af kärr, myrer och mossar? På nedre bygden förefinnes till
antal högst få och till omfång obetydliga fänkingslägenheter; men af
kärr, myrer och mossar en myckenhet, så att odling och förmering der-
af neppeligen medhinnas inom mansåldrar.

9:o I hwad tillstånd finnes och huru wårdas skogen och hwilka äro
afwertningsfätten? Tillståndet är flent, emedan de enstildas till största
delen är afwertad. Wården består mer i förödelse än wård, och wid-
kommande afwertningsfätten bestå de dels i export och dels till hushushöf.

10:o Huru är ladugårdsskötseln bestaffad, hwari består afstätt-
ningen deraf och huru stor inkomst kan deraf beräknas? Den bedrifwes
ej efter någon bestämd regel, utan hushushöfvanligast efter hwars och ens
godtfinnande, dock i anseende till de foderprodukter jorden lemnar och
hwarmed creaturen utfodras gifwer den ej så ringa afstättning, ehuru
för ortens behof otillräcklig.

11:o Huru värdas häst-, får- och swinafweln, antingen efter froiseringsgrunder eller efter naturtillfälligt sätt? Efter naturtillfälligt sätt.

12:o Förefinnas andra kreatursracer än de så kallade provinciella? Ett och annat species af annan race förefinnes, dock utgör den provinciella den största delen.

13:o Swilka äro binäringarne och derunder hörande arbetsförtjenster, äfwenja priserne derå under olika tider af året? Skogsafverkning bestående af bjelkar, sparrar och tjära; salpeter något i aftagande, tegelslagning, försör wid werken och skjutjar till lappmarken. Priserne äro så varierande att de icke kunna bestämmas.

14:o Swad utgör aflöningen till pigor och drängar? Till drängar från 100 till och med 200 Rdr med slit och till pigor från 30 till och med 60 Rdr med slit.

15:o Huru stor är folkmängden i socknen, särskilt hemmansegarnes, inhysheshjonens och de fattiges antal? I nedre församlingen 10702, i Elfsby 1923, tillsammans 12625 personer, deraf 1069 hemmansegare och 1288 inhysheshushåll. Af dessa inhysheshushåll åtnjuta 100 personer fullt försörjningsunderhåll och 500 understöd, tillsammans 600 personer fattige.

16:o Huru förhåller det sig med folkskoleundervisningen? Den bedrifwes efter wexelundervisningsmethode i en fast och i nio ambulatoriskolor och årlig omflyttning i rotarne.

17:o Finnes sockenmagasiner och huru förhåller det sig med förvaltningen deraf? Ett distriktsmagasin finnes och förwaltas enligt fastställt reglemente och efter siffthållne inventering uppgår dess fond till 5433 kubitfoot korn.

18:o Huru bestrides fattigwården? Dels genom utackordering till full försörjning och dels fördelt i 27 rotar genom understöd; och uppgår fattigwårdskostnaderne till emellan 12 à 13000 Rdr årligen.

Från Arjeplungs Sockens Gille.

(Af Herr Pastor P. E. Winnberg.)

Med anledning af Förvaltningsutskottets cirkulär den 16 November detta år, får jag, å Arjeplungs Hushållsgilles wägnar, härmed inberätta:

1) Att jordmänen inom Arjeplungs Gille distrikt består mest af lera eller så kallad tung jord, men äfwen i wisja byar af sandblandad mylla, samt är i allmänhet i högsta grad frostlång.

2) Methoden för återbruket besörjes af distriktets landbrukare genom deras uppspådade åkrars begödnande med wanlig spillning, som är fallen undan hästar, kor, får och getter, samt hwartill äfwen af somliga begagnas urintunnors innehåll såsom gödningsämne, till stor

fromma och förmån för åkrarns förbättring, hwarefter, så snart forden tinat, plöjning sker.

3) Till återbrutsredskap begagnas plog, den de härstädes benämnas wält, samt ahl och återhärswa; en och annan inom distriktet har äfwen förskaffat sig den prisbelönta femkloahlen.

4) Tiden för säningen är början af Juni och för skörden början af September. Åringen af kornet kan å de bästa hemmanen möjligen beräknas till ungefär 5:te kornet. Andra sädeslag begagnas ej. Spannmål säljes här aldrig af insöknes skörd, och den från nedre landet köpta och uppforslade kornetunnan kan i wanliga år kosta minst 25 Rdr riksmünt.

5) Ångarne äro af swag beskaffenhet och aflastningen ringa, så att de naturliga ångarne i ett, två till tre år måste trädas, för att icke alldeles gå ut.

6) Odlingstillfällen genom sänkning af smärre sjöar och färre hafwa af några enskilda försöfts, men ännu utan resultat.

7) Ångarnes wattning genom uppdämning och öfversilning har under siffthidne war och höst med framgång försöfts af dem inom distriktet, som 1862 års sommar begagnade sig af länets agronom.

8) Skogen är, genom de närbelägna fjällen, fortwärt och har hittills blott användts till bränsle och nödigt hustimmer; men har genom häradsstyh under siffthidne sommar dock blifwit insynt efter Skellefte elfs wattendrag ända upp till Hornaswans källor, för timmerhuggning och stockfångst åt trenne i Skellefte belägna jägwerk, nemligen Lejonström, Johannisforb och Säwenäs. Någon afverkning af skogen har likwäl ännu icke försöpts annat än i Bergnäs och Elagnäs byar närmast Skellefte elf.

9) Ladugården skötes på det gamla wanliga sättet, men afkastar intet till affalu, utan räcker endast till hushållens lifnäring. Hästar, får och getter underhållas äfwen, men icke swin.

10) Bland binäringar tillwiskas salpeter af 8 åboer och tegel slås af 5; men tjära brännes härstädes blott till hushöf.

11) Ett karldagswerk betalas sommartiden, förutom kosthållningen, med 75 öre och ett qwinnodagswerk med 50 öre. Wintertiden deremot, så betalas karldagsverket med 50 öre och qwinnodagsverket med 25 öre, förutom kosten. Dränglönen för ett år är härstädes allmänt 60 Rdr och piglönen för året 25 Rdr, då likwäl, förutom kost, husbondefolket äfwen består sitt tjenstehjon allahanda slags kläder till nära nog lika värde med sjelfwa penninglönen.

12) Arjeplungs folkmängd war wid förra årets slut 1236 personer, deraf 700 swenstar och öfwer 500 lappar. Hemmansegarnes antal är 77, inhysheshjonens 30 och fattiges 40.

13) Folkskoleundervisningen bestrides af en ambulatorisk, examinerad folkskolelärare.

14) Sockenmagasiner finnas icke inom distriktet.

15) Fattigwården ombesörjes af ordföranden och några wisja ledamöter i kommunalnämnden samt några särstilt dertill walde.

Från Arwidsjaur's Sockens Gille.

(Af Herr Kronolänsmannen J. Skarin.)

På anledning af Utskottets cirkulärbref den 16 nästvefne November, får härmed ödmjukast afgifwa följande berättelse.

Akerjordens beskaffenhet. Med undantag af landet omkring sjöarne Lomträsk, Måstosjöle, Malmesjaur och Sundisjaur, hwarest der intill belägna hemman ega en stenfri och multrik jord, består jordmån af, i allmänhet, mycket stenbunden bergjord, sand och grusblandad mylla, hwaruti lera högst sällsynt på något ställe utgör en obetydlig beståndsdel. Deß större eller mindre frostlänthet beror på så wäl belägenheten som på den odling å hwarje ställe blifwit nedlagd; ty erfarenheten har wisat det äldre och mera odlade hemman alltid äro mindre frostömma än nyligen anlagde nybyggen, der odlingen ännu gjort ringa framsteg. Inom socken lida desutom westra och norra delen der af betydligt större frostskador än den öfriga.

Akerbruksmethoden är mycket inskränkt och består hufwudsakligen uti en plöjning höst eller wår samt sädens nedmyllning. Återn gödsles hwarje eller hwarannat år samt besås gemenligen år efter år med korn. Att tråda eller igenlägga någon del af den gamla återn till lindor, anser de flesta för misshushållning eller ren förlust. Dock är det en och annan, som börjat inse nyttan häraf och åtminstone omwexlar med korn, potatis och något winterråg. **Akerbruksredskaper**, som alltid begagnas för en häst, består af plog, wält, ahl, med nio flor, och pinnharfwa. **Säningstiden** infaller wanligen i slutet af Maj och början af Juni för korn och potatis, i medlet af Augusti för winterråg; **Fördetiden** åter i slutet af Augusti eller början af September. **Afskafningen** är, för de genom frost ofta inträffande misshärdarna, jordens mer och mindre ändamålsenliga stötsel och trakternas olika bördighet, swår att med säkerhet kunna bestämma; men torde, efter afdraget utsäde, i goda år så antagas uppgå från 6:te till 10:de kornet af winterråg, från 3:dje till 6:te kornet af korn och från 7:de till 12:te kornet af potatis. **Priserna** å spannmål äro olika och rätta sig alltid efter hwad densamma kostar wid hafskusten, derifrån han måste hit införslas för affalu. **Wjöllet**, som under året varit till försäljning, har kostat 2 Rdr 75 öre å 3 Rdr 25 öre pr lispund samt korn 25 å 30 Rdr pr tunna.

Ångarne äro till största delen naturliga och bestå hufwudsakligen af myrer, samt stränder wid sjöar, elfwar och bäckar, afwen som något hårdwall wid bohåstäderna. Allmän är omtanken att öka hörbordet genom rödning af naturliga ängslägenheter, utbildning af sjöar och myrer, wattenuppdämning på låglänta ställen och synnerligast

genom öfwerjilning, hwarigenom betydlig tillökning i foderbergningen redan erhållits, hwilken desutom årligen tilltager.

Skogstillgången är i allmänhet ymnig, ehuru olika på särstilla trakter och består hufwudsakligen af tall och gran samt spridda ställen af björk, asp, rönn, hägg och al. Den enda afwertning, som inom socknen existerar för affalu, är sågtimmerhuggning, hwilken af jägerbetjeningen utsynas och kontrolleras.

Boskapsstöfseln swarar emot sockens behof och fullkomligt mot deß i bruk warande åkerwidd, men det smör och den talg som produceras till affalu torde i medeltal ej öfwerstiga 1500 Rdr årligen.

Boskapsracen är liten, men nåttfödd, och hästarne, ehuru småwårta, rasla och ihärdiga. **Färafweln** motswarar sockens behof, men lemnar obetydligt till affalu. **Getter** och **Ewinkreatur** finnas på få ställen och till inskränkt antal; de förra underhållas nära uteslutande endast af lapparne.

Rörande **Binäringar** wågar jag ödmjukast åberopa hwad i förra årets berättelse blifwit anfördt. — Arbetsförtjenst genom försling och förslor är icke att tillgå och högst obetydligt genom dagswerken. Priset för ett mans dagswerke sommartid är, utom kost, wanligen 75 öre å 1 Rdr, för ett qwinns 50 öre jemte kost. Wintertid 67 å 75 öre för mans och 25 å 33 öre för qwinns, jemte kosthållning. Dräng- och piglöner äro något olika, men variera mellan 75 å 100 Rdr för dräng, 25 å 35 Rdr för piga, jemte åtskillige klädesperjedlar.

Folkundervisningen bedrifwes i en fast folkskola i Glommerssträsk och Malå samt 4 fringwandrande underlärare, hwarjemte Swenska Missionsförsamlingen underhåller en fast skola i Glommerssträsk, der 20 å 30 lappbarn årligen erhålla undervisning.

Fattigwården är så ordnad, att en del fattiga blifwit fördelade på wisja byar och rotlag, andra äro inackorderade hos wisja åboer och somliga åtnjuta understöd af fattigkassan, hwarigenom allt egentligt tiggeri är förekommet.

Sockenmagasin finnes ej och endast några få hemmansåboer hafwa ingått uti länets brandstodsbolag.

Från NederLule Sockens Gille.

(Af Herr Skolläraren J. P. Rutqwist.)

Protokoll, hållet wid sammanträdet med NederLule Hushållsgille den 12 December 1863.

S. D. Infunno sig hos undertecknad Direktören wid Åsja Landbruksskola J. F. Sandstedt, Komministern A. A. Stecksén, Ingeniörerne E. G. L. Hollström, P. A. Brändström, Leonard Hollström, Handlanden H. P. Rutqwist, Hemmansägarene Nils Petter Andersson och Petter Pettersson i Gåddwif.

Sedan ledamöterna, genom uppläsandet af Förvaltningsutskottets cirkulär af den 16 sistl. November, blifwit om sammanträdet's ändamål upplyste, företogs följande frågor till behandling.

§. 1.

a) **Jordmånen's beskaffenhet, såsom bestående af lera, mylla eller sand.** Hr Sandstedt anförde, att den odlade jorden inom kommunen består för det mesta af sandjord. På högst få ställen anträffas odlad lerblandad jord och mullblandad sandjord, emedan ofunnigheten om en ordnad afdikning afhållit jordägaren från bearbeta de af den rikare och mera lätt odlade jorden på låglandet, der han afwen ansett sig vara mera utsatt för frostskador, än på de torra sandbackarne. Af samma tanke woro de öfriga ledamöterna; dock anhöll Handlanden Rutqvist att, till förekommande af missförstånd, måtte i protokollet intagas, att, ehuru af förenämnde orsaker odlingarne hittills företrädeswis företagits å torrare och sandrika ställen, ändock den lerblandade jorden bör anses vara inom kommunen mera vanlig eller ega öfvervägande areal.

b) **Frostlåndtheten,** denna tillintetgörare af landtmannens glada förhoppningar, är tyvärr ej främmande för distriktet, och, huru hafwa eller åtminstone förringa verkningarne hos denna på nöd och elände så rika orsak? Herr Sandstedt, med hwilken de öfriga ledamöterna förenade sig, ansåg, att afwen denna för landtmannen så betydelsamma olägenhet hemtade sitt lif och sin egentliga verksamhet från den med skäl ofta öfverklagade ofunnigheten om en ordnad afdikning. Af den odlade jorden finnes här knappast ett tunnland fullständigt afdikadt, huru skall då förhållandet vara med den oodlade, som till stor del utgöres af wattenrika ängar och myrer, hwilka, beväxna med busksnår, sprida falla dunster, som menligt och förstörande inverka på de i granskäpet odlade växterna. Först sedan dessa stora onyttiga widder blifwit genom en ändamålsenlig utdikning befriade från sitt för värtligheten skadliga watten, har man att hoppas ortens befrielse från frostlåndtheten. Att det angifna medlet är det enda verkamma, för häfwandet af denna swära olägenhet, kan ej bestridas; men att dess användande ej så snart kommer att tillgodogöras kommunen kan, sorgligt nog, lika säkert påstås, då det samma har att kämpa mot så mycken ofunnighet, mot en så ogynsam samhällsanda.

§. 2.

a) **Åkerbruksmethoden,** sådan den inom distriktet utöfwas, är helt och hållet främmande för en rationell sådan. Enfadesbruket eller att år efter år så samma slags säde på samma jord är det här vanligaste, hwarigenom jorden oförhålligen förswagas och bringas från den naturliga verksamhet, hwartill den under andra omständigheter skulle vara mättig. Hr Sandstedt förklarade sig villig att wid Hushållningsfällskapets nästa sammanträde, endast med praktiska bewis, framhålla det högst förderliga uti ett dylikt försvaringsfätt med jorden, samt wid samma tillfälle inkomma med förslag till cirkulationer för olika jordmåner.

b) **Åkerbrukets redskap.** Den härstädes af ålder begagnade plogen ansågs ega ett wäsentligt fel deruti, att den ej ginge tillräckligt djupt i jorden; denna olägenhet skulle ej finnas hos den af Hr Sandstedt förordade Furudalsplogen, hwilken ej wore tyngre för dragaren, och isynnerhet å gammal jord högst användbar; afwen lofordades den så kallade Återsplogen såsom för orten lämplig. Hr Komminister Stecksén, med hwilken de öfriga ledamöterna förenade sig, önskade att Hushållningsfällskapet godhetsfullt wille gå i förättning om hemförskrifwandet af ett exemplar af dessa plogar, på det en hwar skulle blifwa i tillfälle att bedömma deras ändamålsenlighet, och sjelfwa förskaffa sig dylika. Såsom lämpligt redskap för potatis och lupning uppgafs en enbetsårder till finnaendes hos Handlanden Rutqvist å Marieberg, samt för myllning af sad en gräshärf hos Ingeniör Brändström i Sunderbyn.

c) **Tiden för säning, skörd och äring samt spannmålspriserna** kunna swärligen något närmare bestämmas.

§. 3.

a) **Om ängarnas beskaffenhet.** Herr Sandstedt: De naturliga ängarne äro i allmänhet uti det skick, att de swärligen betala bergningskostnaden; såsom skäl för detta missförhållande anfördes, att under tjällofningen och första groningens betas ängarne 14 dagar; då ytan wid denna tid är blöt och lös söndertrampas gräsroten, hwarigenom afkastningen förderfwas och marken derjemte blir tujwig och swärbegrad; sedan den föga winstgiswande bergningen wäl är slutad släppas kreaturen åter igen på dessa ställen, för att ytterligare pina den lilla värtligheten. På detta sätt skötas ängarne här nästan öfwerallt, hwilket försvaringsfätt med hwarje år förswärrar afbergningen och förminskar afkastningen.

b) **Odlingstillfällen** finnas inom distriktet många och stora. Endast genom sänkning af fjöar, utdikning af kärr och myrer, skulle en mångdubbelt större folkmängd finna sin rikliga bergning inom denna kommun.

c) **Öfversilningar** kunna ej härstädes verkställas af brist på wattenrika bäckar.

d) **Uppdämning** är här på högst få ställen lämplig.

e) **Ladugårdsskötsel.** Med ladugårdsskötseln förhåller det sig på samma sätt, som med ängarne, deruti, att afkastningen från den förwa är lika liten, som afkastning från de sednare. I allmänhet finner man hos allmogen ett stort antal kreatur, som utfodras med swagt och otillräckligt underhållsfoder, hwarför man ej kan wänta någon egentlig produktion. Några rotfrukter användas icke för ladugården, möjligtvis potates på ett eller annat ställe, på de flesta får kon åtnöja sig endast med myrhy och detta uti små samt otillräckliga portioner.

f) **Hästaafweln,** ehuru ännu lidande af det gamla sättet, att icke med erforderligt kraftfullt foder uppföda unga kreatur, synes ändock

börja omfattas med mera omsorg, då en och hvar nu mera gärna vill tillägna sig goda och kraftfulla individer af detta slag.

g] **Färracen**, liten och liten, anses under närvarande förhållanden vara mera förlust- än vinstgivande.

h] **Swinkulturen**, i betydligt stigande, anses af allmogen såsom högst förmånlig.

§. 4.

a] **Binärningar** så godt som inga inom distriktet.

b] **Daglöner** ständigt stigande, tillgången på arbetsbiträden ringa. Mansdagswerke om sommaren 2 Rdr, qwinns- dito, 1: 50 öre, mansdagswerke om vintern 1 Rdr, qwinns- dito 75 öre, hästdagswerke 3 Rdr, dränglön pr år 150 och piglön 55 Rdr rmt.

§. 5.

Fattigwården skötes enligt gamla föga ändamålsenliga sättet och öfas utgifterna för densamma årligen.

§. 6.

Förvaltningsutskottets cirkulär af den 21 sistl. November upplästes, och besvarade ledamöterna åtskilliga uti densamma framställda frågor. Som antecknandet af swaren skedde å sjelfwa cirkuläret beslöts att låta densamma jemte detta protokoll afgå till Förvaltningsutskottet.

Såsom tillägg till protokollet önskade samtliga ledamöterna få bifoga, att, oansedt den här förut framhållna ofullständigheten uti allt hvad till landthushållningen hör, ändock finnes förhoppningar om lyckligare dagar för landtmannanäringsarne inom detta distrikt, då odlingsarne i allmänhet nu, i jemförelse med en ej långt aflägsen tid sedan, hafwa att framvisa ganska synbara och löstesrita framsteg, om hwilka tanken war odelad, skulle sträfande och täflande gå än ytterligare framåt.

Ledamöterna uppmanades slutligen att i händelse en eller annan önskade få någon fråga af wigt framställd till diskussion wid blifwande Hushållningsfällskapets sammanträde uti Januari, att ofördröjligen och sednast innan årets utgång till Förvaltningsutskottet inkomma med densamma; hwarefter ledamöterna afstäckades och sammanträdet upplöstes.

Från Sockmöcks Sockens Wille.

(Af Herr Kronolänsmannen J. E. Ullenius.)

Under återopande af min, den 27 sistlidne Mars, till Förvaltningsutskottet afgifna berättelse om jordbrukets och näringsarnes tillstånd inom Sockmöcks moder- och Dwickjocks kapelsförsamlingar, får, i anledning af Förvaltningsutskottets cirkulärbref af den 16 sistl. November, jag äran uti berörde berättelse göra följande tillägg:

Den — inom Sockmöcks lappmark rådande — jordmån, består å de sterilaste trakterna af sand, utan något märkbart matjordslager wid jordytan, men å de förmånligare trakterne, hwilka till mer än $\frac{2}{3}$ -delar upptaga socknens areal, består jordmånen af wanlig sandmylla med 3 å 4 tum djup matjord, lerblandad sandmylla och, på sina ställen, werflig styflera. Allwen för sandmyllan utgöres wanligen af sand, sten eller, till en hård massa sammangyttradt jernhaltigt, grus; någon gång äfwen af lera, samt för styflera eller sandblandad lera, af sand eller sten.

Åkerjordens mera eller mindre frostlänthet beror hufwudsakligen på det närmare eller fjernare grannskapet af frostbringande kärr och myrer, hwaraf beklagligen ett alltför stort antal i denna fjellort finnes.

Ängelägenheten af, att genom utdikning och kultivering af dessa kärr och myrer (synnerligast sådane som förekomma i närheten af byar och gårdar), söka förmildra klimatet, uppenbarar sig härwid snart; om jordbruket någonsin skall kunna höjas till den ståndpunkt, hwartill åkerjordens, i allmänhet förmånliga, beståfvenhet borde mana en omständsam och flitig odlare.

Inom denna socken brukas åter efter gammal slentrian.

Gammal åker, med god jordmån, besås år från år med korn och begödsas hwartannat eller hwart tredje år. Nyåker, eller åker med sämre jordmån, besås äfwen med korn, utan ombyte af sädeslag, och gödsas hwarje år. — Cirkulationsbruket är helt och hållet ofärdigt, men träddning begagnas af en och annan nybyggare; dock till obetydlighet. Att lägga gammal åker i lunda, derom besluta sig ganska få nybyggare, men deremot utwäres gödseln i förwärande quantiteter på marken, utan att jordytan på det ringaste sätt widröres, och innan en så anlagd hårdwall ens hunnit gro, har gödseln, genom afdunstning och förtorkning, förlorat det mesta af sin wärtnärande kraft.

Den jordbruksredskap, som här begagnas, är af enahanda beståfvenhet med den, som inom kustlandet allmänt nyttjas, nemligen: plog eller wält, så kallad ahl- och pinnharf.

Såningstiden infaller wanligen härstädes under sista dagarne af Maj, och skördetiden inträffar, under wanliga förhållanden, eller när hotande nattfroster icke föranleda en tidigare skörd, wid slutet af Augusti eller början af September.

Kornet, ortens förnämsta sädeslag, afstär, per medium, 5:te å 6:te kornet, rågen, härstädes till obetydlighet odlad, 8:te å 9:de kornet, potatesädet 12:te å 14:de dito, kålrötter och roswar lemna wanligen god afkastning.

Några stående priser å spannmål eller andra jordeffrukter kunna ej komma i fråga, enär jordbrukaren härstädes icke har några sådane att aflåta, utan äro de för kustlandet gällande priser å dessa artiklar äfwen gällande för Sockmöck, dock med någon förhöjning i anseende till uppforslingskostnaden.

Ängarne i denna lappmark bestå af såfallade flottermyrer, hvilka låta afberga sig hwart, hwartannat och hwart tredje år: bäckängar eller såfallade rödningar (från skog uppröjde), utditade eller fällde sjöar och hårdwallslindor. Myrerne afståta vanlig starr, trindstarr, rödstarr m. fl. å färre vanliga gräsarter. Afståtningen pr tunnland är olika, alltefter myrernes olika godhet, men i allmänhet kan antagas, att myrer af första klassen, eller sådane som producera vanlig starr, å en widd af twenne tunnland lemna en skindas afståtning, och att myrer af andra och tredje klassen, eller sådane som låta afberga sig endast hwart annat eller hwart tredje år, från en widd af 3 å 4 tunnland afståta en skinda hö, skindan beräknad till 40 å 50 lispunds wigt.

De såfallade rödningarne äro bewärte med ädlare gräsarter af olika species, och afståta en skinda pr tunnland. En frodig hårdwall afståtar minst tre skindor pr tunnland och en god utgräfningslägenhet 1 1/2 skinda. Ängarnes stötsel består endast i bäckars uppdämning wärtiden, och uppstärning af wattenrännor eller diken å myrer, som lida af wattenröta.

Många tillfällen till ängsodling medelst sjöars utgräfnung eller sänkning erbjudas i denna lappmark; och wattenfyllningslägenheter till öfwerflöd; endast arbetskrafter saknas.

Ladugårdsstötseln befinner sig på en låg ståndpunkt. Så nybyggare äro under loppet af året i tillfälle att afyttra smör, ost eller mjölk. Skulle någon under hela året kunna för affalu bespara 1 å 2 lispund smör, hör sådant till sällsyntheterna. Orsaken till detta missförhållande är, i främsta rummet, knapp tillgång på foder under wintertiden och fodrets usla beskaffenhet, hwartill ytterligare kommer oriktig behandling af — och misshushållning med — mjölken; mycket smör går förloradt bara i den dagliga kaffegräddan!

Om skogarnes tillstånd m. m. är ordadt i min sednast afgifna berättelse.

Äfwen i afseende på binäringarne inom socknen hänwisas wördnadsfullt till samma berättelse.

Riktliga förtjenster hafwa under årets lopp härstädes varit att tillgå, dels genom landsvägsbyggnaden och dels genom bjelt- och såg-timmerhygge. Dagsverkspriserne hafwa under sommaren varierat emellan 2 å 3 Rdr för man och 1 Rdr 50 öre för qwinna; wintertiden 1: 75 för man och 1 Rdr å 75 öre för qwinna.

Från Nåne Sockens Gille.

(Af Herr Landsfiskalen C. D. Berghmarck.)

På grund af föreskriften i 10:de § af Kongl. Maj:ts nådiga stadgar för Norrbottens Låns Hushållningsfällskap, och särskildt med anledning af Förvaltningsutskottets cirkulär af den 16 sistwecne No-

vember, woro Nåne sockens ledamöter, och en hwar annan desutom, som intresserar sig för jordbrukets framsteg och landets bästa, kallade, att denna dag med mig sammanträda uti Nåne sockenstuga, för att taga de, uti förberörde cirkulär framställda frågor i öfwerwägande och till beswarande.

Bid detta tillfälle woro af socknens ledamöter närvarande, utom undertecknad, ordförande, Herr Skriftherden Dahlberg, Hr Arrendator Sjöstedt, Hr Handelsman och Sägwerksdelegaren Hr. Moosberg och Hr Inspektoren och Sägwerksdelegaren Jon Holmgren samt åtskilliga andra personer, hwilka intresserat sig för den goda saken, och deltog i öfwerläggningen, samt lemnade upplysningar i den mån en hwar kunde; hwarefter och sedan förberörde cirkulär blifwit uppläst, och de deruti framställda frågor tagits i öfwerwägande, man stannade uti följande åsigter och resultat:

a) Jordmånenes beskaffenhet är naturligtvis omwexlande lera, mylla och sand, ehuru öfwer hufwud antagas måste, att ler- och sandmylla, eller en medelmåttigt torr jordmån, är i allmänhet öfwerwägande inom denna socken; och hwad frosthändigheten beträffar, så är den wißt beklagligt ännu stor, ehuru erfarenheten wisat, att den på sednare tider på åtskilliga ställen betydligt förminskats, sedan bultage och småskog blifwit borthuggne, samt myrer och färre på flere ställen i sjelfwa byarne och i närheten af dem blifwit utditade och odlade till åker och lindor, hwilka odlingar, ehuru ännu i mindre skala, dock hufwudsakligast förfiggått i de byar, der laga stiftet fortgått och blifwit fullbordade.

b) Åkerbruksmetoden och åkerbruksredskapen är i allmänhet ibland allmogen, nära nog att säga, med obetydliga förändringar densamma, som den war i far och farfars tid. Återn, som i allmänhet saknar ordentlig tegläggning och dikning, plöjes wanligtvis om hösten, med den i sig sjelf goda plogen, ehuru allt för grundt, hwarefter en del deraf gödolas under wintern. Om wären wid sänningstiden, som inträffar i slutet af Maj eller början af Juni, uppföres den med så kallad stockahl med bill, eller ock med femkloahl, hwarefter sådden sker med hand som wanligt, och sedermera öfverköres återn med niokloahl eller pinnharfwa. Skörden sker i wanliga år uti sednare hälften af Augusti, och någon gång äfwen i början af September, såväl af ortens hufwudsåde kornet som rågen. Höstrågen sås wanligtvis i medio af Augusti, dels på trädesjord och dels på nyodling, då den i förra fallet gifwer 10 å 15:de kornet, men i sednare efter omständigheterna 15:de å 18:de kornets åring, kornet gifwer sållan öfwer 6:te å 8:de kornet, hafra odlas obetydligt, och endast på nyodling, hufwudsakligast till grönfoder, men mognar äfwen stundom, då den i wanliga år gifwer 6:te å 7:de kornet. I afseende på tröskningsättet har man på sednare tider sett en betydlig förändring, emedan en stor del hemmansägare låtit åt sig förfärdiga tröskmaskiner, som användas både med häst- och handkraft, och hwarigenom tröskningen ej är så tidsö-

dande som den förut varit. Spannmålspriserna äro varierande efter skörd och tillförsel; men kan antagas i allmänhet från 14 till 16 Rdr för korn, samt 16 å 20 Rdr för råg och 10 å 12 Rdr för hafra pr 6,3 kubikfot. Potatis sättes, dels i uppförda färor på trädesjord och dels på jängar i mindre täppor, men ej mera, än för hvars och ens husbehof. Priset är wanligtvis 4 Rdr pr tunna. Rotfrugter i öfrigt som kålrötter och rosvor odlas i mindre quantiteter, och betalas med samma pris som potatis.

c) Ängarne inom denna socken bestå hufvudsakligast af sjelfväxande holmar, elstränder, bäckrödingar och myrer, samt till någon del odlade lindor. Tillfällen gifwes och för aftappningar af sjöar och utdikningar af kärr, som, der de blifwit begagnade, wisserligen lemnat ganska goda resultat, ehuru hittills, af brist på medel, detta skett i liten skala, och på de ställen, der aftappningar skett, har icke alltid ändamålsenliga och säkra dammbyggnader kunnat göras, så att utskärningar inträffat, men genom denna skada har erfarenhet vunnits för andra, som sedermera sökt att göra det bättre, och äfwen till en del lyckats deri. De sjelfväxande ängar, som genom rödning blifwit frugtbarande, antagas i wanliga år kunna gifwa, en strinda 7 å 8 centner hö på ett geometriskt tunnlands widd, men utgrundningsängar, som, dels genom elswatten eller uppdämning, i behörig ordning kunnat wattenas, gifwa ofta wida mera i quantitet, ehuru betydligt swagare foder. Hufwudsakstningen och största ekonomiska winsten blifwer alltid för landtmannen af den jord, som lägges till goda lindor.

d) Skogarne hafwa i alla tider varit illa skötta, och komma troligen att blifwa det ännu i lång tid, allt intill dess nöden drifwer wara efterkommande, att börja en bättre hushållning dermed; men, th wärr, då detta sker är det allt för sent, och de få då säkerligen hafwa stort mehu af wårt slösagtiga behandlingssätt med de goda skogar, som funnits. Afwertningsfattet är för närwarande så, att de trån, som afwertas till salu, afhuggas 1 å 2 alnar från roten, derefter tages så stor längd deraf, som är förenligt med den huggandes intresse, och resten eller toppen, en wacker stock, mången till 7, 8 å 10 alnars längd, lemnas i skogen som windsälle, att ruttna bort utan ringaste nytta. Till wed hugges utan afseende både stort och smått, allt intill byggnadstimmers storlek, och till gärdesgårdar lifaså, emedan man på många ställen uppe å skogshemman får se så kallade "timmerhagar" af långa raka timmerstockar, 6 å 7 stycken, med kubbar emellan lagda ofwanpå hwarandra och hwartill, för en inhägnad af några tunnlands widd, kunnat åtgå flere hundra sådana träd — en i sig sjelf werkligen obehaglig syn, då man betänker, att en sådan gärdesgård, som kunnat stängas af windsällen och små granar för ett ringa pris, nu kostar flere hundra riksdaler, och dubbelt efter någon kortare tids beräkning. Utom allt detta, hafwa skogseldar som härjat gjort en stor förödelse på skogarne inom denna socken.

e) Ladugårdsstötelsen är heller icke mycket att skräta af inom denna socken, emedan den icke gifwer smör till ortens behof, utan måste sådant köpas från nästgränsande socknar. Orsaken hertill ligger till en del deruti, att folkmängden öfats till den grad, att odlingen icke fortgått i förhållande derefter; dock lefwer man nu i den förhoppning, att, sedan laga stiftet i flere byar inom socknen blifwit afflutade, odlingsfliten betydligt skall tilltaga och jorden komma att föda den folkmängd som finnes. På sednare åren hafwa flera ladugårdsfigor blifwit städsade från finsta socknarne, för att derigenom få införd samma method, som der är bruklig i afseende på boskapsstötelsen, och alla tyckas wara ense derom, att dessa pigors behandlingssätt med fodret och tokningen af mångahanda slags andra ämnen bidrager till att med mindre foderåtgång lemna så mycket mjölk som möjligt. Öfwer hufwud taget anses, att en ko lemnar i aftastning under året 400 kannor mjölk, hwilket i penningewärde kan uppskattas till 100 Rdr. Koracen är i allmänhet små och waga creaturen jällan öfwer 12 å 16 lispund då de slagtas. Hästafwelu är icke florerande inom socknen, emedan de äro få, som föda upp hästar, utan wanligtvis köpas sådane från nästgränsande socknar å norra sidan, och de hästar, som derifrån komma, äro ofta behäftade med något fel, så att man hör en jenn klagan deröfwer, att de som köpt eller bytt hästar norrifrån blifwit lurade på handeln. Swin- och fårsweln är heller icke mycket att berömma; dock har på sista året allmogon lagt sig till allt flere swin än förut varit wanligt; och troligen blifwer den äfwen twungen att föröka fårantalet, synnerligast nu sedan brist på bomull inträffat och priserna deraf blifwit så enormt stegrade. Fåracen är i allmänhet mycket liten och af grof ull, så att önskligt wore om äfwen dessa för landtmannen så wigtiga djur blefwe af någon större och finare race införd i landet.

f) Vinäringarne inom socknen bestå hufvudsakligast af tjärnbränning, handsågning af plankor, timmer- och bjelthuggning, enligt behöriga utshningar från kronans skogar. Salpeter tillwertas obetydligt och pottasta alls icke; tegel- och kallbränning något till ortens behof. I öfrigt har allmogon och isynnerhet de så kallade inhysesmännen icke obetydliga förtjenster med bjelk-, timmer- och brädslottning, samt bjelktälgning, justering och lastning wid lastageplatser. — Dagswerkspriserna äro under war- och sommartiden 1: 50 å 1: 75, samt höst och winter 1 Rdr å 1: 25 för mansdagswerke och dubbelt för häst och karl. Dränglöner äro från 100 till 150 Rdr och piglöner 50 å 60 Rdr, deruti inberäknadt de så kallade slittläderna för året. Wid 1862 års slut utgjorde folkmängden 2848 af man- och 2857 af qwinnön, summa 5705 personer, på en areal af 30 quadratmil.

g) Af socknens folkmängd utgör 500 besutna hemmansegare på 78 mantals stätt. Inhyssingar och fattige finnas till stort antal.

h) Folkunderwisningen besörjes af tvenne ordinarie folkskollärare och en vice, och är årligen 80 å 90 barn, som njuta underwisning.

I) Sockenmagasinet har en behållning af 800 tunnor korn och cirka 800 Rdr i kontanta medel — och

F) Fattigförförningen utgöres af 24 hela rotar af sådana fattighjon, som icke alls af egna krafter kunna bidraga till sitt uppehälle; och desutom uttagas 100 centner korn och 600 Rdr i kontanta medel till bidrag af sådana fattige, som i mer eller mindre mån kunna sig sjelfwa lifnära.

Från NederKallix Sockens Gille.

(Af Herr Brukspatronen D. Hummel.)

Bristande tid har förorsakat, att undertecknad icke förrän i dag kunnat utfärda kallelse till ledamöterna i Sushällsgillet härstädes, för att, i samråd med dem, afgifwa den berättelse, som redan inom förra årets slut bordt hafwa varit till Förvaltningsutskottet inlemnad. Ushållande om benäget undseende, såväl härutinnan, som för den ofullständighet, hvarmed de i cirkuläret af den 16 sistl. November förekommade många wiktiga ämnen kunna, under för handen warande omständigheter, behandlas, torde dock följande meddelanden tjena till någon ledning wid bedömandet af tillståndet inom gillet's distrikt, såväl i allmänhet, som under det sistförflutna året.

I cirkuläret förekommer först en del frågor, som mera hafwa afseende på förhållandena i allmänhet och främst bland dessa om jordmånens beskaffenhet. Uti en socken med så widsträckt areal som NederKallix, är jordmånens beskaffenhet gifwetwis mycket olika och således swårt att afgöra, hwilkendera sorten, som kan anses utgöra hufvudbeståndsdelen; men torde dock böra antagas, att lerblandad sandmylla på mer och mindre fast lerbotten är den mest rådande. Ett faktum är, att i skogstrakterne af östra sidan jordmånen är mera swag såsom åkerjord betraktad samt frostländig; hwaremot de bästa naturliga ängar der finnas. Ut södra eller sjösidan är åkerjorden i allmänhet mycket stenbunden och till följe deraf mera swårölad; men af god beskaffenhet. En del sjöbyar äro äfwen wäl lottade i ängeswäg. Sjelfwa elsdalen, eller den jord, som förefinnes å ömse sidor af stora Kallix elf, är dock säkerligen den, som företer de största och säkraste tillfällen för ett storartadt och lönande jordbruk, om detta bedrifwes på ett ändamålsenligt sätt. Med några få undantag är dock detta icke fallet; ännu bibehålles till det mesta den gamla, med rätta utdömda metoden, att år ifrån år utsä korn å samma återteg. Den sega norrländska naturen måste dock slutligen gifwa wisa för tidens kraf och förefinnes en god början härtill i åtskilliga byar.

Ehuru icke direkt hörande till saken, så, då saknad af kapital utgör hinder för många med god wilja, kan, i sammanhang härmed icke underlåtas att nämna, det Norrländska Hypoteksföreningen, om denna

icke, till följe af Rikshypoteksbankens oändamålsenliga stötsel, blifwit nrständfatt att utöfwa sin gagnande verksamhet, säkerligen skulle i icke ringa mån hafwa bidragit till ett stundsammare förbättrande af ortens jordbruk. Det är sorgligt, att en inrättning, som så djupt ingriper i hela landets ekonomi och som af Rikets Ständer blifwit afsedd, att på det mest ändamålsenliga sätt gagna det allmänna, tilläfwenthrs genom någon eller några personers brist på omdöme och förmåga, skall för en längre tid försättas i owerkamhet och under tiden hos allmogen stärka det misstroende, som den nog djupt tillsförene hyser mot allt hwad så wäl från statens som enskildte personers sida må göras för förbättrandet af dess ställning.

Förr än ämnet om jordmånens beskaffenhet lemnas, torde uppmärksamheten böra fästas å det olika förhållande, som synes wara rådande i afseende å jordens drifkraft här och i södra delarne af riket. Då icke allt för stark torra inträffar, får man här se det mest frodiga korn wäxa, äfwen å till utseendet ganska mager sandjord, utan att ens denna besinnes på botten af lera; hwaremot sådan sorts jord söderut swåriligen torde bära annan frukt, än råg, hafre och potatis.

Såsom bewis på hwad förmån en fortsatt afdikning af sankt trakter medför i afseende å frostländigthet, må nämnas de iakttagelser, som i detta hänseende blifwit gjorda å Björkfors, nemligen, att innan afdikning i större skala påbörjades, frös säden under det thermometerwisade 2 graders värme, hwaremot den nu får nedgå till nollpunkten och derunder förrän säden tager skada.

De åkerbruksredskaper, som här gagnas, inskränka sig allmänna till de af ålder brukliga, nemligen: plog, gräsfahl och myllharf; dessas beskaffenhet är dock temligen ändamålsenlig och hafwa på sednare tider fått till kamrater: rullharf, myll och en slags exterpator, af allmogen benämnd elfwakloahl, försedd med 11 wäl placerade fröta jernpiinnar, hwilket redskap är synnerligen att rekommendera, såväl för redning af jord, som för nedmyllning af wårjäden.

Tiden för säning och skörd är så olika i förhållande till olika wäderlek under wären och sommaren, att något bestämdt ej derom kan sägas, men allmänna inträffar säningstiden straxt efter Urbanusdagen den 25 eller i slutet af Maj och början af Juni, samt skördetiden i slutet af Augusti. Hafra utsås med fördel medan ännu kälan finnes qwar under några tumms lös mylla i dagen; och kan detta sädeslag, på annat sätt utsädt, swåriligen ernå mognad här i orten.

Beträffande ängesodlingar, så förekomma sådana i ganska widsträckt skala, och, i afseende å det förmånligaste sättet för odling af ängesmark, torde anbringandet af öfwerflutningar samt upprödjandet af skogbewäxt gräsbärande mark, böra lemnas företrädet. Det har också af Arrendatoren Andersson å prestbordet härstädes blifwit med fördel försökt, att å så kallad tufäng med gles gräswäxt låta utjemna tufworna och grofhacla äfwen, hwarefter fältet arbetas med rullharf, såväl första som andra året, samt tredje året utan gödning igenfäts

med hafra och ortens höfrö, hvilket odlingsfätt wisat ett mycket godt resultat, men torde företrädeswis böra användas, der tillgången å sådan sorts sämre äng är större än hwad på det wanliga bästa fättet genom upparbetning till åker och lindor med gödning kan tillgodogöras.

Om äfwen ängesodlingarne i allmänhet ännu bedrifwas i inskränkt skala, är det dock glädjande att weta, det inom socknen å Björkforß egendom ensamt under detta år 100 tunnland naturlig ängesmark blifwit till äng uppräddad samt 8 tunnland, allt geometriskt widd, skogbewärd myrmark, till åker odlad.

Skogarnes tillstånd är, med något undantag, beklagansvärdt. Den för denna ort högst förderfliga industrien med afwertning af omogen skog till sparrar samt mindre dimensioner af handsågade plankor, har under flera år utöfwats inom denna socken, hwaraf följden blifwit, att brist på dugligt byggnadstimmer snart nog uppstår.

Rifets sednast församlade Ständer hafwa i sanning i hög grad bidragit till den **verkliga** skogsförödelser, synnerligast i dessa trakter, hwarest återwänt är sen, genom borttagandet af all tull å sådan sorts exportwara.

Erfarenheten har tydligen wisat, att i detta afseende hög tull eller exportförbud är enda medlet att förekomma total brist på skog i kustsocknarne, från hwilka det korta afståndet från skeppningsplatsen och följaktligen ringa transportkostnader möjliggör; att med någon fördel afyttra produkten af den omogna skogen.

I de öfra och synnerligast lappmarkssocknarne är deremot ingen skogsbrist att befara, enär den från så aflägsna trakter dröga transportkostnaden icke medgifwer någon förmånlig affättning af andre än de produkter, som tillwertats af sådana träd, som böra borttagas för att bereda rum åt de närmast intill uppstjütande yngre träden.

Kreatursracerne utgöras till det mesta af de gamla inhemiska. Såsom något anmärkningsvärdt må nämnas, att allmogen härstädes under de sista åren mera winnlagt sig om swinawelut.

Sedan nu de frågor, som mera hade afseende å förhållandena i allmänhet, blifwit berörde, får jag öfwergå till hwad, som egentligen tillhör sist förflutna året, och derwid, i afseende å skörden, nämna, att, ehuru den starka torkan under förra delen af sommaren, samt den frost, som inträffade natten emellan den 16 och 17 Juli, å wisfa ställen orsakade mer och mindre skada, årets äring dock kan anses något under medelmåttan.

Det jädeslag, som mest led af frosten, war winterråg, utsädd å myrödingar eller sankare trakter; äfwen potatis har på åtskillige ställen, till följe af frostskada, lemnat högst liten skörd.

Höafkastningen har deremot varit riklig, och får jag såsom något owanligt för denna ort omnämna den betydliga höfångst, som erhållits å Björkforß egendom. Enligt benäget lemnade upplysningar, har under förra året erhållits:

Från nyoblade och igenlagda lindor	200	strindor,
„ naturliga ängar och myrer	300	d:o.
„ utgårdar	100	d:o.

Summa 600 strindor,

hwad bruttsfolk och torpare bergat, hwilka tillsammans innehafwa 40 kor och 7 hästar, häruti ej inberäknadt.

Björkforß egares ladugård utgjordes under förra året af 50 mjölkande kor (förutom ungbofskap), hwilka lemnat i medeltal 505 kanor mjölk och en centner 2 skålpund smör hwardera: ett resultat som synes bekräfta den kända sanningen, att Norrlands framtida rikedom hufwudsakligen är att söka i bearbetning af dess widsträckt ängesodlingsmarker. För öfrigt utöfades förra året 10 hästar och cirka 60 får. En ytterligare ladugård för cirka 50 kor är nu under uppförande å Björkforß. Daktadt den stora mjölkstillgången, saknas ej afättning, enär den omgifwande befolkningen till och med på en mils afstand insinner sig såsom afnämare.

Artifeln smör har, såsom tillförene, producerats utöfwer ortens behof. Priset derå war sistlidne höstmarknad 8 å 9 1/2 Rdr, efter olika godhet.

Bland binärningar idkas mest handsågning, sparrhuggning, tjärubräddning och fiske.

Tillwertning af salpeter och pottaska har alldeles upphört. Någon tegelslagning bedrifwes, dock ej tillräcklig för ortens behof.

Strömmingsfiske har här, litasom nedåt kusten, varit ymnigt, hwaremot lax och löjsfiske utfallit mindre än wanligt.

Priserne å spannmål och andra lifsförnödenheter war under förra årets winter: för råg 22, korn 20, potatis 6 och strömming 24 å 28 Rdr tunnan; hwaremot de under sommaren wid öppet watten nedgingo till, för råg 18, korn 13 1/2, samt äro nu stadgade å 18 för råg, 15 för korn, 6 för potatis, samt 14 för strömming, allt runt pr tunna.

Föräring af waror bestrides härstädes mot 1 Rdr runt per mil för last om 10 centner. Dagsverkslönerna omwexla under wintern 75 öre å 1 Rdr och under sommaren 1: 50 å 2: 50. Arbetena wid lasteplatserna utföras dock mest på beting, hwarwid dugliga arbetare kunna förtjena omkring 3 Rdr pr dag; derwid dock att bemärka, att flere timmar användas i arbetet än den wanliga dagsverks tiden. En dränglön kan icke beräknas härstädes till lägre än 150 och en piglön till 50 Rdr.

Folkmängden utgjorde wid 1862 års slut cirka 7150 personer, bland hwilka må nämnas 575 hemmansegare, 351 inhysesboende matlag, 144 utfattige, som åtnjuta fullt, och 127, som åtnjuta tillfälligt understöd.

Enligt werkställs fattigreglering för innewarande är utgå till dem, som åtnjuta fullt understöd, 2124,5 kubikfot korn, motsvarande, efter lösningspris af 2 Rdr 15 öre pr kubikfot, Rdr 4567 och 67 öre runt, samt till de så kallade distriktsfattige 644 Rdr, hwarförutom af fattigkassans medel alltid måste under årets lopp utanordnas åtskillige, af tillfälliga behof påfallande bidrag.

Folkskoleundervisningen har under året varit ordnad sålunda, att, utom den fasta samt en flyttbar skola med examinerade lärare, hafwa 6 småbarnsskolor med oexaminerade lärare varit i verksamhet.

Sockenmagasinet är en nyttig inrättning, som för närvarande skötes af lämpliga personer. Till följe af 1862 års misfärd woro utlåningarne fjärlidne war större än vanligt; så är äfwen förhållandet med obetalte lån, hvilka nu uppgå till 3432 kubikfot. För närvarande finnes i magasinet 2696 kubikfot fröbart korn.

Den 31 December öppnades en sparbanksinrättning för socknen, hwarwid af 17 personer insattes 782 Rdr; äfwen under nya året hafwa insättningar skett, så att kapitalet, inberäknadt grundfonden, redan uppgår till cirka 2000 Rdr.

Slutligen önskar Gilleet få begagna detta tillfälle att betyga Hr Landsköfvingen och Nödhjelpskommittéens medlemmar dess tacksamhet för det goda understöd, som genom deras försorg blifwit tilldelat den fattiga befolkningen härstädes under förra årets hårda vinter.

Särskild redovisning öfwer huru dessa medel blifwit här använda skall i länets tidning blifwa införd. Emellertid må nämnas, att 70 tunnor sädeskorn blefwo på wären utdelade. Om man antager, att 5:te kornet deraf erhållits, så hafwa de återlappar, som troligen annars förblifwit swarta, under sommaren frambringat en skörd af 350 tunnor.

Från Öfwerkalix Sockens Gille.

(Af Herr Handlanden G. Björklingsson.)

Jordmännen, som är olika i olika byar, beskriwes derföre byarwisa, nemligen:

By:	bestående	mestadels af sand.	Frostländig.
Wännäs:	d:o	sand och lera.	dito.
Nybyn:	d:o	d:o	dito.
Swartbyn:	d:o	d:o	dito.
Heden:	d:o	d:o	Föga frostländig.
Grelsbyn:	d:o	d:o	Icke frostländig.
Bränna:	d:o	d:o	Föga frostländig.
Landsjärf:	d:o	d:o	Mindre frostländig.
Rödupp:	d:o	d:o	Frostländig.
Lomträsk:	d:o	af stenbunden mark.	dito.
Alsjärf:	d:o	d:o	dito.
Kolmjärf:	d:o	d:o	dito.
Mickojärf:	d:o	af sand och lera.	Mindre frostländig.
Gyljens bruk:	d:o	d:o	Frostländig.

Afbruksmetoden: Återn upplöjes (mestadels om wären) med wält (plog) samt öfwerföres med pinnhärf såväl före som efter sådden.

Afbruksredskap: Wält (plog) och härf.

Såningstid: 3 början af Juni månad.

Skördetid: 3 slutet af Augusti och början af September.

Åring: 3—6:te kornet af korn, 8:de kornet af råg och potatis.

Spannmålspris: En tunna korn 20 Rdr, en dito råg 23 Rdr och en dito potatis 6 Rdr.

En strinda Hästhö 18 Rdr
En d:o Kshö 12 Rdr } om 40 lispund.

Ångarnes beskaffenhet: Elfsångarne lemna god afkastning, då desamma om wären öfwerwämmas af watten, hwiltet, liksom Nilfloden, medför och afsetter ett gödande ämne. Men då hög flod inträffar i Juli och Augusti händer ej sällan att ångarne deraf taga skada, och afkastningen till följe deraf blir, så wäl till beskaffenhet som mängd, dålig. Myrängarne lemna dålig afkastning. Rödningssland lemna bättre afkastning. Vindor förefinnas föga hos allmogen, men wid Gyljens bruk i stor mängd samt lemna god afkastning.

Odlingstillfällen finnas nästan öfwerallt.

Utdikning af sjöar har egt rum på några ställen med god förhoppning om en rik afkastning. Utdikning af myrer är börjad, men i liten skala, emedan allmogen saknar kännedom om fördelen deraf.

Ångswattning, genom öfwerflöding, finnes ej.

Skogen, wärdad bättre de sednare åren än förr, bör tåla med den afverkning, som nu eger rum. Timmer försägas wid de twenne inom socken besittliga sågverk, samt handsågas till plankor af allmogen.

Ladugårdsskötseln är wäl wärdad, och en R:o aftastar från 3 till 5 lisp. smör årligen. Här brukas att gifwa korna warmt watten att dricka. Racen är ej stor, men af god beskaffenhet. Får finnas i myckenhet, men äro små till wärten, så att de lemna blott 3 skålpund ull årligen. Hästar uppfödas sällan inom socknen, utan köpas sådana från Finland. Swin har allmogen förr ej haft, men börjar nu lägga sig till sådana.

Stjara och pottaska tillverkas obetydligt; salpeter icke.

Handsågning af bräder (plankor) uppgår till c:a 12000 tolfster.

Tegel slås för eget behof och begagnas näst obrändt.

Ett sommarkdagswerke 2 Rdr. Ett winterdagswerke 1 Rdr.

Förskling förekommer icke, utan är allmogens tid upptagen med hemmansskötsel och planttillverkning.

Dränglön: 150 Rdr. Viglön: 50 Rdr.

Folkmägd: 3006; hemmansägare 200; inhysesjon 170. Fattiges antal 59.

Folkundervisningen: Läsningen i folkskolan har flere weckor under terminen näst inställas af brist på erforderlig wed, emedan stor wårdslöshet hos allmogen förmärkes uti att fullgöra sina skyldigheter härutinnan. Skolläraren har således i många år varit twungen att på egen bekostnad anställa wed, hwarjore och hundratals lisp för närvarande utestå såsom rest hos församlingen.

Fattigwården: De fattige erhålla understöd såväl i penningar, som spannmål, äfwen som föda på wisfa rotar.

Från Gellivara Sockens Gille.

(Af Herr Krenelänsmannen L. Silfwerbrand.)

a) Jordmånens beskaffenhet är i allmänhet (ub. åkerjorden) af sand och sandmylla, på högst få ställen förekommer lera, endast i Ströfwen och något i Ullatti byar. De frostländigaste ställen i socknen äro Ströfwens by, Rindträsk eller Rütte frälschemman, Ristträsk, Hassura frälschemman, Rippas, Solbergs, Lomondisnandie och Murki, som och Snodasträsk samt Sarvisäwi.

b) Åkerbruttsredskapen, som i socknen begagnas, består af såkalad wält eller sluplog, samt harf och femfloahl; tiden för såningen inträffar wanligtvis i slutet af Maj och början af Juni och skörden i slutet af Augusti och början af September; dock inträffar stundom att skörden verkställles i medio af Augusti, ehuru dock mera sällsynt. Årningen, öfwer hufwud taget, kan ej anses högre än 5:te kornet, dock händes att den samma uppgår till 8:de kornet, der återn wäl häfdas och flötes, så wäl af korn som potates. Priset å spannmål är för närwarande 2 Rdr 50 öre för ett lispund kornmjöl, samt 75 öre för ett fjäl potates.

c) Ångarne i allmänhet utgöras af naturliga och widt spridda myrslogar, jemte rödningar wid bäck- och elfstränder, dock finnas enor ma odlingstillfällen, medelst sänkning af sjöar och utdikning af myrer, som och öfwerfilningstillfällen; hwilket sednare ängesförädlingsfätt på flere ställen har gifwit goda resultat, såsom i Hettesjärwi by, hwar est åboerne genom öfwerfilning förbättrat sina ångar, så att de föröft sina ladugårdar dubbelt mot förr; äfwen är dermed början gjord i Ullatti, Hucus, Rejnossuando och Sattis byar; också är under förleden sommar i de nämnde byarne början gjord med myrodlingar, hwadan allt hopp att desse upplifwa flere slika företag.

d) Skogarne nära de flottbara wattendragen kan man nästan med ett ord säga vara sköflade, man ser endast wackra skogar å stäl len, hwilka äro belägna längre från de flottbara wattendragen, och deras wård, synnerligast i en så widsträckt församling som denne, kan icke åstadkommas med den ringa skogsbetjening, som nu finnes; om någon egentlig wård dertill skall egnas, så fordras endast härstädes twenne upphningsmän, hwilka wintertiden borde vara i jemn tjänst göring; afwertningen från skogarne består för det mesta uti sågblock, som afyttras till sågwerksegarne i Itäne och Kalix, handsägade plan for till någon del, hwilka dock endast kunna flottas efter Hettes och Ströfs elfwar, dock ej norrom Hucus och Ullatti byar.

e) Ladugårdsstöfseln står i allmänhet på en låg punkt; det enda ställe, hwarest något smör afyttras är Hettesjärwi by, som detsamma aflåter till nybyggare i Buckasjärwi, hwilka sedermera forsla det till Norge.

f) Kreatursracerne äro, synnerligast kor och får, små och knubbiga, dock när de wäl skötas ganska goda; fåren äro grofullige och små, och i allmänhet skötas de wårdestöst; hwad hästen beträffar, så införas dessa från Torne socknar.

g) Djära tillwerkas högst obetydligt, knappast nog för ortens behof. Salpeter och pottaska tillwerkas ej.

Tegelslagning är nyligen företagen, och detta å kyrkoplatsen, i hware närhet är uppfunnen god lera; förleden sommar gjordes der med försök, samt med tegelslagning, hwilket lyckades wäl.

h) Arbetsförtjenster wintertiden äro inga andra än med skogsafwertning, hwadan således inhyses hufwa ganska swårt att kunna uppehålla sig. Dagspenningen är wintertiden 50 öre jemte kost, då den samma sommartiden betalas med 1 Rdr 25 öre och kost. Drängslön är 80 å 100 Rdr och piglön 25 å 30 Rdr jemte kläder.

i) Folkmängden utgör 725 mans- och 757 qwinnön, swenstar och finnar, samt lappar tillsammans mans- och qwinnön 1050. Hemmansägare och åboer utgöra 400 samt inhyses och fattiga 325 personer.

k) Folkundervisningen befrämjas medelst en ambulatorisk och examinerad lärare, äfwen som en oexaminerad småbarnsskolelärarinna; 7 lappiska barn undervisas i en fast skola, som staten bekostar.

l) Fattigwården är högst tryckande i församlingen och uppgår till 2000 Rdr riksmünt årligen och derutöfwer.

Och för öfrigt får jag nämna, det den härförnt stadliga och menliga skogsafwertningen betydligt hindrat jordbruket, ehuru en och annan numera kommit till insigt om att äfwen härstädes jordbruket lönar sig, då det blifwer skött och wårddadt.

Från Carl Gustafs Sockens Gille.

(Af Herr Kyrkoherden S. Grape.)

Den årsberättelse, som enligt Hushållningsfällskapets stadgar af hwarje Hushållsgille årligen bör afgifwas, går undertecknad att här medelst i forthet lemna.

Enom Carl Gustafs socken är jordmånen i allmänhet af god beskaffenhet, omwexlande emellan lera och mylla, den sistnämnda på högländare ställen mer eller mindre sandblandad. Synnerhet är Kuckola by, socknens hufwudsakligaste del, af naturen mycket bördig, så att återn derstädes äfwen ogödsad, men ändamålsenligt brukad, frambringar kornskörd, och efter en gödsling tre å fyra sådana. Beslagligtvis finnas dock inom denna widsträckt by åtskilliga frostlända ställen; men denna olägenhet anses blifwa, om ej helt och hållet häfwen,

åtminstone i hufvudsaklig mån lindrad, genom det utdikningsföretag, som för närvarande är under arbete, och hwilket bör blifwa utfördt inom twenne års tid. De mest frostlända byar inom socknen äro i öfrigt: Keräsjöf, Keräsjärkä och Pappträsk, samt en del af Korpitylä. Både återbruksmetod och redskap motsvara i allmänhet ej nutidens anspråk; ty återn trädas sällan och aldrig, utan besås årligen med samma slags utsäde (korn), plöjes grundt, 4 å 3 tun, hwadan den och på flere ställen bär lika mycket ogräs och wild hafra som ren säd. Råg och potates, hwilka sädeslag i allmänhet föga odlas, utgöra det enda ombytet af utsäde. Sådden sker de fjerta dagarne af Maj och början af Juni månader, och skörden företages wanligtvis i medlet af Augusti, och lemnar kornet under wanliga år i åring 5:te och 6:te, men i år har pr medium endast 3:dje och 4:de utgjort åringen. Rågen deremot gifwer oftast 15:de och 20:de till och med 30:de kornet på väl brukad jord; potates 8:de och 10:de kornet; men detta år har föga eller intet skördats af detta sädeslag å de lågländare ställena, der kålen skadades af frost i medlet af Juli månad. Spannmålsprisen äro för närvarande å korn 16 å 17 Rdr, råg 18 Rdr och potates 7 å 8 Rdr pr 6,3 kubitsot.

Ängeslägenheterna inom socknen äro i allmänhet mycket goda. Största delen utgöres af uppgrundningar i Torne elf, holmar och stränder, af naturen ymnigt wärtlige. Äfwen skogsängarne, ishymerhet de wid bäckar belägna, utveckla en owanlig wärtlighet. Tillfälle till rödjning af sådana ängeslägenheter finnes ännu, ishymerhet inom en del byar, om och under tidernas lopp en icke så ringa del af rödjningsmarken upptagits. Så snart skogen borthuggits framstår ängen i sin fulla pratt. Dessa ängar fordra endast den stötsel, att skogen ej tillåtes ånyo fritt uppräna. Holmängarne deremot tarfwa ej den ringaste stötsel. På odlingstillfällen genom utdikning af kärr och myrer, hwilka i allmänhet hwila på lerbotten, finnes rik tillgång, liksom på ängeswattningsslagenheter, med hwilkas upptagande en icke ringa början blifwit gjord inom Pappträsk by, der äfwen äldre sådana lägenheter finnes.

Skogarne äro mycket medtagna, dels till följe af eldens härjningar, dels och genom befolkningens sätt att sköta, eller rättare sagdt, wanstöka desamma. Finska bondens wana är, att hwarje år fälla bränse (kuatoja), smått och stort utan åtskillnad, att användas i ladugården och rian m. m. Att ett sådant försaringsfatt måste vara mycket menligt för skogens återwäxt och bestånd, är klart. Deputom upptagas ofantliga widder af myrer och kärr, hwarå ingen skog växer. Större hushållsaktighet med afseende å skogens wård tyckes dock hafwa inträdt efter det laga skiften inom nästan hwarje by numera antingen afslutats eller och pågå. Till afwerkning finnes ingen skog inom Gillets område.

Med afseende å ladugårdsstöfseln och dess afkastning åberopas föregående årens berättelser, hwilka ådagalägga denna näringsgrens goda

ståndpunkt inom dessa finska socknar. Kreatursracerne äro af ortens. Hästar införas till ej så obetydlig del från Finland. Swin begagnas ej.

Tjårn- och pottaskebränning idkas högst obetydligt inom skogsbyarne, der råmmen för dessa handteringar ännu, om och sparsamt, finnas. Handsågning af bräder litaså, endast till husbehof af dem, som hafwa dertill tjenlig skog.

Arbetsförtjenster under sommartiden jämnas ej, oaktadt arbetare från Finland årligen, och ishymerhet under denna sommar härstädes sött förtjenst, hufvudsakligast med upphackning och dikning af jord. Den wanliga dagspenningen under denna tid af året för ett mansdagswerke i egen kost utgör 1: 50 å 1 Rdr 67 öre rmt. Dock äro afordsarbeten de mest wanliga. Flere bland allmogen, äfwen som sådane icke jordbrukande, som förmå skaffa sig häst, syselsätta sig wintertiden med forsling af lås åt marknadsbesökande och i öfre bygden bosätta handlande. Den wanliga skjutselegan lär utgöra 1 Rdr pr mil. Under denna tid af året är ringa tillgång på arbetsförtjenst och dagspenningen, om sådan erhålles, deputom så låg, 25 å 30 öre i bondens kost, att den lösa befolkningen, som satnar jord och endast lifnär sig af sitt arbete, har mycken swårighet att förtjena sitt dagliga bröd, i synnerhet om hushållet är stort. Närmaste orsaken hertill är utan twifwel den, att inom socknen inga verk och inrättningar finnas, som kunna bereda tillfälle till arbetsförtjenster, och att skogarne äro utrotade. Fattigwårdstungan är också tillfölje deraf utan twifwel större inom denna kommun, än i någon annan af kustlandets socknar; ty å hwarje $\frac{3}{8}$:dels mantals skatt underhålles ett fattighjon och deputom uttaxeras årligen af socknen (22 $\frac{43}{128}$:dels mantal) fem å sexhundra Riksdaler, förutom andra till fattigwården inflytande wanliga inkomster.

Dräng- och piglönerne äro: de förre 100 å 130 Rdr, de sednare 50 å 60 Rdr, förutom så kallade småpersedlar, som af de fleste husbönder in natura utgöras.

Folkmängden wid 1862 års slut war 2305 personer. Hemmansrötarnes antal 164; backstugu- och inhyshjonens 1112 personer, af hwilka 225 (barn inberäknade) till större eller mindre del åtnjuta fattighjelp.

Folkundervisningen wid socknens fasta folkskola bestrides af en examinerad lärare, och har skolbarnens antal under olika terminer utgjort 30, 40 å 50.

Från Pajala Sockens Gille.

(Af Herr Brukspatronen C. J. Sahlberg.)

Odlingen af de wattenstjuka myrer, som åtskilliga byamän i Tärrende, Erhiki, Pajala och Kirnojärwi med statsbidrag bearbetat, har

så till wida fortskridit, att myrerne i de twenne sistnämnde byarne äro till stor del fruktbärande, och har arbetet derstädes af wederbörande blifwit gilladt och fastställt. Bland sjöfällningsarbeten äro i främsta rummet att omnämna Sajtajärwi träst af större omfång, hwar med arbetet fortgått, utan att ännu det afhyttade målet funnat winnas. Desutom har sjö- och myrutsikningsarbeten bedrifwits i åtskilliga andra delar af socknen, af hwilka de flesta komma att utfalla förmånligt.

Tillfällen för ängsöfwerfning saknas icke, men allmogen besitter ej den företagsamhet, som fordras för att utföra denna wälgörande ängsförädling i större skala. Den jordmån, som wanligast förekommer, är lera, mylla och sand; det har wisat sig att den förstnämnde är mera frostländig, sannolikt derföre att den är kyligare och ej befördrar mognad så hastigt som mylla och sand.

Åkerbruksmethoden i orten är lika enkel som åkerbruksredskapen; af detta sednare begagnas endast plog och harf, och arbetas jorden wanligen otillräckligt, hwaremot begödslingen sker hwart tredje år serdeles mynnigt. Säd och gödsling omwexla ej med trädning, utan begagnas ett och samma sädeslag på samma fält år från år. Cirkulationsbruk är ej infördt. Sånningen verkställles i slutet af Maj och om sommaren är warm afmejas grödan i början af Augusti; i annat fall i slutet af Augusti. Iringen är wanligtvis 6, 7 å 8 kornet.

Inom Kangos, Sowando med flere byar har i åkerjorden en så kallad sjukdom inträffat, som fortfar flera år och utbreder sig. Detta onda, som undergräfwet all wärtlighet och gör åkerjorden ofruktbar, bör häfwas, och är det derföre jag anmäler förhållandet till undersökning hos upplyste och nitiske jordbrukare. Saken är i kortet följande. Efter sånningen uppkommer kornbrädden till sex tumslängd gansta tjock och wacker, men stjuter ej längre, utan afstannar. Sedan börjar ett slags ogräs, medförande en obehaglig luft, att wäxa och tager så öfwerhand, att endast något kornar här och der på tunnlandet förmärkes. Förlusten är påtaglig, ty i dessa byar fås ej mer än 2:dra å 3:de kornet, hwaremot annorstädes erhålles, som sagt är, 6:te å 7:de kornet. Hr Agronomen Magnét, som besökte orten 1860, medtog några sjuka plantor, jemte jord, för anställande af kemiskt undersökning, utan att sedermera derom hafwa meddelat underrättelse.

Angående skogarne. Dessa äro ej genom afverkning hårdt anlitade efter Torne elfdal. Någon lust för bättre skogshushållning har dock icke hos allmogen inträdt, utan ödelägges skogen mest å denna ort genom skogseldar under sommaren, utan att några åtgärder för dess hämmande widtagas; misshushållning eger och rum derigenom att den afbrända skogen ej användes till wedbrand, utan tillgripes för detta ändamål ungskog af tall.

Ladugårdsförförln wärdas å denna ort i allmänhet wäl och är i följd deraf afkastningen god. Några besparingar af ladugårdens afster för betäandande af hemmanens utskylder erhållas numera icke, så-

som förut, af det skäl, att i samma mån som förtjensterna öfats har ett öfwerflödigare lefnadsfatt inträdt.

Hwad får- och swinawelt beträffar, så hållas de förstnämnda kreaturen ännu, men ej till den myckenhet som förut. De sednare hållas ej af allmogen.

Såsom binäringar har allmogen nästan uteslutande hållit sig wid tillverkning af tjära samt kolningsarbete till Kengis jernwerk. Under år 1863 tilltog handfågning af plankor och upptälgning af fyrkantigt wirke till plankor i betydligt större partier än de föregående åren. — Arbetsförtjensten i öfrigt är försling af spannmål och andra förnödenhetswaror från Haparanda och betalas för ett last om 50 liispund från 1 Rdr 12 öre till 1 Rdr 25 öre pr mil. — Dagswerkslönerna äro temligen högt uppdrifna, då ett mans dagswerke wintertiden betalas med 1 Rdr och ett dito under sommaren 2 Rdr. Dräng betalas från 150 till 200 Rdr och piga 65 Rdr i årlig lön. Inom orten är brist på arbetsfolk, men denna brist ersättes genom arbetsföskande folk från Finland.

Folkmängden inom socknen utgör nära 4000 personer och ehuru antalet af inhysesjon och fattiga ej är särdeles stort uppgår dock fattigwårdens utgifter till 2500 Rdr om året.

För folkundervisningen finnes ingen skola inom socknen, hwarfen fast eller ambulatorisk, oaktadt det är närmare 20 år sedan K:gl. Maj:ts nådiga förordning om fasia folkskolors bildande utkom.

Sockenmagasin finnes heller icke.

Från Suckasjärwi Sockens Gille.

(Af Herr Kronolänsmannen R. Westadius.)

Med anledning af Hushållningsfällskapets skrifwelse af den 16 sifstl. November, får jag härmed äran afgifwa följande berättelse om Suckasjärwi socken.

Jordmånens beskaffenhet består dels af lera, swartmylla, sand och myrröta, på en del ställen till tre alnars djupt lager.

De byar, som äro belägna wid Torne elf, nemligen Kuoru, Wittangi, Suckasjärwi och Kurrowara, äro temligen frostfria, då deremot byarne wid Lainio och Kalix elfwar äro mycket frostlända.

Åkrarne härstädes plöjas med wält eller plog, hwarefter sånningen verkställles och säden nedmyllas med pinnharf och reffa. Åkrarne begödsas hwart annat eller hwart tredje år. De åkerbruksredskap, som här användas, äro endast wält och pinnharf.

Iringen af korn, det enda sädeslag, som här odlas, får man i goda år beräkna till 5:te å 6:te kornet, potates till 20:de. Försök med råg och hafre är ännu icke gjordt. Måne icke hafra skulle wara mindre frostöm än kornet?

Säningstiden börjar vanligen den 18 Maj och skördetiden den 24 Augusti.

Ängarne härstädes bestå förnämligast af naturliga ängar, såsom myrer, elfstränder och rödjningsängar, samt hårdwalls- och trädesängar, hvilka medelst begödsling hwart annat eller hwart tredje år hållas i fruktbart skick.

Spammalspriset härstädes utgör för det närvarande 20 Rdr rmt per tunn.

Odlingstillfällen finnas wäl härstädes till öfverflöd, att genom sänkning af sjöar och utdikning af kärr, myrer och mossar till åker och äng förädlas; men allmogem har för det närvarande föga insigt derom. I Wittangi har wäl försök blifwit gjordt med slåbackning, swedjning och tegläggning å myrland, ehuru i mindre skala. Ängarnes wättnings medelst dämning och öfversilning brukas förnämligast af Swappawara bymän, i synnerhet å myrängar.

Ortens förnämsta hushwudnärning är boskapsförfärd, hwars afkastning, eller inkomsten deraf, jag icke kan med bestämdhet uppgifwa. De husdjur, som härstädes begagnas, äro hästar, nötkreatur, får och getter, af ingalunda god race.

De binärningar, som härstädes idkas, äro tjärnbränning, pottasföbränning, limtötning och fiske. Handsägning af bräder verkställes blott för ortens behof.

För en karls dagswerke betalas 1 Rdr 50 öre, för en qwinnas 75 öre. Lönen för dräng stiger till 90 å 100 Rdr; för piga till 30 å 40 Rdr.

Folkmängden tros uppgå till omkring 2000 personer. Hemmansägares, inhysesbjöns och fattiges antal är för mig obekant.

Swarten folkskoleundervisning eller socknemagasin finnes här.

Fattigwården bestrides af socknemännen på så sätt, att fattighjonens underhåll upplåtes på entreprenad.

Om Trädgårdsförfärd i Norrbotten.

(Anförande wid sammanködet i Nederkalix den 3 Augusti 1863, af Telegrafkommisariern E. A. Ringius)

Nedan å ett föregående Hushållningsfällskapets sammanträde har framkastats ett och annat om trädgårdsoodlingen. Hushållningsfällskapet har nu gjort den till diskussionsämne äfwen wid detta sammanträde och sålunda framställt sin önskan att så utredt hwad som bör och behöfwer i och för trädgårdsoodlingen åtgöras. Då äfwen det ringaste korn, lagdt i måttet, bidrager till det följande, så dristar jag, i anledning häraf, inför Sällskapet i korthet och så godt sig göra låter

med mine bristande insigter i ämnet söka beswara den till diskussion framställda frågan N:o 8,* samt framlägga några mina egna åsigter.

Mångenustädes i sydligare delar af vårt land tror man att alldeles ingen trädgårdsförfärd skulle vara möjlig i våra bygder — ja, jag har till och med hört denna åsigt yttras af trädgårdsmän, och äfwen här uppe gör man sig alltför flema föreställningar om hwad som skulle kunna åstadkommas i trädgårdswäg. Emellertid bedrifwes här i städerna och hos ståndspersonerna på landet en slags trädgårdsförfärd; man har sin lilla "tryddgård," som levererar åtskilligt till köket och äfwen en och annan blomma till prydnad åt boningsrummet m. m.; dock bedrifwes odlingen af köksväxter i allmänhet på ett sätt, som ingalunda är ändamålsenligt. För att anföras blott ett förhållande, hwari ändring borde åstadkommas, må nämnas, att man alltför litet gör afseende på och bemödar sig om att samla frön, mognade här uppe. I allmänhet köper man sina frön från Stockholm; man wänder sig till en handelsträdgårdsmästare — och hwad har man annat att göra? — han levererar de requirerade fröerna af bästa sort, men mognade, ofta nog icke i Sverige, utan under Tysklands och Englands blidare himmel (sannolikt är omkring hälften af de köksväxter frön, som här odlas, utländska och den andra hälften mognad 100 å 150 mil söder härifrån). Men samma nordbo, som icke drager i betänksamt att i sin trädgård utså rödbets- och morotsfrön, böror och arter m. m. från Tyskland, skall aldrig, om ej nöden dertill twingar, beså sin åker med korn från södra Sverige. Tror man wäl att de ömtåligare och spädare växterna bättre än kornet skall passa för ett klimat, wida skildt från det, hwarest fröet fått sin mognad? Wißt icke, och om så tänktes, wore det en galenskap. Nej, orsaken är just att man ej beswärat sig med att tänka på saken.

Just det att frön, uppkommit under så ofantligt skiljaktiga klimatiska förhållanden, gå här uppe så wäl som de i hellska werket göra, torde utgöra det bästa bewiset på, att trädgårdsoodling här uppe är mäktig en betydlig utveckling. Om hwar och en wille wämlägga sig om att insamla frön här uppe och utså dessa, generation efter generation, så skulle man snart nog få både hårdigare samt för vårt klimat och vår korta sommar mera passande varieteter, än dem som här odlas. Wisserligen är det sanning, att fröskörd icke alla år lyckas här uppe; men så är äfwen förhållandet stundom äfwen i sydligare delar af landet, och blott några få här mognade frön skulle kunna blifwa stammen till varieteter, som med hwarje ny generation skulle blifwa allt mera hårdiga och hemmastadda här och i samma mån säkrare. Derröre kan jag ej nog warmt uppmana till tillwaratagandet och utsåendet af sådana frön, som kunna bringas till mognad här uppe, och det är flere än man tror. — En annan sida af fröodling i

* Den till diskussion framställda frågan hade följande lydelse: "Suru bedrifwes trädgårdsförfärd i Norrbotten eller huru bör den bedrifwas? Kan odlingen af fruktträd och bärbuskar blifwa lönande?" Utg. ann.

Norden torde äfwen wara wärd att tagas i betraktande. Alla känna wi att samma slags växter på mycket kortare tid här uppe än i södern afluta sin värtlighet — detta såsom en följd af det under vår sommar så intensiva ljuset, som under vår långa sommar dag till det otroliga påskyndar värtligheten. Om nu en växt i flere på hwarandra följande generationer odlas under sådana klimatiska förhållanden, som påskynda dess värtlighet, så blir slutligen den härigenom åstadkomna tidighet ingående i växtens natur, hwadan Norden torde hafwa sig förbehållet att uppamma de frön, som en gång i södern komma att gifwa de tidigaste skördarne. Gifwet är, att wi ej få utsträcka våra pretentioner allt för långt, och många frön, som aldrig kunna mogna här, måste wi äfwen allt framgent hemta från blidare klimate. I allmänhet bedrifwes trädgårdsskötseln med ett utaf okunnighet härflytande alltför stort mistroende till alstringsförmågan hos jorden och klimatet. Våra qwinnor (ty i vår nord är det egentligen qwinnan, som lägger hand wid trädgårdsarbetena; mannen besattar sig föga dermed, om icke undantagswis för att till prydnad implantera några wilda träd eller of för att — som mångenstädes skett — genom en ohygglig topphuggning förderfwa redan implantade sådane. Skogsträdgården skötes utslutande af qwinnan) äro ganska nitiska att sköta sina små, ofta rätt täckt anordnade täppor och att hos nordbon ej hägen för trädgårdsskötsel saknas, bewisas bäst deraf, att nästan hwarje koja i och i trakten af städerna prydes af några blommor uti fönstren, och mångenstädes finner man till och med werkliga prastjorter af sådane. Men blomsterodling i boningsrum åsido, för att återkomma till vårt ämne: trädgårdsoodlingen i det fria, så för att bewisa att man ej behöfwer wara så ängslig för klimatet och våra stränga fakta. Läckviol (en allestädes odlad frukväxt) öfwerwintrar mig weterligen icke i södra Sverige på fritt land, men hos mig här i Pite har den öfwerwintrat utan ringaste betäckning, annan än den, som wintern bestått med sitt snötäcke. *Deuzia gracilis*, en skönt blommande buske — tills för några få år sedan odlad endast som frukväxt i Sverige — har liksådes öfwerwintrat här i Pite utan annan betäckning än ett par granrisqwistar.

Sinaste dubbla fruknejlikor hafwa öfwerwintrat obetäckta; likså flera andra perenna blomsterväxter, som ej förr varit så högt i nordens odlade. Snön hos oss utgör ett godt skydd för växterne och många sådane, som förfrysja söderut, berga sig rätt godt här under snön; för att framdraga ett exempel, så torde det wara allom bekant att återbärsplantan bortfrysar i södra Sverige; orsaken är barfrosten samt den att plantan sedan den en gång känt wintern får lif wid första blidwäder, och sedan är för ömtalig att trotsa den återkommande kölbalsamea, strubus, picea, cembra och larix, alla hafwa utan betäckning öfwerwintrat ofstade; dock äro de ännu alla små, så att de

woro alldeles täckta af snön. *Pinus cembra*, bär, ätliga, mycket wälsmakande frukter (de smaka som nötter), utgör ett födoämne för en stor del af Siberiens innewånare, wägrer ända upp mot snögränsen på Alperna och bör beständigt triffas wäl här. Dess införande hit wore en wälgerning för länet, oaktadt den omständigheten att trädet ej börjar bära frukt förrän inemot 50 års ålder, men sedan ymnigt.

För att nu öfwergå till sednare delen af frågan, så låtom oss först tala om bär och bärbuskar. Smultronplantan är inhemsk här, likså hallon, winbär och krusbär, hwilka alla träffas wilda i Norrbotten; om deras hårdighet behöfwa wi således ej orda. Om sätten för de olika sorternas odling wore för widlyftigt att här tala. Wi wilja blott tillse om deras odling i stort kan blifwa winstgifwande. "Odling i stort," torde mången säga, "är omöjlig; man får ingen afkastning;" men det har ingen fara. Wi hafwa numera fabriker för inhemsk winberedning och dessa taga emot så mycket bär och frukt dem erbjudes, och wi hafwa våra ångbåtar, som kunna transportera frukten, om det en gång kommer så långt. Sätta wi winbärs- och krusbärbuskar på sex fots afstånd sinsemellan — ett fullständigt tillräckligt afstånd äfwen på den bördigaste jorden — så rymmas 4666 buskar på tunnlandet. Antaga wi nu den låga beräkningen, att hwarje buske skulle afkasta blott 10 öre per år, så skall likwäl hwarje tunnland afkasta 466 ödr årligen. I tidning för trädgårdsoodlare beräknas, att då hwarje hallonbuske bär minst $\frac{1}{4}$ kanna och ett tunnland rymmer 7000 buskar, 1750 kannor hallon kunna erhållas af tunnlandet, hwadan, om man beräknar 25 öre pr kanna, ett tunnland, planteradt med hallon, skulle gifwa en årlig winst af 437 ödr 50 öre. Då man nu tager i betraktande huru föga tid och arbetskraft dessa buskar — en gång planterade — årligen taga i anspråk, så är det ju en ganska wacker årlig afkastning. Då man hitförskrifwer buskar, bör man likwäl ej wälja af de största och finaste engelska krusbär, ty dessa hinna ej fullt mogna här; winbär deremot, äfwen af finaste sorter, blifwa förträffliga hos oss. Odlingen af fruktträd torde aldrig kunna gifwa någon egentlig inkomst hos oss, men de äro wäl wärda att odlas såsom prydnad, då man swärligen får se något wackrare, än ett i full blomning stående körsbärs- eller äppelträd, eller ett af frukt belastadt sådant, oberäknadt det ej ringa nöjet att kunna ur egna träd plocka de desertfrukter man älskar se wid eget bord eller bjuda sina gäster. — Men det är emellertid en fast inrotad öfwerthgelse att fruktträden ej uthärda vårt klimat; denna öfwerthgelse är emellertid det bedröfligaste hinder för genomdrifwandet af odlingen utaf sådana träd, men bedröfligare än öfwerthgelsen äro orsakerna till det samma. Man har gjort försök och alltid misslyckats, men ej gjort sig reda för orsaken till misslyckandet; denna finnes likwäl ej hos klimatet, utan dels hos den som införskrifwit, dels hos den som levererat träden. Wi nordbor förstå oss aldrig minst på fruktträd; då wi requirera sådana, begära wi mestadels blott så och så många äpple- eller så och så många

försbärsträd, utan att fästa affeende hwarfen på de olika sorternas tidighet och hårdighet eller stamform; men derpå kommer levereringen, som är ännu oförswarligare, i det man hitskickar, wisserligen mycket fina, men mindre tåliga eller tidiga sorter, eller också — hwißket alltid skett hittills — levererar endast hög- och halfstammiga träd. Detta är desto oförswarligare som hwarje trädgårdsmästare med aldrig så liten teoritisk insigt i sitt yrke bör inse, att såväl hög- som halfstammar äro helt och hållet olämpliga för nordén, hwars behof är uteslutande dwergstammiga fruktträd. Man har till och med och det i war gått så långt, att man från Stockholm — oaktadt det blifwit uttryckligen requirerat uteslutande dwergstammar — hitsickat blott halfstammar. Dwergstammen bör wara så låg, att kronan börjar redan en fot ifrån marken. Den medför då följande fördelar framför öfriga stamformer: den bär i förhållande till sin storlek mynnigt och alltid frukt af största och bästa beskaffenhet. Trädet blir deremot icke så gammalt som det kan blifwa i öfriga stamformer.

Wildapeln har funnits i Pite och burit mogen frukt, wisserligen af nästan samma usla beskaffenhet som den i södra Sveriges skogar växande wildapeln. Men då wi taga i betraktande att alla våra goda odlade äpplesorter härstamma från det sura, oätbara skogsäpplet och äro blott genom omsorgsfull och ändamålsenlig kultur blefne hwad de nu äro, så torde man med trygghet kunna antaga, att allestädes, der wildapeln fullkomligen triffas, äfwen bättre varieteter af densamma skola kunna åstadkommas. Pastor Linder i Ume eger twenne äppleträn, som han sjelf uppdragit af kärna; det enas frukt är af sådan beskaffenhet, att den wunnit pris wid Swenska Trädgårdsföreningens utställning. Enligt observationer öfwer wisja trädslags löfprickning och blomning är wären lika tidig i Pite som i Ume och klimatet lika mildt på förra stället som på det sednare inwid staden. Wid de öfriga norrbottniska städerna torde wisserligen wara i någon ringa grad hårdare klimat, dock ej så märkbart, att det kan inverka på trädodlingen i någon betydlig grad. — För fruktträdsodlingen i nordén wore af högsta wigt, om någon wille företaga sig att utså kärnor, och sedan när de unga träden första gången bure frukt (man har ginnwägar att, några år förr än man i wanlig ordning kan det, så se hwad frukt trädet kommer att bära, men här om en annan gång) utgallra de bästa och utså deras kärnor o. s. w.; de sänre träden kunde ympas med bättre. På detta sätt skulle man genom kärnsädd få varieteter, som wore inhemiska i länet och fullt hårdiga. Detta är wißt för en ensild person både mödosamt och kostbart, ty icke många generationer af träd kunna under en persons tid erhållas. Landtbruksskolan deremot torde lätteligen kunna åtaga sig detta wärf. Wid twenne och wid winterns inbrott. Wintern sjelf skadar dem aldrig; wid winterns inbrott skadas träden, om de äro af så sene sorter, att de ej hunnit så fullmogna sina årsfrott, äfwen som om de stå på så fet jord-

mån att de skjutit för långa och fastiga frott. Derföre bör man här uppe dels aldrig befatta sig med att försöka höst- och vinterfrukt, dels alltid plantera sina fruktträd på mager jord. Våra sommaräpplen, såsom astrakaner, gylling, hampus m. fl., torde wara för nordén ganska lämpliga, emedan de affluta sin wärtlighet för året så tidigt, att de späda frottén aldrig gerna kunna af wintern öfverraskas omognade. Öro frottén wäl mognade, trotsa de kölden förträffligt. Körsbär torde också wara ganska passande att försöka här, äfwen så de tidigaste plommonsorterna; päron torde deremot blifwa swårare, om icke de aldre tidigaste. — Men nu komma wi till wären och dess werkan på träden och här måste wi söka att med konst hjälpa våra skyddslingar. Wärtiden, t. ex. i April, hafwa wi ofta på dagarne en wärme, som håller sig uppe ända till 10 å 12 grader och mera; denna i förening med de från det bländande snötäcket återkastade solstrålarne, hwars werkan wi ganska kämbart så erfara på våra ögon, verka så lifwande på träden, att saftcirkulationen börjar och då duka qwistarne under för natten, som efter en så warm dag kan komma med lika många graders köld, som dagen haft wärme.

Det är egentligen denna tid träden behöfwa skydd, men äro de uppdragna på dwergstammar eller alldeles utan stam, nästan i buskform, så stå de skyddade under snön eller kunna lätt skyddas genom öfwer dem skottad snö. Desså hafwa de mycket godt af jordwärmen, då de äro i sådan form uppdragna. Så de späda qwistarne om wären bortfrysas, så werkar sådant nästan som en beskärning, nemligen en ökad wärtlighet på blad och qwistar och ett hämmande af fruktsättningen, hwaremot en beskärning af rötterna då och då samt en afpassad afnyppning af spetsarne på växande skott torde wara hos oss passande och medförer alldeles motsatt werkan, nemligen ökad fruktsättning och minskad wärtlighet. Emellertid torde swårigen någon verklig och ändamålsenlig trädgårdsobling kunna komma till stånd, med mindre för länet anställes en trädgårdsmästare, som, bosatt i någon af länets städer eller kanske lämpligast wid landtbruksskolan, har åt sig upplåten jord så wäl för experimenter som för trädskola m. m. Vidare borde hwarje landtbrukare kunna åläggas plantera och under ledning ympa samt i dwergform uppdraga några fruktträd, hwilka sedan blefwe hans egendom.

För dem som önska erhålla dwergträd ympade och så gamla, att de inom ett par år bära frukt, torde så nämnas, att goda sådana erhållas hos Skaraborgs läns trädgårdsförening, om beställningar göras hos: "E. Lindgren, Skara." Träden inpackas omsorgsfullt och sändas på jernwäg till Stockholm samt derifrån och jist med ångbåt. Jag har derifrån erhållit åtskilliga buskar och träd och är i fullaste mått nöjd med det sätt, hwar på mina requisitioner blifwit utförda.

Berättelse öfver Trädgårdsodlingen i Pite 1863.

(Af Herr Telegrafkommisarien E. A. Ringius.)

Genom sammanstött af enskilde för saken intresserade personer åstadkoms att en trädgårdsmästare kunde på wägen hitrequireras för att tillhandaga samhället med råd och hjälp och genom sin erfarenhet bidra till införandet af en mera rationell trädgårdsodling. Genast wid första öppet watten hitanlände den requirerade trädgårdsmästaren Hr P. Sjöström, som qwardröjde här till sednaste hösten; under tiden biträdde han åtskillige enskilde personer såväl i staden som å den fringliggande landsbygden dels med att utkasta plan för och fullborda nya anläggningar dels med ordnandet af äldre trädgårdsanläggningar, med omplantering af träd, buskar m. m. Stadsträdgården omordnades med trökta gånger i stället för der förutwarande raka och fyra stycken berceauer anlades derstädes genom plantering af träd och buskar, som hemtades från wildmarken i stadens närmaste grannskap. Bland nya anläggningar förtjena att särskildt omnämnas den af Hr Löjtnanten Sundbaum å Strömnäset wid norra sidan om landsvägen, samt Auditören Dahls, wisserligen ej alldeles nya, men betydligt utwidgade och förbättrade anläggning söder om landsvägen wid samma ställe. Löjtnanten Sundbaums anläggning, delad i tre afdelningar, består af den på öfwersta delen af sluttningen belägna blomsterträdgården i tyff stil, den dernäst köks- och ekonomiträdgården i fransk stil samt nederst på sluttningen den för park afsedda delen anlagd i ren engelsk stil, allt smakfullt sammanjutet till ett helt. Hos Auditören Dahl har den ofwänförelse byggnaden och gården belägna tallparken blifwit försedd med dels fullfärdigt upptagne dels blott utstakade gånger, som framdeles komma att upptagas, allt i engelsk stil; härigenom har denna park förwandlats till en skön och särdeles behaglig promenadplats, hwars största täckheter finnas wid gränsen mot Strömnäset, hwarest mycket tät och wacker löfskog finnes. Inåt sjelfwa gården avslutar sig parkanläggningen med ädlare träd och buskar samt äfwen blomstergrupper i blandad engelsk och tyff stil. Den förut besiftnliga åt strömmen sluttande ganska präktiga trädgården omordnades och lades öfwersta delen till blomster- och lustträdgård i tyff, samt nedersta delen till köks- och ekonomiträdgård i fransk stil. Äfwen på flera andra ställen gjordes dels nya anläggningar, dels förbättringar, dock torde ej flera än ofwännamnde, de största, behöfwa särskildt påpekas, utan torde det vara mer lämpligt att nu öfwergå till betraktandet af förhållanden under året inom de särskilda grenarne af trädgårdsodlingen:

1:o. Köksvärtodlingen.

Bönor. Oaktadt Krypbönor förr satts både matnyttiga och fullmogna, så misshäskades odlingen af desamma i år fullkomligt, lika väl hwad beträffar de wanliga bruna som hwad angår de äfwenledes försökta "tidiga hwita". — Rosenbönor odlades äfwen, men gäfw, oaktadt

wacker blomning, ingen skörd. — Bondbönor blefwo matnyttiga, men mognade icke.

Gurkor. På bänk odlades "Slanggurkor", "allmänna långa gröna", samt "Westeråsgurkor", som alla gäfw utmärkt god skörd. — På kall jord odlades "Westeråsgurkor", spalierade wid ett plank åt sydwest; fröna lades direkte på kall jord den 4 Juni, plantorne hade icke någon betäckning, skörden blef ganska bra.

Kål. Blomkål gaf god skörd. — Grönkål, odlad 1862, gaf då god skörd och i år fullmogna frön på stånd, som singo qwarstå öfwer wintern och årets sommar.

Kålrabbi, Kålrotter, Roswor, Rhedisor och Rätikor gäfw god skörd, särdeles Kålrabbi, Kålrotter och Roswor; rhedisorna af första sädden woro flena, men de af sednare sädden desto bättre.

Rök. Rödlok försöktes, men utan resultat, kom ej upp för wår-torka. Piplok kom dåligt upp, men blef bra, Schalottenlok gaf rik, men illa mognad och derföre dåligt förwarbar skörd.

Rhabarber. Förekommer här ej sällsynt, men är, oaktadt sina förträffliga egenskaper och oaktadt plantan särdeles väl frodas här, werkligen föraktad på orten, hwilket är desto mera besynnerligt som samma planta öfwerallt annorstädes, der den odlas, är högeligen värderad. Egentliga orsaken till den misaktning man härstädes hyser emot plantan torde hafwa sin grund deruti, att man ej rätt förstår att använda och begagna densamma; man använder den huswidsfaktligen härstädes till spenat, hwartill den minst passar, jag tror till och med att man här knappast känner något annat användningsfätt af plantan, som dock är på mångahanda fätt användbar till de finaste rätter; bäst torde den kunna användas tillagad på enahanda fätt som krusbärsgröt, hwilken den då så fullkomligen till smaken liknar att de ej genom smaksinnet kunna urskiljas, hwartill kommer att plantan finnes att tillgå och är som bäst användbar just på en tid då krusbär alldeles icke finnas. Äfwen syltad och på mångahanda andra fätt anrättad är, som sagdt, plantan förträfflig. Det är egentligen bladstjeltarne som användas, och bör wid deras anrättande iakttagas att desamma affkalas och den yttre hinnan bortkastas, ty denna har rhabarber-smak, luft och werkan. Om på wägen plantan öfwertäckes med en tom fjerding eller dyligt, så att den får wäga i mörkret, blifwer den till smaken betydligt mörare och lädrare än annars. Widstående torde kanske mera warit egnadt för en kotbok än för en redogörelse som denna, men jag har ej welat underlåta att påpeka det missförhållandet att en så värderik planta, som denna werkligen är, är så orättwist misstänkt och föraktad som förhållandet i sjelfwa werket är.

Morötter och Rødbetor gäfw god skörd.

Sallad och Spenat dito dito.

Ärter. Soderärter gäfw ganska god skörd. — Försök gjordes med en ny mycket tidig och god sort Spritärter, som i handeln sås under namnet Daniel D'Mourke; denna ärtsort är lämplig och af stort

wärde för höga norden, den gaf rif och fullmogen skörd. Ärtorna lades den 23 Maj, blommade den 3 Juli, woro matnyttiga den 29 Juli och fullmogna den 20 Augusti; man bör kunna hoppas att genom upprepade frösädd af här mogna frön kunna bringa sorten till ännu större tidighet.

2:o. Odlingen af fruktträd och buskar.

Dels under hösten 1862, men i synnerhet under våren och hösten 1863 hafwa blifwit hitförskrifne och utplanterade öfver 50 stycken förädlade fruktträd af flera sorter äpplen (såsom klar astrakan, några andra astrakan sorter, hampus, äkerö, glasäpple, bäräpplen och paradisaäpplen), päron, plommon och körsbär. Nästan alla dessa woro humpade på dwergstammar (blott några få woro genom misstag af leverantören uppdagne med halfstam) och erhöles dels från Skaraborgs läns och dels från Stockholms trädgårdsföreningar. Alla dwergstammiga woro från förra stället. Dessa träd äro fördelade på Herrar Auditören Dahl, Löjtnanten Sundbäum, Byggnästaren Wallmark å Vösholmen, Guldsmiden Ohman, Källarmästaren Hjertstedt, Säggnästaren Hjertstedt och undertecknad. Då träden äro så nyplanterade kan ännu ej afgifwas någon berättelse om resultatet af deras odling. Hos Hr Säggnästaren Hjertstedt blommade i år ett på platsen temligen gammalt körsbärsträd af arten *Prunus cerasus*, det satte äfwen fart, men dessa blefwo före mogna den bortstulne. Ut oswannämnde herrar och desutom åt några andra trädgårdsvänner hafwa blifwit hitförskrifne frusbärsbuskar af flera utmärkta sorter, winbärsbuskar (hvita, swarta och röda) af flera sorter äfvensom flera utmärkta hallon sorter och jordgubbar af 12 utmärkta sorter. Af dessa hafwa winbär af bästa slag (gamla på platsen) och hallon, hitkomne 1862, samt de samtidiigt hitkomne 10 sorterna jordgubbar, wisat sig fullt bördiga och med fördel odlade.

3:o. Odlingen af prydnadsträd och buskar.

Under förra året hitförskrefwo och planterades dels fram på våren, dels på hösten *Deutzia gracilis*, *Mahonia aquifolium* och några ädlare törnros sorter; dessa öfwerwintrade under föga betäckning; på våren samma år planterades *Pinus picea*, silfwergran, *Pinus balsamea*, balsamgran, *Pinus larix*, lärkträd och *Pinus cembra* chrbeltall (med ätliga frukter), hvilka alla woro under vintern obetäckta och stodo sig förträffligt. Exemplaren woro så små att de skyles af snön. *Caragana arborescens*, siberiskt ärtträd, odlas och kan med största fördel allestädes här på orten odlas, det är fullt hårdigt och frodas förträffligt. Under innevarande år äro hitförskrifne och hos oswannämnde herrar utplanterade eller jordslagne för att komma de vår utplanteras flera exemplar af hwardera utaf nedannämnde träd och buskar:

Acer platanoides, lönn, *Acer pseudoplatanus*, sykomorlönn, *Acer saccharinum*, sockerlönn, *Æsculus Hippocastanum*, hästkastanie,

Amelanchier botryapium, *Ampeleopsis hederacea*, jungfruvin (en af de förnämsta klängväxter), *Berberis dulcis* och *vulgaris*, *Caragana arborescens*, siberiskt ärtträd, flera arter hagtorn, *Cytisus alpinus*, alp-guldbregn, *Daphne mezereum*, fällarhals, *Eleagnus macrophylla*, silfwerbuske, *Euonymus europæus*, beumed, *Fraxinus exelsior*, ask, *Ligustrum vulgare*, flera arter *Lonicera*, *Mahonia aquifolium*, flera arter popel, *Prunus avium*, fogelbär, *Prunus cerasus* med dubbla blommor, *Ribes aureum*, *Rubus adoratus*, lutt-hallon (länge odlad på orten, trifs förträffligt och är en särdeles prydlig buske), flera sorter törnrosor, flera sorter pil, *Sambucus racemosa*, druffsläder, *Solanum dulcamara*, flera arter *Spirea*, *Symphoria racemosa*, snöbärsbuske, *Syringa vulgaris*, syren, *Tilia europæa*, lind, samt *Ulmus campestris*, alm och flera pinusarter.

4:o. Blomsterodlingen.

Blomsterodlingen är mera allmän än de öfriga grenarne af trädgårdsskötseln; det är också betydligt lättare att anskaffa en liten plats för några blommor, än för de mera utrymme fordrande växterna; hos folket förefinnes en stor kärlek till blomsterodlingen, skönbar derigenom att i nästan hwarje koja finnes några blommor i fönstren; emedlertid äro de blommor, som ännu mera allmänt odlas här, allt för få och af för föga framstående skönhet. Af härstädes mindre allmänt eller hittills icke odlade blommor, som under de sista åren wisat sig för orten passande, må nämnas några så wackra och lättodlade fleråriga växter: Tulipaner och Crocus, Dahlier, de skönare varieteterne af *Antirrhinum majus*, *Armeria maritima* (prydlig och särdeles wacker till infattningar, kanske något ömtålig, har emedlertid stått ute en vinter under föga betäckning, försökes nu obetäckt), *Convallaria sepium*, *Delphinium formosum* och *Delphinium azureum* (två mycket praktfulla och lättodlade riddarsporrar, som allsida äro ömtåliga för vintern), *Dianthus chinensis*, *Hedvigii* m. fl., *caryophyllus*, barbatus och *atrorubens* (alla lättodlade och wackra nejlikor), *Dielytra spectabilis* (swenska namnet "blomsterhyra", "hjerterblomma" eller "det brustna hjertat", en utmärkt blomma, som för sin skönhet och lätta odling ej nog kan rekommenderas), *Digitalis purpurea* (tvåårig), *Hesperis matronalis* och *tristis* (tvååriga och kunna för sin wälluft, synnerligen den sednare, ej för mycket rekommenderas), *Primula veris elatior* och *auriela* m. fl. Jag har blott welat bland det stora antalet påpeka oswannämnde. Med andra för orten nya och twifwelaktiga, sköna blommor experimenteras i vinter. Det torde slutligen ej wara ur vägen att här meddela några få för värtodlingen ej oriffiga observationer öfwer wäderleksförhållanden, wärens framskridande m. m. (angående detta torde fullständigare observationer från olika delar af riket komma att införas i tidning för trädgårdsodlare.

Våren. Winbärsbusken började blomma den 27 Maj och frusbärsbusken den 3 Juni (wanligen kommer frusbärsbusken först), smultron

blommade den 4 Juni. Den sista i staden märkbara nattfrosten, skarp, men i anseende till sin tidighet ofskadlig, inträffade den 1 Juni, hagg började blomma den 7 och syren den 21 Juni. Sedan den 11 Maj kunde jag i min trädgård börja arbeta i jorden. Crocus och Primula veris blommade den 26 Maj.

Sommaren. Nattfrosten den 17 Juli kändes ej i staden, syn-
tes hvarken på dahlier, turkiska böner eller gurkor.

Hösten. Först den 4 Oktober skadades gurkor och turkiska bö-
nor något af frost; den 6 Oktober bortfroso dessa, äfvensom dahlier
och allt ömtåligt.

Såsom en kuriositet anföres slutligen, att jag den 6 December
i min trädgård plockade en bukett af Adonis autumnalis, äfven några
blommor på Clarcia pulcella funnos och på lachviolerne, som stodo i
trädgården, började de mycket svållda knopparne slå ut. Bellis ha-
de stora knoppar.

Berättelse till Kongl. Landtbruksakademien om Afwa Landtbrukskolas verksamhet under år 1863.

(Af skolans föreståndare.)

I enlighet med Kongl. Maj:ts nådiga reglemente för rikets landt-
brukskolor, har undervisningen under föregående år meddelats efter
samma plan och af samma lärare, som de föregående åren, med den
förändring, att förra hösten en extra lärare antogs för undervisnin-
gen i skrifning, räkning och rättstafning, emedan styrelsens ledamöter,
wid afgångsexamen under sistlidne Oktober månad, ansågo, att en del
af lärlingarne woro underhaltiga i dessa ämnen.

Med detta års början är Kgl. Landtbruksakademiens Förwalt-
ningskommittées cirkulär af den 11 November 1863, rörande under-
visningen för de lägre landtbrukskolorna i riket, stäldt till grund
för undervisningen.

Under medio af sistledne September anställdes prosplöjning med
lärlingarne, i närvaro af samtliga styrelsens ledamöter, samt några af
ortens jordbrukare, hvilken tycktes utfalla till de besökandes belåtenhet.

Den 23 sistl. Oktober utexaminerades 10 st. lärlingar, af hvilka
en del erhöillo fördelaktiga konditioner med lön från 130 till 225 Rdr
rnt årligen och en del öfvertog eget jordbruk. En af förra kursens
lärlingar är qwar äfwen under detta år.

För närvarande aflönar bolaget 6 st. lärlingar med ända till
100 Rdr rnt årligen. Endast en lärling har anmält sig och wistas
härstädes uton anspråk på lön.

Styrelsen har ansett det lämpligt, att om ett lika antal anta-
ges nästa höst, hvilka äfwen bewisjas lön, så kommer framgent minst

12 st. lärlingar att åtnjuta undervisning, då den fördelen äfwen win-
nes, att blott halfta antalet årligen utexamineras.*

Jordbruket har under sista sommaren, ehuru den lifasom den
föregående äfwen war kall och futtig, ändå wisat bättre resultater, en
följd af djupare och noggrannare plöjning samt starkare gödsling, till
en del med kall, jästa ben och aska. — Rubbhwete har t. ex. lemnat
7½ tunnors afkastning å 16½ lispund efter 9 kappars utfäde på 24
kapplands areal = 26½ kornet. — Korn, råg, ärter och hafra äro
ännu ej aftröskade i anseende dertill, att det behöfliga tröskwertet först
i dessa dagar blifwit färdigt och uppställt. — Rotfrukter, hwaraf en-
dast potates, roswor och kålrötter odlas, hafwa lemnat riklig afkast-
ning. — Höstraps, lin, skallöst korn, senap samt de flesta köfswärter,
synas hafwa en god framtid för sig äfwen i dessa nordliga orter.

Under förra sommaren odlades 9 geometr. tunnland, till största
delen af ganska tufwig ängsmark, hwarifrån 1860 laf sten på hösten
bortfördes. Trehundratjugufem sträcfamnar 3 fots djupa och 7 fots
i dagen breda diken upptogos.

I afseende på ladugårdsffötsel må nämnas, att 15 st. kor lem-
nade 7407 kannor mjölk, eller blott cirka 494 kannor per ko, hwilken
ringa afkastning bör tillskrifwas det långwäga och på samma gång
dåliga sommarbete, som före skiftets tillträde kreaturen erhöillit, hwil-
ket misförhållande med nästa sommar bättre skall regleras, då goda
och tillräckliga beteshagar finnas i grannskapet af gården, sedan laga
skiftet numera tillträds.

* Wid öfwerståndandet af denna berättelse till Kongl. Landtbruksakademien
har styrelsen i misshvet motiverat skälen för detta beslut med följande ord:
"Hittills hafwa elever antagits endast hwar annat år, hwilket förhål-
lande medfört flere olägenheter, dels genom swårigheten att på en gång er-
hålla 12 antagliga elever, och dels dertill att undervisningen derigenom
förswåras. Om deremot halfta antalet, eller 6 elever, årligen antagas,
så bör det blifwa lättare att erhålla dertill skickliga ynglingar, och hwar-
jemte den fördel winnes wid undervisningen, att de 6 äldre eleverna blif-
wa i tillfälle att, under det sista året, längre tid än hittills tjensigöra som
tillsyningsmän eller rättare, och derigenom inhemta en för deras framtida
verksamhet högst vigtig och nyttig kunskap. Styrelsen beslutade dertill att
för detta år icke utbetala löner till flera än 6 elever, och hwaraf följden
blef att endast 7 kunde anställas, då blott en enda war willig att utan
ersättning stanna wid skolan. Den för undervisningen nödiga förändrin-
gen att årligen antaga 6 elever har således härigenom wunnits, utan att
någon sökande blifwit nekad inträde wid skolan; och när 6 nya elever blif-
wa nästa höst antagna, på villkor som kunna betingas, så blir det före-
slagna antalet fullt."
Utg. anm.

Styrelsen öfver Ålwa Landtbruksskola.

Ordförande: Landshöfdingen m. m. S. P. Bergman.
 Sekreterare och Skattemästare: Tel. Kommissarien A. Cajanus.
 Ledamöter: Förvaltningsutskottet.

Druckpatronen D. Hummel.
 Handlanden m. m. E. Nylund.
 Vice Konfult J. Bodell.
 Handlanden B. Forsberg Jr.
 Handlanden O. D. Sundberg.

Inspektörer: Förste Landtmätaren J. E. Nyström.

Kaptenen m. m. N. B. Ström.

Handlanden J. M. Finell.

Suppleanter: Ingeniören L. Ruth.

Ingeniören P. A. Brännström.

Handlanden N. E. Bergström.

Skolans föreståndare: Herr J. J. Sandstedt.

Lärare i veterinär m. m.: Länssjukläkaren J. D. Jakobson.

Lärare i skogshushållning: Extra Öfverjägaren N. U. Öqvist.

90 1/2

Sammandrag af Ålwa Landtbruksskolas räkenskaper för år 1863.

Inkomster.		Utgifter.	
Behållning i Skattemästarens kassa från år 1862	37 83	Utbetalt å utestående skulder	8583 53
Anslag af Staten (deruti ingår 1000 Rdr till undervisning i skogshushållning)	5000 —	" Aflöningar	2977 56
Do af länets Hushållningsfällskap	1000 —	" för Egendomen	456 89
Aktiegarne inbetalt	240 —	" " Hushållet	480 38
Diverse inkomster wid skolan	226 —	" " Inventarierejedor	264 72
Upptagna lån	8510 6	" " Materialier	37 80
		" " Kreatur	103 —
		" " Ladugården	420 45
		" " Stallet	55 —
		" " Bern och Kol	198 43
		" " Slöjd och Smide	192 76
		" " Huset	43 33
		" " Reparationer	46 90
		" " diverse Omkostnader	453 88
		" " Återbruket	512 83
		" " Räkter	186 43
Summa rmt	15013 89	Summa rmt	15013 89
Skolans tillgångar wid årets början:		Skolans tillgångar wid årets slut:	
Fastigheten	30358: 6.	Fastigheten	30966: 16.
Inventarier	9022: 64.	Inventarier	9391: 5.
	Rdr 39380: 70.		Rdr 40357: 21.
Skulder wid årets början, afgår	9610: 70.	Skulder wid årets slut, afgår	10347: 21.
	Återstod 29770: —		Återstod 30010: —
Samt utestående aktiefond	13730: —	Samt utestående aktiefond	13490: —
för 435 aktier å 100 Rdr rmt 43500: —		för 435 aktier å 100 Rdr rmt 43500: —	
		Genom egendomens förhöjning med	608: 10.
		och inventarierna lifledes med	368: 41.
		Tillsammans 976: 51;	
		har skolans skulder under året öfats med 736: 51.	
		och genom inbetalning å aktiefonden,	
		har densamma minskats med inbetal-	
		ta summan	240: —
		Rdr 976: 51.	

Norrbottens Län Kongl. Hushållningssällskaps

Matrikel i Februari 1864.

ORDFÖRANDE:

S. P. Bergman, Landshöfding, R. S. O., R. W. O.

VICE ORDFÖRANDE:

A. M. Eurén, Landssekreterare, R. N. O.

SEKRETERARE OCH SKATTMÄSTARE:

August Cajanus, Telegrafkommissarie.

Förvaltningsutskottet.

Ordföranden.

Vice Ordföranden.

Ström, N. B., Kapten, R. S. O.

Hollström, C. G. T., Kommissionslandtmätare.

Nyström, J. E., Förste Landtmätare.

Rutqvist, H. P., Handlande.

SUPPLEANTER:

Bergström, N. E., Handlande.

Finell, J. M., Handlande.

Gushållningsgiffen.

Lule Stad.

Ordförande.

Herr Handlanden J. M. Finell.

Ledamöter.

Herr Landshöfdingen och Riddaren S. P. Bergman.
„ Landssekreteraren och Riddaren A. M. Eurén.
„ Landskamreraren B. A. Ekström.
„ Häradshöfdingen G. W. Cygnæus.
„ Landsrättsmästaren och Riddaren L. U. Öqvist.
„ Doktorn och Riddaren E. M. Waldenström.
„ Förste Landtmätaren J. E. Nyström.
„ Pastorn O. Burman.
„ Disponenten A. R. Lundblad.
„ Rektorn C. J. Backman.
„ Löjtnanten H. Widmark.
„ Löjtnanten A. Norén.
„ Telegrafkommissarien A. Cajanus.
„ Tullförvaltaren C. Kidron.
„ Bergmästaren A. Trysén.
„ Jägmästaren C. A. Ennes.
„ Postinspektoren L. Amnéus.
„ v. Häradshöfdingen J. W. Berglund.
„ Löjtnanten F. Lindvall.
„ Landskanslisten F. G. Bucht.
„ Rådmannen A. Hammarén.
„ Rådmannen J. A. Huss.
„ Rådmannen N. Sundström.
„ Handlanden P. Govenius.
„ Konsularagenten och Handlanden J. Bodell.
„ Handlanden N. E. Bergström.
„ Handlanden O. D. Sundberg.
„ Rådmannen A. Lange.
„ Handlanden J. J. Sundgren.
„ v. Konsuln och Handlanden C. Palmgren.
„ Inspektoren C. A. Rydberg.
„ v. Konsuln och Handlanden H. A. Benckert.
„ Målaremästaren J. F. Lindh.

Herr Skomakaremästaren C. F. Holm.
„ Sadelmakaren P. Holm.
„ Garfvaren J. Åhrström.
„ Garfvaren N. P. Lundström.
„ Guldsmeden J. E. Brandt.
„ Bokhållaren A. M. Söderholm.
„ Urmakaren C. Dickman.
Postiljonen J. Holmgren.
Lotsältermannen Johannesén.
Herr extra Öfverjägaren N. U. Öqvist.

Pite Stad.

Ordförande.

Herr Öfverjägaren G. Rydstedt.

Ledamöter.

„ Auditören och Riddaren G. Dahl.
„ Landskamreraren och Riddaren F. Halléen.
„ Kaptenen och Riddaren T. G. Clementioff.
„ Borgmästaren A. Lindförss.
„ v. Konsuln och Riddaren C. A. Winroth.
„ Rådmannen G. Falck.
„ Handlanden A. P. Ulander.
„ Handlanden A. Lundberg.
„ Apothekaren G. Ekman.
„ Handlanden A. Markström.
„ Snickaren N. Brändström.
„ Telegrafkommissarien L. A. Ringius.

Haparanda Stad och NederTorne Socken.

Ordförande.

Haparanda. Herr Telegrafassistenten O. Burman.

Ledamöter.

Herr Tullförvaltaren O. R. Taube.
„ Rektorn C. G. Gellerstedt.
„ Magister J. Pipon.
„ Ingeniören E. Pipon.
„ Doktorn C. J. Wretholm.
„ v. Pastorn Z. Grape.
„ Kronofogden och v. Hdshfgn A. F. Wallin.
„ Kaptenen M. U. Silfverbrand.
„ Handlanden E. Stenberg.
„ „ F. Burman.

Haparanda.	Herr Handlanden och Riddaren E. Asplund.
"	" C. Westergren.
"	" J. Boström.
"	" J. O. Boström.
"	" A. Törnqvist.
"	" G. Utterström.
"	" v. Konsuln J. W. Lindh.
"	Garfvaren Isr. Holmström.
"	Snickaren C. J. Boström.
"	Herr Kyrkoherden G. E. Burman.
"	" Telegrafdirektören, Löjtnant G. W. Bellman.
"	" Ingeniören I. W. Hackzell.
"	" Öfveruppsyningsmannen A. Krook.
"	" Handlanden S. Riddersträhle.
"	" " E. Öhrling.
"	" Gränsesergeanten G. W. Gréen.
"	" Färgerifabrikören J. Strömberg.
Mattila.	" Häradshöfdingen C. E. Stenberg.
"	f. Riksdagsmannen Rutström.
Wojakala.	Herr Handlanden A. Zakrisson.
"	Nämndemannen Henrik Säbrä.

Pite Socken.

Ordförande.

Långnäs.	Hemmansegaren Aug. Danielsson.
----------	--------------------------------

Ledamöter.

Öijebyn.	Herr Öfverstlöjtnanten A. F. Axelsson.
"	" Majoren A. Törnsten.
"	" Löjtnanten J. W. Lindfors.
"	" Kronolänsmannen C. O. Wikström.
"	" Kronolänsmannen C. L. von Walter.
"	" Handlanden C. A. Hedqvist.
"	" " O. Nilsson.
"	Postföraren Anders Pehrsson.
"	Hemmansegaren Nils Aug. Eriksson.
Alter.	Herr Inspektoren A. Nyström.
Bergfors.	" Inspektoren N. F. Häggström.
Bergsviken.	Nämndemannen Erik Eriksson.
Blåsmark.	Hemmansegaren Johan Andersson.
"	" Johan Dahlbäck.
Byn.	Kyrkovärden Anders Bäckman.
Böhle.	Nämndemannen Dan. Gust. Danielsson.
"	Hemmansegaren Sven Svensson.
Elfsbyn.	Handlanden L. Lundberg.

Elfsbyn.	Handlanden J. Öhberg.
"	" B. Engelmark.
Himmingsmark.	Hemmansegaren Nils Samuelsson.
"	" Jon Nilsson.
Hortlax.	Herr Regementsskrifvaren L. A. Wallmark.
"	" Mönstersskrifvaren E. Lindqvist.
"	Hemmansegaren Olof Höglund.
"	" Olof Sundström.
"	" August Lindqvist.
"	" Johan Lindqvist.
Håkansön.	Nämndemannen Olof Lindqvist.
"	Hemmansegaren Joh. Er. Lundberg.
Jefre.	Herr Brukspatronen Degerman.
"	Hemmansegaren P. Johansson.
"	" Olof Andersson Öberg.
"	" Joh. Öhman.
"	" Anders Cederlund.
"	" Jonas Ersson.
Långträsk.	Häradsdomaren Anders Andersson.
Lillpite.	Hemmansegaren A. Lundström.
"	" unga Olof Olofsson.
"	" Isak Risberg.
Långnäs.	Rättaren Johan Berg.
"	Hemmansegaren Gerhard Marklund.
Nybyn.	" Erik Eriksson.
Pitholm.	" Anders Olofsson.
"	" Anders Bäckström.
"	" Samuel Jonsson.
"	" Herr Inspektoren L. S. Lundberg.
Rosfors.	" Brukspatronen Edv. Ulfhjel.
Rosvik.	Gästgifvaren Erik Sandqvist.
"	Hemmansegaren Isak Lindqvist.
Raknäs.	" Olof Bäckman.
"	" Johan Sjölund.
"	" Anders Sundström.
Sjulsnäs.	Nämndemannen Lars Hellgren.
"	Hemmansegaren C. J. Larsson.
Sjulsmark.	" Olof Olofsson.
"	" Olof Marklund.
"	" Lars Olofsson.
Sikfors.	" Hemmansegaren Olof Svensson.
Sikfors.	Handlanden C. A. Markström.
Storfors.	Hemmansegaren Is. Svensson Öhman.
Svensbyn.	" Erik Nilsson.
"	" Johan Holmgren.
"	" Johan Rönnqvist.
Frundafvan.	"

Öfra byn. Framnäs.	Hemmansegaren Anders Pehrsson. Herr Häradsskrifvaren J. Sandman. Hemmansegaren Johan Berglund. Herr Ingeniören J. E. Sandström.
Öijebyn. Böhle.	„ Doktor och Ordensled. P. Stjernberg. Hemmansegaren Erik Jonsson. „ J. G. Eriksson. „ O. Larsson Holmgren. „ N. P. Nordgren. „ C. F. Hedqvist.
Pitholm.	Nämndemannen J. Johansson.

NederLule Socken.

Ordförande.

G:la Staden.	Herr Skolläraren J. P. Rutqvist.
--------------	----------------------------------

Ledamöter.

Afva.	Herr Direktören J. F. Sandstedt. f. Nämndemannen Fabricius. Nämndemannen L. P. Larsson. Hemmansegaren Isak Isaksson. „ N. P. Almqvist. „ J. E. Ersson.
Ahlvik.	„ Olof Nilsson. „ N. P. Nordström.
Björkbyn.	„ H. F. Bergström. f. Nämndemannen Erik Eriksson. Herr Ingeniören J. Nordberg.
Börjelslandet.	„ Handlanden J. F. Lindgren Olsson. Nämndemannen Näsvall. Hemmansegaren Nils Nilsson.
Pehrsön.	„ Johan Olofsson.
Ersnäs.	„ L. P. Englund. Gästgifvaren L. Nordström.
Elfsborg. Eriksberg. G:la Staden.	Herr Ingeniören R. Waldenström. „ Ingeniören Th. Selling. „ Doktor och Ordensledam. P. Calwagen. „ Häradshöfdingen och Ridd. L. O. Boström. „ Ingeniören W. Boström. „ Ekonomidirektören O. W. Svenonius. „ Komministern A. A. Stecksén. „ v. Häradshöfdingen Y. A. Genberg. „ Kronolänsmannen J. Wikström. „ Handlanden O. Nilsson. „ Gästgifvaren J. Hällgren.

G:la Staden.	Kyrkovärden Nyström. Brämnästaren J. Engström. Hemmansegaren A. Werner Segergren. Smeden J. J. Engström.
Gäddvik.	Gästgifvaren C. E. Wikström. Hemmansegaren N. P. Andersson. Herr Ingeniören C. G. T. Hollström.
Gustafsfrid. Lulegård. Pehrsön.	„ Kaptenen och Riddaren N. B. Ström. „ Fabrikören P. Hedström. Riksdagsmannen H. Öbom. Nämndemannen N. Boman. Hemmansegaren H. P. Sundqvist. Herr Ingeniören L. Ruuth. Hemmansegaren C. Andersson Bergström. L. P. Pettersson.
Rutvik.	Herr Länsläkaren J. O. Jakobsson. „ Handlanden H. P. Rutqvist. „ Ingeniören O. Öhlund. „ Ingeniören P. A. Brändström. „ Ingeniören L. Hollström. „ Löjtnanten C. W. Holmström. „ Löjtnanten Z. E. Wallmark. „ f. Handlanden A. J. Lindström. „ Fahnjunkaren O. Holm.
Sunderbyn.	Hemmansegaren Lars Nilsson. „ J. Nordvall. „ H. F. Bergström. „ Is. Sundström. f. Nämndemannen Johan Andersson. Hemmansegaren Nils Ersson. Herr Fabrikör Carl Öqvist. Rättaren O. Holmgren. Hemmansegaren Gustaf Erik Andersson. „ Aron Andersson. „ Anders Petter Andersson. „ Enqvist. „ Olof Jönsson. „ J. E. Turdfjell. Hemmansegaren N. P. Enqvist.
Sandön. Sundom. Westmark. Ökullen. Afva.	Garfvaren Nyström. f. Nämndemannen Nils Lindström. Hemmansegaren J. J. Sandberg. Herr Inspektör Nyström.
Ahlvik.	
Björksbyn. G:la Staden. Gäddvik. Sandön. Selet.	

ÖfverLule Socken.**Ordförande.**

Boden. Herr Skolläraren R. Lindgren.

Ledamöter.

Herr Kronofogden G. Öqvist.
 " Ingenjören G. Öqvist.
 " Kyrkoherden C. P. Gellerstedt.
 " Postförvaltaren J. J. Ekman.
 " Kronolänsmannen H. O. Öhrman.
 " Handlanden B. Forssberg Jr.
 Hemmansegaren G. Lindgren.
 " J. E. Pettersson.
 Bodträskforss. Herr Löjtnanten C. O. Bergman.
 Bredåker. Hemmansegaren G. Hedström.
 Buddbyn. " J. Lindgren.
 Nämndemannen Erik Eriksson.
 Brobyn. " O. J. Backman.
 Heden. Hemmansegaren J. A. Lindström.
 " Is. Olof Rutberg.
 " N. O. Nyberg.
 Handlanden N. P. Hedström
 Krokforss. Herr Inspektoren F. Johansson.
 Ljusån. " Inspektoren Hjortsberg.
 Skogsån. " Sägverksegaren C. O. Schlytern.
 Svartbyn. Kyrkovärden P. Johansson.
 Hemmansegaren Johan Sundström.
 Snickaren G. Zellberg.
 Svartbjörnsbyn. Hemmansegaren N. P. Olofsson.
 " Johan Ersson.
 " Is. Olof Nilsson.
 Svartlå. Herr Inspektoren Fr. Eckhéll.
 " Inspektoren L. Österberg.
 Hemmansegaren Hans Erik Johansson.
 Säfvast. Häradshövdingen N. Bergdahl.
 Hemmansegaren Lars Wallin
 Unbyn. " P. Wikberg.
 Wikbyn. Hemmansegaren N. P. Nilsson.
 " J. Olofsson.
 " H. P. Pettersson.
 Wittjerf. " Lars Nyberg.
 Nämndemannen Lars Nilsson.
 Wänträsk. Herr Inspektoren C. J. Læstadius.
 Äminnet. " Direktören P. G. Westberg.
 Boden. Gästgifvaren Öqvist.
 Heden. Hemmansegaren Olof Jonas Nyström.

Råne Socken.**Ordförande.**

Herr Landsfiskalen C. O. Bergmark.

Ledamöter.

Böhle. Nämndemannen Isak Strand.
 Hemmansegaren L. H. Lundberg.
 " J. Höglin.
 Degersele. " A. G. Johansson.
 Hvitån. " Pehr Pålsson.
 " A. Holmqvist.
 " J. Hvitström.
 Nämndemannen L. H. Groth.
 Jemtön. Hemmansegaren N. H. Öström.
 " Erik Jakobsson.
 " N. H. Sundin.
 Melderstein. Herr Arrendatorn A. Sjöstedt.
 Rättaren Berg.
 Mjöfjorden. Hemmansegaren L. G. Lindström.
 Niemisel. " L. Grelsson.
 Orrbyn. " L. H. Paulin.
 " J. P. Paulin.
 " L. F. Moosberg.
 " Em. Moosberg.
 " Johan Löfgren.
 Prestholm. " Gustaf Sundqvist.
 " Jöns Johansson.
 " Johan Pehrsson Thomtén.
 " Anders Löfgren.
 " Fredrik Paulin.
 Rånbyn. Herr Ingenjören C. F. Bergner.
 " Kaptenen K. I. Grape.
 " v. Pastorn N. Edén.
 " Kyrkoherden J. Dahlberg.
 " Inspektoren J. G. Holmgren.
 " Inspektoren A. Häggström.
 " Handlanden J. Salander.
 " Fr. Moosberg.
 " P. Löfgren.
 " C. J. Tengman.
 " F. Gyllengalm.
 Hemmansegaren Johan Forssberg.
 Herr Inspektoren P. G. Lampa.
 Lassbyn. Hemmansegaren Johan Sundvall.
 Sundnäs.

Nederkalix Socken.**Ordförande.**

Herr Brukspatronen D. Hummel.

Ledamöter.

Bondersbyn.	Hemmansegaren Pehr Johansson.
Björkfors.	Herr E. W. Bergman.
	„ Fr. Mustaparta.
	„ C. B. Ketscher.
	Rättaren A. Lundström.
Björknäs.	Herr Kaptenen Johan Grape.
Börjelsby.	Hemmansegaren Carl Larsson.
Bredvik.	Johan Wiklund.
Espinära.	Herr Wilhelm Lundholm.
Gammelgården.	„ Handlanden C. Strömbäck.
	Hemmansegaren J. P. Harnesk.
Granån.	„ J. P. Hedman.
Grötnäs.	Herr Postmästaren G. Horney.
Innanbäcken.	„ Löjtnanten J. Rutberg.
	„ Löjtnanten och Svärsm. L. G. Bergman.
	„ Handlanden J. Hortman.
	Hemmansegaren J. P. Hedström.
	„ Johan Lindgren.
Kamlunge.	„ N. H. Ersson.
Korpikä.	„ Fr. Åström.
Kyrkostaden.	Herr Brukspatronen V. L. von Betzen.
	„ Kyrkoherden O. Wiklund.
	„ Tullförvaltaren Ullberg.
	„ Kronolänsmannen I. Nyström.
	„ Handlanden C. Rönnbäck.
	„ A. Bäckström.
	„ N. O. Svanberg.
	„ A. F. Östman.
	„ Skolläraren C. R. Häggström.
	Arrendatorn G. Andersson.
	Herr Telegrafkommissarien W. O. A. Bäckman.
	„ Apothekaren O. H. Ström.
	„ Doktor Edv. Tyselius.
	Repslagaren Abr. Wallgren.
	Hemmansegaren C. O. Gahm.
	„ Olof Sandberg.
	„ Olof Rönnqvist.
Lappträsk.	Herr Kaptenen C. P. Ottonius.
Marieberg.	„ Handlanden Bergman.
Månsbyn.	„ J. Bergmark.
Nynäs.	„ J. Sällström.
Näsbyn.	

Näsbyn.	Herr Handlanden L. Bergström.
	Hemmansegaren N. O. Englund.
Pälänge.	„ N. F. Englund.
	„ Erik Eriksson.
Rolfs.	Herr Handlanden J. W. Stenström.
	Hemmansegaren E. Lindgren.
Ryssbält.	„ Pehr Johansson.
	„ C. F. Olofsson.
Sangis.	Herr Handlanden N. G. Boström.
	Hemmansegaren C. J. Boström.
Siknäs.	Landthandlanden Erik Eriksson.
	Hemmansegaren A. Pehrsson.
	„ unga Johan Pehrsson.
	„ L. O. Lindbäck.
	„ Johan Lindgren.
Stråkanäs.	Häradsdomaren A. Johansson.
Storön.	Hemmansegaren J. F. Olofsson.
Sören.	„ L. O. Johansson.
Töre.	Herr Ingeniören E. M. Hortlund.
	„ Handlanden E. Stenman.
	„ Byggmästaren E. A. Löfgren.
	Hemmansegaren A. Larsson.
	„ P. Candelin.
Törefors.	Herr Brukspatronen C. Norman.
Wänaferden.	Hemmansegaren Jöns Fr. Johansson.
Wännäs.	„ A. Olofsson.
Yttermordjerf.	Nämndemannen N. P. Olofsson.
	Hemmansegaren P. O. Nilsson.
Ytterbyn.	„ L. O. Sjöström.
	„ P. Ekholm.
	„ C. O. Bergström.
	„ Olof Bergström.

Öfverkalix Socken.**Ordförande.**

Herr Handlanden G. Björlingsson.

Ledamöter.

Bränna.	Herr Komministern C. O. Sondell.
	Hemmansegaren Jöns Brännvall.
	„ N. P. Hansson.
	„ Elias Henriksson.
	„ N. P. Brännvall.
Heden.	„ L. Henrik Nilsson.
Hultet.	„ Lars Larsson.
Mikkojerf.	„

Nybyn.	Hemmansegaren unga Lars Larsson.
Rödupp.	Herr Sägverksegaren C. E. Grundén.
Svedjan.	Hemmansegaren L. Engström.
Svartbyn.	" O. Ersson.
	Nämndemannen L. Granström.
Wännäs.	Hemmansegaren Jakob Jakobsson.
	" Olof Henriksson.

Carl Gustafs Socken.

Ordförande.

Herr Pastorn Is. Grape.

Ledamöter.

Karhuvaara.	Hemmansegaren Henrik Henriksson.
Karungi.	" Carl H. Forssberg Pesu.
	" Jakob Larsson Kangaranda.
Korpikylä.	" Nils P. Mikaelsson Wuotikainen.
	" Henrik Johansson Tuokea.
Kukkola.	Gästgifvaren Olof Malmström.
	Hemmansegaren Johan Johansson Winnika.
	Nämndemannen Isak Isaksson Matti.
Tossa.	Henrik Henriksson Keskitalo.

ÖfverTorne Socken.

Ordförande.

Herr Landsfiskalen E. M. Bergdahl.

Ledamöter.

	Herr Prosten J. W. Bucht.
Koivukylä.	" Kronofogden H. W. Hackzell.
	" Handlanden E. Asp.
	" E. Lindroth.
	Kyrkovärden N. P. Sandqvist.
Korpilombolo.	Herr Komministern E. A. Stenborg.
Matarengi.	" Handlanden P. A. Nyman.
	Häradsdomaren I. Tornæus.
Witsaniemi.	Herr Kronofogden E. Burman.

Pajala Socken.

Ordförande.

Kengis. Herr Brukspatronen C. J. Sohlberg.

Ledamöter.

	Herr Pastorn L. Stenborg.
Juhoupieti.	Gästgifvaren Gustaf Johansson Aro.
Kengis.	Klockaren Tornberg.
	Hemmansegaren J. Bergström.
Kiexsisvaara.	" Olof Johansson Alatalo.
Pajala.	" Fr. Henriksson Pajala.
	" Henrik Johansson Pajala.
	" I. Hansson Lassu.
	Gästgifvaren Henrik Pellika.
	Herr Kronolänsman J. Lidström.
Muoniovaara.	" Handlanden B. Forsström.

Arjeplougs Lappmark.

Ordförande.

Herr Pastorn Th. Wimbberg.

Ledamöter.

	Herr Kronolänsman F. Holmström.
Båtjaur.	Kronohemmansåboen J. Wallström.
Koroqveik.	Häradsdomaren Olof Olofsson.
Racksund.	Herr Handlanden A. T. Fjellström.
	Nämndemannen Johan Sundström.
Östersjö.	Kronohemmansåboen C. P. Wallström.

Arvidsjaur's Lappmark.

Ordförande.

Herr Kronolänsman I. Skarin.

Ledamöter.

	Herr v. Pastorn C. N. Fjellström.
Akkavaara.	Kronohemmansåboen P. Lundberg.
Auktsjaur.	" Johan Johansson Renström.
Bachtsjaur.	" C. E. Lindström.
Bränträsk.	" P. E. Lundmark.
Färträsk.	" P. Andersson Renström.
Lappträsk.	" Lars Arvius.
Malå.	Herr Handlanden Felix Fjellström.
	" Skolläraren J. Mörtzell.

Enontekis Lappmark.

Ordförande.

Herr Pastorn J. O. Curtelius.

Ledamöter.

Karesuando. Herr Kronolänsmannen C. J. Hackzell.
Johan Pehrsson Jatko.
Savisomutka. Kateketen J. Raatamaa.

Juckasjärvi Lappmark.**Ordförande.**

Sappero. Herr Kronolänsmannen R. Læstadius.

Ledamöter.

Här förut boende ledamöter hafva nyligen flyttat till andra socknar.

Jockmocks Lappmark.**Ordförande.**

Herr Kronolänsmannen J. E. Ullenius.

Ledamöter.

Maitum.	Herr Kyrkoherden G. Westerlund.
Mattisudden.	Kateketen M. T. Berlin.
	Nybyggaren N. P. Granström.
	" J. E. Westerlund.
	" Olof Larsson Ek.
Pajerim.	" Erik Olof Eriksson.
Qvickjock.	Klockaren J. D. Mannberg.
Tjomotis.	Nybyggaren Nils Jakob Nordlund.
Wuollerim.	" Johan Sandqvist.
Norrvik.	Frälshehemmansåboen L. A. Boqvist.

Gellivara Lappmark.**Ordförande.**

Herr Kronolänsmannen T. Silfverbrand.

Ledamöter.

Hakkas.	Herr Pastorn Fr. Engelmark.
	Klockaren Söderberg.
	Skolläraren Appelqvist.
	Tingstolken J. F. Åström.
Ullattis.	Nybyggaren C. Landström.
	Nämndemannen Pehr Pehrsson.

Norrbottens Län**Kongl. Hushållnings-sällsaps****Handlingar.**

Uleå, 1865.

Aktie-Välagets Tryckeri.

Protokoll, hållet wid Norrbot-
tens Låns Hushållnings-sällskaps
årsfammautträde i Ule den 28 Ja-
nuari 1865.

Närvarande: Herr Ordföranden, Landshöfdingen, Kom-
mendören m. m. S. P. Bergman, Hr vice Ordföranden, Lands-
sekreteraren och Riddaren A. M. Euren; Förvaltnings-utskot-
tets ledamöter: Hr Kaptenen och Riddaren N. B. Ström,
Kommissionslandtmätaren C. G. T. Hellström, Förste Landt-
mätaren J. G. Nyström, Handlanden J. P. Rutqvist, och
suppleanter: Hr Handlandena N. G. Bergström och J. M.
Finell; samt defutom Hr Grofhandlanden C. Asplund, Brufs-
patronen D. Hummel, Lektor G. Glomsten, Konjul J. Bodell,
Löjtnanten C. D. Bergman, Kommissionslandtmätarne Oh-
lund, Ruth och Brännström, Afvittringslandtmätaren Selling,
Lånsdjurläkaren Jacobsen, Handlanden B. Forberg, Kassö-
ren C. Rydberg, Fabrikören P. Hedström, Direktören Sand-
stedt, f. Riksdagsfullmäktigen J. Ohm, Skolläraren J. P.
Rutqvist och Landstingsmannen Erik Pettersson från Gädd-
wif m. fl., samt undertecknad, sällskapets sekreterare, som förde
protokollet.

Hr Ordföranden öppnade sammanträdet med att hellsa de
närvarande välkomna och uttalade derwid sin tillfredsställelse
öfver att se det samma så talrikt bewistadt.

§ 1.

S. D. Föredrags Sekreterarens berättelse till Sällskapet för år 1864, af följande lydelse:

Berättelse till Norrbottens Låns Hushållnings-sällskap för år 1864, wid dess allmänna sammanträde den 28

Januari 1865.

Wid en återblick till det eller de sistförslutna åren erfordras en i högsta grad tillitfull förtrostan på framtiden, för att icke nedslås under tyngden af de olyckor, af hvilka i synnerhet landtmannen på det kånbaraste sätt drabbats. Men denna förtrostan får icke uttrycka sig genom ett tomt påfallande af den Högstes hjälp, ty naturens gudomlige ledare visar menniskan tillbaka till de rika hjälpkällor, som äro öppnade till hennes tjänst, och endast med det förbehåll, att hon förvärfwar sig insigt uti användningen af dessa hjälpkällor, är det som den högste ledaren af hennes och naturens utveckling hörer hennes böner och wälsignar hennes arbete. Hos menniskan är nedlagd förmågan att tillägna sig dessa erforderliga insigter, och om hon försummar det, återfaller answaret derför på henne sjelf och följderna deraf skola icke heller uteblifwa. På samma gång som man beklagligtwis måste beteckna det nästförslutna året såsom ett miswärtår, får man således icke låta modet falla, utan med ledning af erfarenheten och wetenenskapens ljus utforska orsakerna till detta bedröfliga förhållande. Endast sammedelst kan någon möjlighet beredas för afwärande eller för mildrande af de hårda slag, som framtiden kunde bära i sitt sköte. Hwarje jordbrukare måste söla att komma till wisshet derom, huruvida han t. ex. verkligt på hösten beredt jorden så, att den på wägen tidigt nog war färdig till mottagande af utsädet. Det lider intet twiswel, att redan deruti medverkande orsaker kunna uppdagas till den totala miswärt, som hemsoft mången trakt, hwilken i annat fall kommit att lida wida mindre. Utredningen af sådana frågor intager ett framstående rum i Hushållnings-sällskapets verksamhet, men det torde möta mindre iwarighet att angifwa jordens rätta brukningsätt, än att öfwertga hwarje landtman om riktigheten af dessa anwisingar och förna honom att följa dem. Att emellertid under för-

lidet är ett rationellt brukningsätt af jorden icke förmått flydda alla trakter mot miswärt, utan att de stora rubbningar i de wanliga temperaturförhållandena, som under året varit rådan- de, owilkorligen skulle verka hämmande på årswerten, finner man ådagalagd genom följande, i Lule af Hr Ordföranden gjorda thermometer-observationer och jemförelser för förslutna år, hwilka angifwa medeltemperaturen efter Cels. för hwarje månad sålunda:

Januari . . .	— 9,	gr.	— Juli . . .	+ 16,20	gr.
Februari . . .	— 10,6	"	— Augusti . . .	+ 11,07	"
Mars . . .	— 7,5	"	— September . . .	+ 8,20	"
April . . .	— 0,6	"	— Oktober . . .	— 2,98	"
Maj . . .	+ 3,36	"	— November . . .	— 10,25	"
Juni . . .	+ 11,25	"	— December . . .	— 8,37	"

Således medeltemperaturen för hela året + 0,065.

Lägstä köld den 3 Mars — 30 grader.

Högsta värme den 6 Juli + 25 "

Medeltemperaturen under de 5 wextmånaderna Maj t. o. m. September är + 10,02 grader.

För Lule stad finnas icke några observationer att tillgå för de föregående åren, men i det något nordligare liggande Neder-Nalix har förre Kronofogden G. Burman verkställt observationer för alla åren från och med 1832 till och med 1858 och wisa månatliga medeltemperaturen för dessa 27 år under

Januari . . .	— 13,04	gr.	— Juli . . .	+ 16,65	gr.
Februari . . .	— 11,91	"	— Augusti . . .	+ 14,52	"
Mars . . .	— 8,28	"	— September . . .	+ 8,27	"
April . . .	— 1,32	"	— Oktober . . .	+ 1,56	"
Maj . . .	+ 6,07	"	— November . . .	— 6,13	"
Juni . . .	+ 13,59	"	— December . . .	— 10,17	"

Eller en medeltemperatur för hela tiden af + 0,82.

Och medeltemperaturen för wextmånaderna + 11,82.

Jemför man nu det förslutna årets medeltemperatur med de 27 föregående årens, så finnes den förre 0,755 grad lägre än den sednare, och det förslutna årets wextmånader 1,80 grader lägre än medeltalet för samma årstid under de 27 åren.

Om man vidare jämför de olika månaderna så finner man att förflutna årets temperatur varit under

Maj	månad	2,71	grader lägre än medium för de 27 åren.	
Juni	"	2,34	d:o	d:o
Juli	"	0,45	d:o	d:o
Augusti	"	3,45	d:o	d:o
September	"	0,07	d:o	d:o

Jämföres åter de 5 vextmånadernas medeltemperatur för några af de föregående åren med det förflutna årets, så synes att under 1856 års kalla sommar nämnde temperatur uppgick till + 10,14 och således 0,12 grader högre än förlidet års, hwaremot under 1858 års warma sommar de 5 månadernas medelwärme utgjorde + 14,14 grader eller 4,12 grader warmare än förlidet års samma tid.

Genom sammanställningen af dessa observationer visar det sig att orsakerna till årets felfläga störd bör sökas icke blott i den tidiga höstfrosten, utan äfwen i den låga temperaturen, som war rådande i Maj och början af Juni månader. Genom den ihållande wärköliden måste sådden framstjutas till långt sednare än wanligt, och genom den låga wärmegraden under hela Augusti månad fördröjdes wertligheten och megna- den, så att de i sednare hälften af denna månad inträffade frostnätterna till stor del förstörde den wexande sädesgrödan. Den derefter under September månad inträffade regniga wäderleken förswärade inbergningen af både den frusna och den icke frusna säden och bidrog ytterligare att öka jordbrukarens förlägenhet."

Med afseende på de anslag, som sällskapet wid förra winterjammanträdet bewiljade för befordrande af sällskapets ändamål i olika riktningar, torde en närmare redogörelse för Förwaltnings-utskottets åtgärder härmed få afgifwas.

Af de till inköp af modelljordbruksredskap anslagna 200 Rdr Rmt, hafwa 134 Rdr blifwit använda, och hafwa de derför inköpta redskap, bestående af 1 mulsharf, 1 plog och 2:ne harfwar, blifwit öfwerlemnade till Afwa skola för begagnande tills vidare, men något tillförlitligt utlåtande öfwer deras ändamålsenlighet och egenskaper kan först efter detta år meddelas.

Förwaltnings-utskottet har före sjöfartens slut icke lyckats få plats för någon person med anslag för forgmateriyrket, men gången af Utskottets bemödanden derför lemnar ett alltför karakteristiskt bidrag till stråmäsandets historia, för att icke här anföras.

Sedan Utskottets plan att funna förmå någon af de i Godmacks lappmark boende, uti forgaris förfärdigande utmärkte lappar att resa söderut för inhemtande af grundligare och mångsidigare insigter i yrket, strandat mot deras obenägenhet för en sådan resa, lyckades det Utskottet att erhålla en dertill willig, sjuttonårig yngling från Sunderbyn. Nu afläts strifwelse till Gefle, hwarest — såsom Utskottet hade sig bekant — en skicklig forgmakare finnes, för att blifwa underrättadt om de wilkor, denue pretenderade för mottagande af nämnde yngling. Efter åtskillig strifwerling i ämnet erhöi Utskottet slutligen från det ombud, som haft detta bestyr om händer, det bested, att forgmakaren "icke kunde åtaga sig att på mindre än sju år lära någon att bli så pass hemma i yrket, att han kunde göra en forg," samt att forgmakaren förklarar sig sjelf hafwa varit 7 år i lära, "under hwilken tid han fick 3 gånger om dagen stryf, och som man nu icke får slå någon pojke, så trodde han, att det nu behöfdes minst dubbel så lång tid för att kunna lära sig något."

Genom denna flinthårda stråmäsfighet gäckades Utskottets förhoppningar att få frågan till önskligt slut, emedan alla dessa misshandlingar dragit så långt ut på tiden, att sjöfarten redan war nära stängd, då de uppnått detta märkliga stadium på sin bana. Det återstår således för Utskottet att under detta år på andra håll inleda nya underhandlingar, hwilka torde frönas med bättre framgång.

Det premium å 150 Rdr för hwardera af åren 1864 och 1865, som Sällskapet anslagit för hållande i Haparanda-trakten af en rasbingst till betäckning, har för det förra året blifwit tilldeladt Handlanden J. D. Utterström, hwilken enligt wæderbörligt intyg fullgjort detta wilkor.

Den Sällskapet tillhöriga bingst har blifwit fastrerad och försäld till Afwa skola.

De 3:ne premierna å 100 Rdr för inrättande af jordtorp har ännu icke ifrågakommit till utdelning, ehuru den jemfnin- gen i kontraktet mellan jordegaren och torparen på Råne-mötet bestämdes, att den sednare på egen kost skall göra blott 1 dags- werke i wekan åt den förre.

Wid nämnda möte hade Sällskapet den glädjen att kunna för utställda kreatur och jordbruksalster utdela 8 pris, hwar- jemte med ännu större tillfredsställelse torde böra antecknas, att allmogem icke blott talrikt bewistade mötet, utan äfwen med det lifligaste intresse följde de förhandlingar.

Den misshwert, som under förlidet år hemjött en icke obe- tydlig del af länet, bidrager till bekräftande af den åsigten, att jordbruket i dessa nordliga trakter icke för mycket får utgå på spanmålsproduktion, utan hufwudsakligen på fodertillgången och den deraf beroende ladugårdsförseln. Ett wigtigt afseende må- ste derwid fästas på bostapsrasen, så att den gifwer den högsta afkastning både af mjölk och kött. De kostsamma experimenter, som föderut blifwit gjorda, för att komma till bestämd öfwer- tygelse härutinnan, torde så anses ännu icke hafwa ledt till nå- got afgörande resultat, emedan man än i dag ser den ena ra- sen rekommenderas från ett håll, den andra från ett annat. Af denna anledning ansåg sig Utskottet böra wända sig till nå- gon fullt kompetent domare i detta ämne, innan det beslöt sig för att inköpa de af Sällskapet beslutade 2:ne rastjurar, och anhöll dertill genom Sällskapets Sekreterare hos hr Intenden- ten Suhlin-Dannfelt om benägna råd härutinnan. Som hr Intendenten wid denna tid befann sig på en utländsk resa samt efter återkomsten hölls wid sängen af en swår sjukdom, kunde icke swaret ingå förrän i Augusti månad, hvarföre Ut- skottet, som war obekant med detta förhållande, warit nödsä- fadt att defförinnan bestämma sig, och ansåg Utskottet Ayrshire- rasen såsom den lämpligaste för orten. Som det emellertid lærer intressera Sällskapet att taga del af hr Intendentens åsig- ter och erfarenhet i en så maktpåliggande fråga, anføres här ett utdrag af denna skrifselse: "H. H:s fråga, rörande hwilken nötbostapsras, som för Norrbotten må anses wara mest lämp- lig, är swår att bejwara, — då lämpligheten, eller rättare de

fäkt på hwilket den ena eller andra rasen tillfredsställer hwad man fordrar och önskar i så wäsendtlig mån är beroende af djurens behandling å den lokal de finnas uppställda. Så t. ex. finnas i nästan alla af här omkring befintliga ladugårdar s. k. Strömsholmskor, men lifsullt förspörjes hos flertalet af freg- tursegare klagan öfwer dålig mjölkafkastning. Man har genom import af utländska djur sökt ernå bättre resultater, har under ett eller annat år omjorgsfullt wårdat de dyra djuren, då er- hållit god afkastning, warit förtjust öfwer den ypperliga rasen och utbajunat de förtjenster. Snart nog har dock den om- jorgsfullare wården astagit, då i och med detsamman de utländ- ska djuren wisat sig sämre än de inhemska, då de båda under- kastats enahanda swältstytem. Strömsholmskorna äro förträff- liga såsom mjölkboskap wid rik utfodring, fullkomligt jemför- liga med de yppersta mjölkrajer Europa eger, men såsom wäl- bekant är, har ingenting widgjorts för bibehållande af rasens konstans eller defförädling, och såsom tjurar begagnas äfwen inom nämnde ort hwad handjur som helst, sam förmår fram- bringa en kalf. Drakten fring Strömsholm har rika beten och rik hötillgång, — en bördig låglandstrakt. Häruti, och ej i ra- sen, ligger grunden till der uppsödda kors förträfflighet såsom mjölkboskap. Förflyttade under andra förhållanden förwinne denna dem utmärkande egenskap snart. Att till Norrland an- skaffa Ayrshirejurar, ware sig af helren- eller halfras, kan jag ej annat än afstyrka. Ayrshiredjuren äro förträffliga under för dem passande förhållanden, d. w. s. någorlunda lika med dem i deras hemland. De äro der wanda wid ett ständigt fuktigt — 50 tumes årlig nederbörd — och mildt klimat; aldrig hög värme, men och aldrig hög köld. Deras förmåga att gifwa mjölk har uppdriwits på bekostnad af deras kroppsconstitution, så att de i allmänhet hafwa swagt bröst, för hwilket en kall och torr luft är ytterst menligt. Illa wårdade och swagt fod- rade degenerera de mycket hastigt, såsom åtskilliga illa stöta hol- länderier wisa. Deras hårrem är mycket fin och tunn, hwadan de swåriligen fördraga att hårdt ansättas af flugor och mygg. Wid walet af en ras till förädling af den Norrlandska bosta- pen tror jag att man bör söka bland dem, som lefwa under

närmast lifartade förhållanden och derunder uppnått en högre grad af förädling. Bland alla mig kända kreatursraser är ej någon i dessa hänseenden lämpligare än Algaüerdjuren. Uppfödda uti ett hårdt klimat, uppå Alperna på gränsen emellan Baijern, Schweiz och Tyrolen, äro de der wanda wid wißerliken rika, men mycket widsträckt beten, förtära gerna lös, äro wanda att drifwa wida omkring, hafwa en ofantligt tjock hud och hårrem, äro af en färg, nära nog fullkomligt lifnande renens, hafwa en synnerligen kompakt kroppsbyggnad och till följd deraf i förhållande till sin storlek hög lefwande wigt. Deras mjölkafkastning är, wid god utfodring, utmärkt. Af 5 h. w. kor, hafwa, efter första kalfningen, följande resultater erhållits: *N.* 1 kalfwade den 15 Sept. 1863, har till den 1 Aug. mjölkat 1368 kanner; *N.* 2 kalfw. den 8 Okt. 1863, mjölk. till den 1 Aug. 1864 993 fr.; *N.* 3 kalfw. den 6 Febr. 1864, mjölk. till den 1 Aug. 1864 789 fr.; *N.* 4 kalf. den 31 Mars 1864, mjölk. till den 1 Aug. 1864 490 fr.; *N.* 5 kalfw. den 18 Febr. 1864, mjölk. till den 1 Aug. 1864 738 fr., — i jarning wadra resultater!"

Hr Intendenten gifwer derjemte förhoppning om möjligheten att af K. Stambolländeristyrelsen, om anhöllan derom till styrelsen ingår, kunna erhålla en tjur och 1 å 2 kor af den rekommenderade rasen, men fäster uppmärksamheten på wigten af fullt lämplig lokal för djuren. Sällskapet skall säkerligen hafwa sig angeläget att söka bereda sig den förmån, som hr Intendentens wälwilliga anwisation affier. Om en ansökan af K. Stambolländeristyrelsen bifalles, kunde på samma gång Sällskapets långt ifrån outtömliga kassa afwen tillgodoses. Utflottet hann under sistl. höst icke förskaffa mer än en af de 2:ne tjurar, som enligt Sällskapets beslut skulle inköpas, och om nu från Stambolländeriet kunde erhållas en tjur, så wore möjligen öfwerflödigt att inköpa den andra af de redan beslutna.

Det kan icke nog beklagas, att icke heller under detta år någon ansökan till erhållande af frielewsplats wid mejeristolerna till utflottet inkommit, och synes föga förhoppning wara förhanden, att från Norrbotten få sölande till dessa platser, såwida icke en och annan af Sällskapets ledamöter, af nit-

älskan och emtanfa för befordrandet af upplysning i denna wigtiga gren af landbrukets ekonomi, företager sig att söka öfwertryga allmogem om behöfligheten och nyttan deraf. Saken är afwen ur den synpunkten önskelig, att mejerieleverna få lära sig en rationel behandling af ladugården.

Glädjande är det intresse, jem fortjarande egnas den jordbehandling, som närmast ligger inom landbruksingenjörens verksamhetsfält. Icke blott Ingeniör Magnét, utan afwen hans biträde, Lånsagronomen Bäckström, hafwa under sommaren warit fullt upptagna med utförandet af de gjorda requisitioner. Hr Magnét har besökt 34 förrättningsställen, och har arealen af den jord, å hwilken planer till jordsförbättringar uppgjorts, uppgått till 8,579 tunnland. Under Hr Magnéts ledning och på Sällskapets befohning har Mannberg från Öwidjock utbildats till fullt kompetent disningsförmän, och torde wara att påräkna såsom en af de fyra disningsförmän, till hwilkas aflönande årets landsting anslagit medel. Som landstinget anmodat Hushållnings-sällskapet att utse dertill lämplige personer, blir det en fråga för dagen, hwilka åtgärder här för behöfwa widtagas.

Swad trädgårdsodlingen beträffar har den samma fortjarande en warm wän i Kommissarien E. M. Ringius i Pite, hwars experiment i fråga om fruktträd och bärbuskar samt andra kulturwexter twiswelsutan komma att lända mången trädgårdsodlare till nytta, sedan hägen för denna wadra och förädlande kulturgren hunnit wakna till fullt lif i länet. Werlande till samma mål bör afwen den trädgårdsanläggning blifwa, hwartill Lule stad anslagit medel genom anställande och aflönande af en stadsträdgårdsmästare.

De genom impuls af Sällskapet bildade nya sparbankerna i Haparanda och Lulea hafwa under året öppnats för insättningar, och sparbanken i Neder-Kalix har tillwunnit sig ett allt större förtroende, så att insättningarne under året uppgått till ett belopp af 4000 Rdr.

Bland binäringar, som gifwa många tusen menniskor ett rift bidrag till deras lifsuppehälle, intager fisset redan nu ett anmärkningswärdt rum; och litwål skulle des afkastning med

wetenfkapens tillhjälp kunna mångdubblas. Förföl dermed har redan förut på Sällskapets befohådnad genom en af statens fiske-riassiftenter, baron Cederström, varit gjorda, i det att för fyra år sedan yngel af lax på konstens wäg wid Edefors frambragtes, och man har funnit sig föranlåten till det antagandet, att den etaliga mängd af smålar å 4 a 5 skålpund, som wid samtliga fisken efter Lule elf fångats, leder sitt ursprung från nämnda odlingsförföl. Åfwen under ifrågawarande års sommar har baron Cederström på Sällskapets requisition uppehållit sig en längre tid i länet och derunder besökt flera af dess wattendrag, men någon berättelse om utsträckningen af hans verksamhet har från hr Cederström ännu icke ingått. *) Det är emellertid bekant, att de odlingar, som wid Edefors och wid Rånbyn varit förberedda, icke kommit till utförande, dels därför att wintern så owanligt tidigt infann sig och lade hinder i wägen därför, dels till följd af det höga wattenståndet i Råne elf. Några personer i länet ha emellertid erhållit noggranna underrättelser om metoden, hwarjemte Förwaltnings-utskottet utverkat tillstånd för twenne personer, bondesonen G. J. Mustaparta från Neder-Torneå och fiskaren J. G. Backman från Pite, att genomgå den kurs i fiskodling, hwilken under hösten meddelats wid fiskodlingsanstalten i Öhns by wid Ångermanelfwen.

Då allmogem i detta län ännu fasthänger wid det jorden utarmande brukningsfättet, att år efter år utgå samma slags säde, skulle åfwen ur denna synpunkt det wara wälgörande, att någon ny kulturwert började odlas. Om denna kulturwert derjemte wore nästan oberoende af temperaturförhållandena, åtminstone hwad frest beträffar, samt lemnade god afkastning och beredde i och med dess förädling ett jemnt och angenämt arbete under den långa wintern, så wore wisserligen en sådan kulturwert att föredraga framför många andra. Denna wert finnes, den triswes synnerligen wäl i Norrbotten och har redan tillwunnit sig många landbrukares uppmärksamhet. Det är **linet** — linet, som uti en anseelig del af twenne stora pro-

*) Berättelsen sednare inkommen; se Bil.

winser, Ångermanland och Helsingland, gifwit många tusende deras lifsuppehälle och som befordrat hembrefnad och idoghet samt, om icke öfwerflöd, åtminstone god bergning och milda seder. Linet synes wara på wäg att på allwar göra sitt inträde i länet. Dess odling är förut icke oförsockt i Norrbotten, men har hittills icke blifwit hemmastadd härstädes. Nu synes detta komma att förändras. Sällskapet har sökt — och säkerligen med framgång — att åstadkomma håg för linodling genom att till en början anslå 150 Rdr i och för dess befrämjande. En del af dessa medel har under året blifwit utbetald till E. Bergqvist från Helsingland, som är en kunnig linodlare och som besökt flera byar i Pite, Öfwer- och Neder-Lule socknar för att meddela upplysningar om linets odlande och beredning. Följden har blifwit att icke mindre än omkring 150 jordbrukare anmält sig, för att genom Hr Ordförandens försorg erhålla linfrö söderifrån. Detta är redan en wacker början, och om lyckan är god, så skulle från detta rum, om blott ett år härefter, den fågnesamma underrättelsen kunna lemnas, att så och så många hundra eller tusen pund lin hafwa förddats i länet. Den frågan uppstår då af sig sjelf: hwad bör Sällskapet göra för att sprida kunskaper om och underlätta samt förenkla arbetet med linets vidare bearbetning? Det är nemligen icke nog med att känna, huru wid sjelfwa linets odling och beredning skall försaras, utan först derefter kan det bli fråga om den ofantliga nytta, som produktionen af lin skulle kunna tillföra länets jordbrukande befolkning genom den selsättning under wintern, som medelst spinning och wäfning bereddes den samma.

Från samtliga Hushålls-Gillen hafwa årsberättelser ingått. De angifwa nästan enstämigt, att miswert eller nära miswert träffat Norrbotten åfwen detta år.

Från **Urwidshaur** fästes uppmärksamheten på behofwet af en skogwaktare; i **Suckasjerwi** finnes ingen folkskola, hwar emot uti **Pajala**, som hittills åfwen saknat sådan, det kommit så wida, att materialier till ny skolhushygnad börjat anskaffas. Från sistnämnde socken förspörjes, att den i förra årets berätt-

telse omnämnda juldern i återjorden tilltager, hvaran analys af den samma är behöflig; från **Carl Gustafs Gille** omnämnes såsom anmärkningsvärdt, att, under det misfört hemskt alla öfriga hemmansägare, en som haft åter flyddad af skog erhållit 9:de kornet ofskadad och fullmogen jäd. Ordföranden i **Pite** stads Gille hemställer äfven i detta års berättelse till Sällskapet behjertande, att en rastjur må stationeras i nämnde stad.

Från nästan alla Giller förspörjes klagan öfver den tryckande fattigwården, som för hvarje år erfordrar stegrade bidrag, och det är till följd häraf, som Förvaltnings-utskottet framställt till diskussion för dagen äfven detta maktpåliggande ämne.

Huru mycket ännu återstår att göra i fråga om kommunifationer i länet, finner man af de inkomna årsberättelserna, och som det icke kan sakna intresse att härutinnan få en allmän öfversigt, meddelas här på ett ställe de vägsträckningar, som hrr Ordförande i Gillerne anse önskliga och af behöfvet påkallade.

Inom **Arwidsjaur's** socken: förväg mellan Abbotträfs och Glommerträfs byar; inom **Mala** kapellag: förväg från Mala kyrka till Norrjö, 5 mil, eller åtminstone mellan nybygget Strömfors i Mala och Dwammaren i Norrjö, 2 mil, hvarigenom sjösträckan Norrjö och Dwammaren blefve förenad med Malåns lugnwattenyta; inom **Arjeplog**: från Arwidsjaur's prestgård till Awawikens by wid sjön StoraSwans östra ända; inom **Sockmoå**: från Bodträfsfors sågverk, förbi byarne Holmträsk Sennaur, Prestaur, Kainajaur och Stenträsk till sjön Maitum; inom **Öfwer-Kalix**: från Gyljens bruk till Ströfwens by, samt från Öfwer-Kalix kyrka till Korpilombolo; inom **Suckasjerwi**: från Pajala till Wittangi, hvilken wäganläggning allmogem likväl motarbetar, såsom alltför kostsam att underhålla; inom **Pajala**: undersökning för ny landswäg mellan Kengis bruk och Suonosando by, 6 mil, är hållen, hvarjemte nya vägen mellan Öfwer-Torneå och Pajala är fullbordad; inom **Carl Gustafs** socken: mellan Lappträsk och Keräsjoeki byar, hvarigenom wäglängden skulle förkortas med ungefär 3

mil för den, som färdas mellan Neder-Kalix och de öfre trakterna; inom **Nåne**: från kusten till Degerjels öfwerstby, samt en väg efter Switå wattendrag, (nämndvärdt är de hvarom att åtskilliga hemmansäboer och nybyggare på egen bekostnad upprutit 1 1/2 mils väg från Åswofors masugn;) inom **Öfwer-Eule**: ifrån Webbyn, öfwer Smedsbyn till Rånbyn; inom **Neder-Kalix**: en väg som tege sin början från stora landswägen 1/2 mil öster om Näsby gästgäwaregård, och löpande genom Holmträsk, Sänkmynan, Granån, Gispinåra, Hellsfors, Finnlappträsk, Wälkofski och Matajerfs byar, till Päckila by wid Tornea elf i Hietaniemi, utgörande 4 1/2 mil, hvarigenom afståndet från dessa trakter till Eule skulle förkortas med 4 7/8 mil, och framhåller hr Ordföranden i Gillet bland andra fördelar deraf äfven den, att finsta befolkningens isoleringstillstånd derigenom skulle upphöra.

Högt öfwer alla dessa önskwärda vägsträckningar reser sig den, som kommer att förena Gelliwara malmberg med hafwet, och torde endast böra erinras, att arbetet med kanalbyggnaden förbi Hedensforsarne redan börjat.

§ 2.

Hrr Ström och Hölström, som woro i tur att ur Förvaltnings-utskottet afgå, blefwo återwalda, hvarjemte hrr Bergström och Finell waldes att forfarande wara suppleanter.

§ 3.

Till Revisorer för 1864 års Räkenskaper utsågos hrr Postinspektoren Amnén och Handlanden P. Gemenius samt Landstingsmannen Erik Pettersson.

§ 4.

Till Ledamöter i Sällskapet inwaldes följande:
inom **Arwidsjaur's Gille**: Landthandlanden Lars Holmlund i Mala och Bonden A. G. Sjöström i Lainejaur;
inom **Sockmoå's**: Kronolånsmannen G. A. Westerlund;
inom **Carl Gustafs**: Hemmansägarna Pehr Åija, Johan Tuohela och J. Henr. Strand i Korpilylä, J. P. Bucht och Joh. Hynylä i Karungi, Henr. Franki och Joh. Anundi i Kuckola, Pehr Nilsjon Wälkofski i Karosjoki och Joh. Bergman Risto i Lappträsk;

inom **Haparanda**: Grofhandlanden N. Wennerström och Handlanden W. Hertzman;

inom **Råne**: Kronofogden Ekstedt och Landstingsmannen E. Rånlund i Strömsund;

inom **Öfwer-Lule**: Doktor Landelius, Apothekaren Meyer, Komminister Schönfeldt, Tolfman A. Nördling, Hemmansegaren C. F. Sundqvist i Skatamark, Johan Söderström i Brobyn, Johannes Nordström i Klusån, Nils Peter Hedström, Hans Johan Harlin och Michael Nordqvist i Garads, Nils Peter Mattsson, Nils Peter Öström och Hans Fr. Hansson i Bredåker, Jöns Jönsson, Johan Jakob Blomqvist, gamle Johan Nilsson och Nils Peter Holmström i Heden, Isak Nyberg, Isak Nron Rutqvist, unge Johan Johansson och Tolfman Nils Johansson i Buddbyn, Inspektoren Johan Lindgren å Holmsfors, Hemmansegaren Joh. Erik Nordlund och Nils Peter Strandberg i Swartbjörshyn, Olof Erik Johansson i Boden, Hans Peter Olsson, Hans Peter Öhrling, Tolfman Olof Ersson, Kyrkwarden Joh. Peter Petersson i Swartbyn, Pehr Nordström, Anders Johansson och Tolfman Nils Olofsson i Unbyn samt Johan Lindgren i Alträsk;

inom **Öfwer-Kalix**: Hofpredikanten Rosenius, som utsågs till Gillets Ordförande i stället för Handlanden Björklingsson, hwilken afsagt sig detta uppdrag;

inom **Neder-Kalix**: Hemmansegarne Jac. Jakobsen och Erik Sjöström, Handlanden Albert Holmgren, Tjerdingsmannen N. G. Åberg och Brukspatronen H. Hamfeldt;

inom **Pite** socken: till Ordförande, Brukspatronen Edw. Ulfhjelm;

inom **Neder-Lule**: Kronolänsmannen J. D. Curtelius;

inom **Pite stads**: Garfwaren E. Bergström, Sjökaptenen A. M. Dynesius, Handlanden A. B. Edin, Konsul A. F. Engman, Tulluppsyningsmannen Gust. Håggström, Löjtnant J. Lindfors och Byggmästaren E. Wallmark;

inom **Lule stad**: Lektor G. Glowson.

§ 5.

Det af förlidne års Landsting till Hushållnings-sällskapet öfwerlemnade uppdraget att utse 4 dikningsförmän för länet,

anjåg Sällskapet sig icke kunna wid detta tillfälle fullgöra, utan anmodades Förvaltnings-utskottet att derem gå i författning.

§ 6.

Som Förvaltnings-utskottet icke före fjöfartens slut medhann att under förlidna år inföpa mer än 1 tjur, och med anledning af hr Intendenten Dublin-Dannsfelts skrifvelse, beslöts att med inköpet af den andra tjuren skulle anstå, dels för att under ännu ett år öfvertygelse om Åyrshirerans ädelsmålsenlighet för orten må kunna winnas, dels för att hos Kongl. Stambolländeristhyrelsen anhållan må göras om stationering af en rasttjur å lämpligt ställe i länet.

§ 7.

Beständes ett anslag af högst 100 Rdr till fraktkostnader besfridande för alster, som landbrukare och industri-idkare från detta län möjligen kunde wilja jända till instundande allmänna mötet i Malmö.

§ 8.

Beslöts att sommarjammantrådet skulle hållas i Bodens by af Öfwer-Lule socken och beständes tiden dertill till den 18 Juli.

§ 9.

Arrendatern A. G. Andersson styrkte sig vara innehafware af Gussandersta mjölkfärl samt att använda desamma, hwarföre Andersson, såsom warande den förste inom Neder-Kalix, som inköpt en fullständig upplättning af dessa mjölkfärl, tillerkändes Sällskapets premium å 15 Rdr Rmt.

§ 10.

Hr Hummel anhöll om Sällskapets yttrande, huruvida ett af honom förelidit torparekontrakt mellan Joh. Lindgren och J. P. Johansson innehölle sådana bestämmelser, som berättigade till erhållande af Sällskapets premie för jordtorp, och skulle Förvaltnings-utskottet häröfwer ega att yttra sig.

§ 11.

Hr vice Ordföranden uppläste ett af kommitterade uppgjort förslag till inrättande af en flöjdskola för Norrbotten, derwid förmående det vara smärt att få tillsammans ledamö-

ter från så skilda håll, så att t. ex. hr Ulshjelm, hwilken troligen funnat meddela värderika upplysningar, icke varit tillstädes wid öfwerläggningen här om, hwaremot kommitterade åtnjutit biträde af Lektor Glowson. Efter förslaget uppläsande och efter tagen kännedom om den för skolan erforderliga stat, fann Sällskapet sina tillgångar otillräckliga för åstadkommande af en så fullständigt organiserad skole, som förslaget upptog, men då Sällskapet insåg och erkände nyttan och behöfligheten af en sådan inrättning, beslöts att Förvaltnings-utskottet skulle till Kongl. Maj:t ingå med en underd. anhållan om anslag dertill, under förhoppning att en sådan anhållan kunde vinna skälighet afseende afwen till följd af Norrbottens affärliga läge.

§ 12.

Härefter skreds till behandling af de till diskussion framställda frågorna, nemligen:

Första frågan: Har wälståndet hos länets jordbrukande befolkning aftagit under de sednare åren, och om så är, hwad är orsaken dertill?

Andra frågan: Hwad är orsaken till den, i nära sammanhang med föregående fråga stående, för hwarje år stegrade kostnad för fattigwården i landtkommunerna, och huru skall denna olägenhet afhjelpas?

Hr Nyström ansåge wisserligen att lång tid erforderades för att med full säkerhet kunna beswara den första frågan, men deraf att nästan alla de försvarspjeser och verkliga dyrbarheter, som förut funnos nästan i hwarje bondgård, på de sista 20 åren förswunnit, droge talaren den slutats, att wälmågan aftagit. Det kunde väl hända, att jordbruket under denna tid blifwit upphjelp, men tal. förmenade att jordbrukaren i allmänhet hade på sitt jordbruk mera i behåll förut än nu. Huru dermed än förhölle sig, så wore det wiht, att man nu för tiden ser så, som kunna köpa sådane dyrbara pjeser, hwilka förut wore wanliga. I stället blefwe nu tillgångarne till en del nedlagda i öfwerflödsartiklar, men största delen i kaffe. Deruti finner tal. orsaken till det aftagande wälståndet, ty om man antoge att af de 74,000 innewånare, som finnas i länet, $\frac{2}{3}$ delar dricker kaffe, så uppginge summan därför, efter den ringa

beräkningen af 2 koppar a 2 öre pr kopp om dagen på hwarje person, till det oerhörda beloppet af 800,000 Rdr; ett ondt, som folket icke insåge, derföre att det mera omärkligt medtog tillgångarne, men detta omärkliga droge likwäl bort alla de biförtjenster. Talaren antoge derföre att det icke kunde gå framåt i wälstånd, om ed jorden nu wore i bättre skick, men witsordade att brännwinsjupandet blifwit inkräkt. Som talaren ansåge frågan erfordra en mycket fullständigare utredning, än den här kunde erhålla, wille han föreslå, att en komité nedsattes för att på 1 års tid utarbete ett förslag öfwer densamma, hwarefter upplysande skrifter borde spidas bland folket.

Hr Bodell betraktade frågan från tre sidor: en politisk, ekonomisk och moralisk. Den förstnämnde hade man under nuwarande förhållanden ingen makt att beröra. Bandet wore emellertid slitet mellan husbönder och tjenare; erhöles icke den sednare hwad han begärde, så satte han sig för sig i jels, ty han egde dertill rättighet; derföre måste husbönder antingen uppfylla öfwerdrifna anskrak eller ed låta jorden ligga obrukad. Derigenom att huslöjden upphört, skulle det bli brist på kläder om icke utlandet försåge dermed, men då husfliten icke längre egde rum, måste folket köpa alla sina behöfwer i detta fall, hwilket åter bidroge till penningeförlägenhetens förökande. Derföre skulle linodlingens införande blifwa en hjälp i nöden; den allmänna rikningen borde wara, att det blir en heder att spinna och wäfwa. Lagstiftningen lade likwäl åter hinder i wägen derför genom den frihet, som är hwar och en öppen att fara fram öfwer allt och pracka på folket sitt fram samt narra af det de besparingar. Systemet wore att låna sig fram; detta kunde falla sig swårt för den enstilla, men då staten lade sig emellan såsom låntagare, så ginge det lätt. Talaren hoppades dock, att den allmänna friheten att ruinera sig skulle förorsaka en allmän förfrädelse för ett sådant system och derigenom verka en återgång. Detta wore nu den politiska och ekonomiska sidan. Den moraliska åter bestode uti den allmänna njutningslusta, som wore det utmärkande draget hos tiden.

audan, och hwilket verkade förslappande på arbetskraften och åstadkom elust för arbetet.

Hr Nyström wille icke befatta sig med den politiska sidan, men instämde med den föreg. talaren deruti, att en wäsentlig orsak till wälståndets aftagande låge uti husflöjdens upphörande.

Hr Hummel wore afwen af den åsigten att wälståndet aftagit, men sötte den förnämsta orsaken uti de hwåra miswexter, som under de sednare åren hemjött Norrbotten. I andra rummet wille talaren jätta frihandelsystemet, som verkade högst skadligt, och hade bidragit till att utarma folket. Annat wore icke möjligt, då en handlande finnes i hwarje by och snart jagdt i hwarje gård. Talaren wille blott anföra en enda artikel, som på sednare tider medtog stora besparingar, nemligen zefirgarn, hwilket nu tager kanske lika mycket som kaffe för 30 år sedan.

H. riksdagsfullmäktigen Ebom instämde med hr Nyström i hwad denne yttrat om orsakerna till wälståndets aftagande; behöfwen hafwa mångfaldigas, men då tillgångarne icke hafwa hållit jemna steg med utgifterna, måste brist uppträda.

Underteknad hade derefter följande skriftliga anförande: Det är mig obekant, om den erfarenhet, som för 30 år sedan uttalades, ännu eger tillämpning för Sverige i sin helhet, nemligen att på en tidrymd af 7 år man kan räkna på 3 goda, 3 medelmåttiga och 1 miswextår, men nog torde denna erfarenhet ännu få gälla för Norrbotten, och skulle man draga slutatser af de sista 8 årens förteeljer, blefwe förhållandet ännu mera nedslående. Men i hwilken händelse som helst, så är det alldeles påtagligt, att den jordbrukande klassen i detta län måste egna sig åt någon binäring för att kunna hafwa sin utkomst. Binärningar hafwa icke heller saknats, och som bekant intager skogsafwerkningen deribland främsta rummet, såsom den der tagit de flesta krafterna i anspråk och lemnat de största biförtjenserna. Man skulle af den utsträckning, som denna binäring tagit, hafwa anledning förmoda att ansefliga kapitaler samlat i länet och försatt en icke ringa del af de jordbrukare i den lyckliga ställningen att wara oberoende af de

rubbningsar, som dåliga konjunkturer eller ett miswextår i allmänhet framfalla. Att emellertid Norrbotten icke är någon kapitalstark prowins, är alltför wäl bekant. Wälmågan hos befolkningen är icke ens mera allmän, och, möjligen med undantag af Öfwer-Kalix, råder icke minsta förlägenheten just inem de sednar, i hwilka skogsafwerkningen widsträcktast bedrifwits. Skogsafwerkningen måtte då icke haft någon synnerlig wälsignelse med sig. Ty om man än medgifwer, att den varit en mäktig häfstång till ödeliggande traktens befolkande, att den hitlockat inwandrare och bidragit till den starka tillwexten i folknumerären, så ligger lihwäl landets hwarken styrka eller lycka blott och bart i antalet innebyggare, och att denna binäring icke befordrat wälstånd i Norrbotten, derpå torde icke blott den allmänna klagan hos den fasta, jordbrukande befolkningen öfwer förlägenhet i pefuniära resurser, utan äfwen det städse waxande antalet af inbyfsingar och de för hwarje år stegrade kostnaderna för fattigwården, wara ett ojäfwigt bewis. Skogsafwerkningen har wisserligen det goda med sig, att den omsätter det döda kapital, som ligger i skogarne till rörligt mynt, hwilket blir tillgängligt för tuentals personer; men det är en ingalunda lättlärd konst att rätt använda det rörliga myntet. Lättheten att förtjena penningar går hand i hand med lättheten att förlösa dem, och att omjättningen icke skulle afstanna, derför ha alla dessa schackrare, hwilka på senare tider med sitt glitter af tyft kattguld öfwerwämmat Norrbotten, dragit alltför wäl förjerg. Den lätt och hastigt förwärfwade penningen för timmerhygge och flettningar har till ringa del nedlagts på jorden, men i så mycket större mängd uppslukats af judetram och den utländska, ofta förfälskade produkt, som bär namnet kaffe. Detta jemte den huswudsaktigen från skogsafwerkningen härflytande oerbörda tillwexten af en lös befolkning utlugar jordbrukaren. Derföre wågar jag upprepa, att skogsafwerkningen sådan den hittills bedrifwits, utan rykt och utan sans, icke befordrat någon wälsignelse för Norrbotten, utan tvärtom varit en bidragande orsak till det aftagande wälståndet härstädes. Det är icke min mening att af dessa orsaker wilja för all tid utdöma denna wiktiga näringsegren, utan blott

att framhålla nödvändigheten af en återgång, så att den åter intager sin plats såsom binäring, i stället för att som nu stå såsom den omätliga moleck, hwilken hotar att uppsluka alla andra intressen. För öfrigt måste hvarje industri, som icke befrämjar sedlighet och sparshet hos befolkningen wara förfastlig.

Nu uppstår den frågan, huru kunna åstadkomma en återgång? Är en sådan ens möjlig? Alla äro derom ense, att den jordbrukande klassen jemte sitt jordbruk har behof af binäringar, men det har hittills i Norrbotten varit ett olöst problem, hwilka binäringar skulle kunna rivalisera med stogsafverknin-gen. Finnes en sådan binäring, då är problemet på god väg att lösas. Men för de fullständiga genomförande erfordras att folket med värma och öfvertygelse om dess nytta omfattar densamma. Folkets werksamhet kan icke hejdas, men den kan ledas — ledas i en ny kanal. Med det lefwande exemplet från andra prowinsjer framsör och är det icke twifwel underkastadt, att en sådan kanal, eller den här erforderliga binärin-gen, finnes uti **linodlingen** med dess appendices: linnegarns-spinning och linnewäfnader. Vi weta, att många tusen menniskor i andra prowinsjer äro sysselsatta med och hafwa sin utkomst af denna handtering. Om linodlingen införes i Norrbotten, så är den Norrbottuiska befolkningen räddad. Hon skulle wara lyckligare än t. ex. Helsinglands innewånare, hwilka börjat med linodling, men till någon del öfwergått till stogs-handtering. Enligt tillförlitliga uppgifter har befolkningen der lika litet som här skäl att rösa en binäring, hwilken endast haft till följd flärd, öfwermod och konstlade seder. Norrbotten har redan genomgått eller kämpar kanske ännu med denna pinsamma kris, men det har åtminstone wunnit den dyrköpta erfarenheten af att den kräwer stora offer. Dess befolkning skall således helt säkert låna ett willigt öra till den, som ställer fram för densamma ett räddningsmedel. När dertill kommer, att de fortgående hemmansskyfningarne alltmer förswära möjligheten till bergning, så wore det äfwen af detta skäl behöfligt, att det fortsatta arbetet med linets förädling beredde dess idtare en förökad inkomstfälla. Huru elita gestaltar sig icke desutom

stogsafwerkarens och linodlarens lif. Under det den förre, flera dagar, kanske wedor skild från sin hustru och sina barn, är blottställd för köld och owäder samt ofta nog finner ett oaf-wisligt behof att wedergwida de domnade lifskrafterna med bränwinet, sitter den sednare emgifwen af sin familj i sitt warma hem, der frid, milda seder, trefnad och idoghet äro herrskande, och der spinnrocken utgör boets iyrja, som under munter både sång och dans spinner flitens alster, på samma gång hon sprider umgängets obestrisliga och förmildrande behag.

Jag tar mig dertfore på anförda grunder friheten föreslå, att Hushållnings-sällskapet för spridande af hägen för och insigten uti linets behandling och förädling anslår medel icke blott till inköp af en förbättrad spolistel och en wäfstol med ryckwerk att tjena till modeller, utan äfwen till resekostnadens bestribande för en spinneressa och wäfweressa från Angermanland eller Helsingland för att tillhandaga länets innewånare med undervisning uti dessa näringsgrenar.

Hr **vice Ordföranden** antar att wälståndet är i nedgående, och anser i likhet med ett par föregående talare, att lyx i kläder och öfwerflöd i öfrigt bidragit dertill; men att, om man ginge till roten, orsaken wore att söka icke allenast deruti och uti nuwarande förhållanden, utan sträckte sig längre tillbaka och till något annat. Talaren fäste dertfore uppmärksamheten på den omständigheten, att på 35 år folkmängden fördubblats, samt att en så stor tillökning i folkmängd erfordrade en lika stor tillökning i föda, men att om man undersökte, funne man att jordens odling icke fortgått i samma mån, hwilket wore en orsak. En annan finnes uti den fullkomliga upplösning i alla hand mellan den jordbrukande och inhysesbefolkningen, hwilket wore så mycket wädligare, som den sednare wore lika talrik som den förre. Talaren wille dock förlisna detta förhållande med trädet, hwars stam, grenar och qwistar stode i det närmaste samband, så att om en del toge skada, toge det hela skada. Inhysingarne hade haft en falsk riktning, de hade blifwit till skada, då de borde wara till den jordbrukande befolkningens nytta, de borde bindas wid jorden och bidra till dess odling, så att allt hwad Hushållnings-sällskapet

gjorde i detta fall, det skulle lända till bot för det öfverhandtagande onda.

Hr Nyström wore icke af hr Bodells antydda åsigt, att hypothekslånen blifwit illa använda. Hvad anginge hr vice Ordförandens yttrande, angående folkmängdens fördubblande på 40 år utan att odlingarne i lika grad fertgått, kunde talaren icke heller godkänna detta utan wore talaren af den öfvertygelsen, att odlingarne sedan år 1824 blifwit nästan fördubblade, och återopade särskilt Pite socken, som numera består af blott hemman och nästan inga nybyggen, samt att förhållandet i kustlandet i allmänhet wore likadant; blott der skogsafverkningen varit stor, hade odlingarne hämmats.

Hr Hummel ansåg sig uppfordrad att anföra reservation mot undertecknads yttrande om skogsafverkningen, såsom skulle denna hafwa varit hufvudsakliga orsaken till wälståndets aftagande; talaren återopade för sin reservation landstingets beslut, som på helt annat sätt bedömt skogsafverkningen, och ansåg, till följd af ämnets mångsidighet, en skriftlig reservation hafwa varit af nöden.

Hr Sandstedt sökte en orsak till wälståndets aftagande deruti, att jordbruket bedrifwes dåligt; allmogén fästade icke tillräcklig wigt wid höstplöjningen, så att jorden kunde hållas ren från ogräs, hvarjemte det gödslades för mycket. Talaren uppläste ett utdrag af sin berättelse öfver verkshambeten wid skolan under år 1864 såsom stöd för sina anmärkningar.

Hr Bodell hade icke uppfattat undertecknads anförande på samma sätt som hr Hummel, utan wille twärtom gifwa det sitt bifall; instående derföre i påminnelsen om en måttlig afverkning och utrotande af misbruket; lefnadsjättet måste afwen bli måttligare, ty behållningen på skogen kunde icke vara tillräcklig för alla behofwers tillfredsställelse. I likhet med hr Sandstedt trodde talaren afwen, att mycket går bort genom oförstånd i fråga om jordens rätta bruk, ty genom det nuvarande brukningsjättet och begödslingen winner blott halmen, och det wore en erkänd och lätt insedd sak, att juynnigare halmen är, desto mer mattas åren; förordade derföre cirkulationsbruket. Talaren upprepade sina åsikter om orsaken till

wälståndets aftagande, som härflöte af den oerhörda konsumtionen af fremmande artiklar både till kläder och föda.

Hr Hummel sade sig afwen med wälbehag afhört undertecknads anförande och wore det icke meningen med talarens reservation att förwara öfverdrifterna i skogshushållningen, utan blott att uttrycka ett ogillande af den uppfattningen, att i skogsafverkningen finna förnämsta anledningen till wälståndets aftagande.

Hr vice Ordföranden wille göra det tillägget i sitt anförande, att en bidragande orsak afwen finnes i flykning af hemmanen, hwilket gick lättare för sig då folksteden war mindre, ty förut finnes tillgång till utfodringen från de naturliga ångarne, men när hemmanen sönderfölla i små delar, så blef tillgången derå otillräcklig. Talaren widhöll, att om ånsådesproduktionen wore ökad, så wore den likwäl icke ökad för tillfredsställelse af behofwet, ty afwen i goda år infördes spanmål till länet, egentligen af skogsproducenter, hwilka behöfde förse den lösa besolkningen.

Hr Nyström betraktade särskilt den 2:dra frågan, som afhandlade orsakerna till den ökade fattigwårdstungan, hwilken på flera ställen kräde ånda till 10,000 R:dr. Talaren hade framställt ett förslag wid Landstinget, hwilket likwäl ansåg det höra till Hushållnings-sällskapet och kommunerna, nemligen att genom arbetshus' inrättande hämma tiggeriet. Om hwarje socken anslog ett mindre hemman till detta ändamål, så kunde fattiga afwen genom dettas brukande erhålla arbete. På hemmanet skulle arbetshuset finnas, och den aflöning, som de föreståndare årligen kunde uppbära, war icke förspild, då derigenom i wäsentlig mån hemmansägaren bidrog till fattigwårdens minskande. Ett annat medel till lättnad för fattigwården wore i tal. tanke jordafjändringarne, hwilka förwandlade inhysingen till jordbrukare, och att dessa gått framåt wihade sig deraf, att på de sista åren dessa öfats från 7 a 8 till 50 a 60 årligen; de borde afwen på allt sätt uppmuntras. Det tredje förslaget talaren wille rekommendera, wore ett slitigt anlåtande af sparbankerna.

Hr Bodell såg uti invättandet af arbetshus intet annat än en ny frätare af folkets tillgångar. När icke hvarje hus wore ett arbetshus och en sparbank, då måste tillgripas sådana artificiella medel, som stora arbetshus och sparbanksinrättningar; arbetshuset fordrade stora omkostnader och lönen åt föreståndaren blefve en ny omkostnad, men införandet af spinnrocken och väfstolen erfordrade icke stora omkostnader.

Hr Nyström invände att här icke wore fråga om några stora arbetshus och till följd deraf några stora omkostnader.

Obom funne äfwen, i likhet med hvad Hr Bodell yttrat, en stor orsak till fattigtungan deruti, att tjenaren wore fri från alla band gent emot husbonden, och hvarigenom på en gång jordbruket blefve blottstält och den lösa befolkningen ökades; fattighusen blefve äfwen dryga att underhålla, men att förmå inhyssingen att bli torpare, detta ansåge talaren vara rätta sätet att minska deras antal; det hade med framgång blifwit försökt i Neder-Lule; hvars socknemän derjemte hade åtagit sig en beskattning af 2 R:dr till fattigwården för hvarje å deras egor boende inhyssing; men för minskningen i antalet af dem, som gjorde anspråk på fattigrätt såge talaren intet annat verkamt medel, än att alla som begagnade kaffe, skulle från fattigunderstöd vara uteslagna.

Hr Bodell återopade Guds lag, som icke föreskref att den ene skulle föda den andre, utan hvad som gjordes i detta fall, det måste härflyta af barmhertigheten och af medlidande med den icke sjelfförwållade nöden. Detta hade blifwit skämbt genom den werldsliga lagen, hwilken pålade såsom ett tvång att föda de lata; den sanna moralen wore dock, att de unga skulle tjena de gamla, men nu lade lagen hinder i vägen dertill; dertill föreskrefwos lönerna, och finge icke tjenaren dugtiga löner, så låter han bli att arbeta.

Hr Ordföranden uppläste några paragrafer ur fattigwårdsstadgan, som innehöllo bestämmelser, hwilka stodo i strid med Hr Bodells yttrande, såsom att fattigunderstöd är en nödhjelp af fristligt deltagande för den behöfwande, hwadan allt postande wore förbjudet, samt att fattigunderstödet utgående borde stå i förhållande till hjonets arbetsförmåga, så att det

icke wore någon skyldighet att tilldela sådana personer understöd, hwilka icke wille arbeta.

Hr Hummel anförde såsom en ytterligare orsak till fattigwårdens betungande, att en mängd unga personer gifte sig, innan de hade något att försörja familjen med, och uppgaf såsom bästa medlet dertill, att den tjenande klassen i god tid blefwe wan wid att insätta sina besparingar i sparbanker, och det låge mycken wigt uppå, att husbönder tillhölle sina tjenare dertill. Talaren kände af egen återopad erfarenhet, att sådant ginge trögt i början, men dertill så mycket lättare, då det kommer i fart, och blefwe då det kraftigaste medlet mot behöfwets utsträckning.

Hr vice Ordföranden instämde med ett par föregående talare deruti, att största wigten och bästa botemedlet mot det öfwerhandtagande onda wore att förmå inhyssesbefolkningen att sluta sig till jordbrukaren, till hwars realisering talaren hemtade god förhoppning af de mått och steg dertill som Obom anført hafwa blifwit widtagna i Neder-Lule.

Hr Ordföranden wille draga den slutsatsen af hvad som yttrats, att alla wore derom öfwerens, att fattigwården hushållsalligen rekryterades från den lösa befolkningen, och fästade dertill jordegarens uppmärksamhet på den makt denne egde att minska fattigwårdens utgifter genom att twinga inhyssingen att mottaga jord till odling eller i annat fall flytta från den mark han bodde på; det kunde icke anses vara hårdt att förmå någon till arbete.

Hr Finell hemställde, huruvida det icke wore skäl att en komité nedjattes, som finge till sin uppgift att samla alla materialier till frågans utredning, framställde orsakerna och uppgäfwes botemedlet, så att den erfarenhet, som genom ett sådant arbete samlades, kunde genom en särskild skrift blifwa tillgänglig för allmänheten, hwilket talaren ansåg skulle lända till stor nytta emot den ringa kostnaden dertill.

Obom upplyste att i Neder-Lule en komité för sådant ändamål varit nedjatt, och att man kommit till den åsigt, att ett arbetshus skulle vara till nytta, samt att man äfwen der-

till ansett distriktsmagasinet lämpligt, men som socknen egde endast hälften deruti, kunde icke planen utföras.

Hr Bodell betwiflade, att en komité skulle wara i stånd att inhemta något aauat, än hwad här wore yttradt.

Hr Ordföranden hemställde, huruvida icke wore lämpligast, att denna diskussion inslöte i Sällskapets Handlingar, hwilket äfwen blef Sällskapets beslut, hwarjemte ett större antal exemplar af Handlingarne skulle tryckas, på det att de här uttalade åsigter kunde bli delgifna en större allmänhet.

Sällskapet ansåg deremot icke afseende böra fästas wid hr Nyströms och Finells förslag om komitéers nedsättande.

Tredje frågan: Genom hwilka medel skulle ett större intresse för Hushållnings-sällskapets verksamhet kunna framkallas hos länets jordbrukande befolkning?

Under diskussionen härom erkändes önskwärheten af ett större intresse för Sällskapets verksamhet, hwilket af en del ledamöter (hr Hummel m. fl.) ansågs kunna ernås genom upphäfwandet af årsavgifterna, en annan del (hr Euren) genom spridande dels af allmän bildning, dels af upplysning om Sällskapets förhandlingar, och som i fråga om den förra åsigten Sällskapets existens i wiß mån wore beroende af årsavgifterna, hwarföre de icke kunde undwaras, så ansåg sig Sällskapet kunna winna ändamålet, utan årsavgifternas upphäfwande, och med förenande af begge förslagen, genom att, så länge tillgångarne medgäfw, utgifwa en månadskrift på ett halft ark, hwilken skulle först och främst utdelas till alla betalande ledamöter och derjemte hållas öppen för prenumeration. På detta sätt blefwe ledamöterna godtgjerde för årsavgiften, och spridningen af upplysning om landbrucksförhållanden befordrades. Därföre anslog Sällskapet en summa af 450 R:dr, inberäknadt de 150 R:dr, som hittills utgått till länsstidningen för kongörelser m. m. intagande, för utgifwandet af en månadskrift.

Fjerde frågan: Har dikningens stora inflytande på jordbruket ännu wunnit erkännande och tillämpning inom detta län?

Till följd af det flitiga anlitaudet af agronomers biträde och de många arbeten i denna riktning, som på jevnare åren

af enskilda blifwit gjorda, samt af de fläende exempel, som under mißwertår framställdes på skilnaden i afkastning af dikad och odikad jord, ansåg sig Sällskapet kunna med all wißhet antaga att frågan kunde jakande beswaras.

Femte frågan: Hwad bör och kan lämpligen åtgöras för att bibringa länets innewånare kännedom om de här i nymnighet förekommande åtliga swampar?

Sällskapet stannade i det beslut, att ett antal exemplar af Smitts afhandling öfwer ifrågawarande ämne skulle inköpas för att genom Förvaltnings-utskottet på lämpligaste sätt utdelas.

Sjette frågan: Hwad bör göras för spridande af kännedom om beredande af ost, smör och ladugårdsprodukter i allmänhet?

Ändamålet ansågs winnas genom trene åtgärder: 1:o. genom upptagande i månadskriften af upplysande uppsatser härom; 2:o. genom underhandlingar med hr Sjöstedt å Melderstein om att utan afgift meddela undervisning i ostberedning, samt 3:o. genom tillkännagifwande i Koningens Befallningshafwandes kongörelser om att sådan undervisning meddelas å Melderstein i fall hr Sjöstedt willfor framställningen derom samt wid Åsfa skola.

Sjunde frågan: Hwilka anmärkningar kunna göras mot den nu gällande landtmäteritaxan, och är nedsättning deruti af behofwet påkallad?

Hr Ordföranden upplyste, att Förvaltnings-utskottet låtit kongörelse utgå om att Öfwerdirektörens wid landtmäteriet förslag warit att tillgå härstädes för den som deraf wille taga del, men att ingen jerdegare sig deraf begagnat.

Wid öppnad diskussion af frågan yppade sig twenne intressen: jerdegarnes och landtmätarnes. Begge öfwerensstämdo dock deruti, att taxan wore för hög för förrättningar i stegsmark och wägdelningsar, i det de förre eller en del af närwarande jerdegare anförde, att många hemmansägare, afsträffa af den förfärliga tungan antingen alldeles icke låto skifta sin jord, eller och öfwerenskommo att icke skifta skogen, hwarigenom

Rättet förklarade, och återupade af Carl Pettersen från Gådd. med såsom exempel på de stora skatteförmåner, att de samma emellan för sina bebyggelse till 10,000 Rikder, då byamännen tillika möjligen komma att på egen befordrad så förrätta ny byggnad; samt af Öhem, att han anslåg det arfwodet för skog och utskäningar skulle kunna nedjättas med $\frac{1}{2}$ del, och af de Riddar, att han anslåg det arfwodet i 1857 års laga kunde utslättas i allmänhet med $\frac{1}{2}$ del; och de sednare eller landtmätnarne, att om lagas nedjättas, detta icke berde ske på landtmätnarnes befordrad, speciellt som länshafskostnaden på de sista 30 åren stigit med 80 procent, och påyrkade, att Gudsallmogens-lagstiftningen skulle afgifva det utlåntet, att lagas berde hjälpa å inkomsten med 25 proc., under det den nedjättas på skogen med 10 proc., hvilken nedjättning dock komme att öfverliga förhållanden, eftersom arfwodessumman för skogen vid stiftens i detta län fleraårigt öfverstiger arfwodessumman för inkomsten, eller att arfwodet för alla landtmätnersföretagningar blifva frist och berende på adord, ity att de icke kunde inte tillåtelser af att staten, då hon icke bidroge till landtmätnarnes underhåll, utan tvärtom droge direkt nytta af hans arbeten genom skattebefria farter, liksom skulle lägga band på hans fria verksamhet, hvarjemte de framställde det förslag, att staten, sätningen gåfva lå till landtmätaren och nedjättas lagas i förhållande beretter, eller med en tredjedel bidroge till skatteförmåner eller lönade ett amorteringslån till jordägare i Herrbotten för stiftens underhållande, hvarjemte vidstämman emottogs (af Öhem) att på sista riksdagen en motion om amorteringslån varit till behandling framlagd, men fallit på den grund att om ett sådant lån bewilljades åt ett lån, alla andra skulle anses sig berättigade till samma förmån, liksom och som förhållandena wore något oflida här med jorderut, i det jordens värde i detta län icke hade uti jämförligt förhållande till skatteförmåner, så kunne Sällskapet att Kongl. Majtén uppmärksamhet berde ställas å denna omständighet, hvarjemte Sällskapet beslöt, att Riksmålnings-utskottet skulle afgifva ett underdånigt utlåtande uti antydda riktning om statens medansett.

§ 13.

Den af undertecknad värdta motion i och för linförädlarens befrämjande i länet skulle öfverlemnas till Riksmålnings-utskottet för att till nästa allmänna sammankommande beredas till afgörande.

§ 14.

Fr. Ordföranden afslutade bäretier sammankommandet med följande ord:

Vi den upplästa årsberättelsen och af hwad under öfverläggningarne förekommit, finna wi att det är den sentida wärdan som egentligen varit orsaken till årets misshwert, ty om denna årtid varit hjälpligare så att wårarbetet och sådden funnat företagas tidigare, så hade sådeswärderna hunnit till mognad så tidigt, att nattfrosterne under sednare hälften af Augusti derå icke funnat göra särdeles skada.

Widare se wi att en stor del af skörden gått förlorad genom den regniga wärdelsen under bergningstiden. För hwar och en som nitälskar för wår huswärdnings försökran framstår härvid emellertiden den frågan: kunna jordbrukarne själwa i någon mån afhjelpa och afwärja sådana olyckor och skader, som under det förflutna året drabbat dem?

Såväl wetenenskapen som erfarenheten lærer oss att sätningstiden icke bör bestämmas till några wissa dagar och data för hwarje ort, utan att detta arbete måste företagas när jorden är tjentlig att emottaga utjädet, det vill på jordbrukspråk säga, när den låter wäl reda sig. Genom jordens fullständiga afbifning wijar det sig, att wärmevattnet hastigare aftrinner och jorden tidigare befrias från den öfverflödiga isran och således kan emottaga den wärme, som solstrålarne meddela samt blifwa tjentlig för utjädet emottagande. Nästan alltid ser man, att den jord som funnat bejås tidigare lemnar en tidigare skörd, än den sednare sådda. Wisserligen inträffar öfwen stundem motstånd, men då har sådden företagit för tidigt och jorden har icke varit tjentlig för utjädet emottagande. Utom denna wigtiga fördel medför en fullständig afbifning och grundbifning öfwen en annan icke mindre wäsentlig, nemligen att förbättra klimatet och minsta behögenheten för frost. Ofta nog

ser man under hösten, att frosten hårdast och tidigast angriper de trakter, som icke äro afstakade. Det är således genom en fullständig afstakning och grunddikning af åkerjorden, samt intill liggande sanke trakter afstakning och uttorkning, som wi skola söka hjälp mot frostens och köldens härjningar å våra grödor, och dessa arbeten och förbättringar bero af oss själwa att verkställa, och wi måste därför uppbjuda all vår förmåga och flit härvid, för att sålunda i hvad på oss själwa ankommer, söka att afvärja de olyckor, som en fellslagen störd medförer.

Det yttrades äfwen att årets gröda blifwit ytterligare skadad genom ihållande regnig wäderlek under bergningstiden. Denna beslagliga olägenhet är dock af beskaffenhet att kunna — om ej fullkomligt afhjelpas — så dock till sina följder betydligt mildras. Wi behöfwa härmed endast taga exempel af innewånarne i länets norra socknar der eldrior allmänt begagnas. Orsaken hwarföre dessa icke allmänna nyttjas inom de swenska socknarne i länet, torde böra sökas deri, att de s. k. röfriorna ej anses lemna en fullt god wara. De olägenheter, som röfriorna medföra äro dock genom nyare tidens byggnadsätt afhjelpna, så att en fullkomligt god afstakning erhålles äfwen af den under regn stördade jaden. Men det kostar penningar, säger man, och när wäderleken varit gynsam för bergningen under några år, så glömmes så lätt de förra motgångarne; så kommer åter en regnig höst och då önskar man wärligen, att man varit så klok och anlagt en riebyggnad, ty kostnaden härfor ersättes jäferligen af en enda störd, som räddas undan förstöring af regn. Det wore därför wäl om länets mera framstående jordbrukare wille företaga anläggning af enkla men tjenliga och ändamålsenliga riebyggnader till föresyn för öfriga jordbrukare, hwilka hellre och lättare taga efter en föreslagen förbättring, när de ögonfärligen se den wara nyttig, än om det talas och skrifwes om den aldrig så mycket.

Wi ha nu afslutat årets förhandlingar; de wisa att de närwarande med värma och intresse omfatta de ämnen, som utgör föremål för Sällskapets verksamhet, och jag tackar Eder för Eder närware wid detta tillfälle.

Härpå uppsteg hr vice Ordföranden och hembar hr Ordföranden Sällskapets tackjagelse för det utmärkta sätt, hwarpå hr Landshöfdingen och Kommendören så wäl nu, som städse ledt förhandlingarne.

Ar och dag som ofwan.

In fidem
August Cajanus.

Hushållsgillenas Årsberättelser.

Från Lule Stads Gille.

(Af Herr Handlanden S. M. Finell.)

Flere odlingar hafwa under året blifwit wertfullde, dels å rödjnings och skogsmark och dels genom gamla lindors upplöjning; men hwad jem med hynerligt intresse synes blifwit omfattadt är jordens afdikning i allmänhet.

Jordmån och Åkerbruksredskap:

Jordmånen består till större delen af mylla på lerbotten och en del af sandmylla på fast botten; belägenheten är i allmänhet lågländ, hwarigenom de ofta förekommande nattfrosterne mer och mindre menligt inverka på spanmålsodlingen.

Åkerbruksredskaperna äro af enkel beskaffenhet och sådane de i orten från gammalt blifwit begagnade, dock finnes flere inom Gillet, som söderifrån hemtagit åtskilliga redskap, hvilka berömmes såsom lämpliga och ändamålsenliga för tyngre jord, såsom t. ex. den s. k. Åkersplogen, hwaremot de i orten vanliga redskapen anses af många lämpa sig bäst för den lättare jorden.

Årets åring. Väderleken war under sommaren i hög grad otjenlig för sådens fullmognad och matning, itthy att frosten på många ställen tillintetgjorde de bästa förhoppningar.

Råg, som odlas undantagswis, har lemnat en afkastning mycket under medelmåttan.

Korn, hufvudsädet, har gifwit 3:dje, högst 5:te kornet och hwaraf en ringa del kan anses fröbar för utläde; större delen är lätt och gifwer litet och dåligt mjöl samt af mörkt utseende.

Potates har gifwit mindre än half åring, är juuawärt och i allmänhet af mycket sämre beskaffenhet än föregående år, och i följd häraf kan man antaga, att denna lifsförnödenhetsartikel för året på långt när icke svarar emot behofwet.

Linodling har blifwit af mig och flera inom Gillet försett och synes arta sig öfwer förwäntan wäl, hwadan denna

produktion bör på det högsta rekommenderas till alla jordbrukares uppmärksamhet och behjertande; ty det är numera uttrönt och konstateradt att denna vext frodas här fullt ut lika väl som längre söderut, synnerligast då tjenlig jord derrill användes. Ny jord med mylla på lerbotten anses lämpligast för detta vextslag.

Höafkastningen har varit ganska god, synnerligast på nya linder och fullt medelmåttig på de gamla. Sjelfväxande äng finnes inom stadens egowidd till ringa del.

Då här är fråga om höafkastning, så kan man ej med tystnad förbigå den uppmärksamhet, som blifwit egnad åt ett företag, som efter all förmodan skulle medföra oberäknelig nytta för orten och winst för egarne om det kommer till verkställighet, nemligen: Utdifning eller rättare utpumpning af den i. t. **Gammalstadswiken**, hvarigenom skulle uppkomma en ängslagenhet, som sannolikt skulle komma att gifwa flera hundra last hö i afkastning. Våtte därför detta företag med all nit ju förr desto hellre af wederbörande jättas i werket, för att de så mycket förr må få tillgodonjuta ett winstgifwande resultat.

Från Pite Stads Gille.

(Af Herr Öfverjägaren G. Nydqvist.)

Wäderleken har varit genom öfverflödigt regn mycket fuktig och kall allt från wärens början till jena hösten, hwilket och varit orsaken till wårjåddens fördröjande 8 a 14 dagar efter hwad som varit wanligt, samt såwät werflighetens hämmande, som uppehåll och hinder uti skördearbetet. De starka nattfrosterna till den 27, 28 och 30 Augusti beröfwade jordbrukaren helt och hållet hoppet på åfwen en medelmåttig skörd, och har erfarenheten tywärr redan besannat denna farhåga, i det att, der kornet som är hufwudsädet inte totalt blef bortfruset det knappast lemnade 3:de a 4:de kornet.

Råg, som odlas högst obetydligt, gaf medelmåttig skörd.

Hafran odlad mest till foder gaf under medelmåttan.

Potates, som till större delen blef bortfrusen gaf snart jagdt ingenting och de öfriga rotfrukterna å åkern under medelmåttig skörd.

Höfångsten har deremot varit i allmänhet rik.

Ladugårdsstöfseln är på samma fot som föregående årets berättelse omfattar. Gillet hade hoppats att des förlidet är

genom Ördsföranden framställda begäran om att få en tjur af god mjölkrace genom Sällskapets försorg stationerad inom Gillets distrikt, mött ett allwarligare och wälwilligare upptagande, så mycket mera som Gillet har sig bekant att en dylik förmån eller densamma motsvarande, redan kommit de fleste utmed kusten belägna socknarna inom länet till del. Gillet vill därför ytterligare framställa denna begäran under förhoppning att den terde leda till ett lyckligare resultat.

Ödlings- och difningsföretag pågå wisjerligen inom distriktet, men i så obetydlig utsträckning att deraf ej kan förspörjas någon inverkan på klimatet, så mycket mera som difena göras till största delen öppna och grunda, d. w. s. från 1 till högst 3 quarters djup. Wäganläggningar har ej förekommit, terde dock behöfwas till de längst bort belägna inegorna inom distriktet, till hwilka under wår och höst det är nästan omöjligt komma med fördon; lust och kontanter saknas dock för dylikt.

Fattigwården stötes af en bestyrrelse, som består af en ordförande och fyra ledamöter, hwilken bestämmer bidragen efter söfandernas behof samt tillser att ingen får lida nöd. Utgifterna för fattigwården uppgår till ett minimum af omkring 2,250 R:dr R:mt årligen.

Folkskolan har under förlidet år gagnats af 80 st. gössar och 24 st. flickor, tillhåmnans 104 st., och de för undervisningen i densamma nödiga böcker och materialier har bekostats af skolans medel. Något bibliotek för allmänheten finnes ej inom distriktet.

Från Haparanda stads och Neder-Torne sockens Gille.

(Af Herr Telegrafassistenten G. O. Burman.)

Sedan wäderleken under sistförflutna winter företett en, med hänseende till denna orts nordliga läge, ganska blid karakter, inträdde med Juni månads ingång nordliga windar omwexlande med regn och kyla, hvarigenom vegetationen i wäsendtlig mån hämmades. Den kyliga wäderleken fortfor att wara rådande ända in i Juli månad. Då först insann sig den efterlångtade wärmen, som inom kort förlånade såwät sådesfalten som ängarne, hwilka nu blifwit tillräckligt wattuade, ett utseende, hwarpå man ansåg sig kunna bygga de säkraste förhoppningar om en lyckad skörd. Men man skulle inart se

sina illusioner stingrade! I medlet af Augusti, då allt stöd i sin största fägring, inbröt oförmodadt landtmannens mest fruktade fiende, nattfrosten, och förhärjade de nyss så frodiga åkerfälten. Anställer man en jämförelse mellan de härjningar följden sista sommar anställt inom de olika socknarne i Torneå ådal, så framgår deraf, att Neder-Torneå socken lidit minst; dock torde afkastningen afwen härstädes ej kunna uppskattas till högre belopp, än 4:de kornet af korn, 6:te af råg samt 5:te a 6:te af potates. Höstkastningen har deremot blifwit särdeles gynnig, ehuru den under sednare hälften af Augusti rådande regniga väderlefen menligt inverkat på det då ännu obergade höets beståfvenhet. Inom Gillets distrikt södas ungefär 700 st. fokreatur; dock lider intet twifvel, att ju detta antal kan nåra nog fördubblas, blott man wille rätt tillgodogöra sig de rikliga hjälpkällor till beståfshöjels upptrifwande, som denna ort erbjuder. Med den erfarenhet man förr wunnit, afwen som med resultatet af innewarande års afkastning så af såd som hö för ögenen, bör man ej twäfwa i omwifhet om den näringsgren, som är naturlig för orten. Ladugårdsskötselns upphjelpande är Torneå sockens lifsfråga, är den brännpunkt, som bör i sig upptaga alla deras förenade krafter, som nitälsta för finsta befolkningens materiella förkofran. På den samma bör allmogen basera sin existens; man skulle då ej löpa fara att se sitt ekonomiska oberoende nåra nog störta genom följderna af några frostnätter, hwilka, edla huru man will, likwäl näppeligen torde kunna bannlysas från en ort, belägen på den 66:te nordliga breddgraden.

För närwarande pågår inom Gillet utdikning af Mjö- och Sangisträsk, Leppäjarwi samt Säwisträsk. Arbetet bedrifwes med anslag af statens medel, och bör, så snart det hunnit fullbordas, i betydlig mån öka hötillgången inom de byar, som bland sina eger räknas ofwannämnde lägenheter. Under sommaren har deputom af wederbörande agronom verkställt förberedande undersökning af en tilltänkt utdikning i Mattila by. Önskligt wore, att detta företag blefwe genomfördt, samt att statsanslag dertill kunde erhållas, emedan den myr, hwarem fråga är, hittills dels befördrat frostläntheten, dels legat alldeles onyttig, ehuru bestående af förträfflig jordsort.

Fattigwården är i hög grad tryckande. De fattigas antal, som under de sednaste åren warit i oupphörig tillwärt, torde detta år ökas på ett betänkligt wis. Snappa skördar under de twenne sista åren hafwa alstrat en penningbrist, som näppeligen förr torde hafwa existerat här. Då här till kommer, att detta år iämäl skörden slagit fel, som larsfisket misslyckats, att

flere af de till denna ort destinerade spannemålsfartygen uteblifwit till följd af den owanligt tidiga wintern, och att spannemålsprisen med anledning deraf blifwit enormt stegrade, så torde man ej undra öfwer, att många, som under wanliga förhållanden kunnat sjelfwa draga sig fram, nu falla fattigwården till last.

Inom distriktet finnes endast en folkskola, nemligen den i Haparanda. Wid den samma ätnuta för närwarande 60 barn undervisning. Endast ett mindre antal af lärjungarne är från landet; de med barnens wistelse wid skolan förenade kostnaderna afsträcka allmogen ifrån att anlita den samma. Likwäl kan man ej, utan att träda jarningen för nära, beskyllda finsta befolkningen för ofunnighet. Barnen underrättas hemma af föräldrarne, och erhålla de på detta sätt en kunskap, sådan man är wan att fordra den af allmogen. Ett i sockenbibliotek skulle utan twifwel mycket bidraga till folkets upplysning, och ett sådant torde wäl afwen här en gång komma till stånd; men, för att detta skall kunna inträffa, måste först den af Landstinget dertill anslagna summan, 90 Rdr Rmt, af hwilken likwäl största delen belöper sig på staden, på något sätt blifwa förordad. Om allmogen emedlertid skall hafwa någon nytta af en sådan inrättning, böra företrädeswis på finsta språket författade skrifter anskaffas.

Från Pite Sockens Gille.

(Af Hemmansegaren Aug. Danielsson.)

Wäderlefen har under året warit, med få undantag, kall och fuktig, samt under sednare delen af sommaren regnig, hwaraf följt, att **korn-skörden**, ortens hufwudsåde, då kölden inträffade nätterna emellan den 28, 29 och 30 Augusti, måst tagas omoget och till en stor del fruset; och anses närmast miswert. **Rågsåde** odlas mindre, men är i stigande; anses lemnat en afkastning, som motswarar närmast medelmåttan.

Ungefärliga afkastningen af de olika sådeslagen, foderwexter, rotfrukter äro som följer: **Råg** och **Korn** som ofwan är uppgifwet. **Hafra** och **Blandsäd** mindre odlas, och dess afkastning hänföres nära till miswert. **Foderwexter**, såsom hö och halm anses lemnat en afkastning som fullt motswarar medelmåttan. **Rotfrukter**, såsom potates, kålrötter och roswor, under medelmåttan eller nära miswert.

Någon allmän förbättring i ladugårdsstötjeln har ej inträffat; men dock finnes en och annan som antagit en mera regelbunden skötsel af ladugården, eller efter finst method, som af dessa högt berömmes.

Flere utbildningsföretag äro påbörjade och ett och annat utfördt; hvarvid må nämnas hr Conjulen och Riddaren G. A. Winreth, som dels å egendomen Lugnet, dels å Långviks glasbruk, utdilat en större widd; samt hr Öfverjägaren G. Rydstedt wid egendomen Gustafsbo i Dijebyn, hvarjemte wid Rosfors bruk en större widd blifwit utdilat, afwenjemte wid Långnäs by af ett bolag till en areal af 40 tunnland. Utbildning anses förmålig dels till odling, och dels att derigenom minska frostländighet, men kan på enstildes bekostnad i en så ringa grad åstadkommas, emedan det är förenadt med för dryga kostnader. Som de sanka, odilade trakterna intaga alltför stor widd, kan någon märkbar inverkan på klimatet af de obetydliga utbildningarne ännu ej förmärkas.

Odlingarne ske genom spädning, rödjning och röstning, samt till en del flåddning; och den jordbrukande befolkningen inser, att dels igenom trädning af jorden, dels igenom tillsatser af backadt gränis, torf och dyjord i komposter till artificiell gödsel med fördel kan användas; en och annan har afwen börjat begagna så kallade jäslårar, som nedgräfwas i jorden på det ställe der odlingen företages; 10 a 12 laß kogödsel (helst ofrujen wärgödiel) ditsäres och lägges i lären, som fylles med det rinnande wärwattnet, afwen ditslägges 3 a 4 fjerd. salt och lifa mycket kalk; detta får stå under sommarmånaderna och jäsa, samt blir en och annan gång omrördt; om hösten kan af en sådan lär utföras ända till 100 tunner gödningsämne, som med fördel användes.

Såsom bekant är, pågår mellan Rosnäs by och Arwidssjauris kyrko- och marknadsplats en wäganläggning; och för närvarande anses ej någon ny behöflig att föreslås.

Binäringar af sfogsprodukter synas wara i aftagande, emedan skattemannas skogen förut nära lemnat den askastning, som af densamma kunnat erhållas, så att den näring, som hädanefter skall hemtas, måste wara af krenans sfogar, hwilket är förenadt med dryga kostnader, och för den skull lemnar ringa behållning. Rissena ha i allmänhet lemnat ringa, och större delen ingen behållning.

Fattigwården embesörjes af kommunalnämnden, som dels genom utackordering till full försörjning, och dels genom indelning i 27 distrikter åtnjuta bidrag, och uppgår fattigwårdsbekostnaderna till emellan 12 a 13 tusen Riksdaler.

Inom socknen finnes en fast och nio ambulatoriska skolor; de sednare omflytta hwart år i retarna, och undervisningen ledes efter werelundervisningens method. Något sockenbibliotek finnes ej, men är inart att förwänta, emedan medel dertill börjat samlas. De barn, som under året åtnjutit undervisning i skolorna äro följande: i fasta skolan i Dijebyn 44 gossar, 27 flickor, i ambulatoriska skolor 409 gossar och 209 flickor.

Grån Arjeplongs Sockens Gille.

(Af Herr Pastorn P. Th. Winberg.)

Wäderleken har under 1864 års sommar härstädes varit ganska kall och regnig, med skarpa frostnätter mot den 3:dje och 4:de September, då å de allra flesta ställen årswerten, som då ännu war ofördad, alldeles afbrös, så att en begrätanswärd miswext inom Gillet för året har inträffat.

Afkastningen af kornet, som är socknens nära nog enda jädesslag, är således detta år genom frostskadan obetydlig, bestående af agnar, jädor och slöjad, som å de få ställen der den är af frosten mindre skadad, möjligen kan duga till att blanda uti inköpt rågmjöl för bakning, men är till kofmjöl obrukbart. Sädskorn för nästa war sättnas öfwer allt i hela socknen, och kan blott genom inköp från andra orter hit förskaffas. Foderwerterne hafwa af myrer och strandslätter gifwit en medelmätig, och af hårdwall en ymnig askastning. Rotfrukterna, deraf potates mest odlas, hafwa gifwit bättre askastning än man förmodade, emedan de från sommarens början hunno komma sig för i mognad innan frosten inträdde.

Någon förändring i ladugårdsstötjeln har under året icke förekommit. Antalet kor inom Gillets distrikt kan ungefärligen beräknas wara 320. Antalet hästar är naturligtvis wida mindre, men antalet får och särdeles getter är deremot wida större, liksom kan dock dessas antal ej nu med pålitlig nummer uppgifwas.

Utbildningsföretag till ängarnes förbättring genom uppdamning och öfversilning har, under fjärlidne war och höst, af en del inom Gillet påbörjats, och af andre åter, som redan förut börjat, med framgång fortsatts och utförts, bland sådana nemligen inom distriktet, som 1862 års sommar begagnade sig af agrenom.

Någon märkbar inverkan deraf på klimatet har icke kunnat upptäckas, förmedligen i anseende till distningsföretagens aflägsenhet från bebyggelserna och åkerjorden.

Några nya vägar hafwa icke under året anlagts, men ny landsväg är önskelig att fertsättas från Arwidsjauris prestgård till Åwawilens by wid sjön StoraSwans östra ända, så snart landsvägen emellan Piteå och Arwidsjaur blir färdig.

Förhållandet med binäringarne är enahanda, som under förlidet år; dock så att tillverkningen af salpetter alltmera aftager, emedan ortens jordbrukare anse sina åkrar genom denna tillverkning lida minskning i sitt tillbörliga begödande; hwilket och af erfarenheten bestyrkes, emedan såväl halmen som åren å sådane åkrar, hwilka sakna urinblandning i gödseln, alltid blifwa tunnare och spädare samt mindre wiktiga än eljest.

Med skogen hushållas härstädes fortsärande wäl, och märkeligt nog att, ehuru den efter Hornaswans wattungdrag är till timmerhuggning och stockfångst inlynt, ännu inga utnyttningar deraf härstädes genom jägeribetjeningen afhörs. Men troligen äro, dels skogens fortwärlighet i dessa trakter, som gör att timmerhuggningen är mindre inbringande än i socknarne närmare hafwet och måhända äfwen dels behöfliga strömmrensningar för timrets framställning, orsakerne till dröjsmålet med skogens afverkning. Skiften inom Gille är någorlunda godt å flere hemman, hwilka wid de större sjöarne äro belägne. Så att sist, både torfad, färsk och saltad, utgör ett bidragande hjälpmedel till Årjeploggs-boarnes uppehälle. Skiferi-intendenten Magister Widegren, som besökte orten i slutet af Augusti och början af September, fann i Hornaswan 110 famnars djup, det största han hittills sade sig funnit i någon af Sveriges insjöar, och tillrådde alla fiskeinnehafware att å hwarje not icke begagna så trång fil som hittills, emedan fiskeynglet derigenom förstördes.

Fattigwården är hårdt tryckande och så ordnad, att en del fattiga, som dertill ega förmåga, gå på socken i en wif ordning sålunda, att fattighjonet sjelf bär med sig en af fattigwårdsordföranden utfärdad skrifwelse, deraf den hemmansegare, som försörjt fattighjonet sina bestämde dygn, tecknar upp det, innan hjonet öfvergår till en annan, och sådane fattighjon tillhållas då äfwen under tiden till för dem tjenliga göromål; andre fattighjon, som äro mest orkeslöse, äro, mot betalning af sockenkassan, eller om andra medel finnas att dertill så använda, inaforderade hos wisja åboar; och jemliga åtnjuta understöd af fattigkassan, så widt tillgång deri finns.

Solfunderwisningen befrämjas af en ambulatorist, examinerad folkskolelärare. Antalet barn, som å skolstationerne dag-

ligen besökt skolan, hafwa under året varit 51, förutom 119, som haft hemlexor och på bestämde dagar insunnit sig å närmaste station till förhör hos skoläraren. Ser fattiga lappsta barn underwisas, kosthållas och klädas i en fast skola, som staten bekostar. För inrättande af sockenbibliotek äro 10 Rdr 42 öre Rmt ifrån landstinget i Luleå bekomna, men man har icke ännu bestämt sig för hwilka böcker, som kunna wara lämpligast att för dessa medel inköpa.

Från Arwidsjauris Sockens Wille.

(Af Herr Kronolänsman J. Starin.)

Utem hwad Herr J. Mörtzell anført uti benäget afgifne härhos bilagde anteckningar öfwer ekonomiska förhållanden inom Malå kapell, hwilket jemwäl på denna socken eger tillämpning, får jag i förthet widröra följande omständigheter.

Med undantag af Januari månad, som utmärkte sig genom stark kold, omwexlade wäderleken under öfriga vintermånader med en jemn kold samt, under Mars och April, stora inöfall. Maj och Juni kall och torr; Juli warm, med ofta inträffade starka åfstrur. Under Augusti till medlet af September, mycket regn med kylig luft. Hösten har utmärkt sig med en stadig, wacker och kall wäderlek, och redan den 18 Oktober betäcktes den hårdt tillfrusna marken med en jots tjock inö, hwarefter en stadig winter med ofta 30 graders kold varit rådande.

S anledning af, för sådesmognaden ogynnsamma wäderleken under Augusti månad, har årswårten härstädes utfallit mycket flent och ett nytt nödår förestår åter den deraf oftast betryckta allmogen. Kornet, ännu utgörande ortens hufwudsakligaste utläde, hade under Juli månad ett lofwande utseende, men blef långt å halmen, så att det redan under arbildningen nedlades till marken, mognade i allmänhet sakta och på jumpig, illa asdikad åter högst obetydligt. De flera på hwarandra följande frostnätter som inträffade efter den 26:te Augusti, skadade öfwer allt den knappt halfmogna såden, så att på många ställen skörden endast kan begagnas åt kreaturen, andra erhålla något ringa bidrag af slösad till brödsöda och högst på så ställen en ringa quantitet fröbart utlädestorn för kommande år.

Potates och andra rotfrukter hafwa deremot gifwit fjerde och femte kornet.

Söderbergningen å myrer och elfstränder är fullt medelmåttig, samt på hårdwallsång wid behlstäderna något derutöfwer, men i anseende till den regniga wäderleken under bergningen är höet ständt och i allmänhet illa bergadt.

Antalet kreatur, som årligen underhålles inom socknen, utom Malå kapell, utgöres af 282 bästar, 942 st. kor och oxar samt 2,420 st. får och getter. Då utfodringen af kor hufvudsakligast måste ske af å myrer bergat hö, är klart att afkastningen, mot deras antal, blir ringa, helst som hwar och en wanligen insätter ett mot fodertillgången stort antal kreatur, så att dessa oftast under Maj och April månader måste genomgå en grundlig swältkur, hwaraf de, som undslippa med lifwet, ofta behöfwa hela sommaren för att fullkomligen repa sig. Odling af grönseder eller rotfrukter till kreatursutfodring har ännu ej blifwit försökt och någon förändring till det bättre uti ladugårdsfötjel icke inträdt.

Bland flera utdöfningsföretag, som inom Gullet blifwit påbörjade samt mer och mindre fullständigt fullbordade, har intetdera frönt med lyckligare resultat än nu nära fullbordade aftappningen af Lappträsk och Glammerträsk, uti hvilka nu årligen bergas tusende stränder eller winterlag hö af fredigt starrgräs. Af Gräntträsk wid Hälberg, norra Grundträsk och Söderträsk wid Mansjaur erhålles äfwen betydligare afkastning, hvilken, i mån af arbetets fullbordande, årligen tilltager. Utdöfning af myrer och deras odling genom slåbackning och bränning, har äfwen blifwit försökt; men i anseende till de kalla somrar, som varit under tiden, har ännu derå icke någon fullnogen sförd erhållits, icke eller någon praktiskt erfarenhet wunnits om nyttan af detta företag samt någon märkbar inwerkkan på klimatet deraf förminnits; dock är öfwerlygelsen allmän om nyttan af undanrödjande af öfwerflödiga slog och sankta traktens utdöfande i närheten af behlstaden till förekommande af frostskador. Med oförminskadt förtroende fortgå wattenöfverflödnings till såväl gamla ångars förbättring, som beredande af nya utaf förr för oduglig anjedd mark.

En erdentlig landsväg mot Piteå har under sednaste åren blifwit upptagen mellan kyrkan och Bakjele by, och högst önskligt wore det om härifrån till de på sidan liggande större byar, ridvägar blefwe anlagde samt för hjulden brukbar väg upptages mellan Abborträsk och Glammerträsk byar.

Bland binäringar förekommer i första rummet sågtimmerhuggning, som utöfwas af åboerna i närheten af genom socknen löpande strömmar, och derigenom många hushåll erhålla sin hufvudsakliga brödföda för året. Någon otillåten afwerk-

ning har man wäl ännu ej skäligen orsak att öfwerklaga, men då ett motsatt förhållande torde smänningom äfwen här inträffa, wore det önskligt om en slogwaktare förordnades järfstildt för denna socken, hwilken wintertiden skulle hafwa full hyfselättning i dessa widtspredda trakter.

Fisket, som omwexlande idkas med kilnot, pullsnöt och nät uti härwarande smärre insjöar och strömmar, är på så ställen tillräckligt för behöfvet och lemnar intet till afsalu.

Sjåra tillwerkas öfwer allt men i mindre quantitet. Något salpeter produceras äfwen, men intresset här för tiden wara i aftagande; ty då till förra årets lefwerering å kommunalstämmen uppgafs 76,8 centner, har detta år bleett 47,8 centner blifwit anmälde.

Fattigwården är och blifwer årligen allt mer tryckande. Till swenska och lappiska fattigas understöd och försörjande har under året åtgått 3,400 Rdr Rmt.

Folkundervisningen bedrifwes af en fast festskola i Glommerträsk, hwilken dock hufvudsakligen endast byns barn bewissta och har denna skola under året varit besökt af 24 swenska barn. Deutom finnas fyra ambulatoriska underlärare. Hwarjemte Swenska Missions-sällskapet underhåller en fast skola för Lapparne, der 26 lappbarn åtnjutit undervisning uti läsning af lappiska och swenska språket. Ett Sockenbibliotek är äfwen under året påbörjadt, som dock ännu är högst obetydligt.

Anteckningar öfwer ekonomiska förhållanden inom Malå kapellsocken år 1864.

Wäderleken. Temperaturen under de 6 warma månaderna har i medeltal varit + 8,81 grader celsit. Under Maj, Juni, Juli, Augusti och September månader har halfta tiden varit torrt och wadert wäder, 55 dagar regn, 4 dagar hagel och snö, och öfriga dagar mulet och dimma. Under Augusti månad regnade nästan oupphörligt till och med den 26:te, då på aftonen vinden slog om och blef nordlig med skarpa nattfrost, som fortfero till månadens slut och öfwer allt förstörde åkrarne, som under den förutgångna kyliga regntiden ej hunnit mogna till säd.

Aftastningen har också af sistnämnde orsak blifwit nästan onämnbär. Af potatesen kan dock beräknas i medeltal 3:de kornets åring. Af kornåkrarne skulle, derest de temfrensna jäborna eller, rättare sagt, kornet, i hwar skäl kornen är af frosten swart och hepskrumpen, tages i beräkning, äfwen ungefär 2 1/2 kornets åring blifwa resultatet, men då förminstas denna lösad wid malningen med 1/3:del, och när bröd deraf skall bakas, upplöses det och sönderfaller wid gräddningen i ugnen,

förutom den ständiga och haltiga besläktenhet det har i afseende på den närande frost man af brödet väntar. Endast på en eller annan ställe, der sådan tidigare mönat och bunnit skettas för, än frostdäktarna inträffade, är hopp att kunna finna någon smula fröbart lön, men detta inträffar dock på så få ställen och inskränkt afseende, att det söga kan tagas i beräkning, beist som sådan såd ännu ej är irrsad och pröfwad.

Fatugårdsförlägen skidder framåt i afseende på kreatursmängden i samma mån, som ångsöblingen tilltog. Uppbringningen af hornboskap vintertiden sker med balm och bö från skogsmarker, hvilka blott hvar annat år såla afbergning. De bättre hösterna från bäddvall och ångar, som hvar är afbergad, ätgå för höstar. Antalet kor, som inom lappelaget vintertid, utgör omkring 200.

Ättilliga utbildningar af lydar, för att tillgodogöra deras botten äro dels påbörjade och dels utförda med nöjaktiga resultat, dock med undantag af lön Grundtröst under lön Zaimjaur, hvilken efter ett par tiotal års utforskningsarbete åter mått upptäckas, för att bringas till sin fordom gifswande fruktbarhet. Orsaken hertill påstås vara lönbetterns djupa lösa besläktenhet, som tillåter hvarje mårstöd att bortpela de gråströtter, hvilka bildat sig på den lösa gyllan. Gullwida detta förhållande äfwen i framtiden skall bewisa sig vara den rätta orsaken, lemnas derhän. Med återmarsens utbildning äro wäl förskott gjorda på ättilliga hemman, dock hufwudsakligen med lödta och för det mesta med klappersten igenfyllda diken. Men af saknad lönnedom om rätta sättet för sådana dikens anläggning, har ej någon waraktig nytta deraf förnummit. Dock medan dikens icke tättnat eller igenwurit har skundsamare werklighet wilst sig. Deremot hafwa wattenöfversilningar allmänt börjat werkställas med stigande förtroende och utan undantag med ganska löfswande resultat, dock skulle äfwen dessa först då bliwa riktigt winstgifswande (i synnerhet inwid gårdar och åkrar, som lida i närheten af wattenbränst land) om de wero förenade med ändamålsenliga utbildningar, hvilka sednare ännu ej medbunnit i följd af brist både på insigt och resurser tillgångar. Wadars odling genom dikning, flådnadning och bränning är också börjad på ättilliga ställen, dock i sådan liten skala, att någon erfarenhet derom ännu ej wunnit.

Om wägonläggning för bjulden från Malå kyrka utføre till Nerijö, 6 mils längd eller åtminstone emellan nybygget Strömfers i Malå och Swammaren i Nerijö, 2 mils längd, genom hvilket sednare skall lönstredan Nerijö och Swammaren blifwa förenade med Malåns lagnmatensta, wore af utomer-

dentlig wigt för denna ort. Då warer från Malå kyrka utan några särdeles långa afbreit kunna bälledes transporteras ej blott till alla byar inom socknen, utan också till byar af de längre uppåt landet belägna socknarna Arjeplog och Sersele, ja äfwen Epsele, synes nyttan af sågde wägs upptagande ligga i klar dag. Och då medelödsbeten i orten förerjalar att lönalm ej kan hemtas från Skellefteå annorledes, än i den mån allmogen hinnet förtjena sig medel till des betalande, och winterförtjenster ej räcka mer, än till winterbehof, så återstår att på wägen och hemmaren förtjena medel och derfore upplåsa lönuppehållet för hemmaren. Detta måste då, kalladt bäst är medhafad från hemmet för att med lärta transportera waran från Skellefteå till Nerijö, bäras på menniskerygg från Swammaren till Malå. Och då 70 a 80 tunner lönalm om hemmaren skola på sådant sätt transporteras, erforderas dertill så mycket manskraft att årligen gå förlorade för jordbruket omkring 200 sommardagswerken, som skulle inbesparas och bära frukt inom orten, om wäg för bjulden funnes. Detta förhållande måste med öwdermåglig klarhet bewisa wägens nödwändighet.

De wigtigaste binärningar inom orten äro sågtimmerbygge wintertiden och timmerflottning sommartiden. Något salpeter tillwerklas äfwen, dock är denna tillwerkning mera i af- än tilltagande; endast omkring 40 centner deraf tillwerklas årligen. Något fiske till assalu eller öfwer det nödterstiga behofwet finnes ej.

Sattigwården kräwer de största uppeffringar af de statilagde hemmanen, hvilka årligen efter åsatt swrtal betungas med sattigutgift, som motiwarat 50 Rdr på mantalet för de på rete eller annorledes inaderderade sattighjonen. Deutom måste årligen partiella extra bidrag lemnas till nödställda torrare, inhysingar och fiskarellappar.

Skolskolan är fast wid kyrkan och begagnas dagligen af kyrkobarn barn jemte 5 stycken på statens befohnd inaderderade lappbarn. Barn från öfriga byar, hvilka för lokala hinder ej kunna dagligen besöka skolan, insinna sig endast wissa dagar, och när sådan inställelse försummas, refer skolläraren ut till byarne och förhöret barnen, så att kontroll skall kunna bäl-las öfwer alla barns läsning inom socknen. Af Tidskriften läsning för folket finnes såsom grundläggning för en sockenbesamling 15 intundna årgångar, men ingen enda bland allmogen har ännu begagnat sig deraf. Antalet barn, som dels dagligen underwisas i skolan, dels underwisas hemma under skolans kontroll är 106.

Från Neder-Lule Sodens Gille.

(Af Herr Skolläraren J. P. Rutqvist.)

Väderleken, som på efter sommaren varit kall och regnig, samt för werligheten och skörden högst ogynsam, har varit orsaken till den lilla årswert, hwarom wägen och försommaren gaf landtmannen så goda förhoppningar.

Kornet anses hafwa gifwit 3:dje, Någen 5:te, samt Rotfrukterna 3:dje kornet i afkastning.

Ladugårdsskötjeln går synbart framåt; antalet kor inom distriktet är ungefärligen 5000 st. utom ungnöt.

Åtskilliga större utdikningsföretag äro inom distriktet påbörjade, uti Sunderbyn, Gamla Staden, Rutwik, Bensbyn och Hertson. Dessa företag, som äro af Statsagronomen Wagnér ledda, hafwa, i anseende till den owanligt tidigt infallande wintern blifwit afbrutne, så att om deras framsteg för närvarande intet är att andraga.

Odlingarne gå öfwerallt inom distriktet framåt, ehuru senaste tiden gjort swårigheter för deras kraftigare bedrifwande, då tillgången på penningar är så ringa i förhållande till behofwen.

Wägaupläggningar fordras icke f. n. inom distriktet.

Binärningar finnas inga winstgifwande.

Fattigwården skötes efter det gamla, i alla afseenden högst ändamålsenliga sättet. Under årets lopp har lifwist en kommitté blifwit inom kommunen bildad, åt hwilken blifwit uppdraget omorganisierandet af såväl fattigwården, som andra till kommunens ekonomi hörande ärenden, dock har man i anseende till kommitténs korta verksamhetstid ej ännu kunnat af den samma förwänta sig några resultat.

Inom distriktet finnes en fast folkskola med antalet lärjungar 21 gossar, 20 flickor.
Fyra ambulateriska med tillhimmans . 202 " 126 "
Nio småbarns- d:o . 267 " 155 "

Summa 490 gossar, 301 flickor.

Skolrådet har genom förgörrelse gifwit tillkänna, det inga barn, som ej kunna förwarligt läsa innantill få hädanefter uti folkskolan intagas; folkskolan har, genom denna länge wäntade reform fått sin verksamhet utvidgad; ty, sedan det för läraren och de mera försigtomna lärjungarne tidsödande och talamodsöddande tabellläsandet blifwit förwijsadt skolan, kan läraren finna nöje och lärjungarne nytta af folkskolans tillvaro.

Distriktet hade den stora förmån att af Herr Landssekreteraren och Riddaren Gurén emottaga såsom fond för blifwande

sodensbibliotek 60 volumer, wäl, för ändamålet walda böcker; oansedt åtskilliga uppmaningar, har ännu intet blifwit gjort för bibliotekets förökande eller de närvarande förvaltning, som tillswidare af undertecknad ombejörjes, och har enligt den ärade gifwarens önskan redan utlåningen påbörjats.

Från Öfwer-Lule Sodens Gille.

(Af Herr Skolläraren R. Lindgren.)

Väderleken sistlidne sommar har, med undantag af Juli månad och början af Augusti, varit kall och regnig. Någon egentlig jadd kunde icke heller widtagas, förr än fram på Juni månad. Och när frostnätterna inträffade, nemligen mot den 28, 29, 30 och 31 Augusti, hade mången wäl börjat skörden, men en del alls icke, emedan åkern dertill ännu war allt för omogen. Följaktligen har här blifwit ett ganska swagt år, och större delen, åtminstone af kornjåden, tagit skada af köld. Några, hwilkas åkrar ha högre lägen, såsom i Skatamark, och af lättare jordmån, som i Unbyn, samt sått tidigt, hafwa dock fått någorlunda bergligt år.

Kornjåden har öfwerhufwud gifwit 3:dje a 4:de kornet; rågen deremot på en del ställen ända till 12:te kornet; men råg odlas tywäre! till sådan obetydlighet. Hafra är föga wärdt att ens omnämna. Potates har också blifwit under medelmåttan. Deremot hafwa federwärterna gifwit en ganska tillfredsställande afkastning, i synnerhet å lunderna. En och annan federång inwid elswen torde hafwa tagit skada af fjellfleden, som fram på sommaren för andra gången öfverswämmade dem; men sammantaget inom hela socken hafwa d. i. f. fjellswärande ången gifwit medelmåttig afkastning.

Någon förändring till det bättre uti ladugårdsskötjeln är föga att nämna; dock tyckes en och annan börja winläggga sig att hålla boskapen wid bättre bete sommartiden genom hägnader och utlemnande af något äng, eller och utpå sommaren genom fedring med ett och annat sommarläg hö, på det korna icke må "sina opp" eller afmagra; ty ändtligen hafwa de börjat inse, att derpå mycket förloras, och att det har sig swårt samt mera kostsam att få dem åter uppstilda.

Antal kreatur inom Gullet är ungefärligen såsom nedan-
skrifne tabell utvisar.

	Antal kreatur							
	på tunn. l.			på hela flätten.				
	Kor.	Skälar.	Stor.	Tunn. l.	Stelland.	Kor.	Skälar.	Stor.
Slatamark t. o. m. Rotträsk . .	6	1	10	100	4½	603	100	1005
Storland t. o. m. Harads . .	5	1	4	35	4	177	36	142
Swartå t. o. m. Heden . .	5	1	6	78	—	390	78	468
Wittjerf t. o. m. Swartbjörshytt . .	8	1	10	64	6¾	518	65	648
Boden	7	1	10	32	5	228	33	325
Swartbytt	10	1½	16	24	4	245	37	392
Schwast t. o. m. slutet af stätte hemmanen	6	1	10	109	1⅙	654	109	1091
Öfriga brukshemman	—	—	—	291	5⅓	291	50	60
Aminne	—	—	—	8	—	16	2	—
Nybyggare, torpare m. fl. . .	—	—	—	—	—	200	50	75
Summa	—	—	—	744	6¾	3322	560	4204

Hästarweln har med detta år ganska betydligt tilltagit.

Swinkulturen och i betydligt stigande.

Getter finnas nästan icke alls.

Nybyggare hafwa möjligen några få.

Några utbildningsföretag sistlidet sommar äro ej weterli-
gen utförda, om ej dertill får räknas Bruckspatron Schluterns
utbildning af myrerna inwid i. t. Råswaberget å Skogås, der
han utfört en mycket löfswande odling, och som förmildrat kli-
matet deromkring betydligt, så att frostigheten nära nog upphört.

Odlingföretag i allmänhet äro just icke annorlunda, än
hwad gammalt brukligt varit. Åkern plöjes till mesta delen
om hösten; begödselas äfwen något då, men hufwudsakligen un-
der wintern och på wären näst före jänningen, som wänligen
inträffar i slutet i Maj och början i Juni, då åkern åter upp-
föres med femkloahlen, samt jäden nedföres antingen med
samma verktyg eller också pinnharswan, hwarefter den öfwerkrat-
tas med räffja.

Ensjädesbruket, eller att år efter år så samma slags utjåde
på samma jord, är det här wänligaste. Och denna brukliga
sådd utgöres mest af kornsåde, potates samt något af råg,
hwilken sås dels om wären jemte kornet på de tegar, som igen-
lägges till lunda, och dels i medlet af Augusti månad, då den
på gammal jord nedplöjes med myll, på det den bättre skall

wara bewarad för watten. En och annan har dock funnit att
åkerns plöjning om hösten medför mera ogräs och rinnhafra,
än när det sker om wären, samt att utforsla gödseln winterti-
den ej är rådligt; men, dels i bristen på utrymme att förwara
den och dels af för liten hästhjelp om wären, utgöra hinder att
i allmänhet annorlunda förfara. Så och har mången börjat
med ett förbättrade jordbruk, såsom åkerns uppläggande i te-
gar, jädeslagens omwärlande och att begagna gräsfrö, merän-
dels ortens, wid åkerns igenläggande, samt gjort en början
med linodling, hwilken högst wiktiga sak nästkommande som-
mar nog lär bli mera allmän och i större skala brukad,
emedan föranstaltan redan är gjord att få fröet för skapligt
pris, och icke 3 a 4 Rdr kannan, till hwilket pris en och an-
nan höll det förlidne wår. Dessutom har Arrendatorn Berg-
quist i Hedenstorf, hwilken är mycket skicklig i linodling och
der beredning, på undertecknads annedan rest ifring jorden och
i de flesta byarne lemnat undervisning uti nämnde odling och
hwad mera dertill hör.

Några wäganläggningar inom jorden hafwa detta år icke
utförts, om ej möjligen wägen emellan Skogås och Brobyn.
Men för några år sedan hafwa Bro, Wibby och Swartby
byamän uppbrutit omkring 1 $\frac{1}{2}$ mils wäg eller ifrån jist-
nämnde by till Webbyn, hwilken wäg är i utmärkt godt skick.
Derifrån till Smedsbyn $\frac{1}{2}$ mil är en jemn och fast mark obe-
tydligt stenbunden och ifrån Smedsbyn öfwer skogen till Rån-
byn 1 $\frac{1}{8}$ mil äfwen jemn och fast mark, bestående mest af
sandhedar. Häradsväg deröfwer wore således mest passande,
och komme icke att blifwa längre emellan Öfwer-Euleå och Rå-
neå tycker än 3 $\frac{1}{4}$ mil.

Binäringarne bestå hufwudsakligast af flottning utför el-
wen, arbete wid sågwerken, timmerkörning, bräders och plan-
fors förslande från Skrofsby, Åkerholms och Wänträskssågar,
något tjärubräddning och tegelslagning för ortens behof, serers
skjutande emellan Euleå stad, Boden och sågwerken m. m. samt
Lappmarken. Wid den påbörjade kanalgräfningen har och en
och annan nu fått arbete. Fiske idlas wäl något till husbe-
hof, men har denna sommar öfwer allt varit ringa; i elfwen
helt och hållit löslöst, hwilket ej må vara att undra på; ty,
passerande alla grader af förstängningar, beghynnande i
Swartön och ändtligen kommen förbi Gaddwills fiske, må icke
många fiska wara att dela på. Wanlottadt lærer derföre
och nu, så wäl som några föregående somrar, Ödeserfs larfi-
ske blifwit.

På begäran till Ordföranden N. P. Mannberg, har erhållits nedanstående uppgift öfver Fattigwården inom Öfwer-Luleå socken för år 1863.

Antal fattighjon för försörjning.		Fattigwårdens inkomster.					Samtliga utgifter.	
S. fattighj. n.	S. annat fattighj. n.	S. egenb. m. m., enligt förtal	S. personliga fattigwårdsbidrag	Erättning.		Summa.	S. och för fattighj. försörjning	S. och för förvaltningen af fattigwården
				S. statsmedel, främmande m. m.	S. annat fattigwårdsbidrag.			
12 a 15	101	1178 lpd 6 stälp. mjöl.	798: 98 Rdr.	228: 29 Rdr.	—	2794: 77 Rdr.	2956: 10 Rdr.	550 Rdr.

Solfundervisningen besörjes af en ordinarie examinerad skollärare i fasta skolan och fyra lärare wid småskolorne. Antal barn wid de sednare är omkring 200; och wero i fasta skolan sista wårtermin 124 inskrifna, men hwaraf endast 101 dagligen bewistade skolan, samt höstterminen endast 33 barn. Anm. mera skulle väl nämnde skolor wara tillitade, men då fattigförsörjningen afslår de medel skolstyrelsen föreslår i hjälp för fattiga barns skolgång, så uteslänges många sådane ifrån skolorna och blifwer icke jällan lemnade utan all friständens undervisning.

Socknens bibliotek utgör omkring 80 häften eller band.

Från Sockmacks Sockens Gille.

(Af Herr Kronolänsmän J. E. Ullenius.)

1:o. Wäderleken och årswerten under året. Wären och försommaren allt intill början af Juli månad war kylig och mycket regnig, det sednare till den grad, att årswerten, synnerligast å jäkallad tungjord, icke allenast betydligt hindrades i sin fortgång och utveckling utan äfwen skadades derigenom, att ogräset, företrädeswis å mindre väl beredda åkerfält, tog öfwerhanden och till en del förqwäfsde den uppspirande sädesbrodden.

Under förra hälften af Juli månad upphörde väl den ihärdiga nederbörden och solwarma dagar inträdde, hwilka så lifswade den astynande vegetationen, att årswerten, under sednare hälften af berörde månad uppnådde den utveckling, den, under wida fördelaktiga wårar och försomrar plägar uppnå; men icke destomindre fortfor lusten att wara kall under större delen af sommaren, i ty, att på de varmaste dagar under sednare hälften af Juli månad, följde nätter, så kalla, att frost på åtskilliga ställen wisade sig, och denna kyla i lusten wällade otwifwelaktigt de swåra nattfroster, hwilka wid rötmanadens slut förorsakade den miswert hwaraf orten nu lider.

2:o. Ugefärliga afkastningen af de olika sädeslagen. Kornet, sednens huswudsaktiga utjåde, har öfwer allt mer eller mindre skadats af frost. Flertalet hemmansåboer hafwa ej ens att påräkna matnyttigt korn af årets afkastning, men några åboer å för frost mindre blottställda hemman, hafwa väl fått skörda ett någorlunda åtbart bröddämne, dock är denna bröddagliga afkastning så ringa och så föga swarande mot behofwet, att allmän miswert å korn måste antagas hafwa inträffat.

Råg: Afkastningen af detta — till obetydlighet inom socknen odlade — sädeslag är endast användbar för kreaturen.

Potates: Detta för Lappmarksinnebyggaren wigtiga — men sparsamt odlade — sädeslag, lemnar å mindre frostömna ställen en något mindre än medelmättig afkastning; men åboerne å hemman med frostländigst läge hafwa lidit total miswert afwen å denna jordskrutt. Afkastningen af potates kan antagas belöpa sig till 6:te å 7:de kornet.

Rålrötter och rosor — till obetydlighet odlade inom socknen — hafwa lemnat en högst obetydlig afkastning, emedan de, dels i följd af den rådande kyliga wäderleken från wären, dels ed i följd af andra misgynnande omständigheter, såsom mass och tidigt inträffande nattfroster, uppnått en obetydlig storlek.

Höfångsten å hårdwallslinder kan antagas såsom god öfwerallt inom socknen och afkastningen af rödningar, utgräfningslägenheter och myrer, mer än medelmättig. Af ett tunnland frodig hårdwall har man detta år att påräkna 5 sfrinder, af rödningar 2 och af utgräfningslägenheter 3, och af wanliga slottermyrer 1 sfrinda, sfrindan beräknad till 40 lispund.

3:o. Om någon förändring till det bättre uti ladugårdsfötseln inträdt samt, om möjligt, antalet kreatur inom Gillets distrikt.

Någon förändring i ladugårdsfötseln har weterligen icke egt rum inom distriktet, utan fortfor den samma att befinnas

på ungefär samma ståndpunkt som för 30 år sedan; och är derwid att anmärka den bakvända hushållsprincip, att antalet kreatur som vinterfodras, i allmänhet är så stort i förhållande till fodertillgången, att, utom det en öfwerdrifwen — och på creaturens wälbefinnande menligt inwerkande sparjamhet wid utfodringen måste iakttagas, foderjourogater, såsom lös, björkris och hästspilling, synnerligast fram mot wären, måste tillgripas.

Någon tillförlitlig specifikuppgift på det antal kreatur, som utfodras, är Gillet nu ej i tillfälle att afgifwa, i anseende till de swärigheter som, i en så widsträckt och glest befolkad socken, som Sedmocks, yppa sig wid insamlandet af noggranna uppgifter i berörde hänseende; dock hoppas Gillet, att, i en nästa år afgifwande berättelse, kunna blifwa i tillfälle aflemla en sådan.

4:o. Om några och hwilka utbildningsföretag inom Gillet påbörjats och utförts.

Utdikningar af frostbringande myrer i närheten af hemmansbohlstäder äro påbörjade af häradsdomaren, kronhemmansäbeem Nils Jakob Nordlund i Tjemotis inom Qwidsockens kapellförsamling, af äboarne i byn Wailijaur och af skattehemmansinnehafwaren Erik Olof Eriksjon i Pajjerim, inom Sedmocks socken. Fuga af dessa, för kort tid sedan företagna utbildningar äro ännu fullbordade, dock har dikningsarbetet i Tjemotis och Pajjerim redan avancerat så långt, att man kan hoppas desamma fullbordande under loppet af nästkommande år. Samtliga ifrågawarande myrer äro för odling utmärkt tjenliga, och utbildningen af desamma kommer etwifwelaktigt att utöfwa ett wälgörande inflytande på åkerbruket, å de hemman, i hwilkas närhet desamma äro belägne.

5:o. Om någon märkbar inwerken på klimatet af dessa utbildningsföretag bemärkts.

Som ifrågawarande utbildningsföretag ännu icke blifwit fullbordade, och de froster, som under sistlidne Augusti månad inträffat, äro att hänföra till de strängare och allmännare hwarmed orten på lång tid hemföts, har någon inwerken på klimatet af de skeddä dikningsföretagen icke kunnat erfaras.

6:o. Odlingföretag i allmänhet:

De odlingar, som härstädes under året förehafts, inskränka sig till en obetydlighet och bestå hufwudsakligen i upptagandet af någon åker å ett eller annat hemman och upprödjande af någon äng; dock äro dessa odlingar, såsom jag haft äran nämna, enstaka och — i förhållande till det stora hela — af föga betydighet, helst desamma på intet wiß stå i något jemförligt förhållande till den årliga folkförökelsen — — en sorglig före-

teelse, som ofelbart kommer att medföra en, årligen, sig allt mer och mer ökande pauperism!

7:o. Wäganläggningar, eller hwarest sådane woro önskliga:

Bland wäganläggningar, som för det närwarande wore af den största nytta inom Gillets distrikt, näst den numera upptrutna wägen emellan Storbacken och sjön Wailijaur, är en wäg för jödra och sydwestra delen deraf, dragen från Bodträsfors sågwerk, wid Harads by inom Öfwer-Euleå socken, förbi byarne Holmträsk, Sennaur, Prestaur, Kainajaur och Stenträsk till sjön Waitum, inwid hwilken, byn med samma namn är belägen. Såsom skäl för en sådan wäganläggning må anföras: att den trakt hwarigenom en sådan wäg komme att dragas, är en ibland de mest odlingsbara inom socknen; att inwånarne derstädes, hwilka på en sträcka af åtta mil, och derut öfwer, hittills jaknat andra kommunikationsmedel med allmänna farleden, Euleå elf, än en högst illa banad gångstig, ledande öfwer sankta myrer, utgöra mer än en tredjedel af socknens jordbrukande befolkning, och att, såwäl tyckliga, som lokala förhållanden synas påfalla inrättandet af en kapellförsamling af de byar och hemman, som komme att draga nytta af ifrågawarande wäg.

8:o. Förhållandet med binäringar under året, särskildt hwad skogs-hushållningen och fiskea beträffar.

Binäringarne äro alldeles desamma, som i förr afgifna årsberättelserne blifwit omörde, och inskränka sig hufwudsakligen till bjelk- och sågtimmerhygge, tjärubränniug, limtökning, fiske och jagt.

Öf bland dessa näringar är skogsafwerkningen den mest inportanta, emedan den bereder idkarne deraf en betydlig kontant inkomst under wintern — en tid, som under nu rådande förhållanden icke bättre kan användas — underhåller krediten och gör det för driftiga hemmansäboar möjligt, att under mißwertår, sådane som detta, utan ster skuldsättning förse sig med spanmål och andra lefnadsförmödenheter. Dernäst kommer ett någorlunda indrägtigt fiske, hwilket, så tidsödande det än är, synnerligast sommartiden, utgör nära $\frac{3}{4}$:delar af en fattig nybyggares lifsuppehälle.

Tjärubrännningen lemnar, under tider då tjäran är i högt pris, god förtjenst, i synnerhet för sådane nybyggare, som bo nära intill flottled; men de år hwarunder tjäran råkar falla till ett pris af 7 a 8 R:dr, såsom fallet detta år lärer wara, är denna binäring ruinerande, helst den tid, som för tillverkningen af denna wara användes, beröfwas jordbruket, hwilket,

såsom modernäring, utan de menligaste följder icke får efterjättas, vare sig för hvilken binäring som helst.

Sagt och limfokning äro de minst inkomstgifwande, sedan willbrädet nästan totalt förswunnit och priset på renhornslim fallit så lågt, att för ett liepund sådan wara, numera knappast betalas 5 Rdr Rmt.

Stogshushållningen handhafwes på wanliga sättet. Utstyningarne ske slumpwis, utan afseende på årliga återwerten och kontrollen öfwer stogsafwerkningarne är så oförlätlig, som den någonsin kan wara. Sådant är en naturlig följd af de rådande förhållandena; ty, med den bästa wilja kan en enda Jägmästare, i ett så widsträckt revier som det, hwartill Sockmots socken lyder, icke medhinna taga alla de widlyftiga stogs-trakter i närmare jærskådning, hwarå byggen begäras, och li-laka omöjligt är det för en enda stogswaktare, att hinna eller mägta utöfwa behörig tillsyn öfwer de bewiljade afwerkningar-ne. Allt går således, som man säger, på sin hals; men hwad man emellertid med säkerhet wet, är: att stogen, från kust-ländegränsen, till den högre regionen, betänkligt glesnar är från är.

Fisken har under de 3:ne sista decennierne varit i ett jemt aftagande; dock är det samma olika gifwande under olika år. Orsaken till fiskens aftagande är ej lätt att upptäcka; men hwad som för upphjelpandet af det samma wore högeligen önskligt är: fiskplanterings införande, ett företag, som, em det någorlunda allmänt kunde komma i gång, otwifwelaktigt skulle medföra de mest wälgörande följder för en, på fiskwatten så rikligt försedd, men icke desto mindre fattig socken, som Sockmots.

9:o. Fattigwården: På kommunens befohållnad underhållas fjorton fattighjör för en sammanräknad årlig utgift af cirka 800 Rdr. Utom des åtnjuta ett betydligt antal, i fattiga omständigheter stadda familjer och enskilda individer, årliga bidrag af de medel, som genom den allmänna wälgörenheten influtit, och hwaraf några hundra Riksdaler ännu, såsom oanwänd-de, återstå.

Den fattigwård, som åligger kommunen, bestrides på så sätt, att fattighjörerna å entreprenadauktion inrepas af hemmans-äboar till förhörning för högst ett års tid hwarje gång.

10:o. Föreläsningsväsendet och möjliga åtgärder för folksupplif-ningen, såsom sockenbiblioteker samt antalet barn i hwarje skola.

Föreläsningsväsendet: 1:o. Ut i en stationär skola i Öwicksjö, der 6 elever af lappiska allmogens barn åtnjuta undervisning, kost, kläder och wård på statens befohållnad.

2:o. Ut i en folkskola som flyttas emellan byar och gårdar och ut i hvilken, från och med 10 till och med 13 barn på en gång undervisas i stafning, in- och utanläsning samt skrifning; den sistnämnda undervisningen dock inkränkt till barn med framstående naturgåfwer och anlag dertill.

3:o. En småbarnsskola, som flyttas emellan de mest fat-tiga nybyggarefamiljer, och der undervisning hufwudsakligen meddelas ut i rättstafning; och

4:o. En fast skola, förlagd till byn Baisijaur, der 12 barn af lappiska föräldrar åtnjuta husrum, kost, kläder och un-derwisning på Swenska Missions-sällskapets befohållnad.

Utom det bidrag till inköp af böcker för bildande af ett bibliotek, socknen fått af landstingsmedlen åtnjuta, stort: 10 Rdr Rmt, har Kongl. Patriotiska sällskapet behagat, såsom gåfwa förära socknen en besamling af 65 jærskildta volymer, hvilka böcker Herr Professor N. J. Andersson, wid sin weten-skapliga resa till Öwicksjö sistlidne sommar, gunstbenäget tackts från Stockholm bit medföra; och utgör nu denna kärkomna gåfwa, tillita med den på statsverkets befohållnad tryckta och bit lända brochuren "Läsning för folket," grunden till ett sockenbibliotek härstädes.

Från Nånca Sockens Gille.

(Af Herr Landsfiskalen C. O. Berghmark.)

Sedan kommunalstämma först blifwit hållen, och detta tillfälle jærskildt waldt — äfwen såsom en större högtidsdag, då socknens medlemmar så mangraunt som möjligt skulle wara samlade, upplästes Kongl. Förvaltnings-utskottets skrifwelse, och begärdes de upplysningar, som en hwar närwarande kunde lemna, för beswarandet af de i förberörde skrifwelse upptagna punkter; men då detta ärende föredrogs, aflägsnade sig de flesta, hwaraf således stönjas kunde, hur ringa intresse, som så-stades wid saken. I samråd med de få, som stannade qwar, kom man till följande resultat i afseende å svar på de jærskildta frågor, som Förvaltnings-utskottets skrifwelse innehåller.

Att årswerten för året blifwit mycket swag, är en redan länd sak, och detta härleder sig dels af ogynsam wäderlek från wåren, så att jadden stedd sent, och jorden ändå på wisja stäl-len war obeqwäm, dels af, och hufwudsakligast af de swåra nattfroster, som inträffade mot den 28, 29 och 30 Augusti; och

slutligen genom den långa och regniga hösten, hvarigenom så-
den mältade på jnejarne.

Åfkaftningen af de olika sådeslag är swårt att säga, då
på wisja ställen nästan alltsammans frusit bort, men det oaf-
tadt har man ansett sig kunna antaga, att råg gifwit 8:de kor-
nets åring, korn 3:dje, hafra 3:dje och potates 4:de a 5:te kor-
net, samt rotfrukter i öfrigt medelmättigt.

Höafkastningen har varit god; och detta är det som under-
lättar till någon del den fattiga allmogens fortkomst.

I afseende på ladugårdsförsjeln föripörjes ingen förändring
ibland allmogen. Af den afwelstjur, som under ett års tid
varit hos Herr Sjöstedt wid Mellerstein, har 20 a 22 kor
blifwit betäckta, och antar man således, att deraf åtminstone
några kalfwar blifwa af större race. Antalet kreatur inom sock-
nen kan ej med tillförlitlighet uppgifwas, hvarsföre uppgift der-
om måste utelutas.

Några järfskildt anmärkningsvärda utdikningar eller od-
lingsföretag, kan man icke säga vara påbörjade inom socknen,
med undantag af de, utaf Herr Sjöstedt a Mellersteins säteri
redan upparbetade cirka 10 tunnland myrödling, som redan till
en del äro igenlagda till linder, efter att först hafwa gifwit en
medelmättig hafrestörd, och sedan god höafkastning; men en
hwar hemmansägare för sig, hymerligast i de byar der laga
skiften äro slutade, arbeta efter råd och lägenhet på sina nya
skiften, för att så dem reguliert teglagda och dikade samt ske-
gen bortröjdt, och häraf har man på flera ställen sått och erfa-
rit en märkbar förändring i klimatet; och ehuru de odlingar,
som säd, ännu icke kunnat räknas annat än som en början,
wisar dock många företag, en berömmvärd iswer och flit, som
innan kort tid skall låna deras möda och gifwa goda och ym-
niga skördar.

Swad wäganläggningar beträffar, så är nu endast till en
början att önska, det erforderligt anslag af staten kunde erhål-
las, för den undersökta och af Kongl. Maj:ts Befallningshaf-
wande beslutade wäganläggning upp ifrån kusten till Degerfells
Öfwerstby, för att denna wägsträcka kunde blifwa farbar med
hjulden, hvarigenom en betydlig lättnad för de, i öfre delen
af socknen, efter Nånå elsdal boende, kommer att inträffa; och
säkerligen mången lägenhet efter den nya wägsträckningen blif-
wa odlad och fruktbärande, som nu ligger i ödesmål och såsom
inpediment. Det torde heller icke i en så afslagen framtid
böra tänkas på, en undersökning af wägsträckningen upp efter
Swita wattendrag inom Nånå socken, der en mängd hemman
och nybyggen äro under byggnad och odling, men hwilkas

äbear i anseende till den ringa wattendraget i elfwen, icke
hafwa någon särdeles nytta af wattendraget såsom farled, hwar-
före de, under sommartiden, måste bära sjelfwa och flöjsja på
båstryggen, de förnödenheter, som de skola hafwa till sitt lifs
uppehälle. Som ett wäl förtjent beröm må nämnas, att en del
hemmansäboer och nybyggare i dessa trakter, såsom Heflös,
Bredwik, Långfund, Storjön och Småträsk, på egen bekostnad,
och många af dem i högst fattiga omständigheter, likwiht upp-
brutit 1 1/2 mils wäg ifrån Åswafors masugn, så att de kunna
komma fram med hjulden ända upp till Heflös by 2 1/2 mils
wäg ifrån gamla kusträgen wid Switafjärden.

Några vidare binärningar än som förr varit, hafwa un-
der året icke försperts. Skogsushållningen går till som wan-
ligt men som nu genom en noggrannare tillsyn, hyggena
bättre kontrolleras, så har man anledning förmoda, att inga
åverfningar sker. I afseende på fisterierna och deras förbätt-
rande, så skulle försök med laxodling ske förliden höst, då fisker
och jump iordningställes wid Nånbyn, enligt Agronomen Herr
Baron Cederströms undervisning och metod, men misslyckades
för i år, i anseende till det höga wattenet i elfwen, så att inga
afwelslaxar kunde erhållas.

Fattigwården i socknen bestrides delst medelst 25 hela fat-
tigrotar, der lika många, de mest fattiga, orkeslösa och krymp-
lingar erhålla nödigt uppehälle och skötsel året om, dels ock
med uttaxering af 100 centner korn och 7 a 800 Riksdaler kon-
tant, till större och mindre understöd för sådana fattiga och or-
keslösa, som ej kunnat tilldelas fattigrote, men dock är i behof
af understöd från fattigförsörjningen.

Folkskolewäsendet är på dålig fot inom denna kommun.
Endast tvenne ordinarie lärare finnas, deraf en wid fasta sko-
lan och en ambulatorisk, samt en såkallad vice ambulatorisk.
Beflagligt nog finner man liten håg och drift hos allmogen
sjelfwa, att hålla sina barn till skolorna, och antalet af lärare,
är ock alltför otillräckligt, så att om de ambulatoriska lärarne
skola besöka alla byar inom socknen under året, så de endast
wara några wedor på hwart ställe, hvarigenom barnen knappt
hinna börja sin läsning riktigt, förrän tiden är inne för lära-
ren att flytta till en annan by. Vanligtvis stannar läraren
en termin i hwarje by, men derigenom åtgår flera år för om-
gången kring socknen och således så de flesta byar under årtal
wara utan skola; oberäknat de mindre byar, enstaka hemman
och nybyggen, som aldrig besökes af någon skollärare. Under
året hafwa 97 gossar och 64 flickor bewistat skolorne.

Att småbarnsskolorne wore af en obestridlig nytta, det inje och erkänna de flesta, äfwen bland allmogen, men då det blir fråga om, aldrig så litet bidrag till lön, wed eller ljos för en sådan lärare, då strifa alla med full stämma — Nej! — småaktigheten har härutinnan gått så långt, att under ett år, då bidrag af statsmedlen erhöles till lön för 2:ne småbarnsskollärare, byamännen i de byar der dessa skolor då skulle hållas, icke ens wille bestå husrum, eller bidraga med wed för skolrummets eldning.

Äf allt detta och mera dylikt, hwarom mycket wore att säga, om det ej skulle anses, som wille man derigenom fasta stugga på flera personer, hwilka wisa sig, liksom wille de jätta sig emot upplysningens spridande och ordningens upprätthållande, erfares beklagligtwis, att folkskolewäsendet och folkskollärsningen, stå på en ganska låg punkt inom denna socken. Sockenbibliotek är wisserligen nu i ordning, och böcker inköpta af de medel, som betommit från landstingskassan, och äfwen en liten wacker samling erhållits till stänks af Patriotiska sällskapet, hwarigenom biblioteket enligt katalogen har 109 band, och deraf är under året 140 lån gjorda, mest småre och lättfattligare berättelser. Anledning är dock att hoppas, det lusten för läsning småningom skall iprida sig mer och mer, och upplysning i samma mån intränga äfwen i de aflägsnare hydder, samt allmogen derigenom komma till insigt om, hur nödwändigt det är, att deras barn få undervisning i skolorne, hwarigenom de kunna lära sig inje nyttan af sockenbibliotekerna, och få lust för begagnandet af de böcker, som der finnas.

Från Neder-Kalix Sockens Wille.

(Af Herr Burspatron D. Hummel.)

Ghuru jerglig pligten denna gång är att uppsätta härwande Gilles årsberättelse, enär förhållanderne under året icke gifwa synnerlig anledning till betraktelser af gladare art, får jag dock den samma härmed afgifwa, derwid, så widt möjligt är, lemnande tillförlitlig belysning af de ämnen, som i Förwaltnings-utskottets cirkulär blifwit såsom föremål för berättelsens innehåll angifna.

I anseende till den ihärdiga torra kylan under Maj och Juni månader, hwarigenom kälan länge qwarhölls, kunde jorden icke i rätt tid brukas, hwadan och hjälpsa jäningsarbetet

förfäggid jeduare än wanligt. Sädessbrodden kom sig jålunda jent före; detta upphjelpes wäl genom den under Juli samt de twenne första weckorna af Augusti rådaude warma wäderleken satillwida, att man wid sistnämnde tid hade allt hopp om en god skörd; men ihållande nordlig wind med kallt regn under den återstående tiden för sädens mognad, jemte den frost, som inträffade första gången den 13:de Augusti och ytterligare under nätterna till den 28, 28, 29 och 30:de i samma månad, beröfwade landtmannen på de flesta ställen all utsig för erhållandet af ens medelmättig skörd.

Såsom wanligt härjade frosten wärst å lågt belägna — samt med jumpiga trakter omgifna åkrar. Frostskadan skulle dock icke enjamt hafwa förorsakat så flen åring, som det i werkligheten blifwit, om icke det myckna regnet, såwål under jeduare delen af mogningstiden, som under den tid skylarne skulle undergå torkning, i hög grad dertill bidragit. Enligt wunna upplysningar bör dock tillgången af fröbar säd motswara behöfwet inom detta distrikt.

I allmänhet har Winterrågen, såsom tidigare mogen, mera undgått frostskadan än Kernet, dock är odlingen af det förstnämnda sädesslaget fertsarande inskränkt.

Hafran har såsom grönsoder lemnat god skörd.

Äf Rotfrukter odlas med få undantag endast Potates, hwaraf flen afkastning i allmänhet inom distriktet erhållits.

På det hela taget har socknens innewånare detta år hemjokts af miswert i afseende å spannmål och rotfrukter; men deremot haft att glädja sig åt en riklig höfångst, hwilket i wiß mån underlättar de jwarigheter, som en mislyckad spannmåls-skörd framfallar.

Ladugårdsfötieln bedrifwes i allmänhet bättre inom denna än de närmast söderom belägna socknarne, till hwilka icke obetydliga partier små härifrån asyttras, hwarjemte minst 1000 löspund blifwit i September månad till Stockholm affända. Ett ännu bättre resultat skulle dock otwiswelaktigt erhållas, om allmogen komme till full insigt derom, att det är bättre hafwa ett mindre antal kor, som födas wäl, än ett större antal med swagare utfodring.

Wid Björkfors egendom har under året den i min förra berättelse omnämnda nya ladugårdsbyggnaden blifwit fullständigt inredd. Den utgör en prydnad och ett mönster för byggnader af detta slag. Enligt benäget meddelade upplysningar, har höstförden å Björkfors varit så riklig, att 30 kor redan denna höst kunnat i nya sähuset tilljättas, hwadan hela antalet mjölkande kor derstädes nu utgör 80. Bemålde 30 kor ut-

sedras hufvudsakligast med kraftigare böslag samt kallt watten, hwaremot den finsta methoden bibehålles i gamla såhuset, i affigt att utröna hwilketdera utfodringsättet må gifwa bästa resultatet.

Att med försäfran om tillförlitlighet kunna uppgifwa kreaturens antal inom socknen, är icke möjligt; men om man antager att å hwarje $\frac{1}{8}$:dels mantal födas 6 kor, 10 får och en häst, bör den summa, som sålunda uppkommer, temligen nära motswara werkligheten. Socknen utgöras numera af nära 80 hela mantal; af dessa finnas wisserligen en del frälse- och kronhemman, hwarå ett wida mindre antal födas; men den minskning, som härigenom uppkommer uppwäges till fullo af det icke obetydliga antal kreatur, synnerligast kor, som innehafwas af personer, hwilka icke egentligen höra till den jordbrukande befolkningen. Enligt ofwanstående beräkning skulle således ungefärliga antalet kor blifwa 3840, får 6400 och hästar 640.

Några utbildningsföretag i större skala hafwa icke inom distriktet detta år förekommit, ej heller några sådane tillförene utförts af det omfång, att någon märkbar inverkan på klimatet deraf funnat spörjas å annat ställe än Björktors, hwarest den förut kända stora frestländigheten, till följd af de under loppet af flera år verkställda utbildningar och nyodlingar så förminskats, att all winterråg samt $\frac{1}{3}$:del af kornskörden funnat detta år fullkomligt ofruken inbergas.

Större nyodlingar finnes icke att omnämna; dock fortgå sådane i flere byar, synnerligast de, som undergått laga skifte. Den starke kyla, som redan tidigt i Oktober denna höst inträffade, förorsakade ett stort afbrott i de odlingsföretag, som iäkerligen under en blidare wäderlek blifwit utförda, alldenstund Oktober månad under wanliga förhållanden faller sig mest lämplig för dylika arbetens utförande.

Genom på sednare tiden verkställda wäganläggningar har kommunikationen inom socknen wisserligen förbättrats; mycket återstår likwäl härutinnan förran den närmast hafskusten liksom uppåt skogsbygden beende befolkningen kan så fina billiga anspråk på jemlikhet med de utmed kustlandswägen samt Kalix elf beende, tillfredsställda. Af wäganläggningar, som icke allenast för denna och närgränsande finsta socknar, utan äfwen för det allmänna were af högsta wigt att i främsta rummet komma till utförande, är i Gillets tanka en wäg, som toge sin början från stora landswägen $\frac{1}{2}$ mil öster om Näsby gåstgismaregård, derifrån löpande genom Holmträsk, Bänkmynnan, Granån, Espinara, Hellfors, Sinnlappträsk, Wälkösfi och Matjersby byar till Päckila by wid Torneå elf i Hetaniemi för-

samling, hela wägsträckan $4\frac{1}{2}$ mil lång, hwaraf en mil redan nu är någorlunda förbar. Genom en sådan wäganläggning skulle afståndet från Hetaniemi, Öfwer-Torneå och Pajala socknar till residensstaden Uleå afkortas med $4\frac{7}{8}$ mil, hwarigenom icke obetydliga besparingar för staten skulle uppkomma i embets- och tjenstemäns minskade reseräkningar, hwarförutan den finsta befolkningen i de många på sidan om de nu uppräknade belägna byar, skulle få lättare tillfälle till kommunikation med den swenska befolkningen wid hafskusten, hwilket i mera än ett hänseende borde fördelaktigt inverka. För att den finsta och swenska befolkningen skall kunna smänigom mer och mer sammansmälta och det egentliga modersmålet efterhand winna öfwertaget äfwen i dessa orter, fordras wisserligen i första rummet, att så mycket som möjligt minsta den finsta befolkningens isoleringstillstånd. Härtill bidrager förnämligast lättade kommunikationer, och torde ingen wäganläggning inom länet i detta hänseende stå framom eller ens kunna jemföras med den nu föreslagna, hwadan Gillet ansett sig böra den samma förorda, dock med wilkor, att staten anslår tillräckliga medel för uppbrytningen och iståndhållandet, samt att befolkningen i de byar hwilka egentligen få nytta af wägen, ensamt bestrida dess framtida underhall.

Rörande flögarne och skogsafverkningen hänwijas till hwad derom i fästidets års berättelse blifwit yttradt.

Såwäl handsågning som sparruggning och tjärubrännning hafwa detta år warit söga lönande.

Lar- och strömmingsfisket har warit medelmåttigt och löfvet under medelmåttan.

Nuwarande priser å spanmål m. m. härstädes äro: för råg 19, korn 17, potates 6 per kubikfot och strömming 18 Rdr per tunna.

Fattigwården är inom denna socken mycket tryckande. Enligt nyligen skedd reglering för kommande året, finnes det 94 personer, som åtnjuta fullt understöd, samt 66, som hufvudsakligast södas på kommunens bekostnad, till hwilka sammantotalt 160 personer äro anslagne 2235 kubikfot korn; hwarförutan till 95 personer blifwit bewiljade kontanta bidrag till ett belopp af 477 Rdr, blifwande fattigkassan desutom allt som ofkast anlitas af tillfälligtwis hjelpsökande. Under de fem månader, som återstå förran sommarförtjensterne taga sin början, komma iäkerligen många ännu obekanta behof att spörjas, hwadan kommunen med tacksamhet skulle mottaga det understöd af statens eller andra medel, som tilläfwenthyrs må wara att tillgå. Öfsligtwis anjes de hos köpmännen befintliga

spanmålsförräder numera motsvara behöfvet till de ny till-
förjel inträffar.

Till följe af 1862 års misshwert och 1863 års knappa skörd,
har distriktsmagasinets förråd sistlidne war blifwit hårdt anli-
tadt. Det sorgliga faktum förefinnes nu då ny misshwert in-
träffat, att af de 3652 kubiffot, som på wären uttoges, endast
196 kubiffot blifwit inbetalde, hwadan behållningen för närwa-
rande icke utgör mera än 1881 kubiffot.

Folkskolewäsendet har under året förbättrats medelst inrät-
tandet af en ny ambulatorisk skola, och finnas nu inom sock-
nen följande undervisningsanstalter, neml.:

1:o. Högsta skolan, hwarest under vårterminen från den
1 Febr. till 15 Juni 38 och under höstterminen från den 15
Sept. till 15 Dec. 37 barn njutit undervisning.

2:o. Gamla flyttbara skolan med lika terminer, har un-
der vårterminen varit besökt af 40 samt under höstterminen
af 48 barn.

3:o. Nya flottbara skolan har från de början den 7 No-
vember till den 17 December haft 30 barn.

4:o. Småbarnsskola i Wanasjerdens by, hwarest 14 barn
under 11 veckor undervisats i de första grunderna.

5:o. Småbarnsskola i Sangis by, derwid 32 barn under
samma tid åtnjutit enahanda förmåner.

6:o. Privatskola å Björksfors, som hålles öppen 5 dagar
i veckan från 1 Oktober till 1 Maj, hwarunder antalet barn
hufvudsakligen varit 25, samt

7:o. Privatskola hos Telegrafkommisjarien W. Bäckman,
hos hwilken 8 barn med helt korta afbrott, wid jul- och mid-
sommartiden ärligen njuta sådan undervisning, att de finna
winna inträde i högre klasser wid elementarlärarverket i Luleå.

Sockenbibliotek finnes i god ordning, men omfattas ännu
icke af allmogen med hyllert intresse.

Folkmängden wid årets slut utgjorde cirka 7300 personer,
således en tillökning under året af cirka 150 personer.

Den wid förra årets slut tillkomna Sparbanksinrättnin-
gen visar, i betraktande af den knappa penningställningen, ett
glädjande resultat, i det att insättningarne under första året
uppgått till öfwer 4000 Rdr (grundfonden oberäknad) samt ut-
tagningarne till 687 Rdr Rmt. All anledning förefinnes så-
ledes, att sedan befolkningen mer och mer kommit att inse nyt-
tan af denna inrättning, samt goda skördar och bättre konjunkt-
urer i allmänhet medgifwer större besparingar, dessa skola lem-
nas åt banken, för att icke allenast för insättarens räknung föröf-
kas, utan ock under tiden bereda nödig hjälp åt de personer

inom kommunen, som tidtals behöfwa uppträda såsom låntagare
och hwilka, om denna tillgång ej finnes, blifwo nödsakade att
anlita mera afslägsna och dyrare hjälpkällor.

Från Öfwer-Kalix Sockens Gille.

(Af Herr Sandlanden G. Björklöf.)

Väderleken under sistförflutna war war mycket kall, lifafä
under den egentliga sommaren, men under den samma inträffadt
hunnigt regn besördrade wextligheten. Då i slutet af Augusti
månad flera på hwarandra följande kalla nätter förstörde
i allmänhet den wexande grödan, som ej hunnit rikomligt
 mogna.

Ålåg, som söga odlas, har gifwit 16:de kornet, dock af då-
lig beskaffenhet. Korn, det wanliga utlädet har lemnat 3:dje
a 4:de kornet, men af högst uel beskaffenhet. Potates har i
afkastning lemnat cirka 4:de kornet. Höastkastningen medelmät-
tig samt af någorlunda god beskaffenhet.

I ladugårdsföretag har ingen förändring till något bättre
inträdt. Mutalet kreatur inom distriktet: hästar cirka 360, kor
1320 och får 2400.

Några utdikningsföretag hafwa ej under året egt rum,
emedan allmogen under afväntan på det utlofwade statsbidra-
get till färre och myrrors utdikning ej påbörjat några dylika
arbeten.

Ödlingsföretag hafwa i obetydlig skala detta år egt rum.

Wäganläggningar från Gyllens brut till Skrofwens by
inom Gellwara, samt från Öfwer-Kalix kyrka till Korpi-
lombolo kapell, wore högst nödwändiga och af behöfvet på-
fallade.

Binärningar utgöras af försäljning af smör, handfågning
af planter och timmerflettning. Fiskena af obetydlighet.

Fattigwården: 13 fattighjon åtnjuta föda och beklädnad å
j. k. rotar, de mindre fattiga erhålla bidrag i spannmål och pen-
ningar efter behöf.

Folkskolewäsendet: Högsta folkskolan har under året bewistats
af 38 barn.

Från Selliwara Sockens Gille.

(Af Herr Kronolänsman Th. Silfverbrand.)

Afskaffningen af de olika sädesslagen har, hwad ortens egentliga hufwudsäde kornet widkommer, nästan totalt bortfrutit, så att högst få erhållit någon skörd, som kan anses hafwa gifwit högst andra kornet, detta likväl å få ställen; det öfriga kunde blott användas till foder. Rotfrukter, såsom Potates, hafwa gifwit till och med 4:de kornet. Foder har deremot erhållits tillräckligt för ortens behof.

Utdifningsföretag hafwa å flera ställen inom Gillet påbörjats, såsom i Madås, Ullattis, Skignoswando, Mettesjerf, Switträsk, Satta, Urtiware och fyrkoplatjen.

För öfrigt hafwa ängslägenheterna blifwit betydligt förökade genom öfversilning, hwilket blifwit å ganska många ställen inom Gillet använda, och hwilket lemnat goda resultat; genom rödning tillötas äfwen foderstillgången årligen.

En wäganläggning är nära fullbordad från Skräfwen till Leipojerf, utgörande en sträcka af fyra mil, och önskligt wore, om med des anläggande snart nog finge fortsättas till fyrkoplatjen, på det de arma inbyggarna en gång måtte befrias från att framsläpa sina förnödenheter på sina skuldror.

Hufwudsakliga binäringen utgöres af skogsarbete, såsom plankläggning och sågtimmerleswerering till sågwerken i Kalix och Råneå; socknen har äfwen haft en god förtjenst wid wägunnbyrningen, hwilket arbete hufwudsakligast blifwit verkställt af socknens innebyggare.

Hwad skogshushållningen widkommer, så synes derwid en bättre wård och uppsigt inträdt.

Fisken hafwa under sommaren varit högst flena, så att de personer som dermed varit sysselsatte, knappast hafwa lifnärt sig, hwilket ogynnsamma förhållande torde härleda sig från det ymniga regn som fallit under sommaren, äfwen som af den kyliga wäderleken.

Fattigwården är högst tryckande, och utgör den tyngsta börda för kommunen; fattigförsörjningen uppgår till 2000 Rdr årligen och derutöfwer.

Folkskolewäsendet handhafwes af en examinerad lärare och fyra oexaminerade så kallade småskolelärare (alla ambulatöriska.) Den examinerade läraren har under året undervisat 74 barn, och de öfriga tillsammans 200.

Sockenbiblioteket består endast af fjorton årgångar af "Läsning för folket," hwilken samling blifwit skänkt till socknen af framlidne Landsköpdingen P. H. Widmark.

Från Carl Gustafs Sockens Gille.

(Af Herr Skrifwerden As. Grape.)

Wäderleken under årets tre första månader har i allmänhet varit mindre kall och snörik än wid samma tid de nästföregående åren, och under dessa månader har man ofta varit i tillfälle att se ånga eller dimma uppstiga, utbredande sig öfwer fjärr och fjärr; hwaraf mången bland allmogen tagit sig anledning att förutspå miswert, en spådom, som i år mer än wärligt bejannats. Wåren och sommaren har, så när som på några wäder i Juni, varit kall och regnig, emwerlande med swara stormar isynnerhet från nordest under Augusti, hwarpå flera frostinätter följt. Vintern inträdde tidigt, eller med Oktober månads början, och har kall och snöig wäderlek sedan des nästan oafbrutet fortfarit. Att årswerten under sådana temperaturförhållanden icke kunnat utfalla fördelaktigt, säger sig sjelft; och hafwa de olika sädesslagen, der de ej bortfrutit, (hwilket beklagligen skett å lågländare ställen) lemnat: Korn 3:de å 4:de, råg, som högst litet odlas, 10:de å 12:te, samt potates, hwarmed förhållandet är enahanda, 6:te å 7:de kornet. Spanmålsafsaffningen är desutom öfwer allt af sämre beskaffenhet. Men såsom ett märkeligt undantag må nämnas, att en hemmansägare i Kuckola, hvars åker mot norr är skyddad af skog, fått 9:de kornets afsaffning, fullmogen och ofskadad säd.

Twenne större utdifningsföretag äro under utförande, nemligen i Kuckola, der ungefär två tredjedelar af arbetet är verkställt, samt i Lappträsk, der företaget nyligen påbörjats. Till det förstnämnda åtnjutes statsbidrag med, till det sednare, utan återbetalningsfyllighet. Någon inwerkkan på klimatet såsom följd af dessa utdifningar torde näppeligen hittills kunnat utrönas, alldenstund företagen ännu ej blifwit i sin helhet utförda, så att de stora, byarnes inegor omgifwande, myrerna, kunnit uttorka. Desutom har luftkylan i Augusti detta år varit så skarp, att den äfwen på högländare, annars frostfria, ställen här och der förorsakat skada å säden. Andra odlingsföretag af någon betydighet äro ej att omnämna.

Bland wäganläggningar wore en högst önskwärd, nemligen emellan Lappträsk och Kerasjöki byar, hwarigenom wäglängden skulle förkortas ungefär tre mil för dem, som härifrån och de öfre trakterne sommartiden färdas till Neder-Kalix; hwarförutom Lappträsk byamän, som äro flere hundra till antalet, bereddes förwäg till kyrkan, det de nu sommartiden helt och hållet sakna, till stort men för sig, både i kyrkliga och ci-

vila angelägenheter. Och då wäg emellan Karungi och Kerasjö samt Lappträsk och Björkfors här förut finnes uppbruten, så skulle den återstående sträckan ej utgöra mera än ungefär en mil att ännu upptagas.

Körande flogsbushållningen hänwijas i allo till föregående årens berättelser. Lärhuset har i år varit wida mindre gifmande än vanligt, och en bidragande orsak till den tryckande penningebrist, som för närvarande råder bland ortens befolkning. Skiffet, som ickas i Ruckela och Korpilohja försjar, har också varit föga lönande. Andra binärningar finnas ej.

Med fattigwården är förhållandet enahanda, som under de föregående åren; om möjligt, blifwer tungan deraf än större till följd af årets lilla skörd, hwarigenom hemmansägarna utståndsättas att med bröd och arbete försörja sina backstuga- och inbushjjen. Såsom en i främsta rummet under det fjärde årtiondet bidragande orsak till ölandet af fattigwårdestungan, twelar Gille ej att nämna det omätliga kassedrickandet, som numera öfwad inatt lagdt i hwarje kosa, utan afseende å råd och lägenhet. Det har till och med gått så långt, att den fattigbjud, som i matwarer utdelas, understundom för en ringa penning blifwit bortfald och i kasse förbytt, för tillfredsställande af njutningölskan derefter.

Hollunderwisingen bedrifwes härstädes nöjaktigt af en examinerad lärare; men deremot bejdes skolan mindre allmänt, och mest af de närboende. Orsaken härtil är, dels swårigheten att erhålla hustrum, dels också den med barnens wistelse från hemmet förknippade härskilda kostnaden, som ofta nog öfwerstiger föräldrarnes förmåga; hwadan också barnen fortsatande underwijas mestadels i hemmen, der de med så undantag inhemta ren innan afwenjorn utauläning af den wanliga läroboken i fristendom. Under fjärde läsåret hafwa 44 barn bewistat folkskolan. Början till lekenbibliotek är gjord genom statens gåfwa af 15 årgångar "Läsning för folket"; men som förskamlingen är finis, och detta i säll med så undantag förnämli gäst begagnas, så är denna bok föga användbar härstädes.

Från Öfwer-Torne Sockens Gille.

(Af Herr Yröskösten C. W. Bergdahl.)

Wädersleten har under året varit mycket emwerlande, så väl under wintern som sommaren. Från jäningstiden till

början af Juli månad war den mera mild, ehuru man icke kan falla den egentlig warm, samt ingaf jordbrukaren förhoppning om en god skörd, men med Juli månad inträdde en betydlig förändring. Luften blef kall och ymnigt regn nedföll, ibland flera på hwaran soljande dagar, ja till och med hela weekor. Härigenom afstannade all vegetation och det blef nästan omöjligt få det, wäderligen ymnigt werta höet inbergadt. Skördetiden inträffade, men tyvärr war icke grödan mogen. Som flera efter hwaran derpå soljande falla nätter inträffade, som stadade jaden på de flesta ställen, måste skörden företagas, ehuru åkern icke war mogen.

De olika sådeslagens afkastning är mycket swårt att med säkerhet uppgifwa, emedan en del hwar och hemman fått nästan intet, hwaremot en del fått fullt medelmättigt skörd. Kornet, som är huswudsjadet inom Gille, har å de ställen, som äro mot kyla mera tåliga, uppnått den mögnad, att det är fullkomligt fröbart, samt kan beräknas till 4:de kornet. Någ deremot odlas på så ställen och har gifwit en ringa och liten afkastning. Med Potates, som är nästan den enda jordsfrukt, som här odlas, är enahanda förhållande. Några foderwexter odlas icke här, med undantag af något obetydligt Hafra, som nästan allmänt af odlarne afbergas som grönsoder. Af naturliga ångar bergas med så undantag boskapsfodret och dessa ångar bestå af uti Tornea elf befintliga holmar, elstränder, från skog upprädda flogsbäckar samt släcka myror och afslädda träsk. Tillgången på hö war riklig, synnerligast på de jäfallade hårdwallångarne, men inbergningen af det samma mycket swårt till följd af det myckna regnet och den tidigt inträffande falla wädersleten. Åkerbrukeredskapet består i allmänhet af här kallad Bält, Hemflogigahl och Pinnhars hwarmed jaden nedmyllas. En och annan har dock på jednare tider anslästat Kullhars, Klöshars och Stodahl, äfwenjorn den jäfallade finsta plogen.

Radugårdsförsjeln bedrifwes härstädes liksom förut öfligt varit, men detta sått har wisat sig wara förnämli, såväl i afseende å boskapsfodrets besparande, som också beträffande erhållande af afkastning. Smörproduktion är ortens huswudsaktiga binärning. Med säkerhet kan antagas, att 2 1/2 lispund smör förärljas af hwarje ko inom församlingen. Exempel saknas icke att af en ko kunnat under årets lepp besparas 5 1/2 a 6 1/2 lispund smör. Inom Gille, förutom Korpilombolo församling, derifrån ingen uppgift erhållits, anses finnas wid denna tid: 2857 st. mjölkande kor, 59 st. oxar, 450 st. ungnöt, 3500 st. får och 454 st. hästar. De jednast anmärkte användas enliamt till dragare.

Under loppet af detta år, har med afslutning af flera sjöar dels påbörjats och dels avslutats. Af dessa anser jag mig böra nämna: ett träst, som kallas Nrsjäsärwi, beläget $\frac{1}{2}$ mil wester från Matarengi kyrka. Detta träst, som i areal innehåller omkring 90 tunnland, är nu alldeles torrt och från den del deraf, utgörande ungefär $\frac{1}{3}$ del, som hunnit taga gräswert, har detta års sommar afbergats 24 koseder hö, bestående af fint fräkt och starr, begärligt af hornbestap. Då astappningen af detta träst skulle företagas, uttrades af många, och deribland sådana, som borde haft insigt uti dylika företag, att detta företag ingalunda blefwe lönande, utan ansågs den skada, som de omkring trästet liggande hemmansäkrar, skulle komma att härigenom tillflyndas, alltid blifwa öfverwägrande uti nyttans vägsfål, det antogs nemligen som säkert att, då wattenet astappades, så skulle åter blifwa mera ömtålig för kyla, hwarförutom den kostnad som ansågs åtgå för arbetets utförande, så drygt uppfattades att mången af delegarne fruktade att han icke maktade bestrida dem. Det är nu bewist att dessa farhågor varit utan grund. Återjerden har ingalunda försämrats, utan fast hellre förbättrats, emedan de intill åkrarne stötande kärr och myror betydligt upptorkat i den mån, som wattenet fallit från trästet, och gräfningsarbetet hafwa delegarne sjelfwa verkställt å de tider af året, då icke annat till jordbrukets skötsel börande arbete varit oundwifligt. Hela afslutningskostnaden uppgår till 5600 Rdr eller 700 Rdr Rmt på hwarje $\frac{1}{8}$ del, men för en sådan lott, som den sistnämnda är betalt wid skedd försäljning 2500 Rdr, således för hela lägenheten 20,000 Rdr Rmt. Se der hwilken wärderik egendom, som ända hittills varit fördold. Myrödingar äro på flera ställen dels fortsatta och dels ånyo påbörjade; mycket återstår dock ännu i den vägen.

Ödlingen af myror och kärr har märkbart inverkat på klimatet. Detta har jag sjelf erfarit. Då jag 1851 tillträdde mitt nu egande hemman, fanns uti en utgård ett kort stycke till wester från gården några stalsland öppen åker, som på twenne sidor omgafs af en mycket sank möjbelupen myra. Nästan hwarje år led denna åker af köld. 1854 började jag att utdika denna myra och 1858 såddes hela fältet, 12 tunnland, efter förutjude första gången med råg; sedermera har sådant skett werelwis hwart annat år. Efter verkställandet af denna odling, har kölden aldrig skadat berörde åkrar, utan har jag hwarje år sedermera fått fröbart korn, icke blott från de gamla åkrarne, utan jemväl från den odlade myran.

Ödlingsföretag i allmänhet äro af mindre betydenhet och inskränka sig hufvudsakligast till utwidgande af ett och annat

kappland åter af stenbunden jordmohn, samt undanröjande af skog på naturliga ängar.

Under den tidrymd, som denna berättelse omfattar, hafwa inga nya vägar blifwit anlagda. Fullbordandet af den förut påbegynta vägen från Öfwer-Torneå till Pajala har dock fortsatt. För det närwarande wet jag icke något behof af några nya vägar.

Såsom binäring har en och annan af socknens inbyggare till jägwerken framfört sågtimmer, samt af stubbar, windfällar och förtorkade träd tillverkat tjära, det sednare dock mycket mera sparjamt än förra året. Handjägning af bräder eller plankor till åsja lu sker icke här med undantag af jordbrukare, som bo inom Korpilombolo kapellförsamling. Ristet efter lar uti Torneå elf, är det enda lönande, som här bedrifwes. Detta verkställles af sådana, som bo närmast intill de öfslige fiskestälarna, samt af de så, som kunna utöfwa sådant fiske å sina hemmans stränder. Åringen har varit under medelmåttan. Ristarena skulle således haft att motse förlust af sitt arbete om icke priset på Lax uti werldsmarknaden varit mot wanligheten uppgadt.

Sattigwården är här mycket tryckande. Uti Öfwer-Torneå moderförsamling har kostnaden för fattigas underhåll för året uppgått till emellan 5 a 6000 Rdr Rmt. Uti Nietaniemi kapellförsamling 2646 Rdr och uti Korpilombolo församling till 356 Rdr. Denna för de bättre lottade kända tynga ökas år från år. Werfande botemedel för denna sig utgrenande smitta är icke godt att finna. Såsom sådant hafwa många föreslagit fattighusinrättningar, ett i hwarje församling och detta förslag anser jag mig böra biträda.

Uti Öfwer-Torneå moderförsamling finnes en fast folkskola der 134 barn af båda könen åtnjutit undervisning. En dylikt skola är inrättad uti Korpilombolo kapell och skötes af kapellets predikant. Värjungarnes antal i denna skola har utgjort 52 af båda könen. Deutom hafwa 3:ne wotestolor varit inrättade, nemligen en i hwarje församling, fyra månader af året. Uti dessa skolor hafwa sammanlagdt 253 barn blifwit underwista i kristendom. Ett sockenbibliotek finnes härstädes och de der besintliga böcker äro på finska språket, och bestå af religiösa och historiska. En tidning på finska språket tror jag allmogem skulle med begärighet läsa, men utgifwandet af en sådan skulle icke kunna ega rum utan bidrag från statens fida, enär den del af befolkningen, som talar detta språk, är så ringa att, afgiften för denna tidning icke kan anses motswara den, för densamma utgifwande uppkommande kostnad.

Folkmängden utgör: uti Öfver-Torneå moderförsamling 1200 manfön och 1302 qwinkön; uti Hietaniemi kapellförsamling 909 manfön och 947 qwinkön, samt i Korpilombolo kapellförsamling 541 manfön och 292 qwinkön, eller tillsammans 5388 personer af båda könen.

Ett sockenmagasin finnes här. År 1835 då Konungens Befallningshafwande fastställde ett nytt reglemente för denna inrättning, fanns i behåll 28 tunnor $9\frac{1}{2}$ kappe korn i löst mål. Då 1863 års räkenskaper afslutades, var behållningen 62 tunnor $27\frac{1}{2}$ kappar.

Då understöd wid inträffad misshwert lemnas till nybyggare och fattiga hemmansäbber, bör det wilkor fastas att, äboen bör å sitt hemmans eller nybyggets egor upptaga ett wist belopp åter eller kausse, såsom i min tanke mera fördelaktigt odla ett wist belopp ång, lämpad efter understödsbeloppet, wid äfwenlyr att annars wara förbunden återbära hwad som i understöd bekommit. Gåfwan skulle härigenom blifwa räntebärande kapital, icke blott för emottagaren utan jemväl för hans efterkommande.

Från Pajala Sockens Wille.

(Af Herr Brukspatronen C. J. Söhlberg.)

Odlingarbeten äro under förflutna året fortjatta å de myror, hwilka medelst statsbidrag blifwit utdikade i Pajala, Kirnejärwi, Erhedeis och Tärende byar. En icke obetydlig del deraf är dels flåhadtad och teglagd, och dels bejädd med åg, och wijade sig denna under werkligheten i Juli månad ganska wacker, men förhoppningarne om en god skörd tillintetgjordes snart genom köldens härjningar. Bland sjöfällningsarbete af större emfång förtjenar omnämnas Sajtjärwi träsk, hwarmed dock arbetet fortfridit långsamt sistlidne sommar i anseende till den kalla och regniga wäderleken. Utdikningsarbeten bedrifwes jemväl i andra delar af socknen, och har man anledning förmoda att de utfalla förmånligt. Efter utdikning af en wattenstjuk myra i närheten af Kengis, der kala eller is påträffades i slutet af Augusti månad, har fringliggande åkerfält sedermera wisat sig mindre ömtåliga för kölden.

Ångsöfwerfilning, eller såsom allmogen benämna det, wattendämning på ångsmark förekommer inom wisja byar, men genom ofunnighet i behandlingen och bristande företagshet

har denna ångsöfverfilning ej kunnat höjas, ehuru tillfällen dertill äro mångfaldiga.

Åkerjorden. Den jukdom i åkern flerstädes inom socknen, hwarom afhandlades i föregående årets berättelse utbreder sig allt mer och tillintetgör landtmannens förhoppningar, oafskadt den rikaste skörd af god och fullmogen såd wore att förwänta. Genom Ordföranden i kommunalstämman, är dock till förwaltningss-utskottet insändt prof af denna åkerjord för anställande af någon kemist analys. Den jordmän, som wanligen förekommer, är lera, mylla och sand, och har såden å den förstnämnde icke alls uppnått mognad, i anseende till regnig wäderlek och kylig luft under hela Augusti månad, hwaremot å högländta ställen och sandjord såden befunns innehålla god kärna, men blef af luftkölden i Augusti månad totalt förstörd, så att utsädeskoru saknas, både hos de flesta skattehemmansägare och krononybyggare inom socknen.

Åkerbruksmetoden och åkerbruksredskapen qwarstår oförändrad såsom den för ieller varit begagnad, och är jordens behandling icke ändamålsenlig innan seningen företages. Rullharf begagnas å något ställe med mycken fördel; allmogen anser dock, att nyttan ej motsvarar kostnaden detsamma. Enjådesbruket begagnas mest hos allmogen; öfwerlygelsen om dess skadlighet har ännu icke gjort sig gällande. Seningstiden börjar wanligen i slutet af Maj; dock har förra året gjort undantag härutinnan, i anseende till den långwariga kölden på wären, hwadan seningen började allmänt den 6:te Juni. Den jordbrukande klassen instämna i den åsigt, att, derest wäderleken varit tjenlig för tidig wärsaning, skörden hunnit mogna i medium af Augusti, och sålunda räddad från nattfroster. Utsästringen af alla sådeslag är fruset, hållande i wigt från 5 till 7 löspund pr tunna.

Skogstillgången är i öfra delen af socknen ganska god, och synes allmogen äfwen få bättre tankar om skogens wärd, derigenom att skogseldar astagit och der sådane utbrutit hafwa de blifwit hämmade. I öfrigt står numera skogen under jägerbetjeningens wärd och kontroll, som derät egnar allwarlig uppmärksamhet.

Binärningar: Inom denna näringsgren är skogsfortjensterna det hufwudsakligaste och bestå i sågtimmerhygge till sågwerken, samt handsågning af plankor och tillwerkning af tjära; desutom saknas aldrig andra binärningar såsom pottasfebränning, ipanmål-, malm- och kolforslingar. Transportkostnaden utgör 1: a 1 Rdr 25 öre pr mil för lastet om 50 löspund. Ett

fördagswerke från 3 till 4 Rdr. Ett sommarmansdagswerk: 1: 75 a 2 Rdr.

Ladugårdsstötjeln. Denna wärdas med några få undantag ganska wäl, och wore en rik inkomstkälla för allmogen om förbrukningen af kaffe inskränktes, hwarigenom gräddan, som utgör smörämnet besparades. Smörproduktionen är tillräcklig för socknens behof och äfwen något till affalu. Priset varierar mellan 9 a 10 Rdr löspundet.

Är och Swinaswel. De förstnämnde underhållas, ehuru ej till den myckenhet som förut och winterfödas wanligen med björklöf. De sednare hållas ej af allmogen. Kreatursracerne äro af ortens.

Dräng- och Piglöner äro: De förra från 100 till och med 150 Rdr Rmt. De sednare från 50 till 70 Rdr Rmt.

Wäganläggningar: Emellan Öfwer-Torneå och Pajala är den nya vägen fullbordad, och har underjökning för ny landsväg emellan Kengis bruk och Sewando by, en sträcka af 6 mil jemwäl blifwit hällen fislidne höst.

Folkmängden inom socknen utgör 4000 personer, och antalet af inhyjes och fattighjon ökas år från år, så att fattigwårdens utgifter utgöra öfwer 3000 Rdr Rmt.

För folkundervisningen finnes ingen skola, men socknemännen hafwa nyligen antagit en af Konungens Besallningshafwande upprättad ritning till folkskola i förening med läkarebostad och tingsrum, samt gått i författning om wirlens anskaffande denna winter, så att byggnaden kan påbörjas nästa sommar.

Från Suckasjärwi Sockens Gille.

(Af Herr Kronolänsmannen N. Læstadius.)

En regnig och kylig wäderlek har under sommaren härstädes varit rådande, i början af September inträffade flera frostnätter, som förstörde den wärande jåden så, att ingen annan afkastning än halm af åkrarne kunde erhållas; bristen både på brödsödan och jådestorn är stor, hwarföre jag fruktar att minst hälften af åkrarne måste nästkommande war lemnas ofädda, potatelsen har lemnat 8:de kornet, hösförden har varit ymnig och ged.

Engen förändring uti ladugårdsstötjeln har inträdt. Inom distriktet födes utem ungbofskap ungefärligen 1100 kor,

100 hästar, 1500 får och 20 getter, de sistnämnde förnämligast af fistarlappar.

Juga större utdikningsföretag å myrland äro härstädes ännu påbörjade. Odlingföretag, medelst sänkning af träsk har under sommaren fortgått i Wittangi å Pusajerswi, Montinge och Wierijerswi; i Suckasjärwi by å Gantusjerswi stora träsk, något foder har å dessa lägenheter de sednare åren erhållits, men wäntas mångdubbel afkastning om mera sänkning verkställdes; i Swappodara by äro sänkningar å de nära byn warande träsk fulländade, hwilka och gifwa en god afkastning, men det klagas och att frostläntheten derstädes betydligt tilltagit efter träskens sänkning.

Juga wäganläggningar äro ännu härstädes påbörjade; wäl kunde det wara behöfligt att få väg från Pajala till Wittangi, men allmogen är emot detta företag, emedan wäghållningen skulle blifwa högst tryckande för denna fattiga kommun.

De binäringar, som här idkas, äro linsekning, pottastetillverkning, fiske, som denna sommar varit flen, tjärubräning och sågtimmerhuggning från kronofogar enligt behöriga utlyningar.

Fattigförörjningen är högst tryckande och torde kostnaden derföre bestiga till nära 2000 Rdr.

Engen folkskola finnes ännu här. 2:ne kateketer, som kronan aflönar, besöka lappbyarne, för att lemna undervisning åt lappallmogens barn.

Lapparne hafwa, såsom wanligen är under kalla somrar, haft god tur med sin renafwel, de hafwa och varit fredade för wargar, sedan de fislidne winter dels med fislöpning, dels med jern dödadt alla i socknen warande wargar, till antalet 30.

Från Cuontekis Sockens Gille.

(Af Herr Kyrkoherden J. D. Curtelius.)

Wäderleken och årswerten under året. Sommaren hwilken mera sent infann sig, inträdde med kylig wäderlek och kall bläst, tillfölje hwaraf sänningen stedd senare än wanligt. Den kyliga wäderleken jemte blästen fortfor omwexlande med regn under större delen af Juni. I Juli inträdde en varm wäderlek, som mycket befördrade wertligheten, hwarefter i derpå följande månad temperaturen åter blef låg, med inträffande nederbörd nästan oafbrutet i ungefär en weckas tid, till mehn

och hinder för höbergningen; någon betydligare frost inträffade här icke förrän i September; väl war här lindrig frost en natt mot slutet af Augusti eller Bartholomæitiden, men denna frost gjorde nästan ingen eller obetydlig skada, endast potateskalen blef på mera lågländta och frostlåndta ställen något angripen. Den mera fyliga wäderleken, som med undantag af några weekor, under Juli månad, varit rådande, har menligt inverkat på grödan, och wertligheten fortgått frögt, till följd hwaraf kornet icke hade uppnått full mognad då frosten insann sig i September och förstörde det samma. De så personer, som hunno skära sina åkrar eller någon del utaf dem, fingo en fullt medelmåttig skörd af det ringa utjåde de haft, deremot de åkrar, som lemnats att stå för att uppnå mognad blefwo förstörda af frosten, hwaraf följde miswert. Äfwen å en del åkrar, som blefwo sturna före den starka frosten, hade såd icke uppnått mognad, men eburn af swag bestaffenhet, är den dock åtbar. Kornåkrarne hafwa dertill under året varit beswärade af ogräs, som tagit öfwerhand, och varit ett hinder för kornets wertlighet. Swad rotfrukterna beträffar, så har afkastningen af dem icke heller blifwit betydlig; åringen af potates kan beräknas till 3 a 4, högst 5 tunner af tunnan. Höfångsten har blifwit god. Den i början af slåttern inträffade nederbörden fördröjde och hindrade väl höbergningen, men höet har dock blifwit inbergat ostadadt; afkastningen deraf torde kunna beräknas till $1\frac{1}{2}$ a 1 skinda på tunnlandet å hårdwallsångar, $\frac{1}{2}$ hästskinda å flogsångar och bäckångar, och å jämre ångar ännu mindre afkastning; myr- och kärrångarne hafwa lemnat obetydlig afkastning; en del af dem, som stått under watten, hafwa icke en gång funnat bergas.

Någon förändring till det bättre uti ladugårdsflötseln har icke inträdt, utan flötes ladugården på det gamla wanliga sättet; hwad beträffar antalet kreatur inom socknen, så kan detta icke bestämdt uppgifwas, dock torde af krekreatur finnas ungefär 270 utom ungnöt; hästarnes antal lär belöpa sig till omkring 20.

Beträffande utbildningsföretag, så har väl en och annan gjort försök eller början med utbildning af någon och något kärr, men ännu utan egentligt resultat. Tillfällen att genom sjöars utgräfning och utbildning af myrer utwidga höbålet finnes dock många inom detta distrikt.

Några odlingsföretag hafwa under det förflutna året icke egt rum, hwarfen till återjordens förmering eller till ångens utwidgande.

Förhållandet med binäringar under året. Bjärnbränningen har under året varit obetydlig till följd af de under den sednare tiden nedtryckta priser på denna wara; för öfrigt har förhållandet med binäringar under året varit, som under nästföregående år; hwad flogshushållningen beträffar, får jag äfwen derom åberopa förra årens berättelser; den står på samma punkt, som förut. Som flogstillgången icke är hymig, och flogens återwert långsam, så synes en bättre hushållning med den äfwen inom denna socken wara behöflig. Hwad fisket under året beträffar, så har fiskefångsten uti en del sjellinjöar varit temligen god, uti andra injöar deremot mindre; fisken har i denna trakt betydligt aftagit, så att de fiskewatten, som förut varit fiskrika, fisken förminskats och en del fiskslag derjådes nästan försvunnit. En orsak till fiskens förminskning är att icke blott fullwuxen fisk tages utan och småfisk. Af dem, som idka fiske hafwa och jäterligen några uti sina fisknotar tätare masker än stadgadt är. En och annan har och brukat fänga småfisk i bäckar och småinjöar, hwarigenom en myckenhet af fisk gått förlorad. En bättre hushållning med fisket wore dersöre ganska nödwändig äfwen inom detta distrikt. Fattigwården är ordnad så att underhållet af en del fattiga öfwerlätas åt den minstförbrande, som dertill anses passande, andra fattiga åtnjuta mer och mindre understöd af socknen och fattigkassan.

Beträffande åtgärder för folksupplifsningen, så är med tillhjälp af de medel, som landstinget dertill anordnat åtgärd widtagen för bildande af ett sockenbibliotek i församlingen.

Berättelse öfwer verkställda agronomiska undersökningar inom Norrbottens län år 1864.

(Af Herr Landtbruks-Ingenjören Hent. Magnét.)

Under leppet af förflutna sommar har jag besökt 34 förrättningsställen, hwartill åtgått 125 rese- och förrättningsdagar; derjemte har Länssagronomen L. Wäckström, såsom mitt biträde utfört arbetena inom Jockmacks och Gellivara socknar under en tid af $2\frac{1}{2}$ månader och derunder besökt 18 förrättningsställen. Förrättningsarnes föremål hafwa varit: öppen afdikning, grunddikning, ångewattning, nyodlingar samt sjöfäntning. Arealen af den jord, å hwilken planer till jordsförbättringar uppgjorts, har varit 8579 tunnland, hwaribland järfskildt följande arbeten må anföras:

I Neder-Luleå Socken.

Sänkningen af Skifteswiken. De verkställda undersökningarne visade, att 112 tunnland dels af sjöbotten och dels af den omringliggande wattendränkta marken kunde genom upptagning af en 10,000 fot lång afloppsgraf vinnas till odling och federproduktion. Kostnaden för detta gräfningsarbete är beräknad till 1570 Rdr.

Torrläggning af Gammelstadswiken. Undersökningarne affägo att medelst dammar och jordvallar infreda samt genom uppföringsverk torrlägga den s. k. Gammelstadswiken och utrentes att omkring 375 tunnland sjöbotten skulle på detta sätt kunna förbättras och vinnas till federproduktion.

Sunderby by. Plan och förslag upprättades för afdikningen af 1137 tunnland myrer och wattendränkta marker. Största delen af dessa kärrtrakter äro af god och odlingsbar beskaffenhet och bidraga i sitt nuvarande wattendränkta tillstånd i väsentlig men till klimatets förjämring och frostskadornas uppkomst. De föreslagna större afloppsgraswarne innehålla en längd af 39,790 fot och är gräfningskostnaden beräknad till 13,920 Rdr Rmt.

Rutwiks by. Plan och förslag upprättades för upprepningen och regleringen af de wattendrag, som genomrinna denna bys inegor och nu fördränka stora sträckor af de bördigaste marker. Kostnaden för detta gräfningsföretag, hvarigenom en areal af 1298 tunnland wattendränkta marker kommer att vinnas till odling, uppgår till 29,390 Rdr Rmt och utgöra de föreslagna afloppsgraswarne en längd af 62,000 fot.

Hertsö by. Afdikningsplan utstafades för torrläggning af 72 tunnland wattendränkta marker, belägna invid byns uppodlade fält och med förmånlig jordmon till odling. Kostnaden för detta dikningsföretag är beräknad till 1940 Rdr.

Bensby by. Afdikningsplan utstafades i cirka 400 tunnland wattendränkta odlingsmarker, belägna inom denna bys åkerfält, och därför i hög grad bidragande till att framkalla de frostskador, som tid efter annan hemjöka byn. Kartor och förslag komma under vintern att upprättas öfver detta dikningsföretag, för vinnande af statsbidrag till gräfningsarbetets utförande.

Selets bruk. Besigtning verkställdes öfver de vidsträckt gräfningsarbeten, som härstädes blifwit utförda för beredande af ett 200 tunnland stort fält till öfverfilning, och hade gräfningsarbetet så framskridit att wattningen kan börjas till nästkommande sommar.

Åsiva Landtbruksskola. Plan för åkerjordens afdikning och omläggning i regelbundna skiften utstafades.

I Öfwer-Luleå Socken.

Bodens by. Plan och förslag upprättades öfver afdikningen af tvenne wattendränkta trakter med god odlingsbar jordmon. Afloppsgraswarne längd utgör 10,600 fot och är en areal af 86 tunnland beräknad att förbättras mot en kostnad af 1200 Rdr Rmt.

Swartbyn. Plan och förslag upprättades öfver afdikningen af 215 tunnland wattendränkta marker med till odling förmånlig jordmon och belägna rundtomkring byns åkerregar. Kostnadssumman är beräknad för uppgräfnings af 10,500 fot afloppsgraswar till 1750 Rdr Rmt.

Hedensfors bruk. Ett fält om 10 tunnlands widd inrymdes till odling och upprättades afdikningsplan derå.

Rusån. En myrsträcka om 150 tunnlands widd undersöktes för ängswattning och befanns lägenheten vara särdeles jemn och tjenlig såsom uppdamningsång.

Rasmynan. Tvenne förmånliga forslagenheter insynades till bebyggande och odling.

Buddby by. Afdikningsplan utstafades för torrläggningen af de vidsträckt wattendränkta marker, som på alla sidor omgifwa denna bys inegor och nu anses såsom den kraftigaste orsaken till de nattfroster, som ofta förstöra skördarne. Förslaget öfver detta dikningsföretag, omfattande en areal af cirka 800 tunnland, komma att upprättas för vinnande af understöd af allmänna medel.

Broby by. Afdikningsplan utstafades öfver de cirka 500 tunnland stora wattendränkta odlingsmarker, som ligga i grannskapet af byns uppodlade fält och kommer kartor och förslag att under vinterns lepp upprättas öfver detta dikningsarbete för erhållande af statsbidrag.

Wibby by. Plan uppgjordes för afdikningen af cirka 100 tunnland wattendränkta odlingsmarker, belägna intill byns gamla åkerfält.

I Råneå Socken.

Råneå by. Afvägningar och undersökningar företogs för afdikningen af den s. k. Degermyran, som är belägen midt i byns uppodlade jord och nu anses bidraga till nattfroster och uppkomst. Jordmon är till största delen af god och odlingsbar beskaffenhet; afdikningskostnaden för myran, som innehåller 85 tunnland, är beräknad till 1010 Rdr Rmt.

Medlersteins bruk. En myrsträcka om cirka 50 tunnlands widd insynades och uppgjordes plan för denjemmas afdikning.

En stor del af myran innehåller odlingsbar jordmon. Hela myran kommer att afskidas för det omkringliggande landets förbättring i klimatiskt hänseende.

Niemefel by. En wattendränkta myrtrakt om cirka 300 tunnlands widd, som nu i hög grad anses bidra till nattfrosternas uppkomst, insynades till afskifning och odling. Då bymännena ej anså sig själwa kunna bestrida gräfningskostnaden, komna farter och förslag att upprättas för erhållande af understöd af allmänna medel.

I Neder-Torneå Socken.

Mattila och Nedre Wojakala byar. Afskifningsplan utstatades å en större wattendränkta färrtrakt om 670 tunnlands widd med god och odlingsbar jordmon. Fullständiga förslag kom under wintern att upprättas för erhållande af statsbidrag för arbetets utförande.

I Carl Gustafs Socken.

Karungi by. Plan och förslag upprättades för afskifningen af en sank och frostländig färrtrakt om 90 tunnlands widd, belägen invid den gamla återn. Kostnaden för detta gräfningsarbete är beräknad till 2100 Rdr Rmt.

Kerasjocki by. Denna by är på alla sidor omgifwen af widsträckt myror, hvilka nu i så hög grad bidra till nattfrosternas uppkomst, att byn fått namn om sig att vara det största frostnåste inom socknen. Att utföra en fullständig afskifningsplan öfwer alla myrorna skulle wida öfwerstiga byamännens förmåga, hvarför afskifningsplan upprättades på cirka 1000 tunnland af de myror, som närmast gränja intill de uppodlade markerna. Under winterns lopp kommer farta och förslag att upprättas öfwer detta afskifningsföretag för winnande af understöd af allmänna medel.

I Pajala Socken.

Inom denna socken upprättades afskifningsplaner öfwer trene myrtrakter, tillhöriga byarne **Antis, Pajala och Kengis bruk.** Den sammanlagda arealen utgör cirka 150 tunnland och innehålla de insynade lägenheterna i allmänhet odlingsbar jord. Till följe af myrornas nära läge intill uppodlade fält, anses de bidra till frostskadornas uppkomst och kommer deras afskifning därför äfwen i klimatiskt hänseende att verka fördelaktigt.

Utom dessa mera widsträckt afskifnings- och odlingsföretag hafwa afskifningsplaner blifwit utstatade å flera mindre lägenheter, tillsammans omfattande en areal af cirka 1000 tunnland inom **Sockmocks, Gelliwara samt Piteå socknar.**

Wid tagen kännedom om dessa widsträckt afskifningsarbeten, hvilka ej allenast afse tillgodogörandet af landets bördiga odlingsmarker, utan företrädeswis undanröjdandet af anledningen till de nattfroster, som nu så ofta förstöra landtmännens skördar, så vittna desamma ej allenast om att hägen och intresset för ett förbättrade jordbruk wafnat i alla delar af länet, utan äfwen att insigten om de större afskifningarnes nytta på landets klimatiska förhållanden numera blifwit allmänt erkänd och insedd.

Flera af dessa arbeten äro wisserligen af det omfång att jordegarna af egna tillgångar se sig urståndjatte att kunna bestrida gräfningskostnaderna, i synnerhet som afskifningen ofta måste, med hänseende till den kyla, som de wattendränkta markerna sprida på de omkringliggande trakterna, utsträckas till så stora widdar, att des odling ej kan medhinnas på flera år, men äfwen detta hinder för landets utveckling är numera undanröjdt genom de rika anslag, som Rikets Ständer bewiljat de nerrä länen för dylika ändamål.

De anslag af allmänna medel, som hittills utgått för större afskifningsföretag inom Norrbotten hafwa i de omkringliggande trakterna lemnat de wackraste resultat öfwer sin gagnande werkan, i det de framkallat en mängd enskilda företag af enahanda beskaffenhet; det wore därför önskwärdt om, wid fördelningen af de nu bewiljade anslagen, afseende kunde jästas wid deras i spridning till alla delar af länet, hwarigenom utan twifwel den största nytta skulle uppstå för såväl den enskilda, som det allmänna.

Berättelse till R. Hushållnings-sällskapet.

(Af Fiskeri-Assistenten Herr Baron E. G. Cederström.)

Wid den berättelse jag nu har att afgifwa angående mina iakttagelser och förrättningar under tjänsterejorne i länet för lidne sommar i och för fiskodlingens och fiskeriernas befrämjande, får jag nu den äran först meddela hwad jag till Kongl. Landbruks-Akademiens förvaltnings-komité i min årsberättelse derom anför. Det innefattas hufwudsakligen i följande:

a) Angående laxodlingen och laxfiskerierna.

"I de elskar der timmer- och brädflottning eger rum, kunna fiskerna möjlighwis lida skada deraf, om ej tillses, att afsallet af timmer m. m. undanröjdes innan flottningen medgif-

weß, emedan i metiätt fall affallet kan komma att lågra sig öfwer och förderfwa lekplatier, wälla uppgründningar m. m.; och i de elskar åter, der timret går löst, kan äfwen möjligen förörjats skada deraf wid försjarne, der lärar lätt af desamma såras och ihjelslås, hwarförutan timret ej mestast der också torde lägga sig emot fiskebyggnaderne, hwarest sådana finnas, då det ibland kan blifwa en orsak till desammans rasande."

"Sedan det numera är kändt att man ganska lätt kan längre tid och månadstals bewara laxar i jump, om jumpen är väl konstnerad och tillräckligt rymlig, utan någon risk för att djuren der skola blifwa oanvändbara eller serdeles mycket sämre än om de wistades i elswen, har det förefallit mig, att försäljning af färsk lax, wid våra nu så lättade kommuniktionsanstalter bör blifwa mycket mera winstgifwande än försäljningen af salt lax. Jag grundar denna förmodan, ty något annat är det icke, dels på stiluaden i prisförhållandena å färsk lax i Norrland, Stockholm, Göteborg och London, dels derpå att man kan transportera färsk lax med lätthet långt wägr om den inpackas i is och slutligen jennwål på det förhållandet att då en tunna salt lax i allmänhet anses wäga 16 Lispund, åtgår wäntligen till densamma omkring 22 Lispund färsk lax. Så framt icke i kommersiella förhållanden, med hwilka jag icke är bekant, några hinder möta, synes mig derföre en så beskafad rörelses öppnande, helst i stor skala, måhända kunna bidra till icke så obetydlig winning för prowinsen. Man har nemligen uppgifwit för mig att medelpriset å färsk lax i London varierar mellan 1 och 3 shilling sterling pr skåp., och att i Norrland köpes färsk lax för 3 a 3 1/2 Riksdaler lispundet."

"I juridiskt hänseende hörde jag omtalas en rättegång angående rättighet att fiska lax, hwars resultat skulle hafwa blifwit en dem, enligt hwilken en laxpata, belägen något öfwanom fallhuswudena till 2:ne serstilda elsgrenar, i hwardera af hwilka fingsådra skulle beräknas, just af denna anledning läwer blifwit underkänd, ehuru patans fångningskrets ej skall hafwa varit utsträckt utöfwer hwad eljest wäntligt är der fingsåder beräknas, hwilken fråga, såsom präjudikat betraktad, hwad speciellt fiska angår, synes mig vara af serdeles betänkelig beskaffenhet, så framt i förfatningarne ej afståndet ifrån fallhuswudet är uttryckligen bestämdt inom hwilket fiskeverk så anläggas; hwarföre jag, som dock i öfrigt icke tagit närmare kännedom om förhållandena, än att jag på stället besett patan, liksom på annanodan finner mig föranlåten omnämna saken."

"I en laxbed der jag kom att yttra, att ehuru jag för egen del icke hade öfversatt mig med saltning af lax, tillstodde

jag mig liksom kunna uppmäna dem, som hafwa öfwerinseende derwid, att åtminstone låta anställa försök att saltbränna kärnen inwändigt, hade jag den tillfredsställelsen att af personen, som embesörjde saltningen, emottaga till svar: Ja! det har Herrn minjann rätt i, ty i det der kärlet håller sig laxen mycket bättre än i de andra och det är kolbrändt. Jag granskade kärlet och fann det vara ändamålsenligt brändt."

"Detta förhållande föranleder mig utbedja mig Kongl. förvaltnings-kommittéens uppmärksamhet på den stora winning i flera hänseenden, som kunde erhållas om våra wenska gran- och furukärl, sannolikt för alla fiskevarer i allmänhet, inwändigt kolbrändes. Då förfatningarne öfversättas sig med kärnens ordentliga märkning, så were det kanske icke så alldeles principwidrigt att de också wärdade sig om att sjelfwa warorna ej blifwa hwarken alltför litet eller alltför mycket märkta. Så widt jag förstår, får märket sin högre tydning då äfwen warornas kvalitet deraf kan i någon mån bedömmas."

"Wid Kiwiranda pata i Torneå elf öfwerwar jag den i. f. lettningen, eller den förrättning då laxarne utstiftas mellan de fiskeberättigade m. fl. Bland den mängd blanklaxar jag der warieblef, såg jag ett par individer med större blanka fjellbelagda släckar, å hwilka sorts släckar jag tillsörerne ej fästat serdeles uppmärksamhet; men då jag nu närmare granskade dem med lupp, förefom det mig, som om de flesta fjellen i släckarne eller åtminstone ganska många af dem hade öringfjellens former, hwarför jag frågade någon bland de närwarande, om der finnes flera dylika medaille-laxar. Benämningen slog så an, att jag fick höra den återupprepades och erfara, att antalet af så beskafade laxar ej war så alldeles ringa i förhållande till den mängd, som icke hade dylika släckar, som fanns på stället. Ehuru jag anser sannolikt att dessa släckar möjligtwis kunna vara märken efter de järnader laxarne erhållit, och ehuru jag icke tilltror mig kunna garantera att jag då i hast bedömde släcksjällens former riktigt, så wägar jag dock här yttra, att en fullständig wettenskaplig utredning öfwer blott denna fråga angående laxarne så väl i fysikologiskt, som i zoologiskt hänseende möjligtwis bör kunna blifwa af icke ringa intresse, ty att alla fjellen i släckarne hwarken till form, storlek eller riktning fullt öfwerensstämmade med de andra närliggande blanklaxsjällen, derom är jag temligen wiss. I öfrigt bör jag anmärka att dessa släckar förefomma regelbundet, än på denna, än på den andra delen af kroppen."

"Med afseende å laxfiskena i Norrland ber jag slutligen Kongl. förvaltnings-kommittéen hafwa i åtanke den flagan, som

ja ofta höres, att de dithörande fiskebyggnaderne förstöras genom elfvarnes flödade, kunde någon kraftig hjälp mera speciellt hwad angår bragder och redskap i allmänhet anstättas åt fiskerierna i riket och det på ett lika planmessigt, som ändamålsenligt sätt, ja kunde jag hoppas att mina bemödanden icke varit alldeles förgäfwes och att stor wälsignelse och winning deraf skulle beredas festerlandet."

"Sedan Herr Landshöfdingen m. m. i Norrbottens län lemnat det för mig dyrbara bewiset på intresse för mina bemödanden, att han personligen afreste åtföljd af mig till Haparanda, i ändamål att befördrå larodling i orten, hoppas jag att så den samma numera enligt af mig uppgifwet sätt, bemödanden göras inom prowinsen i följande wattendrag, nemligen: i Torneå, Kalix, Råneå, Uleå och Piteå elfwar."

b) Angående strömmingsfiskerna.

"Strömmingen säljes i Norrbotten efter wigt- och rymdmått, men icke per wal, hwilken ganfka ändamålsenliga plägsed måhända bör vara, för att icke jäga för mycket, allmänt känd af öfriga saltjöfiskare i riket."

"Den derwarande strömmingsfiskande personalen war i allmänhet icke benägen att behandla warerna annorlunda än hitintills af den anledning, hwars wigt det är swårt för mig att rätt bedömma, att de anjågo det finnarne, hos hwilka de hade sin förnämsta afättning, önskade så den saltad så, som fiskarne brukade salta den."

"Mina inwändningar mot deras plägsed att alltid wid fiskandet lägga garnen sänka intill bottnen, att begagna betydligare stenmasjor till sänken än wanligt är på andra orter och alltför swaga hallband, bemöttes med det swar, att de wisjerligen någon gång se strömmingen wid ytan, men hëllo dock för jäkraft att det waktadt, såsom hittills brukat varit, fånga den wid bottnarne, att de swaga hallbanden nyttjades i affigt, att i den händelse hallarne skulle fastna bland stenarne wid bottnen, garnen skulle kunna bergas wid upptagningen utan att slitas sönder och hwad tyngden af stenarne beträffade, så ansågo de den behöflig för garnens qwarhållande."

"Mitt wälwilliga erbjudande att försöka skaffa dem dresgarn för att sätta dem i tillfälle med wisshet utreda förhållandet, lemnades utan afseende."

"Mågot bör jag kanske här widröra ett förhållande, som wäckte min förundran, men hwars anledningar jag icke kan förklara. Enligt hwad fiskarne wid Malörn för mig uppgifwo, skulle när hafswattnet i desja trakter hastigt och ymnigt faller ut wid nordlig wind, den samma jällan blifwa lång-

warig, hwilket deremot wanligen plägar wara förhållandet, då hafswattnet under det denna wind blåser långsamt faller.

"Öwäntadt war det för mig att träffa den brednosade varieteten al fångad i Kalix elf och gös i till Råneå elfs wattendrag hörande s. l. sel."

I anledning af hwad jag sålunda dels under mitt wistande i prowinsen och sadermara hos Kongl. Landtbruks-akademien förvaltnings-komite anmärkt, angående de sannolika fördelarne af att afyttra laxen färst i stället för saltad, utbeder jag mig nu ierskildt så påkalla Kongl. Hushållnings-sällskapets uppmärksamhet å ett yttrande af Herr A. Smitt, intaget i förhandlingarne wid Rionde Danska Landtmanna-församlingen i Ödenje år 1863. Herr A. Smitt har deri bland annat uppgifwit att för några år sedan kostade lax å Bornholm endast 6 a 8 skilling skålpundet, emedan man den tiden i följd af gammal wana derifrån afyttrade dels färst, dels ganfka medelmåttigt behandlad rökt lax i Köpenhamn. Numera erhålla Bornholms fiskare nära tredubbla priset för skålpundet af den anledning, att Herr Konjul Næne uppköper lax och jänder den per ångbåt och jernwäg till Berlin, Wien och Paris.

I öfwerensstämmelse med den af Kongl. Hushållnings-sällskapet lemnade hänwisning, adresserade jag mig i och för larodlingen till nedannämnde herrar och män, nemligen wid Boden och Wittjerf till Herr N. Lindgren och S. H. Berglund, wid Ödensforsarne till föreståndaren för laxfiskerna derstädes Öneqwist och till fiskaren Granström; wid Waijakala till Herrar G. Sundberg, S. Pållo, Herr Konjul S. W. Lind och Herr Isak Benjamin; wid Rödup till Herr Grunden; wid Yttermordjerf till Herr Förvaltaren wid sågverket (Sjöström?); wid Råneå till Herr Landsfiskalen C. D. Bergmark och wid Arnemark till Herr Inspektoren N. S. Håggström och Herr Bosthållaren N. A. Björk, hwilka alla benäget åtagit sig att enligt min anwisning företaga sådan odling.

Under medverkan af Herr Handlanden och Riddaren Asp-lund försärdigades i Haparanda en modellsump till lekfiskars uppamning och en modell-fläckningslåda. Dylit attirail har under min tillsyn afwen blifwit försärdigad wid Yttermordjerf, wid Råneå och wid Arnemark samt en fläckningslåda wid Hållforsen.

Härwid bör jag hafwa den äran nämna, att odlingsåtgärderne böra minst 3 a 4 års tid och i utwidgad skala med från 10 till 30 fläckningslådor i hwardera elfsonrådet och derutöfwer i Uleå och Torneå elfwar, ja framt omständigheterna det medgifwa, fortjättas, intilldeß af de der erhållna resultaten

visas om och i hwad mån genom dessa odlingsåtgärder åstadkommes önskad lartillökning, hwarwid likwäl antingen innehålllet af fläckningslådor, d. w. s. rommen eller ock de nyututfläckta ynglen rättast ju närmare fläckningstiden des bättre böra spridas och utplanteras i flera stilda delar af elswarne å grunda platser utmed fallen, der ynglen kunna finna skydd och tillräcklig föda.

J anseende till den mängd roffist och fiendtliga förhållanden för laxyngel, som förekommer i Kalix och Råneå elswar, befarar jag likwäl mycket, att åtgärder för ändamålet vinnande i dessa elswar måste utsträckas äfwen till yngels wård. Som denna sistnämnda dock är både kostsamare och beswärligare än enjamt romomwården, har jag trott det wara rättast att först försöka hwad genom den lindrigare utvägen kan winnas, hwilket jag dock hänstuter till Kongl. Hushållnings-sällskapet bepröfwande, enär både wid Gällforsen i Råneå elf och mellan Rödne och Rödne's jägwerk förekomma så bestaffade smärre wattendrag och lägenheter, som lämpa sig jerdeles wäl för yngels wårdsanläggningar, och under förutjättning att bättre fångningsanstalter än som nu förefinnes, snart komma att anläggas wid Gällforsen, återstår för sakens tillwägabringande endast swårigheten att anskaffa till förutjättningarna lämpliga personer och medel.

Då jag förmodar att den inspektion öfwer laxpatorne i Neder-Kalix elf, som Kongl. Hushållnings-sällskapet af mig äskat, hufwudsakligen afsett att så utredt hwilla brister, som möjligen kunnat finnas i dessa bragders konstruktion, får jag den äran meddela, att jag om dessa pator anmärkt, att både det s. k. skiftet och den öfra gasweln varit ställda alltför mycket winklerrätt mot sjelfwa strömfallet, hwaraf enligt mitt förmenande wärlats, att en del af de laxar, som kommit upp mot skiftet och der mött den mycket tvära wäggen, stundom wändt tillbaka utför elswen, utan att derefter söka sig in i karet. Skiftet och öfra gaswarne i patorne böra nemligen hafwa en sned riktning upp mot strömfallet, dels för att bättre wägleda laxarne till ingången, dels för att så wattnet wid ingången att strömma utåt och ej inåt eller parallelt med karet, hwarigenom enligt erfarenhetens witsord fiskarnes insteg befrämjas. Wid Bredwiks karsina, hwarest strömmen war lindrig, syntes mig de lokala förhållandena mer egnade för användande af s. k. stafagård, än för det mer kostsamme karsina fiske.

Wid Edensforsarne erfordras nästan oundgängligt till de öfre laxpatornas skyddande att något lämpligt wärn anbringas i strömmen öfwanom dessa pator, som på ett eller annat sätt

kan afleda det utför forsén löst gående timret från dem, emedan de annars fortjätt äro swårt blottställda för wådan att genom timmerflottningen raseras, oberäknadt de hinder, jem genom timret, des undanrödjande m. m. åstadkommes för fisket i öfrigt.

Det pågående höga wattenståndet och den starka strömmen wid Gällforsen i Piteå elf woro under min derwaro hinderlige för undersökning om anläggning och användande derstädes af fiskwerk. Så widt det kunde utredas från land, syntes åtfylliga platser i forsarne något nedanför fallet tjenliga för anläggande af så bestaffade kar, som nyttjas i Gaswelaen wid Gelle till lax och öringsfångst och ett par ställen strax nedanför fallet, hwarest strifarne sammanflyta från stilda riktningar syntes mig wara möjligtvis användbara för nätutläggning, under de tider då timmerflottning ej pågår, förutjätt att fäste åt näten kan der anbringas och att boten i öfrigt der är tillräckligt ren. Under min derwaro försöktes notdragning i ett af derwarande warpen, hwartill då användes 3 man, en wid tagen, en wid notutgifningen och en för rodden, men då strömmen är så strid, som den nu war, erfordras ytterligare en man, som kan med landfästa inhala båten då roddkarlen ej maktar erdentligt och nog skyndsamt ro båten till land. Den begagnade noten war ock något för grund för det dåwarande höga wattenståndet. Hwad i öfrigt angår de Piteå stad tillhöriga fiskena wid Gällforsen, så framgick af de underrättelser, som erhöles dels på stället, dels i grannskapet, att fiskande efter lax både medelst ljustring och genom notdragning, hwaras behögenhet jag icke war i tillfälle att bedömma, bedrifwes af andra än stadens fiskare nedanom fallen, wid hwilket förhållande åfästningen af Piteå stads fisken, huru dessa fisken än kommer att anordnas och konstrueras, måste blifwa i hög grad beroende af bestaffenheten utaf fiskandet och tillgodogörandena nedanför och af den waksamhet, det nit och den rasthet, som kan komma att utwecklas både hwad angår kontrollen öfwer fiskets lagenliga bedrifwande och af fiskandets utöfning i öfrigt.

Så länge odling af lax och börsting pågår i elsområdena, bör odling af andra ruffistslag der icke företagas, i synnerhet icke nära intill eller i grannskapet af landstigningsplatserne, emedan man derigenom skulle utsätta sig för att förswaga werkingarne af laxodlingen. Deremot befrämjas laxodlingen genom odling af sik och af betesfistlagen i allmänhet, hwarför jag i slutet af denna berättelse skall i korthet meddela hur man derwid bör tillwäga.

Den ifrågakatta laxodlingen i Lappträsk eller Grundträsk samt refegneseringarne wid Lanter, Pjerker och Arwidsjaur samt af Lainejaur och Malå träsk medhunnos ej denna gång, hvarför jag anhåller få hafwa dem tillgodo om tillfälle dertill framdeles blir mer gynsam.

Emedan jag under mitt wistande i Piteå undandrog mig att hålla det föredrag, som blifwit begärdt, rörande förmanen att inskränka netfisket och fisket med mjårdar under högsta ledtiden på wåren, anser jag mig nu böra redogöra för beweelsegrunderna till mitt förhållande i det afseendet.

Enligt min uppfattning kunna nästan alla slag af fiskefisker både misbruktas och nyttigt användas; att därför medverka till inskränkning af bruket af ett eller annat speciellt redskap för så bestaffade fall då de möjligen kunna nyttigt användas, anser jag, då fråga är om inskränkningarnes tillämpning såsom hittills wanligen brukats för obegränsadt antal år, widsträckt områden samt utan afseende på hanesfiskefiskarne wid jerskilda tillfällen kunna komma att arta sig, wara en åtgärd af jerdeles betänkelig art och såsom något hwilket alldeles icke är af beskaffenhet att i industriellt hänseende böra mycket rekommenderas, allra minst i en ort eller inom ett landskap med gles befolkning och der ett hårdt klimats härjningar litet emellanåt förswäras anslaffandet af de behöfliga näringsmedlen, så framt icke denna åtgärd, i följd af bewisligen inträffade misförhållanden wid fiskandets utöfning, måtte såsom juridiskt korrektiv anlitas för att hejda ofskid, i hwilket fall likwäl frågan derom lämpligast afhandlas inför den auktoritet och på sätt, som fiskeriförfattningen föreskrifwer. Dessa inskränkningar innebära nemligen alltid ett partielt undanhållande af och uteslagnande från nyttjanderätt af egendom och förwärf af tillgängliga födoämnen, hvarför det och måste wara af wigt för derwid intresserade parter, att bedömandet af dessa inskränkningars behörighet och behöflighet icke företages annorlunda än i samband med ett omsorgsfullt och människowänligt samt tillika fullt lagenligt afwäganande af de fiskberättigades och af de dem omgifwande befolkningarnes behof och rättigheter.

Från naturalhistorisk synpunkt åter betraktad, måste frågan om behörigheten och behöfligheten af dylika inskränkningar i ganska många fall och så länge naturen i öfrigt hwad angår åtgärderna i och för fiskeförökningen öfwerlemnas helt och hållet åt sina egna tillgöranden, anses wara mycket twiswel underkastad, af det enkla skäl, att de blifwande verkningarne af dylika inskränkningar för så bestaffadt fall icke så helt och hållet bero af endast det förhanden warande tillståndet och af

hwad som skett, som mången hittills torde hafwa föreställt sig, utan bestämmas jemwäl i icke mindre mån af hwad som kommer att ske, och som esomoftast är swårt att på förhand tillförlitligt beräkna; hwilket allt bör kunna inses, då man öfwerwäger å ena sidan naturens förmåga att med biträde af några så fiskar åstadkomma ofantliga fiskeförråder och å den andra de mångfaldiga och mäktiga krafter naturen kan disponera öfwer för att föröda fiskeföretplantningens produkter. Härwid är att ihågkomma, att de påräknade förmanerna och winsten af inskränkningarne möjlighetsvis kunna både i följd af naturens reproduktionskraft och i följd af dess kraft att föröda järfelas; ty kommer naturen att utwedla sin stora reproduktionsförmåga i öfwerwäganande mån, så har man att besara, att inskränkningarne icke behöfts och att behållningen deraf blott bidrager att öka öfwerflödets wäder, ja till och med att om den fått upphemtas i rättan tid, den och kunnat blifwa bättre och nyttigare använd och kommer naturen att utwedla sin förödande förmåga i öfwerwäganande mån, så kan det ifrågakattas om besparingarne i följd af inskränkningarne och om besparingarnes afwelsprodukter komma att skonas. War nu gällande fiskeriförfattning har därför ganska wisligt öfwerlemnadt till större delen åt de fiskberättigades egna förödmunnande att bestämma om de inskränkningar i berörde afseenden, som de kunna wara hugade att påtaga sig och hwilka enligt mina åsikter oftast äro underkastade industriel och ekonomist riss samt följaktligen och att anse swarare såsom twång eller straff för dem, som skött fiskena illa, än såsom ofelbara utwägar till deras upphjelpande.

Man må dock icke påbörda mig, att jag, wid framläggandet af denna åsigt, har för åsigt att bestrida det ju icke förmaner i wisja fall kunna winnas till fördel för fiskeförökning genom dylika inskränkningar, ty det har jag wisst icke, men jag anser resultatet deraf oftast mycket owisja och tror mig därför böra uppmäna till synnerlig urskilning och försigtighet wid dessa utwägars anlitan. Det är för öfrigt påtagligt, att lokala förhållanden, lekplatjernas beskaffenhet, redskapens sammansättning och isynnerhet de fångade warornas användande o. s. w. måste öfwa ett mäktigt inslytande på frågan om den större eller mindre ändamålsenligheten i hwarje speciellt fall af att inskränka bruket af notar eller annan fiskefisker; men om under netfisket eller annat fiskande en wis erfordrig och tillräcklig andel af det uppsångade begagnas till fortplantning och odling, så är det swårt att utfinna giltiga grunder för att hindra desamma. Enahanda är förhållandet med

de fångster, som ske medelst mjärdar. Gagnet eller skadan af deras nyttjande är beroende af sättet huru de och det med dem uppfångade användes. Derwid bör likväl ihågkommas, att detta redskap wanligen förtärdigas af inhemsta föga kostsamma ämnen, och att den mört, som dermed fångas under lektid kan mycket längre hållas wid lif, än den som fångas andra tider och således bidrager till lättnad wid omsorgerna och arbetet att anskaffa erforderligt antal betesfisk samt slutligen äfwen, att fisket i mjärdar i förening med ändamålsenlig röntställning med lätthet kan så ordnas att det mycket befrämjar fiskeplantningen.

Den mest lämpliga, fogliga och tillika i praktiskt hänseende mest tillförlitliga utväg att motverka den fiskeförminskning, som kan befaras af oförsiktigt fiske, ware sig under lektid eller eljest, anser jag vara odling, genom befrämjande hwaraf jemväl den insigt terde smänningen allt mer och mer så tillfälle att utvecklas och så rötter bland allmänheten, som är mycket behöflig, för att på öfvertygelsens och erfarenhetens stundom nödesamma, men dock fredliga vägar, tillwägabringa fiskens ändamålsenliga handhafwande.

Det är wißt sant, att odlingsföretagen äfwen kunna vara underkastade risken att förfela sina lusten, men förlusterna derwid kunna beräknas och den jäkra behållningen är erfarenhet, då deremot den jäkra behållningen af de prohibitiva bestämmelserna wanligtvis utgöres å ena sidan af missnöje och lagöfverträdelser, och å den andra bland annat och af ådagalagd oförmåga att genom wederbörliga kontroller motverka dessa fiske-nämnde.

I följd af det mig gifna uppdraget att inspektera de förnämsta stationerna för strömmingsfisket utestefr kusten, besökte jag, åtföljd af hemmanssegaren Carl Olof Bergström följande lägenheter, nemligen:

1:o. **Ytterby** i Neder-Skåne, som enligt uppgift lär beboas af omkring 35 hemmanssegare af hvilka fiskas strömming, lax och annan fisk, dels i hafsbandet och utmed kusten, dels wid Lutfjärds och Hålsögrund. För närvarande funnos der 25 båtar, omkring 400 stötar, 100 largarn, 20 a 30 större och mindre rybjer samt 8 a 10 smärre notar, 30 a 40 sammar långa och 5 alnar djupa i hugget. Laxfisket under året hade dittills varit lönande.

2:o. **Lutfjärdsgrund** hwarest nu lågo 4 båtar. Strömmingsfisket hade varit godt. Fiskaren Gustaf Ersson hade för ett par weckor sedan på 14 stötar fått omkring 20 tunnor.

3:o. **Lutfjärds** med 3:ne jerskilda lägen. Skäret lär ibland besökas af ända till 30 a 40 fiskarbåtar. Strömmingsfisket bedrefs wid följande utgrund, nemligen: Hållan, Sangisfjärden, Torssfjärden, Höjan, Mellangryndan, Olof Nils grynda, Österbotten och Förderfvet. Laxfiske idkas wid ön, men i år hade ej mycket wankats. Strömmingsfisket hade en del af fisktiden varit förmånligt. För närvarande lågo der 12 båtar.

4:o. **Malörn**. Strömmingen, som der erhålles, fångas dels wid följande närmare åen belägna grund, nemligen: Skar-men, Pippingen, Bladen, Skatan och Nurge, dels wid utgrunden Launa, Norge, Djukan, Nygrundet, Lauto, Nöja, Pöunda och Kepsis. Dessa fiskegrund låra ursprungligen hafwa blifwit upptäckte af finnar, som också i forda tider innehaft fiskläget, men numera få arrendera några af de derwande fiskebodarne utaf Nittala bor. Wid min ankomst lågo wid läget blott några få båtar, tillhöriga fyrmästaren och lotjarne, men natten mellan den 19 och 20 Juli ankommo dit 6 st. större fiskarbåtar från Skåne i Finland för att der idka strömmingsfiske.

5:o. **Hålsögrund**, hwarest då lågo 4 båtar, deraf 3 från Ytterby och 1 från Seiwietz. Skålhundar syntes i grannskapet af åen och 2:ne s. k. Wikare hade kort före min ankomst blifwit fällda af en bland de fiskande.

De här öfwan uppgifna antalen å båtar, som funnos wid lägena torde vara något mindre än det antal, som wanligtvis eljest årligen besöka dem af den anledning att min ankomst inträffat så tidigt att en del af de fiskande, som ämnade taga till der, ännu ej hunnit anlända.

Båtarna, beräknade för 2 man och 14 a 16 stötar på hwardera, woro dels s. k. snipor, dels ökar med akterspegel. De sednare ansågos något mer wärliga för sjön och tillika något rymligare akterut. Längden från stäb till stäb varierade emellan 23,5 och 26 fot, höjden midskepps mellan 1,72 och 2,3 fot, bredden midskepps mellan 5,7 och 6,3 fot. Lotsbåten wid Malörn, som ansågos vara snabbseglare, bygd på klink med 4 1/2 bord, hade följande dimensioner: längden 22,8 fot, bredden öfwer sidorne midskepps 6,5 fot, djupet derstädes 2,23 fot. Afståndet mellan förstäf och mast 9 1/2 fot. Bredden derstädes lika med den midskepps. Språnget förut 2 fot. Språnghöjden mellan förstäfwen och akterspegeln öfwersteg båtens höjd midskepps med 1 fot och 3 linier. Akterspegelns öfre brädd 2,2 fot och djupet 0,5 fot. I allmänhet nyttjas råsegl. En och annan begagnar likväl sprijsel, dock utan want eller s. k. bemsegl.

Genom Herr Doktor M. Gishlers i Kongl. Vetenskaps-akademiens handlingar för år 1748 intagne beskrifning om strömmingsfisket i Norrbotten är bekant, att strömmingen omkring 30 år före sistomförmälde tid i dessa trakter varit mer sterwert, så att sedan strömmingen blifwit smärre, garnmasserne måst göras $\frac{1}{2}$ del trängre än förut, att stötfiske i förda tider der idkats äfwen om dagarne, att torst der fångats på djupet i icke obetydlig mängd, äfwen som att s. k. waskbul der erhöillits.

En del af dessa uppgifter från en förfluten tid synes särdeles egna att framkalla spörsmål om, huruvida det kan vara möjligt att hafswattnet den tiden i dessa trakter varit betydligt mycket saltare än för närvarande, och i samband dermed huruvida det kan vara anledning befara, att salthalten i Bottenwikens watten fortjatt skall aftaga. Wid öfwerwägande af de betydliga, oafbrutet fortjatta stötwattens tillflödena å ena sidan samt af det tränga utrymmet och det jemförelsewis ej serdeles betydliga djupet i Östra Öwarken, genom hwilket det ej som oftast afbrutna tillflödet af saltwatten kan antagas ega rum, samt af fastlandens förmodade fortjatta höjning öfwer hafwet, synes sistnämnde farhåga icke vara absolut förkastlig. hvarför jag ansett mig böra anhålla om Kongl. Hushållningssällskapet uppmärksamhet derå.

Temperaturen i ytan af hafswattnet war den 16 Juli en fjerdedels mil ute till sjöb utmed Kusgrundet + 13:o, och följande dag utanför Mälörn + 14:o. Sälten i ytwattnet war knappt märkbar för imaten. Fiskarne uppgåfwo för mig att sydliga och sydosliga windar, någon gång äfwen nordost wero fördelaktigast för strömmingsfisket. Gishler antog sydliga, sydosliga, östliga och nordostliga, helst då de efterföljdes af wester sydväst eller westlig wara fördelaktigast. Nordliga och östliga windar plåga åtföljas af lågt wattenstånd, sydliga och westliga af högt.

Tillgångarne af de små kräftartade djur, som utgöra strömmingens hufwudsakliga föda, syntes mig ute i öppna hafwet och i trakten kring Mälörn ej wara betydliga, men mina så iakttagelser i det afseendet måste naturligtwis anses wara alldeles otillräckliga för att kunna tjena till vägledning för bedömandet af det allmänna förhållandet hwad födeämnen angår i denna del af hafwet; likwäl må härwid anmärkas, att så wäl enligt Gishlers, som enligt, om jag minnes rätt, de nuvarande fiskarnes uppgifter, den strömming, som erhöles wid utgrunden i öppna hafwet wanligtwis plågar wara magrare än i synnerhet den, som erhöles höst och wärtiden i fjärdarne inom-

stärks, hwartill Gishler likwäl ansåg anledningen wara den, att den förutnämnde strömmingen drefs och kastades af stormar, under det den sistomförmälde siet wara mera i stillhet.

Strömmingsstötarne synes sedan Gishlers tid icke hafwa undergått några serdeles wäsendtliga förändringar. De wero nu liksom då omkring 16 a 20 samnar långa, 11, 12 a 13 fot djupa, mastorna eller ingarnet af lingarn 18, 19 a 20 knuthwarf på foten. Flarteln och fall af inodda dubbla tagelsnören. Stenteln af hamp. Stötena torst, deraf åtgick omkring 4 skalp. till hwart garn. Ingarnet wägte omkring 3 skalp. En stöte af 16 samnars längd och 10 fots djup wägte allt inalles med ingarn, telarne, flarnar och hallband 11 skalp. Till hallbanden, som wero anbringade på en och en half samns afstånd från hwarannan, nyttjades löst spunnet blångarn. Spånaden af ingarnet betalades med 36 skilling skalp. och bindningen med 1 Rdr 12 skilling alnen eller med 7 Rdr för $5\frac{1}{2}$ alns stöt. Telarne uppgåfwo kostar omkring 3 Rdr. Före utläggningen påstenas stötarne med temligen stora aflånga stenar af omkring ett och ett halft liispunds wigt tillsammans för hwar stöt. Simmarne, som idkade fiske wid Mälörn, nyttjade djupare garn om 18 till 20 fot med 8 skalp. stöten och 2 liisp. stenar. Längden af deras garn war nära densamma, som swensflarnes, eller omkring 18 a 20 samnar.

Stötarne utlades om aftnarne och upptogs tidigt på morgonen. Undertelnen med stenarne lades midstepps i båten och flarteln utmed bakre roddbotten återut. Till hwar warpa räknas 4 a 6 till 8 stötar, hwilka ordnas i båten och sammanbindas den ena efter den andra. Wafaren eller wetten, i orten kallad dobb, lägges med sin fästa af s. k. lapptåg öfwanpå garnmassan. Andra dobben lägges på botten mellan sittbetarne förut. Wid utläggningen står fiskaren midstepps wänd återut och kastar först ut dobben på öwäders sida, sedan fästet blifwit angjord wid garnet; derpå ger han ut stenteln på samma sida, då den öfriga delen af garnet och flarteln under båtens medelst rodd underhållna framskridande af sig sjelf går öfwer jorden sedan roddtullen återut blifwit borttagen. I yttre huggan af sista garnet i warpan angöres fästet till den andra dobben, som då warpan är utlagd också utkastas. Någon vidare förankring af garnen egde ej rum.

Sedan stötarne på morgonen äro upptagna och de fångade fiskarne urplockade, och stenarne aflossade och lagda åside, upphäftas stötarne på serfilda, som mig syntes ändamålsenligt inrättade s. k. stötkarmar till torfning.

Till garnens i. t. lättning eller färgning nyttjades mjölen-
ris, bresilja och alun.

På Gotthland der skötarne äro omkring 3 famnar djupa,
16 famnar långa, med masser a 28 till 33 knuthvarf på aln,
nyttjas omkring 5 stälp. korf och 7 stälp. sten till hwar garn,
men hwar garn uppbäres afwen af 2:ne ferskilda dobbar och
hwar warpa förantras wid ferskilda säntstenar, genom hwilken
anstalt den fördel winnes att garnen kunna böjas eller sänkas
till hwad djup fiskaren anser lämpligast.

Stenarnes tyngd och flötenas myckenhet å skötarne wid
oswanberörde fisklägen i Norrbotten samt den omständigheten
att de alltid sänkas intill botten, måste bidraga till ingarnets
stramning och nötning, och i den mån botten är stenig eller
ejemni utjätta garnen för fästen.

För min del tror jag därför, att det åtminstone bör förö-
kas att föranfra garnen wid ferskilda fästen förjedda med wa-
tare och tillräckligt stora stenar för att qwarhålla hela warpan
och att antingen nyttja mindre sten å ijelfwa garnen eller od
i stället för sten endast en stadig tref af hamp utmed under-
teln för att draga ned garnet med, såsom lär brukas på ett
och annat ställe i England. Mr strömmen ej för stark, hwil-
ket ej kan bedömmas förr än det blifwit genom direkta försök
utredt, erbjuder användandet af detta sätt fördelen af att ström-
mingen af garnen undwikes och garnmassorna få sin rätta
ställning, nötningen minskas, garnet blir fästare och tiden
som nu åtgår till på- och afstening besparas, hwarjemte må-
hända också större trygghet winnes mot fästen. I samband
dermed torde afwen försök böra göras om ej strömmingen kan
fångas annorstädes än blott utmed bottenarne, helst genom
både äldre och jednare tiders erfarenhet är nogsam kändt, att
strömmingen afwen i dessa trakter ibland ses utmed ytan och
att dess steg och wandringar i allmänhet högre eller lägre inom
hafwets rymder mycket lämpas efter temperaturen, windrigt-
ningen, strömmen och ljusstyrkan i wattenet, samt under lekti-
derna såsom det vill synas efter det sammans större eller mindre
tätthet. Det är likwäl sannolikt att wattenet på djupet afwen i
norra delen af Bottenwiken är något saltare än utmed ytan,
och att strömmingen, som älskar och triswes i det saltare watt-
net, i följd deraf här mer än å andra orter håller sig utmed
bottenarne. Önskligt wore därför att frågan om wattenets större
eller mindre salthalt i Bottenwiken på större och mindre djup
under skilda årstider och wäderleksförhållanden så wäl ute i
hafwet, som inne i fjärdarne komme att göras till föremål för
speciel noggran undersökning och utredning.

Sjöolyckor förenade med manspilla bland fiskarperjona-
len jades hafwa warit jallhynta i Norrbotten, men förluster af
garn lära en och annan gång hafwa egt rum.

Då af de äldre iakttagelserna angående strömmingsfisket i
Norrbotten framgår, att der förekommit flera skilda former
eller varieteter strömming; Gislér uppräknar 4 dylika, nemli-
gen: 1:o. fill; 2:o. war- och höstströmming; 3:o. skötström-
ming, och 4:o. notströmming. Widegren emtalar i berättel-
sen af år 1860 blott 3, nemligen: 1:o. fillströmming; 2:o.
warströmming, och 3:o. gångströmming; hwar till kommer att
Gislér bestämdt uppgifwit, att i. t. romaga strömming och
kniffströmming eller wasbuk, som funnes i orten, borde hän-
föras till en annan fillart, nemligen skarpsill; om hwilka fisk-
former fullständiga beskrifningar saknas, ehuruwål om deras
lefnadsätt, kroppsstorlek, lektid och wandringar m. m., hwarje-
handa andra serdeles minneswärda meddelanden blifwit lem-
nade, har jag dels i följd af uppgifternes skiljaktighet, dels och
under förmodan, att en detaljerad beskrifning om de yttre
kroppsformerna af de strömmingsracer, som finnas i norra de-
len af Bottenwiken, der dessa djur måste anses wistas liksom
wid gränjen af sina samsläktningars wanliga lefnadsförhållan-
den, möjligtwis kan i naturalhistoriskt hänseende blifwa af mer
omfattande intresse och derjemte tjena till wägledning för be-
dömandet och iakttagandet i en framtid af de skilda racer-
nas ortliga och tidsförhållanden, ansett mig böra försöka att
här någorlunda utförligt redogöra för beskaffenheten af den
strömmingsform, som jag anträffade och undersökte under mitt
wistande wid Malörn och af hwilken jag hit medfört några i
bränwin inlagda exemplar, dem jag här sedermera närmare
granskat.

Utmärkande igenkänningsstecken för racen syntes mig wara:
stora ögon, mer än wanligt breda gällor, tänderna i underkä-
ken mer synliga än å annan strömming och de spjutlika fjällen
öfwer bufsenorna owanligt långa, mer än hälften så långa
som dessa fenor. Totallängden varierade mellan 5,7 och
6,2 decimaltum, bålens höjd d:o mellan 1 och 1,05 d:o, bredden
öfwer ryggen å spritlagda exemplar 0,4 d:o; hufvudlängden $\frac{1}{4}$
af kroppslängden till stjertsenroten; ögats diameter $\frac{1}{13}$ och $\frac{1}{14}$
af samma längd; underkäkens spets räckte ej till pannans linea;
nedra fliken å den mer än wanligt breda gällorplåtens un-
derbrädd ej eller fyllest så lång och spetsig som wanligt; mel-
lan nosspetsen till ryggsenans början längre än derifrån till
stjertsenroten och nära lika långt, som derifrån till hälften af
stjertsenan; bufsenornas läge nära, men dock något framom

midten af ryggsenan, från nosspetsen till bröstsenfästet längre än från buksenfästet till anus och derifrån till stjertsenroten nära lika långt ungefär, som från buksenfästet till anus. Själ- len å lefwande exemplar isynnerhet wid och omkring stjertsen- fästet prunkande med metallglänsande färgstiftningar; ryggen blå; afwelsämnena så utbildade hos en del att lek syntes kunna ega rum i Augusti eller September; rudimenter till större de- len af copipoder träffades i maglücken. Emedan Gishler an- märkt att den s. k. **notströmmingen** har rödaktiga käkar eller täcklod då den wårtiden uppkommer och enligt Widegrens upp- gift den s. k. **gångströmmingen** skall hafwa rödaktiga kinder, förtjenar måhända nämnas, att å de spritlagda exemplaren jag hittfört är en del af gälloppet och förloppet köttfärgad, hwilket icke syntes å de lefwande, och hwilket jag funnit härröra af blod- samlingar under gälloppsplåtarna.

Som ingendera af de andra strömmingsformerna af mig warseblefwo, kan jag icke om dem lemna någon detaillerad be- skrifning, men måste uttala den önskan, att jemwäl om dem mer detaillerade underrättelser än som för närwarande mig we- terligen äro att tillgå, måtte insamlas och göras tillgängliga för wetenenskapen.

Sommarfisket, som wid lägena bedrifwes med stötar, börjar i Juli och fortsättes i 7 a 8 weckors tid till medlet af September.

Färst lär strömmingen betalas högst med 1 Rdr löspun- det; saltad gällde den för tillfället 19 Rdr tunnan. Fiskarne ansågo tunnan böra betalas med minst 18 Rdr för att om- kostnaderne och arbetet skulle kunna anses fullt ersatte. Ärliga medelfångsten uppgafs kunna beräknas till, wid Malörn, 12 tunnor per båt och wid Lutfärsgrund, om jag fattade uppgif- ten derom rätt, 10 tunnor per man. Gishler, som ansåg tun- nan salt strömming kosta fiskaren omkring 18 daler koppars- mynt och uppgifwit att den då gällde föst 24 a 26 daler, men lagd, 30 a 36 daler, allt kopparmynt, synes hafwa ansett fi- skarnes ärliga medelfångst af både not- och stöfströmming upp- gå till 30 a 40, dock för somliga år till endast 20 tunnor. Widegren har uppgifwit att ärliga medelfångsten wid några lägen inom Luleå stärgård beräknats till 15 a 20 tunnor per båt. Wid medlet af sjuttonhundratalet lär höstströmmingen varit serdeles fet. Gishler säger fet som al. Enligt Widegren skulle den s. k. **fullströmmingen**, som lär leka wid islefnings- tiden, wara betydligt fet, men wårströmmingen deremot, då den erhålles på utgrunden, om höstarne mager, likwäl fetare om den erhålles inne i wifarne. På de ställen der jag gjorde

efterfrågningar i dessa afseenden tycktes åsigtarna wara delade i fråga om hwilkendera årstiden höst eller wår den fetaste ström- mingen erhöles.

Åf dessa uppgifter torde kunna slutas, att winsten af sy- selsättningen med yrket i orten för närwarande icke kan anses wara serdeles betydlig, isynnerhet icke wid låga fiskpriser och följaktligen och att ett bland wikkoren för att denna handtering skall kunna blifwa mer winstgifwande för sina idkare är, att waran underkastas sådan behandling att den kan betinga nå- gotlunda högt pris. Det af fiskarne uppgifna förhållandet att de hafwa sin mesta afsättning af strömming till finnar, som önska få waran beredd på jätt hittills brukats, synes mig derför möjligtwis i det fall kunna tillstynda fiskaren någon werkelig fördel, att finnarne också betala jemförelsewis högre pris än som kan erhållas å andra orter. I annat fall bör största fördel wäl wäntas deraf, att waran behandlas så att den kan betinga högt pris hwar helst den utbjudes.

Enligt C. D. Bergström tillredes den salta strömmingen af somliga på följande sätt: Den gälas och stöljes samt på- saltas med 3 kappar salt, beräknade för halstunnan, samt om- röres och får sedan stå i 3 dygn, hwarefter den inpackas i kår- let der den skall blifwa och påsaltas då med högst en kappe salt på halstunnan. Åf andra fiskare hörde jag att man af- wen begagnade de gamla sätten med blodlake och tapplake, hwilka åtgärder wauligen widtagas dels för att underlätta gäl- ningen, dels för saltbesparing, men hwaraf enligt erfarenhetens witsord waran blir hwarfen serdeles god eller rätt pålitlig, isyn- het icke om dermed behandlad strömming får wid lägena längre tider stå utslätt för lustens och solens åwerkan.

Det är onekligen förenadt med ej ringa swårigheter för de fiska- de att wid sådana tillfällen, då fångsten någon gång blir mer än wauligt ymnig, få allstammans wäl anjadt och sal- tadt, enär man swärligen lærer kunna fordra af en person att den skall kunna medhinna gäla mycket öfwer en tunna om da- gen och ej ens så mycket om strömmingen icke förut warit på- rimmad eller lallagd. Jag tilltror mig likwäl kunna tillstyra fiskarne att i så beskaffade fall heldre salta strömmingen egä- lad med 5 a 6 löspund salt på tunnan, än att lägga den i blodlake, hwaraf så wäl som af den på gälningen följande stöljningen i lake eller watten mycket af strömmingens must och fetma förspilles. Will man nödwändigt använda blodlake och tapplake, så bör den åtminstone uppkokas, skummas och si- las samt stå att klarna mellan hwarje gång den begagnas. Gälning bör dock icke underlätas när den utan elägenhet kan

verkfställas, emedan gälad strömming är begärligare i handeln än den ogälade, ehuru somliga vilja påstå att ogälad salt strömming kan blifwa lika välsmakande, som den gälade under förutjättning att den blifwit ändamålsenligt behandlad i öfrigt.

I allmänhet anses af sakkunnige följande wilkor hwad behandlingen beträffar af erfarenheten bekräfta de såsom erforderlige för erhållande af bästa wara, nemligen: skyndsamt gälning och saltning med godt salt 4 a 5 högst 6 löspund per tunna, quantiteten lämpad efter warans större eller mindre fetma eller fasthet; ordentlig inläggning, så hård packning som kan åstadkommas, påfyllning eller ompackning sedan waran hunnit sätta sig, uteslängande af lusten och kärlets tilltäppning genast och alltigenom ända från början efter första inpackningen, samt lakens ofta omrinnande öfver waran, åstadkommen genom kärlets omstjelpning litet emellanåt och nyttjande af endast för ojsmak fria, rena och lufttäta kär. Det är nemligen till en stor del genom iakttagande af dessa wilkor, som den holländska och skottiska fillen erhåller sin utmärkta smaklighet. Härvid måste jag erkänna att det undgick min uppmärksamhet huru bestaffade de wid strömmingstillverkningen och saltningen wid lägena begagnade kärlet i allmänhet wore. För mig uppgafs att de wore af gran, att heltunnan kostade 2 Rdr, halstunnan 1 Rdr och fjerdingen 50 öre. Gislef anmärker att inpackningstunnor och fjerdingar på hans tid öfwerallt i Norrbotten wore illa gjorda och glefa, så att lusten fick tillfälle intränga bland strömmingen. Om detta förhållande ännu fortwarar, så måste det i hög grad ofördelaktigt inverka på warernas godhet. I anledning häraf tillstyrker jag Kongl. Hushållnings-sällskapet att uppmana fiskarne, att neqa tillse att de kär, som ännas till uppbewaring af salt strömming äro täta, försedda med säkra band, tjocka stäf och bottnar samt att de blifwa kolbrända inwändigt, helst innan stäfwen och bottnarne hepfogas; hwilket allt om det kommer att iakttagas, otwifvelaktigt och så lär bidraga till warans större smaklighet och längre bibehållande.

För öfrigt tror jag för min del, att det wore fördelaktigt för de fiskande att till lägena medföra ett efter omständigheterna lämpadt antal mindre kär än fjerdingar, på det de med större lätthet må kunna undwika att utsätta den saltade strömmingen för lustens åverkan m. m.

Rättast bör strömmingen allra sist så fort den kommit till land och blifwit tagen ur garnet, inkastas i ett större kar, påsaltas med omkring 1 fappe per tunna och omröras, hwarefter gälningen företages. Sköljningen i watten bör undwiskas, och

strömmingen i stället rengöras genom afstrykning med handen eller astorkning på annat sätt; hwarefter försares så, som här öfwan är nämndt.

Medgifwer tiden strömmingens sortering, så att strömming med utbildad hård rom och mjölke, spädare strömming, lekströmming och utlekt strömming sorteras och inpackas hwardera slaget i serffilda kär, så torde och framdeles kunna påräknas att för den bättre waran skall kunna betingas högre pris.

Det är för mig angenämt att nu få meddela Kongl. Hushållnings-sällskapet, att Nils Henrik Tiffe från Sestlar och min följeslagare i skärgården Carl Olof Bergström, båda åtagit sig försöka att salta strömming efter här öfwan uppgifne sätt.

Huruvida egentlig wasbuk verkligen förekommer i denna skärgård eller ej, samt huruvida den sist, som af fiskarne lär inläggas till Anjowis med socker, sandel, frita, salt och peppar endast utgöres af blott ung ännu ej fullwert strömming, kunde jag ej utreda af de uppgifter, som derom erhöles, men får den äran nämna, att verklig wasbuk blir mycket smaklig om den behandlas på följande sätt:

Till en fjerding öföljd och ogälad färst fet wasbuk tages omkring ett halft stop sönderstött grått salt, hwarmed rimas; hwarefter den får stå i ett dygn. Sedan tager man sönderstödt och sammanblandadt $\frac{1}{4}$ skålp. kryddpeppar, $\frac{1}{4}$ skålp. starkpeppar, $\frac{1}{2}$ skålp. pudersocker, 2 lod nejlifor, $\frac{1}{4}$ skålp. sandel, 2 lod lagerbärsblad, hwilka hwarfvis utströs och utlägges öfwer wasbuken under inpackningen i kärlet deri den skall förwaras, hwarefter ungefär hälften af rimlaken tilljättes. Öfwan på lägges en lös botten med lätt tyngd på. Efter 3 wecker kan den ätas.

De tider, helst om hösten, då mycket ryggfet strömming erhålles, kan en utmärkt smaklig wara deraf beredas, nemligen i. t. inlagd strömming. Alldeles selfri och färst inlägges strömmingen öföljd och ogälad i god winättika, der den får ligga så att åttilan står öfwer den samma i 24 timmar. Användes ej fullt god winättika, så blir waran jämnre. Sedan injaltas den med kryddpeppar, lagerbärsblad, spanst humla, socker och något litet sandel uti ett inwändigt kolbrändt kär. Som den snart och mycket krymper böra kärlet efter 14 dagars eller 3 weckors tid påfyllas med wara af samma tillverkning och lake. Kärlet hållas täppte. Den bör ej ätas alltför färst eller förr än den legat i 3 wecker.

Man har föreskrifwit användandet af Lüneburger-salt, renad, smält jalspeter och spanst humla till omjaltning af norst fill, för att bringa den till samma smaklighet, som Holländsk.

Sag lemman derhän huruvida samma medel kunna vara användbara för vinuande af förbättrad smak på saltad strömming, men otvifvelaktigt inverkar saltets mer eller mindre gedhet och renhet i högst väsentlig mån på varan. Det är därför och af mycken wigt att rena och goda salter finnas i handeln att tillgå för de fiskeande.

Affallet af strömmingen eller det s. k. strömmingsgälet hyntes flerstädes wid lägena utkastadt i sjön. Då tillgång lär finnas i sjelfwa skärgården till kalk, twelar jag icke tillstyrka Kongl. Hushållnings-sällskapet, att uppmuntra fiskarne att af detta affall bereda gödningsmedel, hwilket åstadkommes derigenom att strömmingsgälet i stället att bortkastas intages under tak i hus eller bodar och blandas med $\frac{1}{3}$ af sin wigt osläckt kalk, då deraf erhålles ett för jordbruket nyttigt fiskeguano.

Utem strömming fångades i skärgården äfwen lax, börsting, fisk, fisklöjer, gedda, lake och id.

Laxen fångas med ferskilda garn, 30 a 32 famnar långa, 6 till 14 alnar djupa, maskorna a 6 och $6\frac{1}{2}$ hwarf på aln, hwilka utställas i linie från strand med s. k. med. Betydligaste laxfisket i skärgården uppgafs vara wid Gasta skär.

Börsting fångas, dock ej jerdeles ymnigt, med flytreswar af hamngarn. Tassarne äro 5 a 6 qwarter långa, fästade på omfring 3 famnars afstånd från hwaran. Kroken stor som en vanlig geddstångkrok af messing och försedd lifsom den med ferskild tass af något gröfre wirad messingsstråd, hwilken lifwål är dragen genom twenne ferskilda å frothalsen anbragta hål, så att den icke ledas utan sitter fast. Sedan betet, som wänligen utgöres af färst strömming, är påträdt, böjes messingtassen så att fisken kommer att i wattnet stå upprätt och i sin naturliga ställning. Mellan hwar tredje krok uppbäres reswen af ett flöte. Den utlägges å 3 a 4 famnars watten.

Sterfiken lär leka i början af November och fångas om hösten utmed fastlandet i nät samt erhålles om wårarne jemwål i ofwan omförmålde stora rybhor. I Salmis hamn uppmetades under min derwaro en sterfisk med wänligt metispö, hvars krok war agnad med en köttbit.

Siklögerne fångas wid Michaeli-tiden.

Id fiskas med not och nät, ibland någorlunda ymnigt till och med wid Malörn. Näten lära läggas öfwer wifar i hwilka fiskarne sedan upphemtas med ljuster.

Sik lär betalts färst med 1 Rdr 50 öre, salt med 2 Rdr lispundet och med 16 Rdr för halstunnan; fisklöjer med 8 Rdr halstunnan, färsta med 1 Rdr lispundet. Kommen säljes jer-

stildt till 12 a 20 skilling skälp. Gädde lär färst gälla 1 Rdr a 1 Rdr 25 öre lispundet.

Den förödelse å strömming, som åstadkommes genom Skälhundar öfwerlagades redan af Gihler. Jag hörde redan under mitt förra besök i länet för några år sedan omtalas att man der begagnade ett slags gillertverk för att fånga dessa djur, men jag blef hwarken då, ej eller denna gång i tillfälle att inhemta närmare detaljerad kännedom om sättet. Som jag emidlertid lyckats få kunskap om ett å Gottsta Särön med mycken fördel användt ganska finnrift och tillika föga kostsamtt sätt att fånga dessa djur i s. k. kut- eller slagnät, har jag ansett mig böra här bilägga bekräftning öfwer användandet och utställningen af detta redskap.

Fångningsättet är beräknadt på skälarnes plägsed att lägga sig på stora flacka stenar i hafsbandet utmed stränderna eller på grunden. Man wäljer därför till fångsten helst sådana platser, der skälar wänligen hafwa tillhåll. Af de der befintliga stenar begagnas helst de åt hwilka skälarne wifit sig gifwa företräde om de i öfrigt hafwa passande läge, eller och utlägges ferskilda stenar antingen en och en eller och 2 tillsammans aspafsade för stilida wattenstånd. De stenar, som anses icke lämpa sig för fångsten, men möjligen ändå kunna erbjuda skälarne tillträde antingen bortredjas eller beläggas med s. k. hinderstenar, hwarmed afses att förekomma skälarnes uppsteg derå. Stenarne måste läggas omsorgsfullt på $\frac{1}{2}$ a 2 alnars djup och med beräkning att wattnet i början och under höstmanaderna då det ännu är warmt kan få stiga högst 3 a 4 tum öfwer stenens uppstegs yta, men för wintern, sedan wattnet blifwit kallt och då skälarne gifwa företräde åt sådana stenar hvars öfre yta ligger öfwer wattnet, måste ytans läge vara så aspafadt att den kommer att ligga antingen alldeles horisontelt med wattenytan eller något lutad utåt sjön och icke lägre sänkt än att den blott i bräddarne följes af wägiqwalpet. Om platsen är wäl wald och stenarne blifwit wäl lagda, så kan man och räkna på att skälar skola der söka plats och nattqwarter. Det kommer då an på att hafwa så tillståndt wid stenarne, att skälarne, sedan de kommit upp på dem, kunna der instängas och qwarhållas tills man binner bemäktiga sig dem. För det ändamålet begagnas det s. k. kut- eller slag-nätet, som är rundbundet af 12 famnars omfrets och omfring 1 famn eller 13 maskor djupt. Maskorne hålla 4 tum mellan knutarne och löpa öfwer båda teluarne. Garnet är af treslaggen hamp, groft ungefär som en swanpenne eller vanlig logg-lina. På Särön börjar denna fångst i slutet af Augusti och

slutar om våren i April. Nätet utlägges kring stenen eller stenarne, om de äro 2:ne, och undertellen drages eller skjutes medelst ett enfem för ändamålet inrättadt verktyg, kalladt färet, intill dem utmed botten och hopknytes så nära intill dem, som möjligt medelst fast yggla åt landsidan. På hvar sin sida om stenarne, nemligen utåt sjön och inåt land, har derförinnan blifwit utlagd en 7 alnar lång stång af omkring 3 a 3 1/2 tumes diameter, i hwilken på 5 alnars afstånd från hvaran blifwit intoppade 2:ne så kallade tjugor eller flykstänger å hwardera af hvilka utmed flykan åt landsidan är med jernfler fästad en stor flat tung sten, hvars ändamål är att thunga ned flykstängerna i watten medan nätet är gillrädt. Öfverteln af nätet fastgöres genom 3:ne halsslåg omkring flykstängen så att garnet hänger innansför densamma samt mellan den och stenarne omkring 1/2 aln öfver wattenytan. När nu nätet blifwit sålunda upphäadt på alla 4 flykstängerna, bör efterseas att det står jemnt spändt och på tillräckligt afstånd från lägerstenarne åt landsidan, så att det wid de på denna sida befintliga flykstängernas nedfällning ej må falla öfwanpå lägerstenarne. Stängerna och flykorna böra vara svartbrända för att icke styllra och skrämma skälarna. På 2 a 3 samnars afstånd utåt sjön från de stora lägerstenarne och nätet utlägges en stadig sten af minst 3 a 4 pundes wigt, från hwilken 2:ne fäster utligga, som fastgöres hwardera å endera af de yttre flykstängernas öfra ända. Nätet gillras derigenom att sedan flykstängerna blifwit nedfälda, denna sten utdrages utåt sjön till de härterne blifwit sträcka, då öfwen densamma bidrager att hålla flykstängerna och nätet tillräckligt jäukte mot botten. Wid de öfre ändarne af de båda inåt land warande flykstängerna fastbindes en troß af 8 a 9 alnars längd, wid hvars midt angöres en j. t. draglina, som kan wara af flera hundra samnars längd, lämpad efter de lokala förhållandena. Sedan nätet är utställt och nedlagt på sätt här blifwit nämnt, sträffes draglinan lindrigt fram till den plats der dragningen skall göras. Der bör derför genom en nedslagen påle eller annan lämplig anstalt samt å linan genom en knut eller något annat märke wara utwisadt, hur mycket af linan får indragas då nätet uppreses, på det att densamma då ej må slå öfwer, i hwilket fall det blifwer lätt för skälen att från stenen begifwa sig till sjö. Näten utställas wanligen wid frånlandswind och wittjas 3 a 4 gånger om natten då det är mörkt. Emedan skälarna anses hafwa mycket godt wäderforn, plåga de som skola förrätta dragningen, iakttaga att wälja sådan wäg till dragstället att vinden från dem ej kommer att blåsa direkte

mot nätet, hwarförutan de skulle löpa fara att skälen begäfwe sig till sjö, innan de hunnit fram till dragningsstället. Sedan dragningen är gjord begifwer sig manskapet genast derefter ut för att bemäktiga sig rofwet, om något är fångadt, och för att ånyo lägga ner nätet.

På detta sätt fångas ganska mycket skäl på Gottska Kärön, ibland flera individer om natten wid ett och samma ställe.

Bilaga.

Artificiel fortplantning.

1:a af Sif.

Rommen befruktas genom tillsats af en droppe utaf hansfiskens mjölke i ett flatbottadt, med friskt watten nära fylt stenfat, å hvars botten blifwit utströdt ett tunnt lager wäl rensköld sand. Rommen bör nästan hjelfmant framrinna ur djuret när det hålles upprätt, innan den får användas. Omedelbart efter skedd befruktning utbreddes rommen bland grus i samma slags kläckningslådor, som nyttjas för lax å hwilka wattenhålen likwäl kunna wara något mindre än i dem för laxrommen.

Sifrommen utvecklas på mellan 4 a 7 månader. Låderna kunna utställas både i ström och stillastående watten och böra ombonas eller beläggas med sten så att de ej lätt rubbas genom bläst e. i. w. från sina platjer.

Tillsynen och behandlingen är i öfrigt lika med den af larrom.

2:o af Sd.

Idrommen anfördes wid de fasta ännan, som den berör omedelbart efter framkomsten ur djuret så framt den är fullt mogen. Befruktningen måste i följd deraf verkställas öfwer de föremål man ämnar använda till rommens uppbärande under utvecklingstiden. Dertill äro tjenliga stenbelagda eller med mossor eller gräs bewärta bottnar under strömfåra; öfwen stänglar af käl- eller rörwax, inhägnade inom hag; eller lena granrisqwistar, som jäkert fastgöras helst i strömfåra, allt detta lämpadt efter de lokala förhållandenas beskaffenhet.

Kläckningstiden för idrom är emellan 14 och 18 dygn.

Emedan mörkt som bekant är företrädeswis afjätter sin rom å färskt granris när det finnes för honom att tillgå wid eller i närheten af lekplatjen, plågar man för att befrämja detta siffslags fortplantning i stället att anställa konstbefruktning, anordna ändamålsenliga risutställningar å lekställen, hwilket kan göras på flerahanda sätt, hwarwid man likwäl alltid bör tillse att riset, (helst granris) som bör wara öfwigt och lent, ej hårdt sammanpackas, utan utbreddes så att det bildar hwalv och öppningar, mellan hwilka djuren kunna med lätthet framkomma.

Bland de flera sätt, som kunna för ändamålet användas, är följande ett bland de lämpligare:

Längs utmed stranden wid lekplatsen på 2 högst 3 alnars afstånd från wattenranden låter man nedslå små störrar, hvilka med en eller ett par fammars afstånd från hvaran få framstå så högt öfver wattenytan att de icke kunna öfverpolas af vågorne. Några dagar innan leken wäntas, nedstjutes öfver hwardera stören en rymlig hank genom hvilken ett par färsta hfwiga granisgrenar instickas så att de af sidogrenarne qwarhållas i hanken. Rifet nedtryckes så att det väl omförljes af watten och toppändarne wändas alltid inåt stranden. Något längre utåt ijön på lekplatsens djupare watten, men ej gerna på mer än en famns djup, försänkas eller fästas på annat sätt telningen af granis på något längre afstånd från hvaran än störrarne.

I strömmande watten använder man större och mindre wafar till mörtleken, hwarwid man tillser att rifet får ligga glest och så ordnad och uppburet medelst widjar att det bildar hwalflika affatjer.

Mörtrommen fläcks wanligen mellan 10:de och 14:de dygnet efter befruktningen.

Öfwerfigt öfwer trädgårdsodlingen i Pitca 1864.

(Af Herr Telegrafkommisarien L. A. Ringius.)

Under året hafwa inga nyanläggningar blifwit gjorda, endast förra årets underhållne och delwis fullbordade. De under föregående åren hitförstrifne träd och buskar äro ännu så unga på platsen att om deras hårdighet ännu icke något bestämdt omdöme grundadt på här gjorda erfarenheter kan afgifwas. Genom flerårig erfarenhet för orten såsom fullt lämpliga utrönte äro: *Caragana arboreascens* (fullt hårdig åtminstone till Haparanda och troligen wida längre norr ut.) *Lonicerata tatarica* (fullt hårdig.) *Ribes aureum* och *Rubus odoratus* (äfwen fullt hårdige — den sednare bör ej jäknas i någon trädgård.) *Sambucus racemosa* och *Spiræa torbicolia* (isynnerhet den sednare will stundom topprisja, dock utan att deraf egentligen skadas.) *Amelanchier Botryopium* (en särdeles wacker hög hwitblommande buske med rikt flor tidigt på våren, swartblå wälsmakande bär i Juli—Augusti. Är liksom eswan wämnda *Caragana* passande jämwäl fristående, som i grupp och äfwen till häckar) planterad här sedan hösten 1862, har uthärdat wintrarne fullkomligt, icke alls topprisjet eller annars lidit,

bar i år mogen frukt, torde äfwen kunna, som för orten fullt lämplig rekommenderas fastän ej länge förjött på platsen. I öfrigt torde blott böra nämnas att resultaten af de gjorda försöken, sådana de hittills wisat sig, hafwa varit mer än wäntadt gynsamma, så hafwa t. ex. hästkastanien, sockerlönnen, äfwensom fruktträden och de öfrige hitförstrifne och utplanterade träd och buskar alldeles utan betäckning väl uthärdat förra wintern. Endast almen och några försbär (*Ostheimer Weichjel*) hafwa alldeles gått förlorade.

Blomsterodlingen tog under förra sommaren snabbare fart och man såg här åtskilliga prattblommor, som ej varit synliga här förr, äfwen fick man se på kall jord utplanterade fruktwerter såsom *Dörnröjer*, *Verbener* och *Fuchsier*, ja till och med *Agapanthus umbellatus* och *Lilium lancifolium*.

Rötswextodlingen gaf i allmänhet god afkastning, böror ielslogo dock fullkomligt. Gurkor odlades endast på hank, gåfwo rik skörd. Älsrötter, rosor, rhediser och rättikor gåfwo utmärkt god skörd; kålrötter på nyupptaget land, fastän sådde direkte på platsen (således sent) gåfwo frukt af öfwer 8 skålpunds wigt. Morötter och rödbetor gåfwo rik afkastning. Sallad och ipenat d:o d:o. Ärtor: sockerärter gåfwo god skörd; — med den i förra årsberättelsen omnämnda sorten spritärter, som går i handel under namn "*Daniel D'Houste*," gjordes nya försök med ännu fördelaktigare resultat än förra årets. De som wore uppdragne af här mognade fröärter gåfwo mogna frö den 8:de Augusti och de från Stockholm, på samma plats lagda, hitförstrifne mognade några dagar seduare.

Den 12 och 13 Maj kunde man på torrare platser påberja att arbeta i jorden, jag sådde då blomsterfrön på kall jord, den 14 Maj sådde jag på kall jord rhediser, äfwensom morötter, mangold, rödbetor och lade ärter (ingen annan sådde så tidigt.) Den 10 Juni började winbärsbusken och den 14:de frusbärsbusken blomma, nu blommade äfwen återbären, *Primula cortusoides* och d:o. *veris elatior* och *Galanthus nivalis*. Den 16:de blommade häggen, *Phlox verna* och *auricler*, den 17:de smultronen, den 21:ste försbär, den 27 äpple (astrafan) och rönn, den 30:de syren. Inga nattfroster skadade wertligheten på våren. Natten till den 28 Augusti inträffade första höstnattfrosten (offadlig i stadens trädgårdar,) under de två påföljande nätterne inträffade äfwen nattfroster, under dessa nätter skadades gurforna i mina öppna drifbänkar. Dahlierne och allt ömtåligt bortfrös under natten till den 27 September. Wintren inträffade mycket tidigt och hindrade höstarbetena.

Den 18, 19 och 20 Oktober föll mycket snö, som sedan blifwit liggande, marken war redan förut hårdt fälad.

**Utdrag ur berättelsen till Kongl. Landtbruks-akademien
om Ålwa landtbrukskola för år 1864, af skolans
föreståndare.**

En af lärlingarne afgick förra hösten för att biträda wid sin faders jordbruk; men twenne nya lärlingar ankommo wid samma tid.

Churu de tre sista sommarne varit för Norrbottens jordbruk genom klimatiska förhållanden ganska nedslående, så har likwäl, hwad landtbrukskolan widkommer, deß spannemålsproduktionen stigit från 210 till 438 kubikfot i afkastning, waktadt $\frac{2}{3}$ af kornsförden, på den mindre afdikade jorden helt och hållet bortfrös under den för Norrbotten swåra natten emellan den 15 och 16 sistlidne Augusti; men på den jord, som föregående höst blef med omjerg tegplöjd och i öfrigt erhöill behörigt bruk, lemnades en mogen och jemn sförd innan den ofwannämnda frostnatten inföll.

Sommaren 1861 uppgjordes afdikningsplan af undertecknad för nyodlingarne, hwilken plan blef under sista sommaren, ehuru då till största delen werkställd, godkänd och gillad af Herr Ingeniör S. Magnét.

Under förra sommaren har nyodlats 21 qwadratreswar, 9372 sträckfot, 3 fot djupa, 7 fot i dagen breda diken baswa blifwit grädda samt 2000 last sten bortförda från odlingarne.

Äf för orten mindre allmänna wexter har linet lemnat i afkastning 2 liisp. efter 2 kannors utsjäde, hwaraf synes således att denna wext äfwen under mindre gynsamma omständigheter lyckas wäl.

Ladugårdsstötjeln har lemnat bättre resultat, än under de föregående åren, till följd af sårskildt instängda beteshagar och något kraftigare winterutfodring, men ännu återstår mycket att åtgöra i dessa båda fall, äfwen som för anskaffande af mjölkkor. De kor, som blifwit uppfödda wid skolan äro större och af fördelaktigare kroppsformer än de wanliga af allmogens kofkapsrace. En ko af blandad Myrshire och Strömsholms race är inköpt och tjurar af både hel- och halfblod Myrshirerace äro att tillgå. För närwarande winterfodas 1 st. tjur, 18 st. kor, 7 st. ungnöt och 5 st. hästar.

Styrelsen öfwer Ålwa Landtbrukskola.

Ordförande: Landshöfdingen m. m. E. P. Bergman.

Sekreterare och Skattmästare: Tel.-Kommissarien A. Cajanus.

Redamöter: Förvaltnings-utskottet.

Bruckspatronen D. Hummel.

Handlanden m. m. E. Åsplund.

Vice Konsuln J. Bodell.

Handlanden B. Forsberg S:r.

Handlanden D. D. Sundberg.

Inspektörer: Förste Landtmätaren J. E. Nyström.

Kaptenen m. m. N. B. Ström.

Handlanden J. M. Finell.

Suppleanter: Ingeniören E. Ruuth.

Ingeniören P. A. Brännström.

Handlanden N. E. Bergström.

Skolans föreståndare: Herr J. J. Sandstedt.

Lärare i veterinär m. m.: Länsdjurläkaren J. D. Jakobsson.

Lärare i skogshushållning: Extra Öfverjägaren N. N. Sawist.

Sammandrag öfwer Hushållningsfällskapets räkenskaper

för år 1864.			wid 1864 års slut.		
Inkomst:			Tillgångar:		
Kassa-behållning	1,631	63	Kassa-behållning	466	39
Försålt en Djur	175	—	Diverse inventarie-perjedlar	1,928	38
Återbetommen prenumerations-avgift	1	20	Fordran af Ålwa Skola	7,325	72
Behållning af Brännvins-avgiften	465	4	100 Aktier i Skolan	7,000	—
Inslutne Årsavgifter	378	25	Fordran af Tillberg	9	12
Summa Rdr rmt	2,651	12	Summa Rdr Rmt	16,729	61
Utgift:			Skuld:		
Till premier wid Råneå-mötet	100	—	Thundsfjellsta fonden med räntebehållningen	2,023	99
Ålwa Skola	45	11	Summa tillgångar	14,705	62
Inköpt 1 Sullblodstjur, jemte omkostnader	294	25			
1 Mullharf, 1 Pleg, jemte omkostnader	85	90			
Till Herr Tillberg å Storebro för redskap	60	—			
Diverse utgifter	1,599	47			
Kassa-behållning	466	39			
Summa Rdr Rmt	2,651	12			

Sammandrag af Afwa Landtbrugs-skolas ræfenslapper for år 1864.

Indkomster:			Utgifter:		
Anslag af Staten (deruti ingår 1000 Rdr till under- visning i skogshusholdning)	5,000	—	Utbetalt å udestående skulder	374	61
De af Lånets Husholdningskassap	1,000	—	" Afsløninger	3,003	78
Aktie-egarne indbetalt	80	—	" for Egendommen	597	81
Diverse indkomster vid skolan	474	50	" " Husholdet	361	49
Lånets Husholdningskassap lemnat	45	11	" " Inventarie-persejlar	346	72
			" " Materialier	50	95
			" " Kreatur	258	10
			" " Ladugården	21	—
			" " Jern & Stel	32	67
			" " Sløjd & Smide	175	—
			" " Reparationer	218	37
			" " Diverse omkostnader	357	91
			" " Afbrudet	711	20
			" " Renter	90	—
Summa Rdr Rmt	6,599	61	Summa Rdr Rmt	6,599	61
Skolans tillgångar vid årets början:			Skolans tillgångar vid årets slut:		
Fastigheten	30,966:	16.	Fastigheter	31,620:	72.
Inventarier	9,391:	5.	Inventarier	9,634:	5.
å 435 aktier lika med 92 Rdr 77½ öre			å 431 aktier lika med 95 Rdr 72 öre		
pr aktie 40,357: 21.			pr aktie 41,254: 77.		
Skulder vid årets början, afgår	10,347:	21.	Skulder vid årets slut, afgår	11,024:	77.
Altet 30,010: —			Altet 30,230: —		
samt udestående aktiefond	13,490:	—	fond 429 å 30 Rdr . 12,870: —		
for 435 aktier å 100 Rdr 43,500: —			for 431 aktier å 100 Rdr 43,100: —		
			Genom egendomens forhøjning med	654:	56.
			och inventarierne tilføjet med	243:	—
			Tilføjede	897:	56.
			har skolens skulder under året		
			afsat med	677:	56.
			och genom indbetaling å aktie-		
			fonden, har den samme min-		
			skat med fra kassen samt		
			afregning, indtægt summan	220:	—
			Rdr 897: 56.		

Norrbottens Låns Kongl. Hushold-
ningsskaps

Matrikel i Februari 1865.

- ORDFÖRANDE:
S. P. Bergman, Landshövding, Öfverste i arméen, K. N.
O., R. S. O., R. W. O.
- VICE ORDFÖRANDE:
A. M. Eurén, Landssekreterare, R. N. O.
- SEKRETERARE OCH SKATTMÄSTARE:
August Cajanus, Telegrafkommissarie.

Förvaltnings-utskottet

- Ordföranden.
Vice Ordföranden.
Nyström, J. E., Förste Landtmätare, Afvittrings-styresman.
Rutqvist, H. P., Handlande.
Ström, N. B., Kapten, R. S. O.
Hollström, C. G. T., Kommissionslandtmätare.

- SUPPLEANTER:
Bergström, N. E., Handlande.
Finell, J. M., Handlande.

Gushållningsgiffen.

LULE STAD.

Ordförande.

Finell, J. M., Handlande.

Ledamöter.

Luleå.

Amnéus, N. L., Postinspektör.
 Backman, C. J., Rektor.
 Bergman, S. P., Landshöfding, Öfverste i
 arméen. K. N. O., R. S. O., R. W. O.
 Bergström, N. E., Handlande.
 Benckert, H. A., v. Consul och Handlande.
 Bodell, J., Konsularagent och Handlande.
 Brandt, J. E., Guldsmed.
 Bucht, F. G., Landskanslist.
 Burman, O., Stadskommunminister.
 Cajanus, A., Telegrafkommissarie.
 Dickman, C., Urmakare.
 Ekström, B. A., Landskamrerare.
 Elowson, G., Lektor.
 Ennes, C. A., Jägmästare.
 Eurén, A. M., Landssekreterare, R. N. O.
 Govenius, P., Handlande.
 Hammarén, A., Rådman och Handlande.
 Holm, P., Sadelmakare.
 Holmgren, Postiljon.
 Huss, J. A., Rådman.
 Johannesén, Lotsällderman.
 Kidron, C., Tullförvaltare.
 Lange, A., Rådman och Handlande.
 Lihnd, J. F., Målaremästare.
 Lundblad, A. R., Disponent.
 Lundström, N. P., Garfvare.
 Nyström, J. E., Förste Landtmätare och
 Afvittrings-styresman.
 Rydberg, C. A., Kassör.
 Sundström, N., Rådman.
 Sundberg, O. D., Handlande.
 Söderholm, A. M., Bokhållare.
 Trysén, A., Bergmästare.

Luleå.

Waldenström, E. M., Doktor, R. W. O.
 Widmark, H., Löjtnant.
 Åhrström, J., Garfvare.
 Öqvist, N. U., Extra Öfverjägare.

PITE STAD.

Ordförande.

Rydstedt, G., Öfverjägare.

Ledamöter.

Piteå.

Bergström, E., Garfvare.
~~Brännström, N., Snickare.~~
 Clementioff, F. G., Kapten, R. S. O.
 Dahl, G., Auditor, R. W. O.
 Dynesius, A. M., Sjökapten.
~~Edin, A. B., Handlande.~~
 Ekman, G., Apothekare.
 Engman, A. F., v. Konsul och Handlande.
~~Falck, G., Rådman och Handlande.~~
 Hallén, F., Landskamrerare, R. N. O.
 Häggström, G., Tulluppsyningsman.
~~Lindforss, A., Bergmästare.~~
 Lindforss, J., Löjtnant.
 Lundberg, A., Handlande.
 Ringius, L. A., Telegrafkommissarie.
 Ulander, A. P., Handlande.
 Wallmark, L., Byggmästare.
 Winroth, C. A., v. Konsul, R. W. O.

HAPARANDA STAD OCH NEDER-TORNE SOCKEN.

Ordförande.

Burman, G. O., Telegrafassistent.

Ledamöter.

Haparanda.

Asplund, E., Handlande, R. W. O.
 Bellman, G. W., Telegrafdirektör, Löjtnant.
 Burman, F., Handlande.
 Burman, G. E., Kyrkoherde.
 Boström, J. O., Handlande.
 Gellerstedt, G. W., Rektor.
 Grape, Z., v. Pastor.
 Hackzell, I. W., Ingeniör.
 Hertzman, W., Handlande.
 Holmström, Isr., Garfvare.

Haparanda.	Krook, A., Öfveruppsyningsman.
	Lindh, I. W., v. Konsul.
	Pipon, J., Magister.
	Pipon, E., Ingeniör.
Mattila.	Rutström, f. Riksdagsman.
Haparanda.	Stenberg, E., Handlande.
Mattila.	Stenberg, C. E., Häradshöfding.
Haparanda.	Strömberg, J., Färgerifabrikör.
	Taube, O. R., Tullförvaltare.
	Wallin, A. F., Kronofogde och vice Häradshöfding.
	Wennerström, N., v. Konsul och Handlande.
	Westergren, C., Handlande.
	Wretholm, C. J., Doktor.
Wojakala.	Zachrisson, A., Handlande.
Haparanda.	Öhrling, E., Handlande.

— PITE SOCKEN —

Ordförande.

Rosforss.	Ulfhjelm, E., Disponent.
-----------	--------------------------

Ledamöter.

Blåsmark.	Andersson, J., Hemmansegare.
Lillpite.	Andersson, A., Häradssdomare.
Framnäs.	Berglund, J., Hemmansegare.
Långnäs.	Berg, J., Rättare.
Byn.	Bäckman, A., Kyrkovärd.
Raknäs.	Bäckman, O., Hemmansegare.
Pitholm.	Bäckström, A., f. Riksdagsman.
Jefre.	Cederlund, A., Hemmansegare.
Blåsmark.	Dahlbäck, J., Hemmansegare.
Långnäs.	Danielsson, A., Hemmansegare.
Böhle.	Danielsson, D. G., Nämndeman.
Jefre.	Degerman, Brukspatron.
Elfsbyn.	Engelmark, B., Handlande.
Öijebyn.	Eriksson, N. A., Hemmansegare.
Bergsviken.	Eriksson, E. Nämndeman.
Långträsk.	Ersson, J. Hemmansegare.
Pitholm.	Eriksson, Erik, Hemmansegare.
Böhle.	Eriksson, J. G., Hemmansegare.
Öijebyn.	Hedqvist, C. A., Handlande.
Böhle.	Hedqvist, C. F., Hemmansegare.
Sjulsnäs.	Hellgren L. Nämndeman.

Böhle.	Holmgren, O. Lason, Hemmansegare.
Svensbyn.	Holmgren, J., Hemmansegare.
Borgforss.	Häggström, N. T., Inspektor.
Hortlax.	Höglund, O., Hemmansegare.
Pitholm.	Jonsson, Sam., Hemmansegare.
Böhle.	Jonsson, Er., Hemmansegare.
Pitholm.	Johansson, J., Nämndeman.
Sjulsnäs.	Larsson, C. J., Hemmansegare.
Hortlax.	Lindqvist, Mönsterskrifvare.
	Lindqvist, A., Hemmansegare.
	Lindqvist, J., Hemmansegare.
	Lindqvist, O., Nämndeman.
Håkansön.	Lundberg, L., Handlande.
Elfsbyn.	Lundberg, J. E., Hemmansegare.
Håkansön.	Lundström, A., Hemmansegare.
Lillpite.	Lundberg, L. S., Inspektor.
Rosforss.	Lindqvist, Is., Hemmansegare.
Rosvik.	Markström, C. A. Handlande.
Storforss.	Marklund, G., Hemmansegare.
Nybyn.	Marklund, O., Hemmansegare.
Sjulsmark.	Nilsson, O., Kyrkovärd.
Öijebyn.	Nilsson, J., Hemmansegare.
Himmingsmark.	Nilsson, E., Hemmansegare.
Svensbyn.	Nordgren, N. P., Hemmansegare.
Böhle.	Olofsson, O. (unga), Hemmansegare.
Lillpite.	Olofsson, A., Hemmansegare.
Pitholm.	Olofsson, O., Hemmansegare.
Sjulsmark.	Olofsson, L., Hemmansegare.
Sikforss.	Pehrsson, A., Postförare.
Öijebyn.	Pehrsson, A., Hemmansegare.
Öfra byn.	Risberg, Is., Hemmansegare.
Lillpite.	Rönqvist, J., Hemmansegare.
Frundafvan.	Sandqvist, E., Gästgifvare.
Rosvik.	Sandman, J., Häradsskrifvare.
Framnäs.	Sandström, J. E., Ingeniör.
Öijebyn.	Stjernberg, P. T., Doktor. Prost och Kyrkoherde, L. W. O.
	Sundström, O., Hemmansegare.
Hortlax.	Sundström, A. Hemmansegare.
Raknäs.	Sjölund, J., Hemmansegare.
	Svensson, O., Hemmansegare.
Sikforss.	Svensson, S., Hemmansegare.
Böhle.	Törnsten, A. Major, R. S. O.
Öijebyn.	Walter von, C. L., Kronolänsman.

Hortlax. Wallmark, L. A., Regementsskrifvare, R. W. O.
 Öijebyn. Wikström, C. O., Kronolänsman.
 Jefre. Öberg, Ol. A:son, Hemmansegare.
 Elfsbyn. Öhberg, J., Handlande.
 Jefre. Öhman, J., Hemmansegare.
 Svensbyn. Öhman, Is. Sv:son, Hemmansegare.

NEDER-LULE SOCKEN.

Ordförande.

Stecksén, A. A., Komminister.

Ledamöter.

Afva. Almqvist, Hemmansegare.
 Gäddvik. Andersson, N. P., Hemmansegare.
 Sundom. Andersson, J., Nämndeman.
 Afva. Andersson, G. E., Hemmansegare.
 Andersson, A., Hemmansegare.
 Andersson, A. P., Hemmansegare.
 Björnsbyn. Bergström, H. T., Hemmansegare.
 Sunderbyn. Bergström, H. T., Hemmansegare.
 Rutvik. Bergström, C. A:son, Hemmansegare.
 G:la Staden. Boström, L. O., Häradshöfding R. N. O.
 Boström, W., Ingeniör.
 Pehrson. Boman, N., Nämndeman.
 Sunderbyn. Brännström, P. A., Ingeniör.
 G:la Staden. Galvagen, P., Doktor. L. N. O.
 Curtelius, O., Kronolänsman.
 Afva. Ersson, J. E., Hemmansegare.
 Björnsbyn. Eriksson, E. F., Nämndeman.
 Ersnäs. Englund, L. P., Hemmansegare.
 G:la Staden. Engström, J., Brännmästare.
 Engström, J. E., Smed.
 Westmark. Ersson, N., Hemmansegare.
 Afva. Enqvist, Hemmansegare.
 Björnsbyn. Enqvist, N. P., Hemmansegare.
 Afva. Fabricius, f. Nämndeman.
 G:la Staden. Genberg, Y. A., v. Häradshöfding.
 Pehrson. Hedström, P., Fabrikör.
 Afva. Holmgren, O., Rättare.
 Sunderbyn. Holm, Fahnjunkare.
 Gustafsfrid. Hollström, C. G. T., Ingeniör.
 Sunderbyn. Hollström, L., Ingeniör.
 G:la Staden. Holmström, C. W., Löjtnant.
 Hallgren, J., Gästgifvare.

Sunderbyn. Jakobsson, J. O., Länsdjurläkare.
 Afva. Isaksson, Is., Hemmansegare.
 Ahlvik. Jönsson, O.,
 Afva. Larsson, L. P., Nämndeman.
 Börjelslandet. Lindgren, Ol:son, J. F., Handlande.
 Sunderbyn. Lindström, A. J., f. Handlande.
 Gäddvik. Lindström, N., f. Nämndeman.
 Ahlvik. Nilsson, Ol., Hemmansegare.
 Börjelslandet. Nilsson, N.,
 G:la Staden. Nilsson, O., Handlande.
 Sunderbyn. Nilsson, L., Hemmansegare.
 Nordvall, J.,
 Ahlvik. Nordström, N. P.,
 Björnsbyn. Nordberg, J., Ingeniör.
 Ersnäs. Nordström, L., Gästgifvare.
 G:la Staden. Nyström, Kyrkövärd.
 Nyström, Garfvare.
 Selet. Nyström, Inspektor.
 Börjelslandet. Näsval, Nämndeman.
 Pehrson. Olofsson, J., Hemmansegare.
 Rutvik. Pettersson, L. P.,
 G:la Staden. Rutqvist, J. P., Skollärare.
 Sunderbyn. Rutqvist, H. P., Handlande.
 Rutvik. Ruuth, L., Ingeniör.
 Sandön. Sandberg, I. L., Hemmansegare.
 G:la Staden. Sandstedt, J. F., Direktör.
 Eriksberg. Segergren, A. W., Hemmansegare.
 Sandön. Selling, Th., Ingeniör.
 G:la Staden. Sundström, Is., Hemmansegare.
 Lulegård. Svenonius, O. W., Ekonomi-Direktör.
 Pehrson. Ström, N. B., R. S. O.
 Ahlvik. Sundqvist, H. P., Hemmansegare.
 Elfsberg. Turdfjell, J. E.,
 Sunderbyn. Walldenström, R., Ingeniör.
 Gäddvik. Wallmark, Z. E., Löjtnant.
 Pehrson. Wikström, C. E., Gästgifvare.
 Ökullen. Öbom, H., Riksdagsman.
 Sunderbyn. Öqvist, C., Fabrikör.
 Öhlund, O., Ingeniör.

ÖFVER-LULE SOCKEN.

Ordförande.

Boden. Lindgren, R., Skollärare.

Ledamöter.

Brobyn.	Backman, O. J., Nämndeman.
Bodträskforss.	Bergman, C. O., Löjtnant.
Säfvast.	Bergdahl, N., Häradsdomare.
Heden.	Blomqvist, J. J., Hemmansegare.
Svartlå.	Eckhell, Fr., Inspektor.
Boden.	Ekman, J. J., Postförvaltare.
Svartbyn.	Ersso, O., Tolfman.
Buddbyn.	Eriksson, E., Nämndeman.
Svartbjörshyn.	Ersso, J., Hemmansegare.
Boden.	Forsberg, B. J., Handlande.
	Gellerstedt, C. P., Kyrkoherde.
Heden.	Hedström, N. P., Hemmansegare.
Bredåker.	Hansson, K. T., »
Harads.	Harlin, H. J., »
Heden.	Holmström, H. P., »
Ljusån.	Hjortsberg, Inspektor.
Krokforss.	Johansson, F., Inspektor.
Svartlå.	Johansson, H. E., Hemmansegare.
Buddbyn.	Johansson, N., Tolfman.
	Johansson, J., unga, Hemmansegare.
Boden.	Johansson, O. E., »
Unbyn.	Johansson, A., »
Heden.	Jönsson, J., »
Boden.	Landelius, Doktor.
	Lindgren, G., Hemmansegare.
Holmforss.	Lindgren, J., Inspektor.
Buddbyn.	Lindgren, J., Hemmansegare.
Ahlträsk.	Lindgren, J., »
Wennträsk.	Læstadius, C. J., Inspektor.
Bredåker.	Mattson, N. P., Hemmansegare.
Boden.	Meyer, Apothekare.
Heden.	Nilsson, J., Hemmansegare.
Wibbyn.	Nilsson, N. P., »
Wittjerf.	Nilsson, L., Nämndeman.
	Nordling, A., Tolfman.
Kluså.	Nordström, J., Hemmansegare.
Harads.	Nordqvist, »
Svartbjörshyn.	Nordlund, J. E., »
Unbyn.	Nordström, P., »
Heden.	Nyberg, N. O., »
Buddbyn.	Nyberg, Is., »
Wittjerf.	Nyberg, L., »
Heden.	Nyström, O. J., »

Svartbyn.	Olsson, H. P., Hemmansegare.
Wikbyn.	Olofsson, J., »
Unbyn.	Olofsson, N., »
Svartbjörshyn.	Olofsson, N. P., »
Boden.	Pettersson, J. E., »
Svartbyn.	Pettersson, J. P., Kyrkovärd.
Wikbyn.	Pettersson, H. P., Hemmansegare.
Buddbyn.	Rutqvist, J. A., »
Skogsån.	Schlytern, C. O., Sägverksegare.
Boden.	Schönfeldt, Komminister.
Svartbjörshyn.	Strandberg, N. P., Hemmansegare.
Svartbyn.	Sundström, J., »
Skatamark.	Sundqvist, C. F., »
Brobyn.	Söderström, J., »
Säfvast.	Wallin, L., »
Aminnet.	Westberg, P. G., Direktör.
Unbyn.	Wikberg, P., Hemmansegare.
Svartbyn.	Zellberg, G., Snickare.
Bodin.	Öhrman, H. O., Kronolänsman.
Svartbyn.	Öhrling, H. P., Hemmansegare.
Svartlå.	Österberg, L., Inspektor.
Bredåker.	Öström, N. P., Hemmansegare.
Boden.	Öqvist, G., Kronofogde.
	Öqvist, G., Ingeniör.
	Öqvist, Gästgäfvare.

RÅNE SOCKEN.

Ordförande.

Rånbyn.	Berghmark, C. O., Landsfiskal.
---------	--------------------------------

Ledamöter.

Melderstein.	Berg, Rättare.
Rånbyn.	Bergner, C. F., Andre Landtmätare.
	Dahlberg, J., Kyrkoherde.
	Edén, N., v. Pastor.
Prestholm.	Ekstedt, Kronofogde.
Rånbyn.	Forsberg, J., Hemmansegare.
	Grape, K. I., Kapten, R. S. O.
Hvitån.	Groth, L. H., Nämndeman.
Niemisel.	Grellsson, L., Hemmansegare.
Rånbyn.	Gyllengahm, F., Handlande.
	Holmgren, J. E., Inspektor.
Hvitån.	Holmqvist, A., Hemmansegare.
	Hvitström, J., Hemmansegare.

Rånbyn.	Häggström, A., Inspektor.
Böhle.	Höglin, J., Hemmansegare.
Jemtön.	Jakobsson, E., »
Degersel.	Johansson, A., »
Prestholm.	Johansson, J., »
Lassbyn.	Lampa, P. G., Inspektor.
Mjöfjerden.	Lindström, L. G., Hemmansegare.
Böhle.	Lundberg, L. H., »
Orrbyn.	Löfgren, J., »
Prestholm.	Löfgren, A., »
Rånbyn.	Löfgren, P., Handlande.
Orrbyn.	Moosberg, L. T., Hemmansegare.
	Moosberg, Em., »
Rånbyn.	Moosberg, Fr., Handlande.
Orrbyn.	Paulin, L. H., Hemmansegare.
Prestholm.	Paulin, F., »
Orrbyn.	Paulin, I. P., »
Hvitån.	Pålsson, P., »
Strömsund.	Rånlund, C., Landtingsman.
Rånbyn.	Salander, J., Handlande.
Melderstein.	Sjöstedt, A., Arrendator.
Jemtön.	Sundin, N. H., Hemmansegare.
Böhle.	Strand, I., Nämndeman.
Sundnäs.	Sundvall, J., Hemmansegare.
Prestholm.	Sundqvist, G., »
Rånbyn.	Tengman, C. J., Handlande.
Prestholm.	Thomén, J. P., Hemmansegare.
Jemtön.	Öström, N. H., »

NEDER-KALIX SOCKEN.

Ordförande.

Kyrkostaden.	Hummel, D., Brukspatron.
--------------	--------------------------

Ledamöter.

Kyrkostaden.	Andersson, A. G., Arrendator.
Innanbäcken.	Bergman, L. G., Löjtnant, Svärdsman.
Björkforss.	Bergman, E. W., Landbrukare.
Ytterbyn.	Bergström, O., Hemmansegare.
	Bergström, C. O., »
Näsbyn.	Bergmark, J., Handlande.
Kyrkostaden.	Bäckman, W. O. A., Telegrafkommissarie.
	Bäckström, A., Handlande.
Näsbyn.	Englund, N. O., Hemmansegare.
Pålänge.	Englund, N. T., »

Björknäs.	Grape, J., Kapten.
Töreforss.	Hamfeldt, H., Brukspatron.
Kyrkostaden.	Holmgren, A., Handlande.
Rolfs.	Horney, G., Postmästare.
Kyrkostaden.	Häggström, C. R., Skollärare.
Innanbäcken.	Jacobsson, Jac., Hemmansegare.
Siknäs.	Lindgren, Joh., »
Rolfs.	Lindgren, E., »
Björkforss.	Lundström, A., Rättare.
Gammelgården.	Rutberg, J., Löjtnant.
Kyrkostaden.	Ström, O. H., Apothekare.
Rolfs.	Svanberg, N. O., Handlande.
Ytterbyn.	Sjöström, E., Hemmansegare.
Rolfs.	Stenström, J. W., Apothekare.
Kyrkostaden.	Sällström, J., Handlande.
	Tyselius, Edv., Doktor.
Rolfs.	Ullberg, J., Tullinspektor.
Kyrkostaden.	Wallgren, A., Repslagare.
	Wiklund, O., v. Kontraktsprost.
	Åberg, N. G., Fjerdingsman.
	Östman, A. F., Handlande.

ÖFVER-KALIX SOCKEN.

Ordförande.

Rosenius, Kyrkoherde, Hofpredikant.

Ledamöter.

Bränna.	Björlingsson, G., Handlande.
	Brännvall, Hemmansegare.
Heden.	Brännvall, N. P., Hemmansegare.
Svedjan.	Engström, L., »
Svartbyn.	Ersson, O., »
	Granström, L., Nämndeman.
Rödupp.	Grundén, C. E., Sägverksegare.
Bränna.	Hansson, N. P., Hemmansegare.
Wännäs.	Hendriksson, Jacob, »
Bränna.	Hendriksson, El., »
Mikajärf.	Larsson, L., »
Nybyn.	Larsson, L., j:r., »
Hultet.	Nilsson, L. H., »
Bränna.	Sondell, C. O., Komminister.

CARL GUSTAFS SOCKEN.

Ordförande.

Grape, Is., Kyrkoherde.

Ledamöter.

Kuckola.	Anundi, J., Hemmansegare.
Lappträsk.	Bergman, Risto J., Hemmansegare.
Karungi.	Bucht, J. P., "
Kuckola.	Franki, H., "
Karhuvaara.	Hendriksson, H., "
Karungi.	Kynylä, "
Korpikylä.	Strand, J. H., "
	Tuohea, J., "
Kuckola.	Malmström, O., Gästgifvare.
Karosjoki.	Wälikoski, Pehr, Nilsson, Hemmansegare.
Korpikylä.	Åija, P.,

ÖFVER-TORNE SOCKEN.

Ordförande.

Bergdahl, E. M., Landsfiskal.

Ledamöter.

Matarengi.	Asp, E., Handlande.
Wittsaniemi.	Burman, E., Kronofogde.
Matarengi.	Bucht, I. W., Prost.
	Hackzell, H. W., Kronofogde.
	Lindroth, E., Handlande.
	Nyman, P. M., "
	Sandqvist, N. P., Kyrkovärd.
Korpilombolo.	Stenberg, E. A., Komminister.
Matarengi.	Torneus, J., Häradshöfding.

PAJALA SOCKEN.

Ordförande.

Kengis. Sohlberg, C. I., Brukspatron.

Ledamöter.

Kiexisvaara.	Alatalo, O. J:son, Hemmansegare.
Juhopietä.	Aro, G. J:son, Gästgifvare.
Kengis.	Bergström, J., Hemmansegare.
Muoniovaara.	Forsström, B., Handlande.
Pajala.	Lassu, J. Hansson, Hemmansegare.
	Lidström, J., Kronolänsman.
	Pajala, F. H:son, Hemmansegare.
	Pajala, H., "
	Pellika, H., Gästgifvare.
	Stenberg, L., Pastor.
	Tornberg, Klockare.

ARJEPLOUGS LAPPMARK.

Ordförande.

Winnberg, Th., Kyrkoherde.

Ledamöter.

Racksund.	Fjellström, A. T., Handlande.
	Holmström, F., Kronolänsman.
Koroqveik.	Olofsson, O., Häradshöfding.
Racksund.	Sundström, J., Nämndeman.
Östersjö.	Wallström, C. P., Kronhemmansåbo.
Bäljaur.	Wallström, J., Kronhemmansåbo.

ARVIDSJAURS LAPPMARK.

Ordförande.

Skarin, J., Kronolänsman.

Ledamöter.

Lappträsk.	Arvius, L., Kronhemmansåbo.
	Fjellström, C. N., v. Pastor.
Malå.	Fjellström, Felix, Handlande.
	Holmlund, L., "
Bachtjaur.	Lingström, C. E., Kronhemmansåbo.
Brännträsk.	Lundmark, P. E., "
Åkavaara.	Lundberg, P., "
Malå.	Mörtzell, J., Skollärare.
Åktjaur.	Renström, J. J:son, Kronhemmansåbo.
Fårträsk.	Renström, P. A:son, "
Lainejaur.	Sjöström, A. E., Hemmansegare.

ENONTEKIS LAPPMARK.

Ordförande.

Curtelius, J. O., Kyrkoherde.

Ledamöter.

Karesuando.	Hackzell, C. J., Kronolänsman.
	Jatko, J. Persson, Hemmansegare.
Savisomutka.	Raatamaa, J., Kateket.

JUCKASJÄRVI LAPPMARK.

Sappero. Læstadius, R., Kronolänsman.

JOCKMOCKS LAPPMARK.

Ordförande.

Ullenius, J. E., f. d. Kronolänsman.

Ledamöter.

	Berlin, M. T., Kateket.
Norrvik.	Bogqvist, L. A., Frälschemannsabo.
Mattisudden.	Ek, O. L., Nybyggare.
Pajerim.	Eriksson, Er. Ol., Nybyggare.
Maitum.	Granström, N. P., »
Qvickjock.	Mannberg, I. D., Klockare.
Tjomotis.	Nordlund, N. J., Nybyggare.
Vuollerim.	Sandqvist, J., »
	Westerlund, G., Kyrkoherde.
	Westerlund, E. A., Kronolänsman.
Mattisudden.	Westerlund, J. E., Nybyggare.

GELLIVARA LAPPMARK.

Ordförande.

Silfverbrand, Th., Kronolänsman.

Ledamöter.

	Appelqvist, Skollärare.
	Engelmärk, F., Pastor.
	Landström, C., Nybyggare.
Ullatis.	Pehrsson, P., Nämndeman.
	Söderberg, Klockare.
Hakkas.	Aström, J. F., Tingstolk.

Norrbottens Län

Kongl. Hushållnings-Sällskaps

Handlingar.

Uleå, 1866.

Alfrie-Belagets Tryckeri.

Protokoll, hållet wid Norrbottens
Läns Hushållnings-Sällskaps win-
tersammanträde i Ule den 29 Ja-
nuari 1866.

Närvarande: Herr Ordföranden, Landshöfdingen,
Kommendören m. m. S. P. Bergman.

Ledamöter: Herr Kaptenen och Ridd. N. B. Ström,
Förste Landtmätaren J. G. Nyström, Ingeniö-
rerne C. G. T. Hellström, P. A. Brännström
och Th. Selling, Bruckspatronerne D. Hummel,
H. Hamfeldt och Edw. Ulfhjelm, Löjtnanten
Herr. Widmark, Direktören S. A. Fogelmark,
Disponenten A. N. Lundblad, Handlandena H.
P. Rutqvist, J. M. Finell och B. Forberg, Kas-
sören C. A. Rydberg, Fabrikören P. Hedström,
f. Riksdagsfullmäktigen A. Bäckström fr. Pit-
holm, Råmndemannen D. G. Danielsén fr.
Böhle i Pite socken, Hemmansegaren Erik Pet-
tersén fr. Gåddwif m. fl. samt undertecknad,
sällskapets sekreterare, som förde protokollet.

§ 1.

S. D. Sedan Herr Ordföranden hälsat de när-
varande välkomna och förklarat detta sammanträde
öppnadt, anmodades undertecknad föredraga berättelsen
till Sällskapet, så lydande:

Berättelse till Norrbottens Låns Hushållnings-Sällskap
för år 1865, vid dess allmänna sammanträde den
29 Januari 1866.

För landtmannen är och blir väderlefen städse ett ämne för hans farhågor eller förhoppningar. Hade man derföre kommit så långt, att vissa lagar wore os bekanta, efter hvilka vi på förhand något så när kunde sluta till de blifvande werlingarne i temperaturen, så skulle visserligen en mycket tung börda vara lystad från landtmannens bröst och många stöddar redan hafva blifvit inhöstade, hvilka nu gått förlorade. Det är ännu mycket öwigt, om någonsin några sådana lagar kunna uppställas till tillförlitlig ledning, men så mycket är dock säkert, att man derom icke kan hyja ringaste förhoppning under andra villkor, än att på många ställen iakttagelser göras och samlas. Den som vill egna tid och eftertanke häråt, tjénar således wetenskapen i en långt ifrån öwigtig riktning. Sällskapet's Herr Ordförande har äfwen under förflutna år gjort termometer-observationer i Ule och resultatet af desamma, äfwen som en öfwerfikt af årswerten, hvilken äfwen detta år tyvärr varit alltför ofredsställande, innehålles uti följande framställning:

"Medeltemperatur för år 1865.

Januari . . .	— 11,16 gr.	Medeltemperatur för hela året + 0,81.
Februari . . .	— 15,58 "	
Mars . . .	— 10,87 "	Medeltemperatur för de 5 wertmånaderna Maj—September + 10,67.
April . . .	+ 0,03 "	
Maj . . .	+ 4,57 "	
Juni . . .	+ 10,82 "	
Juli . . .	+ 16,50 "	Kallast den 5 och 6 Februari — 37 gr.
Augusti . . .	+ 12,18 "	
September . . .	+ 9,30 "	
Oktober . . .	+ 0,20 "	Varmaast den 3 och 26 Juli + 26 gr.
November . . .	— 2,36 "	
December . . .	— 3,90 "	

Medeltemperaturen för året är således 0,745 gr. högre än 1864; samt 0,01 grader lägre än medium af 27 föregående år. Medeltemperaturen af wertmånaderna är = 0,65 gr. högre än 1864;

samt = 1,15 lägre än medium af de 27 åren.

Den blidare väderlefen inställde sig redan sista dagen af Mars månad med + 10 gr. och fortsfor under April, som i år war 1,35 gr. blidare än medium af föregående 27 år

för samma månad, hwaremot Maj war 1,5 gr. kallare och Juni 2,77 gr. kallare än medium för samma månader under 27 föregående år.

Såden, som i allmänhet lades i jorden i wanlig tid, kunde i anseende till den kyliga väderlefen ej komma i wert för än i början af Juli månad; samma förhållande inträffade äfwen med gräswerten, hvilken wid midsommartiden ännu icke börjat grönska. Sedan Juli månad ingått med en herrlig och gynsam väderlek af omwexlande regn och värme, utwecklades wertligheten med owanlig hastighet, så att grödan wid månadens slut hade uppnått en för denna årstid under goda år wanlig utveckling. Så inträffade den 29 Juli ett hwårt owäder med hagel af owanlig storlek, då såväl säd, som rotfrukter och gräs totalt förstördes å det strect, hwarefter owädet framgick öfwer byarne Grönäs, Välinge, Autnäs, Måttjund och Sunderbyn i Neder-Ule samt Hortlar, Bergswik, Dijebyn, Persnäs, Håfarsö och Kopparnäs i Pite socken; sedermera sänkte temperaturen sig under Augusti månad, så att wertligheten astog och wid medlet af månaden inträffade starka nattfroster, hwarwid den då icke stöddade säden skadades. Under bergningstiden har väderlefen i allmänhet varit gynnande, men detta oastadt har det wid tröskningen wisat sig att äfwen den ofrusna säden gifwit ganska litet i spann, och årets störd, ehuru på många ställen bättre än förlidet år, är för spannmål långt under medelmåttan och på många ställen total miswert, men för hösförden försvarlig. Hagelstidan är wid hällen besigtning uppskattad till 59,949 Rdr 45 öre, och de här af lidande hafwa såsom understöd erhållit ett räntefritt lån å 20.000 Rdr att betala 1866 och 1867."

Om någonting skulle kunna werksamt besörja utvecklingen af landets jordbruk och skydda våra åkrar från den alltför ofta återkommande frosten, så wore det visserligen en på en allmän afsikningsplan grundad fortgående torrläggning af sankta trakter, men för åstadkommande af en sådan plan erfordrades statens werksamma mellankomst genom anslående af medel, och rikets ständer ha för några år sedan icke ansett sig kunna anslå några sådana för detta ändamål. Det måste litwål erkännas, att de på sednare åren på ett berömmvärdt sätt omhuldat landets modernäring och icke minst genom de anslag, som blifwit bewiljade för utdikningar i de norra länen. De allmänna arbeten, som med hjelp af dessa medel, under åren 1864 och 1865 varit under utförande i Norrbotten, äro upptagna i följande öfwerfikt:

Deßa statsbidrag utan återbetalningsfyllighet äro bewiljade från de utaf Rikets Ständer för hwardera af åren 1864, 1865 och 1866 aflagna 100,000 Rdr till understödande af sådana myrntidningar och wattenastappningar inom Norrbottens, Westerbottens, Westernorrlands, Semtlands, Gessleborgs och Stora Kopparbergs län, samt Elfdals, Frykdals och Jösse härader i Wermland, som företrädeswis asse att förminska frostländigheten.

Allt länets jordbrukande befolkning injer och erkänner nyttan af asdikningar i stort, ehuru den i allmänhet icke tillämpar den på sina egna tegar, finner man af de talrika ansökningsämbeterna om landtbruksingenjörernas biträde. Sälunda hafwa hr Magnét och Caërs under sommaren varit fullt upptagna med sådana arbeten, som dels asse torrläggning af sankta trakter, dels beredande af widgade odlingslägenheter. Begge deßa herrar hafwa insändt detaljerad beskrifning öfwer sina förrättningar. Hr Magnét har besökt 36 förrättningsställen inom 7 socknar, hwartill åtgått 105 rese- och förrättningsdagar. Arbetena hafwa hufwudsakligast omfattat undersökning af odlingslägenheter samt planer för sådane, jemte afledning af watten från trakter, hwilka såsom frostnåsten skada omkringliggande redan odlade marker. Arealen af den sälunda undersökta jorden har uppgått till 28,578 qv. reswar. Från flera byalag hade desutom hr Magnéts biträde begärts, men har tiden icke medgifwit deßa förrättningar utförande, synnerligast derför att karter satnades öfwer lägenheterna, hwarföre hr Magnét fäster requirenters uppmärksamhet på wigten af att tillhandahålla agronomerna behöfliga karter. Hr Caërs har besökt 46 förrättningsställen, under tillsammans 52 förrättningsdagar, hwarunder en sammanträknad areal af omkring 2,475 tunland jord varit föremål för behandling, ware sig genom planers uppgörande eller förefrister samt råd och upplysningars meddelande för utdikning af mer och mindre sankta och wattendränkta kärr och myrlägenheter, till beredande af desamma odling eller minskande af frostländigheten derå, samt genom lämpliga sjösjänkning och ängswattningar bereda tillfälle till en ökad soderastfästning m. m.

Wid deßa förrättningar utförande har hr Magnét haft biträde af D. J. Mannberg, som under året antagits till en af de fyra dikningsförmän, hwilka af landstingskasjan åtnjuta arvode, hwarjemte Mannberg på egen hand verkställt följande arbeten: 1. Utstakat en 540 fot lång kanal för en sjösjänkning, hwarigenom winnes 30 tunland eller

Allmänna arbeten under utförande.

Seden.	By, hemman eller lägenhet.	Suml. förbättr. mat jem	Areal af	Arbets- teffnad.	Stads- drag.	Statist.
Stuslag bewiljade 1864 till:						
Steder-Lorneå	Seibits, Gangis	485	—	25,933	10,000	Genfning af Mjö- och Gangissträ- fen, Seibitssträff och Gumpfjerni. Stedet skall wara fullt. 1 Dft. 1867.
Garl Gustaf	Rapsträff	500	—	15,650	6,000	Utdikning af frosfledande myrer, fullberdas till 1 Dft. 1866.
Piteå	Demningsmarf	756	—	33,730	11,000	Utdikning af Demningsmarfen m. fl. Steder, skall wara färdigt 1 Dft. 1867.
Koppilembelo	Koppilembelo	78	—	3,080	1,540	Utdikning af frosfledande Stör- och Koppilembelorna, skall wara full- berdad 1 Dft. 1866.
Stuslag bewiljade 1865 till:						
Steder-Lorneå	Mutwik	1,289	—	27,155	13,500	Utdikning af frosfländiga myrer, skall wara fullberdad 1 Dft. 1868.
Steder-Lorneå	Emarby	215	14	1,750	850	Utdikning af frosfländiga myrer, skall wara fullberdad 1 Dft. 1866.
Måne	Stiemfjel	115	8	2,570	1,250	Utdikning af frosfmyrer och full- fäller, fullberdas 1 Dft. 1867.
Steder-Lorneå	Mattila och Sted. Stefafala	581	23	13,000	6,000	Utdikning af frosfmyrer, skall wara fullberdad 1 Dft. 1867.

168 qv. refwar äng; 2. Utstakat å fyra olika ställen fanaler för ängswattning med en sammanlagd längd af 4,098 fot, hvarigenom 63 tunland (352,8 qv. refwar) äng waltas; 3. Utstakat odlingsplaner å myrer på 4 olika ställen till en widd af 11 tunland (61,6 qv. refwar). Till distningsförmän har äfwen antagits S. M. Wennberg, som biträdt hr Gaërs och Magnét, samt derjemte biträdt i Pajala wid en täckdikning hos hemmansegaren Joh. Skafsön Lauri och wid utdikningarne i Lappträsk och Kerasjö i Carl Gustafs socken, hvarjemte Wennberg af telegrafkommisarien Ringius i Pite tagit underwising i kannedomen om åtliga swampar, för att härom kunna meddela underwising. De 2:ne öfriga distningsförmänsplatserna hafwa wid slutet af året blifwit besatta genom antagande af f. rättaren Holmström och S. J. Sällström till distningsförmän.

I sammanhang härmed kan lämpligen erinras, att Sällskapet för 2:ne år sedan anslog 5 premier å 100 Rdr till dem, som inom 2:ne år styrkt sig hafwa, enligt af landtbruksingeniör godkänd method, fullständigt af och grunddikat en jordwidd af minst 2 tunland eller 11 $\frac{1}{2}$ qv. refwar. Inom den föreskrifna tiden har hr Öfverjägaren G. Rydstedt i Pite anmält sig till erhållande af detta premium, som äfwen till honom blifwit utbetaldt; men hade det varit önskligt, att den uppmuntran, som Sällskapet genom dessa premiers utfästade welat gifwa åt jordens grunddikning, hwilket hittills varit ett i detta län nästan alldeles obegagnadt medel för dess förbättring, blifwit bättre motswarad genom flere premiejöfande.

Det är synnerligen glädjande anmälå, att hägen för **linodling** börjar bli allt lifligare hos länets jordbrukare. Sant är wäl, att det i högsta mått stegrade priset på bomullen är härtill en bidragande orsak, men Sällskapet terde kunna räkna sig till förtjenst att hafwa fäst uppmärksamheten på de fördelar jordbrukaren kunde bereda sig genom att uppdraga lin och vidare förädla det, samt tillgödöra sig det samma wid flersaldigt bruk, der under många år bomullen varit nästan uteslutande använd. Det är ingen smäsk, som här är ifråga. Linodlingen är twärtom af den allra största wigt för länets innewånare. Man får först och främst antaga, att det nya samhällsskicket i Nordamerikas f. d. slasstater kommer att erfordra flera års arbete för winnande af ordning och stadga, under hwilken tid bomullsedlingen naturligtwis icke kan produceras i samma skala, som förra friget. Men äfwen med antagande af det oerörliga, att

produktionen skulle komma att närma sig denna höjd, får man icke föreställa sig, att priset på denna wara på mycket lång tid, om ens någonsin, nedgår till det förra friget wärliga. Att linet härigenom måste taga favör, är lätt insett, och om än priset skulle nedgå med en tredjedel af det, hwarmed det nu blifwit betaldt, (15 Rdr pr 20 skålpund), skulle det likwäl gifwa sina odlare mycket god behållning. Hittills har wisserligen deß odling varit inkränkt till wisja byar i Neder- och Öfwer-Lule socknar, men de försök, som dermed blifwit gjorda, hafwa varit fullt tillfredsställande. Klimatet lägger ingalunda något hinder i vägen för deß odling, och jordens beskaffenhet har i allmänhet befunnits särdeles gynsam dertill. Redan under förlidne år ingingo ganska många requisitioner å linfrö, och Herr Ordföranden ombesörjde inköp och hitfändning söderifrån af motsvarande quantitet, som med tillägg af transportkostnaden öfwerlemnades till requirerterna efter inköpspris. Äfwen under denna winter hafwa en mängd requisitioner blifwit inlemnade från stilda trakter af länet, för att på samma sätt genom Herr Ordförandens benägna försorg blifwa expedierade, men det är naturligt, att denna artikel skall ingå uti köpmännens lager, då linodlingen wunnit tillräcklig stadga i länet. De anslag, som Sällskapet på twänne föregående möten bewiljat för linodlingens befrämjande, (på Håne-mötet 150 Rdr och på mötet i Boden 300 Rdr) hafwa således burit god frukt, och hafwa användts till bestridande af ersättning åt L. Bergqvist för företagna resor inom stilda delar af länet, för att derunder lemna upplysningar om linets odling och beredning. Bergqvist har under året besökt alla lufssocknarne, samt alla byarne efter Lule elf så långt som upp till Harads, och nästan öfwerallt har allmogen wisat sig lifligt benägen för försök härmed. Det ligger en sådan framtid i denna näring, att af hwad man härwid utsår, det uppkör man hundradesaldt. På sammarmötet i Boden kunde äfwen ett pris tilldelas prof på uti orten uppdraget lin, hwilket pris tillföll rättaren Holmström.

Till Förvaltnings-utskottet har under året blifwit inländt ett proferemplar af en uppsats om Landtbruk utan binäring af G. Spaak. Förvaltnings-utskottet har ansett denna afhandling ega ett så lättfattligt framställningsätt och så wäl belysa ifrågawarande ämne, att det samma genast beslutit sig för inköp af 200 exemplar, hwilka enligt underättelse från författaren dagligen kunna wara att hitförwänta.

De stora uppoffringar, Sällskapet underkastat sig för att, genom bibringande af välbehöfliga såväl teoretiska, som praktiska insigter uti jordbruksföreläsning, befördrå landbrukskolornas ändamål, hafwa hittills frönit med jemförelsevis ringa framgång. Det war under intryck af öfvertygelsen härom, som landbrukskolornas aktiebolag, hwaruti Hushållnings-sällskapet ingått såsom störste aktie-egaren, under året beslöt att utarrendera skolan. Som bekant har arrendet öfvertagits af hr S. M. Fogelmarck, och det är all anledning förmoda, att bolagets nämnda beslut skett uti en mycket lycklig stund. En sådan uppställning af lärningar, till antalet 10*), som skolan nu förete, torde sanna sitt motstycke wid denna skola. Det är visserligen sant, att 5 af dessa lärningar genom Direktör Fogelmarcks försorg erhållits från Semtland, men man kan hoppas, att länets allmoges känner sig mera villig att jända sina söner till skolan, när det visat sig, att skolan icke behöfver rekrytera lärningar från detta län, att skolans föreståndare åtnjuter det förtroendet, att hans undervisning sökes af personer från orter på stort afstånd härifrån, samt att ordning och undervisning på ett lika tillfredsställande sätt uppehålls wid skolan.

Det anslag af 150 Rdr, som Sällskapet bewilljade att utgå under hwardera af året 1864 och 1865 för hästrajens förbättrande i de norra socknarna, har äfwen för det sednare året blifwit utbetaladt till handlanden Utterström.

Att den wiktiga binäring, som naturen anvisat åt detta länns innewånare genom de talrika wattendragen, eller fischerierna, wille Sällskapet för ett par år sedan skänka sin uppmuntran genom hitrequirerandet af fischeriasistenten, friherre Cederström, samt genom beredandet af platser för twänne personer från detta län att wid fiskodlingsanstalten wid Angermanelshärad inhemta undervisning i fiskodling. De åtgärder, som med anledning häraf widtagits innehålls i följande meddelande:

3 och för befrämjande af laxodling i Torneå elf hafwa delegarne i dessa fisken såväl å Swenska, som Finska sidan wid allmänna sammanträden i slutet af år 1864 öfwerenskommit:

1:o. Att en för finska och swenska intressenterna gemensam laxodlingsinrättning, skall, utan afseende på hwad derom i ämnet häröfver beslutats, sedan den person, som för inhemtande af kännedom om anläggnings- och flädningsmetoden blifwit utstätt till Hernösand, återkommit, åwägbas, antingen wid Waara hemmansstrand, hwarest såväl

*) Sedan detta skrefs har ytterligare 1 lärning blifwit antagen.

fischeriagronomen hr baron Cederström, som fischeri-inspektörsbiträdet qvartermannen Etman funnit lämpligt tillfälle der till, eller å möjligen sig yppande lägligare ställe.

2:o. Att den i Sverige redan brukliga metoden skall följäs till dess erfarenheten lärer någon bättre.

3:o. Kostnaderna för anstaltens inrättande och underhåll m. m. samt för den till Hernösand affjände personens resa skall utgå af delegarne i elffisket efter lartaran och tionden af såväl fiskelegare, som tiondetagare m. m.

4:de, 5:te, 6:te och 7:de punkterna afhandla föreskrifter om anslagna medels uttärering, wal af direktiou för 3 år och dess åliggande m. m.

Denna förening är af wederbörande godkänd på sätt efterföljande kungörelse visar.

Kungörelse.

Att Kongl. Maj:ts Befallningshafswande efter samråd med Herr Guvernören i Uleåberg med gillande af de öfwerenskommelser angående laxodling, som den 3 December sistlidet är blifwit träffade emellan delegare i Torneå elfs regala laxfiske, nu funnit skäligt utsätta ett vite af 50 Rdr Rint, hwartill utom i lag stadgadt answar den eller de göra sig förfallne, som efter den 15 September hwarje år om hösten fånga lax å swenska sidan uti Torneå och Muonio elfwar. Dock undantages härifrån det för laxodling erforderliga fiske. Gule Landskansli den 23 Maj 1865.

S. P. Bergman.

A. M. Curén.

En sådan fastställelse och ett likartadt förbud är äfwen utfärdadt för finska sidan af Guvernören i Uleåberg.

Det är att hoppas, att sedan fiskelegarne sjelfwa tagit hand om laxodlingen och på sätt nämnt är derom ordnad, denjamna må i denna elf blifwa väl utförd och wårdad.

Det är både af wetenskapen och erfarenheten icke blott i fremmande länder, utan äfwen i Sverige, till fullo ådagalagd, att fiskodling med lätthet åstadkommes och att de fiskslag, som företaga sig långa wandringar, t. ex. laren, alltid återwända till sin flädningsort. Under sådana förhållanden är det stor anledning att med iswer tillegna sig ett så wiktigt medel för många människors utkomst, och man bör icke ipara på ett hundradetal riksdaler, ty till mera uppgår icke kostnaden för en fiskodlingsanstalt, då man dermed kan förwärfwa sig flera tusen rdr i winst.

För att på öfvertygelsens wäg motarbete det för helja och ekonomiskt obercende lika förderfliga begäret efter omätt-

ligt förtärande af kaffe, hafwa, i enlighet med Sällskapet's beslut, på mötet i Boden, 200 exemplar af M. Hus' afhandling om "Kaffe, dess bruk och missbruk," blifwit inköpta, för att utdelas till ledamöter och på lämpligt sätt bekantgöras i länet.

Såsom ett surrogat för bröd, om detta beklagligtvis skulle någon gång saknas i de öfre delarne af länet, har rekommenderats de öfverallt i vårt land i ymnighet wärande ätliga swampar. Afwen om bröd finnes, skola swamparne utgöra ett viktigt näringsämne jemte detta, och när fördomen mot deamma förswunnit, samt folket lärt sig deras tillwaratagande och beredande, skall icke längre någon ens i de aflägsnaste trakter kunna förebära hungernöd. Det är anmärkningsvärdt, att den wertprodukt, hwilken af de rike eftersträfwas såsom en läckerhet och betalas med många tuen riksdaler, skall försmås af den fattige, hwilken eger rik tillgång på den för intet. För att påskynda den tidpunkt, då folket kommit till insigt om den wälsignelse, naturens herrskare härigenom welat bereda affilda bygdens innewånare, har Sällskapet, på förslag af telegrafkommisarien Ringius, hwilken nitiskt arbetat för swamparnes erkännande såsom ett godt näringsämne, genom dess förvaltnings-utskott inköpt 30 exemplar af S. B. Smitts plancher öfwer de allmänna både ätliga och giftiga swampar jemte beskrifning till deamma, och hafwa de blifwit utdelade till länets folkskolor, för att redan hos barnet utrota motviljan för dessa nyttiga werter, hwarjemte såsom nämndt är distningsförmannen Wennberg inhämtat undervisning i ämnet och antagligen kommer att besordra kännedomen om deamma.

De iakttagelser med afseende på möjligheten att i dessa nordliga trakter uppdraga fruktträd och i allmänhet åstadkomma en ordentlig trädgårdsodling, som hr Ringius gjort under förslutna år, hafwa blifwit upptecknade och hitfände. Hr Ringius säger deribland, att "den förslutna sommaren gifwit oss det första bestämda swaret på frågan: är fruktodling i höga Norden möjlig eller icke? i det den, ehuru egynsam, bringat till full mognad både förbär och äpple." Wisserligen är detta i Nite eller sydliga delen af länet, men hr Ringius anför flera bewis på att "trädgårdsodlingen i Norden är i betydligare grad möjlig än mången i vårt land föreställer sig." På anhöllan af ordföranden i Haparanda stadsstyrelse har hr Ringius förtidne höst besökt nämnde ort i ändamål att uppgöra plan till stadsträdgård derstädes, ehuru den föreslagna platsens beskaffenhet för närvarande

lade hinder i vägen härfor. Afwen på andra ställen i länet har hägen för denna wackra och förädlande kulturgren träd i handling genom trädplanteringar, prydnadsbuskars uppdragande och i allmänhet en widgad trädgårdsodling. Men för att göra dessa sträfwanden riktigt fruktbarande, behöfdes liksom, att folkskolorna lemnade ett föredöme genom praktisk undervisning uti ämnet, genom uppdragande af träd, buskar och trädgårdswerter antingen wid sjelfwa skolan eller och på lämpligt ställe i närheten af denamma. En sådan plan wore hwarken fremmande för Sällskapet's förelagda ändamål, eller oförtjent af dess uppmuntran.

Wid förra winterlammanträdet fattade Sällskapet det beslut, att en månadsfrist skulle utgiswas. Propositionen här-om gjordes af en enskilt motionär, hwarföre enligt Sällskapet's stadgar motionen skulle ha hwilat till nästa allmänna sammanträde, för att under tiden af Förvaltnings-utskottet beredas. Att detta wäl kunnat behöfwas, wilade sig snart af de swårigheter, som uppades för tidsfristens utgiswande. Först och främst uppstod willrådighet om erhållande af en ansvarig utgisware, sednare af en redaktör och slutligen om medel till bestridande af de dermed förenade kostnader. Som emellertid numera dessa hinder äro häfda, och med omnämnande blott att Förvaltnings-utskottet ansett lämpligare utgiswa fristen qwartalswis i stället för månadligen, synes frågan ånyo kunna upptagas.

För att desto bättre kunna besordra Sällskapet's syften bildades underafdelningar i hwarje socken. Man wäntade, att gillet's ledamöter skulle wara angelägna om att sammanträda till ömsesidigt utbyte af åsikter och erfarenhetsrön, och sålunda kunna hemta mycket nyttig lärdom till iakttagande wid utförningen af sitt maktpåliggande yrke. Men denna förwäntan har blifwit gäckad. Det är möjligt att något sådant sammanträde på något enda ställe egt rum, men ingalunda är det allmänt. Man skulle kunna draga twänne slutsatser häraf; antingen att länets jordbruksklass anser sig icke hafwa något att lära i fråga om landets modernäring, eller och, att jordbruket icke mera uppfattas såsom modernäring och således icke företrädeswis intresserar dess stattsfriske idkare. Det torde dock ligga någon wigt uppå, att man icke alltför hjert läggar sådane åsikter i dagen; ty är det nu så, att jordbruket icke längre uppfattas såsom modernäring, så kunde det tyckas, som om ett eller annat swagt är icke skulle ha synnerligen mycket att betyda. Medgifwer man under goda år, att man har sin egentliga sysselsättning med och sin rik-

liga utkomst af andra näringar än jordbruket, så måste detta gälla afwen under swaga år, och en sådan näringsbidfärd kan då icke komma i förlägenhet deraf, att jorden gifwit mindre afkastning än vanligt. Alla rop om miswert och nöd äro också under denna förutläggning alldeles obefogade. Vill man deremot icke medgifwa detta, utan att man har sin hufvudnärning af jorden, är beroende af dess gismildhet eller njugghet, och på den grundar beräkningarne för sin utkomst, då må man afwen vara angelägen om, att denna jord stötes och omhuldas, och för att kunna göra detta, måste man vara angelägen om att förvärfa sig de insigter, den erfarenhet och de medel, genom hvilka förhoppningarne om winst be- tryggas. Skulle oaktadt spard möda och nedlagda kostnader afkastningen blifwa flen, så wore detta en alldeles oförwälad olycka, som med allt stål kunde påfalla hjälp och deltagande, men också först då. Detta kan synas vara ett hårdt tal, men logiken är emottlig och den leder stundem till skonlösa konklusioner. Men om än gillenas ledamöter i allmänhet wisat sig icke ega något warmt intresse för sådana meddelanden, som äro afsedda till gagn för dem sjelfwa, så är det dock en hugnad att finna gillenas herrar ordförande göra sitt bästa för att lemna upplysningar om förhållandena i länet. Det cirkulär, som i sistlidne Oktober månad utskändes till gillenas samtliga herrar ordförande upptog till benäget beswarande uti deras berättelse för 1865 följande frågor: 1:o. Väderleken under olika tider af året, värme, köld, torra, nederbörd och dessas inverkan på jorden, säningstiden och skörden; 2:o. Årswerten till kvalitet och quantitet i förhållande till utskädet och till befolkningens behof, de olika sådeslagen, rotfrukter, foderwexter och gräs; 3:o. Har fullständig afdelning af jorden på något ställe egt rum och hwilket inslytande har denna haft på utskäde och skörd? 4:o. Odla lin inom gillet och i hwilken skala? Hurudan afkastningen och huru stor? 5:o. Är allmogen kunnig i wäfning och spinning? 6:o. Huru med husflöjden i allmänhet? 7:o. Hwarmed sysselsättes folket under wintern? 8:o. Inhyssingens ställning till jordbrukaren? 9:o. Drjaker till inhyssingarnes werande antal? 10:o. Botemedel deremot? 11:o. Har jordtorpsystemet i någon anmärkningswärdare mån förjat tillämpas? 12:o. Kan nybyggeswäsendet utbreda sig inom lappmarkerna utan försång för lapparne? 13:o. Finnas några anledningar till misnöje med sin politiska ställning hos länets finsta befolkning, och i hwad mån kan Hushållnings-sällskapet bidra till afhjelpande af desamma? 14:o. Hvilka nya ledamöter i Sällskapet föreslås?

De twänne första frågorna äro till sina hufvudpunkter redan beswarade i den öfversigt, som Sällskapets hr Ordförande aflemnad, eller att det varit nära miswert på spanmål och rotfrukter, men att hufvudkastningen öfwerhufvud taget varit medelmåttig. För öfrigt äro frågorna mer och mindre fullständigt beswarade i de berättelser, som hittills inkommit. Sålunda meddelas, att fullständig afdelning af jorden knappt på något enda ställe egt rum, att lin inom flertalet socknar ännu icke odlas, men att mycken håg dertill finnes och att det wore önskligt, att någon deruti kunnig person bosatte sig i orterna; att allmogens qwinnor, åtminstone de äldre, äro kunniga i spinning och wäfning; att husflöjd wisjerligen icke saknas, men att på flera ställen den är mycket ringa och med undantag af någon lappmarksbygd ingenstädes lemnar något till affalu; att inhyssingarne i allmänhet äro till en börda för jordbrukaren, och att bästa botemedlet mot deras werande antal wore jordtorp, hwilket dock mötte hinder dels genom inhyssingens motvilja för att blifwa torpare, dels genom jordegarens ebenägenhet att låta afföndra jord från sitt hemman; att nybyggeswäsendet kan utbreda sig inom lappmarkerna utan försång för lapparne, men att, till förekommande af nu tidt och ofta rådande twister, nybyggarne uppförde lador å sina egor, hwilket kunde försiggå så mycket lättare, som på några ställen lapparne erbjudit sig att framförsla dertill erforderligt wirke, samt slutligen att några grundade anledningar till misnöje icke finnas hos eller ha förports af den finsta befolkningen i länet, utan att twärtom inslyttningar ske till denna sidan af gränjen från Finland, hwarest bland andra olägenheter skatterna äro tyngre. Likwäl framställes en önskan, att Hushållnings-sällskapet wille dra försorg om utdelande till den samma af små lättfattliga ströskrifter i landbruk på finsta språket.

Förtjent af särskilt omnämnande är desutom: att brukspatron H. Hamfeldt å Törefors låtit uppodla icke mindre än 15 geom. tunland, tillföre med småskog bewert tuswig mark, och att af för af ortens ras, som finnes wid Björkfors wackra landegendom, fyra gifwit 900—1000 kanner mjölk, en 1106 kanner, flera 700—900 och att hela mjölkafkastningen för ett år uppgått till det betydliga beloppet 38,150 kanner samt att smörproduktionen utgjort 394 löspund. Vidare träfwer det ett högt och tackamt erkännande, att ett barnhem i Båtsjans by i Årjeplungs socken på missions-sällskapets och femöreföreningens bekostnad blifwit upprättadt, hwarest 10 barn af fattiga lappiska föräldrar fritt åtnjuta

föda, fläder och undervisning, och att i Neder-Skalar sedan en fond genom frivilliga bidrag under året blifwit bildad för inrättandet af ett barnhem, hwarest 4 flickor hafwa haft wård sedan medlet af September, hwilket antal under innevarande år kommer att ökas till minst 8. Sjemmetis wårdarinna, en diakonissa från Stockholm, har desutom dagligen meddelat undervisning åt fem mindre barn samt anordnat en söndagsskola, som varit talrikt besökt. Den flanstrepiska och berömmvärda tanke, som föstrat denna wädra inrättning — jaget gilletis nitiska ordförande — afser att sedan anstalten möjligen lyfats tillwinna sig besöksningens sympatier, det tillförene brulliga, förbattliga bortauktionerandet af den minstförbrande af de armadets barn, som sakna faders- och moderwård, skall förwinna.

Sällskapet råkenstaper för år 1865 anføres i följande öfwerlag:

Inkomster:

Behållning från år 1864	466: 39
Arbafgiften	288: 63
Prämwinnsmedel	2,808: 22
Suld till stammästaren	165: 78
Summa	3,729: 2

Utgifter:

Vöder och tidstrifter	262: 37
Tryckningskostnad	414: 25
Anslag till Afwa landbruksskola	1,000: —
Premier	360: —
Kör undervisning i linodling	243: —
Kör hästning m. m.	56: —
Pönkebdrag till länshjurläskaren för 1/2 år	50: —
Arvode till sekreterare och stammästare	300: —
Kör skrifmateriel och rejer	50: —
Arvode till walmästaren	20: —
Diverse	26: 2
Lån till Afwa	947: 38
Summa	3,729: 2

Detta är den speciellare, om än mera sammanträngda berättelse öfwer Sällskapet och dess förvaltnings-utskotts verksamhet under sistförflutna år, hwilken wid winterjammanträdet enligt stadgarne skall afgifwas. Den ådagalägger, att Sällskapet, i mån af sina instränkta tillgångar, icke werks för war modernärings löstning. Den ådagalägger äfwen,

att oändligt mycket ännu återstår att uträtta. Om än en viss benägenhet att wilja lyfna till föreställningar och råd på ett och annat ställe börjat göra sig gällande hos allmogen, kan man likväl icke förneka, att nödwändigheten af ett ändamålsenligare bruksningsätt och af en omjersgfullare behandling af ladugården ännu icke blifwit en allmän och fast öfvertygelse. Der man åter kommit till insigt om en bättre jordbehandling, der hör man ofta den invändningen göras, att kapitaler saknas. Väster man sig wid det förnämsta — det i allmänhet oundgängliga, men i detta län i synnerhet oafwisliga — willeret och medlet för jordens förbättring, nemligen disningen, så måste man medgifwa, att äfwen den minsta jordegare, om wiljan är med, eger i sin makt att utan kapitaler werkställa ett sådant arbete. Ty bättre än att låta alla sina eger ligga odifade, derföre att egaren icke har kapitaler nog för arbetets utförande på en gång eller under ett år, wore det att med den arbetskraft hufet kan leuna, upptaga några sammar årligen. Och ingen jordegare i detta län är så upptagen med andra jordarbeten, att icke någon nd finnes öfrig äfwen till detta arbete. Men äfwen i andra hänseenden har den nerrbettniska jordbrukaren att afgifwa på den erfarenhet, som man södernt wetat tillgodogöra sig, nemligen att icke utvinna jorden genom enådesbruk. I detta fall kan han åtminstone icke undställa sig med bristande kapitaler. Jordens ändamålsenliga stötet, så att den må gifwa den högsta möjliga affastning, utan att blifwa utarmad på näringskraft, är den uppgift, som hwarje jordbrukare måste försöka att på ett tillfredsställande sätt lösa. Men man är långt ifrån möjligheten här af, så länge man fasthänger wid det gamla wanliga, är efter år upprepade forntfädet. Äfwen med erkännande af att åtskilliga bemödanden till det bättre inom länet på sednare tider blifwit ådagalagda, måste man å andra sidan medgifwa, att insigten härom ännu knappt undantagewis trängt ned till den mindre jordegaren. Man har till och med haft tillfälle att höra förlöjligande uttanden om det rationella sätt, hwarpa jordbruket wid länets landbruksskola blifwit utfördt, och detta af personer, som åtnjuta mycket stort förtroende hos allmogen och som tillhöra des släkt. Så länge sådana åsigter äro rådande, d. w. i. så länge den stora hopen af jordegare icke kommit till insigt om det erifliga uti det fran förfädren ärfda bruksningsättet, så länge öfvertygelsen om disningens nytta icke framträdrt i handling, så länge man gemenligen enfidigt fasthänger wid forntfädet, så länge icke ladugården blifwit en

hufvudsak och framför allt så länge man är öfvertygad om, att jordbrukaren i detta län — naturligtvis får man dervid mindre afse lappmarkerna — icke kan hafva sin bergning och utkomst utan binäringar, och synnerligast utan stogsbandteringen, så länge har detta sällskap ett mycket omfattande arbete sig förelagdt, och så länge finnes icke heller synnerligt bepp om att jordbrukaren i Norrbotten vinner en betydligt mer friare ställning, än den han för närvarande innehar; så länge skall äfven tidt och ofta förspörjas grundade klagomål öfver fellsagen skörd och deraf härflytande ekonomiskt betryck. Det är nu det tredje, på sina ställen det fjärde året, som skörden varit mycket ojemn, delvis under medelmåttan, delvis nästan miswert. Detta är beklagligt — visserligen, men om vi till en stor del tillskrifva väderleken skulden här till, were vi obilliga, om vi icke äfven tillräknade oss själswa någon del deraf.

Vi kunna icke avsluta denna öfversigt utan att tacksamt erinra oss den stora förändring, som vårt statsstic mot slutet af förlidne år undergått. Härigenom har äfven den mindre jordegaren inträdt fullmyndig, och utan intrång af sjelfskrifna elementer, till behandling af de stora allmänna frågor, som röra hela vårt fädernesland. Hans röst väger nu lika mycket som den stora possessionatens. Men i samma mån, som han har antalet på sin sida, blir hans inflytande äfven större. Den gamla adeln finnes, politiskt taget, icke längre. Jordegaren är nu som fordomdags landets adel, men må han befinna, att han i sjelfwa verket blir det först då, när hans handlingar äro uttryck af upplysning, rättredighet och fosterlands kärlek. Gud hälle allt framgent sin skyddande hand öfver Konung och Fädernesland.

§ 2.

Till Revisorer för 1865 års räkenskaper utsågos hrr Postinspektoren Amnéus, Handlanden P. Gomenius och Hemmansegaren Erik Pettersen.

§ 3.

Till Ledamöter i Sällskapet inwaldes följande:
inom Lule stads Gille: Kapten N. Schouh;
inom Saparanda: Telegrafassistenten Th. Grape och Handlanden Abraham Zachrisson;
inom Pite: Rector A. Sundström, Rådman G. G. Nyman, Collega L. Ulander, Geniml G. Elfgren, Consul G. G. Winroth, Handlanden J. G. Nordström;

inom Arvidsjaur: Handlanden A. T. Öström, Frans Gustaf Engelman i Glommerträsk, Bonden Johan August Granberg i Bossele;

inom Arjeplog: Kyrkwarden J. A. Carlberg;

inom Neder-Kalix: Håradshöfding A. G. Bergsten, Inspektör G. L. Bergbohm, hr August Holmgren, hr Axel Brattberg, hr P. A. Swanberg, hr Anders Brattberg i Kyrkstaden;

inom Pajala: Handlanden L. W. Læstadius;

inom Öfver-Kalix: Bonden Carl Jönsson i Landsjers och Bonden Nils Petter Nilsson i Wännäs;

inom Sockmo: Distningsförmannen D. J. Mannberg och Landthandlanden L. J. Forsman;

inom Öfver-Lule: Landthandlanden G. W. Wikström, Inspektör A. Müller i Hedensförf och Inspektör A. Amnéus i Ljuså;

inom Neder-Lule: Doktor D. Genberg, Magister D. J. Boström, Gästgärdaren Hjertstedt, hr Fridolf Wikström, Direktör S. A. Fogelman, Bonden Johan Johansen i Abilwik, Edw. Miltopee i Antnäs, Nils Anton Andersson i Sundem, H. Jacobsen i Bensbyn.

§ 4.

Till ledamöter i Förvaltnings-utskottet inwaldes hrr förste landtmätaren S. G. Nyström (återwald) och löjtnanten Henrik Widmark, samt till suppleanter hrr handlanden B. Forsberg och direktören S. A. Fogelman, den sednare efter lottning med handlanden Olaus Nelsjon, som erhållit lika många röster.

§ 5.

Beslöts på Förvaltnings-utskottets förslag att sommarsammanträdet skulle hållas i Dijebyn den 6 Juli.

§ 6.

Skulle Förvaltnings-utskottet gå i författning om öfversättning på finska af N. Spaaks seltskrift "Landbruk utan binäring."

§ 7.

Beständes att anslaget till en mejerieler fortfarande skulle utgå med 100 Rdr.

§ 8.

Anslages 200 Rdr till inköp af modelljordbruksredskap.

§ 9.

Besluts att det wid förra wintersammanträdet bewiljade anslag af 450 Rdr för utgifwande af en quartalskrift skulle qwarstå.

§ 10.

Likaledes skulle anslaget af 300 Rdr till linodlingens befrämjande i länet under året fortsärande utgå; hwarjemte besluts, att en i linberedningsverks byggande kunnig person skulle jöderifrån requireras till orten; emot hwilket beslut förste landtmätaren Nyström reserverade sig.

Rungörelse skulle utgå om, att de, som önskade begagna sig af byggmästarens biträde skulle anmäla sig hos Förvaltnings-utskottet.

§ 11.

Upplästes ett cirkulär från Kongl. Landtbruks-akademien angående undersökning af gödningsämnen, hwilket cirkulär skulle fungeras i länet.

§ 12.

Företeddes en subscriptionsanmälan om "Årsföreläggjord Statistik" af v. Wentzer.

§ 13.

Härefter börjades diskussionen af de utaf Förvaltnings-utskottet framställda frågorna, nemligen:

Första frågan: Då landbrukarens systemål är att af jorden draga den största möjliga nytta, huru bör, med fästadt affecende på lokala och klimatiska förhållanden, landtbruket ordnas, för att gifwa en jern, säker och uthållig afkastning?

Fr. Fogelmarck: Man borde wara utförlig i sitt svaromål på den framställda första frågan; men, alldestund jag

besitter en ringare kännedom om denna orts förhållanden än flertalet af de här närwarande resp. samhällsmedlemmarne, är det lika mycket min pligt att genom möjligaste fortset i mitt andragande lemna ordet åt med ortens förhållanden mera erfarna män, jem det är min pligt att från den plats, dit förtroendet nu kallat mig, uttala mina åsikter rörande landtbrukets ordnande i dessa trakter, så att det må kunna lemna en jern, säker och uthållig afkastning. Min begäran, min önskan är, att allmänheten täcktes ej blott öfwerse med de brister, jem uti detta mitt andragande otwifwelaktigt förefemmas, utan äfwen möta dem med inwändningar, hwilka torde lända, om ej till ömsesidigt, åtminstone till mitt enskilda gagn; ty wi äro alla människor, utrustade med ofullkomligheter och derföre pligtige att betrakta och såsom hwarandras lärjungar. Så hafwa våra förfäder tänkt och handlat och derföre har det också lyckats dem att bringa war modernärning jordbruket till den ståndpunkt, den sig nu besinner. Denna ståndpunkt är wisseligen icke hög, men de hafwa haft den swåraste uppgiften att lösa, såframt man får anse första uppödlungen såsom det mödosammaste jordbruksarbetet. Utan andra rådgifware än hwarandra och sitt praktiska förstånd, hafwa de tydligt ej blott anvisat och den wäg i landtbruket, på hwilen wi böra fortgå, utan äfwen på denna jamna wäg trampat de första, de mödosammaste stegen, brutit tegar åt sina efterkommande och genom omtänksamhet och slit förwandlat en förut måhända ofruktbar torpwa till en bördig arfwejord.

Då det måste medgifwas, att allt stillastående i jordbrukswäg är ett tillbakagående, — ty folkstocken ökas oupphörligen, och hwad skall detta tillstott af människor lefwa utaf, såframt ej jordbruksallstrens mängd håller jemna steg med denna folktillwert, — är det hwarje sann festerlandswäns pligt att så förwalta sitt ärfda eller förwärfda grundkapital, t. ex. sin jordegendom, att den odlade delen deraf, långtifrån att minskas, twärtem ökas, och på så jätt blifwer delbar emellan en måhända talrik afkomma, och hwarje del tillräcklig att underhålla sin innehafware. Om allas tankar wore rigtade emot detta mål och alla sålunda troget trampade i sina förfäders fotspår, hysande jamna omtänka för efterkommandes tillfälliga utkomst, så skulle, enligt min uppfattning, ej blott våra efterkommandes wälsignelser följa och i graswen, utan äfwen nöden och dennas följde de talrika utwandringarne från en ålsfad festerjord, hwilken lika wäl behöfwer, jem den äfwen kan underhålla alla sina söner, uteblifwa. En fester-

ländstf sinnad regering har injett detta och derföre till befordrande af landtbrukets utveckling, så att denna vår modernärning må kunna hålla jemna steg med de öfriga yrkena, inrättat läroanstalter i hvarje provins. Måtte vi endast rätt förstå vår pligt att tillägna oss det kunskapsmått, som fördras ej blott för att på ett tidsenligt sätt sköta den af våra förfäder åt oss brutna jorden, utan äfwen låta pligtkänslan, att bryta nya fält åt våra efterkommande, göra sig gällande! Vi hafwa då fullgjort vår pligt såsom goda medborgare.

Stödjande mig på denna inledning, som har till ändamål att ådagalägga det en vaslättlig werksamhet, grundad på ett tidsenligt kunskapsmått, i jordbrukswäg utgör första wälförut för landtbrukets ordnande i dessa trakter, går jag att i förhet afgifwa ett svaromål på frågan, huru en jemn, säker och uthållig afkastning, med fästadt afseende på lokala och klimatiska förhållanden härstädes, skall kunna befrämjas. Den odlade jorden bör till sin areal utvidgas genom att lägga under plogen sådana trakter, som upphört att lemna lönande höfördar, men i öfrigt äre tjenlige till uppodling. Om ett odlingsföretag skall frönas med framgång, så bör det föregås af en fullständig afdelning ej blott af sjelfwa åkerjorden, utan af frostbildande trakter i dess närhet. Emedan det är en på erfarenhet grundad sanning, att den fuktighet, som alstrats i luften och derifrån nedregnat på jorden, wid genomfilningen af matjordlagret derstädes gwarlemnar alla de näringsämnen werterna ur den jemna behöft, så är det klart att detta watten, sedan det hunnit afswen, ej vidare är nyttigt utan twertom skadligt för werterna, dels emedan det hindrar wertrötterna att nedtränga i alwen, och dels emedan det werkar fylsande på matjorden och derigenom hindrar werternas skyndsamma mognad samt framfallar frost, så bör det första och angelägnaste arbete för jordbrukaren blifwa, så framt man vill ernå en förmildring i klimatet och werternas hastigare utveckling och mognad, att aflägsna detta watten medelst afdelning. Denna afdelning torde, å sådana jordmånar, som wisat benägenhet att under wårflödet igenflamma, ej böra verkställas till diket fulla djup på en gång, utan böra difena derå endast så småningom fördjupas, i den mån jorden hinnet sätta sig. Isynnerhet om de framdeles skola nerläggas till täckdiken, hwarjemte difesgräfningen å sådana jordmånar helst bör verkställas under wären och sommaren och ej sent på hösten.

Sedan denna afdelning blifwit verkställd, odlas fältet ej för att frambringa säd utan för att frambringa foder;

men man måste under några år, tills den uppbrutna torfwen hunnit ruttua samt jorden blifwit tilldelad animalisk gödsel, odla säd såwidt man sedermera med framgång skall kunna odla foderwerter. Härwid har mången ansett lämpligt att, såsom warande mindre kostbart och lemnande en mångårigare gräswall, till denna sädd använda de gräsfröslag, som kunna hopsamlas från våra foderfullar. Sag är i detta fall af motsatt åsigt; ty har höslättern blifwit verkställd i rättan tid, d. w. s. de bättre grässlagen börjat blomma, så har detta gräs ej hunnit sätta några frön, hwaraf följden torde blifwa, att utsädet endast består af ogräsfrön, emedan en stor del af ogräsen sätta frön och mogna tidigare än de bättre foderlagen. Sag för min enskilda del förordar odling af flöfwer och thimotej äfwen af det skäl, att godt foder är ett nödvändigt wilke för kreaturstötjels förbättring.

Äf ladugårdsstötjels låga ståndpunkt kan man lätt förklara orsaken till den ringa uppmärksamhet, som hittills egenats åt odlingen af foderwerter i förhållande till den af säd. Men då det är en allmänt erkänd sanning, att ladugårdsstötjeln är för Norrbotten den naturligaste och säkraste grenen af modernärningen, så kan det ej vara ur vägen att här angifwa några regler för denna grens riktiga handhafwande: Till afwelsdjur böra endast goda och felfria djur användas; endast den afkomma, som wisar sig frisk och stark samt fallit efter goda föräldrar, bör påläggas; framföd ej flere djur, än fodertillgången medgifwer, och låt utfodringen aldrig blifwa knapp; födoämnen böra vara närande och goda samt wälbergade och gifwas i omwerling med hwarandra på bestämde utfodringstimmar, hwarjemte sådana ämnen, som wisat sig befordra matlust, t. ex. salt (ett par lod åt hwarje fullwert djur) då och då böra lemnas djuren; dryckeswattuet bör vara kylslaget och godt, samt tillgången derpå riklig; renhållning och rykt böra ej försummas, ty alla djur fordra för sitt wälbesinnande ej blott rent läger och ren luft, utan äfwen att huden hålles så ren, att hudutdunstningen utan hinder kan pågå, hwarigenom matlusten och tillfölje deraf wälbesinnandet i hög grad befrämjas; stallen bör åt alla husdjuren göras ljusa, lustiga men dragfritt. Swad wärmegraden beträffar, så bör den vara något olika för hwarje ferskildt djurslag. Så + 15 gr. för swinet, + 10 gr. a 12 gr. för hästar och hornboskap och + 8 gr. för fåret.

Lika angeläget som det är för en handtwerkare att, för sitt yrkes fullständiga bedrifwande, förse sig med goda werk-

tyg, lifa om ej mera wigtigt är det och för en jordbrukare att förskaffa sig de till återjordens fullständiga bearbetning tjenliga redskaperna. Jag vill blott erinra derom, att ett redskap kan endast anses för godt, när det, utan höga anspråk på dragkraft, men ändock starkt gjordt, med lätthet kan ställas såväl till grundgående som djupgående. Det wigtigaste återbrukeredskapet är plogen.

Löjtnant Rutberg hade injämnt ett skriftligt anförande, som nu af hr Ordföranden upplästes, warande det af följande lydelse:

"Till Norrbottens Låns Kongl. Hushållnings-Sällskap!

Då jag är förhindrad att bewista Kongl. Hushållnings-sällskapets sammanträde den 29 uti innewarande månad, utbeder jag mig wördjant, att skriftligen få yttra mina åsikter öfwer den första af de frågor, som af Förvaltningsutskottet framställts till diskussion, sådant med förhoppning, att om och mina åsikter skulle anses wittna om bristande erfarenhet och kännedom i ämnet, framställandet af min mening må betraktas endast såsom bewis på mitt intresse för saken och önskan att bidraga till frågans utredning.

Med afseende på lokala och klimatiska förhållanden, anser jag att landbruket hittills i allmänhet haft en falsk riktning, i så måtto, att spannmålsproduktion blifwit gjord till hufwudsak och ladugårdsstötelsen till bisak, då förhållandet, enligt min uppfattning, bör wara omvändt, om landbruket skall ordnas så, att det skall lemna den största möjliga nytta och gifwa en jemn, säker och uthållig afkastning.

Under de sednare åren hafwa i allmänhet nyodlingar företagit i långt widsträcktare skala än tillsörerne, derwid brukningsmetoder, som i sydligare delar af riket blifwit pröfwade och nöjaktige befunne, med mer eller mindre noggrann tillämpning, härstädes blifwit använde; men erfarenheten har wissat, att spannmålsjodd å sådane nyodlingar genom frostsåder tillintetgjorts i ännu högre grad än å hemmanens gamla åkrar, samt att utjädet wanligen warit förlo-radt, och att desja mislyckade försök bidragit till att utjuga jorden och träst starkare gödning, för att försätta sådane nyodlingar i det stiel att foderförden af desamma funnat erhållas.

Erfarenheten har således wissat under de sista åren, att spannmålsproduktion, såsom hufwudändamål för landbruket, ledt till kända förluster, synnerligen hwad beträffar nyodlingarne. Men äfwen är kändt, att de äldre åkrar, som

under gynsamma år, lemnat goda jädesfördrag, i följd af frostsåder lemnat skadad eller oduglig afkastning, hwaraf allt den slutats kan dragas, att om och genom förbättradt dikningsätt, frostländigheten kan minskas, desamma dock icke kan tillintetgöras; under hwilka omständigheter jädesodlingen, i anseende till frostsåderne, hwilka ofta inträffat under flere efter hwarandra följande miswertår, är underkastad en beständig osäkerhet, som synnerligen i länets nordligare del förorsakar stor osäkerhet för landmannens utkomst. Deremot har ladugårdsstötelsen, när desamma omfattats med nit och intresse, wissat sig under alla förhållanden medföra trygghet för utkomst å det landbruk, som haft desamma till hufwudsystemål, i hwilket afseende jag utber mig att få omnämna de närgränsande hemman, som utom Björksforb landegendom kunna tjena till föredöme i detta hänseende, samt deras naturliga bestäffenhet.

Villa Lappträsk hemman i Neder-Kalix socken, med åker af frostländig bestäffenhet, som ej kan antagas undgå frostsåder, då desamma för öfrigt inträffa i orten, har sedan 50 år warit brukadt med hufwudsaklig beräkning på att åstadkomma foderstillgång och smörtillverkning, och sådant med den framgång, att egarne deraf äro de förmögaste bönder i Neder-Kalix socken; den ene af dem, J. S. Ekman är i den fördelaktiga ekonomiska belägenhet, att han är tarerad för inkomst af kapital. Deras sätt att ordna sitt landbruk, har för öfrigt medfört den fördelen att frostsåderne genom tillintetgörandet af spannmålsgröderne under åtskilliga miswertår, ej tillskyndat dem någon jemförelsevis kändbar olägenhet, emedan deras egentliga inkomstkälla af landbruket warit oförminskad, att deras betydnerfria ekonomiska ställning lemnat dem tillfälle, att åt handslöjder egna berömmwärd omsorg och utveckling, samt slutligen, att de för sin utkomst ej warit i behof af skogarnes anlitan i högre grad än återwerten medgifwit, i följd hwaraf den bäst wärdade och besparade skogen i Neder-Kalix socken finnes å Lappträsk hemman.

Uti Korpikå by har äfwen ladugårdsstötelsen blifwit omfattad med utmärkt omsorg och medfört framgång, så att bönderne derstädes befinna sig i goda ekonomiska omständigheter och utan swårighet sunnit utkomst och bergning under miswertåren, hwilka för andra än dem, som idkat landbruket med ladugårdsstötelse såsom hufwudsyfte, i de flesta fall medfört skuldjättning under miswertåren.

Den goda hushållning i afseende å ladugårdsprodukter, som råder i sistnämnde byar, har werkat till det sannolikt

ovanliga förhållandet, att äfwen åtskilliga bland fältjägare och inhysingar hushållat så väl med smör, att de funnat afyttra sådant.

Det bör anmärkas, att hemmansägare i Lilla Lappträsk och Rörpita byar ej uppehållat tid och möda på försök till spannmålsodling på frostländiga nyodlingar, utan deremot så snart som möjligt igenjätt nyodlingarne med gräsfrö, att frastig utfodring således funnat begagnas, men hwilket äfwen ledt dertill, att ladugårdens afkastning varit förmånlig, enär till försäljning uppkommit ett öfverflott af åtminstone 60 skålp. smör af hvarje kreatur, hwilket här i orten, i anseende till smörets goda bestaffenhet, funnat betalas i allmänhet med 11 Rdr pr 20 skålp. och för flere hemmansägare medfört betydliga inkomster, deribland sistlidne är för Fredrik Åström och Carl Petter Sandberg omkring 400 Rdr för hwardera.

Äf åtskilliga hemmansägare torde, såsom skäl för uraktlåtenheten att beslita sig om en förbättrad ladugårdsfötsel anföras, att i många byar mulbetena äro swaga och att ladugårdsfötseln af sådan anledning, ej kan blifwa winstgifwande. En sådan swårighet är dock öfverwinnelig, emedan i allmänhet lägenheter gifwas till odling af äng. Om sådan odling skötes på ändamålsenligt sätt, eller sålunda, att ej mera upphäfas eller upplöses, än hvad som kan gödas till insäning med gräsfrö, så bör hötillgången inom kort tid kunna ökas derhän, att några kor, eller samma antal som förut, kunna födas väl äfwen om ett hemmans jämlre ängar användas till beteshägnader.

Önskligt wöre att tillverkningen af ost kunde befördras, så att ladugårdsfötseln derigenom kunde blifwa än mera winstgifwande och af egenkap att wäcka allmogens intresse, men ett hinder för närwarande i sådant afseende är att det ej finnes personer, som kunna lemna undervisning i sådan tillverkning.

För egen del lifligt öfvertygad derom, att det Norrbottenska landbrukets framtid i wäsentlig mån beror af en förbättrad ladugårdsfötsel, har jag efter förmåga sökt verka för saken och anser i följd af egen erfarenhet att mjölkfärl af förteuut jernbleck, enligt Gusjanderfsa metoden, med sjelfstummmande bunkar, ega ett afgjort företräde, isynnerhet som dylika färl numera böra kunna anskaffas för pris, som ej öfverstiger kostnaden för målade träfärl. Enligt upplysningar, som jag inhämtat, har Major Gusjanders första patent förfallit och det sednare förfaller i nästa månad. Förtent

jernplåt af 25 tumslängd och 17 tumsbredd kostar i Stockholm 113 Rdr 50 öre för lista om 100 plåtar, hwarigenom mjölkbunkar om 3 kannors rymd böra kunna tillverkas för omkring hälften af deras hittills warande pris, samt böra derigenom komma i allmänare begagnande äfwen hos allmogem, hwarigenom större trygghet, bättre behållning af och öfadt intresse för smörtillverkning bör kunna förwäntas.

Ett medel, som jag heppas skulle verka till en bättre hushållning med smör wöre noggranna anteckningar öfwer smörtjeningen wid hvarje hemman. Deras skulle wisa sig, att det smör, som tillverkas är betydligt och af anseeligt penningwärde och hos husbönder och matmödrar verka insigt derom, att något, kanhända hälften af smörproduktionen bör kunna besparas och försäljas, samt lemna en årsinkomst, som till hela beloppet är ren behållning och ej undertastad de stora omkostnader och afdrag, som andra binäringar.

Utsigterne för behållning af ladugårdsfötseln ökas för närwarande genom den betydliga export af slagtkostap till England, som under sista året blifwit en rik inkomstkälla för södra Sveriges landbrukare och hwilken affättning sannolikt äfwen för framtiden blir så förmånlig att smörtillverkning för rikets sydligare delar blifwer mindre winstgifwande än kreaturserport, hwilken omständighet bör tillförsäkra det norrländska smöret om en god och förmånlig affättning. Men synnerlig wigt synes mig ligga deruppå att afseende fästas ej allenast å mängden utan äfwen å bestaffenheten af det smör, som tillverkas, emedan affattlighet och pris samt deras följande verklig behållning, beror af warans godhet, för hwilket ändamål önskligt wöre, att framdeles, mera än hittills, wid uppköp å tillverkningsorten, priset lämpades noggrant efter warans bestaffenhet, hwilket, enligt min tro, snart skulle åstadkomma allmänt god tillverkning, en fördel sannolikt både för tillverkare och köpmän.

Min åsigt är naturligtwis icke att spannmålsproduktion i allmänhet bör öfvergifwas, utan endast att uttala min åsigt att smörtillverkning är säkraste inkomsten af landbruket i Norrbottens län, åtminstone i de nordligare socknarne. Båda systemalen äro för öfrigt ej oförenliga, emedan en väl skött ladugård lemnar tillfälle att frastigt gödsela den åker, som hålles öppen, och att winna goda sådesfördar, då de ej förstöras af frostskador, hwaremot erfarenheten torde hafwa wifad, att då nyodlingar ske i widsträcktare skala och hållas öppna i beräkning på spannmålsafkastning både de gamla och de nya åkrarne lemna flen skörd. Den omständigheten torde

äfwen böra uppmärksammas, att en wäl skött ladugård, som lemnar god mjöltkällgång, i betydlig mån minskar behofwet och åtgången af spannmål; en särdeles stor fördel, synnerligast under misshwertår.

Neder-Kalix den 26 Januari 1866.

Joh. Rutberg."

Hr Hummel war närmast i tillfälle att witsorda riktigheten af det anförda och instämmer till alla delar deruti; wille blott tillägga i afseende på den åkerjord, som hålles öppen, att den åtminstone hwart 6:te år borde besås med rotfrukter.

Hr Nyström åberopade sin erfarenhet som landtmätare; talaren hade till ledning för graderingar wärligen uppgjort kalkyler, hwarefter 10 års afkastning i medeltal beräknades t. ex. för 1 tunl. åker och 1 tunl. äng hwardera. Det hade då wist sig, att åfers behållna afkastning icke stött i något jemförligt förhållande till afkastningen af äng. Totala förhållanden måste likwäl afses. Sålunda hade talaren icke funnat finna, att i Hortlar by åfern lemnat den ringaste behållning, hwaremot der finnes sjelfwerande äng, som gifwit god afkastning; i andra byar hade åter linodling befunnits fördelaktig. I allmänhet kunde med wisshet sägas, att så byar kunde få högt betaldt för sin spannmål. Talaren instämde derföre med hrr Rutberg och Hummel, att man alltför mycket lade sig på sådesproduktion; och när erfarenheten hade wist, att misshwert inträffade i medeltal nära nog hwart tredje år, wore det så mycket angelägnare att underhålla åfern blott för husbehof, och odla till lindor så mycket mark som möjligt, ty derutaf hade man dubbel behållning. Då man i medeltal icke kunde påräkna mer än 2 a 3 tunnor korn på tunlandet åker, skulle man deremot på motsvarande areal af goda lindor hafwa hö för 3 kor; mjölken wore då i behåll, man kunde ha smör till affalu samt ett och annat slag. Derföre borde stor uppmärksamhet egnas åt boskapsförförl, och man

borde icke ifrågasätta att **köpa** några tunnor korn, då man utaf ladugården hade jäfer afkastning och god behållning; talaren föreslog derföre, att Sällskapet skulle uttala sitt bifall till hr Rutbergs skrift, emedan det deruti framställda landtbruksförförl wore enda medlet för allmogens räddning.

Hr Hummel uppläser till ytterligare stöd för nödwändigheten att mera egna sig åt ladugårdsförförl ett utdrag ur den af honom såsom ordförande i Neder-Kalix hushållsgille afgifna årsberättelse, och uttalade talaren sin öfwerlygelse om att äfwen från denna ort godt smör kan exporteras.

Hr Nyström anför såsom ett bewis på den winst och hjälp ladugårdsförförl bereder, att mången arbetare i städerna drager sig godt fram genom bidrag från afkastningen från den eller de kor han har.

Hr Nélsson instämmer med de föregående talarne häruti, men tror, i strid med hrr Fogelmarks och Hummels åsigt, att timotejfrö icke bör användas. Talaren hade äfwen försökt dermed, men hade fått ringa afkastning; hwaremot han funnit stor fördel wid användande af ortens höfrö. Man borde hafwa något af tillgängligt hö för att få frö, och talaren ansåg, att det till och med skulle betala sig bra att sända sådant föderut.

Hr Hummel wille wissjerligen medgifwa fördelarne af ortens gräsfrö, men widhöll likwäl sin åsigt om ändamålsenligheten af blandning med timotej, emedan detta gräswe full skörd redan första året, hwilket icke är fallet med ortens frö enbart, dock borde timotejen sås tunn.

Hr Nélsson brukade upptaga jorden första året, trada den under det andra och det tredje öfwer gödslen den med swag öfwer gödning wid igenjåning, då talaren erhöill först korn, sedan råg och tredje året full

linda. Sedan rågen war skuren, öfvergåddslades med ahl eller latrinsspillning, blandad med asfa.

Hr Fogelmarck medgaf att det wisjerligen ännu kunde wara nödwändigt att så ortens wanliga gräs-
slag, emedan jorden i allmänhet icke är wäl asdfiad, men att sedan detta skett, det were skäl att anwända bättre grässlåg, hwilkas fräftigare föderämne uppwägte deras förtare fortware. Talaren hade wid Ustuna sett 5-te årets wall lemna full skörd af timotej.

Hr Nyström hade ingen erfarenhet om de fremmande frösorterna, men ansåg det i Norrbotten blifwa ejemförligt samre behållning att edla timotej, ty talaren hade sett 30 a 40 års linder lemna god asfastning af ortens grässlåg.

H. Bäckström wille att man skulle lämpa sig efter lokala förhållanden. I Pite socken were jordmännen i allmänhet magrare än på andra ställen, derföre skulle man der så föga af ädlare grässlåg; i de bättre byarne funnes naturlig ång, i andra byar lämpade sig jorden bättre för spanmålsasfastning; Pite socken hade likwäl ingen spanmål till affalu afwen under de bästa år, derföre ansåg talaren det wara bäst som här war uttradt, att man så mycket som möjligt egnade sig åt ladugårdsfötseln. Talaren hade deremot den åsigt, att man ej bör insä frö på linder, utan att då man göder för att lägga igen, bör jorden gro sig sjelf. En linda som igenjaddes, stode sig aldrig 20, 30 år. De som ej igenjätt, hade drifwit upp sin ladugård högt. En del jord grodde sjelf, annan icke, derföre were bäst att öfwerlemnna detta till jorden. Hafren were icke god, der man skulle så gräs.

Hr Nyström anmärkte att man bör neqa särskilja Pite socken, der jordmännen är så ejemförligt mycket magrare än öfriga delar af länet, att linderna stoppa knappt 8 år.

Hr Hummel wille tillägga, att det är dåligt att lägga igen efter hafre; korn were bäst, men det borde sås tunnt.

D. G. Danielsön erkände att allmogen har förwida åkrar, och hade funnit sig ha rik asfastning af att lägga på ladugården; det were större nytta af att föpa spanmål till föda åt menniskor, än att föpa för en beskapshjord, ty detta were bottenlöst.

Hr Fogelmarck: Första werten bör wara hafre, som bör tagas 2:ne år i rad, ifall torfwen icke hunnit röta sig; derefter råg, för hwilken gödolas, hwarefter gräsfro i densamma insås.

Hr Hummel sätte uppmärksamheten på Danielsöns åsichter, ty öfverginge allmogen till den, behöfdes ingenting annat.

Erif Pettersson trodde icke fremmande frö wara rasfande, men om man sådde flera slags frö, finge man se hwad slag lindan wille bära, ty det som kunde gå till, gjorde det, men ett annat förqwasdes. Talaren instämde för öfrigt med Danielsön, hwilkens åsichter afwen andra af allmogen förklarade sig emfatta.

Hr Hamfeldt anförde att en linda inwid talarens gård, som förut burit knappt ett grässtrå, efter öfvergöding med ahl kommit i stark wertlighet.

Hr Schougb were wisjerligen ingen jordbrukare, delade dock de föregående talarnes åsigt om ängsmarlens företräde, men hade dock funnit bewis på motsatsen. I Hedens by hade återn gifwit så hög asfastning, att förste landtmätaren Nyström wid ifrågakatt expropriation för kanalen hade uppskattat marken till 1500 rdr pr tunland.

Hr Nyström förwarade denna åtgärd genom att uppgifwa asfastningen, som utgjorde 10 tunner på tunlandet, hwarjemte borde tagas i betraktande, att ifrågawarande jord war nästan frostfri.

Hr Ordföranden hemställde, huruvida detta hörde till ämnet, och som diskussionen öfver denna fråga nu ansågs slutad, yttrade hr Ordföranden, att alla deruti wore af lika åsigter, att jordbruket berde ha en annan riktning, så att ladugården blefwe omfattad med större omsorg, att boskapen blefwe väl född och smör tillverkades af väl behandlad mjölk, samt att jorden berde skötas i werelbruk, och icke mera hållas öppet till åker än som för året skall gödslas och derefter igenläggas till lindor.

Andra frågan: Hvilket inslytande har trävarurörelsen, såsom den hitintills bedrifwits, haft på jordbrukets fortkomst, och huru bör skogshandteringen ordnas för att komma i riktigt förhållande till jordbruksnäringen?

Hr Widmark: För att sätta Sällskapet i tillfälle att bedöma huru skogarne blifwit behandlade, hade talaren uppsatt ett skriftligt anförande, hvilket war af följande lydelse:

För att rätt kunna beswara denna fråga wore af nöden, att tillförlitligt känna den ståndpunkt, på hvilken jordbruket inom länet stod, när skogshandteringen, såsom en egentlig näring, här wann insteg; det wore behöfligt att ha sig beaktant förhållandet emellan jordbrukarens antal och deras, som ej wore fästade wid jorden, det wore i sin ordning att kunna uppdraga en jemnförelse mellan jordbruket wid den tiden och nu, emellan den arbetskraft, som då derpå användes och den, som nu deråt egnar sig.

De enda källor, som i sådant hänseende stått mig till buds, äro Kongl. Maj:ts Befallningshafswandes femårsberättelser ur hvilka följande satta erhållits:

Uti berättelsen för åren 1827—31 yttras om jordbruket, att detta utgör kustlandets hufvudnäring, och att det samma är, "fast småningom," i tilltagande, samt om skogen, att den är wid hafskuster och de mera bebodda trakterna mycket medtagen, att skogstillgången deremot inåt landet ärynnig, att den samma, under den tid berättelsen omfattar, icke blifwit mycket anlita till skeppsbyggerier, emedan gansta få fartyg, i jemnförelse med hwad tillförene varit wanligt, blifwit bygde; att skogarne järdeles år 1831 betydligt hem-

jöfts af skogseldar; att jägwerfverörelsen synes wara mer i af- än tilltagande och att medeltillverkningen af bräder uppskattas till 26 a 27,000 tolfster i enfel, sju alnars beräkning.

Uti berättelsen för åren 1832—36 inhämtas: Att jordbruket med rätta utgör kustlandets egentliga hufvudnäring, men att det dock lider betydligt genom den för högt drifna tjärutillverkningen, hwaråt många jordbrukare, järdeles nyhemmansinnehafware, egna alltför mycket tid, hwarigenom den redan odlade jordens behöriga häfd försummas och nyodlingar alltför lamt bedrifwas; att skogen under miswert-åren utgjort en af de hufvudsakligaste källorne för allmogens uppehälle, hwadan den wid hafskusten och de mera bebodda trakterna blifwit öfverhöfwan anlita, att ett jägwerk uti Neder-Kalir måst för bristande skogstillgång nedläggas, men att så mycket större liflighet egt rum wid de öfrige samt att affättningsorten för trävarutillverkningarne uteslutande varit Stockholm.

Berättelsen för åren 1837—41 gifwer wid handen: Att jordbruket i kustlandet bedrifwes såsom hufvudnäring, att det befinner sig uti ett jemut tilltagande, ehuru detta icke varit så märkbart, som man haft skäl att wänta, hwar till orsaken uppgifwes wara den, att de många miswertåren framkallat dels haglelöshet och oförmåga att underhålla tillräcklig arbetspersonal, dels nödwändigheten att, till följande af de första behofwen, tillgripa binärningar, bland hvilka tjärutillverkningen är den egentligaste och den, som mest skadar jordbruket, derigenom att arbetstiden för den sammansfaller med tiden för jordarbeten; att omtanken att föröka höastfästningen egentligen blott wijat sig, der tillfälle till rödning af naturlig ång förefinnes; att skogen börjat mera anlitas, och till följd deraf trävarurörelsen och skeppsbyggeriet mycket utweklats, att trävarurörelsen utgjort mängas utkomst under de swaga åren, att, i lifhet med hwad föregående berättelser innehålla, skogen uti de egentliga bygderna wore betydligt anlita, men att deremot någon brist på timmerfog längre in i landet ej för närvarande wore att besara, derest den samma för framtiden blefwe ändamålsenligt behandlad och wärdad, samt att handjägning under qvinqvanteniet bland allmogen wunnit insteg.

Uti berättelsen för 1842—46 finner man: Att statsbidrag till wattenastappningar erhållits, att jordbruket till sätet bedrifwes lika som tillförene, att det dock med märkbara steg framskridet; att skogarne hade genom omättligt anlita, järdeles wid hafskusterne och wattendragen, blifwit så

medtagne, att man numera föga kunde hoppas derifrån erhålla det understöd i swaga år, hwartill de wore den enda infomiställa, orten egde att under sådana förhållanden påräkna; att de utgjorde det enda räddningsmedlet från undergång, em många miswertår åter skulle inträffa och att derföre sådana mått och steg måtte widtagas, hwarigenom en gräns för äwertningar och utförjel af ej fullmogen skog kunde sättas.

Berättelsen för åren 1847—50 säger: Att de wäsendtligaste hindren för jordbrukets förbättring utgöras af ofulländad afwittring och bristande undervisning, ty så länge de på afwittringens fortgång beroende laga skiftena icke kunna företagas, ser jordbrukaren sig stängd ifrån sådana odlingsföretag, som kunna anseas innefatta någon förbättring i jordbruket, hwilket är så mycket mer att beklaga, som hägen derför är från år tilltager, hwarjemte det wore för att inflå denna håg i rätt spår, järdeles gagneligt, om statens agrenommer lemnade undervisning åt ortens landbrukare, synnerligast i afseende på ångarnes skötsel och förbättring; att jordbruket, wassedt dessa hinder, gått framåt, wissas dels genom skifferuppgifter, dels derigenom att odlingar här och der inom länet företagits, ehuru ingenstädes i någon större skala; att som skogarne, då å de flesta ställen kronans icke äro stilsda ifrån enskildes, då ingen jägerbetjening inom länet finnes, då således uttyningen af de skogsprodukter, som genom Kongl. brefwet af den 11 April 1844 skulle verkställas, måst öfwerlemnas åt kronobetjeningen, hwilken icke besitter nödig insigt i skogshushållningen, så har skolden blifwit, att äwerkan i stor skala bedrifwits och att uttyning af skogsallter icke alltid blifwit verkställd med tillbörligt afseende å skogstillgången och den sena återwerten; att exporten, under de 4 år berättelsen omfattar, utgjort 270,598 sparrar och bjellar, 286,570 tolster plant och bräder emot 189,463 stycken sparrar och bjellar, 130,374 tolster plant under de 5 föregående åren; samt att tillförlje deraf grundade farhågor för en förr eller sednare uppkommande skogsbrist äro berättigade, derest icke frastiga åtgärder widtagas till skogarnes skydd och en ändamålsenlig skogshushållning.

Åf berättelsen för åren 1851—55 framgår: Att jättet för jordens behandling icke undergått någon märkbar förändring, att dock begäret att öka höfodret förmärkts, synnerligast genom den undervisning statens agrenommer lemnat, att en del sådana arbeten äro med understöd af allmänna medel hugnade, samt att hwad som uti föregående berättelse ytt-

rats om skogarne äfwen på denna årsföljd hade sin tillämpning.

Berättelsen för åren 1856—60 innehåller slutligen: Att befolkningen under 40 år öfats från 31,857 till (1860) 66,997 eller med 35,140 personer, att ersakerna till denna folkökning är i första rummet att söka uti hittills gällande stadganden om rättighet till nybyggesanläggningar på kronans marker, hwilken af befolkningen, den der litwas af ett starkt begär efter sjelfständigt samhällsställning, slitigt begagnas, samt dernäst uti det understöd, allmogen i allmänhet och nybyggare i hynderhet egt från kronans skogar hemta, samt slutligen till någon del uti hemmanssklyfningar och jordafföndringar; att inhyjesbefolkningen redan utgör wid på 2/3 af hela folkmängden å landet; att brukningsjättet af jorden i allmänhet är hittills följdt, hwilket dock här och der börjat förändras till såfalladt koppelbruk; att allmogen blifwit uppmärksam på möjligheten att förekomma miswexter genom utdikningar af sankta och köldhållande myrer; att frågan om skogarne intager ett af de wigtigaste rummen i Norrbottens hushållning, icke blott ur den allmänna synpunkten om skogshushållning, utan förnämligast, emedan de utgöra wälföret för det redan warande jordbrukets bestånd samt för möjligheten af landets vidare kultivation och deraf beroende befolkning; att jättet för kronomarkernas användande således utgör en lifspråga för länet; att detta jätt, enligt Landshöfdinge-embetets åsigt, framgent, såsom hittills, borde följas, neml.: "att kronans marker icke kunde till större nytta för det allmänna användas än till nya hemmansanläggningar;" att wisserligen kronans skogsområde genom sådana förminskas, dock icke till skada för skogarne, ty den iakttagelsen är allmän, att allestädes der skogen är ofskistad eller afrojad från kronan och enskilde, framträder den starkaste skogsförbrukningen; att det af allmogen, innan råffilnader emellan kronans och byarnes marker sijnades, ansågs såsom en härdwunen rättighet att från de förra hemta afytterliga produkter till salu, för att derigenom afhjelpa den brist uti lefnadsförmödenheter, som jordbruket ej måttade fylla; att det, i den mån odlingen fortginge samt alla byar erhöles bestända områden, blefwe nödwändigt närmare reglera denna sjelfstagna försörjningsrätt; att till följd deraf, på Rikens Ständers hemställan, Kongl. brefwet den 11 April 1844 utfärdades, hwarigenom jordbrukaren berättigades från krononybyggen och kronans marker, emot stubbörasgift hemta skogsprodukter till affalu; att denna näringsutwäg wore under miswertår all-

deles nödvändig; att till följd deraf skogarnes ändamål förnämligast were att fylla de behof, som genom jordbruket icke kunde afhjelpas och i öfrigt tjena såsom medel till landets uppodling; att lagstiftningen utgått från sådan grundsat, då jordbrukaren tillägges den omedelbara afverkningssrätten och sålunda såsom skogsförsäljare kommer i besittning icke blott af arbetarens tillfälliga dagspenning, utan och af verklig undsättning, genom den behållning utöfver afgifter och arbetsfösknader, som försäljningen medför; att exempel ej saknas, det den erhållna hygesrätten af en eller annan orsak blifwit åt annan eljest dertill oberättigad person öfverlåten, men att, om deruti ligger något ondt, drabbar det ingen annan än allmogen sjelf, och läser twifwelsutan regleras af det wärde, sjelfwa rättigheten eger uti allmogens hand; att om man deremot wille gifwa afverkningssrätten allmänne utsträckning, were deraf en ofelbar följd, att den fattigwården redan hårdt tryckande inhyssklasjen komme att taga en fruktanswärd tillwert och än mer aflägsnas från jordbruket; att, om åter afverkningssrätten gjordes till föremål för täflan emellan högstbjudande, were det gifwet, att den icke medelstade jordbrukaren deraf ginge förlustig och från skogarne ej finge annan undsättning, än den dagspenning, som kunde erbjudas, hwarförentom skogarne sattes i det stadium, der de blefwe synnerligen blottställda för de från afverkningen utslutnas af behofwet framfallade begär; att rättigheten har den olägenhet med sig, att särdeles om wåren dyrbara dagswerken för jordbruket gå förlorade, men deremot medför den fördelen, att den nägerlunda jemnt öfwer länet iprider en afverkning, som bör wara tillräcklig för att utöfwa stockfångster från egna hemman och skogar, fylla jägwerksegarens och träwarurörelsens billiga anspråk på skogarnes afverkningssrätt; att exporten af skogsprodukter per medium utgjort 233,592 tolfster bräder, reducerade till enkla, 46,392 st. bjellar, 114,646 st. iparrar och 950 st. ipirer; att den samma öfwerstiger exporten för årsföljden 1851—55 med 284,896 st. bjellar och iparrar samt 193,831 tolfster planter och bräder; att från kronans marker blifwit på grund af 1844 års bref och jägwerkens privilegier afhemtade 1,167,961 träd, motsvarande ungefär exporten af bräder och utgörande omkring 1 träd på hwarje 14:de tunland af den areal, som kronan disponerar.

Äf allt det nu anförda torde den slutats kunna dragas, att jordbruket föga till sjelfwa brukningsättet förbättrats från det för 40 år sedan begagnade, att mängden af odlad

jord småningom öfats, men att denna tillökning icke står i ett till folkökningen fördelaktigt förhållande; att på sista tiden wisjerligen öfad håg för en bättre jordens skötsel wilat sig; att dertill synnerligast bidragande warit den undervisning, som af landtbruksingeniörerna meddelats, det genom afwittringens fortgång möjliggjorda verkställandet af laga skiften uti länets gamla bysamhällen, samt de bidrag af allmänna medel, som erhållits för större utdiknings- och torrläggningss företag; att deremot träwarurörelsen, hwilken, såsom egentlig näring, icke kan anses hafwa existerat förr än wid medlet af 1830-talet, sedan den tiden warit i en ständig, man kan nästan säga brädstörtad, utveckling; att skogarne från långliga tider tillbaka warit fring bygderna och hafskusterna alltför mycket tillitade, en följd egentligen deraf att de samma warit ofskiftade; att äfwen skogstillgången efter och nära intill de flottbara wattendragen på sednare tiden blifwit hårdt medtagna; att mißwertären framfallat behofwet för jordbrukaren att begagna sig af skogshandteringen. Till dessa allmänna slutföljder will jag för egen del föga påståendet, att skogshandteringen, i stället för att wara en nödvändig binäring, blifwit en hufwudnäring, på hwilken lika stor arbetskraft nedlägges, som på jordbruket, och att den just derigenom hämmande werkat på jordbrukets framsteg och förhindrat de förbättringar i brukningsättet och den odlingshåg, som är nödvändig, för att åkerbruket må häfda sitt rum såsom länets egentliga hufwudnäring, hwarjemte jag icke kan dela de i sednaste femårsberättelser uttalade åsikter om jättet för skogshushållningen och tillgodogörandet af de tillgångar, skogen erbjuder. De åsikter, hwarpå jag grundar dessa påståenden, will jag söka framställa, på samma gång, som jag will angifwa jättet, på hwilket en rätt skogshandtering må bedrifwas, för att ej blifwa till hinder för uppnåendet af det mål, som åtminstone uti lustecknarne bör eftersträfwas: ett utveckladt jordbruk, förenadt med stor besöksföretag.

Den binäring, som före träwarurörelsens införande sysselsatte mängden af länets innebyggare, war tjärutillverkning. Redan denna, som icke på långt när hunnit inkräkta så stor del af besittliga arbetskrafter, föranledde dock till påståendet, att den drog alltför mycket arbetskraft från jorden. Med huru mycket större skäl kan ej detta tillämpas på skogshandteringen i våra dagar? Huru ofantligt olila war ej den arbetskraft, som användes till den förra, mot den, som nu tages i anspråk af den sednare? Scke nog dock dermed att

jordbrukaren i allmänhet försummat jordens rätta häfd, det arbete han nedlagt på skogsbehandlingen har ej varit tillfyllest, utan dertill har äfwen varit af nöden att anlita sådana, som ej äro fästade wid jorden, hvarigenom denna sednare flås på ett förwärande och högst betänkligt sätt under sednare åren öfats, till stor skada och tunga för jordbruket, hwilket allt förmodligen kommer att närmare utvecklas, då Sällskapet strider till diskussion öfwer den af Förvaltningsutskottet framställda 3:dje frågan.

Sagen torde bestrida, att det wid hafskusten liggande delen af länet lämpar sig till jordbruk i stor skala, att den mark, som ligger omkring våra elfwars och bäckars nedre lopp, är i hög grad af naturen danad till säd- och ihynerhet soderproduktion. Hwilken kan neka dertill, att i de allra flesta af våra stora bysamhäligheter finnas stora tillgångar af odlingsbar mark, finnas widsträckt naturliga ängar, som blott wänta på att blifwa kultiverade, för att gifwa föda åt en flerdubbel befolkning. Ett jordbruk, rätt skött, kräfwer mycket arbete både winter och sommar, lemnar ej lång tid öfrig till användandet på biförtjenster, synnerligast om dessa äro sådana, att de måste uppsökas långt från hemmet, såsom förhållandet är med skogsbehandlingen. Det finnes mången flöjd, mångt arbete, som på den tid, jordbruket lemnas ledig, kan företagas, och hwilket, om det ej bringar så mycket till kassan, dock kan fylla några af de behöfwer, för hwilkas tillfredsställande pengar erfordras. Det är således min åsigt, att de närmast kusten belägna delar af länet, d. w. i. nedre delen af Pite socken, Neder-Eule, nedre delen af Öfwer-Eule och Råne socknar, Neder-Kalix, Neder-Torne och Carl Gustafs socknar icke böra befatta sig med någon skogsbehandling, att jordarbetet gifwer dem under stor del af året fullt upp att inöfna, för att blifwa inkomstbringande och föda dem, som derpå rätt arbeta. Genom ett sådant arbete, derigenom att beskapsskötselfn kommer till heder, derigenom att man ur jorden söker taga det mesta och det säkraste, som den kan frambringa, skulle dessa socknar äfwen wid ett miswertyr på spanmål, hafwa ladugården såsom en hjälp, hwarjemte det dels är att antaga, att jordens bättre häfdande och afdikning, ianka myrers terrällagning skulle aflägsna dessa frostnätter, hwilka göra allt nedlagt arbete till intet, men af hwilka dock dessa nedre bygder hittills endast partiellt varit hemjötte. Detta ständiga jägtande efter skogsfortjenster borde wara bannlyst från dessa trakter, der träget arbete på jorden i de flesta fall lemnar jäfer bergning och tillika är ett af de

werkssammaste medel till befolkningens höjande i moraliskt och intellektuellt hänseende.

Hwad nu deremot öfre delen af kustlandet samt lappmarkerne angår, är det, då söga kan antagas, att jordbruket derstädes, utan hjälp af skogsbehandling, kan få någon framtid, i sin ordning, att denna handling såsom hittills, kommer att utgöra deras egentliga binäring, men för att uppgifwa sättet, huru denna bör ordnas, för att blott fylla ett ändamål såsom sådan och icke wera jordbruket eller egentligen beskapsskötselfn öfwer hufwudet, will jag först framlägga en teckning öfwer det sätt, hwarpå skogsbehandlingen hittills bedrifwits inom länet, dock med uttryckligt uttalande deraf, att denna teckning är grundad på förhållanden, sådana jag uppfattat dem, utan alla anspråk på denna min uppfattnings absoluta riktighet; jag will derutom lemna en uppgift om odlingsars framsteg i skogsstrakterna, huru skogarne i allmänhet inom länet och synnerligast i dessa trakter äro beskaffade, samt om den stora wikten af deras ändamålsenliga wara, på det de må kunna utgöra, hwad de måste wara, såwida ej länet skall gå under: ett nödwändigt skydd för jordbrukaren, ett medel till jordens odling och ett oundgängligt wilkor för möjligheten af fasta beståder. Det nedre landet har länge varit befolkadt, des innebyggares antal har städse öfats. Någon egentlig utflyttning till de stora skogsstrakterna inom öfre delen af kustlandet, kan ej jägas hafwa försiggått, förr än wid de sednare tiden började och werkställda afwittningarne, samt genom den tilltagande jägwerksrörelsen. Det är wisjerligen sannt, att framlidne Baron Hermelin lät i slutet af förra och början af detta århundrade insynna och åt sig anwisa stora sträcker mark till nyhemmans anläggning, äfwen som att en mängd andra följde hans exempel, men de stora olägenheter, som bergsbehandlingen hittills haft att bekämpa, till följd af råämnets aflägsenhet och bristen på tjenliga transportvägar, har kommit denna näring att helt och hållet afstyna, och den mängd hemman, som blifwit anlagda, att dels utgöra en tunga för det bolag, som nu besitter dem, dels förfalla, då ändamålet med deras anläggande, bergsbehandlingens bedrifwande i stor skala, icke kunnat winnas. En ny tid är nu att motse för alla dessa efter Eule elsdal och inom Gellivare socken belägna hemman, i händelse den under arbete warande storartade kommunikationsleden kommer till fullbordande. Det har egentligen varit träwarerörelsen förbehållet att plantera ut nyhemman inom alla delar af nedre landet, derigenom att den inkomst, som med skogs-

afwerkningen varit förenad, lockat till bosättningar på både lämpliga och olämpliga ställen, i den aft och mening att genom erhallande af skogsfortjenster möjliggöra uppehållet, under den tid då nybygget låg i sin linda, samt att desutom, wid odlingens större framåtskridande, hafwa en tillfällig inkomst från skogen, då miswertar inträffa. Utom dessa hemman, anlagde af arbetare, har trävarurörelsen framkallat nyhemman, anskötte af sågwerksegare, egentligen i afsigt att wid de stöende afwittringarne, åtkomma den hemmanen tillslagna skog, hwilken dock icke efter nuvarande stadganden får, förr än stället blir löst till skatte, annat än efter utstämpling, af nyhemmansinnehafwaren användas. På ofwanskrifne sätt har nu kustlandet blifwit ganska mycket besökt och de kronoparker, som efter afwittringen återstå, äro ej stora, utan i allmänhet strängt anlidade, hwadan man nästan kan påstå, att inom denna del af länet, om undantag göres för öfre delen af Öfwer-Nalir och Öfwer-Torne samt för Pajala socknen, något timmer till affalu ej finnes, hwarken på enskildes eller kronans skogar, derest de nemligen skola ligga så fördelaktigt till wid flottleder, att de med lätthet derifrån funnat transporteras, samt då man undantager wissa hemman tillhörande bruk och sågwerk, å hwilka skogen blifwit sparad och wärdad. Uti de stora byarne, synnerligast wid kusterna råder redan stor brist på byggnadstimmer, som ofta nog måste hemtas från aflägsna trakter. Mest framstående wisar sig detta beklagliga förhållande efter Torne floddal, der brist på wed till wedbrand nära nog kan sägas existera. Enligt hwad femårsberättelserna gifwa wid handen, har förhållandet inom de stora bygderna länge varit sådant, som ofwan anförts, och är orsaken dertill att söka deruti, att skogen varit skiftad. Det är dock att hoppas, det de på sednare tiden werkställda och under arbete warande laga skiftena skola werka bättre hushållning, så att skog till husbehof åtminstone allestädes kan komma att finnas. Af hwad jag ofwanför yttrat om skogen uti länets kustland, will jag draga den slutsats, att den i allmänhet är betydligt medtagen och nästan fullständigt på wissa orter nära kusten, att kronomarkerna äro strängt anlidade, så att de åtminstone ej tåla så stor afwerkning, som hittills å dem blifwit tillåten; samt att lämpliga åtgärder böra widtagas, hwarigenom en bättre hushållning afwen på enskildes skogar kan komma att ega rum.

Uti Lappmarkerna, hwilka till $\frac{1}{2}$ a $\frac{2}{3}$ af sin areal bära skog, hafwa på sednare åren en mängd nyhemman uppkommit, af samma orsaker, som för det öfriga länet uppgifwits

och skogsafwerkningen har trängt sig ganska långt upp efter de flottbara wattendragen, så att den till och med på några ställen nått den gräns, utöfwer hwilken inga afwerkningar kunna och böra ega rum; samt att desutom skogarne närmast wattendragen ofta nog äro mycket uthuggne. Bland dessa sednare wattendrag må här anföras Nane elsk samt nedre loppet af äarne Wargis, Pikkil, Telle, Arbats och Murats, hwilka sednare ligga så nära till hwarandra, att intet ställe är längre än att den wäglängd wirket bör transporteras för att nå wattenet, ej någonstädes uppgår till mer än $\frac{1}{3}$ mil. Skogsafwerkningen har dock ej uti lappmarkerna, och detta gäller afwen till någon del för nedre landet, werkat, att skogarne äro medtagne, utan är det skogseldarne, i hwilka först orsaken bör sökas dertill, att så många trakter, som warit tjenliga till skogswert, nu förete ett dystert utseende. Innan skogen hade något värde, war det för innebyggarna en fördel att bränna skogen till åstadkommande af bete åt kreaturen. hwartill uti Lappmarkerna kommer det skälet, att betet för renarne blir förstördt, hwarigenom nybyggaren blir befriad från Lappens närhet. Då nybyggarens hötillgång egentligen består af på milslånga afstand fring bestaden spridda myrer och bäckångar, har det varit med mer arbete förenadt, än han derpå welat nedlägga, att medelst hägnader bewara dessa från tramp och genom lador eller stängsel skydda fodret innan det om wintern behöfwer afhemtas. Dessa begge bewefelsegrunder hafwa ödelagt ofantliga sträcker af skog, ty elden en gång utsläppt, har blott först hämmats af tillstötande wattendrag eller störtregn. Såsom exempel på hwilka widder deraf blifwit hemsköta, will jag anføra, att jag en gång uti nedersta delen af Lule lappmark genomströfwat skog på en sträcka af omkring 5 mil, utan att genomgå annat än af skogseldar mer eller mindre hemsköta trakter.

Inom de trakter åter, der nybyggen på sista tiden anlagts och dit ännu ej sådana funnits, å de stora sträcker, der någon möjlighet till nyhemmansanläggningar ej förekommit, samt slutligen afwen på de ställen, der nybyggaren tillika är renegare, företer landet en helt annan anblick. Wadra och ståtliga skogar finnas der ännu, såwida ej skogsafwerkningen dit hunnit tränga, och det är eget att anmärka, huru på de marker, der skogslappar wistas, intet enda ställe är hemskött af dessa ohyggliga ödeläggelser: skogseldarne. Af hwad som nu anförts, tror jag mig hafwa sagt, att skogsafwerkningen redan trängt långt in i Lule och Pite lappmark efter de flottbara wattendragen, att skogseldar uti dessa trakter för-

stört ofantliga sträckor skog, men att det dock ännu finnes stera fält, som framvisa en skogs rikedom, desto mera värd att värdas och rätt handhafwas, som den utgör ett wilkor för öfre kustlandets och lappmarkernas framsteg i odling och beboelighet.

Det torde wara öfwerflödigt för hushållningsjällskapet framställa det skogshushållningsjätt, som hittills följts inom länet, emedan det är att antaga, att flera af jällskapets medlemmar derom hafwa fullständig kännedom. Jag in-
 stränker mig således att anföra, att den method, som användes, är gallring; att all utsyning af skogsprodukter från kronans marker uteslutande är till följd af Kongl. brefwet den 11 April 1844 förbehållen ortens jordbrukande befolkning; att kronobetjeningen hade dessa utsyningar sig uppdragne, innan jägeribetjening inom länet anställdes; att denna sedanare derefter dermed haft besättning; att till följd af den mängd utsyningsjökande och de widt spridda ställen, på hvilka utsyningarne jökts, det varit omöjligt för synesförrättarne verkställa utsyningarne med den noggrannhet, som varit nödwändig, för att åt dem tillerkänna namn af rätt skogswärd; att det äfwen till följd deraf varit swårt att på wararne kontrollera att meddelte byggesrättigheter icke blifwit öfwerstridna; att, ehuru jordbrukaren stått såsom sökande till bygget, det i allmänhet varit jägwerksegaren eller den, som skulle förädla timret, hwilken varit den för hwilken räknning bygget jökts, ehuru hans namn ej återfunnits på annat än borgensförbindelsen för stubbörenas erläggande; att det således, så att säga, i allmänhet blott varit en omwäg att jordbrukaren varit sökande, då han till och med stundom blott lånat sitt namn till jägwerksegarens begagnande, utan att det ringaste med sjelfwa afwerkningen sedan besatta sig; utan har jägwerksegaren uppdragit åt annan person verkställa bewilljade bygget.

Jag medgifwer willigt, att undantag härifrån gifwas och att en del jordbrukare, synnerligast efter Kalix elsdal, sjelfwa förädla sin tillwerkning genom handjagning, men att förhållandet i allmänhet är det ofwanjagda, torde söga på allwar kunna bestridas. En wälbetänkt åtgärd har wid för-
 lidet års utsyningar af Kongl. Maj:ts Besallningshafwande blifwit anbefalld: den om utstämpling. Till följd deraf torde redan hafwa framgått, att å många ställen, der skog hittills afwerkats, denna afwerkning varit för stor och derföre för framtiden måst minskas.

En statsekonomiff rätt skogshushållning bör wara ja inrättad, att det allmännas wäl i första rummet affes, skogen bör värdas ja, att den alltid är lika god om den ja för warit, att den förbättras, der den genom en eller annan orsak warit af sämre beskaffenhet; jag menar naturligt-
 wis nu sådan mark, som fertsarande ej kan framalstra bättre produkter än skog; och stera sträckor synnerligast af våra tvenne jydliga lappmarker äro ja beskaffade. Dessa marker böra derföre ju för desto hellre tagas under behörig wärd, böra afjättas till kronoparker, ty derigenom ster ej, om de jernut noggrannut undersökas, något men för landets rätta ut-
 wedling, då de ja odlingstillfällen, som inom dem gifwas äro behöflige för den betjening, som skogens rätta wärd påfallar, och då inom trakten möjligen redan liggande bebyggde ställen kunna derifrån affstillas.

All de trakter åter der hemman redan finnas och der tillfälle till ytterligare hemmansanläggningar ej saknas, böra framgent dertill användas. Detta gäller synnerhet om en stor del af Gellivara socken, der i en framtid man kan tänka sig en mängd innebyggare besatt sig, som förnämligast på ladugården bör finna sin utkomst, ty mig wetteligen finnes ej någon trakt, som har sådana tillfällen till utwidgandet af hofastning genom utdikning af wertliga myrer, som denna socken.

För att möjliggöra en ordnad skogshushållning å affatte kronoparker och kronans odisponerade skogstrakter är första wilkoret, att skogshyggena ej utsträckas på en bit här och en bit der spridd längs wattendragen, ty det förhvarar och omöjliggör kontrollen, utan, då det ej kan tänkas wara möjligt att på en gång noga uppskatta alla kronoskogars för hwarje år afwerkning, bör denna instränkas till wissa ställen efter hwarje flottbart wattendrag, hwilka trakter med linier begränsas och noggrannut uppskattas, hwarigenom den mängd timmer, som dera kan afwerkas, blifwer bestämdt, att sedan öfwerlemnna denna afwerkning antingen till jordbrukare eller jägwerksegare mot stubbören, och att efter det borgen för dessas betalande blifwit stäld, utstämpla det bestämda antalet, anser jag wara det rättaste jättet. Jag erkänner, att jag ej kan fatta den fördel, som jordbrukaren skall tillskyndas genom att uteslutande ega rätt till utsyningar af skogsprodukter. Hwarföre skall han ensam dertill ega rättighet? Hwilken fördel har honom tillskyndats af denna rättighet? Swad har han att frukta för en täflan med jägwerksegarne i händelse de äfwen skulle hafwa omedelbar rättighet att söka

hygge? Sådane betalar sågwerksegaren mer för timret, om Pål eller Per har huggit det, om jordbrukaren eller inhyssingen lefwererar det till honom. Enligt min åsigt skulle derigenom att, såsom jag ofwanföre föreslagit, om afwerkningen för hwarje år inskränktes till vissa noggrannt uppskattade ställen det blifwa fördelar för det allmänna, för timmerköparen och för arbetaren, ty huggningen kunde riktigt kontrolleras, wärfesemottagaren hade sitt timmer på ställen, hwarigenom stor lättnad i flettning, i uppräknig m. m. för honom bereddes, arbetarne hade lättnad derigenom att förwägarne blefwe bättre; han kunde till följd deraf betala mer för timret, synnerligast som sjelfwa kostnaderna, som åtföljer byggesrättsbewiljandet, blefwe billigare. Hwilken blefwe då arbetaren? Måne ej jordbrukaren lika wäl då, som förr till denna afwerkning förnämligast skulle användas? Måne ej de fringtrakten boende i första hand wöre de, som dertill erbjöde sig. Sådane kan derutaf följa, att inhyssesbefolkningen skulle ökas, ty icke kunna de lemna arbete för bättre pris än jordbrukaren, inarare twärtom. Sådane har den lösa befolkningen öfats till följd af annat stäl än det, att jordbrukaren varit otillräcklig för sågwerksrörelsen, varit vissa tider af året hindrad att tjena trävaruhandteringen. Jag anser således att å kronoparkerne inom skogslandet noga må bestämmas den mängd träd, som med skogens bestånd deraf kan årligen afwerkas; att inom Lappmarkerna sådana trakter, som äro otjenliga till odling, böra till kronoparker anslås, hwilka åfwen på samma sätt uppskattas. att deputom årligen vissa t. ex. 3 a 4 efter hwarje flettbart wattendrag noga undersöfes, afwerkningens mängd bestämmes och att sedan sjelfwa rätten till afwerkningen upplåtes antingen till kommunen, jordbrukaren eller sågwerksegaren, mot stubbörasafgifts erläggande efter martegång, eller å auktion till den högstbjudande, hwarefter det för hwarje park, för hwarje stifte bestämda timmerbelopp utstämplas af jägeribetjeningen. Om deputom wid miswertår öfwerlemnades till kommunerna rättighet att utan stubbören, utan särskilda afgifter å vissa trakter afverka utstämplad skog, hwilken rättighet sedermera af kommunalstyrelserna fördelades på dem, som mest lidit af miswerten, wöre detta en hjälp, som fullt ut kunde måta sig med de penningeunderstödd, som staten för sådana händelser bewiljar. Det är att antaga, det genom denna anordning mindre antal timmer, än hittills, komme att huggas från kronans marker, men det är dock troligt, det detta quantum blifwer tillräckligt stort för att gifwa jordbrukarne i dessa trakter arbetsförtjenst och

ymedelst bereda dem medel att upparbeta sina hemman och föröka sina odlingar, ty det är sågwerksegarens och träexporterens behof af timmer, som på sednare tiden legat till grund för utsynningarne, och detta behof har i mån af träwarurörelsens hastiga utveckling år från år öfats. Under sju efter hwarandra följande miswertår på 1830-talet war detta behof, som då kunde sägas wara jordbrukarens, $\frac{1}{6}$ af nuwarande, hwilket om och solummängden under tiden fördubblats, dock lemnar stöd för ofwananförda påståendet.

Till sist några ord om skogens nödwändighet af omsorgsfull wård, för att den må uppfylla sitt stora ändamål i naturens hushållning och i ekonomen. Man kan anföra många bewis dertill, att skogarne inverka på ett lands temperatur så till wida, att de motverka ytterligheterna af hetta och köld; att de äro de stora reservoiren för ett lands fuktighet, wilforet för deras bördighet; att de motverka kallors och bäckars uttorfande, samt wattendragens hastiga uppswallande och lika hastiga återfallande; att de verka skyddande emot menliga naturföreteelser såsom öfwerflömmingar, flygsand och jordras samt mot stormar och oghynsamma windar. För att kunna sjylla alla dessa egenheter, är det ej nog, att ett träd står här och ett der. Det måste wara riktig skog, som genom sin täthet modererar solstrålarnes kraft, så att de blott småningom uppvärma och torfa jorden, och åfwen till följd af samma täthet ej lätt genomsläpper windar.

En oförjätlig och bejdlos skogsafwerkning i nordliga länder straffas säkert och hårdt. Island lemnar derpå ett dystert och lærerikt exempel. Denna ö, som ligger emellan 63 och 66 grader nordlig bredd, har nu 50,000 menniskor och är nu alldeles utan skog, har förut haft skog wid kusterna och 100,000 menniskor, har förut frambringat jäd, kan det ej nu och dock är medeltemperaturen om året uti Reikiawik + 4,1 då den uti Umeå är + 1,9, uti Neder-Rälar + 0,82. Exempel saknas ej från eget land om hwad skada skogarnes uthuggande medför. Swältorna, trakter uti Halland och Westra Småland bära derom sorgliga vittnesbörd. *)

På grund af det nu anförda will jag hafwa wisat, att det för länets fortsatta uppedling är ett oestergifligt wilfor, att skogarne, synnerligast de som ligga närmast själlen noggrannt wårdas och med omsorg handteras, ty på detta beror Norrbottens framtid.

*) Dessa uppgifter äro hemtade ur det nyligen utkomna arbetet "Om Skogarne och Skogenvändet" af W. M. Thelander.

Hr Nyström funne i detta anförande mycket att gilla, mycket att ogilla. Den framställda frågan sönderföll i 2:ne afdelningar. Hvad den föregående talaren yttrat om den förra afdelningen kunde talaren icke gilla, ty skogs-handteringen hade aldrig varit någon hushushandtering i länet. Blott i de öfre delarne af landet kunde den till någon del sägas hafwa varit det, men i nedre landet endast undantagsvis. Således wore jordbruket öfverhushushand taget länets hushushandtering. I det nedre landet hade befolkningen visserligen egnat sig deråt, men endast under en för jorden obehöflig tid. I öfre landet hade wäl misbruk egt rum, t. ex. i Råne, der man alltför mycket sysselsatt sig med skogs-handteringen, så att man först fram på sommaren haft tid att tänka på jordbruket. I allmänhet kunde man dock säga, att skogs-handteringen gjort mycket godt, ty huru skulle landet i annat fall sett ut. Skogs-handteringen hade beredt befolkningen medel att odla, ehuru det äfwen kunde sägas, att denna binäring tagit bort mycken arbetskraft från jorden. Den andra afdelningen af frågan torde nu icke behöfwa behandlas, sedan ny lagstiftning kommer att ordna förhållandet. Talaren wille blott nämna, att stubb-öresmedlen och stämplingskostnaden varit så tunga, att det varit förlust att ega sig åt skogs-handtering; derföre måste jordbrukaren eller nybyggaren sitta emellan derpå. Talaren ansåg att afwerkningserätten borde ställas på auktion i mindre partier och för flere år, hwarigenom kostnaden komme att minskas.

Hr Hummel hade hesiterat att yttra sig, emedan han kunde anses jäfwig i frågan; funne likwäl hr Widmarks anförande intressant, och lemnade sitt bifall till mycket deruti, men kunde ej godkänna åtskilligt, och den föregående talaren hade redan framhållit detta. Talarens egen erfarenhet i Neder-Kalix wore den, att handjagningen dragit stora krafter från jorden, att

flottningen upptoge mycken tid, hwarigenom jordbruket lidit; men å andra sidan kunde arbetet ordnas så, att det icke lände till försång för jordbruket. Talaren anförde ett bewis derpå från Pajala, hwarest talarens firma äfwen bedrefwe skogsafwerkning. Dit uppskiddes nemligen timmertummare så tidigt, att wid marknads tiden penningar kunnat erhållas. Denna besökning wore visserligen under wintern upptagen med skogs-handtering, men icke så träget, att icke timmar wore öfrige till läggande af gödselkomposter m. m. Flottningen verkställdes på ungefär 8 dagar och före jadden och derefter wore folket icke hindradt af skogsarbete förrän i slutande höst. Folk finnes nog, utan att ta bort krafter från jordbruket, men sparrhygge och handjagning hade varit de egentliga orsakerna till jordbrukets försummande.

Hr Widmark wille fästa hr Nyströms uppmärksamhet på att begge varit af lika åsigter deruti, att skogs-rörelsen wore hushushandtering i de öfre trakterna, men icke i de nedre, hwilket talaren aldrig påstått. Likaledes hade talaren welat framhålla wikten af att hwem som helst borde få skog, så att äfwen deruti finnes ingen skiljaktighet i åsigter.

Hr Hamfeldt ansåg att frågan borde ses från moraliskt synpunkt, och att metboden wore likgiltig. Så länge eganderätt i fråga om skogarne wore ett ofärdt ord för allmogen, finnes intet hopp om förbättring. Ett fel i vår lagstiftning borde dock afhjelpas, nemligen att skogsäwerkan icke anses för stöld. En stöld är det dock i sjelfwa werket, ty då man köper en egendom med en uppgifwen areal skog, så beräknar man naturligtwis egendomens värde och deß afkastning derefter, och priset blir i förhållande dertill. Men då skogarne sköflas af andra, blir ju egaren beröfwad sin rättfämgna egendom och den beräknade afkastningen deraf, hwarjemte förluster uppkomma derigenom, att

egaren finge skatta för allt, äfwen för det som bortstules. Talaren hade derjemte funnit ett fel i uppfostran deruti, att intet barn fick lära sig att lyda sina föräldrar. Grunden till detta fel sökte talaren i ofunnigheten, uti bristen på folkskolor. Talaren hade själf försökt afhjelpa det samma genom invättandet af en skola, men hade rönt föga uppmuntran, då han varit föranlåten att nästan tvinga föräldrarna till att sända barnen till den samma. Derföre wore talaren af den åsigt, att methoden för skogsafwerkningen wore likgiltig, så länge moral saknades hos befolkningen.

Hr Lundblad kunde äfwen, i likhet med en föregående talare, anses partisk, men wille likwäl uttala sin öfvertygelse. Talaren trodde att om endast sågtimmer eller bjelkhygge begagnas, och wirket endast levereras wid flottlederna i god tid, så borde ingen tid borttagas för jordbruksarbeten. Deremot borttoge handsågning och tjärnbränning mycken dyrbar tid, emedan de som dermed besattade sig sällan wore nere med waran wid flottertiden. Talaren öfwer gick derester till några reflektioner om stämplingen och förhållanden i sammanhang dermed, samt inskränkningsrätten, som talaren ansåg innebära stora bristfälligheter.

Hr Ordföranden förklarade detta vara en afwifning från ämnet, hwaremot

Hr Hummel instämde med Hr Lundblad, och trodde stämplingskostnaden vara omöjlig att bära, men ansåge äfwen auktion olämplig.

A. Bäckström ansåg skogsbandteringen oumbärlig för jordbruket, ty genom denna biförtjenst kunde utskyllder betalas och många behofwer fyllas; men en annan fråga wore, om den gått öfwer sina skrankor, ty det wore alldeles klart, att skogarne icke kunna räcka till i längden med nuwarande afwerkning. Derigenom att den bedrefs i för stor skala, uppstod brist på ar-

betsfolk och dagspenningen blef alltför hög, för att jordbrukaren kunde stå ut med att betala så mycket. Derföre borde skogsbandteringen wisserligen inskränkas, men ej för hastigt, ty äfwen i det nedre landet wore den en nödwändig binäring.

Hr Hummel framhöll olifheten i ställning mellan dem som sysselsatte sig med handsågning och dem, som afwerkade skog till assalu åt sågwerken. Skulderne wore ringa för de sednare, hwilket icke wore fallet med de förre.

Danielsson wille fästa det begrepp wid skogsbandteringen såsom **binäring**, att den borde wara blott för de behöfwande, då den nu i själfwa werket läge i andra händer.

Hr Cajanus hade derester följande anförande:

Det finnes i Norrbotten, såwäl som i det öfriga Norrland, twänne intressen, hwilka hittills ingalunda understödt hwarandra, ehuru detta varit lagstiftningens åsigt. Dessa intressen äro skogsafwerkningens och jordbrukets. Begge hafwa eller föregifwa sig hafwa till mål: innebyggarnes utkomst. Representerne för det förre intresset förmena, att länets befolkning skulle nedsjunka till det största elände, om icke skogsbandteringen finnes; representerne för det sednare intresset äro så långt ifrån att dela denna åsigt, att de twärtom uti själfwa denna binäring welat söka roten till det aftagande wälståndet. Så wiht som detta jällstap har Kongl. Maj:ts sanktion för att i första rummet besordra war modernärings lyftning, så wiht är det och, att wi på detta rum, icke utan att ådraga oss besyffning för egennytta och inskränkt uppfattning af förhållandena, kunna behandla denna allmänna fråga från annan synpunkt, än det rena jordbruksintressets. Wi hafwa en järfstilt anledning att göra detta just nu, sedan antydda lagstiftning blifwit helt och hållet förändrad, och länets ekonomiska gestalt kommer att utbildas under helt andra vyer, än hittills.

För att besordra detta länns utweckling till befolkande och odling, samt för att betrygga den jordbrukande klasien mot förluster på eller otillräcklig afkastning af jordbruket, har den lagstiftande makten i vårt land bygt dessa wadra ändamål på dessa twänne principer, 1:o att upplåta mark å kronans område hwarjombelst och hurudan som helst till den

jom till uppodling sådan mark begärde, och 2:o att medgifwa byggesrätt å kronans skogar till hemmansegare och nybyggare.

För begge dessa principer hafwa funnits och finnas än i dag ifriga författare. Man har påstått, att ingenting befördrat Norrbottens kultivering så mycket som den förstnämnda af dessa principer. Om man skulle fördrista sig att påstå motsatsen, eller att ingenting förhindrat Norrbottens samma utveckling så mycket som just denna, så skulle ett dylikt påstående naturligtvis synas alltför absjurd, om det icke åtföljdes af några skäl. Låtom oss då tillse — allt i jordbruksintressets ljus — hvilka dessa skäl mände vara.

Vi kunna föreställa oss, att det swed i hjertat, då man wid en blick på kartan såg så ofantliga sträckor, hwaraf detta län upptages, ligga nästan helt och hållet för säfet. Detta land måste befolkas — det war en fosterländsk tanke. Men mera fosterländiskt hade dock varit att först undersöka huru dant det land war beskaffadt, som skulle koloniseras, och sedan detta blifwit gjordt, att derefter bestämma sättet för denna kolonisation. Emellertid blef det icke så. Det är alltför wäl bekant. Men hwad har följden blifwit af detta stora misstag? Jo den, att marken jöttes icke för jordens skull, utan för skogens, att många nybyggen äro alldeles otjenliga för jordbruk, att många nybyggare lefwa ett ulett lif, derföre att jorden är otäck. Under år som äro ogynsamma för jordbruket — hwarifrån utgå de gällaste ropen om miswert och nöd? Icke är det från kustlandet, om och bekymren der äro stora, utan just från de trakter, som dels äro alldeles olämpliga för jordbruk, dels hafwa, äfwen under goda år, mycket ringa spannmålsproduktion, dels förete ett ulett lif nästan under hvilka förhållanden som helst, dels äro så aflägsna, att äfwen de gröfsta humbager swärligen kunna beriktigas. Derföre blifwa uppgifter om menniskor, som ej imalat en bit bröd på hela året eller som till och med swultit ihjäl, owerlagda. Dess wärre om de äro samna! Ty då måste hwar och en, som medverkat till besättningar i sådane trakter, hafwa dylika beklagliga offer på sitt samwete. Lagstiftningens mening war wäl icke att kolonisera Norrbotten med en hop proletärer, men derhän synes wi likwäl vara på god väg att komma. Derföre war det hög tid, att en gräns sattes för denna olyckliga koloniseringsplan. Och likwäl är icke detta den enda bedröfliga följden. Derigenom att utsigt öppnades och möjlighet beredd för hwem som helst att winna mark i det öfre landet, öfwerlemnades jordbrukaren i det nedre åt sig sjelf och

sina egna armar. Arbetstagarnes fordringar blefwo öfwerdrifwet stora, arbetsgifwaren kunde icke gå ut med att uppfylla dem. Han föredrog att i all måtlighet sköta om den jord, som ursprungligen war upptagen, eller åtminstone att i ringa mån widga sina odlingar. Det nedre landet, som innehåller — redan det — widsträckt odlingsmarker, har jemförelsewis stått i knut, under det man åflats att befolka oländiga och otillgängliga skogsmarker. Man behöfwer icke färdas många mil för att finna det. Swilka stora widder t. ex. inom Sunderbyns, Åfswans och Unbys områden med förträfflig jordman wänta icke ännu på odlarens bill, under det man i lappmarkerna försökt tämja en okuslig natur! Olyckan är således, att man sträfwat att utbreda sig öfwer en stor yta, i stället för att göra det bästa, man kunnat och berdt, af en mindre. Men det som widgar sig på ytan, det förlorar i intensitet, i inre styrka, och Norrbotten är derpå ett ytterligare bewis.

Allt detta synes vara skäl nog för det påståendet, att nybyggeswäsendet, sådant det hittills fortgått, icke befördrat, utan hämmat Norrbottens naturenlige odling.

En likartad påföljd synes den allmogen medgifna byggesrätt hafwa haft. Då man för 20 år sedan företog sig att räcka en förment bispringande hand åt jordbrukaren genom att utwerka åt honom byggesrätt å kronans skogar, skulle man möjligen hafwa gjort honom någon tjänst, om man kunnat öfwertala honom till bildande af associationer eller föreningar för fullt tillgodogörande af skogsprodukterna. Det finnes åtminstone en by inom detta län, som förstätt detta. Det är Wittjerfs i Öfwer-Lule socken. Associationsandan, eller en förening af likartade krafter, som söker förverkliga ordspråket "enighet ger styrka," har här gjort sig gällande. Wittjerfs byamän ha gemenamt byggt sin såg, lewerera till den, under en tid då intet trängande arbete å jorden tager deras krafter i anspråk, en wif quantitet timmer, och låter sågen för öfrigt skötas af en bolagsman, samt ha derom icke widare bekymmer, än att uppbära behållningen för året. Härunder ha de ingalunda försummat sitt jordbruk, som skall stå i främsta rummet inom Öfwer-Lule socken. På samma gång man häruti har en vägledning för ordnandet och förlikandet af de annars så skilda intressena: skogshandtering och jordbruk, måste man tywärre anmärka, att detta är ett enstaka fall, som söker sitt motstycke i länet. De som roja skogshandteringen och deruti wilja se allmogens räddning, skola säkerligen äfwen komma i förlägenhet för

swaret, om de tillfrågas, hwar behållningen på denna förman finnes. Då friheten att hemta trävaror ur kronans skogar varit nära nog obegränsad, och då mer än en bonde på denna bindring kunnat göra sig en årlig inkomst af ända till 1000 rdr och deröfver, — hwarföre befinna sig då icke sådana bönder i mycket goda omständigheter? Då hundratusentals riksdaler inströmmat till länet af denna industri — hwarföre är icke wälmågan allmän? Hwarföre är klagan öfwer penningbrist swarare högre än lägre just i de trakter der skogsafverkning i största skala fortgått? Och detta är icke en tillfällighet, utan så har det nu varit i flera år. Hwad den ena handen insamlade, förstingrade den andra, och ingenting lemnades qwar för munnen och magen. Det är den skillnaden mellan arbetena i skogen och på jorden, att då de förra under wisja förutjättningar omedelbart inbringa penningar, men lenna i öfrigt ingen frukt, äro de sednare deremot waraktiga, om och i första hand winsten i penningar är ringa. Då således jordbrukaren med förklarlet egnat sig åt de förra, har han jagat efter en gud för att omfamna molnet. I hög grad betänkligt war det i alla händelser att wända jordbrukarens uppmärksamhet från jorden genom att förespegla honom gagnlösheten eller åtminstone otacksamheten af att nedlägga sina mödor på ett jordbruk, som i alla fall icke kunde bereda honom tillräckligt uppehälle. I den försättning, som inrymmer allmogen rätt att afverka å kronans skogar, uttalas en så falsk och olycksbringande åsigt. Hwilken hjälp allmogen än må hafwa haft genom detta medgifwande, torde det så antagas, att ingenting varit mera egnadt att gifwa jordbrukarens sträfswanden en fideriktning och att för alltför lång tid göra honom liknöjd för alla försök att förbättra sitt jordbruk. Dertill kommer då, att han beredt sig sjelf stor skada genom swårigheten att få arbetsbiträde till skäligt pris, hwarjemte han fått underkasta sig mycket obehag och dröga afbränningar för den stora mängd af lösa personer, hwilka en af de herrar ordförande, som afgifwit gillesberättelse, benämner parasitwerter till bonden. Det finnes i detta län ingen fråga af mera wigt att allwarligt behandla, än den om förhållandet mellan skogschandteringen och jordbruket, och ehuru de nya försättningarne till ordnande af detta förhållande blifwit bekanta först efter det att Förvaltningsutskottet till dagens sammanträde bland andra diskussionsämnen framlagt äfwen denna fråga, så har det wisserligen icke kunnat skada att ännu en gång utbyta åsikter härmed.

Hr Nyström ansåg detta anförande alltför skarpt och afwikande från den åsigt, som wore allmän i länet, hwilken ingalunda utginge på att jordbruket skulle gifwa rum åt skogshushållning, ty hwad skulle landet hafwa varit och huru skulle det sett ut, om icke odlingen fått obehindradt fortgå. Talaren kunde icke finna behofwet af så radikala åsikter, att någotdera intresset borde wila för det andra, utan kunde begge mycket wäl förenas; Norrbottens läns utveckling hade befordrats genom nybyggesanläggningarne; äfwen nedre landets odling och befolkande hade tillkommit på detta sätt.

Hr Hummel fann hr Cajanus' uppfattning af förhållandet alldeles afwita och instämde med hr Nyström. Talaren wille och, hwad det på Pajala anspelade uttrycket om personer, som icke smakat en bit bröd på hela året beträffade, upplysa att dessa rop om hungersnöd derstädes icke kunde wara med samningen öfwerensstämmande.

Hr Cajanus ansåg hr Nyström och Hummel hafwa missförstått hans anförande. Det wore icke talarens mening, att odlingarnes fortgång borde hämmas, utan blott att den mark, som ansöktes till nybygge, hade bordt noga undersökas, om den till odling wore lämplig och kunde föda sina åbyggare. Genom urattlåtenhet härutinnan kunde man söka orsaken till mycket elände, som nu eger rum i de aflägsna trakterna.

Hr Nyström wille icke medgifwa, att nybyggesanläggningarne varit utan kontroll, utan åberopade föreskrifterna derom, hwilket likwäl blifwit följda på det sätt, att

Hr Hummel icke kunde förneka, att missbruk deruti skett.

Som diskussionen nu ansågs slutad, hemställde hr Ordföranden, huruvida icke, med anledning af de olika åsikter, som öfwer frågan blifwit uttalade, besamma

borde inflyta i protokollet sådane de blifwit framställda och utan att Sällskapet uttalade sig för någondera sidan, hwilket blef Sällskapets beslut.

§ 14.

Då klockan nu redan war half 5, ansågos förhandlingarne för dagen böra afbrytas, för att fortsättas följande dag kl. 10 f. m.

Ar och dag som ofwan

In fidem
August Cajanus.

Protokoll, hållet wid Norrbottens
Läns Hushållnings-Sällskaps win-
tersammanträde i Ule den 30 Ja-
nuari 1866.

Närvarande: Hr Ordföranden, Landshöfdingen, Kom-
mendören m. m. S. P. Bergman och hr vice
Ordföranden, Landssekreteraren och Riddaren A.
M. Euren.

Sedamöter: Utom flere af de wid gårdagens sam-
manträde antecknade såsom närvarande äfwen
hrr Lektor G. Glowsen och Consul S. Bodell
samt undertecknad, som förde protokollet.

§ 1.

S. D. Fortsattes diskussionen af de sedan före-
gående dag lemnade frågorna, nemligen:

Tredje frågan: Enär det i de flesta kommuner
wisat sig, att kostnaderna för Fattigwården årligen
ökats, huru bör, med tillämpning af Kongl. förord-
ningen den 13 Juli 1853, Fattigwården ordnas, så
att icke blott nödorstigt underhåll, utan äfwen sed-
lig förbättring beredes de hjälpbehöfwande med min-
skade kostnader för kommunens betalande medlemmar?

Hr Ordföranden förklarade frågan närmare ge-
nom att uppläsa åtskilliga utdrag ur fattigwårdsstad-
gan och uppmanade de närvarande att yttra sig.

Hr Rutqvist hade wäntat att någon annan med
större förmåga och erfarenhet skulle ta till ordet, men
då ingen syntes dertill willig, anjåg sig talaren böra
meddela sin egen erfarenhet om förhållandet i Neder-
Ule socken, hwars fattigwårdsstyrelse talaren i många
år tillhört. För 14 år sedan hade skatten utgjort 6

fappar forä på $\frac{1}{8}$ mantal, men nu uppginge den till 7 a 8 fappar på 1 tunland, och i misshwertår utgjorde skatten ända till 4000 rdr, hwilket wore en orimlighet. Derföre hade talaren framställt det förslag, att socknen borde delas i flere rotar, så att hwarje by utgjorde en särskild rote, som bestyrde med sina fattiges omwårdnad. Af wisja byar antogs förslaget, af andra icke; men det wisjade sig att fattigskatten icke blef högre, då hwarje rote för sig ombesörjde fattigwården, hwaremot kontrollen säkerligen blefwe större och säkrare. Talaren förordade derföre indelningen i rotar och att tjänstemännens bidrag fördelades på det hela.

Hr Hummel hade under de 3 år, talaren varit ledamot af fattigwården, kommit till samma erfarenhet som den föregående talaren; nemligen att ju större territorium, desto dyrare blef underhållet. För att tillse att fattigwården i de särskilda rotarne med tillbörlig omsorg handhades, wore en kontrollerande styrelse behöflig; nu tillhörde detta kommunalnämnden, men det wore en gifwen sak, att de ledamöter icke kunde ha tid, eller att det ens wore möjligt, att i en hel socken öfwerwaka ordningen dermed. Wore det deremot små distrikter hade dessa lättare att tillse, att medlen icke obehöfligt utdelades, hwilket nu hände, emedan den som uppbar medlen hade särskild intresse att få så mycket som möjligt för sitt distrikt.

Hr Bodell hade hört af en som granskat stadens räkenfkap, att för 30 år sedan fattigskatten utgjort 33 rdr banko, hwaraf likwäl icke mer än 28 rdr behöft användas. Nu uppginge den till öfwer 3000 rdr och ännu mer utginge genom den enskilda wälgörenheten. Detta wore betänkligt; det måste finnas fel i fogningarne hos samhällsbyggnaden, hwilka börjat skjuta skott. I stället för den fristliga barmhertigheten hade inträdd det lagliga twånget. Fattighjelpen borde wara frivillig, icke såsom nu en pålagd skatt.

Den wore nu å ena sidan en tunga, och å den andra blefwe tackjamheten mindre. Emellertid måste man ha det som det nu är, och frågan wore blott att på bästa sätt tillämpa den. Den bästa fattighjelpen wore att genom beredande af arbete förekomma fattigdom. Lifwäl kunde icke de ejemna förtjensterna räcka till; man måste wara betänkt på mera waraktiga. De föregående frågorna stå så till wida i sammanhang med denna, som det wore af wigt för folkets bergning och utkomst, att odlingarne singe fortgå. I städerna deremot kunde man icke motse någon förändring. Instämde med föregående talare i fråga om fördelning eller reglering byawis, hwilket wore frågans praktiska lösning.

Hr Ordföranden erinrade, att församlingen icke lade hinder i vägen för en sådan anordning. Det wore wisserligen sannt, att fattigwården öfats, men det kunde ifrågasättas, om man tagit de fattiges krafter och arbete i anspråk. Då det här wore yttradt, att swårigheter mötte för kontroll både af de verkligt behöfwande och af fattighjelpens riktiga fördelning, skulle detta bäst afhjelpas genom att aflöna en person, som ordnade arbetena och öfwerwakade deras utförande samt skilde mellan det föregifna och verkliga armodet. Utgiften för en sådan anordning skulle säkerligen ersättas både derigenom, att antalet af dem, som gjorde anspråk på fattighjelp minskades och att de verkställda arbetena till någon del godtgjorde kostnaden för underhållet.

Hr Hummel wille göra det tillägget till sitt yttrande, att der ett bruk eller sågwerk finnes, skulle detta anses i samma ställning som en by, ty derigenom droge icke egaren till sig mera folk än han wille och kunde bereda utkomst för. Det borde, i afseende på möjligheten att få kommunerna att gå in på en fördelning byawis, icke wara så swårt att åstad-

komma, när handlande och tjänstemän betalade $\frac{3}{4}$:delar af skatten.

N. Bäckström: Frågan wore swärlöst. Före 1840 hade fattigwården varit ringa, men den hade varit ordnad så, att alla orkeslösa gingo på sockentur, dock wore desutom ett verhördt tiggeri. Då en del ingenting wille ge, blefwo andra, som wore godhjer-tade, öfwerlupna af tiggare, 3 a 4 hwarje dag. Detta måste upphöra. Underhållet af de fattige måste för-delas jemnare, så att de som icke wille ge något blefwo ålagda dertill. Nu är på detta sätt tungan icke större för dem, som wore hjälpsamma, än den war förut. Efter 1853 indelades Pite socken i distrikter, hwilka inom sig utsågo orkeslösa. Dessa och wärnlösa barn gingo till den minstbjudande. För inhysingen drogs försorg genom s. k. jemfningsmedel, som debiterades på hela socknen, men detta ledde till missbruk, så att jemfningsmedlen på ett öfwerdrifwet sätt ökades. Då borttogos dessa. Afwen nu qwarstår indelningen i distrikter, men fattigmedlen ingå gemensamt och wißt belopp utdelas till hwarje distrikt, som eger att hwar för sig underhålla de fattige. Fattigwården wore wis-serligen dyrast i Pite socken, men man sluppe åtmin-stone allt tiggeri. Bäst wore dock om de fattige kunde fästas wid jorden, ty tillfälliga förtjenster duga ej och då sådane wore goda ökades utgifterna, så att när ar-betstillfällena upphörde, wore de lika fattiga, emedan intet blifwit öfwer, och om då sjukdomar tillstötte, må-ste straxt fattigwården anlitas. Att deremot binda dem wid jorden hade talaren funnit af egen erfaren-het wara det säkraste. Talaren hade gifwit dem en jordbit emot att de förbundo sig att odla ett wißt om-råde årligen, och efter 10 år har en sådan funnat utså ända till $1\frac{1}{2}$ tunna samt bergat sig godt. Så-dane blefwo ej fattige. Talaren hade nyligen hört, att i Neder-Eule hwarje bonde erlade 2 rdr för hwarje

inhysing, som wistades på hans egor, hwilket talaren funne alldeles olämpligt, emedan en beständ utgift af-skräckte från att ta emot flera, men någonstädes skulle inhysingarne dock ta vägen. Således finnes ingen annan eller bättre utväg än att lemna dem jord.

Hr Rutqwist förklarade den af Neder-Eule sock-nemän gjorda öfwerenskommelsen om erläggandet af 2 rdr wara af Bäckström oriktigt uppsattad. Menin-gen wore just att med denna utgift twinga bonden att lemna en jordbit till inhysingen, och den som icke wille det, han kunde gerna betala, emedan det icke fun-nes något skäl att befordra förökningen af den lösa befolkningen.

Bäckström widhåller sin åsigt om olämpligheten af den i Neder-Eule pålagda afgiften, emedan bonden skall bli ännu mera obenägen att lemna jord, då han derjemte får betala. Rätta sättet wore att hjälpa in-hysingarne att komma sig för wid det man upplåter jord åt dem.

Hr Nyström: detta wore en bland länets wigtigaste frågor, ty den affåge en betydlig del af des in-nemånarens både moraliska och ekonomiska förbättring. Denna befordrades bäst genom att allmogen upplåt jord till inhysingarne. Talaren wore i detta fall af samma åsigt som Bäckström. Det wore dock swårt att genomdrifwa, emedan allmogen sjelf wore owillig der-till, och således sjelf en orsak till att torpsystemet icke kommit i gång. Till och med de inslytelserikaste satte sig deremot. Men då ingen kunde twingas, måste man arbeta detsför genom uppmaningar och föreställ-ningar. Hjelpste icke heller dessa, så borde man wara betänkt på andra medel. Det hade här varit föresla-get, att socknarne delades i rotar, och detta syntes bra, men wore icke lätt att få genomdrifwet. Dertill er-fordrades desutom sträng kontroll af kommunalnäm-nen, men det kunde icke begäras, att des ledamöter

skulle offra så mycken tid deråt, som wore behöflig. Derföre finnes ingen annan utväg, än att utse en nitälskande person, som aflönades eller finge ersättning för resor, och som kunde mera uteslutande egna sig åt öfvervakandet af det verkliga behöfwet, tillseendet af att icke användningen af fattigunderstödet missbrukades, och att ordnandet af arbete för dem, som komma i åtnjutande af fattighjelp. Detta wore så mycket behöfligare, som det wore alltför wanligt, att en stor del af den spannmål, som fattige tilldelades, bortbyttes mot kaffe. Deputom wore utdelningen af spannmål förenad med olägenheter genom det besvär och den kostnad, som toges i anspråk för att få spannmålen malen. Wida bättre wore det då att utdela mjöl. I städerna mötte ännu större swårigheter att få fattigwården ordnad; der hållas de fattige på fattighus, men ingen finnes som tillsåge att de arbetade. Derföre borde äfwen der en fattigföreståndare antagas och betalas, liksom på landet, emedan utgiften derför på flersaldigt sätt blefwe ersatt.

Hr Hummel wille gifwa sitt lifligaste bifall åt hr Ordförandens åsigt om att en särskild person borde utses, som egnade sig åt kontrollerande af de fattige och deras försörjning; instämde för öfrigt med Bäckström, att inhysingarne böra fastas wid jorden. Så hade blifwit praktiseradt i Neder-Kalix och wunnit framgång.

Danielsson ansåg det böra stadgas, att ingen bonde finge intaga någon inhysing utan att lemna honom jord. Instämde med Nyström, men wille icke medgifwa att största orsaken låge hos jordegaren, ehuru mången wisjerligen kunde hysa motwilja mot att lemna jord, utan hos inhysingen, som ej wille taga mot jord. Derföre måste i början twång användas, ty öfvertygelsen ginge för långsamt, och wi behöfde alla ofta twingas till det bättre; öfvertygelsen komme

nog sedan af sig sjelf. En förordning härom wore således af nöden. En sådan skulle verka godt, ty det finnes exempel nog på sådane som tagit sig fram genom jorden, blott sparsamhet iakttoges, men detta wore dock en hufwudsak. Talaren lade slutligen mycken wigt på, att förr än den öfvertygelsen blefwe rådande, att jorden är vår modernäring, finnes intet hopp om någon lättnad i fattigwården.

Hr Bodell ansåg att husflöjden borde kunna bli en wäsendtlig del af fattighjelpen, ty både qwinner och barn kunde deltaga i många arbeten inom hus, och derigenom bidra till familjens uppehälle, så att icke hela bördan lades på husbonden. Ett wigtigt medel för winnandet af detta mål wore linodlingen, som nu börjat komma i gång. Färskötseln borde äfwen uppmuntras och blifwa en binäring. Vin och ull borde af kommunalstyrelsen utdelas till beredning.

Hr Hamfeldt förmenade, att mycket större proportion af fattighjelp utginge i Neder-Kalix, än behöfligt wore. Talaren hade sjelf varit in i stugorna och funnit på något enda ställe personer, som icke wore arbetsföra, men att de flesta hade mindre behöf åtminstone af brödsöda. Kaffe eller annat onyttigt ämne wore deremot deras högsta behöf och det som mest utjugde folket och afwände det från att spara. Hela eländet härledde sig från bristen på moral hos folket. Grunden till inhysingarnes werande antal och fattigwårdens till följd deraf ökade kraf wore att söka deruti, att bonden får ta in så många inhysingar som helst, och talaren hade hört uppgifwas, att bonden får en liten gåfwa af inhysingen, då deremot hela socknen finge deltaga i fattighjelpen. Derföre borde bönderna åläggas att sjelfwa underhålla sina inhysingar. Talaren ansåg för öfrigt fattighus wara bästa ordnandet af fattigwården, men detta bedömdes af folket såsom barbariskt.

Hr Hummel tyckte detta wara för mycket färglagdt. Talaren wille göra det tillägget till ett föregående anförande, att de som gäfwе understöd åt inhysingarne, äfwen borde så påräkna deras arbetsbiträde wid förefallande behof. Vade desutom mycken wigt på barnens uppfostran, hwilken nu wisserligen försummades. De wärnlösa barn, som blefwo bortauktionerade, woro wanligen inhöljda i trasor och finge icke lära sig att läsa. Så war icke fallet med de barn, som mottagits i barnhemmet, hwarest de åtnjöto wård både till själ och kropp, och lemnade hopp att blifwa dugliga och sedliga menniskor. Dertfore förordade talaren den största uppmärksamhet åt uppfostran.

Hr Nyström erkände, att i Pite allmogen wore benägen att upplåta jord, men att i allmänhet icke så wore fallet. Replikerade hr Hamfeldt, som talaren sann hafwa alltför hårdt bedömt folket, då han yttrat, att det icke hade någon moral. Tal. trodde twärtom, att det wore det bästa i riket. Swad sjelfwa frågan anginge, hemställde tal. till Sällskapet att uttala den tanken, att genom kommunalnämnden kommunen borde höras, om den wille erbjuda sig att upplåta jord till inhysingarne, samt att, ifall några anmälde sig dertill willige, detta skulle kungöras.

Bäckström kunde icke se någon möjlighet för, att bonden blefwe willig att lemna jord, om han wore twungen answara för de inhysingar, som mottagit jorden.

Hr Hamfeldt widhöll riktigheten af sitt yttrande om folkets moral, ty hwar och en måste medge, att eganderätten wore söga respekterad: allt som funnes utom lås och bom hade intet skydd, och således funnes icke moral i detta fall. Talaren anförde äfwen andra skäl, hwarmed han försökte styrka sitt påstående. Wille äfwen, i strid med Bäckström, försäkra den åsigten, att allmogen med så mycket större fog borde kunna answara

för inhysingen, som denne utan twiswel skulle kunna försörja sig sjelf, om han finge jord.

Hr Bodell anjåg att Bäckström misstagit sig om widden af det answar, som jordegaren komme att åtaga sig för inhysingen, hwilket enligt talarens tanke egentligen skulle bestå deruti, att inhysingen rätt använde sina förwärfsmedel. Sedligheten sjunker genom många prestelser, men detta aswärjdes genom estersyn, så att t. ex. den hjälptagande icke finge bortbyta spannmål mot kaffe, hwilket wore wanligt. Nu ginge wisserligen icke tiendedelen af kaffe mot förut, emedan nöden twang dem till måttlighet, men i werkens räfskaper wila sig, att skulderna kommit från kaffe, hwilket således wore den mest frätande förbrukningsartikeln, och hwilket mycket härledde sig deraf, att qwinnorna och barnen äro utan huslöjd.

Bäckström kunde icke medgifwa, att han misstagit sig, ty det uttrycktes, att hwar och en bonde måste answara för den, till hwilken han upplåte jord. Kaffet är en olycka, medgaf talaren, men skulden till des stora förbrukning låge icke hos bonden eller det lösa folket, utan hos den stora importören, som omsatte det, och sedan folket fått smak derpå och blifwit wandt wid det, wore icke lätt att nu hålla det samma derifrån. Det wore äfwen omöjligt att förekomma spannmålets utbyte mot kaffe. I Pite socken, som wore delad i 30 distrikter, wille det ändå icke gå att kontrollera detta misbruk. Talaren framhöll ånyo nödwändigheten af att fästa inhysingarne wid jorden.

Hr Hamfeldt anjåg att fattigwårdens utgifter skulle minskas genom att inskränka hjälpen till arbets- och fattighus. Swad kaffe beträffade, borde des förbrukning kunna minskas genom att blanda det till hälften med ärter eller råg, hwilket förra i talarens hus begagnades, men äfwen häremot hyste folket stor motwilja.

Danielsson hemställde, huruvida det icke wore lämpligt, att Hushållnings-sällskapet genom premier uppmuntrade de inhyssingar, som fästade sig wid jorden.

Bäckström instämde med den föregående talaren uti lämpligheten af en uppmuntran för inhyssingarne att blifwa jordbrukare.

Hr Widmark uppläste derefter en uti en tidning införd inländ artifel, hwilken talaren wille anföra såsom uttalande egna åsikter i ämnet; warande denjamma af följande lydelse:

"Utt wälståndet bland allmogen är i ett starkt aftagande, är en lanning, som söga tafsvar bewis. Lagslöfningarnes ökade antal bär derom ojäfaktigt vittne, på samma gång de wisa, att krediten blifwit alltför myckel anlita och att förtroendet man och man emellan är helt och hållet förort.

Under de sednare decennierna har inom länet uppvart en binäring, som dragit många armar från jordbruket och skapat en arbetsklas, som icke på något sätt är fästad wid jorden, utan uteslutande från denna binäring hemtar sitt bröd. Denna jäfallade lösa befolkning har på de sednare åren så tilltagit, att det nu finnes kommuner inom länet, der denjamna är nästan lika stor, som den befolkning, hwilken är fästad wid jorden. Denna binäring är träwaruhandteringen. Då inom en folksfattig ort en ny näringsgren uppkommer och inom kort tid werer till stora dimensioner, är tydligt att den hämmande och menligt skall werka på förut warande förwärfskällor i samma mån som den wisar en hastigare winst och en lättare åtkomlig penning. Willigt erkännande, att träwaruhandteringen dragit betydliga kapitaler till landet och att den på sednare åren utgjort källan, från hwilken en stor del af befolkningen hemtat sitt uppehälle, will jag dock söka wisa på hwad sätt den framkallat minskad wälmåga bland jordbrukarne och ökad fattigwård för alla länets kommuner.

Åkerbruket har förut varit Norrbottens hufwudnäring och tjärutillwerfningen dess egentliga binäring. All arbetskraft har dertill blifwit använd, och folkmängden har icke varit större, än att den wäl behöfts till jordens skötande och odling. När träwaruhandteringen började taga fart, förswann en del arbetskraft från jordbruket. Jordbrukaren, som icke kunde täfla med sågwerksegaren uti aflönningar, har antingen nödgats minska antalet af tjenare, eller, för att

kunna utgifwa de werande fordringarne å lön, anskaffa den genom att använda sitt folk och sina dragare i den nya näringens tjenst. Swärare och swärare blef det deßutom år från år att erhålla tjenare, ty flertalet lämplige sådane funno med sin fördel mer öfwerensstämmande att wara frie för att kunna lemna sitt arbete åt den mest betalande. Hwilen olägenhet detta förhållande skulle wara för jordbrukaren, om han uteslutande egnade sig åt jordens skötjel, är klart. Flertalet jordbrukare gjorde derföre träwaruhandteringen till sin hufwudnäring och skötte blott hjälpligt sina hemman.

Tillgången å riklig arbetsförtjenst är i och för sig sjelf en fördel och det kan derföre icke wara rätt att klandra eller fördöma träwaruhandteringen såsom binäring, utan det är befolkningen sjelf, som icke wändt sig till gode de ökade inkomsterna. Penningetillgången har alstrat förr ökanda behofwer, har framkallat ett öfwerflöd och en lyx, som icke kan wara förenlig med ett folks wanor, det der har att strida med en hård natur. Inkomsten har gått lika fort, som den kommit. Jordbrukaren, i stället för att nedlägga den å förbättring af sin jordegendom, har köpt sig tillfälligt öfwerflöd, hwarjemte han på sina eger nedlagt mindre arbete än förr. Den löse mannen, hwilken, knappt myndig, skaffat sig familj, har lefwat upp för dagen dagens förtjenst. När förtjensterna börjat sina och skogstillgångarne minskats, hafwa de under de goda dagarne insupne lefnadswanorna icke afsläppts. För att fylla behofwen har krediten anlåtats, förskottet tagits och till en början med lätthet af arbetsgiffware erhållits, på det dessa måtte hafwa folket i sin hand. Derigenom har på sednare åren ett skuldsättningsystem bland befolkningen fått insteg, som wert dem öfwer hufwudet, ett system, som hotar att göra och redan gjort tiggare af en del bland befolkningen. Wälståndet har förswunnit och fattigdomen inträdt inom dörren till mången boning. Den lösa befolkningen, som intet samlat för de dagar, då förtjensterna sluta, arbetskrafterna minskas, sjukdom eller ålderdom kommer på, faller oftast fattigwården till last, hwarigenom utgifterna för denjamna årligen tilltaga och juga från jordbrukaren den knappa inkomst, han från sitt hemman kan draga. Detta är öfwen en icke ringa orsak till det minskade wälståndet hos länets jordbrukande befolkning. Det förefaller betraktaren eget, att en befolkning, som i allmänhet blott kan af 3:ne är räknad 2, som gifwa god årswert, icke lärt sig sparsamhetens dygd, utan tanflöst låter det goda årets inkomster stryka och står med tomma händer, då det hårda året påkommer.

Det är tid för hvar och en i sin stad att börja betänka sig, börja rätta mun efter matsäcken, ty den bland jordbrukarne störda wälmågan och fattigdomen bland den lösa befolkningen skola eljest förwandla vårt län med alla dess rika tillgångar till ett enda stort fattighus. Att uppgifwa några medel, hwarigenom en ändring till ett bättre förhållande kan blifwa möjlig, vill insändaren nu försöka.

Det är icke blott under den tid marken är bar, en jordbrukare bör wara sysselsatt med sin jord, utan äfwen en betydlig del af wintern är därför behöflig för beredande af gödsel och ordnande af arbetena för sommaren. Den tid, jorden lemnar honom öfrig, bör och kan han använda till binäringar, men icke låta dessa taga bort någon del af den för jordbruket behöfliga, såsom nu nästan öfwerallt är förhållandet. Biförtjenster och binäringar blifwa på detta sätt nyttiga, och äro äfwen nödwändiga för närvarande på den ståndpunkt jordbruket står. Den ökade folk mängden fordrar ökade fält att bejä. Tillfällen till utwidgning af inrösningsjorðar finnas för de flesta hemman inom länet, och förbättring af de redan odlade fälten är öfwerallt nödwändig. Att genom fullständiga afdisningar minsta möjligheten till frost; att genom införandet af ett ordnad cirkulationsbruk taga ur jorden hwad den kan gifwa; att genom foderodling och de stora, naturliga, i allmänhet litet gifwande ängarnes uppodling och bejäende med höfrö öka höafkastningen och i följd deraf ladugården, je der målet, hwartill hwarje jordbrukare bör sträfw, och det första wilkoret för ernäendet af wälfstånd! Hörenas träget arbete på jorden med sparjamhet och enkla lefnadswanor, så föder den sin man det goda året och lemnar äfwen öfwerflott och hjälp till de år, då åringen blir mindre god.

Det är allom bekant, att den, som har en torfwa att odla, den må nu wara större eller mindre, alltid ur denjamma kan draga något till hemmet, till föda åt de sina. Tillgång på odlingsbar jord och på sådan, som nu blott gifwer ringa aflastning, är stor i vår ort. Afsondring från hemman af smärre egowälden kan wid sådant förhållande icke wara någon olägenhet för deras innehafware, utan bör twärtom blifwa för dem en inkomst och en fördel. Att på detta sätt fästa den lösa befolkningen wid jorden, gifwer jordbrukaren icke allenast en direkt fördel, utan werkar äfwen, och detta är det huswudsjakligaste, indirekt genom den minskade fattigwård, som deraf onckligen blir en följd; ty liksom den indelte soldaten från sitt lilla torp drager en icke

obetydlig del af sitt och de sinas uppehälle, så skulle äfwen blifwa förhållandet med den lösa befolkningen, utan att den därför behöfde uppgifwa sina egentliga arbetsförtjenster. Den finge hem och hård mera kär och hade äfwen något, då förtjensterna minskas och då krafterna aftaga, att stödja sig wid.

Arbetsförtjenst är icke jemin, utan beroende dels af konjunkturer, dels af årstiden. Detta är lag och såsom sådan äfwen tillämplig på vår wigtigaste binäring, träwaruhandteringen. Förtjensterna äro tidtals stora, hynerligast sommartiden. Huru lätt skulle icke en arbetare kunna utaf sin aflöning under sommaren aflägga för hwarje wecka 2 a 3 rdr. Dessa, insatte uti en sparbank, wera snart till kapital. Det borde ligga hwarje arbetsgifware om hjertat, att ordna så för sina arbetare, i stället för att, såsom nu ofta är förhållandet, återtaga den gifna aflöningen genom förtttrandet af öfwerflödsware till honom. Hwilken tillgång skulle arbetaren ej härigenom hafwa wid minskad arbetsförtjenst, wid framskriden ålder, wid sjukdom eller annan påkommen olycka, utan att han derigenom, wid tillfället då pengarne insattes, underkastat sig någon känbar uppoffring? — Fyra sparbanker finnas nu inom länet. För att dessa rätt skola fylla sitt ändamål, bör uti hwarje landtkommun, ja inom hwarje stor by, finnas personer, som för bankernas räkning emottaga och insända pengar; ty om ej tillfället är nära, när pennningen utbetalas till arbetaren, går den snart sin wäg i onödiga utgifter, och desutom kan ej sparbankernas wackra ändamål på annat sätt intränga i folkmedwetandet, winna det förtroende och skapa den bergning, som med deras inrättande är afsedd.

En af de swäraste och tillika otacksammaste besattningar är bestyret med fattigwården, hynerligast på ställen, der det är så många, som af den söka understöd, som förhållandet är i Norrbotten. Omedlertid torde icke kunna frångås, att det lätt, på hwilket fattigwårdsbidrag i allmänhet hittills hos oss utdelats, skapat fattiga. Det borde ligga i sakens natur, att, der arbetsförmåga finnes, der behöfves ej hjälp på annat sätt än genom beredandet af arbetsförtjenst och att endast sådana erhålla direkt understöd, som äro minderåriga och sakna föräldrar, hwilka kunna dem lifnära, eller sjuka, orkeslösa och åldrige. Gjorde således hwarje fattigwårdsstyrelse sig till princip att icke åt andra, än verkligt till arbete oförmögne lemna understöd i kläder och mat, samt i öfrigt åt arbetsförmåga och kraftfulle fattige beredde arbetsförtjenst, utan att på annat sätt än genom någorlunda motjwarande

arbete åt dem utlemna understöd, så skulle fattigwården bliwa mycket mindre betungande. Detta fordrar dock mycket emtanke, mycket uppsjring af tid och mycket god wilja hos fattigwårdsstyrelsens medlemmar; men det är nödvändigt att en gång bryta med det gamla jättet och beträda den nya vägen. Långe kommer det ej att dröja, innan goda verkningar komma att följa, och fattigwårdsstyrelserna, som förut nästan, så att säga, lagt hyndet under slöheten och lättjan, skulle deremot njuta den tillfredsställelsen, att, på samma gång kommunernas bidrag till fattige aftaga, de varit medlet, hwarigenom arbetssamhet befordrats så inom som utom hemmet och trefnad beredts, der eländet **bott**.

Till sist får insändaren påpeka ett förhållande, som kan ske af många icke tages i beräkning wid redogörelsen för ett lands ekonomi, men hwilket är för viktigt att kunna här förbigås. Jag menar den "hemmens stilla slit," som drager strå till föda åt huset, jag menar hemslöjden. På en ort, der halwa tiden af året är så mörk, att den blott en del af dagen medgifwer arbete utom hus, bör hemslöjden stå högt, och bör kunna mycket bidraga till wälståndet hos hela befolkningen, isynnerhet hos dem, som ej besitta någon jord; den bör utgöra ett verkligt medel till befrämjande af arbetarens lyftning och jedlighet. Euru man måste medgifwa, att hemslöjden i allmänhet uti Sverige ej är stor, finnes det dock en del provinser, der den står ganska högt och der den utgör en god hjälp till beredande af bergning. Så i en del af Westergötland, så i Halland, så i Helsingland, så äfwen i Dalarne och Angermanland. Ingenstädes inom Swea landamåren står den på så låg standpunkt, som inom Norrbotten, der den dock enligt naturens anordning borde stå högt, ty utan fara för att begå misstag, kan man med fullt skäl påstå att här ej någon hemslöjd såsom binäring finnes. Huru sällan ser man här t. ex. wid inträdet uti ett hem något arbete uträttas, sedan mörkret inbuntit? Huru olika är ej detta mot på andra ställen i Sverige, der farne de långa vinteraftnarne lyselsätta sig med hwarje handa arbeten, med förfärdigandet af äker- och förredskap, med lagning af söndrade husgeråd och förfärdigandet af nya, med tillverkande af saker till affalu, samt der kvinnorna hwar och en i sin wrå spinna, sy, wäfwa eller hafwa hushållsbestyr? Hvilket intryck af trefnad och huslighet gifwer ej ett sådant hem! Här deremot får dagen, den ljusa delen af den nemligen, anslå tid till sådana arbeten, som den ringa slöjdkunigheten kan komma ut med; kläder köpas, husgeråd

äfwenså. Huru ofantligt mycken arbetstid går ej på detta lätt förlorad och huru är det möjligt att någon bergning kan finnas här, om man tillika tager i betraktande de öfwer all måtta uppdrisna lönerna för tjenstfolket! Utgårdar måste widtagas för införandet af hemslöjd. Hwarje husbonde bör föregå sina tjenare i arbetssamhet, betänkande, att, om den förtjenst, arbetet under morgnar och aftnar inbringar, ej är så stor, så är den dock bättre än ingen. Einodlingen, till hwilken Norrbottens jord lämpar sig, bör införas och befrämjas, samt linets beredande och förädlande inläras, hwarigenom ett stort fält för husfliten öppnas; fattigwårdsstyrelserna böra genom inköp af slöjdalster från fattiga söka så fliten hemwand i hwarje fattigmans koja. Genom sådana och andra medel kan, som insändaren hoppas, så småningom hemslöjd uppblomstra och wälmågan följa i dess fotspår.

Insändaren tror sig sålunda hafwa visat, att wälmågan hos länets jordbrukare icke i allmänhet mera finnes till, att orsakerna dertill äro, att den inkomst, som trävaruhandteringen lemnat, icke kommit jorden till godo, utan framkallat ett öfwerflöd, som slutligen ledt till skuldsättning i stort, att den alltför mycket höjt arbetslönerna, att den framkallat genom den lösa befolkning, som uppvart, en för jordbruket betungande fattigwård; att medlen till återställande af jernwigten äro: träget arbete på jorden, som gifwer den säkraste, om ej största inkomsten; afsondring af mindre jordlotter till den lösa befolkningen; bemödanden att åstadkomma sparssamhet, genom beredande af tillfällen att på många ställen aflemna penningar till insättande i sparbankerna; ett helt och hållet förändradt system för utdelandet af bidrag från fattigwården; uppmuntrandet och införandet af hemslöjd och husflit."

Till dessa anförda medel för Norrbottens upphjelpande och framtida bestånd wille talaren söga: folkskolewäsendets bättre ordnande, såsom utgörande ett af de wäsentligaste medlen för ett folks intellektuella och i följd deraf äfwen materiella framåtskridande.

Härefter uppstod en liflig diskussion om artikeln innehåll, i det å ena sida (hr Hummel) artikeln ansågs wara af så behjertansvärdt innehåll, att den borde tryckas särskilt och såsom broschyr utdelas, och å den andra (Bäckström, Nyström), den samma ansågs äfwila från verkliga förhållandet uti åtskilliga delar,

ihägnhet i fråga om husflöjden, hwarefter hr Glowson, som icke heller delade den åsigten, att artikeln borde tryckas och utdelas såsom broschyr, emedan man borde afse det ändamål, hvarsför broschyren gifwes, och talaren icke kunde i artikeln finna några råd och uppläsningar till allmogen att ordna sin husflöjd, sitt fattigwårds- och folkskolewäsende, såsom man hade att wänta af en broschyr, — att Hushållnings-sällskapet låter utarbetea en broschyr, som utredde dessa ämnen.

Hr Ordföranden framställde derefter till Sällskapet, huruvida det icke kunde anses tillräckligt, att artikeln intoges i Sällskapets Handlingar, och hwilket bifölls.

Hr vice Ordföranden anförde ungefär följande: Som bekant wore, sönderfaller fattigwården i två delar: den preventiva, eller förekommande, och aktiva, eller utgående. Hvad Norrbotten beträffade, wore angeläget, att den preventiva delen egnas all omtanke. I främsta rummet wore derwid att tillse, att folkskolewäsendet ordnades på ett tillfredsställande sätt. Nu uppfyllde folkskolorna icke det ändamål de afsåge, lifaså litet som de woro i öfwerensstämmelse med författningarne. Många orsaker funnos härtill, särstilt att nämna: landets utsträckning och den rådande fattigdomen, men med god wilja kunde dock något göras. Wid hwarje skola borde ett litet land finnas, der barnen kunde få underwisning om jordens beståndsdelar m. m. och Hushållnings-sällskapet borde deråt ge en kraftig impuls. Till den preventiva fattigwården hör afwen, att inhysningarne fästas wid jorden. Genom förbudet för nya hemmansanläggningar måste fattigtungan få ytterligare utsträckning, men denna boja, förmenade talaren, måste brista, om ej förr, när offret är utblottadt. Den aktiva fattigwården wore ett ämne, som här icke blifwit uttömdt, och som icke kunde uttömmas. Föreslår att Hushållnings-sällskapet utfäster ett

premium för en skrift, som utgäfwes med iöfning, att derefter kunna ordna såväl den preventiva som aktiva fattigwården. Sällskapets tillgångar wore wiserligen små, men detta ämne är ett bland de allra wigtigaste, och inga uppoffringar kunde för frågans lyckliga lösning blifwa för stora.

Hr Glowson instämde med hr v. Ordföranden, att ett premium utfästades för en afhandling, som flart ådagalade sammanhanget mellan fattigdom och folkbildning, hwilket wore så mycket angelägnare, som det är ostridigt, att der folkbildning finnes, der är fattigdomen mindre.

Härefter bifölls ett premium af 200 rdr för den täflingskrift, som på bästa sätt löste denna fråga, och öfwerlemnades till Förvaltnings-utskottet att närmare formulera täflingsämnet, samt bestämma tiden för skrifters inlemnande till Sällskapet.

Hr Nyström afstod från sitt förslag om kommunernas hörande i fråga om upplåtande af jord.

Som diskussionen nu ansågs slutad, hemställde hr Ordföranden, huruvida Sällskapet som sin åsigt upptog, att kommunerna för fattigwårdens ordnande böra indelas i distrikter, samt att den lösa befolkningen bör fästas wid jorden, hwilket af Sällskapet antogs.

Fjerde frågan: Sedan det numera åligger Hushållnings-sällskapen att, hwar för sitt område, ombesörja insamlandet af primära uppgifterna till statistiken öfwer Sweriges jordbruk och dessa uppgifter hädanefter skola årligen meddelas: Huru bör uppgifternas insamlande lämpligast anordnas för winnande af tillförlitlighet och fullständighet?

Efter det hr Ordföranden närmare redogjort för hithörande frågor, uttalade

Hr Fogelmarck behöfligheten af att allmänheten bleswe upplyst om att meningen icke wore att höja skatterna.

Hr Nyström befarade att uppgifterna komme att blifwa otillförlitliga, äfwen dem från landtmäterikontoret måste bli högst felaktiga, emedan öfwer en del socknar kartornera wore gamla, och jorden sedan deß undergått stora förändringar. Talaren hade om detta ämne haft äran meddela sig med statsrådet och derwid framställt den åsigt, att länet borde indelas i distrikter, och att en landtmätare åtog sig att inom hwardera skaffa de erforderliga upplysningarne. Lifwål behöfdes härtill särskilt anslag af staten, hushållnings-sällskapet och landstinget.

Bäckström war af samma åsigt, emedan allmogen deruti misstänkte beskattningens höjande. Detta wore icke utan skäl, ty för några år sedan, då dylika uppgifter insamlats för en då nedsatt s. k. finanskomité, försäkrades äfwen att uppgifterna icke affåge någon förhöjning i beskattningen, men lifwål hade de samma sedermera åberopats wid beskattningar. Deßutom wiste talaren ej, hwartill de skulle tjena, och betwiflade att de kunde fås tillförlitliga. Wid insamlandet af uppgifter för finanskomitén hade socknen utsett en person för hwarje by, som åtog sig detta uppdrag, men detta kostade socknen icke så litet.

Hr Fogelmarck föreslog att, då dessa uppgifter äro föreskrifna och således måste insamlas, detta lämpligast kunde ske genom utjende af en person i hwarje by.

Hr Glowson: det wore en sorglig erfarenhet som här gjordes, att hos allmogen funnes fördom mot en så nyttig sak. Det förhölle sig nemligen med detta, som med en läkare och en sjuk. Utan att undersöka särskilda delar af kroppen hos den sjuke, kunde icke läkaren komma till någon wißhet om sjukdomens beskaffenhet eller botemedlet derför. På samma sätt kunde icke regering och lagstiftande makten komma till erfarenhet af landets behof utan att känna deß tillstånd, och kännedomen om landets och folkets tillstånd winnes

genom att få upplysning om hwar och en enskilds ställning. Men från bedömandet af befolkningens tillstånd kunde man sluta till statens och landets. Då t. ex. dödligheten varit stor på ett eller annat ställe, hade man gjort sig reda för orsaken dertill och funnit att den war osundhet. Genom att undanröjja orsakerna till osundheten hade befolkningens helja förbättrats. Men om man icke haft uppgifter på dödligheten inom olika delar af landet, hade man icke kommit att tänka på behöfligheten att införa förbättringar för det ondas afhjelpande. Sålunda förhölle det sig äfwen med jordbruksstatistiken. Genom uppgifter om jordens tillstånd och jordbrukarens ställning, så statsmakterna reda på deras behof och kunna widtaga åtgärder till afhjelpande af brister, och bewilja anslag till war modernärings lyftning. Här är således jordbrukarens eget bästa affedt, och någon taxering kan derpå icke wara beroende. Här om borde allmogen upplysas. Talaren kunde icke erkänna riktigheten af hr Nyströms förslag, ty här wore icke fråga om staten direkte och deß administrerande, så att nya tjenester erfordrades, utan det wore öfwerlemnadt till Hushållnings-sällskapet, och derför borde personer, som för saken intresserade sig, användas för uppgifternas insamlande.

Hr Nyström medgäfwet wiserligen, att nyttan af en jordbruksstatistik war tydlig, men wore öfwertygad om att den skulle stranda mot allmogens fördom. Som det nu emedlertid wore föreskrifwet, wore lämpligast att uppgifternas insamlande öfwerlemnades till Gille-nas ordförande, hwilka kunde på samma sätt, som skett wid insamlande af uppgifter till finanskomitén, tillwägagå, och wille talaren ingalunda förorda några nya tjenester.

Bäckström wore ännu ej öfwertygad om nyttan af en jordbruksstatistik. Hwad sättet för uppgifternas

insamlande angick, wore talaren äfwen mycket willrådig. Kommunalnämnden hade nog att göra dem förutan, och ersättning för detta besvär skulle vara behöfligt. Möjligen skulle det gå genom kommunalstämman. Hushållsgillena skulle wäl vara de lämpligaste härtill, men, med den erfarenhet man hade, wore det icke sagdt, att några insunne sig wid ett sammanträde.

Hr Hummel förklarade sig icke wuxen en sådan uppgift, och framhöll det hos allmogen rådande misstroende, hwilket hade blifwit styrkt genom förespeglingar att söka lån i hypoteksbanken, men hwilka blifwit gäddade. Trodde det vara bäst, att ordföranden i kommunalstämman utlyste ett sammanträde, der en komité kunde utjes för detta arbete.

Hr Ordföranden fäste uppmärksamheten på att Hushållnings-sällskapet blifwit uppdraget ordnandet af denna angelägenhet, och som Sällskapet icke hade andra krafter att disponera öfwer än sina egna, syntes enda utvägen vara att Förvaltnings-utskottet öfwerlämna formulären till ordförandena i gillena, som med sig finge förena de krafter, hwilka för ändamålet funnes behöfliga.

Bäckström besvarade att hela Hushållnings-sällskapet derigenom skulle komma i misfredit, och funnes, enligt talarens förmenande, ingen annan utväg än wända sig till kommunalstämman.

Hr Ordföranden föreslog, att från Förvaltnings-utskottet utginge till gillesordförandena ett cirkulär, med anmodan att på sätt dem lämpligast syntes förskaffa de uppgifter som kunde erhållas, och blef detta Sällskapets beslut.

§ 2.

På hemställan af hr Ordföranden, om någon af de närvarande hade något vidare ärende att fördraga, uppsteg

Hr vice Ordföranden och föreslog, att, som Sällskapet disponerade 400 rdr af Thurdshjeldska fonden, hwilka enligt testators föreskrift skulle användas till premier, kunde det vara skäl deraf understödja utflyttare, som wore i behof och gjort sig förtjent af sådant understöd. Talaren hade sig bekant att i Pite socken funnes för närvarande en sådan och wände sig till närvarande socknemän från Pite, som möjligen kunde lemna närmare upplysningar härom.

Hr Ordföranden ansåg detta böra remitteras till Gillet, som hade att infomma med utlåtande deröfwer.

Danielsson wille icke betwifla, att ifrågawarande utflyttare kunde vara förtjent af understöd, men många sådane funnos, och talaren wore rädd för att uppmuntringar härutinnan kunde leda till lycköferier.

Hr Nyström trodde icke omnämnda fond vara disponibel för detta ändamål, och i hwilken händelse som helst borde en sådan understödsökande wända sig till gillet ordförande och gillet afgifwa yttrande öfwer ansökan.

Bäckström hade äfwen sig bekant, att många behöfwande utflyttare funnos.

Hr vice Ordföranden yrkade, efter de upplysningar, som wunnits, att ifrågawarande utflyttare sjelf anmälde sig hos gillet, om han ansåg sig kunna ifrågasätta något understöd.

Hr Ordföranden framställde derefter den frågan, om Sällskapet bisöll, att utflyttaren sjelf kunde anmäla sig hos gillet, hwilken fråga besvarades med ja.

§ 3.

Hr vice Ordföranden anmälde att länsdjurläkaren Jacobson gjort en hemställan, om Sällskapet wille med något förhöjdt arvode understödja hans swaga inkomster, och hwilken hemställan af hr vice Ordföranden understöddes.

Med anledning häraf uppstod någon diskussion om tydningen af § 11 i Sällskapets stadgar, som föreskrifver att frågor af wigt, som af enskilt motionär väckas, skola af Förvaltnings-utskottet beredas, för att wid nästa allmänna sammanträde till afgörande företagas, i det en del ledamöter ansåg samtliga anslagsfrågor wara af denna beskaffenhet, men hr vice Ordföranden war af annan mening; och blef Sällskapets beslut, att frågan skulle till sommarsammanträdet hwila, för att Förvaltnings-utskottet skulle kunna till det samma afgifwa sitt utlåtande.

§ 4.

Hr Ordföranden hembar Sällskapets tacksamhet till hr Handlanden H. P. Rutqwist, hwilken nu afginge från sin plats i Förvaltnings-utskottet, i hwilken egenkap hr Rutqwist under flere år ådagalagt ett warmt intresse för Sällskapets verksamhet.

§ 5.

Som intet vidare till Sällskapets behandling förefom, blef sammanträdet af hr Ordföranden upplöst.

Ar och dag som ofwan

In fidem

August Cajanus.

Årsberättelser.

Berättelse öfwer verkställda agronomiska undersökningar inom Norrbottens län år 1865.

Under loppet af förflutna sommar har jag besökt 36 förrättningsställen inom 7 socknar, hwartill åtgått 105 rese- och förrättningsdagar. Arbetena hafwa hufvudsakligast omfattat undersökning af odlingslägenheter samt planer för iädana, jemte afledning af watten från trakter, hwilka såsom frostnåsten skada omkringliggande redan odlade marker. Arealen af den sålunda förbättrade jorden har uppgått till 28,578 qv. ref. och utgöres af följande mera betydande arbeten.

Inom Neder-Eule socken:

Bensby by. De fjötl. år påbörjade undersökningarne för afdikning af frostländig marker inom denna by afslutades och upprättades nu karta och förslager öfwer 563 qv. ref. odlingsbara färrmarker, hwilka mot en kostnadssumma af 3,255 rdr komma att winnas för odlingen.

Smedsby by. Här utstakades afdikningsplan å en större myrländig färrtrakt med god jerdmon, men hwilken nu, till följd af sitt wattenmjuka tillstånd samt läge på norra sidan om byns åkerfält, anses i hög grad bidraga till de frostskader, som tid efter annan förstöra skördarne. Kostnaden för detta företag, hwarigenom en areal af 1938 qv. ref. nästan odugliga marker komma att tillgodogöras för odlingen, uppgår till 5,785 rdr rmt.

Sundoms by. Plan och förslager upprättades öfwer afdikningen af en samt frostländig myrtrakt, belägen inom byns uppodlade marker och kommer genom detta gräsningsarbete en areal af 354 qv. ref. god odlingsmark att winnas mot en kostnad af 1,130 rdr rmt.

Inom Nane socken:

Swita by. Afdikningsplan utstakades öfwer 883 qv. ref. wattendränkta odlingsmarker, som nu till följd af sitt nära läge intill åkerfälten i wäsendtlig mån bidrager till byns frostländighet. Gräsningskostnaden för detta arbete är beräknad till 2,910 rdr rmt.

Degersel by. Här inrymdes flera wattendränkta myrtrakter, hvilka till följe af sitt läge ansågos bidra till byns frostländighet och utstakades afskifningsplan derå, men kunde inga förslager nu upprättas i brist på behöfliga kartor, utan kommer arbetet att fortsättas till nästkommande år.

Kronohemmanet Strandforsfel. För att dels vinna en väl behöflig odlingsmark och dels blifva befriad från den tyta en i närheten af gården belägen myra förorsakar, utstakades afskifningsplan derå och kommer karta och förslager deröfver att upprättas.

Inom Öfwer-Eule socken:

Sefwast by. Flera myrsträcker, som gränja intill byns åkerfält, och till följe deraf bidra till dess frostländighet, undersöktes för afskifning och upprättades erforderliga kartor och förslager deröfver i ändamål att söka anslag af allmänna medel för gräfningsarbetet. Genom detta företag kommer en areal af 327 qv. ref. odlingsbara marker att winnas mot en beräknad kostnad af 2,520 rdr rmt.

Inom denna socken besöktes desutom Stogså, Skatemark, Notträst m. fl. byar, men kunde några fullständiga afskifningsförslager ej upprättas i brist på nödiga kartor öfver de wattendränkta lägenheterna.

Inom Öfwer-Kalix socken:

Swartby by. Plan och förslager upprättades öfver afskifningen af 1031 qv. ref. wattendränkta marker, som nu genom sitt läge anses bidra till nattfrosternas uppkomst. Största delen af dessa marker äro af god beståfvenhet och kan med fördel användas till odling af såväl säd som foderwexter. Kostnaden för afskifningsarbetet uppgår till 3,800 rdr.

Ryby by. Twenne wattendränkta och frostländiga myrter, belägna på den i. t. Storholmen i Kalix elf, inrymdes till odling och upprättades afskifningsplan derå. Kostnaden för denna jordsförbättring, omfattande 245 qv. ref., är beräknad till 1,180 rdr rmt.

Sedens by. Här undersöktes åtskilliga myrtrakter, men ansågs ej skäl vara att nedlägga alltför stora kostnader, emedan jordmän i allmänhet war af sandig och mager beståfvenhet och föga lämplig för odling.

Kronohemmanen Långforsfel, Ålså, Ålsåhult, Nordhammar, Lomträst m. fl. besöktes samt inrymdes och uppmättes flera större odlingslägenheter och upprättades afskif-

ningsplaner derå. Kartor och förslager öfver dessa undersökningar komma att under winterns lepp upprättas.

Inom Carl Gustafs socken:

Korpishä by. Bland årets undersökningar intager denna by första rummet och förtjenar utan twiswel största uppmärksamhet genom den mängd wattendränkta marker, som här förekomma och till följe hwaraf den ofta hemjokes af nattfroster. För att förebygga dessa, upprättades afskifningsplan öfver de närmast byn belägna färrmarkerna, omfattande en areal af 3630 qv. ref. Största delen af dessa färrmarker utgöres af god jordmän och kan med fördel användas till odling. Gräfningskostnaden är beräknad till 13,010 rdr rmt.

Inom Öfwer-Torne socken:

Koiwofhä by. Plan och förslager upprättades öfver afskifningen af twenne länka och frostländiga myrdrag om 796 qv. ref:s widd, belägna inom byns ineger. Kostnaden för denna jordsförbättring är beräknad till 4,800 rdr rmt.

Inom Pite socken:

Elfsby by. Flera större odlingsbara men frostländiga myrtrakter inrymdes och utstakades afskifningsplaner derå, men kunde några fullständiga förslager ej upprättas i brist på nödiga kartor. Derjemte utstakades plan för en öfversilningsanläggning om cirka 50 t:lds wigt.

Arnemarks by. Afskifningsplan utstakades öfver en större fiedlän odlingsmark, men som byamännen ansågo sig hufwa kunna utföra gräfningsarbetet, så upprättades ej några förslager häröfver.

Gustafsbo. Egare Hr Öfverjägaren G. Nydstedt. Fullständig plan utstakades för grundafskifning af ett åkerfält om 5 t:lds widd, med en jordmän af 1 1/2 a 2 fot sand på lerbetten. Afståndet mellan täckdiken blifwer 40 a 60 fot och kommer enris att användas såsom fyllnadsmaterial.

Från flera byalag hade desutom ansökan under året ingått, att så afskifningsförslager upprättade öfver större wattendränkta trakter, för att komma i åtnjutande af de understöd af allmänna medel, som för sådant ändamål blifwit bewiljade, men har ej tiden medgifwit dess utförande, hufvudsakligast därför att kartor saknades öfver de wattendränkta

lägenheterna. Med anledning häraf får jag fästa requirerernas uppmärksamhet på wigten af, att tillhandahålla agronomerna behöfliga karter, emedan deras tid wanligtvis är så upptagen, att den icke medgifwer att, — i synnerhet der odlings- och afdfningslägenheterna äro af större utsträckning — upprätta karter öfwer desamma, emedan följderna i annat fall blir den, att förrättningen måste uppskjutas till nödiga karter hunnit anskaffas och en dyrbar tid att gå förlorad.

Kalmar den 30 December 1865.

Henr. Magnét.

Beskrifning öfwer de af undertecknad inom Norrbottens län verkställda agronomiska förrättningar år 1865.

Wid de af mig sistlidne sommar företagna förrättningar inom länet, besöfkes 46 förrättningsställen under tillsammans 52 förrättningsdagar, hwarunder en sammanräknad areal af omkring 2475 tunland jord war föremål för behandling, ware sig genom planers uppgörande eller föreskrifters samt råd och upplysningars meddelande för utdfning af mer och mindre sanka och wattendränkta kärr och myrlägenheter, till beredande af desammas odling eller minskande af frostländtheten derå, samt genom lämpliga fjösänkningar och ängswattningar bereda tillfälle till en ökad foderastfning m. m.

Under cirka 6 weckers tid war jag åtföljd af den utaf länets Kongl. Hushållnings-sällskap nyantagne dffningsförmannen J. M. Wennberg, som derunder, när så lämpade sig, blef underwifad uti hwarjehanda göromål tillhörande hans befattning.

För att mera detaljeradt wijsa förrättningarnes föremål, lemnas här en iärskildt kortare beskrifning öfwer göromålen på hwarje förrättningsställe, desse jednare upptagne i den ordning de af mig blifwit besöfke, neml.:

Uti Neder-Eule socken:

Wallens by. Åt diverse myrer och mader, om tillsammans 200 t:ld, verkställdes här undersökning för utrönande af desammas lämplighet för odling eller utdfning, till minskande af frostländtheten i trakten, enär byamännen ernade begära statslån för arbetets utförande; och gaf undersökningen wid handen, att en sådan förbättring af marken skulle kunna utföras, om neml. ett par grundare fjöar, af hwilka

utdfningen war beroende, sändtes, hwarigenom deutom ytterligare mark war att påräkna. Som den anslagna förrättnings tiden emellertid war för kort, för verkställande af så omfattande undersökningar, som för ändamålet war nödwardiga, så hänwifades byamännen att i behörig ordning och på tillräcklig tid göra ny requisition till ett annat år.

Hotfjerdens by. Här undersöfkes omkring 80 tunl. frostländta myrer och kärr, för att genom anslag af allmänna medel kunna utdika desamma, såsom belägna fring byn och utgörande frostnästen för des åkrar. Som emellertid erforderlig karta sändes, måste vidare undersökningsarbeten uppskjutas, till sådan hunnit anskaffas.

Ahlhamn. Tweene myrer, om tillsammans cirka 50 tunl., undersöfkes här, i och för utrönande af lämpligheten af en tilltänkt utdfning och odling af desamma, med bidrag af allmänna medel, men enär de hwarken wore tjenliga till odling eller så belägna, att de kunde anses utgöra frostnästen för den fringliggande trakten, inställdes vidare undersökningsarbeten; och requirerten tillraddes, att afstå från sin affigt att för arbetet söka statsbidrag. Deremot meddelades åtskilliga föreskrifter och råd i afseende på brukning och skötsel af några redan uppodlade lägenheter, samt den till stället hörande åkerjorden.

Uti Pite socken:

Defre. Från en i närheten af stället belägen frostländt myr, om cirka 3 tunl, utstakades och afwägdes ett 1740 fot långt afloppsdikey, öfwer hwilket jemwäl gräfningslista uppsattes, hwarjemte föreskrifter angående öfriga på fältet behöfliga difens anläggning och dimensioner m. m. meddelas. Det utstakade afloppsdikey blef afwen hufwudaslopp för en del af den till stället hörande öppna åfern.

Högsbøle by. Åtskilliga mer och mindre fids och frostländta samt odlingsbara myr- och kärlägenheter undersöfkes här, till utrönande af deras lämplighet för odling eller utdfning för frost, och å en strart intill byn belägen, ytterst sank och frostländt trakt, om wid på 10 tunl. widd, som dock hade ganska högt värde såsom odelbar jord, företogs utstakning och afwägnung af ett hufwudaslopp med 2750 fets längd, hwarigenom, utom den fördel som möjligheten att terrlägga fältet och aflägsna frostländtheten beredde, afwen wore den, att en del af byns åkerjord, som förut, i sänd af erforderligt aflopp, icke funnat ordentligt afdfas, nu kunde terrläggas, till erforderligt djup. Enär affigten war att ut-

föra arbetet med statsbidrag, verkställdes nu endast behöfliga undersökningsarbeten, hwarefter erforderliga ritningar och förslager m. m. framdeles skulle utarbetas.

Hortlar by. Diverse mer och mindre odelbara myrer och mader, om tillsammans cirka 50 tunl. undersöktes, för att kunna begära bidrag af allmänna medel till desammans utdikning, men då byamännen ej wore eniga härutinnan, inställdes de påbörjade undersökningsarbetena. Diverse råd och upplysningar i agronomiskt hänseende meddelades dock.

Bergswifens by. Andamålet med förrättningen härstädes war desamma, som å förra förrättningsstället, och cirka 130 tunl. mer och mindre odlingsbara myrlägenheter undersöktes äfwen på lika sätt, som der, men af enahanda orsak, måste de påbörjade undersökningsarbetena inställas. Emedlertid afgafs åtskilliga råd och upplysningar i agronomiskt hänseende.

Blåsmark. Besöket här gällde desamma, som på de 2:ne sistnämnde förrättningsställena, och åtskilliga bättre och sämre myrlägenheter undersöktes äfwen, men på enahanda grunder, som den, blef förrättningen utan vidare resultat, än att några råd och upplysningar i agronomiskt hänseende meddelades. Arealen af den mark, som undersöktes, uppgick till omkring 30 tunl.

Hemmingsmark. Meningen med förrättningen härstädes hade varit: undersökningsarbetenas verkställande å en i närheten af byn belägen myr, för att kunna begära bidrag af allmänna medel till desammans utdikning, men enär byamännen nu frångått sin affigt härutinnan, blef förrättningarne på begäran inhiberad.

Swensbyn. Efter att först härstädes hafwa undersökt en något från byn belägen myrlägenhet, om cirka 100 tunland, och derwid funnit desamma tjenlig till utdikning och odling, företogs utstakning och afwägning af 2:ne aflepp från desamma, om tillsammans 4308 fots längd, hwarjemte öfriga undersökningsarbeten, för begärande af statsanslag till arbetets utförande, verkställdes, och skulle ritningar och kostnadsförslag m. m. deröfver framdeles upprättas.

Böhle by. Enligt byamännens utlago, skulle härstädes blifwit underrättadt om Landtbruks-Ingeniören Magnéts ankomst längre fram på sommaren, hwadan och ingenting af mig utträttades på detta ställe.

Dijebyn. Här besigtigades en något från byn belägen odlingslägenhet, om cirka 25 tunl., hwarjemte åtskilliga råd och upplysningar lemnades för desammans skötsel m. m.

Åtråst. Som de flesta delegarne i företaget ej wore hemma, inskränktes förrättningen härstädes, som annars hade affedt undersökning af diverse fjdlandta odlingslägenheter, i och för statsbidrags erhållande till utdikning och odling af desamma, till meddelande af råd och upplysningar i agronomiskt hänseende.

Keupa. Undersökning verkställdes här å en i närheten af byn liggande myr, om cirka 25 tunl., för att, om så skulle anses lämpligt, söka bidrag af allmänna medel till desammans odling eller utdikning mot froststader. Då myren emedlertid ej dugde till odling och ej heller just war så belägen, att desamma kunde i wäsendtlig mån bidraga till frostlåndtheten fring byn, så afräddes byamännen att derå nedlägga andra arbeten, än möjligen upptagande af några mindre diken närmast byn, för att derigenom göra den (myren) mera fast och minsta den frost, som möjligen wid owanliga fall derifrån kunde wara att befara.

Sandliden. Sedan det genom undersökning blifwit utrönt, att en i närheten af stället belägen, frostlåndt myr, om cirka 25 tunl., jemwäl war af den beskaffenhet, att den wore tjenlig till odling, utstakades och afwägdes 2:ne aflepp derifrån, om tillsammans 5172 fots längd, hwarjemte öfriga undersökningsarbeten, som erfordrades, för att till arbetets utförande begära bidrag af allmänna medel, verkställdes, och skulle ritningar samt kostnadsförslag etc. derefter framdeles uppgöras.

Fagerheden. Här undersöktes i närheten af nybygget en myr, om cirka 50 tunl., i och för utrönande af dess lämplighet till odling eller öfversilning, till ökande af stallets höbol, men som den war för dålig till odling, och tillgång på watten ej fanns i närheten, så kunde ej något särdeles derwid göras. Åtskilliga råd och upplysningar med afseende på den odlade jordens bruk och skötsel, meddelades derjemte.

Pysske. Undersökning anställdes här af åtskilliga myrlägenheter, om tillsammans 115 tunl. areal, till utrönande af desammans lämplighet för odling eller öfversilning, till höbols öfökande, hwarjemte föreskrifter meddelades för deras ändamålsenliga odling och skötsel. Äfwen lemnades underrättelser om en del redan upptagne myrodlingars lämpligaste brukande, för att derå äfwen i framtiden erhålla nöjaktig afkastning.

Björkliden. Twenne myrlägenheter, om tillsammans cirka 75 tunl., undersöktes här, för utrönande af deras lämplighet till odling eller öfversilning, och meddelades på grund

här af lämpliga föreskrifter för fältens behandling, hvarjemte diverse andra råd och upplysningar i agronomiskt hänseende lemnades.

Långträsk. På vanligt sätt verkställdes här undersökning af en myr, om cirka 20 tunl., hvarjemte föreskrifter angående en ängswattningsanläggning å densamma lemnades, hvarförutan äfwen diverse andra råd och upplysningar i agronomiskt hänseende meddelades. Äfwen verkställdes afwägning utesfater afloppet från 2:ne sjöar, för utrönande af den längd och djup, som måste upprejas, för att kunna sänka sjöarne till ett wißt djup; och genom hwilken åtgärd ganska mycket höbhol å stränderna kunde winnas.

Bredträsk. Det i närheten af stället belägna s. k. Bredträsket, om cirka 150 tunl., undersöktes här, till utrönande af dess lämplighet för sänkning eller tappning, och då botten var af den bestaffenhet, att tappning wisserligen kunde ske, men fästlåndtheten i trakten anjågs tilltaga om träsket helt och hållet tappades, så tillråddes i stället dess sänkning till ett wißt djup, och afwägning verkställdes utesfater afloppet, hvarigenom inhämtades hwarest gräfningsarbetet borde börjas, för träskets sänkning till det föreslagna djupet. Genom denna sänkning wanns omkring 50 tunl. strand till höbhol. En myrsträcka, om cirka 80 tunl., undersöktes äfwen, i och för utrönande af dess lämplighet till odling eller öfwerfilning, och föreskrifter meddelades för en mindre myrwattningsanläggning, om cirka 10 tunl. derå.

Bengårdsheden. Ett strätt intill nybygget liggande träsk, Bengårdsträsket kalladt, om cirka 75 tunl., undersöktes, för utrönandet af dess lämplighet för tappning eller sänkning. I anseende till träskets ringa djup och bottenens bestaffenhet, kunde hwilket som helst här af utföras, men när stället är i sig sjelf fästlåndt, och detta onda möjligen kunde förwärras, om träsket helt och hållet tappades, så tillråddes endast sänkning deraf till lämpligt djup, och afwägning verkställdes utesfater afloppet, så långt behöf gjordes för den föreslagna sänkningen, eller till 5200 fot längd. Genom denna sänkning skulle omkring 30 tunl. stränder winnas till höbhol.

Högbacken. Här undersöktes den fring stället belägna myrlägenheten, om tillsammans 30 tunl., för utrönande af deras lämplighet till odling eller öfwerfilning, för höbholts öfande, och meddelades underrättelser för utförande af dessa förbättringar derå. Äfwen afgafs diverse andra råd och upplysningar i agronomiskt hänseende.

Risfnabben. Twenne intill nybygget belägna myrer, om tillsammans cirka 75 tunl., undersöktes här, för att utröna i hwad mån de kunde förbättras till sin foderastfästning. Å den ena utstakades och afwägdes ett 1656 fot långt afloppsdikey, öfwer hwilket gräfningslista m. m. jemwäl uppjattes, och å den andre förestrefes anläggning af några snärrediken, allt hufwudiaktigen för att minsta fästlåndtheten wid stället, när de båda were tjenliga till odling och någon annan slags förbättring icke lämpade sig att derå använda.

Uti Arwidsjauris socken:

Siffjön. Undersökning verkställdes här af 2:ne myrer, om tillsammans 10 tunl., för utrönande af sättet för deras förbättring. Å den ene afwägdes ett aflopp, om 1176 fot längd, hvarjemte gräfningslista uppjattes deröfwer. För utdikning af den andre lemnades erforderliga föreskrifter. Derjemte meddelades dem råd och upplysningar, rörande de undersökte myrernas vidare behandling och skötsel. Genom öfwannämnda aflopp, sänktes derigenom ett mellan båda myrlägenheterna liggande träsk (Reijwträsket) 3:ne fot under ungefärliga medelwattenståndet, hvarigenom icke obetydligt höbhol winnes å stränderne.

Sjellbonäs. Underrättelser inhämtades om förrättningarne inom Arwidsjauris socken, hvarjemte diverse råd och upplysningar i agronomiskt hänseende meddelades.

Timmerheden. En strätt inwid stället belägen myr, om cirka 115 tunl., undersöktes, och underrättelser om densammes ändamålsenligaste utdikning, odling samt framtida brukning och behandling meddelades.

Nyborg. Twenne myrlägenheter undersöktes här. Å den ene, som war odelbar och innehöll omkring 15 tunl. widd, meddelades lämpliga föreskrifter för densammes utdikning, odling och framtida behandling, och å den andra, som innehöll omkring 100 tunl., och ej war till odling tjenlig, men som, i anseende till dess nära läge till kyrkebyn, war mycket fästlåndt, utstakades och afwägdes 8064 fot afloppsdikey och utfördes öfriga undersökningsarbeten för att kunna söta utdikningsbidrag, och att sända, genom terläggning af densamma, minsta dess fästlåndthet. Ritningar och kostnadsförslag m. m. skulle framdeles utarbetas.

Fristad. Diverse myrlägenheter undersöktes här, och å 2:ne intill stället belägna och särdeles fästlåndta, men odelbara sadana, om tillsammans cirka 15 tunl., utstakades samt afwägdes 2445 fot afloppsdikey, hvarjemte öfriga erforder-

liga undersökningar för statsbidrags sökande till de sammas utdikning verkställdes; och skulle framdeles ritningar och förslager m. m. utarbetas.

Renwallen (Öfre Svärdet). Åtskilliga myrlägenheter undersöktes, och å en sådan, om cirka 8 tunl., som på det hela taget var oduglig till odling, men särdeles våt och luddig, samt låg straxt wid och omkring stället, som ett frostnäste af prima sort, utstakades och afvägdes ett hufvudaflopp af 2664 fot's längd, hvarjemte öfrige i och för sökande af utdikningsbidrag nödiga undersökningsarbeten utfördes, och skulle ritningar och förslager m. m. sedermera upprättas.

Bergswiken. Här undersöktes en myr, om cirka 9 tunl. och ett afloppsdikey derifrån, om 1288 fot's längd, utstakades och afvägdes, hvarjemte öfriga undersökningsarbeten, som erfordrades, för att till arbetets utförande begära anslag af allmänna medel, verkställdes, och skulle ritningar m. m. deröfver framdeles uppgöras.

Renwallen (Nedre Svärdet). En straxt wid stället belägen, frostlåndt myr, om cirka 60 tunl. undersöktes, i och för en tillernad utdikning deraf, med bidrag af allmänna medel, men då det härvid visade sig, att den låg så litet öfver en tillstötande sjö, att den ej kunde fullständigt utdikas, måste vidare undersökningsarbeten derå inställas. Wisja försigtighetsmått, för att i någon mån minska den derifrån kommande frostens skadliga verkningar på de tillstötande åkerlanden, meddelades dock.

Skaraborg. Åtskilliga större myrlägenheter besigtigades här, och underrättelser meddelades för de sammas ändamålsenliga behandling. Afwen afgafs diverse råd och upplysningar om lämpligaste jättet för den till stället hörande åkerjordens bruk och skötsel.

Backtsjaur. Här undersöktes 2:ne myrer, om tillsammans cirka 50 tunl., af hvilka den ene var odelbar, den andre icke, men deremot mycket sank och, till följe af sitt nära läge intill byns åker, synnerligen frostlåndt. På grund häraf meddelades föreskrifter, rörande lämpligaste jättet för de sammas skötsel och behandling.

Hellberget. En myr om 5—600 tunl. areal, undersöktes här, och för att öka den nuvarande ringa höfstaftningen, utstakades och afvägdes ett tillloppsdikey, om cirka 9000 fot's längd, för att från en å ditleda tillräckligt watten för myrens öfverflutning, hvarjemte åtskilliga underrättelser om diket's upptagning m. m. meddelades.

Uti Malå kapellförsamling:

Mörttjern. Twenne intill byn belägna myrlägenheter undersöktes, hvaraf den ena lämpade sig till odling och var omkring 50 tunl. stor, den andre, som endast var 5 tunl., deremot icke, men var desto mera sank och frostlåndt, och meddelades underrättelser om lämpligaste jättet för de sammas behandling. Twenne sjöar, med deras gemensamma aflopp, undersöktes afwen, och föreskrifter rörande de sammas fördjupning, i och för sjöarnes sänkning, meddelades. Genom en dylik sänkning winnes icke obetydligt höboble från stränderna.

Östra Vainejaur. Afvägning företogs här utester afloppet från en redan sänkt sjö, för att ytterligare sänka de sammas något, samt derigenom öka de på sednare tiden af tagande bördighet, och underrättelser meddelades hvar gräfningen skulle taga sin början för den tillämnade sänkningen, hvarjemte råd och upplysningar lemnades såväl för sjelfwa gräfningsarbetet, som för sjöns framtida behandling och skötsel. En myrlägenhet, om cirka 10 tunl., undersöktes afwen, och underrättelser meddelades för de sammas lämpligaste odling och brukning. Deutom afgafwen åtskilliga råd och upplysningar rörande den öppna återns ändamålsenligaste afsikning och brukning m. m.

Vestra Vainejaur. Här undersöktes diverse frostlåndta myrlägenheter, om tillsammans cirka 30 tunl., och underrättelser meddelades om bästa jättet för de sammas utdikning och behandling, till minskande af deras frostlåndthet. Åtskilliga råd och upplysningar med afseende på den öppna återns lämpligaste afsikning och brukning m. m. meddelades afwen.

Skäppträsk. En odelbar och en icke till odling tjenlig, men desto mer frostlåndt myrlägenhet, undersöktes här, och förefrefes nödiga förhållningsorder för de sammas ändamålsenligaste utdikning och brukning i öfrigt. Arealen af båda de undersökta myrerna tillsammans antagne var omkring 6 tunl.

Malå. Åtskilliga mer och mindre odlingsbara myrlägenheter undersöktes här, och å en af dessa, om cirka 25 tunl., och belägen så godt som midt i byn, och derföre utgörande ett frostnäste för de åkrar, utstakades och afvägdes 4436 fot afloppsdikey, hvarjemte öfriga i och för sökande af utdikningsanslag af allmänna medel nödiga undersökningsarbeten verkställdes, och skulle ritningar och förslager etc. deröfver framdeles upprättas. Diverse råd och upplysningar

rörande den öppna återns ändamålsenligaste afdikning och brukning, meddelades åfwen m. m.

Färträsk. Undersökning verkställdes här af åttifylliga lanta myrer och andra i byns närhet belägna frostländta ställen, om tillsammans cirka 60 tunl., hvarjemte upplysningar meddelades om lämpligaste sättet för deras behandling, till minskande af desammans frostländthet. Åfwen meddelades åttifylliga råd och upplysningar rörande den öppna återns ändamålsenligaste afdikning och brukning m. m.

Släppträsk. Arbetena på detta ställe woro fullkomligt enahanda med de på föregående ställe beskifna, och uppgif arealen af de undersökta myrlägenheterna tillsammans till omkring 40 tunl.

Långudden. Här undersöktes 2:ne fring stället belägna frostländta myrlägenheter, af hvilka den ene, som innehöll omkring 20 tunl., war ganska tjenlig till odling, men den andra deremot endast cirka 10 tunl., icke; och meddelades föreskrifter för bådas ändamålsenligaste utdikningsbehandling i öfrigt. Rörande den öppna återns ändamålsenligaste afdikning och brukande, lemnades åfwen diverse råd och upplysningar.

Koppsele. Vid detta nybygge afgafs diverse råd och upplysningar, rörande den öppna återns ändamålsenligaste afdikning och skötsel, hvarjemte underrättelser meddelades om gödselns riktiga tillwaratagande, behandling och användande m. m.

Tjernberget. Undersökning verkställdes här af en fring byn liggande frostländt myr, om cirka 45 tunl., hvaraf dock öfwer hälften war odelsbar, och underrättelser meddelades för desammans lämpligaste utdikning och behandling i öfrigt. Diverse råd och upplysningar angående den öppna återns ändamålsenligaste afdikning och skötsel m. m. afgåfwos der åfwen.

Malånäs. Åttifylliga myrlägenheter och andra frostländta ställen, till en sammanräknad widd af omkring 15 tunl., undersöktes här, och underrättelser meddelades om lämpligaste sättet för deras utdikning och behandling m. m. För öfrigt afgafs, iasom på förrättningsstället, diverse råd och upplysningar angående den öppna återns ändamålsenligaste afdikning och skötsel i öfrigt.

Preßtjern. Enahanda arbeten, som på sistföregående ställe, verkställdes åfwen wid detta. De undersökta myrlägenheterna, hvilka dock här till största delen woro odelsbara, uppginge till omkring 60 tunl.

Åf nu meddelade detaljbeskrifningar öfwer förrättningar-
nes föremål på de elifa förrättningsställena, framgår, att arbetena å de flesta ställena hafwa afsett undersökningars verkställande för att kunna begära bidrag af allmänna medel till utdikning och odling af de fring nästan hwarje ställe liggande wattendränkta myrer och andra frostländta trakter, som i sitt nuwarande stid utgöra lifsom privilegierade frostnåsten, de der endast äro ständiga fällor till bekymmer, samt ero för den i deras närhet liggande åkerjordens egare och brukare, som aldrig äro säkra för grödornas bortfrysning, förr än desamma äro till hälften inbergade, men som, efter en ändamålsenlig utdikning, jäkert härutinnan skulle ändra natur, och i stället ge de brukare tillfälle till ett ökad höbchl. Detta visar, att hågen och förtroendet för dylika arbeten äro lifligt rådande bland allmogen, inom dessa delar af länet; och onekligen kunna de penningar, som till dessa företag anslås, — förutsett att de begagnas riktigt — anses såsom i allo wäl använda. På flera ställen hafwa åfwen undersökningens arbeten m. m. för ljösänkningar eller wattensöfverflödningsgar blifwit verkställda, hwilket adagalägger, att allmogen med berömmwärdt nit sträfwar att åfwen på detta sätt söka föröka de nu ofta knappa jodertillgångarne; och att sättet wunnit förtroende samt lönar sig, derom wittna de, i synnerhet uppåt lappmarkerna, i större och mindre skala, ofta förekommande ängswattens-anläggningar och den fredigare gräswert, som man der får se. Slutligen wittnar de föreskrifter samt råd och upplysningar, som af mig flerstädes blifwit meddelade, med afseende på den öppna återns ändamålsenliga afdikning och brukning, samt gödselns och gödselämnenas riktiga och passande tillwaratagande, förwaring och användande, på ett fördelaktigt sätt om allmogens inom länet allt mer och mer stegrade håg och omtänka för ett mera rationelt och tidsenligt landbruk; och att den börjar inse, att åfwen jorden fordrar sin tribut af arbete och omtänksamhet, om denjamme (allmogen) framdeles skall kunna existera. Stockholm den 31 December 1865.

N. W. Gaers.

E. o. Landbruks-Ingeniör.

En blick på trädgårdsodlingen i Pite 1866.

(Af hr Telegrafkommisarien E. A. Ringius.)

Sistförslutna för trädgårdsodlingen högst ogynnsamma år har icke kunnat bringa de resultat af gjorda försök, som man önskat eller under gynnsammare förhållanden kunnat förvänta. Sedan månaden April, särdeles blid och wacker, genom en temperatur, som wid middagstiden nästan hela månaden igenom uppgick till + 4, ännu oftare till + 6 och + 7, samt den 20:de och 21:ste höjde sig ända till + 11½ och + 10¾ grader C. låtit wertwerlden känna en försämat af våren, wäckte Maj med ännu blidare wäderlek och en temperatur, som ofta wid middagstiden höjde sig till 12 a 15 grader, wertligheten till full lifswerksamhet. Omedelbart kommo den 12 och 13 Maj med skarpa nattfroster, som på många af våra inslyttade träd skadade de redan af lif swällande knopparne och de spädare qwistarne. Den 19:de blommade åtskilliga pilarter, den 20:de *Caltha palustris*, den 21:de *Myrica Gale*, den 26:te björk och winbär, och rönnen började slå ut; men nu kom den 26:te och följande samt den 30:de med nattfrost och derefter följde flera kalla nätter och föga blida dagar med snö och hagel, hwarigenom ännu mera skadades, och det började wertliswet nästan twärt afstannade och för någon tid blott helt satta fortstref. Hela Juni war förhållandewis kall och föga blidare än Maj. Den 6:te blommade försbär, den 9:de återbär, den 10:de hägg, björken war nu fullt löswad, den 25:te blommade äppleträdet. Nu kom Juli med full sommarwärme, thermometeren höjde sig betydligt, stod wid middagstiden oftast omkring eller öfwer 20*) grader, ofta omkring 24 och 25 och höjde sig den 24:de ända till 27¾ grader, kom så den 29:de med åfswäder och en under westlig storm nedstörtande hagelmassa, som, med hagel större än haselnötter, på all wertlighet anställde en förfärlig förödelse, blomorna nedslagos, jäd och kultwerter nedspades, bladwerterne genomslagne som såll wjade en ömflig öyn, köld kom derefter och haglen lägo på somliga ställen qwar flera dagar. Nu war det slut med sommarwärmen och den återkom aldrig sedan, blott några få gånger under Augusti uppgick värmen till 15, 17 och 19 grader och några tiondedelar deröfwer wid middagstiden. Den 1 Juli blommade smultren, rönn och *Diclytra Spectabilis*, den 2:de blommade *Syrén*. Nätterna till den 15:de, 20:de och 23:e

*) Alla temperaturobservationer äro gjorda i stuggan och återgifwa således luftens werkliga temperatur.

Augusti skadades genom nattfroster alla ömtaligare och spädare werter; de första dagarne af September hade ännu skarpa frostnätter, som fullbordade hwad de föregående icke medhunnit; nu bortfröso fullkomligt alla ömtaliga werter såsom dahlier, gurkor, böner m. m., hwilka alla dock redan förut wore betydligt skadade. Att en för trädgårdsodlaren så ogynsam sommar icke kunde bringa uppfyllelse åt alla de förhoppningar en sanguinist försökare gjort sig är gifwet, icke desto mindre har den för oss framlagt resultat, som just genom sommarens ogynsamhet blifwa af desto större betydelse, ty klart är att hwad som under så ogynnsamma förhållanden kan lyckas, bör och måste under bättre förhållanden lyckas bättre. Den förslutna sommaren har gifwit oss det första bestämda swaret på frågan: "är fruktodling i höga Norden möjlig eller icke?" i det den, ehuru ogynsam, bringat till full mognad både försbär och äpple (begge träden på kall jord och aldrig under wintrarne betäckta eller skyddade). Försbärsträdet, som gaf mogen frukt är af arten *Prunus Cerasus*, här planteradt, (eller, jag har stål förmoda detta, genom tjärna uppdraget) af nu aflidna mansell N. Hüb, syster till rectorn wid härwarande skola; äppleträdet war ett paradisäppleträd, erhållet från Skara och här planteradt på våren 1863. Förslutna året har fullt bekräftat de uppgifter, som i öfwerigten för året 1864 anföras om wisja träd och buskarters hårdighet. Deremot wjade sig Åsten wara ett för oss alldeles olämpligt träd, hwilket alldeles icke vidare bör här uppe planteras, ty om det och flera år å rad synes trifwas wäl, så kommer en ogynsam war som den förra och förstör det. Två exemplar af war wantliga ast, som wisjerligen ofta toppsprut, men dock nu uppwert till en höjd af öfwer 14 fot, nedfröso under våren till 7 fot, så att icke allenast det föregående årets skott, utan äfwen flera år gammal wed bortfrös.

Folket har wjat sig allt mera lifswadt för trädgårdsodling och naturförföning och åtskilliga prydnadsbuskar och träd hafwa blifwit till orten införskrifna.

Rökswertodlingen har i allmänhet gifwit god skörd, af arter och allehanda rotfrukter rif, men gurkor och böner fellslogo, och blomfåln gaf föga afkastning.

Fleråriga blomsterwerter hafwa nu som förr allmänt wjat sig fördraga wintren wäl. Ettåriga blomsterwerter hafwa till följe af den ogynnsamma sommaren ej hunnit i blomning om de warit af sednare sorter och sent sådda, hwaremot åtskilliga tidigare sorter blommat rif, äfwen sådda

på kall jord direkte. Lercojerne hafwa varit mycket beswårade och lidit af mast.

Slutligen torde ej vara olämpligt att här anföra några hastiga iakttagelser angående trädgårdsodlingen å en ort, som visserligen ej hör till vårt land, men som dock ligger öfver i mer än ett afseende nära, och som dertill torde vara den i Europa — kanske i werlden — nordligast belägna ort, der någon trädgårdsodling eger rum. Jag menar Torneå, som jag under de första September-dagarne, som hastigast besökte under en kort wistelse i Haparanda. Jag såg der i en täppa tillhörig garfwaren H. Henricson särdeles wacker tobak, som just skördades; egaren uppgaf att fröet under gynsamma år kunde bringas till mognad der och att denna skörden war efter af honom sjelf i Torneå uppdraget frö, ursprungligen hade han tagit fröet från Jacobsstad. Fru Gemenius hade i sin trädgård: *Primula cortusoides* och *auricula*, *Dahlia* bandgräs, *Mimulus*, *Campanula*, *Lupiner*, *Delphinier*, *Aconitum*, *Sparris* (odlad endast till prydnad, användes icke för bordet), ett litet plemmonträd, en jertou fet hög lind, en mängd lika höga *Caraganer*, betydligt gamla och höga *Lenicera tatarica*, *Släder*, *Rosa pimpinellifolia* m. m. I Borgmästarinnan Cedermans trädgård bredvid Rosackernas Grestissa fyrta sågs: wacker humla, släder, kålrabbi, grönkål, smuttron, flera arter *Spiraea*, *hyren*, *Tris* och indisk frässa m. m. Fru Gemenius berättade mig att under gynsamma år och i allmänhet hwittålen knyter huswud, som blifwa af utmärkt bestaffenhet fastän små, och med fördel kan odlas i Torneå. (Sju år hade denna odling icke welat lyckas.) Jag har welat anföra detta som ett ytterligare bewis på att trädgårdsodlingen i Norden är i betydligare grad möjlig än mången i vårt land föreställer sig; emedertid står härutinnan vårt grannland Finland långt före öfver och i synnerhet har Uleåborg hunnit i anseende till sitt nordiska läge förwäntande långt i trädgårdsförsel och naturförsköning, hwilket borde uppmäna öfver att söka uppnå samma mål, som vårt grannfolk redan hunnit.

Gushållsgillenas Årsberättelser.

Från Ule Stads Gille.

(Af hr Handlanden J. W. Finell.)

Jordbruket inom stadens område har under detta säson nästföregående år med märkbart intresse gått framåt, dock har ej några större nyodlingar egt rum, men stöfjeln af de redan odlade fälten har syns omrättas med synnerlig omsorg.

Spanmålsodlingen utgöres ej af större utsträckning än som erfordras för erhållande af goda lindor, ty foderodlingen anses här säson förnämligast.

Kornskörden för året har genom frostskada utfallit högst ogynnsamt och anses öfverhuswud så flen, att många erhållit fåga mera än utsädet; dock hafwa de få jordegare, som fått tidigt på högländt och wäl begödslad jord erhållit någorlunda god afkomst.

Råg odlas säson wanligt obetydligt, har gifwit 12:te till 15:de kernet.

Potatelsen skadades af frosten så att man i allmänhet deraf fått total miswert.

Foderafkastningen har utfallit mycket sämre än förra året, isöfver af den på försommaren inträffade swära torkan.

Swad jordbruket inom stadens område i öfrigt angår, synes intresset dertill mer och mer tilltaga, hwilket i synnerhet kan slutas deraf, att flera afstifningar än wanligt blifwit verkställda under årets lepp.

Från Pite Stads Gille.

(Af hr Öfverjägaren G. Nydstedt.)

Wäderleken har under hela sommaren varit i högsta grad menlig för vegetationen. Öfverwäl snön redan i början på Maj war borttinnad, fördröjdes dock wärsadden såwäl genom den i allmänhet låga temperaturen, som öfwen genom

inträffade frostnätter den 12:te, 13:de och 30:de Maj. Den 27 och 29 Maj samt 1 och 2 Juni föll omväxlande snö, hagel och regn, hwarefter värmen höll sig under 12 grader, beledsagad af falla och genomträngande vindar ända till midsemmarafsten. Under Juli månads första vecka hade vi några riktigt warma dagar, efter hwilka temperaturen tyvärr åter föll. Den 29 Juli inträffade ett åfregn, förenadt med hagelbyar, hvars mate ingen kan påminna sig hafwa sett hwarken här eller annorstädes. Hageln i allmänhet större än hasjelnötter, slog ut hundradetals fönsterrutor samt renfode fälten, hwarest det kom så totalt att man näppeligen kunde begripa hwarest werterna tagit vägen. Stora drifwer af hagel lägo qwar ännu dagen derpå. Detta hagelwäder förorsakade en gruslig stor förlust för härwarande distrikt såväl å gräs som säd. Under Augusti månad föreföll återigen låg temperatur, — aldrig öfwer 16 grader, — samt nattfroster den 15:de, 20:de och 23:dje, jemte owanligt skarpa dylika den 31:e, 1 och 2 September, hwarefter kom dagligen regn till medie af sistnämnda månad; derpå stark torra återstående delen af hösten.

Ursowerten har derigenom ganska naturligt varit mycket flen. Hwad haglet lemnade qwar förstörde frosten, så att om möjligen någon enda jordegare erhållit 3:dje a 4:de kornet, har dock större delen knappt fått igen utsädet och de återstående ingenting alls.

Jag nödgas derföre anmäla det sorgliga faktum, att såväl korn, som är huswudsädet, som äfwen råg, hafre och potates gifwit fullkomlig miswext. Grässförden har dock varit i det närmaste medelmåttig.

En odlas ej inom gillet's distrikt, och förmodar jag orsaken dertill är att söka uti ofunnigheten om dess behandling efter förden.

Från Haparanda stads och Neder-Torne sockens Gille.

(Af Hr Telegrafassistenten G. O. Burman.)

Jag har någonstädes sett uppgifwas, att en utländsk wetenskapsman förkunnat norra Europas innebyggare en serie af blida vintrar. Denna lyckliga förändring i klimatet skulle framkallas deraf, att den ena af jordklotets polisar, gelfströmmen, walt en mera direkt wäg till deras kuster, dit den medförer sitt warma watten, utan att detta i någon be-

tydligare mån blifwit afkyldt af polarhafwets isar. Att luftens värme på ett järdeles under wintern märkbart fått öfades, wore häraf en naturlig följd. Rådligast torde dock wara att icke bygga för mycket på denna förutslagelse, belst berörde wetenskapsman alltid torde blifwa skyldig en nöjattig förklaring öfwer orsaken till denna rubbning i naturens ordning. Omedlertid hafwa wintrarne under en följd af år jäknat mycket af deras fordua stränghet. Härifrån gjorde dock den sistförslutna undantag. Under den samma rädde nemligen en jemu, tidtals skarp köld, som räckte ända in i Maj. Snö föll i ymnighet. Sednare hälften af Maj, äfwen som förra hälften af Juni medförde ingen synnerlig värme. Det war först wid medlet af sistnämnde månad, som den egentliga sommaren tog sin början, utmärkande sig under den korta tid den warade genom en för vegetationen järdeles gynsam wäderlek. Men redan tidigt i Augusti inställde sig nattfroster och ödelade åkrarne med jällspord stoningslöshet. Mig weterligen undgick ingen inom detta gille dess gissel, ehuruwäl en och annan undan det samma hann rädde en del af sin gröda. September war owanligt torr, så att wid slutet af denna månad wägarne danmade lifsom midt i högsommaren — en härstädes owanlig företeelse. I medlet af Oktober isbelades Torne elf wid ytterst lågt wattenstånd, och dermed war wintern åter inne. Med undantag af ett par dagar, då thermometer föll till — 23 grader, hafwa November och December månader varit mycket blida, såsom exempel hwarå kan anföras, att här Juldagen war 5 grader warmt, och att marken ännu då detta nedskrifwes, den 29 December 1865, är nästan alldeles bar, sedan snön för 5:te eller 6:te gången under hösten bortsmält. I fall någon auktoritet får tilläggas Bonde-praktikan, så äro utsigterna för kommande års skörd i sanning rätt dystra!

Såsom förut nämndes har skörden återigen mislyckats. Orsaken härtill måste naturligtwis i främsta rummet tillskrifwas ogynnsamma wäderleksförhållanden, men den kan derjemte i icke så ringa grad härledas ur jordegarnes egen lifnösighet. Så torde wäl finnas, som icke af erfarenhet ega så stor insigt i jordbruket, att de erkänna nyttan af åkrarnes behöriga afdikning. Detta oaktadt försummas oftast denna wiktiga åtgärd. Åkrarne äro derföre under en alltför lång tid, efter det snön lemnat marken, wattenmjuka och komplett otjenliga att bejås. Skulle deremot seningen finna ega rum i behörig tid och icke fördröjas af denna omständighet, singe man osså taga i hop med skörden relativt tidigare.

Resultatet kunde då utfalla helt annorlunda, och hade, hvad järfildt denna sommar beträffar, wisat en gröda, som blifwit inbergad, innan nattfrosterne inträffade.

Höastfästningen för året är juarare öfwer än under medelmattan. Bergningen gynnades af wadert wäder, hwadan qwaliteen är god.

Rotfrukterna lemna i allmänhet medelmättig äring. Ein odlas icke på denna ort. Jordmånen, som i allmänhet är ypperlig, tyckes dock böra uppmuntra till experimenter härmed. En annan fråga blir det, huru linplantan skall reda sig mot kölden. Den har dock härwidlag alldeles samma utfigter, som sädesäkrarne, hwilka mögnad tyckes bero mer än önskligt wore utaf slumpan. Skulle linodlingen lyckas och winna anhängare härstädes, wore i och med det samma synsättning funnen för de många händer, hwilka nu, särdeles under wintren, öfverfamma hwila i sina resp. egares stöte. Sättet för linets beredning torde nog snart inhemtas. Hwad järfildt spinningen och wäfningen beträffar, så skulle det samma icke vara alldeles främmande för qwinliga delen af befolkningen, hwaraf flertalet wet låta ullen undergå denna förädling.

Uti de byar, der laga stifte egt rum, har wauligen en gemenjam jordrymd blifwit anwisad åt inhyfsingarne. Der lesa dessa, utan några förbindelser till jordegarne, uti ett samhälle för sig, om hvars tillwäro den öfriga byn likwäl tidt och ofta påminnes genom de djupa salanger af tiggare, som derifrån utgå. Afskaffningen af den återlapp, som egas af hwarje hushåll, räcker på långt när icke till att mätta familjens många munnar, och då besparingarne af sommarens förtjenster, der sådana undantagswis existerat, blifwit medtagna, återstår ej annat wal, än att gripa till tiggarpåsen, ty på arbetsförtjenst wintertiden är sällan tillgång. Hwilken demoraliserande inwerkkan ett sådant lefnadsjätt utöfwar på dessa menniskor är lätt att fatta. Arbetslusten försvinner, sedan de kommit under fund med, att det kan gå för sig att lesa, utan att behöfwa arbeta, och af detta synlösa fringstrykande aflas brottet. Att uppgifwa ett suveränt botemedel mot detta onda, har sig ej så lätt. Jag upprepar, hwad mången sannolikt förut påyrkat: lemna inhyfsingen så mycket jord, att han af des afkastning eger hopp att kunna lifnära sig och sin familj, eller med andra ord, gör honom till torpare, och ett bättre tillstånd skall möjligen blifwa frukten af en sådan åtgärd.

För befolkningen wid Torne-elfwens stränder har laxfisket i alla tider utgjort en högst vigtig inkomställa. Ehuru man wisserligen ännu ej kan säga, att denna håller på att utfina, måste man dock medgifwa, att den märkbart aftager i ymnighet, och med en jemu årlig minskning kan förrådet snart nog vara uttömdt. För att förebygga denna olycka, har man varit betänkt på att anlägga en laxodlingsanstalt. Länets höfding, som ledt befolkningens uppmärksamhet på denna angelägenhet, som beredt finnarne tillfälle att inhemta metoden för laxodlingens bedrifwande, öfwerlemnade sakens slutliga verkställande åt laxfiske-intressenterna sjelfwa, hos hwilka han med skäl ansåg sig kunna påräkna den kraftigaste medwertan. Dessa tycktes också i början omfatta densamma med synnerlig värma, men oaktadt 2:ne år nu tilländalupit, sedan frågan först bragtes å bane, har man ej hunnit komma ifrån prat till handling. "Wintren har dessa begge år öfverraskat oss innan ännu något hunnit åtgöras," så lyder den fras, som skall förklara föreståndarnes för arbetet gatliska öfverksamhet. Men hwad bewisar detta i sjelfwa werket annat, än att de för länge uppskjutit widtaga nödiga mått och steg för laxodlingsanstaltens iordningställande. Och så kan det komma att gå år efter år. Frågan är emedlertid af den vigt, att den förtjenar ett bättre öde, än man här tyckes ämnas densamma. Till Hushållnings-sällskapets behjertande ware detta anfördt!

Att swenskt-sinska befolkningen på något sätt yttrat missnöje med sin politiska ställning, har här aldrig förports. För bewarande af deras nationalitet gör staten också allt, hwad man rimligtwis kan begära. Domstolsförhandlingarne föras wisserligen ännu icke på finska, såsom önskligt wore, utan begagnas derwid tolt; men presterna predika hwarje söndag på detta språk, öfriga embetsmän meddela sig med allmogen också på finska, och på böcker finnes ingen brist. Om dessa böcker äro öfversatta och tryckta i Stockholm eller Helsingfors, är en omständighet, som icke det minsta förringar eller förhöjer bokens värde i den läsandes ögon. Från förra stället förskrifwer sig en stor del, särdeles de religiösa. Skulle hwar och en förse sig med ett bibliotek, sådant det här kunde bekommas, då finnes jannerligen hjälps i öfwerflöd, men helt wist desto mindre lekamlig föda.

Från Pite Sockens Gille.

(Af hr Patron Edw. Wshjelm.)

Det sist förflutna året har för jordbrukarne inom Pite socken i alla afseenden varit ett hårdt år, ty genom den ihärlande kalla och våta våren och försommaren hämmades wer-ten till den grad, att man redan i början af Juli emottåg en dålig skörd; dock hade misshwert ej inträffat om ej dels hagel nedslagit säden och dels tidig frost inträffat, som i det närmaste förstörde allt det werande kornet.

Afskaffningen af de olika sädesslagen, foderwexter och rot-frukter är, som följer:

Korn, ytterst dålig.

Råg, medelmåttig.

Hafre och Blandsjö, odlas ytterst sparsamt, och haunn ej till mögnad.

Foderwexter, Hö, under medelmåttan; Halm, medel-måttig.

Rotfrukter, af hvilka Potates nästan enjamt odlas, hafwa lemnat en ytterst dålig skörd, mången har ej ens er-hållit utjädet åter.

Största orsaken till att sädesskörden så ofta fellså är otvifvelaktigt dels att jorden alltför sparsamt asdikas, och dels det gängle bruket att oupphörligt under flere år odla samma iäde. Nödwändigheten af förändring härutinnan bör-jar så imåningem inses af en och annan, men flertalet egnar näminde förhållande liten eller ingen uppmärksamhet.

Älwen i år har wisat sig att råg i stället för korn bör wara Norrbottens huswudsäde, ty alla jordbrukare inom Pite, som fått sin råg i medlet af Juli, hafwa erhållit en ut-märkt rågskörd, då deremot kornet till största delen bortfrusit.

Orsaken till de så ofta fellsäende rågskörden måste otvifvelaktigt sökas deri, att säden utjäs alltför sent för att hinna fullkomligt rota sig innan frost inträffar.

Ladugårdsstötieln står fortfarande på en låg ståndpunkt. Hr G. A. Hedqvist m. fl. gifwa wisjerligen goda och efter-följansvärda exempel till något bättre, dock utan någon märkbar påföljd. Från många byar iäljas årligen flera hun-drade skrindor godt hö, under det kreaturen mången gång utfordras med dåligt och otillräckligt myr- och ängeshö.

Fattigwården inom Pite socken är i högsta grad betun-gande, uppgående årligen till 14 a 15,000 rdr rmt. Sock-nen är indelad i fattigwårdsdistrikter, wid regleringen upp-gifwer hwarje distriktsföreståndare sina fattiga och deras be-

hof, hwarefter för hwarje distrikt anslås wisja tunnor span-mål, som af föreståndaren under året utdelas till de fattige efter hwar och ens skäligen behof.

Från Neder-Lule Sockens Gille.

(Af hr Komminister A. A. Stedjén.)

Då nu Neder-Lule landthushålls-gille går att göra redo för den ståndpunkt jordbruket med dess binärningar inom denna socken innehar, synes det wara på sitt ställe, att derom göra några allmänna reflexioner, åt hvilka må lemnas det värde de anses förtjena. Jorden — denna allas war moder — från hvilken wi, från lifwets första ögonblick, hemta war näring och tillwert, bör ju bearbetas, förädlas och fruktbar-göras för att åt närwarande och kommande släkten afhjelpa lifwets nödwändigaste behofwer och bereda en oberoende ställ-ning i lifwet. Denna moder är icke heller så otacksam, att den icke mer eller mindre, efter lokala förhållanden, återgäl-dar hwad hon emottagit, om och denna ersättning åratat låter wänta på sig. Det bör wäl wara ett axiom, att: od-las jorden, bär den någon frukt; odlas den icke, bär den in-gen, utom hwad naturen sjelfmant alstrar. Nu, i flere mans-åldrar har icke jordbruket i någon märklig mån — utom hwad nödwändigheten kräft — gått framåt, utan man har tillfölje af folkmångdens tilltagande och hemmanens flykning, åtnöjts med att spada eller låta spada upp ett eller annat geometriskt tunland, för att jålunda söka sig en ersättning för den öppna jord, man genom hemmansflykningen eller laga skiftet gått miste om, och rödja bort imåfogen, att den icke alltför enwist skulle wera en på näsan.

Nu först för ungefär 10 år sedan började hagen och ni-tet, dels tillfölje af en och annans föredöme, dels genom hus-hålls-sällskapets åtgörande medelst skifters fringspridande och agronomis anskaffande, allt mer och mer wakna för jordbru-let, så att man — utan att träda janningen för nära — kan säga, att, under dessa senaste 10 åren, lika mycken mark blifwit uppbrotten, som under 50, ja 100 år förut. Nu skulle wäl tyckas deraf böra följa, att jordbruket wore på en tem-melig god ståndpunkt härstädes; men då man betänker, att jorden, i anseende till ringa eller selaktig dikning, icke hun-nit ernå den fasthet och beqwämlighet, som för gödielns emottagande är nödig, och icke eller tillräcklig gödjel af den

inskränkt ladugården hunnit anskaffas, och så få, om annars någon af allmogen är i den lyckliga omständigheten att för kontanter kunna skaffa sig artificiella gödningsämnen, så synes ännu en lång tid återstå innan denna jorden, med sitt fördelaktiga läge och vidsträckt odlingsmarker, kan bli hvad den i agrifulturiskt hänseende borde vara. Sitväl bör man hålla den idege landmannen räkning dertill, att han icke tappar modet och ger allt på vägen, ehuru han, det ena året efter det andra, får se sina åkrar hvitna till skörd, icke på naturens vanliga väg, utan medelst frostskafer, som på en enda natt kunna omintetgöra de mest löfswande förhoppningar om en rik skörd.

Nu, då man öfvergår till ett speciellare beaktande af de frågor, som utgöra hushushjemsålet för denna redogörelse, så möter oss först: väderleken under de olika årstiderna. Som kändt är, var fjoljdne vinter ihållande skarpt kall, hwilken köld wäl smänningom måste gifwa wika för den annalkande wären, men lemnade likväl ej rum för någon egentlig sommarvärme förr än de sista dagarne af Juni. Detta hade till följd att wärbet i anseende till bristande regn och den starka kälén måste i det längsta uppskjutas, sådden sent företagas och dertill ändå i sur och obehärlig jord, hwarföre ogräset, redan wid sådesbröddens uppspirande, började taga öfverhand och förqwaswa den genom kanhända swag sådd swaga brädden. Der icke detta war fallet, rann wäl återn (som man säger) wackert, men gif ändå sakta i anseende till den låga temperaturen, som under sommaren icke war öfwer + 19 gr. Sista dagen i Juni widtog den egentliga sommarvärmen och räckte hela följande månaden till den 29 Juli med högst + 27 gr., men Lördagen den 29 sjönk thermometeren till + 15 gr. med swårt owäder, bestående i åska, hagel och störtregn, som förorsakade stora skada på åkrar och träden. Temperaturen war sedermera sistande — högst + 24 gr. — till natten mot den 23 och 24 Augusti, då frosten första gången skadade grödan, hwar efter följde några dagars wackert wäder tills frosten, under nätterna af den 1, 2 och 3 September, förstörde hvad som ännu war öfrigt att förstöras. Närmast före de första frostnätterna och mellan dem och de senare hade wäl något af såden i wisja hvar blifwit upphemtadt, hwarföre denna del kan anseas, och troligen är fröbar; men största delen stod ännu oskuren och blef således ett rof för den härjande frosten. Afskaffningen, ehuru mer och mindre löfswande, blef således ringa (motswarande 3:dje delen af vanliga års skörd)

och af jämnare bestäffenhet, men skulle hafwa blifwit ännu jämnare, om icke en ihållande torra med nordlig wind hade påskyndat den torfning och gifwit den ett någorlunda wackert utseende. Mer än $\frac{1}{4}$ del af hönderna anseas icke hafwa fått såd och föda för året, hwarföre man har att motse — om icke brist på matkorn, i anseende till den ymniga införlekn under hösten — åtminstone på sådeskorn. Någon, som i jämförelse med kornet, ringa odlas — ehuru den, tillika med hafra, torde böra wara ortens hushushjems — tros hafwa lidit af honungs-daggan, hwarföre den blef swagmatad, frös och gaf ringa afskaffning. Potates, som ej så ringa odlas, gaf liten skörd, emedan blaffen så tidigt bortfrös.

Någon fullständig dikning har här ännu ej weterligen försiggått, ehuru en större sådan, med statens bidrag, är under handläggning i Rutwik, och med berömmwärd nit och drift fortgått denna höst, som för dylika företag varit utmärkt gynsam. Allmogen börjar nu och mer och mer inse nyttan och nödwändigheten af att astappa jorden de jura och osunda wätskor, för att dermedelst i någon mån förekomma frostländigheten; men, thymänn! om och wiljan finnes, så saknas förmågan. Bristande förlagskapitaler jemte ringa arbetskrifter gör det till en nödwändighet för bonden (herre- och af-särsmanen med sina stående löner och enstilla kapitaler wilja wi ej omnämna) att inskränka sig till det allra nödwändigaste wid jordens dikning och bearbetning, såwida hans tid måste upptagas af biförtjenster der sådana finnas att tillgå.

En odlas, i förhållande till förordna tider, betydligt mera, ehuru afskaffningen deraf detta år blifwit betydligt mindre än hvad den kunnat bli; orsaken dertill torde wara: bristande omdöme att dertill wälja passande jord, jämnare dikning och den låga temperaturen under sommaren, hwilken (temperatur) wallat, att det, genom wattenets kyla, tar swade en längre rötning än som blef åstadkommen och hwarom man blifwit underwist, hwarföre det torde blifwa swårt och kostsam att bereda det samma. En längre praxis torde här, som öfwer allt, blifwa den bästa läromästaren.

Skickligheten i att spinna ull hwarken kan eller bör sättas i twifwel, då deremot den att förädla linet icke på långt när torde kunna jämföras med de södra länen. I hjöbyarne, der goda och fina fiskestapen erfordras, är dock färdigheten att spinna godt nätgarn högt drifwen.

Husflöjd (nära af hvad bestäffenhet, som helst) idkas i allmänhet till husbehof, och af ganska många till afsalu, ifall några köpare annåla sig. I närwarande tid, då så godt

som under vintern inga biförtjenster finnas — och, om de än skulle finnas, så ringa vinstgäfvande, att det är "så godt som uppäten mat" (som man säger) att dermed lysselsätta sig — måste bonden egentligen lysselsätta sig med egna försör, huslöjd och något litet gödselberedning.

Inhyssingens ställning till jordbrukaren är för den senare så vida menlig, att inhyssingarne i allmänhet under sommarren äro till ringa eller ingen nytta för jordbruket, emedan de då, så snart snön tinar bort och det är slut med att plundra stogarne, begifva sig till åtskilliga biförtjenster utom byarne, och således undandra sig att med jordarbete afbörda den skuld i hvilken de satt sig hos bonden för sitt winteruppehälle, — och för inhyssingen själf (menlig), såvida han i denna ställning aldrig kan komma sig för, utan lefver ett ephemeriskt lif, som, då de påräknade biförtjenserna uteblifva, hemjokes af nöd och elände, och faller fattigvården till last. Och då förhållandet är sådant — åtminstone till stor del — tyckes det ej vara underligt att inhyssingarne, liksom Pharaos gräshoppor, öfvervämma landet. De speciellare orsakerna till denna företeelse torde vara: 1:o. Ett nära till själfväld öfverhandtagande frihetsbegär, tillsölje hvaraf inhyssingen i intet fall vill stå i beroende af någon — allra minst af bonden, hvars jord han dock besitter; 2:o. De — åtminstone hittills — stora biförtjenserna; 3:o. Bosättning å byamännens mark, än med, än utan tillstånd och utan skyldighet till odling å denamma; samt 4:o. De pågående swaga åren och den tryckande penningställningen, hvarigenom mången skuldjätt bonde måste gå från hus och hem och blifva inhyssing. Att beta denna fråsta — detta öfverhandtagande inhyssingskap, tyckes icke vara så lätt, allra helst då så så med verkligt nit och allvar vilja angripa denna sak; dock föreslår gillet såsom det enda verkamma medel dertill, att genom upprättande af terpare-kontrakter, fästa inhyssingen wid den jord han besitter, och således tvinga honom att blifva, i främsta rummet sig själf och sedermera bonden, till någon framtida nytta. Försök härtill hafva och blifwit gjorda i Åsby by af Lars Petter Sundström m. fl., och hafva verkningarne deraf gifwit ett förhoppningsfullt resultat, ehuru dessa försök ännu äro i sin linda. Väl wore om flere, som hafva jord att upplåta, toge deras exempel till efterföljd.

Skolernas antal är här 13, 1 fast (besökt sistlidne termin af 27 barn), 3 ambulatoriska och 9 småbarns. Antalet tyckes väl böra vara tillräckligt i förhållande till folkmängden; men då man betraktar byarnes vidsträcktighet, hvarige-

nom barnen ofta nog hafva att wandra under den kalla årstiden $\frac{1}{4}$ mil och derutöfver till skolan, wauligen litet flådd, och man dertill lägger föräldrarnes mer och mindre förtroende för dessa skolor, samt en del lärarnes mindre duglighet för detta sitt ansvarfulla kall, så synes det icke underligt om ännu mycket är öfrigt att önska i den saken.

Från Öfwer-Lule Sockens Gille.

(Af hr Skolläraren N. Lindgren.)

1:o. Wäderleken under olika tider af året, värme, köld, torra, nederbörd och dessas inverkan på jorden, säningstiden och skörden?

Våren kall, ishynerhet kring den rätta säningstiden, nemligen i slutet af Maj månad, då äfwen ett svart yrwader inträffade, som förhindrade sädden till frampå Juni månad, hvilken äfwen fortfor att vara kall. Juli månad deremot war mycket warm; men Augusti regnig och kall med swara frostnätter, såsom emot den 14, 15 och 18, 19 samt den 22 och 23, då total frost inträffade. Höstmanaderna September och Oktober med en ständigwarande torra, som underlättade jordbrukarens bekymmer att så grödan väl inbergad. Derester, under November och December månader har wäderleken firtgått under ömjom köld och tö, samt nederbörd af snö eller regn.

2:o. Årswerten till kvalitet och qvantitet i förhållande till utsädet och till befolkningens behof af de olika sädesslagen rotfrukter, foderwexter och gräs?

Rågskörden har på de flesta ställen misslyckats, då deremot en och annan fått ganska wacker afkastning. Kornskörden till 3:dje och 4:de kornet efter utsädet, och, till följe af en gynnande inbergningstid, af bättre bestaffenhet, än förra året. Men nämnde afkastningar motswara litwål ej befolkningens behof. Rotfrukterna, såsom potates, hafva blifwit under medelmåttan. Höstafkastningen nägerlunda.

3:o. Har fullständig afdikning af jorden på något ställe egt rum och hwilket inslytande har denna haft på utsäde och skörd?

Början med afdikning är i åtskilliga byar widtagen, såsom i Beden, Swartbyn, Buddbyn och Brobyn samt Skogså; men någon fullständig afdikning finnes ej inom socken, em ej möjligen å mönsterfarmen Aminne; men, hwilken insly-

telse denna afdiskning må hafst på utsäde och sförd, är ännu obekant.

4:o. Odlaa lin inom gillet och i hvilken skala? Huru dan afkastning och huru stor?

Frågawarande odling har med detta år betydligt tilltagit. Mången har fått ända till 10 a 12 fannor linfrö; och har afkomsten lyckats någondera till 24 skåp. lin pr fanna, men i medeltal till 15 skåp. Den motswarar och mycket säkert ortens behof.

I förbigående må härvid nämnas:

a) Att de, som fått bästa afkastningen, hafwa fått på någorlunda bördig jord, eller också begödslat den, endera med ahl eller också med latrinspillning, wäl utblandad med watten.

b) Bästa sänkningen wisat sig tafswa fyra weckers tid.

c) För schetning å mastin bör linet wädertorkas och icke torkas i badstugor.

5:o. Är allmogen kunnig i wäfning och spinning?

I begge delarne kunnig, dock mindre wan med lin-spånad.

6:o. Huru med husflöjden i allmänhet?

Det mesta, såsom för- och återredskap, laggfärl och handfester af hwarjehanda slag, förfärdigas merendels af hwar och en arbetsför man.

7:o. Hwarmed sysselsättes folket under wintern?

Jordbrukaren är huswudsjaktigen sysselsatt med gödsel-tillwerkning, deß utforsling, hemförning af wed och hö, sådens tröskande; och hwad tid deröfwer må blifwa, användes till hwarjehanda flöjd, såsom reparering eller förfärdigande af åker- och förredskap, laggfärl m. m.; så också till timmerförning eller någon annan extra förtjenst. Swinnornas arbete upptages mest med matlagning, tröstning, bakning, skurning, ladugårdsffötsel, spinna, wäfwa, sy och — kaffe. Inhyfsingen upphugger i all matlighet ett och annat lår wed, som han för sitt hem anskaffar, sysselsätter sig i öfrigt med förfärdigande af laggfärl, skåflor, sleswar, svedar, sköljor etc., samt möjligen gör åt jordbrukaren ett och annat dagswerke.

8:o. Inhyfsingens ställning till jordbrukaren?

Inhyfsingen undwiker så mycket möjligt att biträda jordbrukaren med arbete, medan andra arbetsförtjenster gifwas; ty för det första är dagspenningen aldrig nog, för det andra arbetet måhända mera ansträngande, och för det tredje ett och annat förskott, erhållet under den hårda och tryckande tiden, trögt att afbörda.

9:o. Orsaken till inhyfsingarnes wexande antal?

Den ringa afkastning jordbruket gifwit, hwaraf intet förtroende till denna näringsgren tunnast uppstå, utan heldre till den lättare och närmaste utkomst, arbete mot dagspenning.

10:o. Botemedel deremot?

Goda år och ewerdeliga jordtorpsaffändringar.

11:o. Har jordtorpsystemet i någon anmärkningswärdare mån börjat tillämpas?

Nej!

12:o. Kan nybyggesswäsendet utbreda sig inom lappmarkerna utan försång för lapparne?

Något försång å omje sidor berde härwidlag ej gerna ega rum, enär renarne för det myckna åtet på sommartiden drifwas till sjellen och mot den norra hafskusten, samt lador å nybyggena uppföras, på det lapparne må wintertiden obhindradt begagna trakten till renbete.

Från Råne Sockens Gille.

(Af hr Landbrukaren A. Sjöstedt.)

Wäderleken under innewarande år war i Maj och Juni månader mycket kall och torr, så att sådden blef sent werkställd och, efter dennas fullbordan, fortsfor torka och kyla så, att det dröjde länge, innan sådesbrodden kom upp. Till följe häraf blefwo åkrarne fulla af ogräs, så att på wisja ställen sådesbrodden blef alldeles förqwasd. På många ställen måste seningen förnyas till följe af odugligt utsäde. Efter medium af Juni inträffade mera gynnande wäderlek, så att de mera torra och höglända åkrarne blefwo ganska frodiga och wakra. I medio af Augusti månad wisade sig redan början till frost och innan såden hunnit till mognad måste en betydlig del afföras grön.

Råg, som föga odlas, led mycket af den långa och torra wärthylan, och har till följe deraf lemnat liten afkastning och af mindre god beskaffenhet.

Afkastningen af de olika sådeslagen kan anseas af råg 2, högst 3 tunnor, fern 3 a 4 tunnor pr geom. tunland. Potates har deremot gifwit god afkastning, och kan sförden deraf anseas medelmättig och af god beskaffenhet.

Hö har på linder och höglända ångar lemnat rik sförd, men på myrer och sidlång ång har det deremot lemnat liten afkastning.

Grönhasra har lemnat full skörd.

Några odlingar af betydenhet hafwa i år inom gillet icke blifwit verkställda.

En odlas i ringa mån inom gillet, dock tyckes det, som linodlingen skulle gå framåt inom vissa byar, såsom Prestholmen och Dröbyn, der man i år skördat omkring 8 a 900 skålp. lin, hwilket synes ganska godt och wackert. Då allmogén får mera wana med linhandteringen, är det mycket troligt att linodlingen kommer att bedrivas i temmeligen stor skala.

I wäfning och spinning är allmogen bra nog funnig, ty såwål den manliga som den qwinliga personalens beklädning består nästan uteslutande af i hemmet förfärdigadt tyg och wadmål.

De förnämsta orsakerna till inhyssingars wexande antal anses vara de större skogsförtjenster, som lockat mången till alltför tidiga och obetänksamma äktenskap och som framkallat obenägenhet att skaffa sig torp eller andra jordlägenheter, hwarjemte många bönders egenhet och motwilja för jordafjändringar och jordtorp, hwilka skulle kunna befrämja inhyssingarnes mera jäkra bergning. Enda botemedlet mot detta öfwerhandtagande onda synes vara, att de, som ingå äktenskap böra hafwa någon gård och något jordbruk eller handtwerk, hwaraf de kunna med någon sannolikhet hafwa sitt nödterstiga uppehälle, afwen som att bönderna blifwa öfwerlygade om, att det ligger i deras eget intresse, att åt inhyssingarne upplåta några torp eller odlingslägenheter, hwarigenom hemmanen blifwa bättre odlade, på samma gång som tiggeriet och den tilltagande fattigdomen hämmas. Af wigt är lifaledes, att inhyssingarne sjelfwe komma till insigt om att odling af jord är en mera lönande hushållning än tillfälliga förtjenster hos bönderna, i skogen, wid flottningar m. m.

Jordtorparessystemet har wisserligen börjat tillämpas, ehuru det ännu fått föga fart. Det torde dock ökas, då de pågående storskiftena komma närmare sin fullbordan.

Inhyssingens ställning till jordbrukaren företer en blandning af ondt och godt. Inhyssingen vill på bondens mark utan att lemna någon ersättning och utan tillstånd hafwa betet för sin ko (om han har någon) och hemta wed till bränsle, ja och till assalu. Är han drinkare ökar han bördan för bonden genom att skicka ut sina barn att tigga.

Bland det goda, som inhyssingens ställning till bonden kunde medföra, wore att den förre med familj hjälpte den

sednare wid tillfällen, då jordbruket kräwer flera armar. Sannligen är dock inhyssingen då obillig i sina pretentioner, hwilka den af skatter alltför tryckta bonden icke anser sig kunna tillfredsställa.

Från Neder-Kalix Sockens Gille.

(Af hr Brukspatron D. Hummel.)

I likhet med förra året utgör upplättandet af härwarande gilles årsberättelse icke någon angenäm hushållning, enär de sorgliga förhållanden, som då omnämndes i afseende å 1864 års skörd under nu förflutna år gestaltat sig ungefärligen på enahanda sätt.

Den i förra berättelsen omnämnda torra kylan på wären och deraf förorsakad sen säd, medförde detta år ändå större olägenhet, enär den samma fortfor sedan utsådet bragts i jorden ända till sista dagarne af Juni, hwarigenom ogräset å afwen de bäst skötta och begödslade åkrar tog sådan öfwerhand, att den sednare uppsjutande sädesbrodden deraf förqwasdes.

Från och med Juli månads början inträdde en warm och tjenlig wäderlek, men tywär af alltför kort waraktighet för att kunna bringa sädesaren till mögnad; redan den 11 Augusti började wärmegraden minskas till + 18 gr. wid middagstiden, hwilken minskning juckesist fortfor till den 22 Augusti, då thermometeren fl. 8 på aftonen war + 5 gr., men under natten ytterligare sjönk så att potateskålen afsweddes; följande afton wid samma tid wisade thermometeren + 2 gr.; under natten inträffade starkare kyla, hwaraf potateskålen blef svart, och kornet å alla lågt belägna och mindre wäl asdikade åkrar bortfrös, dock bibehölls kornet å högländta åkrar ofruiset till natten mot den 1 September. Swad som då icke war asbergadt, gick totalt förloradt, emedan thermometeren redan förutnämnde tid på aftonen wisade en grads kyla, med lugnt och klart wäder, sammaledes följande natten.

Någ, såsom tidigare skuren, i allmänhet mera ofruiset, men kornen små och skumpna.

Swad som af hafren, hwilken skördas medan den ännu är grön, qwarstod ofruiset den 23 Augusti, led mycket af den starka frosten, som till stor del borttog stråets friska saft.

Potates kunde af omnämnde skäl icke heller vinna megnad, hwadan afkastningen blef högst ringa.

Resultatet af det hela är, att befolkningen änyo fått åtnöja sig med en skörd af spannmål och rotfrukter, som i bästa fall kan betraktas såsom jemförlig med lindrigare misswert.

Till utjåde fröbart korn tros finnas för socknens behof, dock är högeligen att befara att det fröbara kornet, tillfölje af dess alltför ringa megnad, är för swagt att frambringa en så god skörd, som ett fullkomligt moget korn måttat åstadkomma.

Dåstادت det frusna kornet användes till brödföda med någon blandning af rågmjöl, erfordras en betydlig tillökning af främmande spannmål för att fylla befolkningens behof under året.

Höfångsten, såväl å bättre som sämre ångar, synnerligast de sistnämnda, något under medelmåttig, härledande sig afwen deraf, att för nycken nederbörd under jeduare hälften af Juli månad minskade det först inbergade höets värde, afwen som att de lindor, som wore oafbergade den 23 Augusti, tillfölje af froststada, lemnade wida sämre foder.

Grån och med början af Augusti fortfor en oafbruten torfa till medio af Oktober, då stark kyla isbelade såväl mindre som större wattendrag och wid så lågt wattenstånd att dess like icke har varit sedt sedan år 1831.

Smörproduktionen under året har lemnat icke obetydligt öfwerstött till export. Särskildt torde bilagde uppgift å det antal kannor mjölk, som af hwarje ko under ett års tid erhållits å Björksfors egendom, afwen som å smörproduktionen derstädes, förtjena att uppmärksammas, enär resultatet utvisar, att denna ortens kor kunna wid god utfodring lemna lika stort kanntal mjölk, som de bättre inhemska racerna föderut.

Afwen om de nu för återbruket egynsamma naturförhållandena, som en följd af år varit rådande, såsom wi hoppas, skola undergå förändring, är det i gillet tankar absolut nödwändigt för befolkningen i denna ort att egna mera omtänka än hittills åt ladugårdsfötseln, och såsom huswudwilkor härfore att öfwergeifwa den gamla brukningsmetoden medelst gagnandet af samma återtegar för endast sådesproduktion. Den del deraf, som utgöres af lågländt, för froststada mera utjatt jord, bör till lindor igenläggas, och af tillgänglig odlingsmark hwarje år upptagas så mycket, som egaren möjligen kan åstadkomma, hwilken jord wäl asdikas, föl-

jande är wäl trådes (wäl jöndermyllas), tredje året bör den om möjligt något begödsas samt bejas med hafra, hwaraf blifwer ett förträffligt och ymnigt foder, samt fjerde året starkt begödsas och bejas med korn, hwilket utjås mycket tunnt, på det att ortens höfrö blandadt med thimotej, som samtidsigt utjås, icke må wid uppstjutandet förqwäwas. Så snart de först igenlagda linderna börja aftaga i wertlighet, måste dessa änyo upptagas; trädning är då öfwerflödig, emedan en sådan uppristad linda första året utan begödsling, lemnar en god lin- eller hafresskörd, hwarefter förtäres på enahanda sätt, som ofwan nämnt.

Dereft icke allmogen öfwergår från det gamla till ett sådant nytt brukningsätt, synes ingen förhoppning wara för handen om densamma ekonomiska bestånd för framtiden.

Det smör, som i detta distrikt produceras, är wäl anskrifwet söderut, och betingar i jemförelse med sådant från norrom belägna socknar, högt pris; återstår således att öka quantiteten så mycket som möjligt. Man bör och wäl ihågkomma att ju mindre grädda som användes till kaffe, och ju mindre mjölk som förtäres ofsmumad, desto mera ökas smörproduktionen.

Enär, enligt medertaget bruk, samtliga årsberättelser blifwa i tryck tillgängliga för allmogen, och om gjorda erinringar möjligen kunna verka något godt, har gillet tillåtit sig denna lilla utflykt från det egentliga ämnet.

I afseende å öfriga i Förvaltnings-utskottets cirkulär framställda frågor, får i korthet nämnas:

Någon asdikning i större skala har ej blifwit utförd å annat ställe än Björksfors, hwareft i likhet med hwad tillförene blifwit omnämndt, frostländigheten härigenom blifwit märkbart minskad.

Churn icke tillhörande detta distrikt torde i sammanhang härmed böra nämnas, att samma erfarenhet wunnits å Gyljens egendom inom Öfwer-Kalix, hwareft asdikning medelst såväl öppna, som täckta diken i större skala utförts.

Egaren af Töresfors bruk Brukspatron Hamfeldt har under året låtit uppodla icke mindre än femton geometriska tunland, tillförene med småskog bewert tufwig mark, men fullständig asdikning kan först under nästa år medhinna.

För frostländighetens minskande fordras tillika, att inga sumpiga, med tätare småskog bewurna trakter så på fortare afstånd från den utdikade jorden förefinnas, ej heller bör större skog finnas så nära att fluggan deraf hindrar selsträlarne att uppmärma den till odling asjedda jordytan.

Vinodling har ännu icke vunnit insteg här, men all anledning är förhånden att sådan med nästa år kommer att företagas.

I spinning och väfning af allt hvad som till allmogens beklädnad egentligen hör, är den qvinliga befolkningen hemmastadd.

För slöjd, synnerligast att handtera yran, har fallet i allmänhet mycken fallenhet, men någon husslöjd, hvaraf uppkommer alster till affalu, förekommer egentligen icke.

Sysseljättningen under den mörka årstiden utgöres i såfallade fjöbvarne, äfwen delwis i elsbvarne morgon och afton af tillverkning af fiskestap, desutom i slöjd af hvad för eget behof af äter- och föredstapen erfordras; under den korta dagen hemförskaffas hö och wed; bönderna i de närmare kyrkostaden belägna bvarne verkställa förslingen af spannmål och saltwaror till de uppåt elfwen belägna werken; i skogsbygden tillredes de produkter, som skogen kan lemna, äfwen nedföres derifrån tatispan till salu.

De under *N* 8, 9 och 10 framställda frågorna fordra en widlyftigare utredning än hvad gillet nu är i tillfälle lemna; i allmänhet torde dock kunna sägas, att inhyssingens ställning till jordbrukaren är för den sistnämnde högst ogynsam, enär många olägenheter men högst få fördelar af den förre honom tillflyndas. Drifakerna till det årligen ökade antalet af inhyssingar böra tillskrifwas: inhyssingens motvilja för att blifwa torpare, jordegarens obenägenhet att låta afjörndra jord från sitt hemman, och det långsamma framstredet af laga skiftens afslutande, enär inhyssingen, som ämnar bosätta sig i en ofstiftad by, anser sig berättigad till flere slags förmåner, som han icke ens vågar omnämna för den bonde, som eniam råder öfwer sitt område i skog och mark.

Den icke bosatta befolkningens tilltagande fattigdom bör tillskrifwas deras tanflöshet, att icke i yngre åren, under deras tjenstetid, eller före giftermåls ingående, genom arbete och sparjamhet söka iamlas sig ett kapital för inköpande af hus och jord, hwartill de under den blidare årstiden tillgängliga arbetsförtjensterna gifwa godt tillfälle; den allt mer tilltagande lyren, (begagnandet af ut- och inländskt fram) den öfwerhandtagande kaffe-drickningen och wärst af allt superiet. Botemedlen skulle således bestå uti total förändring af nu anförda förhållanden, hvarjemte en ytterligare sträpt lagstiftning i afseende å utminuterung af starka drycker och kontrollen deraf, är af behofwet högt påfallad, ty så länge lönkrögeriet kan firtgå på landet på jätt som nu sker,

blifwa alla upptänkliga medel mot fattigdomen endast pallativer.

Jordtorpsystemet har icke ännu funnat komma till stånd.

Beträffande nybyggeswäsendet i lappmarken så, ehuru gillet icke i allmänhet har sig något härom bekant, torde de upplysningar, som undertecknad af en sakkunnig person erhållit, förtjena att omnämnas; hans rejonnemang war ungefärligen sålunda:

Ett praktiskt sätt, på hwilket de stridigheter, som alltför ofta uppstå emellan lappar och nybyggare kunde biläggas, är af stor betydelse för lappmarken. Sådant har dock alltid mött swårigheter derstädes, emedan åsigterna derutinnan hos de olika nationaliteterna hufwudsakligen rätta sig efter deras olika intressen. Lapparne skulle blifwa förtjusta, om deingo höra att alla nybyggare skulle förwisas, åtminstone från den del af lappmarken, som räknas till fjellstrakten. En sådan lapparnes önskan har ofta förports wid uppkommande twifstigheter mellan dem och nybyggarna öfwer af renarne nedtrampadt och uppåtet hö. Deremot är det nybyggarnes högsta önskan, att en försättning måtte kunna åstadkommas, som ålade lapparne att hafwa en sådan wård om sina renar, synnerhet under November, December och Januari månader, att dessa ej komma uti tillfälle att tillintetgöra nybyggarnes höförråd. Detta kan lappen under wanliga år göra, endast icke då jen-jommaren warit rik på swampar och förwintern blir jnölös. Men ehuru flera öfwerenskommelser härutinnan tid efter annan blifwit ingångna emellan lappar och nybyggare, så har man dock ej funnat komma till det öfhyttade målet: endragt och samja mellan landets nomader och jordbrukande befolkning.

I följe häraf tyckes landet hafwa hopkrumpit så, att ej en gång den ringa befolkningen, som för närwarande bebor dessa widsträckt fjell och skogstrakter, der kan rymmas. Skulle man efter lapparnes flagerop öfwer intrång af nybyggare rätta sitt bedömande, huruvida nybygges-anläggningar till vidare utsträckning än hvad som skett utan lapparnes försång, kunna tillåtas, så skulle swaret utan twifwel blifwa: att nybyggen äro redan anlagda till alltför stor utsträckning. Men opartiskt bedömdt, så hafwa lapparne ingen annan olägenhet af nybyggarna, än den, att de förre blifwa, när de wårdslösas renarnes eftersyn, af de sednare fordrade ersättning för uppbetadt hö. Och i sanning äro dock nybyggarna de, som lida mest, ty det inträffar ej sällan, att en och annan nybyggare, för såwida han ej kan få sina kreatur till

utfodring hos andra, efter en sådan olycka blir nödsakad att nedslagta det mesta af sin beskap. Vid sådane förhållanden är tillståndet högst betänkligt mellan begge partierna, och kan ej derigenom förbättras, att vidare nybygges-anläggningar skulle inom lappmarkernas områden inställas, utan borde ett medel upptäckas, hvarigenom lapparne blefvo befriade från obehaget, att deras renar skulle förstöra nybyggarnes foder, äfwen som nybyggarne från förlusten af både hö och beskap. Att helt och hållet öfwerlåta lapparne den stora landwidd, som kallas lappmark och hwarest dock finnes lämpliga till och med goda lägenheter för en bosast befolknings fortkomst, wore att förwandla hela landet till en wild ödemark, och skulle sjelfwa lappen snart nedsjunka uti den råaste wildhet. Hvad som egentligen lockat den jordbrukande befolkningen att bosätta sig långt upp under fjellen har varit den der på flera trakter befintliga rika tillgången på naturliga ängar och stora fiskrika sjöar. Dessa förmåner kunna icke tillgodos göras af den lappsta stammen, utan torde nybyggen få allt framgent anläggas, dock endast på sådane ställen der någorlunda godt fiske jemte beskapstötjel kan idkas.

Det antydda trätöämnets emellan lappen och nybyggaren bör lätt kunna afhjelpas derigenom, att nybyggaren uppsörde lador å sina ängar, och detta kunde af nybyggaren verkställas med en ganska måttlig kostnad, enär det är bekant, att lapparne erbjudit sig att sjelfwa kostnadsfritt framförsla allt till sådane lador erforderligt wirke. Emot detta förslag hafwa nybyggarne åter anfört det swaga motstånd, att höbergningen derigenom skulle fordra längre tid, än då höet uppjättes uti häjsja. Fördelen af lador på ängarne wore stor för nybyggarne sjelfwa äfwen derföre, att höststormarne nu bortföra mycket hö från de små häjsjorna, hwilket i sådant fall ej skulle ega rum. Men dessa wilja ogera ändra en höbergningsmethod, hwaraf de sjelfwa lida, och hwilken är enda orsaken till hat och otrefnad för befolkningen i lappmarken. Att öfwanstående förslag låter sig göra, bewisas bäst deraf, att Pastor Curtelius, boende uti den nordligaste och steglöjaste af alla lappmarken, uppsatt lador på de flesta af sina ängar och har han haft sitt hö i behåll, då renarne uppätit det för andra. Den minsta fördelen är wäl och ej den att slipa ligga i delo med lapparne.

En sådan anordning wore tillräcklig att för alltid borttaga trätöfröet och bereda tillräckligt utrymme i lappmarken såwäl för renhjordarnes fortsarande bestånd, som för beskapstötjeln.

Som inom denna kommun icke finnes någon finst befolkning, tillhör beswarandet af 13:de frågan egentligen icke detta gille, men enär den finsta befolkningen widtager strart wid norra gränsen, eges dock någon kännedom om dess förhållanden, och finnes i gillet tankar icke den allra ringaste stillnad mellan de förmåner och skyldigheter, som tilldelas och affordras den swenska och den finsta språket talande allmogen, hwadan några befogade anledningar till misshelåtenhet hos den jednare icke bör förefinnas, ej heller har sådan afhört.

Till betäckande af kostnaderna för fattigwården är för kommande år uttaxerad:

A mantalsstrifne personer 1,015: 75.
A allt fyrktal — 1680,7 kub.-fot forn 3,361: 56.

Rdr Rmt 4,377: 31,

hwilket belopp dock som wanligt troligen under året måste ökas.

Distriktsmagasinet har för närwarande en behållning af 2,130 kub.-fot eller 249 kub.-fot mera än wid 1864 års slut.

Folkstolewäsendet har varit ordnad på enahanda sätt, som under förra året, nemligen fasta skolan, twenne ambulatoriska, trenne småbarns och twenne privata skolor.

Insättningarne i sednens sparbank hafwa uppgått till 2,080 rdr 40 öre och uttagningarne till 124 rdr 75 öre. Sparbankens nuwarande fond cirka 6,000 rdr rmt.

Under året har genom frivilliga bidrag en fond blifwit bildad för inrättandet af ett "barnhem", hwarest fyra flickor hafwa haft wård sedan medio af September och med nästa års början kommer antalet att ökas till minst åtta.

Hemmets wårdarinna, en diakonissa från Stockholm, har desutom dagligen meddelat undervisning åt fem mindre barn samt anordnat en söndagskola, som varit talrikt besökt. Meningen är, att sedan anstalten möjligen lyckats tillwinna sig befolkningens sympatier, det tillförene brukliga bortauktionerandet åt den minstfordrande af de armodets barn, som sakna faders- och moderswård, skall förwinna.

Björkfors ladugård den 31 Oktober 1865.

54 ft. mjölkande kor.

	Afkastning.			Afkastning.	
	f.r.	t.m.		f.r.	t.m.
Matfus . . .	442	75	Palmofuska . . .	753	—
Marfi . . .	677	—	Ostenki . . .	734	50
Karjavalto . . .	470	—	Moisto . . .	704	50
Sara . . .	765	50	Jordan . . .	904	25
Guld . . .	609	25	Linapää . . .	734	18
Punakorvo . . .	437	—	Lomminki . . .	731	—
Lehtifilmä . . .	459	50	Kirjo . . .	734	—
Rusfin . . .	664	75	Perjo . . .	750	50
Rödlam . . .	689	75	Malenki . . .	837	—
Tauheri . . .	379	—	Rosendocka . . .	732	75
Pomerance . . .	693	50	Piffu Mansikka . . .	766	75
Ricko . . .	682	25	Stjerna . . .	969	25
Guldring . . .	574	50	Kirko . . .	669	25
Mikkas . . .	417	50	Kajono . . .	837	—
Pindros . . .	652	—	Picki . . .	413	25
Lycka till . . .	622	50	Bangaja . . .	617	—
Gläcka . . .	135	—	Satasti . . .	687	50
Hanbin . . .	627	25	Stapoli . . .	635	—
Sjögudinnan . . .	642	50	Piffu Rödlam . . .	433	50
Kultaresa . . .	435	75	Tuominki . . .	600	75
Tauke . . .	824	50	Krona . . .	653	—
Koreopää . . .	929	—	Herttha . . .	461	25
Toulini . . .	945	75	Cumo . . .	713	25
Tamminki . . .	606	80	Päästunen . . .	542	75
Huhtinki . . .	842	—	Polmo . . .	674	75
Onnemoja . . .	1106	—	Tuorinki . . .	731	50
Isa Mansikka . . .	609	—	Rosa . . .	395	—
9 ft. mjölkande qwigor.					
Kaunistokka . . .	525	75	Apuli . . .	514	50
Sara . . .	392	—	Ostejonas . . .	514	50
Muhlikka . . .	332	—	Blemma . . .	474	25
Ommena . . .	505	50	Spansdocka . . .	292	25
Tenkainen . . .	605	—			

2 ft. Djurar.

10 " Qwigor, som kalfwa på wären.

8 " Qwigkalfwar.

Mjölkaflastning

från den 31 Oktober 1864 till den 1 November 1865.

	f.r.	j.r.
1864 November	2,425	—
" December	2,715	—
1865 Januari	2,545	—
" Februari	2,343	—
" Mars	2,383	16
" April	2,560	16
" Maj	4,694	—
" Juni	4,390	—
" Juli	4,856	—
" Augusti	3,631	—
" September	2,785	—
" Oktober	2,822	16
	38,150	—

Smörproduktion

från den 31 Oktober 1864 till den 1 November 1865.

	℔	℔
1864 November	27	4
" December	25	7
1865 Januari	23	6
" Februari	29	—
" Mars	20	13
" April	31	9
" Maj	46	11
" Juni	41	19
" Juli	47	6
" Augusti	40	—
" September	29	14
" Oktober	31	11
	394	—

Neder-Kalix och Björkfors den 31 Oktober 1865.

C. W. Bergman.

Från Öfwer-Kalix Sockens Gille.

(Af hr Söfpretikanten E. Rosenius.)

Under hela tiden, sedan förtroendet att vara Öfwer-Kalix Hushålls-gilles ordförande mig tilldelades, jagad af mångfaldiga tidsödande åligganden och uppdrag, har jag, oaktadt bästa vilja, icke genom någon särstild åtgärd inom församlingen kunnat främja de förbättringar, som med berörde gilles tillvaro afse; men, så sannt jag begagnat alla tillfällen, då jag varit i närmare beröring med allmogen, att uppmuntra densamma att widtaga nödiga förbättringar, synnerligast hwad jordbruket beträffar, så sannt har jag och wid innemärkande Riksdag sökt och vill ytterligare, efter bästa förstånd, söka främja Norrbottens bästa. Genom här framlagda och till sitt syfte redan allmänt kända motioner har jag och uttalat min oförgripliga öfwerlygelse om de oertergifliga wilkoren för Norrlands blomstring. Elår sig icke Norrlandningen snart med allwar på jordens odling, på boskapsförfärdens omjörghulla och ändamålsbenliga idtande samt på en större sparsamhet, synnerligast hwad i. t. öfwerflöds-artiklar angår, — så står hon snart på branten af sin undergång. Medan han tanklöst och vandaliskt förödt sina skogar, hafwa hans åkrar och ångar allt mer råkat i förfall; och den helt naturliga följden är, att hon nu står mera fattig och arm, än på den tid, — då de honom därande "skogsförtjensterna" först började lysa i hans ögon. Och dessa mera allmänna drag gälla icke minst om förhållandet inom den församling, hwars Hushålls-gilles ordförande jag nu har äran vara.

Jag går nu att i forthet beswara de af Förvaltningsutskottet framställda frågorna:

1:o. Hwad wäderleken under året beträffar, så wet man att på en ganska skarp winter följde en sen vår, hwadan sädden betydligt fördröjdes. Sommararen war icke synnerligt varm, men rik på klara och molnfria dagar, hwilka gynnade höbergningen och öfwer förwäntan påskyndade åkrarnes tillwert; men redan innan de alla kommit till mognad inträdde dem endels skadande och endels förödande frostinätter.

2:o. I följd af det nu anförda blef korn- och rågafkastning både till kvalitet och quantitet underhållig; men rotfrukter och gräs deremot nära tillräckliga och till beskaffenheten goda.

3:o. Endast wid Gyljens bruk, på några ställen i Skvobyn och Swartbyn, samt wid Rödups såg har ordent-

lig afdikning af jorden egt rum och städse wisat sig utöfwa det mest fördelaktiga inflytande på utläde och skörd.

4:o. Någon egentlig linodling har icke här ännu kommit i gång; men gjorda försök hafwa wisat, att denna odling, åtminstone på wisia ställen, afwen här stulle med framgång kunna idtas.

5:o. Wid samma tid, då den riftande och lyckliggörande handjägningen här tog sin början och bomulls- och andra tyger till "goda priser" uppdukades för allmogens döttrar — började och slendan och wäfstolen att allt mer komma till ro och hwila; men några, synnerligast äldre qwinuer äro dock ännu temligen kunniga i spinning och enklare wäfning.

6:o. Om till hushålls-jordens räknas handjägning af planfor, — då finnes här en i hushålls-jordens särdeles nitist och skicklig allmoge. Till annat slöjdande, utom hwad behöfwet ytterst och enfsildt påfallar, gifwer den sig sällan tid.

7:o. Den manliga delen af folket sysselsätter sig under wintern mest, att icke säga uteslutande, med skogsbygge, skogsförslor och plantjägning. Hwad de hemmawarande qwinuorna återmycket, om icke mest, sysselsätta sig med, — wägar jag icke nämna. Alltuo: De lifnåra sig.

8:o. Här förekommer åter en mycket kinkig fråga. Inhyfsingen har sällan någon jord att odla och sällan tjenar han bonden; men han är ändå en slags parasitwert till denne. Han går med honom, wanligen försedd med något när eller fjerran förwärfwadt i. t. "skogshygges-utslag," hwarje höst till skogarne och hugger och jagar lifa fäckt, som han . . . På sommararen åter ser man inhyfsingen nästan ständigt stadd på ströfståg. An slottar han timmer, än planfor, än kryper han här och der i skogsbrynet, synnerligast wid större och mindre skarpt begränsade ängstrakter, för att samla gräs och på samma gång gifwa ängarne en mera synbar afslutning, samt tillse att de sedan betande hjordarne icke måtte få för mycket i munnen.

9:o. Förnämsta orsaken till inhyfsingarnes werande antal är att finna i nybnämnde rika förtjenster och hardtnär obegränsade frihet.

10:o. Säraste botemedlet är, att rättigheten till handjägning i möjligaste mätte inskränkes och att sträng kontroll deröfwer hålles, att ingen härtill berättigad — får till annan öfwerlåta sin rättighet. Då ste inga nya inflyttningar och då twingas de redan närwarande inhyfsingarne att till egen och andras fromma biträda landtmannen wid jordbruket.

11:o. Jordtorpsystemet har icke här ännu kommit till någon anmärkningsvärd tillämpning.

12:o. Att lapparne i någon väsentlig mån skulle komma att lida genom nybyggesanläggningar är swårt att se. Och skulle de än i någon mån blifwa lidande, så är måhigen af landets uppodling öfverwägannde.

13:o. Det enda våra finnar med skäl torde hafwa att klaga öfver är, att deras litteratur är mera torstig. Men fråga är väckt om afhjelpandet af denna brist åtminstone i det väsentliga.

Från Carl Gustafs Sodens Gille.

(Af hr Kyroherden J. Grape.)

Under detta år har wäderleken varit flitande, wintern snörik, mera blid än kall, wären torr och kylig ända till slutet af Juni, hwarefter god värme med omväxlande regn fortfor under Juli och början af Augusti månader, hösten torr och kall, isfjöld hwaraf wattenståndet i Torne elf varit lägre än kausse i mannaminne, och bäckar och åar uttorfat, förorsakande sålunda en ganska kännbar brist på qwarnwatten, så att handqwarnar allmänt påstås hafwa blifwit anlitade. Tillfölje af den långvariga kylan på wären kunde sådden sent företagas och återbrodden war nära att astyna, då sent omsider den efterlängtrade förändringen i wäderleken inträffade. Omiedertid lemnade kylan efter sig för landtmannen mindre angenäma minnesmärken i det tistel och ogräs, hwaraf åkern i år mer än wäntligt varit uppfylld. Årswerten blef således afwen af denna orsak mindre gifwande. Öfverhuswud anses kornet hafwa gifwit 3 a 4 gånger utsädet, men är för det mesta skadadt af frost, ishynerhet i de lågländare byarne; dock afwen öfver allt der det stått under de swåra frostnätterna i slutet af Augusti och början af September, då thermometeren understundom wid solens uppgång wijade ända till 4 gr. Cels. under fryspunkten. Fullt pålitligt utsädeskorn finnes ej på andra ställen än der det flurits före frosten, hwilket, i mån af utsädesbehofwet, till all lycka har skedd i skogsbyarne, och afwen till en huswudsjaklig del i de wid elfwen belägna, med undantag lifwist af Rudolfsby, utsädesbrist torde uppstå. Någ odlas föga eller intet. Potatesskastningen har varit af god beskaffenhet, men mindre än under de nästföregående åren. I allmänhet anses årin-

gen af de olika sädesslagen ej motswara befolkningens behof. Deremot torde jodertillgången wara fullt tillräcklig och af god beskaffenhet.

En odlas ej inom gillet, men många af de ledamöter tyckas wara hugade för försök dermed nu sedan underwisaren i linodling besökt dem. Till befrämjande af denna näringsgren skulle, enligt gillet's tanke, ingenting kraftigare bidraga, än att någon jordbrukare från jödra eller mellersta Norrland nedsatte sig här på fullt allwar, wijade med egna händer våra trögförda finnar odlingsättet samt nyttan och winsten af afkastningen m. m. Deputem skulle äfwen jordbruket i öfrigt, som onekligen här står på en wida lägre ståndpunkt än i de swenska socknarne, winna mycket på en sådan inflyttning, ishynerhet med afseende å wexelbrukets införande, en hos oss helt och hållet okänd method.

Undertecknad begagnar sig af detta tillfälle, att genom Hushållnings-sällskapets försorg wid första sjölägenhet så hitjändt 63 kannor linfrö, att tillhandahållas dem, som äro hugade att göra försök med linodling under nästa wår. Ganska många, kanske de fleste bland allmogen af qwinnoskötet, äro kunniga i wäfning och spinning.

Den finsta befolkningen eger i allmänhet ringa färdighet i slöjdarbete; dock finnas många wädra undantag. Inhyssingarne iusjelsätta sig wintertiden huswudsjakligast med wedhuggning, någon handsägning af bräder för bondens husbehof, försärdigande af laggkärl, spillning af takstidor m. m. De af dem, som ega dragare, plåga genom stjutsning af foror förtjena en huswudsjaklig del af sitt lifsuppehälle.

De i norra Sverige bosatta finnarne äro på intet sätt missnöjda med sin politiska ställning; twärtom anse de sig i alla afseenden hafwa det bättre än stamförwandterne på finska sidan riksgränsen; hwilket förhållande winner stöd deraf, att inflyttningar till Sverige från finska gränsesocknarne wida öftare inträffa än twärtom. Den härtill werkande orsaken torde dock icke wara så mycket af politisk, som fastmera öftare af ekonomisk natur. Skattebördorne äro nemligen i Finland, ishynerhet numera sedan uppsättning af soldater egt rum, mera tryckande än här; och att jordbrukaren, lika såwäl som någon annan, nedsatte sig der det faller honom billigast, är ej att undra på, allra helst då andra fördelar äro dermed förenade. Brist på finska böcker, ishynerhet af religiöst innehåll, förefinnes alls icke; men afwen i andra grenar af menstligt wetande kunna våra finnar, så framt de sjelfwa wilja, erhålla upplysning, sedan böcker i flersaldiga

brancher numera i Finland börjat från trycket utgifvas. Myttigt wore dock, om smärre lättfattliga ströfkrifter i landtbruk genom Husbållnings-sällskapets försorg blefwe öfversatta på finska språket och bland härvarande befolkning utdelade.

Från Pajala Sockens Gille.

(Af hr Brukspatron E. J. Sahlberg.)

Det fjärde misshwertåret har hemfölt denna kommun; efter en långvarig och kall vinter inträdde Maj månad ganska varm, omvärlande med regn, så att fjällbäckarne flödade och isen flöt derstädes ovanligt tidigt. Denna väderlek, i förning med de i afseende på årstiden ovanligt blida nätterna åstadkom en tidig vår, hvilket hade den påföljd att säningen började den 18 Maj, och var utan undantag verkställd till den 28 i samma månad, hwaremot detta arbete år 1864 i följd af ihållande kalla nordostliga vindar började första dagen af Juni månad; ehuru sådden verkställdes detta år ganska tidigt, blef werkligheten hämmad af kallbläst och torr väderlek, som fortgick till den 8 Juli; hvarunder i följd af swagt såde, den glest uppkomna sådesbrädden börjat blefna. Värme och regn följde väl härpå, men vegetationen hade ej framskridit i samma mån som årstiden, och landtmannen måste med bekymmer och fruktan motje frostnätternas annalkande, som vanligen i denna socken inträffa mellan den 10 och 24 Augusti utom å högländta ställen, der den, ehuru swag redan war afmejad till utsäde för ett kommande år; i allmänhet får man antaga att det jordbrukande folket sålunda erhållit utsäde, men fara är för handen att detta måste tillgripas till brödsöda innan säningstiden inträffar. Den åsigten har i allmänhet gjort sig gällande att med afseende å den tidiga säningen alla sådeslag hunnit fullkomligt mogna detta år, om Juni månad varit varm med regnig väderlek. Den spannmål, som erhålles i goda år varierar mellan 6:te och 8:de kornet, men numera är alltid otillräcklig för folket, om också goda år inträffa, hwaraf man torde kunna sluta, att odlingen ej gör jemna steg med befolkningens tillväxt.

Foderwexter och rotfrukter odlas icke, undantagande potates, hvilket sednare väl odlas, men afkastningen blir mindre, i brist på skötsel från vårens början, derigenom att ogräset ej afrenjas.

Odlingss företag af större omfång hafwa icke under året blifwit påbörjade, då jag undantager de wattendränkta myrerna i närheten af Kengis och Antis by, som blifwit af hr Agrenomen Magnét år 1864 uppmätta och föreslagna till afdikning, å hvilka sednare arbetet bedrifwits, och har man redan observerat, att det mildrat frostländigheten å fringliggande trakt. Dyliga företag i större utsträckning äro för tjente af den största uppmärksamhet, och vill man hoppas, att allmogen skall mera lifligt omfatta idén i janima mån nyttan deraf blir insedd och erkänd, helst staten lemnar dertill icke obetydligt bidrag.

Hö-afkastningen, ehuru mindre än föregående år, anses motjwara ortens behof.

En odlas ej inem gillet, men önskwärdt wore, att linodling blefwe införd då bomullsgarn, som utgör folkets förnämsta beklädnad stigit till enorma priser, och allmogen är funnig i wäfning och spinning.

Med jordens afdikning har wisserligen början stett å ett och annat ställe, men innan allmogen blir öfvertygad om werkliga nyttan deraf och hwad inwerkten det kan hafwa å jorden, förblifwer detta en bisak.

Anläggande af nybyggen i Lappmarken måste alltid blifwa till förfång för Lapparne, så länge nybyggarna ej kunna förpligtas uppföra hólader å sina stogsångar och deruti förwara det afbergade fodret. Då Lapparne nedkomma med sina renhjordar ströfwa dessa sednare omkring och tillfoga nybyggarnes utestående höhåjor stada. Detta är orsaken till den pågående twisten lappen och nybyggaren emellan. Men dessa fjällens innewånare behöfwer hwarandras stöd och hafwa i följd deraf ständiga waruombyten med hwarandra, sålunda, lappen lemnar kött etc. i utbyte mot nybyggarens mjöl samt kaffe etc.

Med återbruksmetoden och återbruksredskapen hafwa inga synnerliga ändringar egt rum, dock har en och annan rådt sig rullbarf och annan redskap, som förut ej varit bruklig; att tråda jorden hafwa en och annan börjat, sedan de insett nyttan deraf, och twiswelsutan har den sjukdom å återjorden, som i flera byar varit och ännu är rådande, härledt sig från jordens wanskötsel.

Stogstillgången är i öfra delen af socknen och Jullasjärwi ganska god, ehuru mera afläglig än förut, sedan omkring 20 qwadratmil blifwit föreslagna till kronoparker efter Lainio och Torne elskar inwid wattendraget, å hvilka trakter all afwerkning är förbjuden, lifasom hemmans anläggningar.

de och all odling i öfrigt. Denna fraståtgård rörande förbud af all odling å föreslagna kronoparker står i uppenbar strid med Rikets Ständers beslut, deruti befolkningen uppmanas att i synnerhet utsträcka odlingar till sanka lärr och myrer der frosten härjar svårast, för att dymedelst ernå ett mildare klimat, och har för detta ändamål statsmedel blifwit anslagna.

Binåringen. Det hufvudsakligaste är skogsförtjenster, lefwererande af jägtimmer till jägwerken, tjärubräkning, handjägning af plank till någon del samt påtassebränning; i anseende till nedtryckte priser å dessa produkter, och då en påräknad landsvägs anläggande från Kengis bruf genom den tätast befolkade delen af socknen till Sowando by, 6 mil lång, blifwit af styrelsen för väg- och wattenbyggnader till framtiden hänfjuten, lider befolkningen brist på arbetsförtjenst, hwilket bör afhjelpas om den under året tilltagna emigrationen till Norge och Amerika skall kunna upphöra. Detta förhållande är beklagligt, och ökar ännu mera bristen på arbetsfolk till sommaren, då alla krafter tages i anspråk till jordbrukets, industriens och afwittringens fortgående. 1 lördagswerke betalas från 2 till 3 rdr och 1 mansdagswerke från 1 rdr till 1 rdr 75 öre rmt, allt per 12 timmars arbetstid.

Ladugårdsförförelse wårdas med så undantag ganska bra, men bör uppbringas, och kasse-förbrukningen inskränkas. Omedelbart uppstår ändå någon behållning å denna industri, som wid utstyldernas erläggande är af stort värde. För smör erhålles under årets lopp från 8 till 10 rdr rmt pr skåp, i anseende till den förmånliga afsettningsorten Norge, dit det hufvudsakligaste af denna vara transporterats.

Tjenstfolket. Deras löner äro nu lägre än förut varit fallet, sålunda, att en piga åtnöjes med 40 a 60 rdr och en dräng med 100 a 120 rdr, allt rmt.

Inhyres och fattighjon synes vara i tilltagande oaktadt utflyttningen till andra orter.

Folkskolan. Skolbyggnaden, i förening med Läkarebostad och tingsrum fortgår och anses blifwa i behörigt stånd färdigt till hösten 1866.

Sockenmagasiner finnas inga.

Från Gelliwara Sockens Gille.

(Af hr Kronolänsmannen Th. Silfverbrand.)

I anseende till de på hwarandra följande trenne miswertären har hos den betrydda allmogen tyvärr hög för odling afswalnat; dock måste man antaga, att den tid som är öfrig, sedan bergningen m. m. blifwit undanmjord, måste användas till biförtjenster, för att nödterstig utkomst må kunna beredas, och hufvudnäringen blir på detta sätt försummad.

Om ej Gyllens bolag hade detta år lemnat förtjenster åt allmogen, så hade säkerligen taslan härstädes blifwit mörk och tillståndet mera än beklagansvärdt. I den delen af socknen, som gränjar till Öster-Narvik, hafwa innebyggarna widserligen haft någorlunda jemn förtjenst, men befolkningen i norra delen af socknen är att beklaga, ty den saknar alla biförtjenster och är således tvungen att lifnära sig endast med den mjölk, som erhålles från ladugården.

Swad wäderleken beträffar, syntes wären wilja tidigt infinna sig, i det att marken blef brädare än wanligt bar, så att största delen af snön war borttinad i slutet af April, men Maj war deremot kylig med uthållande kall blåst och stundom snö och hagelfsurar. Såningen kunde häraf ej werkställas förr än i slutet af Maj och början af Juni. Den kyliga wäderleken war rådande till midjemmarstiden då wärme inföll, som fortfor till slutet af Juli, hwarester kylig wäderlek åter blef rådande med skarpa froster och snöfall omkring den 24 Augusti, hwilket fortfor till början af September. Det war ej nog med att såden skadades af köld, men det owanliga inträffade äfwen, att en stor del af potatelen frös i jorden, hwilket ej förr inträffat. För öfrigt har hösten varit owanligt torr och snö kom först omkring den 20 Oktober.

Gräswerten har varit medelmåttig, och torde ingen soderbrist uppstå. I anseende till den rådande torra wäderleken under bergningstiden är allt foder godt och wälbergadt, hwilket bidrager till det dröghet.

Snöm gillet odlas hwarken lin eller hampa. Wäfning och spinning är allmogen wäl bekant uti, så att den hufvudsakliga beklädningen består af egen fabrikation; äfwen wäfves härstädes en sorts halfylletäcken, hwilka till en del afyttras utom socknen.

I husflöjd är allmogen för öfrigt mindre försigkommen, dock finnes det en och annan, som kan flöjda det nödwändigaste inom hus. För öfrigt insjelsätter sig allmogen med skogsförtjenster och skjutande.

I allmänhet taget är ej inhyrespersonalen så stor, ty vanligtvis är förhållandet inom socknen denna, att då en dräng ingår ättenskap, så inhyr han sig ett nybygge. Swar och en vill vara hufvudsak. Den inhyrespersonal, som finnes, är emellertid en tryckande börda inom kommunen, och synnerligast då miswert inträffar, ty nybyggaren har föga eller intet arbete att gifwa, då han själf är i behof af arbetsförtjenst för sin egen utkomst.

Swad nybygges-utbredningen inom lappmarken widkommer, så gör denamma ej det ringaste men eller förfång för lapparne, åtminstone inom Gellivare, ty nybyggarna och lapparne härstädes stå i ett godt förhållande till hwarandra, och detta inhämtas afwen deraf, att jallan eller aldrig processer dem emellan uppstå. Om lappmarkens klimat skall mildras, så måste detta ske genom nybyggens upptagande. Mycket finnes att odla af, ehuru det går sakta i en lappmark, och endast i den mån som befolkningen förökas. Lappen kommer aldrig att genom nybyggens upptagande trängas, ty der han större delen af året wistas, önskar ingen besätta sig, och stora sträcker inom sfogsregionen finnas, hwarest aldrig nybyggesanläggning kan komma i fråga, hwadan lappen alltid kommer att hafwa godt utrymme.

Sos den finsta befolkningen i socknen förspörjes ej den ringaste anledning till misnöje med dess politiska ställning, och ej heller äro de i jäfnad af finsta böcker, d. w. j. fristendeböcker, ty sådane finnes det till jalu inom socknen.

Från Lucasjerwi Sockens Gille.

(Af hr Kronolänsmannen N. Westadins.)

Från början af Maj månad war wäderleken blid och wacker; följden deraf blef att redan den 18 i samma månad kunde jadden påbörjas. Snart derpå omwerlade dock wäderleken till owanligt kall nordwestlig storm och snöyra och fortfor oasbrutet nästan hela Juni månad. Först i Juli ombyttes wäderleken till värme och med lagom regn fortfor denamma till Jacobs-messotiden, då lusten började afkylas och de första frostnätterna af mera lindrig beskaffenhet inträffade. Wid Laremesjo-tiden wiade sig afwen frost, men så lindrig, att älvarne ännu woro ostadade. I medio af Augusti inträffade likwäl stark frost flere nätter å rad, hwaraf

årets gröda blef så förstörd, att den både till quantiteten och kvaliteten icke är bättre än sistlidne årets.

Potates, som redan i jorden till större delen blef bortfrusen, torde knappst lemna utjädet.

Höfångsten har varit under medelmåttan.

Vinodling har härstädes ännu icke varit försökt. Jag twiflar icke att denna wert afwen skulle triswas här, men folket är ännu okunnigt om odlingen deraf, och önskligt wore att någon blefwe bitjämd, som härem kunde tillhandaga med råd och upplysningar.

Med wäfning och spinning samt andra handslöjder sysselsätter sig allmogen blott för eget behof.

Under wintern är folket upptaget med försler, som för huset erfordras, lågtimmerbyggen af dem, som hafwa utsyningar, och med resor till marknaderna i Norge, Pajala och Öfwer-Torne, samt med renhandel.

Nuwarande prestebordsinnehafwaren, hr Ryrkoherden G. A. Stenberg, är den ende, som fullständigt påbörjat utdikning af jord, försedd med djupa asleppsediken. Detta har redan haft den påföljd, att under de senare frostnätterna ingen frost der wist sig, ehuru det ställe der nya prestgården är belägen, förut varit mera frostäm än byns öfriga egor. Detta har wäckt allmogens uppmärksamhet, och torde med tiden många följa hans exempel.

Wid Seppero by har ett stort träsk, Niemijerswi kalladt, blifwit under sistl. sommar af fyra delegare, hwaribland underordnad är en, helt och hållet utdikad; man har förhoppning om att ett höbord af minst 30 kosoders afkastning med tiden kan deraf erhållas.

Inhyssingarne äro lyckligtvis här på orten få och desje äro i mer och mindre mån fattigwårdsstyrelsen och den jordbrukande allmogen till last.

Jordterpsystemet har här ännu icke inträdt, och kan troligen aldrig härstädes tillämpas.

Den frågan, om nybyggarewäsendet i Lappmarken kunde utbreda sig utan förfång för Lapparne, är werkligen af stor wigt att tillförlitligt kunna beswara, för att, om möjligt wore kunna motverka denna folkstams undergång, hvars hela tillware allenast beror på deras renhjordars trefnad och fortplantning. Så länge som nybyggesanläggningar fortgå wid stränderna af de större wattendragen eller dalsträckningarne nedanom fjällstrakterna, d. w. j. ofwanom barrskogens region, så kunna de för Lappen icke vara till något synnerligt men; men skulle mellan dalsträckningarne å de högländta ställena

och bergäsarne, der lapparne wintertiden förnämligast uppehålla sig, och å fjälltraakterne ofwanom barrskogen, der de höst och vår wistas, om nybyggen anläggas till större omfång, så är det påtagligt, det nomadlifwet måste upphöra och denna folkstam blifwa bragt till tiggarsfjällen. I sammanhang härmed får jag äran upplysa, det lappallmogen äfwen inom norra området, der de sommartiden äro twungna att uppehålla sig, blifwa af derwarande inbyggare mer och mer utträngda. Ty efterhand, som de inhägnader, inom hwilka Lapparne hafwa sina renar under mjölkningen instängda, blifwa, medelst den af renarne fälda spillningen, gräsbewerta, insynar och besätter sig norra befolkningen längs efter dalsträckningarne på många ställen just wid öfwersta skogsbruket under kala fjällen. Söljden här af blir, då under sommaren kall wäderlek och snöhyra inträffar, att renhjordarne hindras från att söka skydd i skogarne, hwarföre det ofta händer att de spåda renkalvarne frysa ihjäl. Således är den lappiska stammen redan förföljd af den norra befolkningen, och troligen blir den det äfwen med tiden af nybyggarna inom svenska området, derest erforderliga mått och steg till deß hämmande i tid icke warda widtagne. Klaga kan jag just icke, att något owännskapligt förhållande mellan lapparne och härwarande nybyggare hittills egt rum. Twärtom har jag funnit att de i nödens stund räcka hwarandra en hjälpsam hand, men mellan lapparne och den norra befolkningen händer stundom uppträden af mera betänflig beskaffenhet.

Från Enontekis Sockens Gille.

(Af hr Ryrkoherden S. O. Curtelius.)

Jordbrukets tillstånd inom socknen är ungefär det samma, som under nästföregående åren. Utdikning af ett träsk eller mindre insjö har uti en by af socknen under året blifwit verkställt, och man har förhoppning om att, sedan denna utdikning blifwit fullbordad, deraf erhålla en större höstafstning. Några andra odlingsföretag hafwa under året icke blifwit utförda.

Wäderleken i början på året war mera kall med stundom inträffande skarp köld; i April månad inträdde en mera mild wäderlek. Wären och försommaren war kylig med rådande kall bläst; i Juli och under några dagar i Augusti fick man fånga sig åt en, ehuru kort tids sommarvärme,

hwarefter åter den kyliga wäderleken blef rådande; under sistlidne sommar har således i allmänhet en mera kylig wäderlek varit rådande. På hösten, i slutet af September och början af Oktober inträffade starka stormar, hwilka tillika gjorde skada å det i stackar uppsatta höet, som af blåsten blef uppriswet och bortfördt.

Enär sommaren inträdde tidigare än wanligt, så kunde och seningen förslaga något tidigare än de förslutna åren, men den kyliga wäderleken i början på sommaren jemte den falla blåsten hämmade wertligheten såväl å åter som ång; den i Juli månad inträdande solwämen wertade dock upplifwande på vegetationen, så att kornäfrarne erhöilo ett lofwande utseende. Men de i Augusti och i början af September inträffade två frostnätter skadade och förstörde den till större delen omogna jäden, så att en del af skörden endast kunde användas åt kreaturen, det öfriga till brödsöda, och en obetydlig del sparas till utjåde; endast några få hemmansägare för hwilka jäden å en del åfrar uppnått mognad och hunnit skördas förrän frosten inträffade, hafwa fått en ringa quantitet dugligt utjådeskorn. Årswerten har således i allmänhet blifwit flen, i några byar nära mißwert. Kornets afkastning, der det icke blef alldeles bortfruset, kan beräknas till 3:de kornet. Till kvaliteten är kornafkastningen och jämn. Att årens afkastning således icke kunnat wara betydlig i förhållande till befolkningens behof, kan lätteligen intes, i synnerhet som flera icke haft någon betydlig jådd, (mängden af utjåde är ej heller annars, äfwen om jordbrukarne finge alla sina åkertegar besådda, stor på denna ort). Dertill hafwa några haft det mißödet att, wid uppköp af jåd sistlidne war, erhålla odugligt utjåde, så att de fingo nästan intet utaf det utjådda kornet. Utaf rotfrukterna har potates gifwit i afkastning 3:de a 4:de, högst 5:te kornet, och rotworna en afkastning något under medelmåttan; båda rotfrukterna till beskaffenheten goda; afkastningen af rotfrukterna motswarar icke heller inbyggarens behof. Höafkastningen har och blifwit betydligt under medelmåttan, icke motswarande behofwet, hwarföre några jordbrukare nödgats minsta det icke heller förut stora antalet af kreatur.

Någon fullständig eller riktig afdikning af jorden har här icke egt rum, ehuru wisjerligen afdikningar skulle på några ställen erfordras eller wara behöfliga.

Beträffande allmogens kunnighet i wäfning och spinning kan omnämnas, att qwinmorna bland nybyggare-allmogen i allmänhet äro någorlunda kunniga deri, eller så mycket

åtminstone, att de kunna tillfredsställa sina mera inskränkta behof och anspråk. Hvad husflöjden beträffar, äro flera bland allmogen kunniga deri för så widt det rör tillverkandet af de flöjdalster, som på denna ort förnämligast förekomma, och dessa äro i allmänhet mera simpla. Solkets selsättning under vintern, nemligen den jordbrukande befolkningens, består för det mesta uti försör till gårdens nytta eller för eget behof, utom de hwardagliga göromålen wid ett gårdsbruk. Af inhysingar eller bäckstugusittare finnas icke många här i socknen, ej heller tillwerer deras antal. Jordtorpsystemet har icke börjat användas härstädes. Frågan huruvida nybyggeswäsendet kan utbreda sig inom lappmarkerna utan försång för lapparne, måste hwad denna lappmark beträffar, beswaras nekande. Uti öfra eller den närmare fjällen belägna delen af lappmarken blifwer nybyggeswäsendet till försång för lapparne. Då lapparnes renhjordar i denna lappmark äro i tillwerande, så erfordra de och ett större område, der de utan hinder från nybyggarnes sida må wistas och göra sina årliga flyttningar. Äfwen om renhjordarne icke skulle föröka sig, måste nybyggeswäsendets utbredande wara till försång för lapparne, i synnerhet om nybyggesanläggningen skulle gå högre upp emot fjällen. Nybyggare finnas i Torne lappmark, som, jemte det de äro till försång för lapparne, icke heller hafwa någon revenu eller nytta af sina nybyggen, eller åtminstone ganska ringa, utan kunna de till större delen ega sitt uppehälle endast medelst lapparnes hjälp. Hos den finska befolkningen inom denna socken förspörjes ingen anledning till missnöje med sin politiska ställning, twärtom anser den finska allmogen sig i mer än ett afseende hafwa det bättre än stamförwandterna på finska sidan, hwilka dertill äfwen inom lappmarksområdet hafwa drygare skattebördor än finnarne inom swenska området.

Från Sockmucks Sockens Gille.

(Af hr Kronolänsmannen J. E. Ullenius.)

Under återopande af härwarande Hushålls-gilles jednast afgifna årsberättelse, hwilken i wäsentliga delar är tillämplig på förhållandena härstädes, äfwen för detta år, får Hushålls-gillet äran härmed, så tillförlitligt, som ske kan, till beswarande upptaga de frågor, som innefattas uti Kongl.

Hushålls-hållskapets Förvaltnings-utskotts cirkulär af den 1 fjättidne Oktober, i den ordning de der förekomma.

1:o. Förhållandet med wäderleken under elika tider af året etc. och den ännu inslytande på jorden, iäningstiden och skörden?

Förliden winter föredde sig intet särdeles anmärkningswärdt i afseende på wäderleksförhållandena, om man undantager att det töade mycket under jultiden, hwilket här anses såsom ett förbud till inträffande frost under hösthemaren; ty lyder det gamla ordspråket: "Juleto och påsketo gör fruset korn och ruttet bö." Enö inträffade och härstädes på sjelfwa Påskdagen, och spådomen besannades i afseende på kornet, som skadades af frosten, men biträffande högrödan, så inbergades den grön och i fullkomligt ofstadadt stid.

Våren, som inföll hwarken tidigt eller sent, wistade sig under sista stadiet eller sådesanden, hwilken härstädes allmänt inträffade sista dagarne af Maj och första dagarne af Juni, tylig, synnerligast om nätterna, men antog sedermera en blidare karakter, så att sådesbrodden, hwars fördröjda uppriparande egentligen får tillfrisknas det från nedre landet införta utiådeskornets swaga beståenhet, undref all frostskada, och — sedermera gynnad af den starka, med regnsturar understödda värme, som inträffade under sednare hälften af Juni och första dagarne af Juli månader, hant skjuta ar inom förr wanlig tid: första dagarne af fjftuämnde månads sednare hälft. Wäderleken, som till des omwerlat med regn och klar luft, fortfor under hela slotter- och skördanden att wara torr, med warma dagar, men något kyliga nätter, öfwerigick plötsligt till fullkomlig winterkyla, då, wid soluppgången natten efter den 16 Augusti, de mer än halfmogna kornaren funnos glittrande af is och rimfrost och hårdwallsfälten, som wid solnedgången pruntade med höghemmarens lifliga grönska, wore öfwerdragne med en juckwit isepduk.

Om wäderleksförhållandena under den återstående delen af hösthemaren och hösten är ej synnerligt att anmärka, de hafwa wist sig sådana, som de wanligen plåga wara under enahanda årstid; dock må, till kompletterande af wäderleksbeskrifningen, nämnas: att den ofwanomrörda frostnatten åtföljdes af 2:ne andra nätter en suite, om än af lindrigare beståenhet än den förra, dock skarpa nog, att fullborda den härjning deras föregångare påbörjat, äfwen som att, under den tid potatesupptagningen här pågick, eller dagarne mellan den 4:de och 9:de September, så falla nätter inträffade att minst en fjerdedel af den potates, som då qwarläg i jorden,

och som utgjorde det hufvudsakligaste af hela åringen, frostskadades så, att den ej kunnat till föda för menniskor användas.

Marken snöbelades härstädes wid början af Oktober, och ehuru snön wid slutet af sistlidne November månad i Skogsbygden var två fot djup, har den dock i följd af sedermera inträffad stark tö så hopfrynpt, att den nu knappast är en fot djup. Sträng köld har emellan snöfallen inträffat, uppgående stundom till 30 grader, men har dock hittills icke varit synnerligt ihållande. Under Oktober månad hafwa utomordentligt wäldjamma stormar här existerat, hwilka, synnerligast uppe i fjällbygden förorsakat betydlig skada å fjällnybyggarnes i hägror och städdar upplagda hö.

Lapparne hafwa all orsak att wara belåtna med sin ställning under leppet af nu tilländalöpande året; renbetet har i allmänhet varit utmärkt godt, inga sjukdomar hafwa under sommaren wisat sig bland renhjordarne, och renafwelu är talrikare nu än den på många år härförut varit. Det är således under nybyggare-allmogens, i följd af sista årens misserter och andre misgynnande omständigheter, betryckta och bekymmersamma ställning, glädjande, att åtminstone lapparne befinna sig wäl; följderna af misserter och penningbristen komma nog, detta oaktadt, att låta känna sig swåra nog afwen för lappallmogen, hwars fordua wälfstånd under de sednaste 2:ne decennierna flyttat och lemnat rum för stuldjättning; något som för 30 år sedan hörde till sällsyntheterna bland detta folk.

Sistlidne höstsommar har, i anseende till wäderleken, varit utmärkt gynnlig för höstskadet, men som, till stor skada för jocknen, höstskade, hwarmed här egentligen affes råg, ej kultiveras utom i ytterst sällsynta fall, så är under sådan omständighet, den allra wädraste höstsommar, betraktad såsom skadesand, för lappmarksnybyggaren alldeles lifgiltig.

2:o. Årswerten till qualite och quantite i förhållande till utskadet och till befolkningens behof af de olika skadeslagen, rotfrukter, foderwexter och gräs?

Ehuru i följd, dels af swagt — till en del frostskadadt — utskadestorn, som från kustlandet inköpts, och dels af tylig wäderlek från wären, kornskadet ganska sakt fortstred i utveckling och af samma orsak ogräset, synnerligast å mager eller illa beredd åker, syntes wilja taga öfwerhand och förqwäfwa den swaga kornbrodden, förbättrades likwäl genom den ofwanomrörda starka wärmen i förening med erforderligt regn, åfers utseende så mycket, att wid första nattfrosten

inbrott, man egde grundadt hopp om erhållande af en nära fullt medelmåttig skörd, helst kornet redan då uppnått den utveckling, som, under en några dagar ytterligare fortsett tjenlig wäderlek, skulle öfwergått till fullkomlig mognad; men frostnätterna kommo helt oförmodadt och förvandlade de ljuva förhoppningarne i nedslagenhet och bekymmer. Några få nybyggare hade wäl, warnade af den tilltagande tylen i lusten, före frosten hunnit afmeja större delen af sina åkrar, och erhöello följaktligen en af frost skadad kornafkastning, men flertalet af jocknens jordbrukare åter, sinne genom total miswert omgälla församlingen att gifwa att på den warnande lustomverlingen; och i följd häraf kan årswertens beskaffenhet antagas wara följande:

Kornet, till qualiteten mycket swagt och utan tillblandning af bättre spannmål på många ställen odugligt till brödföda; men der detta skadeslag blifwit skadadt af frost eller, ehuru frostskadadt, hunnit betydligare mognad, kan detjamma oblandadt användas till ätbart bröd; till såfalladt smältmjöl är det ej gerna användbart. Till quantiteten wisar sig afkastningen ytterst ringa, och kan ej beräknas mer än till andra kornet.

Potates, som förliden sommar uppnådde ordinär storlek, skulle, derest ej detjamma genom frosten tagit skada i jorden, kunnat antagas lemnas medelmåttig afkastning; men då såsom ofwan nämndt är, minst $\frac{1}{4}$:del deraf skadats och gått förlorad, kan åringen af potatesskadet ej beräknas högre än till 3:de och 4:de kornet.

Den enda rotfrukt, som här under året odlats, är talrötter, dock på så få ställen och till sådan obetydlig het, att afkastningen af detjamma icke ens kan tagas med i beräkning wid bedömandet af inwånarnes behof af de olika skadeslagen för året. Med odlingen af foderwexter råder enahanda förhållande; endast några få försök med timotei hafwa blifwit gjorda; alltför obetydliga att förtjena särdeles uppmärksamhet.

Fodertillgången för året är att anse såsom warande fullt tillräcklig för behofwet; och är fodret till qualiteten owanligt godt; en följd af den uppehållswäderlek, som nästan oafbrutet rådde under hela bergningstiden.

I följd af årets felflagna skörd måste, efter ungefärlig beräkning $\frac{3}{4}$:delar af befolkningens behof af spannmål införas från staden och kustlandet, till såväl föda, som erforderligt utskade för kommande året; och då en tryckande penningbrist råder i orten, men spanmålsprijsen detta oaktadt äro högt uppdrisne och konjunktoren i afseende på de såfallade

skogsförtjensterne är högt ogynsam, samt folkets i allmänhet fullblotta och utblottade belägenhet härvid tillfä behjertas, äro utsligterna för allmogens härstädes ekonomiska utkomst, så betydelsamma, som de under någon föregående tidsperiod funnat vara.

3:o. Har fullständig afdikning af jorden på något ställe egt rum och hwilket inslytande har denna haft på utsäde och skörd?

Någon fullständig afdikning af jorden har härstädes ej egt rum; wäl hafwa åtfylliga försök i den wägen på de sednaste åren gjorts, i och för myrödling, men som dessa enstaka odlingsföretag ej blifwit fullbordade och afdikning af den wanliga åkerjorden knappast någonstädes ens påbörjats, har något inslytande på sådd och skörd af de gjorda myrödlingsförsöken icke funnat stönjas.

4:o. Odlaa lin inom gillet och i hwilken skala etc.?

Försök med linodling hafwa weterligen hittills icke blifwit gjorda; dock är att förmoda det denna handtering, äfwen här med fördel skulle kunna bedrivas, helst det under gynsamma somrar wisat sig, att hampan uppnått fullkomlig längd och mögnad.

5:o. Är allmogen funnig i wätning och spinning?

Till husbehof idlas dessa slöjder öfwerallt inom gillet, derwid egentligen wadmål tillverkas — någongång äfwen till affalu åt lapparne — och är det wadmål, som produceras af oklanderlig bestaffenhet.

6:o. Huru med husflöjder i allmänhet?

Denna wiktiga del af landtbruksnäringen ligger ännu beflagligtwis nere härstädes. På några få ställen idlas wäl, uteslutande af lappiska nybyggarefamiljer och såfallade fiskare-lappar, repslageri och forgmakeri af grantågor, snöskid- och förpultetillverkning, dock betalas dessa slöjdslöster så lågt i förhållande till tidpillan och lefnadskostnad, att någon behållen förtjenst ej är att påräkna.

7:o. Hwarmed iusjelsättes folket under wintern?

Nybyggarehushållen iusjelsätta sig med de wanliga — eller om man så må säga — löpande hushållsgörömalen, såg-timmer och bjelkhyggen; somliga åter med nödräkt och nåt-fiske. Lapparne föra ett makligt lif och iusjelsätta sig uteslutande med wården om sina renhjordar.

8:o. Inhyssingens ställning till jordbrukaren?

Som några inhyssingar, i den ställning till jordbrukaren hwarj denna kläs af medborgare sig wanligen befinna, ej för det närwarande existera härstädes, är intet härom att upplysa.

Frågorna 9 och 10 beswaras i nästföregående punkt.

11:o. Har jordtorpsystemet i någon anmärkningswärdare mån börjat tillämpas?

Till ortens skada har jordtorparsystemet här ännu icke börjat tillämpas.

12:o. Kan nybyggeswäsendet utbreda sig inom Lappmarkerna utan försång för lapparne?

För såwidt nybyggesutnyttningarne ej ske inom fjell-lappens egentliga gebit, d. w. s. fjellregionen, der nybyggen icke heller kunna i anseende till klimatiska och andra misgynnande omständigheter med någon fördel ware sig för den enskildte eller det allmänna anläggas, och de lappland hwilka nu finnes inom den för nybyggen disponerade skogsbygden — till den del desamma redan icke äro för nybyggesanläggningar använda — hädanefter fredas från dylika, och, för såwidt lapparne i allmänhet berättigas att äfwen inom nybyggesområdena wintertiden beta sina renar, utan all afgift till nybyggaren, kan nybyggeswäsendet, utan olägenhet för lappallmogen eller menlig inwerkkan på dess sjelfbestånd och framtida wälbefinnande, icke allenast tolereras, utan äfwen till werklig bättnad för det allmänna, befrämjas inom lappmarken.

Från Arwidsjauris Sockens Gille.

(Af hr Kronolänsmannen J. E. Starin.)

Af den jemna köld och stadiga wäderlek, som under förra wintern oafbrutet existerade, hoppades man en god sommar och ymnig skörd. Denna förhoppning styrktes än mer af den värma och nederbörd, som fortser under Maj månad, derigenom snösmältningen förfjigad med fart, samt wårarbetet och sådden under sednare hälften af månaden med lust och gammal werkställdes; men under hela Juni månad rådde deremot en torr och stormig wäderlek med skarpa frostnätter, deraf åfermarken hårdt tillfrös om nätterna och skadade allt hwad som under dagen wäcktes till lif. Under Juli månad inträffade åter en för werkligheten mest gynsam wäderlek, med ymnigt regn och stark värme, hwaremot Augusti månad utmärkte sig för låg temperatur och ringa nederbörd. Redan under förra hälften af månaden skadades på många ställen såwäl sådesgrödan, som potateskalen af köld, hwaras slutligen allt, som icke hunnit upptagas, förstördes under de

skarpa frostnätterna mellan den 22 och 26 i nämnde månad.

I följd af omrörde förhållande hade värlädet gjort betydligt framsteg före Juli månads ingång, bredden uppgått tunn och blandad med mycket ogräs, hade desutom ett af falla vindar förorsakat gulaktigt utseende. Under Juli månad erhöi wäl wertligheten en önskelig fortkomst, åkrarne gingo i ar och singo efter omständigheten en hoppfull utsigt; men genom den låga värmeegrad under hela Augusti månad fördröjdes mognaden, så att de inträffade frostnätterna till största delen förstörde sädesgrödan; hwadan afkastningen, med förra årets skörd jemförlig, är af ringa quantitet i förhållande till utsädet och af mycken swag beskaffenhet, samt torde knappt med en tiendedel motswara befolkningens behof. Till råga på denna olycka frös potatesen i jorden innan den hann upptagas, så att denna rotfrukt, som eljest lemnade nära medelmåttig afkastning, till hälften blef förstörd. Foderafkastningen har såwäl på hårdwallsång, som rödjuings- och öfversilningsångar, varit medelmåttig och är, tillika med halmgrödan, under mycket gynsam wäderlek inbergad, samt anses komma att någorlunda motswara behofwet.

Täckta stendiken, hwilka 2 a 3 fot djupa gräswas genom återn, fyllas med klappursten samt öfvertäckas med torf och jord, hafwa under en tid på flera ställen blifwit anlagda, hwilka haft wälgörande inslytande på utsäde och skörd; men någon egentlig grunddiskning har ännu icke egt rum.

Odling af lin har ännu icke blifwit försökt inom gillet. Qwinnorna äro i allmänhet kunniga i spinning af här förefinnande råmnen, såsom ull, bomull, lin och hampa, äfwen som att genom wäfning sammanslaga dessa ämnen till tyger. Under wintern hafwa männerna jemli samselsättning med förstor af foder, tjära, tjärwirke och sågtimmer, äfwen som med hwarjehanda jnickring af förredskap, kärl och diverse husgeråd, hwaruti de i allmänhet ega den färdighet att hwar och ens behof inom socknen kan uppfyllas af såwäl trä som jerneffekter.

Inhyssingar, hwilka här tillkommit derigenom, att mindre idoge och huslige tjenstehjon gifta sig, erhålla wantigen af närmaste hemmansåboer ång för bergning af ett eller annat kofoder och jord till utsäde af ett och annat skal potates och korn; begagnar jemte åboen öfriga förmåner i skog, fiske och djurfång; blir han på ett ställe uppsagd eller icke efter önskan bemött, flyttar han på ett annat, utan att wilja lemna ringaste ersättning för åtnjuten wälwilja; följden blir,

att inhyssingen aldrig åstundar hafwa det annertunda, hans familj ökas med åren, han är och förblifwer sambället till last. En radikalare häremot were wisserligen det, att unga personer icke singo gifta sig förr än de förskaffat sig jordegendom, hwilken, åtminstone härstädes icke were järdeles swår att åtkomma, ettdera genom inhyssing af tjenlig odlingsmark eller genom terparekontrakt med hemmansåboer.

Sordtorpsystemet har wäl ännu icke blifwit här tillämpad, men man har ej anledning förmoda det åboerna were owillige att ingå sådane kontrakt, om någon åstundade erhålla dem.

Nyhemmansanläggningar kunna otwifwelaktigt utbreda sig utan förtång för lapparne, åtminstone inom denna kommun. Lapparne härstädes hafwa under sednaste åren varit mycket isrige att för egen del anlägga torp eller nyhemman, hwilket man hoppas kommer att medföra ett wälgörande inslytande på deras framtida ekonomiska ställning. De sätas härigenom wid jorden och wänja sig smaningom med jordbruket, medan de ännu hafwa något annat stöd för sitt uppehälle; ty då hälften eller kanske närmare två tredjedelar af här besittlige renar utgöres af så kallade stöttningsrenar, af hwilka största delen tillhör kustlandets befolkning, är klart att lapparnes nomadiska lefnadsätt måste upphöra och de blifwa jordbrukare eller falla kommunen till last.

Från Arjeplungs Sockens Gille.

(Af hr kyrkoherden P. Th. Winberg.)

Till följe af Förwaltnings-utskottets i Oktober detta år utgifna cirkulär, som mig tillhandakommit, får jag, å Arjeplungs Lappmarks Hushållsgilles wägnar, härmed inberätta: I:o. Att wäderleken här, under 1865 års wår, härstädes varit kall, med torra, stark bläst och ihållande storm, samt helt och hållet saknande nederbörd ända till midjommars. Hwilket på jorden så menligt inwerkade, att wid sistnämnde tid åkrarne, som efter wanligheten i början af Juni besåddes, lyntes för det mesta betäckta med ogräs och då ingåwo nedslående farhåger. Detta jemte den för sädens brästande ogynnsamma wäderleken, härledde sig och deraf, att man allmänt här omfring, genom inköp från jpridda orter, blifwit narrad att utjä ett alltför satta utspridande sädeskorn, så att ogräset derigenom fick tidigt en afgjord förmån framför kornvädet.

Efter midsemnar inträdde lifwät härstädes owanlig wärme med omverlande regn, så att både åter och äng under några wefers tid i sin wärtlighet då påstyndades, tills natten mellan den 22 och 23 Augusti, då så stark köld inträffade, att å alla frostlåndtare ställen potatistälten swartnade och såden delwis skadades. Swad som efter denna frostnatt ännu fanns ofskadadt qwar, blef dock å frostömmare hemman sedermera af förnyad frost förhärjadt nätterna emellan 1, 2 och 3 September, då tornet måste tagas omöget och till större delen fruset, hwardan detta år härstädes kan anses närmast miswärt.

2:o. Årswärten är dock i år å frostfriare hemmansdelar, i förhållande till utsädet, till kvalitet något bättre men till quantitet wida sämre än förledet är, emedan ogräsets tidiga öfwerhandtagande från wären halmen blef å åtrarne tunn och arena små. Skörden blef och derföre, i det hela taget, till befolkningens behof alldeles otillräcklig. Potatisen frös i sjelfwa mulden å potatlanden, hwilket man genast wid upptagningen icke förmärkte, så att man bar den ned i källare som wanligt; men snart började i stugorna kännas en stinkande luft, som gjorde att man kom underfund med, att denna owanliga luft uppfog från de under stugugolfwen warande källare, så att man allmänt nödgades åter ur källarens förvaringsrum uppbära och omterta hela potatisförrådet, samt före detta sednars nedbärande än ytterligare noga affilja de förfrusna. Roderwärter af hårdwall, stränder och myrer äro under medelmåttan, emedan gräswärten genom torran från wären fördröjdes; härifrån dock öfwerflutningsångar undantagne, hwilka ej ledo något mehu af wärterran.

3:o. Fullständig afdikning af jorden har på ganska få ställen egt rum, och uppgifwes orsaken till obenägenhet här för wara, att småså såsom får och särdeles lamb och killingar då de wär- och höstetid gå på gårdarnes inägor i de djupa dikena nedfalla och omkomma. Något inslytande på utsäde och störd har och deßutom icke heller af dikning funnat härstädes förmärkas.

4:o och 5:o. Inom Årjeplongs gille odlas icke lin. Allmogens qwinor härstädes spinna och wäfwa sjelfwa, hwad som de hufwudsakligast för sig och sine hushåll behöfwa.

6:o. Husbönder och drängar slöjda i allmänhet sjelfwe, hwad som inom hemmet behöfwes; en och annan slöjdar äfwen till affalu, såsom slädar, tåg, andrer m. m.

7:o. Karlarnes sjsjelsättning wid början af wintern är, att i bräskande fart till gårdarne hemskaffa höet från utslotterne undan de med sine renhjordar ankommande lapparne.

Då detta blifwit undanjordt, och lapparne kommit ifrån sjellen ned till den jweniska byggden, så uppstå båda folkten emellan affärer om renhandel, som, då den blifwit afflutad, för sjelfwa slagtingens werkställande, slagkets ordentliga redande, hudars och bällingars spitande medtager sin tid, särdeles morgon och afton under den mörka förejulswintern. Öfrigt åtgår om wintern för mankonet mycken tid i wedss hemförning och upphuggning, samt för de två till och med tre gånger hwarje winter förnyade långa utlandsreserne för spannmåls inköp och uppförsling åt hushållen. Nu är det och i denna winter, som sågtimmerhuggning härstädes för första gången kommer ifråga. Men hwilken biförtjenst, till följe af den nu här skedde utstämplingen, dock å denna wid jnögårnsen belägna höga sjellstrakt från början wäcker mismod i anseende till härwarande skogs dwergartade bestaffenhet, så att mångt nedfält träd med sin ringa diameter och sitt usla wärde ej en gång betalar den derför stadgade stubböras afgiften. Dwinnornas sjsjelsättning under wintern är naturligtwis, att sköta de inre små hushållsbestyrren, ladugårdarne, sticstrumpan, spinnråden och wäfstolen.

8:o, 9:o och 10:o. De jweniska inhyssingarnes antal tillwärer här saktat, så att något botemedel deremot ännu icke behöfwes; dock äro många utan skatteland warande fattige lapphushåll att jemföra med de jwenste inhyssingarne.

11:o. Jordtorpsstycket tillämpas icke inom gillet; och socken har endast en torpare, då man undantager dem, som fått syna sig kronetorp.

12:o. Nybyggesswäsendet är lapparne till försång, emedan lappens skatteland derigenom inskränkes; men medgifwas måste, att den insynade jorden dock blir nyttigare använd i nybyggarens hand.

13:o. Finsst befolkning finnes icke i Årjeploug.

14:o. Såsom tillägg, i hwad jag förledet är uppgaf om folksunderwisningen i Årjeploug, får jag nu nämna, att under år 1865 har af Swenska Missionsällskapet ett Barnhem blifwit inrättadt i Båtsjans by, der 10 fattiga lappiska barn så föda, beklädnad och underwisning på Missionswerkets och Hemöreföreningens bekostnad.

Från Malå Kapell-lag.

(Af hr Kapellpredikanten Joh. Wörtzell.)

Väderleken: Under 3:ne första månaderna war medeltemperaturen 11,43 gr. under fryspunkten, på hwilken tid äfwen lägsta temperaturen, 40 gr. inträffade — 13 dagar föll snö, 25 dagar war mulet och den öfriga tiden war klar och halfklar himmel. Under nästföljande 3:ne månader war medeltemperaturen + 6,41 gr., 6 dagar snö, 1 dag hagel, 7 dagar regn, 5 dagar mulet och den öfriga tiden wadfra dagar. De sista 10 dagarne af Maj och de första 10 af Juni verkställdes sådd af korn, potatis och kålrötter. Under samma tid eller från och med den 29 Maj till den 2 Juni inträffade sådan kylig wäderlek med snö (till en fots djup) och uordanwind, att det framkomna gräset hwitnade och all vegetation syntes afstanna. De följande 3:ne månaderna war medeltemperaturen + 13,11 gr., 27 dagar regn, 1:sta dagen i September snö och nattfroster från och med natten efter den 22 Augusti till månadens slut. Churn åkrarne wore hindrade af oswan omförmålde kyliga wäderlek i början af Juni och således ej hunnit längre, än att de nu stodo gröna och swagmognade, tvingade likwäl nattfrosten till hastig sförd. Den 23 och 24 Juli rådde den högsta värmen för året, nemligen 28 grader Celsii i skuggan. De sista 3:ne månaderna war medeltemperaturen 3,22 gr. under fryspunkten, 7 dagar snö, 3 dagar regn, 24 dagar mulet och de öfriga klar och halfklar himmel. I Oktober föll redan djup snö, men denna hopsmälte sedan genom ständigt återkommande blida dagar, till en isstorpa på marken, som af samma orsak wisade till hälften bar yta ända till årets slut. Medeltemperaturen för hela året har varit + 0,97 grader, allt Celsii.

2:o. Årswerten har af redan nämnde kyliga wäderlefs förhållanden blifwit ganska swag och ringa. I de alra bästa byarne torde 3:dje a 4:de kornets åring kunna beräknas. Men de fleste hafwa dock lidit af frosten till den grad, att då en del kan få något till bröd (icke till såd) dugligt, får en annan del åter ej annat, än kreatursfoder eller sådant, hwars mjöl måste uppblandas med en dryg quantitet rågmjöl, innan den sammanhållighets egenkap winnes, att bröd deraf kan beredas. Den såd, som wuxit i de bästa byarne, antages wara fröbar och skulle äfwen, dereft nödigt matkorn kunde anställas, så att ej det fröbara kornet måste användas till föda, i det närmaste fylla socknens behof af sådeskorn till wären. Men då wore också nödigt, att alla, som lidit miswert,

skulle förmå anställa ej blott allt, hwad de sjelfwe behöfde förtära, utan och, hwad de skulle utbyta för sådeskornet, och just i oförmågan att åstadkomma detta ligger orsaken till betydmer för den närmaste framtiden, helst utsigterna att bestomma det för dagen behöfliga synas redan i det närvarande mörka för många. Potatisen loswade i allmänhet medelmättig afkastning, men, emedan åkerjorden war upptorkad så, att dess yta spruckit och glesnat, innan frostnätterna kommo, så nedträngde kölden i jorden och skadade potatisen till den grad, att öfwer allt från 25 till 50 procent blifwit oanvändbart för annat, än ladugården. Gräset, ehuru skadadt af wärkölden och fortwuxet, har dock i anseende till den under bergningstiden rådande torra wäderleken, blifwit inbergadt grönt och således med bibehållande af all dess närande kraft, så att dess goda egenkap ersätter, hwad som brister i den wanliga mängden.

3:o. Med jordens afdisning äro endast jemäre försöl gjorda, hwilka wisat afgjord nytta och derjemte hos allmogen stärkt förtroendet för saken; men under de nu på hwarandra följande miswertåren hafwa alla tillgångar medtagits uti födoämnen, så att, om än wiljan finnes, finnes dock icke medel till någon fullständig afdisnings verkställande annorledes, än jmåningom.

4:o. Lin odlas icke, emedan återwiddan är ännu för otillräcklig.

5:o, 6:o och 7:o. Allmogens qwinnoperial är i allmänhet kunnig uti och sysselsätter sig under höst, winter och war, jemte ladugårdens sfötsel, med spinning och wäfning af fårull, bomull och lin. Männen åter sysselsätta sig under wintern, förutom med hemforsling af bränsle och foder, samt huggning af sågtimmer, der detta är bewiljadt, äfwen med försärdigandet af de husgerådsperfedar en bonde wanligen behöfwer, såsom slädar, stöttingar, seltyg, sängar, stolar, bord och stäp, samt en del med att smida, smasta, swarwa, strädda och lasta stor m. m. allt endast för behöfwet inom orten. Detta eger dock ej tillämpning på lapparne, hwilka hufwudsakligen sysselsätta sig med sfötseln af renarne i skogen, medan de hafwa några sådana, och sedan renarne blifwa slut, insfränker sig deras sföjdfärdighet i allmänhet männens till att göra koppar och skålar af träd, samt deras qwinners till smörning af lappsskor och kängsskor. Härmed äro de och i följd af de ofullständiga verktyg, som stå dem till tjenst ganska senfärdiga, till hwilken senfärdighet äfwen den för dem egen-

domliga häglösheten för träget handarbete i wäsendtlig mån bidrager.

8:o, 9:o och 10:o. Swad inhyssingarne beträffar, så har härstädes den åtgärden börjat widtagas, att bereda fronotorp at desamma och derigenom har i det närmaste inhyssingarnes antal förswunnit. Denna åtgärd från kommunens sida har redan wissat sig medföra en förut icke anad, mångfaldig nytta: 1:o) för bonden, som befrias från intrång i hus och egor, 2:o) för inhyssingen, som kommer under eget tak och blir i tillfälle att arbeta sig frukt af egen jord, hwarigenom hagen lifwas och arbetet går dubbelt rakare, än förut; 3:o) för jorden, som blir på så många nya ställen odlad och förskönad och fruktbargjord, der den under andra förhållanden, ehuru med samma folkmängd, icke en gång om hundra år här efter skulle hafwa företett en grön och odlad släkt; 4:o) för kommuner, som derigenom hindras i afseende på utgifter för fattigwården och således gengäldas de uppoffringar den i början haft för torpanläggningarne. 11:o. Att nybyggeswäsendet utbreder sig inom lappmarken är lifaså nödwändigt för lapparne, som för swenskarne: för de sednare, emedan jordbruket är deras naturliga yrke och för de förre, emedan jordbruket måste blifwa den sista tillflykten för deras bergning, då nomadlifwet ej mera afstastar det nödwändiga. Orsaken till denna wanflighet i lapparnes nomadlif ligger icke så mycket uti nybyggeswäsendets utbredande från swenska nationens sida, som fastnema uti lappiska nationens egen utweckling och förändring i lefnadsjättet, hwilket åter är att härleda från den swenska nationens allmänna sig afwen utwecklade inwerken på den lappiska. Det ständiga och omåttliga bruket af kaffe gör att lefnadskostnaden nu träfwer nära dubbel så många slagtrenar om år, som forden, och då kan hwarje förnuftig menniska inse, att renhjorden omöjligen kunna fylla de uppkomna och ökade nya behofwen i bredd med de gamla och ändå ega bestånd. Lappiska nationens ökade insigt, afwen som deß sjelfsuppehållsedrift twingar då att tänka på sin utkomst för den tid, då renarne taga slut. Exempel till bergning utan renjord hafwa swenskarne gifwit uti jordbruket. Och som detta redan synes lemna större både beqwämlighet och trygghet för sin idfare, än nomadlifwet, twelar icke lappen att sjelf anlägga nybyggen och börja arbeta så godt han kan derpå. Och då en lapp har upptagit ett torp eller nybygge och arbetat derpå, medan han ännu kan föda sig af renhjorden, så kan han, sedan renarne taga slut, erhålla sitt ålderdomsunderhåll på det upptagna ny-

bygget, om just ej genom egen stötsel deras, så kan det dock ske genom öfwerlåtande at någon mera öswad och idog arbetare mot beting af lifstidsunderhåll. Det är derföre af innerlig wigt så wäl för lappiska, som swenska nationen att nybyggesanläggningarne i lappmarken befordras och uppmuntras. De lappar inom denna kommun, hwilka icke widtagit den försigtigheten att rusta sig nybyggen, hafwa kommit fattigwården till last, hwilken nödhjelp ej heller skulle hafwa varit att finna, derest ej nybyggeswäsendet redan varit framdrifwet och utbredt.

Styrelsen öfver Åsiva Landtbruksskola.

Ordförande: Landshöfdingen m. m. S. P. Bergman.
 Sekreterare och Skattnästare: Tel-Kommisj. A. Cajanus.
 Vedamöter: Förvaltnings-utskottet.
 Handlanden D. D. Sundberg.
 Vice Consul J. Bodell.
 Handlanden B. Korpberg jr.
 Handlanden m. m. E. Åsplund.
 Brukspatronen D. Hummel.
 Inspektörer: Komminister A. A. Stecksén.
 Förste Landtmätaren J. G. Nyström.
 Handlanden M. G. Bergström.
 Suppleanter: Ingeniören P. A. Brännström.
 Majoren m. m. N. B. Ström.
 Handlanden D. D. Sundberg.
 Skolans föreståndare: Herr S. A. Fogelmark.

Norrbottnens Låns Kongl. Hushållningsfällskap

Matrikel i Februari 1866.

Ordförande:

S. P. Bergman, Landshöfding, Öfverste i arméen. R. N. D.,
 R. S. D., R. B. D.

Vice Ordförande:

A. M. Gurén, Landsekreterare, R. N. D.

Sekreterare och Skattnästare:

August Cajanus, Telegrafkommisarie.

Förvaltnings-utskottet:

Ordföranden.

Vice Ordföranden.

Nyström, J. G., Förste Landtmätare. Åfwittnings-styresman.

Widmark, H., Löjtnant.

Ström, N. B., Major, R. S. D.

Hellström, C. G. L., Kommissions-landtmätare.

Suppleanter:

Korpberg, B., Handlande.

Fogelmark, S. A., Direktör.

Gushållningsgillen.

Eule Stad.

Ordförande.

Finell, J. M., Handlande.

Bedomöter.

Euleå. Amnénus, N. E., Postinspektör.
 Backman, C. S., Rektor.
 Bergman, S. P., Landshövding, Öfverste i arméen,
 R. N. D., R. S. D., R. W. D.
 Bergström, N. E., Handlande.
 Bendert, J. A., v. Consul och Handlande.
 Bodell, J., Consularagent och Handlande.
 Brandt, J. E., Guldsmid.
 Bucht, S. G., Landskanslist.
 Burman, D., Stadskommunister.
 Cajanus, A., Telegrafkommisarie.
 Dickman, C., Urmakare.
 Ekström, B. A., Landskamrerare.
 Glawson, G., Lektor.
 Ennes, C. A., Jägmästare.
 Euren, A. M., Landssekreterare, R. N. D.
 Govenius, P., Handlande.
 Hammarén, A., Rådman och Handlande.
 Holm, P., Sadelmakare.
 Holmgren, Pestiljen.
 Huf, S. A., Rådman.
 Johannején, Lotsälderman.
 Lange, A., Rådman och Handlande.
 Lihnd, J. S., Målaremästare.
 Lundblad, A. R., Disponent.
 Lundström, N. P., Garfware.
 Nyström, S. E., Förste Landtmätare och Afvittrings-
 styresman.
 Rydberg, C. A., Kassör.
 Schough, N., Kapten.
 Sundström, N., Rådman.
 Sundberg, D. D., Handlande.
 Söderholm, A. M., Bokhållare.
 Trysén, A., Bergmästare.

Euleå.

Waldenström, C. M., Doktor, R. W. D.
 Widmark, H., Löjtnant.
 Åhrström, S., Garfware.
 Öqvist, N. U., Öfverjägare.

Pite Stad.

Ordförande.

Rydstedt, G., Öfverjägare.

Bedomöter.

Piteå.

Bergström, C., Garfware.
 Brännström, N., Snickare.
 Clementioff, S. G., Postmästare, Kapten, R. S. D.
 Dahl, G., Auditor, R. W. D.
 Dynesius, A. M., Sjökapten.
 Ekman, G., Apothekare.
 Elfgren, C., v. Consul och Handlande.
 Engman, A. S., v. Consul och Handlande.
 Falc, G., Handlande.
 Halleen, S., f. d. Landskamr., Tullförwre, R. N. D.
 Häggström, G., Tulluppsyningsman.
 Lindfors, S., Löjtnant.
 Lundberg, A., Handlande.
 Lundström, A., v. Rektor.
 Nordström, S. G., Handlande.
 Nyman, C. E., Rådman.
 Ringius, E. A., Telegrafkommisarie.
 Ulander, A. P., Handlande.
 Ulander, E., v. Kollega.
 Wallmark, E., Byggmästare.
 Winroth, C. E., v. Consul och Handlande.

Haparanda Stad och Neder-Torne Socken.

Ordförande.

Burman, G. D., Telegrafassistent.

Bedomöter.

Haparanda.

Åsplund, C., Handlande, R. W. D.
 Bellman, G. W., Telegrafdirektör, Löjtnant.
 Burman, G. E., Kyrkoherde.
 Bostrom, S. D., Handlande.
 Gellerstedt, G. W., Rektor.
 Grape, S., Kollega.

Haparanda.	Grape, Th., Telegrafassistent.
	Hackzell, J. W., Ingeniör.
	Hertzman, W., Handlande.
	Helmström, Sör., Garfware.
	Kroot, A., Tullförwaltare.
	Lindh, J. W., v. Consul.
	Pipou, J., Magister.
	Pipou, C., Ingeniör.
	Stenberg, C., Handlande.
Mattila.	Stenberg, C. C., Häradsbörding.
Haparanda.	Strömberg, J., Färgerifabrikör.
	Wallin, A. K., Kronofogde och vice Häradsbörding.
	Wennerström, N., v. Consul och Handlande.
	Westergren, C., Handlande.
	Wretholm, C. J., Doktor.
	Zachrisson, Abr., Handlande.
Bojakala.	Zachrisson, A., Handlande.
Haparanda.	Öhrling, C., Handlande.

Pite Socken.

Ordförande.

Rosforb.	Ulfhjelm, C., Disponent.
----------	--------------------------

Ledamöter.

Blåsmark.	Andersson, J., Hemmansegare.
Lillpite.	Andersson, A., Häradsdomare.
Framnäs.	Berglund, J., Hemmansegare.
Långnäs.	Berg, J., Rättare.
Byn.	Bäckman, A., Kyrkward.
Kafnäs.	Bäckman, D., Hemmansegare.
Pitholm.	Bäckström, A., f. Riksdagsman.
Tefre.	Cederlund, A., Hemmansegare.
Blåsmark.	Dahlbäck, J., Hemmansegare.
Långnäs.	Danielsson, A., Hemmansegare.
Böhle.	Danielsson, D. G., Råmdeman.
Tefre.	Degerman, Brukspatron.
Glisbyn.	Engelmark, B., Handlande.
Dijebyn.	Eriksson, N. A., Hemmansegare.
Bergswiken.	Eriksson, C., Råmdeman.
Pitholm.	Eriksson, Erik, Hemmansegare.
Böhle.	Eriksson, J. G., Hemmansegare.
Långträff.	Ersson, J., Hemmansegare.

Dijebyn.	Hedqvist, C. A., Handlande.
Böhle.	Hedqvist, C. K., Hemmansegare.
Sjulsnäs.	Hellgren, L., Råmdeman.
Böhle.	Helmgren, D. E., Hemmansegare.
Swensbyn.	Holmgren, J., Hemmansegare.
Borgforb.	Häggström, N. T., Inspektör.
Hortlar.	Höglund, D., Hemmansegare.
Pitholm.	Jensson, Sam., Hemmansegare.
Böhle.	Jonsen, Er., Hemmansegare.
Pitholm.	Johansson, J., Råmdeman.
Sjulsnäs.	Larsson, C. J., Hemmansegare.
Hortlar.	Lindqvist, Mönsterfrisware.
	Lindqvist, A., Hemmansegare.
	Lindqvist, J., Hemmansegare.
	Lindqvist, D., Råmdeman.
Håfånsön.	Lundberg, L., Handlande.
Glisbyn.	Lundberg, J. E., Hemmansegare.
Håfånsön.	Lundström, A., Hemmansegare.
Lillpite.	Lundberg, L. S., Inspektör.
Rosforb.	Lindqvist, J., Hemmansegare.
Roswik.	Markström, C. A., Handlande.
Storforb.	Marklund, G., Hemmansegare.
Rybyn.	Marklund, D., Hemmansegare.
Sjulsmark.	Nilsson, D., Kyrkward.
Dijebyn.	Nilsson, J., Hemmansegare.
Himmingsmark.	Nilsson, C., Hemmansegare.
Swensbyn.	Nordgren, N. P., Hemmansegare.
Böhle.	Olofsson, D. (unga), Hemmansegare.
Lillpite.	Olofsson, A., Hemmansegare.
Pitholm.	Olofsson, D., Hemmansegare.
Sjulsmark.	Olofsson, L., Hemmansegare.
Sifforb.	Pehrsson, A., Postförare.
Dijebyn.	Pehrsson, A., Hemmansegare.
Öfra byn.	Risberg, J., Hemmansegare.
Lillpite.	Rönquist, J., Hemmansegare.
Grundafwan.	Sandqvist, C., Gästgäware.
Roswik.	Sandman, J., Häradsstrifware.
Framnäs.	Sandström, J. E., Ingeniör.
Dijebyn.	Stjerneberg, P. L., Doktor, Prost och Kyrkoherde, L. W. D.
Hortlar.	Sundström, D., Hemmansegare.
Kafnäs.	Sundström, A., Hemmansegare.
	Sjölund, J., Hemmansegare.
Sifforb.	Swensson, D., Hemmansegare.

Böble.	Swensson, S., Hemmansegare.
Dijebyn.	Törnsten, A., Major, R. S. D.
	Walter von, C. L., Kronolänsman.
Hertlar.	Wallmark, E. A., Regementskrifware, R. B. D.
Dijebyn.	Witström, C. D., Kronolänsman.
Tefre.	Oberg, O. A. son, Hemmansegare.
Elfsbyn.	Ohberg, S., Handlande.
Tefre.	Ohman, S., Hemmansegare.
Swensbyn.	Ohman, S. Sw:son, Hemmansegare.

Neder-Eule Socken.

Ordförande.

Stedsen, A. A., Komminister.

Bedomöter.

Aswa.	Almqvist, Hemmansegare.
Gäddwif.	Andersson, N. P., Hemmansegare.
Sundem.	Andersson, S., Nämndeman.
	Andersson, N. A., Hemmansegare.
Aswa.	Andersson, G. C., Hemmansegare.
	Andersson, A., Hemmansegare.
	Andersson, A. P., Hemmansegare.
Björshbyn.	Bergström, H. T., Hemmansegare.
Sunderbyn.	Bergström, H. T., Hemmansegare.
Rutwif.	Bergström, C. A. son, Hemmansegare.
G:la Staden.	Bostrom, E. D., Häradsbörfding, R. A. D.
	Bostrom, W., Ingeniör.
	Bostrom, D. S., v. Pastor.
Pehrson.	Boman, N., Nämndeman.
Sunderbyn.	Brännström, P. A., Ingeniör.
G:la Staden.	Curtelius, D., Kronolänsman.
Aswa.	Ersson, J. C., Hemmansegare.
Björshbyn.	Eriksson, G. F., Nämndeman.
Ernäs.	Englund, E. P., Hemmansegare.
G:la Staden.	Engström, J., Brännmästare.
Westmark.	Ersson, N., Hemmansegare.
Aswa.	Engwist, Hemmansegare.
Björshbyn.	Engwist, N. P., Hemmansegare.
Aswa.	Fabricius, f. Nämndeman.
	Fogelmark, S. A., Direktör.
G:la Staden.	Genberg, Y. A., v. Häradsbörfding.
	Genberg, D., Med. Doktor.
Pehrson.	Hedström, P., Fabrikör.

G:la Staden.	Hjertstedt, Gästgifsware.
Aswa.	Holmgren, D., Rättare.
Sunderbyn.	Helm, Fahnjunkare.
Gustafsfrid.	Hellström, C. G. T., Ingeniör.
Sunderbyn.	Hellström, E., Ingeniör.
	Holmström, C. W., Löjtnant.
Aswa.	Stafson, S., Hemmansegare.
Sunderbyn.	Jacobsen, J. D., Länshjurläkare.
Bensbyn.	Jacobsen, H., Hemmansegare.
Ahlwif.	Johansson, D., "
	Jönsson, D., "
Aswa.	Larsson, E. P., Nämndeman.
Börjelslandet.	Lindgren, O. son, J. F., Handlande.
Sunderbyn.	Lindström, A. J., f. Handlande.
Gäddwif.	Lindström, N., f. Nämndeman.
Antnäs.	Miltopée, Edw., Hemmansegare.
Ahlwif.	Milsson, O., "
Börjelslandet.	Milsson, N., "
G:la Staden.	Melsson, D., Handlande.
Sunderbyn.	Milsson, E., Hemmansegare.
	Nordwall, J., "
Ahlwif.	Nordström, N. P., Hemmansegare.
Björshbyn.	Nordberg, S., Ingeniör.
Ernäs.	Nordström, E., Gästgifsware.
G:la Staden.	Nyström, Garfware.
Selet.	Nyström, Inspektör.
Börjelslandet.	Näswall, Nämndeman.
Pehrson.	Olofsson, N., Hemmansegare.
Rutwif.	Petersson, E. P., "
G:la Staden.	Rutqvist, J. P., Skollärare.
Sunderbyn.	Rutqvist, H. P., Handlande.
Rutwif.	Ruuth, E., Ingeniör.
Sandön.	Sandberg, J. J., Hemmansegare.
Aswa.	Sandstedt, J. F., Direktör.
G:la Staden.	Segergren, A. W., Hemmansegare.
Erikberg.	Selling, Th., Ingeniör.
Sandön.	Sundström, S., Hemmansegare.
G:la Staden.	Swenonius, D. W., Ekonomi-Direktör.
Eulegård.	Ström, N. B., Major, R. S. D.
Pehrson.	Sundqvist, H. P., Hemmansegare
Ahlwif.	Turdsjell, J. C., "
Elfsberg.	Walldenström, N., Ingeniör.
Sunderbyn.	Wallmark, J. C., Löjtnant.
Gäddwif.	Witström, C. C., Gästgifsware.

G:la Staden.	Witström, Fridolf, Herr.
Pehrson.	Obom, H., Riksdagsman.
Skullen.	Dqvist, C., Fabrikör.
Sunderbyn.	Oblund, D., Ingeniör.

Öfwer-Lule Socken.

Ordförande.

Boden.	Lindgren, R., Skollärare.
--------	---------------------------

Ledamöter.

Ljuså.	Amnén, A., Inspektör.
Brobyn.	Backman, D. J., Råmndeman.
Bodträskfors.	Bergman, G. D., Löjtnant.
Säfwast.	Bergdahl, R., Häradsdomare.
Heden.	Blomqvist, J. J., Hemmansegare.
Boden.	Ekman, S. J., Postförwaltare.
Swartbyn.	Ersson, D., Tolfman.
Buddbyn.	Ersson, G., Råmndeman.
Swartbjörshyn.	Ersson, J., Hemmansegare.
Boden.	Forsberg, B. jr., Handlande.
Bredåker.	Gellerstedt, G. P., Kyrkoherde.
Harads.	Hansson, R. L., Hemmansegare.
Heden.	Harlin, H. J., "
Swartlå.	Holmström, H. P., "
Boden.	Hjortsberg, Inspektör.
Kroksfors.	Hällgren, J., Landthandlande.
Buddbyn.	Johansson, J., Inspektör.
	Johansson, R., Tolfman.
	Johansson, J., unga, Hemmansegare.
Boden.	Johansson, D. G., "
Unbyn.	Johansson, A., "
Heden.	Sönsson, J., "
Boden.	Landelius, Doktor.
Holmsfors.	Lindgren, G., Hemmansegare.
Abstråst.	Lindgren, J., Inspektör.
Bredåker.	Lindgren, J., Hemmansegare.
Boden.	Mattson, R. P., "
Ljuså.	Meyer, Apothekare.
Heden.	Müller, A., Inspektör.
Wibbyn.	Nilsson, J., Hemmansegare.
Wittjersf.	Nilsson, R. P., "
Kluså.	Nordling, A., Tolfman.
	Nordström, J., Hemmansegare.

Harads.	Nordqvist, Hemmansegare.
Swartbjörshyn.	Nordlund, J. G., Hemmansegare.
Unbyn.	Nordström, P., "
Heden.	Nyberg, R. D., "
Buddbyn.	Nyberg, J., "
Swartbyn.	Olsson, H. P., "
Unbyn.	Olofsson, R., "
Swartbjörshyn.	Olofsson, R. P., "
Boden.	Pettersson, J. G., "
Swartbyn.	Pettersson, J. P., Kyrkewård.
Wibbyn.	Pettersson, H. P., Hemmansegare.
Buddbyn.	Rutqvist, J. A., "
Skogsån.	Schlytern, C. D., Sägwerksegare.
Boden.	Schönfeldt, Komminister.
Swartbjörshyn.	Strandberg, R. P., Hemmansegare.
Statamark.	Sundqvist, G. J., "
Brobyn.	Söderström, J., "
Säfwast.	Wallin, L., "
Ljuså.	Witström, G. W., Landthandlande.
Amnén.	Westberg, P. G., Direktör.
Swartbyn.	Zellberg, G., Snickare.
Boden.	Öhrman, H. D., Kronolånsman.
Swartbyn.	Öhrling, H. P., Hemmansegare.
Swartlå.	Österberg, L., Inspektör.
Bredåker.	Öström, R. P., Hemmansegare.
Boden.	Dqvist, G., Kronofogde.
	Dqvist, G., Ingeniör.

Råne Socken.

Ordförande.

Rånbyn.	Bergmark, G. D., Landsfiskal.
---------	-------------------------------

Ledamöter.

Melderstein.	Berg, Rättare.
Rånbyn.	Bergner, G. J., Andre Landtmätare.
	Dahlberg, J., Kyrkoherde.
	Edén, R., Komminister.
Prestholm.	Ekstedt, Kronofogde.
Rånbyn.	Forsberg, J., Hemmansegare.
	Grape, R. J., Råkten, R. E. D.
Hwitån.	Groth, L. H., Råmndeman.
Niemisel.	Grellson, L., Hemmansegare.
Rånbyn.	Gyllengabm, J., Handlande.

Rånbyn.	Holmgren, S. G., Inspektör.
Hvitån.	Holmqvist, A., Hemmansegare.
	Hvitström, S., "
Rånbyn.	Häggström, A., Inspektör.
Böble.	Höglin, S., Hemmansegare.
Semtön.	Jakobsen, G., "
Degerfel.	Johansson, A., "
Prestholm.	Johansson, S., "
Låbbyn.	Lampa, P. G., Inspektör.
Mjösjerden.	Lindström, E. G., Hemmansegare.
Böble.	Lundberg, E. H., "
Drrbyn.	Löfgren, S., "
Prestholm.	Löfgren, A., "
Rånbyn.	Löfgren, P., Handlande.
Drrbyn	Moosberg, E. L., Hemmansegare.
	Moosberg, Em., "
Rånbyn.	Moosberg, Fr., Handlande.
Drrbyn.	Paulin, E. H., Hemmansegare.
Prestholm.	Paulin, F., "
Drrbyn.	Paulin, S. P., "
Hvitån.	Pålsön, P., "
Strömsjund.	Rånlund, G., Landtingsman.
Rånbyn.	Salander, S., Handlande.
Melderstein.	Sjöstedt, A., Arrendator.
Semtön.	Sundin, A. H., Hemmansegare.
Böble.	Strand, S., Råmdeman.
Sundnäs.	Sundwall, S., Hemmansegare.
Prestholm.	Sundqvist, G., "
Rånbyn.	Tengman, G. S., Handlande.
Prestholm.	Thomén, S. P:son, Hemmansegare.
Semtön.	Öström, A. H., "

Neder-Kalix Socken.

Ordförande.

Kyrkostaden.	Hummel, D., Brukspatron.
--------------	--------------------------

Besamöter.

Kyrkostaden.	Andersson, A. G., Arrendator.
Innanbäcken.	Bergman, E. G., Löjtnant, Svärdsman.
Ytterbyn.	Bergström, D., Hemmansegare.
	Bergström, G. D., "
Näsbyn.	Bergmark, S., Handlande.
Kyrkostaden.	Bergsten, A. G., Häradsbörding.

Kyrkostaden.	Bergbohm, G. E., Inspektör.
	Brattberg, And., Herr.
	Brattberg, Axel, "
	Bäckman, W. D. A., Telegrafkommisarie.
	Bäckström, A., Handlande.
Näsbyn.	Englund, N. D., Hemmansegare.
Pålänge.	Englund, N. E., "
Björknäs.	Grape, S., Kapten.
Törefors.	Hampfeldt, H., Brukspatron.
Kyrkostaden.	Holmgren, A., Handlande.
	Holmgren, Aug. Herr.
Nöfs.	Horney, G., Postmästare.
Kyrkostaden.	Häggström, E. N., Skollärare.
Innanbäcken.	Jacobsen, Jac., Hemmansegare.
Sifnäs.	Lindgren, Joh., "
Nöfs.	Lindgren, G., "
Björkfors.	Lundström, A., Rättare.
Gammelgården.	Rutberg, S., Löjtnant.
Kyrkostaden.	Ström, D. H., Apotekare.
Ytterbyn.	Sjöström, G., Hemmansegare.
Nöfs.	Stenström, S. B., Apotekare.
Kyrkostaden.	Swanberg, P. A., Herr.
	Sällström, S., Handlande.
	Tyselius, Edw., Doktor.
Nöfs.	Ullberg, S., Tullinspektör.
Kyrkostaden.	Wallgren, A., Repslagare.
	Wislund, D., v. Kontraktsprest.
	Åberg, N. G., Sjerdingman.
	Östman, A. F., Handlande.

Öfver-Kalix Socken.

Ordförande.

Norjinius, Kyrkoherde, Hufpredikant.

Besamöter.

Bränna.	Björklingsen, G., Handlande.
	Brännwall, Hemmansegare.
Heden.	Brännwall, N. P., Hemmansegare.
Swedjan.	Engström E., "
Swarthbyn.	Ersson D., "
	Granström, E., Råmdeman.
Nödupp.	Grundén, G. G., Sägwerksegare.
Bränna.	Hansen, N. P., Hemmansegare.

Wännäs.	Hendriksön, Jacob, Hemmansegare.
Landsjerf.	Jönsson, C., "
Mikajersf.	Varsson, L., "
Gultet.	Milsson, L. H., "
Wännäs.	Milsson, M. P., "
Bränna.	Sundell, C. D., Komminister.

Carl Gustafs Socken.

Ordförande.

Grape, Is., Kyrkoherde.

Ledamöter.

Kuckola.	Amundi, J., Hemmansegare.
Lappträsk.	Beraman, Nisto J., Hemmansegare.
Karungi.	Bucht, J. P., "
Kuckola.	Franki, H., "
Karhuvaara.	Hendriksön, H., "
Karungi.	Kynylä, "
Korpikylä.	Strand, J. H., "
	Tuohela, J., "
Karesjoki.	Wälkoffti, Pehr, Milsson, Hemmansegare.
Korpikylä.	Mija, P., Hemmansegare.

Öfwer-Torne Socken.

Ordförande.

Bergdahl, C. M., Landsfiskal.

Ledamöter.

Matarengi.	Asp, C., Handlande.
Wittjaniemi.	Burman, C., Kronofogde.
Matarengi.	Bucht J. W., Prest.
	Hadjell, H. W., Kronofogde.
	Lindroth, C., Handlande.
	Nyman, P. M., Handlande.
	Sandqwist, M. P., Kyrkward.
Korpilombola.	Stenberg, C. A., Komminister.
Matarengi.	Torneus, J., Håradshemmansegare.

Pajala Socken.

Ordförande.

Kengis	Sohlberg, C. J., Brutspatron
--------	------------------------------

Ledamöter.

Kierisvaara.	Alatalo, D. J:son, Hemmansegare.
Johopietti.	Are, G. J:son, Gästgifsware.
Kengis.	Bergström, J., Hemmansegare.
Muoniowaara.	Korsström, B., Handlande.
Pajala.	Lasju, J. Hansson, Hemmansegare.
	Lestadius, L. W., Handlande.
	Lidström, J., Kronolänsman.
	Pajala, J. H:son, Hemmansegare.
	Pajala, H., "
	Pellisa, H., Gästgifsware.
	Stenberg, L., Pastor.
	Tornberg, Klockare.

Arjeplougs Lappmark.

Ordförande.

Winnberg, Th., Kyrkoherde.

Ledamöter.

Rackund.	Carlberg, J. U., Kyrkward.
	Hjellström, A. L., Handlande.
	Holmström, J., Kronolänsman.
Keroqweik.	Olofsen, D., Håradshemmansegare.
Rackund.	Sundström, J., Nämndeman.
Båtjaur.	Wallström, J., Kronohemmansegare.

Arwidsjaur's Lappmark.

Ordförande.

Skarin, J., Kronolänsman.

Ledamöter.

Lappträsk.	Arwius, L., Kronohemmansegare.
Glommerträsk.	Engelmark, J. G.
Lappträsk.	Hjellström, C. M., v. Pastor.
Boksele.	Granberg, J. A., Hemmansegare.
Malå.	Holmlund, L., Handlande.
Bachtjaur.	Lingström, C. G., Kronohemmansegare.
Bräntträsk.	Lundmark, P. C., "
Malå.	Mörtzell, J., Skollärare.
Järträsk.	Nenström, P. A:son, Kronohemmansegare.
Lainejaur.	Sjöström, A. G., Hemmansegare.
Boksele.	Öström, A. L., Handlande.

Enontekiö Lappmark.**Ordförande.**

Curtellus, J. D., Kyrkoherde.

Ledamöter.

Karesuando. Hackzell, G. S., Kronolänsman.
Maunu. Grape, J., Klockare och Hemmansegare.
Sawisemutka. Naatamaa, J., Kateket.

Juckasjärvi Lappmark.

Sappero. Læstadius, N., Kronolänsman.

Jockmocks Lappmark.**Ordförande.**

Allenius, J. E., f. d. Kronolänsman.

Ledamöter.

Norrwik. Berlin, M. T., Kateket.
Pajerim. Boqvist, E. A., Frälshemmansåbo.
Gritsjen, Er Ol., Nybyggare.
Kerfman, E., J., Landthandlande.
Mannberg, D. S., Distningsförmän.
Dwidjeck. Mannberg, J. D., Klockare.
Tjomotis. Nordlund, N. S., Nybyggare.
Wuollerim. Sandqvist, J.,
Westerlund, G., Kyrkoherde.
Westerlund, E. A., Kronolänsman.
Mattisudden. Westerlund, J. E., Nybyggare.

Gelliwara Lappmark.**Ordförande.**

Silfwerbrand, Th., Kronolänsman.

Ledamöter.

Ullatis. Appelqvist, Skollärare.
Engelmark, J., Pastor.
Landström, G., Nybyggare.
Pehrsson, P., Nämndeman.
Söderberg, Klockare.
Hakkas. Åström, J. J., Tingstelt.

Rättelser.

Sid.	7	rad.	3	uppiir.	står:	afslagna,	läs:	anslagna
"	16	"	15	"	"	anföras,	"	anföras
"	"	"	19	"	"	årsafgiften	"	årsafgifter
"	30	"	7	nedifr.	"	jord	"	irö
"	31	"	12	uppiir.	"	röta sig	"	rota sig
"	"	"	15	"	"	den,	"	den,
"	36	"	17	nedifr.	"	utöjwa	"	utöjwer
"	39	"	18	uppiir.	"	wara,	"	wård,
"	40	"	15	nedifr.	"	stiftad.	"	ostiftad.
"	43	"	3	uppiir.	"	om den så	"	som den
"	46	"	11	"	"	deråt,	"	åt stogshushållning,
"	"	"	12	"	"	öfre	"	nedre
"	58	"	14	"	"	inom sig utfägo	"	hwardera uppgaf
"	70	"	8	"	"	af en broschyr, — att	"	af en broschyr, föreflog att
"	75	"	4	"	"	understödja utflyttare,	"	uppmuntra odlare,
"	"	"	5 o. 6	"	"	förtjent af sådant understöd. Talaren hade sig bekant	"	förtjente af sådane premier. Hos tal. hade anmält,
"	"	"	10	"	"	något understöd.	"	någon belöning.
"	76	"	8	tillägges	"	efter "mening" följ.: m. fl.	"	åberopande praxis.

Norrbottens Län

Kongl. Hushållnings-Sällskaps

Handlingar.

Luleå, 1867.
Aktie-Bolagets Tryckeri.

Protokoll, hållet wid Norrbottens
Läns Hushållnings-Sällskaps sam-
manträde å K. M. Befallningshaf-
wandes sessionsrum i Ule den 28
Jan. 1867.

Närvarande: Ordförande: vice Ordföranden herr
Landssekreteraren och Riddaren A. M. Euren;
hrr kapten N. Schouh, förste landtmätaren S.
G. Nyström, lektor G. Glowson, löjtnanterne
H. Widmark och G. D. Bergman, brukspatro-
nerne D. Hummel och Edw. Nilshjelm, v. pastor
A. A. Stedfén, ingenjörerne P. A. Brännström
och L. Salling, handlandena D. D. Sundberg,
Ol. Nilsson, S. M. Finell och H. P. Rut-
qwist, stadskassören G. A. Rydberg, hemmans-
egarne N. P. Engwist, Lars Petter Larsson,
Erik Pettersson m. fl. samt undertecknad, som
förde protokollet.

§ 1.

G. D. Sedan mötet af hr Ordföranden blifwit
öppnadt, skreds till wal af nya ledamöter, hwarwid
följande inwaldes:

i Ule: landtränkmästaren Frith. Waldenström och magister
B. Holm,

Neder-Ule: notarien D. Rutbäck och hemmansägaren Nils
Anton Fabricius,

Pite socken: jordbrukaren Hinrichs och inspektoren Nyström, Alter,
Haparanda: telegrafkommisariern S. Lundgren och öfveruppsyningsmannen G. Lundström,
Nåne: inspektoren G. S. Ljungberg, Nånbyn; och hemmansegaren Anders Öström, Öhn,
Gelliwara: pastor Stenberg och fogsuppsyningsman L. Engelmars.

§ 2.

Till ledamöter i Förvaltnings-Utskottet invaldes handlanden D. D. Sundberg och hemmansegaren M. P. Enqvist i Björnsbyn.

§ 3.

Till Ordförande i Öfver-Kalix och Öfver-Torneo Hushålls-Gillen valdes hrr bruksinspektoren B. Krook och postexpeditören M. Montell, samt till Ordförande i Neder-Lule Gille hr länssjursläkaren S. D. Jacobson.

§ 4.

Närefter föredrogs sekreterarens berättelse för år 1866, som var af följande lydelse:

Berättelse till Norrbottens Låns Hushållnings-Sällskap för år 1866, wid des Allmänna sammanträde d. 28 Januari 1867.

I öfverensstämmelse med detta Sällskaps ändamål och med föremålet för des ledamöters verksamhet har det varit wanligt att börja den i Sällskapets Stadgar föreskrifna årsberättelsen med en öfversigt af temperaturförhållandena under året och af årsvärdet, som i wäsentlig mån af de förra år beroende. Denna öfversigt måste denna gång bli mindre fullständig, emedan Sällskapets ordinarie ordförande, hr landshöfding Bergman, hwilken wi hittills haft att tacka för de deruti meddelade uppgifter, varit genom bortowaro från länet under en stor del af sommaren förhindrad att göra de observationer, som legat till grund för wäderleksöfversigten. Wi begagna oss därför i stället af de meteorologiska iakttagelser, som återfinnas i berättelser från hushållsgillena, och hwilka icke kunna i så synnerligt hög grad af-

wisa från förhållandena härstädes. Ordföranden i Haparanda Gille anför följande intressanta iakttagelse: "Af de meteorologiska observationer, hwilka under en följd af 3-ne årtionden blifwit gjorda på en icke långt från Haparanda aflägen ort, har det wifit sig, att medeltemperaturen för året wanligen är densamma under alla år. Om därför någon gång inträffar, att vintern utmärker sig genom sträng och ihållande köld, så är den påföljande sommaren mycket varm, och tvärtom." Sistförflutna vinter kan knapt sägas hafwa tagit sin början förrän i Januari, men våren war så mycket långvarigare. Nederbörden war under sommars början otillräcklig för att upplösa kälen, hwarigenom werkligheten föredde ett ytterst twinande lif. Lyckligtwis utmärkte sig eftersommaren genom en owanligt jemn värme och framför allt genom en oerhörd nederbörd. Denna har säkerligen varit orsaken till det lyckliga förhållandet, att någon frost icke inträffade förrän i slutet af September och på vissa ställen icke förrän i Oktober. Ett för sådets mögnad så gynnsamt förhållande skulle äfwen hafwa framkallat de rikaste skördar, om nederbörden varit måttlig. Men wore wisjerligen på sträet swällande och sågo owanligt rika ut, men wid träskningen ha de besunnits gifwa mindre till spann. Någon anledning till flagan öfwer aflastningen torde dock icke på det hela skäligen böra föresinnas, emedan bestäffenheten varit god. Betänkligare är det med foder-tillgången. Höstörden har varit mycket otillfredsställande, och bristen på foder kommer otwifwelaktigt att för en lång tid hafwa genomgripande och menliga werkingar, som till en del redan låtit erfara sig. Den mängd af bostap som blifwit nedslagtad skall en gång ligga tungt på jordbrukarens ekonomi, och ur denna synpunkt kan man säga, att det sista året varit wida mer ogynnsamt för landtmannen, än flere af de föregående. När härtill kommer, att potatisen nästan öfwer allt i länet angripits af torröta, bidrager detta tänbart till förökande af bekymren.

Den ymniga nederbörden har varit hinderlig för slattern och på flera ställen nästan omöjliggjort bergning af lågländta ängar. Wi skulle därför nödgas såsom menlig uppfatta den, om wi bedömde förhållandena ur en inifrånare synpunkt. Wore wäderleken wid alla tider och alla lokaler sådan som landtmannen kunde önska den, skulle wisjerligen föga omtanke erfordras för jordbrukets skötsel och ringa farhågor föresinnas för en ogynsam skörd. Men naturens hushållning sker i stort; des lagar äro alltför allmängiltiga för

att vara afpassade efter små lokaliteters inskränkta intressen och människans egennyttiga beräkningar. Det skulle äfwen för människans både lekamliga och sedliga lif vara föga nyttigt, att icke jäga högst förderfligt, att utan möda se sina önskingar uppfylla. Lifwet är en hellosam strid, och om människan brukar sitt förstånd d. w. s. odlar det, skall hon gå segrande ur denna strid. "Tålmod öfvervinner berg." Och talmod och arbete är för jordbrukaren framför andre behöflige. I det wi tycka vara endt, böra wi således söka fördelar för oss. Huru många jordbrukare har icke klagat öfver en nederbörd, som hindrade sädden, hämmade den fulla utvecklingen af megnaden, öfversvämmade hans ängar, och inympade sjukdomsfröet i hans jordfrukter. Men om man icke alltför mycket mistager sig på naturens företeelser, skall denna nederbörd blifwa en källa till wälsignelse. Ordföranden i Pite hushållsgille framställer i sin årsberättelse en hypotes, som är mer än sannolik. Han anför att wid nedgräfning af en grindstolpe trenne stilda lager af kåle blifwit påträffade, och han drager deraf den slutsats, att under de trenne sista åren jorden ej någon sommars varit fri från kåle, hwilket torde så anses som en orsak till den tröghet, som under samma år wisat sig i wertligheten. Denna iakttagelse kan sannolikt winna bekräftelse äfwen från andra håll, och hwad är under sådana förhållanden lyckligare än just den nederbörd, hwaröfver många anser sig hafwa skäl till missnöje. Ty det myckna regnet måste hafwa upplöst kålen, och först sedan jorden blifwit befriad från dessa gördlar af is, kan man ega förhoppning om att fruktbarheten skall utvecklas och lifwet till fortgående fulländning swälla fram ur de moderliga stöte.

En annan naturföreteelse får wid detta tillfälle icke lemnas utan uppmärksamhet. Det är den ödeläggande storm, som i början af Oktober öfvergifte dessa såväl som flera andra trakter. Den är ihjinnerhet minnesvärd för den måttighet, hwarmed den bortspade hela skogar i detta län, och det kan icke förnekas, att den skada, som derigenom tillskyndats länets, wida öfvergåf våra förluster i minskad afkastning af jorden. Det är då äfwen i detta fall af nöden att tillse, huruvida wi på ett allmännyttigt sätt må kunna tillgodogöra oss alla dessa millioner nedslagna träd, som nu spärta skogarne och på många ställen göra dem otillgängliga.

Uti öfverfigten af de twänne föregående årens verksamhet har blifwit framhållet de stora fördelar för den jordbrukande klassen, som en mera allmän **linodling** skulle bereda

den samma. Sällskapet har äfwen sött uppmuntra hägen för odling af denna nyttiga kulturwert genom att anslå 300 r:dr till resekostnad för en person, som meddelade allmogen undervisning i linets behandling, och wid förra wintersammankträdet beslöts, att en linwerksbyggare skulle requireras från Gelfingland. Genom hr landshöfding Bergmans förjörg har äfwen en sådan, i sitt fack kunnig man, wid namn Jensen, under sommaren besökt länet, men utan att blifwa så mycket anlitad, som Sällskapets affigt med requisitionen jäterligen varit. Endast på twänne ställen hafwa linberedningswerk under Jensons ledning blifwit uppförda, nemligen i Nederkalix af brukspatron Hummel och på Rosfors af patron Ulfhjelm. I dessa trakter skall åtminstone ändamålet med Sällskapets uppoffringar med säkerhet winnas, och, ehuru det varit önskligt, att flere iocknar hade begagnat sig af tillfället att så ändamålsenliga linberedningswerk uppförde, kan man likwäl antaga, att sådana werk hädanefter kunna byggas i länet med ledning af de nu uppbyggda. Huruvida är emellertid underrättelsen om att linodlingen i vissa trakter af länet, t. ex. Nane omfattas med ett stigande intresse af allmogen.

Genom ett anslag af 100 r:dr till understöd för en mejerielew wid Ultuna har Sällskapet welat uppmuntra sökande till sådana platier, för att derigenom sprida en wälbehöflig kännedom i länet om förbättrade metoder wid tillwerkning af ost och smör, äfwenom om ladugårdsstötelsen. Detta anslag har dock hittills tyvärr icke tagits i anspråk. Under sista året hade wisjerligen en ansökan ingått till Ultuna, men owäntadt nog blef den ej bewiljad, ehuru den war warmt förordad af Förwaltnings-Utskottet med synnerligt afseende derpå, att sökanden war måttig både i wenska och finsta språken. Uti Styrelsen öfwer Ultuna detta oaktadt lemnat ansökan utan afseende torde ha härledt sig af sökandens ålder; hon war endast 17 år. Man kan likwäl icke nog fästa uppmärksamheten på wigten af detta medel att göra allmogen bekant med stötelsen och beredandet af ladugårdsalster, och hwar och en som nitälskar för denna mått-påliggande gren af landthushållningen borde känna sig uppfördad att verka för tillgången af sökande till mejerielewsplatier.

För att på öfwerlygelsens wäg inverka på allmogen samt meddela nyttiga råd och upplysningar i landtmannannäringsarnes bedrifwande beslöt Sällskapet redan för twänne år sedan att på sin bekostnad utgifwa en quartalskrift.

Detta har under sistförflutna år blifwit verkställt; men det torde kunna ifrågasättas, huruvida de för en sådan skrift erforderliga medel icke skulle kunna ännu bättre användas genom större inköp af utmärkta landbrukskrifter, hvarpå nu icke är någon brist. Professor Arrhenius har ju rikttat landbrukslitteraturen med de värdefullaste alster, framställda på ett enkelt och för alla lättfattligt språk. Vore det icke skäl uti att göra dem tillgängliga för länets jordbrukare? Förvaltnings-Utskottet har wisserligen requirerat 100 exemplar af trenne bland dessa småskrifter, men att detta antal är otillräckligt, är lätt insedt. Som de förra upplagorna af dessa skrifter äro utgångna och nya ännu icke hunnit utgifwas, har requiritionen hittills icke heller kunnat uppfyllas. En annan skrift, som tillwunnit sig ett owanligare intresse hos länets allmoge är H. Spaaks uppsats, benämnd Landbruk utan binäringar, hwaraf 200 exemplar hitkommit. Skriften är likwäl af det värde, att knappt någon enda jordegare i detta län borde wara i saknad af densamma, och det kan swärligen bestridas, att Sällskapet wida bättre skulle använda sina medel genom inköp af dessa skrifter, än genom fortsatt utgifwande af kwartalskriften.

I enlighet med Sällskapets beslut har Spaaks afhandling blifwit öfversatt på finska. Detta har verkställts utan anspråk på ersättning af hr kyrkoherden J. Grape i Carl Gustafs socken, men tryckningen deraf har icke hunnit afslutas, så att någon spridning af öfversättningen bland den finska allmogen i länet icke kunnat försigga.

Att uppmärksamheten på åtliga swampars användbarhet såsom födoämne börjar bli allmän icke blott i vårt land, utan äfwen i Finland, har man ett bewis deraf, att till hr landshöfding Bergman från sistnämnda land ankommit några exemplar af en derstädes på både finska och swenska utgifwen beskifning om åtliga swampar, af hwilka trogna afbildningar äro inhämtade i boken, som man naturligtwis kan föra ut med sig och af denna orsak äro mera användbara än Smitts itera planisch. Öfversändaren har anhållit att dessa exemplar måtte blifwa utdelade i länet. Ordföranden i Jockmocks Gille synes särskilt nitälska för denna saks framgång och hoppas på praktiskt wis kunna nedbryta de srankor, som fördom och okunnighet uppställt mot swamparnes användning till födoämne. Den tid skall nog komma, då denna junda, smakliga och näringsrika wext utgör en af de finaste och oumbärligaste rätter på vårt bord både i staden och på landet.

Som jordbruksväsendet intagit ett allt wigtigare rum i landets produktionsförmåga, så att export och import af spannmål åtminstone under gynsamare år icke blott uppwäga hwarandra, utan att balansen till och med sjunker till fördel för den förre, har man ansett af wigt, att det samma finge sina gemensamma föreningspunkter på samma gång som sina kraftiga målsmän. Detta ändamål har man ansett i någon men kunna winnas genom ett årligt sammankommande i Stockholm af delegerade från alla Hushållnings-Sällskap i riket. Det kan icke heller betwisas, att ett sådant landbruksutskotts önsfningar och förslag till jordbrukets fromma skulle hos Statsmakterna winna ett tillbörligt afseende, och Sällskapet har på mötet i Djebyn så mycket hellre biträdt den ursprungligen från Stockholms läns Hushållnings-Sällskap utgångna framställning härom som Norrbotten, till följd af sitt afslågsna läge, i annat fall har swårt att så sina behof behjertade och sina önsfningar uppfyllda. Huruvida något sådant allmänt landbruksutskott kommer till stånd, är emellertid ännu owist, emedan det är bekant, att icke alla Hushållnings-Sällskap welat biträda förslaget derom.

Ett oafwisligt steg till kännedomen om landets jordbruksförhållanden innefattas i den från regeringen utgångna anmodan till rikets Hushållnings-Sällskap att samla statistiska uppgifter inom deras resp. distrikt. Denna anmodan synes hafwa rönt stor beredwillighet från alla håll. Från Statistiska Centralbyrån utkommer nemligen jordbruksstatistik för det ena länet efter det andra. Snart återstår endast Norrbotten. Här tyckes det som skulle okunnighet eller fördom eller egenlytta lägga hinder i vägen för samlandet af dessa uppgifter. Det som är afsedt till jordbrukets janna nytta motarbetas af jordbrukarne sjelfwa under den eriftiga föreställningen, att åtgärden endast affer ett förökande af jordbrukets onera. Genom denna egenhet att lemna upplysningar blottställa sig emellertid länets jordbrukare för att icke komma i åtnjutande af de fördelar från statens sida, hwartill en noggrann kännedom om länets jordbruksförhållanden otwifwelaktigt skulle gifwa anledning. Det är i synnerhet Pite sockens allmoge, som från första stund sött afböja alla försök att insamla sådana uppgifter, och till följd af denna egenhet hafwa några statistiska uppgifter för år 1865 från detta län ännu icke kunnat ingå. Från Pite stad och Öfwer-Torneo socken saknas likaledes uppgifter, men det måste medgifwas, att från nästan alla andra Giller försports ett berömmvärdt nit för saken, och flere af Gilleras hrr Ord-

förande hafwa ädagalagt så stor egen nytta, att de icke debiterat Sällskapet för de kostnader, som med uppdraget varit förenade.

För att befördrå sparbankhet, som hittills "ingalunda synes vara något utmärkande drag i svenska folklynnets," hafwa sparbankerna ansetts som det verksamaste medlet; men då det visat sig, att Sverige ännu i detta hänseende står efter de flesta kulturländer i Europa, har Kongl. Maj:t, för att befördrå sparbanksväsendets utveckling, infordrat Hushållnings-Sällskapets underdåniga yttranden öfver ett af Chefen för Statistiska Centralbyrån framlagdt förslag, hvarigenom Hushållnings-Sällskapet skulle komma att utgöra en föreningspunkt för Sparbanksintresset, och har Förvaltnings-Utskottet, sedan vederbörande Sparbanksdirektioner blifwit hörde, afslutat det infordrade underdåniga utlåtandet till väsentlig del i öfverensstämmelse med nämnda förslag under förhoppning att dymedelst i widsträcktare mån än hittills kunna verka för sparbanksväsendets utbildning i länet.

Under flere år har man nästan med förjåran sett, huru inbyggarnes antal i länet oupphörligt tillwert, utan att några verkliga botemedel deremot blifwit använda. Såsom ett sådant har litväl med rätta blifwit uppgifwet inrättandet af jordtorp, och som bekant äro redan för länge sedan premier af Sällskapet anslagna till uppmuntran och underlåtande deraf, men hittills har ingen anmält sig till erhållande af något sådant premium. Detta oaktadt är det wißt, att jordtorp blifwit inrättade, men till huru otillräckligt antal erfor man på mötet i Djebyn, hwarest äfwen denna fråga berördes, genom det uppgifna förhållandet, att en samt i Pite socken finnas 1,007 inbyggarsfamiljer. Detta faktum är tillräckligt talande, för att fylla hwarje wän af Norrbottens utveckling med de allwarligaste bekymmer för dess framtid. Det kan vara nog att här endast i förbigående omnämna detta swåraste problem, emedan till det sammans lösning wid dagens diskussion nya materialier jäferligen blifwa framhållna.

De sednare årens sammarmöten hafwa varit synnerligen talrikt bewistade af allmoge, och mötet i Djebyn öfverträffade i detta hänseende de föregående. Intresset för det samma var till och med så stort, att allmogen derstädes lärde högligen önska dess snara förnyande. Utställiga wadra både redskap och djur woro wid mötet utställda, och nie pris till ett sammanlagdt belopp af 160 r:dr r:mt blefwe utdelade.

Som wantligt hafwa äfwen under förlidna år landtbruksingenjörerna varit flitigt anlitade. Hr Magnét, som en gång skall anses vara icke utan förtjenster om Norrbottens jordbruksförbättring och som i wäsentlig men bidragit till att göra våra sammarmöten lifliga och underwifande, har insändt berättelse öfver de verkställda agrenomiska undersökningarne i länet under året, hwaruti han förmåder sig hafwa besökt 30 förrättningsställen inom 6 socknar. Hårtill hade åtgått 98 rese- och förrättningsdagar. Derjemte hade till landtbruksstipendiaten J. N. Westström blifwit under hr Magnéts anwifning och answar öfwerlätna undersökningarne inom de 8 nordligaste socknarne, och har hr Westström under en tid af 4 månader besökt 40 förrättningsställen. Arbetena hafwa omfattat en areal af 49,138 qwadratreswar. "Wid handläggningen af dessa förrättningar — säger hr Magnét — hafwa de af länets landsting anställda 4 dikningsförmän deltagit hwar och en inom sina tilldelade distrikt, så att Mannberg biträdt wid arbetena inom Eule-, Holmström inom Pite-, Hellström inom Råne- och Kalix-, samt Wennberg inom fjunsocknarne, och hafwa de med det nit och intresse följt arbetenas gång, att de utan twifwel kunna blifwa till stor nytta för de af länets jordbrukare, som wilja använda deras biträde, antingen wid de större gräfningens arbetenas tillsyn och ordnande, eller oc till upprättande och utstakande af mindre odlings- och ängswattningsslägenheter."

Med dessa witsord till ledning, måne det skulle vara wälbetänkt af landstinget att indraga anslaget för dessa dikningsförmän?

De årliga uppförringar, som länets landtbrukskola fräfwat af Sällskapet kassa, påfalla naturligtwis en närmare redogörelse för skolans förvaltning, och återfinnes den samma i den af föreståndaren afgifna berättelse till Kongl. Landtbruks-Akademien och Förvaltnings-Komité, som blifwit intagen i Sällskapet's quartalskrift.

Det är på tiden, att frukterna af dessa uppförringar blifwa synliga, ty Sällskapet's verksamhet har under en följd af år varit i betänkelig grad hämmad genom ansträngningarne att uppehålla skolan, och äfwen för förlidna år stannar skolan i skuld till Sällskapet. Utan att i någon mån dermed nuwarande föreståndarens förtjenster om den samma förringas, måste man beklaga, att länets befolkning ännu icke fattat så mycket förtroende till skolan, att frilärningar till fullt antal kunnat rekryteras från detta län, utan blifwit tagna till största delen från Semtland. Länet skulle således icke

kunna draga någon direkt nytta af skolan, om icke några af de utgående lärningarne komma att besätta sig härstädes. Emellertid måste det erkännas, att detta beklagliga förhållande är att tillskrifwa innewanarne sjelfwa, då de icke för sina söner wilja tillgodogöra sig det gynsamma tillfälle, som erbjuder sig till fri undervisning, fritt kosthåll och derjemte till kontant understöd under lärotiden. Det är icke på många ställen man erbjudes betalning, om man vill underkasta sig att blifwa bibringad litet mer wetande än det man redan besitter, och ännu sällsyntare torde vara, att ett så uppoffrande och wälwilligt anbud försmås. Allmogem har dock icke kunnat undwika alla goda inverkningar af skolan. Påfallande äro redan de förbättringar i jordens upptagande och bruk, i återbruksredskaper samt i ladugårdsprodukters skötande, som skolans exempel der och hwar framkallat. Här i orten måste man dock arbeta med tålmod på framstegen, ty här saknas medverkande föredömen från större wälförda landtgårdar.

Wid flere tillfällen har Sällskapet sökt verka för fiske-
ling i länets strömdrag, och som twänne personer, en från Haparanda och en från Pite, haft tillfälle att genomgå en praktisk kurs deruti, har man med skäl kunnat förwänta något resultat af deras derunder inhemtade insigter. Från Pite har likwäl ingenting afhört, och från Haparanda har tywärr frukten af den laxodlingsanstalt, som sistlidne höst i Torneo-
elf anlades, blifwit omintetgjord genom stöld af de i sumpen förvarade afwelslaxarne. Ordföranden i Gillet, som uti årsberättelsen omnämner denna straffwärda förbrytelse, anför derjemte, att anledning förefunnos till den förmodan, att någon som varit ute på ljustring påträffat sumpen, hwari-
genom det ena lagbrottet ledt till det andra. Ty som be-
tant finnes förbud mot ljustring, och detta förbud är belagdt med högt vite. Detta slags fiske lärer likwäl öfwas alldeles oförhynt af det skäl, att ingen beifrar öföget. I England och Frankrike, hwilka länders befolkning så wäl som lagstif-
tare wetat till des hela widd uppskatta wigten af det nä-
ringslif, för hwilket strömdragen äro ett wikt, skulle säker-
ligen icke dylika förbrytelser hafwa undgått sitt wälförtjenta straff, men i vårt land, mot hwilket naturen i detta fall
warit synnerligen gismild, har man ännu icke lärt sig inse
de skäl till tacksamhet, som häruti förefinnas. Genom det
utrottningskrig, som så länge blifwit fördt mot fisken, syn-
nerligast wid des lektid, hafwa följderna redan wijat sig i
förjämradt fiske, och den tid skall nog komma, då wi nödgas

göra ansträngningar för att återwinna hwad wi förlorat. Må wi blott undertiden icke göra oss skyldiga till den syn-
den, att klaga öfwer dåligt fiske, ty detta är vår egen skuld. Wattnet företer en fruktjamhet som för oss är ofattlig, och
wi behöfwa blott låta på wisja tider des lif i fred lefa sig
fram, för att aldrig vara i jäfnad af denna slags föda. Genom den tillfälligheten, att Torneo elf steg owanligt högt
wid laxens lektid, och hwilket lade hinder i wägen för allt
slags fiske, lärer man med wisshet kunna antaga, att laxar-
nes antal betydligt tillwert, så att — säger gillet's ordfö-
rande — laxodlingen i Torneo elf ändock på sätt och wis-
tan anses hafwa lyckats.

Den alltmer betungade fattigwården föranledde Sällska-
pet för ett år sedan till det beslutet, att utfästa ett premium
å 200 rdr:mt för den skrift, som på bästa sätt löste frå-
gan om fattigwårdens ändamålsenliga ordnande, och öfwer-
lemnade Sällskapet till Förvaltnings-Utskottet att formulera
prisämnet. Det erhöill följande lydelse: "Hwilka åtgärder egna
sig förnämligast att, antingen län-, kommun- eller fredsvis,
eller annorledes, widtagas till minskning i fattigas antal, och
huru böra och kunna sådana åtgärder praktiskt utföras?"
samt "Huru bör fattigwården, jemwäl med afseende på före-
nämnde slags områdesindelning, enligt gällande förordnin-
gar ordnas, för att på samma gång så i sedligt som mate-
rielt hänseende gifwa de behöfwande den bästa och ändamåls-
enligaste hjälpen, och tillika för de understödsöfwas göra
börda af fattigwården så litet tryckande som möjligt?" Med
anledning af dettas kungörande hafwa twänne prisöfwas
anmält sig, och komma deras uppsatser att i dag underställas
Sällskapets pröfning.

De åtgärder, som af Förvaltnings-Utskottet blifwit wid-
tagna för att i des mon befordra framkallandet af en indu-
stri, som wore för länet en af de naturligaste och en af de
wigtigaste, nemligen tillgodogörandet af rötter och tallstubb-
bar, äro följande: För mer än ett år sedan började både
Förvaltnings-Utskottet och enskilda att fästa uppmärksamheten
wid denna sak, och de upplysningar, som meddelades i en
finst landtbrukstidning eggade till föröf att erhålla ännu
beständare uppgifter. När slutligen en enskilt motionär på
mötet i Djebyn föreslog, att Sällskapet skulle widtaga några
åtgärder för ordnandet af denna angelägenhet, och Förwalt-
nings-Utskottet fick sig uppdraget att till nästa möte inkom-
ma med förslag härutiinnan, antog frågan en ännu bestäm-
dare form. Genom hr landssekreteraren Curén har från

sekreteraren i Gefleborgs läns Hushållnings-Sällskap åtskilliga upplysningar erhållits om en i Helsingland anlagd fabrik för terpentinerberedning, och Förvaltnings-Utskottet har desutom vänt sig till K. Patriotiska Sällskapet med anhållan om upplysningar, men swaret, som först för ett par dagar sedan anlände, innehöll blott, att Patriotiska Sällskapet hade med reseunderstöd försett en hr Thornblad för att i Norge inhämta kännedom om der använda metoder för tjärn- och trädjöljebereidning, men hade hr Thornblads redogörelse ännu icke till Sällskapet inkommit, hwaremot Patriotiska Sällskapet öfverlemnade ett af K. Landtbruks-Akademien's Förvaltnings-Komite utfärdadt Cirkulär till K. M. Befallningshafwande i länen, rörande tillfällen till erhållande af biträde af de uti Statens tjenst stående Underwisare uti, bland annat, kolning, bräntorfsberedning, tjärubräddning, terpentiner- och pottastberedning. Under tiden hade emellertid hr Ulfhjelrn på Rosfors, som länge intresserat sig för detta ämne, till Förvaltnings-Utskottet inkommit med en detaljerad beskrifning öfver terpentinerberedning af tallstubbbar, samt ritning öfver dertill erforderlige ugnar, jemte förslag öfver kostnaden för anläggning och drift, samt den beräknade behållningen af företaget.

Arbete och sparjamhet betinga hwarandra ömsesidigt. Den som arbetar träget har icke mycken tid öfrigt till förskörande af penningar. Dersöre finnes ingenting wigtigare, än att man litet hwar har nog lysselsättning. För landsbygdens befolkning faller detta sig swårt nog under de långa och mörka vinterqvällarne, såwida hon icke lägger sig winning om husflöjd. Denna har dock kommit något af sig i detta län på de sednare åren. Måhända är förhållandet likadant i flere andra län. Att afhjelpa denna brist är en lifsfråga. Slöjdföreningen har säkerligen så äfwen uppfattat saken, då den under året bildat en husflöjds-komite, för att genom densamma's försorg kunna få en åstädlig bild af swenska husflöjdens nuwarande ståndpunkt. Komitén har nemligen till alla Hush. Sällskap i riket utskändt formulär, upptagande alla slags ämnen för husflöjd till affalu. Dessa formulär hafwa af Förvaltnings-Utskottet blifwit utiända till hrr Ordförande i Gillena, och de fleste hafwa beswarat de i formulären framställda frågor, och det är med ett järfstilt intresse man har att motse resultatet af komiténs verksamhet.

Då mycket torde återstå att önska i fråga om många wanlottade barns uppföstran i länet, är det så mycket mera

hugnesamt att erfara, att det barnhem, som för något mer än ett år sedan bildades i Neder-Kalix, utwidgat sin verksamhet, så att antalet af flickor, som der njuta wård och undervisning, nu uppgå till tolf, och Gillets Ordförande uttalar förhoppning om barnhemmets fortfarande bistånd.

Som uppmärksamheten på sednare åren blifwit riktad åt förhållandena wid wår finsta gräns derigenom att dels twister uppstått mellan nybyggare och lappar, dels det förmenta påståendet utgick, att den finsta befolkningen skulle hafwa anledning till klagomål öfwer stusmoderlig behandling från swensk sida, upptogs i det från Förvaltnings-Utskottet utfärdade Cirkulär till Gillenas hrr Ordförande om den afgifwande årsberättelsen äfwen dessa frågor. Gillenas berättelser gäfwes wid handen, att iftämunda påstående iaknade all grund. Emellertid har nu Ordföranden i Carl Gustafs Gille i fjfsta årets berättelse anmärkt en brist, som måhända torde böra afhjelpas. Ryrkoherden Grape förmåler nemligen, att de nya Kommunnalförfattningarne och den nya Riksdagsordningen äro för den finsta befolkningen obekanta, dersöre att dessa författningar och nämnda grundlag icke finnas på finsta språket. Frågan är wisjerligen rent politisk, men den är onekligen af betydelse, emedan de nya bestämmelserna wäckt mycket missnöje. Befolkningen vill uti de nya förhållandena möjligen se ett sjelftaget maktpråk af sednens styresmän, och detta wäcker mera ond blod, än annars skulle vara fallet. När man wet huru angeläget det är att från detta håll undwika alla twistepunkter, har antydda brist icke med tystnad kunnat förbigås, synnerligast som den kan störande inwerka äfwen på det endragtiga sträfbandet i ekonomisk riktning, och det är naturligtwis ur denna synpunkt som det öfwannämnda wädjandet till Hushållnings-Sällskapet får betraktas. Ett sådant wädjande innebär desutom ett wißt förtroende till Hushållnings-Sällskapets moraliska inflytande, hwilket är glädjande att erfara, och hwilket det säkerligen äfwen skall vara Sällskapet angeläget att stadga och ytterligare utwidga. Med denna hugnande öfwerlygelse och en sådan förhoppning afluta wi denna korta öfwerfigt af Sällskapets och des Förvaltnings-Utskotts verksamhet under förflutna år.

§ 5.

Med anledning af den i denna berättelse föreförmande förmodan, att de medel, som af Sällskapet woro anslagna för en qwartalsfrist, kunde bättre användas

genom inköp af så förtjenstfulla landtbruksfrifter som de af professor Arrhenius utgifna småskrifter samt H. Spaaks uppsats om Landtbruk utan binärningar, för att i större antal utdelas i länet, utspann sig en längre diskussion, hvarunder meningarne woro delade, men med afseende på att allmogen med större uppmärksamhet följde framställningar, hwilka utgingo från personer inom länet, beslöts genom omröstning, att qwar-talsfristen äfwen under innewarande år skulle utgifwas.

§ 6.

Sommarjammanträdet ansågs böra hållas i Haparanda, men lemnades bestämmandet af tiden derför åt Förvaltnings-Utskottet.

§ 7.

Föredrogs det af Distrikts-Intendenten H. Widegren upprättade förslag till Stadgar för fiskets bedrifwande i länets wattendrag, hwaröfwer af Kon. Befallningshafwande i länet blifwit infordradt yttrande; men som med afgifwande af ett sådant yttrande flere swårigheter woro förenade, i det olika lokaler antoges betinga olika modifikationer i förslaget och närmare kännedom om förhållandena i de järfskilda wattendragen woro erforderlig, ansåg sig Sällskapet icke kunna ingå i närmare pröfning af förslaget, utan beslöts, att detsamma skulle bekantgöras genom länstidningen, hwarigenom det kunde blifwa på förhand bekant, innan de jammanträden för socknarnes hörande, som K. M. Befallningshafwande kunde komma att hålla, kunne försiggå.

§ 8.

Det af Kongl. Maj:t infordrade underd. yttrandet öfwer waturätten ansågs lämpligast böra öfwerlemnas till Förvaltnings-Utskottet att afgifwa.

§ 9.

Som den tid, inom hwilken sökande till erhållande

af premier för verkställd grunddikning wore tilländagången, men jordens förbättring medelst ett så bestafadt behandlingsfätt wore af stor wigt, på samma gång som det wore söga användt i länet, beslöt Sällskapet, att enahanda premier och under likartade wilkor, som förut warit bestämda, äfwen för twänne nästkommande år skulle utgå.

§ 10.

Den på mötet i Djebyn gjorda motion, att Hushållnings-Sällskapet på ett eller annat sätt skulle uppmuntra till en inom länet uppstående fabrikation medelst användande och förädling af rötter och stubbar, hade på nämnde möte föranlett till det beslut, att Förvaltnings-Utskottet skulle närmare utreda frågan genom insamlande af upplysningar om beredningsfätt m. m.; och föredrogs nu med anledning häraf det af hr Ulfhjelms utarbetade förslag öfwer en sådan fabriksanläggning, upptagande en kalkol öfwer anläggnings- och driftkostnad samt öfwer den årliga behållningen. På grund af den utredning frågan genom denna framställning wunnit, föreslog Förvaltnings-Utskottet, att Sällskapet skulle befrämja ett dylikt företag antingen genom att sjelfst ingå såsom aktieegare i ett blifwande bolag eller och understödja ett sådant medelst ett större förlagslån.

Sedan denna framställning blifwit gjord, uppsteg hr Ulfhjelms och uppdrog en belöfande historik öfwer terpentinenes destillering ur kåda och stubbar, samt framhöll de fördelar, som för Norrbotten skulle framgå genom dylika fabriksanläggningar äfwen härstädes.

Wid den diskussion som härefter uppstod woro icke meningarne delade om nyttan af ett sådant företag, men om jättet, hwarpå Sällskapet borde understödja detsamma, woro åsigterne mycket skilda, i det en del ledamöter dels ansåg frågan ännu icke tillräckligt utredd för att Sällskapet skulle kunna fatta något be-

stämndt beslut, att derföre en komité borde nedsättas för verkställande af denna utredning, synnerligast med afseende på platsen för anläggningen, hwilket wore så mycket wigtigare som i annat fall man kunde råka ut för det misödet att efter ett eller annat år lida brist på råämnen, **dels** att det kunde ifrågasättas, om Sällskapet, som saknade tillgångar, egde rättighet att upptaga lån; **dels** att, som det föreslagna företaget kunde anses blifwa winstgifwande och benämnades ett industriellt företag, den enskilda företagsamheten i första rummet borde wara verkjam och att Sällskapet endast genom sitt förord borde understödja det, **dels** att enskilt borde utfärda inbjudning till aktieteckning, hwarefter man hade tillfälle bedöma med hwilket intresse allmänheten omfattade företaget, och att Sällskapet derpå kunde ingå i pröfning, huruvida Sällskapet ansåg sig böra fjylla den brist som möjligen finnes i den erforderliga teckningssumman, — hwaremot andre ledamöter invände, **dels** att företaget blefwe undanskjutet till en obestämmd framtid, ifall en komité skulle nedsättas, hwilket deßutom wore så mycket obehöfligare, som, med undantag af hwad platsen angick, frågan kunde anses tillräckligt utredd genom de upplysningar, hwilka hr Ulfhjelrn lemnat; **dels** att företaget under nu rådande tryckning i penningewäg hade föga utsigter för sig, om Sällskapet endast genom sitt förord understödde det samma, **dels** att något hinder för upptagande af ett lån icke kunde ifrågasättas, **dels** att det wore lifgiltigt om enskilt eller Sällskapet utfärdade inbjudningen till aktieteckning, men att utsigten till framgång wore större, om inbjudningen utginge från Sällskapet; på hwilka alla skäl de biträdde Förvaltnings-Utskottets alternativa förslag.

Wid härefter af hr Ordföranden framställd proposition, att de som ansågo Hushållnings-Sällskapet böra taga hand om saken skulle stiga upp, beanns att fler-

talet ledamöter woro af denna åsigt, men bestämdes derjemte, att frågan skulle ännu närmare utredas, järdedes hwad platsen angick, af Förvaltnings-Utskottet, som egde för ändamålet tillkalla sakkunnige personer, hwarefter det samma skulle utfärda inbjudning till aktieteckning, hwilken inbjudning borde wara åtföljd af en i alla hänseenden upplysande och fullständig prospectus. Om omständigheterna dertill föranledde, skulle Sällskapets ledamöter kallas till extra sammanträde, för att fatta definitivt beslut i frågan.

§ 11.

En af Förvaltnings-Utskottet gjord hemställan, huruvida Sällskapet wille genom premier uppmuntra till fiskodling, ansågs icke påfalla något afseende, emedan ett helt byalag, som wauligen är egare till fiskena, både utan swärighet kunde åstadkomma de enkla fiskodlingsanstalterna och äfwen sjelfst bäst bedöma behovet och fördelarne af sådane.

§ 12.

En skrifwelse från major Gussander med förslag att en elev sändes från länet för att inhemta hans method i mjölkhushållning samt ladugårdsfötsel, ansågs så mycket mindre böra föranleda till någon åtgärd, som sökande från länet saknades till erhallande af frielefsplatser wid Ultuna.

§ 13.

Föredrogs en skrifwelse från Kongl. Landbruks-Akademien's Förvaltnings-Komité angående de sammanuskott, som af Hushållnings-Sällskapen erfordras, för att winna delaktighet af de Statsmedel Rifets Ständer anwisat för täflingsutställningar af slagtdjur, smör, ost, fläsk och kött uti städerna Stockholm, Göteborg och Malmö, och ansåg Sällskapet, att länet producerade så ringa qwantiteter af nämnda ladugårds-

produkter, att någon täflan å de stora utställningarne ännu icke kunde ifrågakomma.

§ 14.

Med anledning af ett från Förvaltnings-Utskottet framställt förslag att bekosta apothekaren Widgrens resor inom Måne socken i och för undervisning i brödbakning af mössor, beslöts att Utskottet först skulle låta undersöka sådant slags bröd, för att så uttrönt de näringskraft.

§ 15.

Som från Ordförandena i Sockmöds och Pite socknars Gyllen framställningar blifwit gjorda om gratifikation för ådagalagd odlingsflit åt twänne jordbrukare, neml. häradsdomaren Nils Jacob Nordlund från Djomotis i Dwidjocks församling och torparen Josef Wallström å Långwik i Pite socken, hwilka framställningar ytterligare styrktes genom intyg af andra personer om de wackra odlingsarbeten Nordlund och Wallström hwar på sitt håll utfört, så beslöt Sällskapet att tilldela dem belöningar af dels en silfverpjäs, dels penningar, till ett sammanlagdt belopp för hwardera af 50 r:dr r:mt.

§ 16.

Som till Förvaltnings-Utskottet inkommit twänne uppsatser om ändamålsenligaste sättet att ordna fattigwårdsväsendet i länet, blefwo desse nu föredragna och ansågos de begge förtjena loford. Författaren till den ena uppsatsen war direktör S. A. Fogelmarck; författaren till den andra skriften, som ansågs på ett mera detaljeradt och mindre jwäfwande sätt lösa sin uppgift, uppgafs icke wid tillfället. Genom omröstning beslöts, att begge uppsatserna skulle på Sällskapets bekostnad tryckas, för att såsom en järskild broschyr spridas i länet.

§ 17.

Ett erbjudande af direktör Fogelmarck att göra ut-

byte mellan den Sällskapet tillhörige tjur, som numera swärligen kan användas för betäckning, och en yngre, honom tillhörig, öfwerlemnas till Förvaltnings-Utskottet att antaga eller afslå.

§ 18.

På förslag af hr Ulfhjelm beslöts genom omröstning att länsdjurläkaren Jacobssons lönebidrag af Sällskapet skulle tillswidare utgå med 300 r:dr d. w. s. med en förhöjning af 200 r:dr.

§ 19.

Ett från K. Landtbruks-Akademien förvaltnings-Komité inkommet cirkulär, angående åtgärder för utbildning af jordbruksarbetare genom att på Hushållnings-Sällskapets bekostnad eller med dess understöd till Skottland utsända wisja från landtbruksskolorna utgående lärningar, ansågs för närwarande icke böra föranleda till någon åtgärd från detta läns Hushållnings-Sällskaps sida, dels till följd af Sällskapets ytterst begränsade tillgångar, dels af den ringa utveckling och den saknad af till och med mycket anspråkslös underbyggnad, som hittills utmärkt nästan alla af de till frilärningar wid länets landtbrukskola antagna ynglingar från detta län.

§ 20.

Som tiden nu war långt framskriden beslöts att diskussionen af de framställda frågorna skulle uppskjutas till mötet i Haparanda.

Ar och dag som ofwan.

In fidein

August Cajanus.

Årsberättelser.

Berättelse öfver verkställda agronomiska undersökningar inom Norrbottens län år 1866.

Under loppet af förflutna sommar har jag besökt 30 förrättningsställen inom 6 socknar, hvar till åtgått 98 rese- och förrättningsdagar, hvarjemte till Landtbruks-stipendiaten J. A. Bockströms handläggning blifwit under min anvisning och ansvar öfverlätna undersökningarna inom de 8 nordligaste socknarna och har han under en tid af fyra månader besökt 40 förrättningsställen. Arbetena hafva omfattat dels den gamla åkerjordens afskifning och omläggning samt indelning till werelbruk, dels undersökning af nya odlingslägenheter samt afskifningsplaners upprättande för sådana jemte afledning af watten från trakter, hwilka såsom frostnåsten skada omfringliggande redan odlade marker och dels ångswattningar och isöankningar för beredande af en ökad foder-tillgång. Arealen af den sålunda förbättrade jorden har uppgått till 49,138 qwadrat reswar och utgöres af följande mera betydande arbeten:

Uti Neder-Lule socken:

Persö by. Plan för afskifning utstakades öfver åttifiliga mindre myrlägenheter, hvilka nu genom sitt nära läge intill den gamla åkerjorden i hög grad bidraga att framkalla nattfroster. Genom detta skifningsföretag kommer en areal af 930 qw. reswar odlingsbar jord att winnas mot en kostnad af 3,890 rdr.

Antnäs och Skärets byar. Afskifningsplan utstakades öfver alla de wattenstakade och frostförande marker, som närmast omgifwa dessa byars uppodlade fält och inhämtas af de häröfwer upprättade förslagen, att en areal af 4,431 qw. reswar odlingsbar mark kunde winnas mot en beräknad kostnad af 10,227 rdr.

Grönäs by. I affigt att förekomma dels de froststador, som tid efter annan hemjoka denna by och dels winna för odlingen tillräckliga marker, upprättades plan och förslager till afskifning af 8,221 qw. reswar wattenstakad mark. Kostnaden för detta skifningsarbete utgör enligt de upprättade förslagen 26,800 rdr.

Uti Pite socken:

Degerfors bruk. Här utstakades plan till den gamla åkerjordens fullständiga afskifning med dels öppna och dels täckta diken samt indelades den samma i ett för ortens förhållanden passande werelbruk.

Långnäs by. Plan och förslager till afskifning af denna bys wattenstakade och frostförande marker upprättades, hvarigenom utröntes, att en areal af 2,741 qw. reswar goda odlingsmarker kunde tillgodogöras för odlingen mot en kostnad af 4,930 rdr.

Lillpite by. Flera widsträckt odlingsbara, men frostländig myrtrakter undersöktes och utstakades afskifningsplaner derå, men har tiden ännu ej medgifwit förslagernas upprättande deröfwer.

Selsborgs by. Här utstakades fullständig plan till öppen afskifning öfver såväl den gamla åkerjorden, hwilken i hög grad lider af bottenhyra, som af de omfringliggande frostförande myrtrakterna. Arealen, som genom detta företag kommer att förbättras, utgör 530 qw. reswar och uppgår gräsningskostnaden till 2,520 rdr.

Elfsby by. Sedan nädiga farkter erhållits öfver de sistl. år för afskifning undersökta wattenstakade markerna, komma förslager att under winterns lopp öfver detta arbete upprättas. Under wistandet på stället utstakades twenne förmånliga öfversilningslägenheter.

Uti Råne socken:

Degersföls by, innefattande Sörbyn, Sundsnäset och Långbyn. Inom alla dessa byar utstakades afskifningsplaner öfver de närmast gårdarna belägna myr- och färrmarkerna, dels för beredande af odlingsmarker och dels för klimatets förbättring och komma farkter och förslager öfver detta allmännyttiga skifningsföretag, att under winterns lopp upprättas.

Swalsträsk by. Afskifningsplan utstakades öfver en fur och frostförande myrtrakt, belägen inwid byns gårdsplan med fördelaktig jordmån för odling. Under winterns lopp komma förslager att häröfwer upprättas.

Uti Öfwer-Galix socken:

Rotträsk, Rotträskån, Lillselet m. fl. Kronans hemman och lägenheter besöktes samt insynades och uppmättes flera förmånliga odlingsställen och upprättades afskifningsplaner öfver såväl de tjenlige odlingslägenheterna, som de frostför-

rande myrer, som genom sitt grannskap anjåges bidraga till traktens frostländighet.

Uti Neder-Galix socken:

Ria by. Erforderliga afleppsgrafwar utstakades dels för den gamla åkerjordens afskifning och dels för de omkring liggande frostförande myrernas terrälläggning. Koftnaden för detta difningsföretag, hwarigenom 330 qw. refwar wattenftadad mark komma att förbättras, är beräknad till 1,370 rdr.

Weftanäs by. Åttfkilliga afleppsgrafwar utstakades, genom hvars uppgräfning 183 qw. refwar wattenftadade odlingsmarker ftulle winnas. Koftnaden härför är beräknad till 618 rdr.

Sockenbergs, Sockenträfs, Slafaträfs, Björkwattnet m. fl. kronohemman och nybyggen underföftes och upprättades wid dessa lägenheter odlings- och afskifningsplaner öfwer en fannmanlagd areal af 1,010 qw. refwar.

Uti Sietaniemi socken:

Pollaka by. Afskifningsplan upprättades öfwer 2:ne i närheten af åkrarne belägna frostförande myrer, omfattande 788 qw. refwar och utwisa de upprättade förslagen, att arbetet kan werkftällas för en koftnad af 1,020 rdr.

Koutojärwi by. Här underföftes för afskifning twenne i åkrarnes närhet belägna frostledande myrsträcker om 602 qw. refwars widd, för hvars terrälläggning en koftnad af 1,210 rdr erforderas.

Pentila, Paloniemi och Kataniemi kronohemman be- föftes och utstakades samt upprättades planer öfwer åttfkilliga myrlägenheter i ändamål, dels att förbättra de fannna till odling eller ängswattning, dels att befria de omkringliggan- de redan uppodlade markerna från den tyfa, som från dem feder sitt urprung.

Uti Öfwer-Torne socken:

Sänkisjärwi by. Plan och förslager till afskifning af twenne fanka myrer upprättades, genom hvars terrälläggning en betydlig förbättring i klimatiftt hänfende ftulle tillftyn- das denna by. Koftnaden för dessa myrers afskifning, om- fattande 1,580 qw. refwar, är beräknad till 1,160 rdr.

Pello by. Åttfkilliga fanka och frostförande myrer un- derföftes och upprättades afskifningsplan öfwer en areal af 926 qw. refwar. Koftnaden för detta gräfningearbete, hwar-

genom en ej obetydlig widd odlingsbar mark kommer att winnas, uppgår till 3,500 rdr.

Uti Korpilombolo socken:

Ohtanajärwi by. Underföftning företogs dels för fjön Ohtanajärwis fänkning och förbättring till gräsproduftien och dels för en fank och frostförande myrtrakts afskifning och utröntes, att en areal af 2,195 qw. refwar fjöbotten kunde terrälläggas och lemna en årlig afkastning af cirka 40,000 ~~24~~ hö för en koftnadsfumm af 58,100 rdr, samt att myrans afskifning, som ftulle medföra en betydlig förbättring i klima- tiftt hänfende, uppgår till en beräknad koftnad af 1,600 rdr.

Lahnajärwi, Saikosjärwi m. fl. kronohemman beföfti- gades och utstakades planer till afskifning, dels af odlingsba- ra marker och dels af wattendränkta och frostförande myrer.

Uti Pajala socken:

Kauniwaara by. Underföftning företogs för afskifning af en större frostförande myra om 1,369 qw. refwars widd och wifade de upprättade förslagen, att myrans terrälläggning kan werkftällas mot en koftnad af 3,580 rdr.

Uti Sukkasjärwi socken:

Lainio, Wittangi och Swappawaaro byar beföftes och upprättades planer, dels för åttfkilliga frostledande myrers af- skifning, och dels för fjöars fänkning och förbättring till gräs- produftien. Den inom socken fälunda behandlade arealen uppgår till 2,912 qw. refwar.

Uti Snontekis socken:

Snontekis prestgård. Här upprättades plan, dels för en wattendränkt och frostledande myras utdifning, och dels för ett mindre träfs fänkning och förbättring till äng. Arealen som genom detta företag kommer att förbättras utgör 280 qw. refwar.

Wid handläggningen af dessa förrättningar hafwa de af länets Landfting anftällda fyra difningsförmän deltagit, hwar och en inom fina tilldelade diftrikt, fa att Mannberg biträdt wid arbetena inom Lule-, Holmftöm inom Pite-, Hellftöm inom Råne- och Kalix- samt Wennberg inom fannföcknarne, och hafwa de med det nit och intrefse följt arbetenas gång, att de utan twifwel kunna blifwa till ftor nytta för de af

länets jordbrukare, som wilja använda deras biträde, antingen wid de större gräfningsarbetenas tillsyn och ordnande eller och till upprättande och utfästande af mindre odlings- och ängswattningsslägenheter.

Kalmar den 30 December 1866.

Henr. Magnét.

Gushållsgillenas Årsberättelser.

Från Lule stads Gille

(af hr handl. J. M. Gmel.)

Wäderleken har under förra hälften af sommaren genom brist på regn och värme varit föga gynsam för såväl sådens som toderwärternas utveckling och mognad.

Wärsådden, som verkställdes sednare än wanligt iföljd af den ihållande tylan, kom också snart till mognad, men **Kornet**, som är hufwudsädet har dock gifwit något under medelmåttig afkastning men af god qwalité.

Råg, som odlas ringa, led mycket genom den långa wårtylan och har tillfölje deraf lemnat liten afkastning och af mindre god beskaffenhet.

Potatis har wäl gifwit nära medelmåttig äring, men sedan den blifwit inhöstad, har den till en del befunnits angripen af s. k. potatisbjutan hwarigenom man anser, att afkastningen blifwer mycket under medelmåttan.

Rotfrukter föröfrigt, odlas obetydligt.

Höafkastningen har varit mycket liten iföljd af den torra och tyliga wäderleken. Genom brist på regn kunde kålan i jorden ej upplösas, utan syntes större och mindre kala fläckar — s. k. "Kålbränna" — på såväl lindor som på naturlig äng, ihynerhet på myrer eller sanka ängslägenheter, der kålan qwarlåg nästan hela sommaren; iföljd häraf anses afkastningen varit ungefär $\frac{1}{3}$ del mindre än förra året.

Swad jordens skötjel inom Gillens område i allmänhet beträffar, så bemärkes lusten derför mer och mer tilltaga och afdikningen synes allmänligen omfattas med stort intresse.

De sednare åren har fråga uppstått om fördelen, att astappa den s. k. **Gammalstadswiken**, hwarigenom jäserligen flere hundra tunnland skulle kunna beredas till gräsbärande äng; det wore fördenfull önsfligt om ett belag kunde bildas för detta, såväl för Luleå stad som för öfrige fringliggande jordegare, högst förmånliga företag.

Troligt är, att genom wederbörandes benägna förord och medverkan något statsbidrag möjligen kunde för ändamålet utverkas och hvarigenom detta wigtiga företag till stor del skulle underlättas.

Från Pite stads Gille

(af hr öfverjägaren G. Nydstedt.)

Nörande jordareal, jordmån, återbruksmethed, återbruksredskaper samt stogsförhållanden såsom warande till större delen i det närmaste oförändrade, får jag hänwisa till hwad som uti 1863 års berättelse blifwit meddeladt. Lifwist måste jag nämna att rullharfwen börjar temmeligen allmänt användas, äfwen som att dikningens nytta börjar alltmer och mer inses.

Wårjadden verkställdes på den wanliga tiden omkring slutet af Maj och början af Juni samt under temmeligen gynsamma wäderleksförhållanden, men genast efter den war slutad och innan ännu på de flesta ställen wårjaden hunnit komma upp, inträffade ett flera dagars starkt regn som mycket hindrade greningen samt till och med alldeles förstörde en del åkrar. Sommaren har sedermera warit mycket regnig med ihållande ostliga windar och föga värma hwarigenom wårtilgheten å såväl åker som äng gått mycket långsamt.

Söfördren har warit medelmåttig och har det sunnits exempel derpå att höet af regnet blifwit skadadt till och med i häfsjorna.

Korn har gifwit under medelmåttig sförd, högst 4:de kornet.

Måg som odlas högst obetydligt har gifwit ungefärligen det samma.

Hafra ännu mindre.

Potates har i allmänhet gifwit god sförd, 10:de a 15:de kornet, men är öfwerallt skadad af röta. Som synes har således jordbrukaren på denna ort ej haft någon god sförd att glädja sig åt äfwen under detta år. Allmänna mening är dock den att åkern skulle hafwa gifwit mera om den warit bättre dikad, och är det att förutse att dikningsarbeten komma under nästa år att företagas i stor mängd härstädes. Arbetspriserna hafwa härstädes under sista året dels genom den allmänna penningebristen dels genom stort tillopp af jordarbetare från andra orter nedgått betydligt. Prisen å hästar och kor hafwa fallit minst 200 procent. Under hela

förledna winter kunde kött köpas för 1 rdr 50 öre lispundet. Jordwårderna hafwa äfwen sjunkit minst 20 a 30 procent. Skall detta komma att fortgå synes jordbrukaren gå en dyster framtid till mötes.

Från Neder-Torne sockens och Haparanda stads Hushålls-Gille

(af telegrafassistenten G. D. Burman.)

Af meteorologiska observationer, hwilka under en följd af 3:ne årtionden blifwit gjorda på en icke långt härifrån aflägsen ort, har det wisat sig, hwilket också på många andra ställen blifwit konstateradt, att medeltemperaturen för året wanligen är densamma under alla år. I dessa trakter är den + 0,5° Celsius, men varierar emellanåt något, liksom under ofwan uppgifne år aldrig mer än på en bräddel utaf en grad. Om derföre någon gång inträffar, att wintren utmärker sig genom sträng och ihållande köld, så är den påföljande sommaren mycket varm; eller om wintren är mild, så är sommaren kylig; ty det vill synas, som bjöde en naturlag, att wäderleks-iakttagaren, då han wid årets slut reducerar sina antecknade siffror, alltid skall återfinna samma qvot, som han hade sista året.

Den sist förflutna wintern, som kan sägas hafwa taget sin början först med Januari månad, war wisserligen kall, men endast för en kortare tid och hade att framwisa en ganska stor mängd snö. Men om wintren i det hela icke får benämnas sträng, så rådde deremot under wären en för denna årstid ganska kylig wäderlek. Nattfrosten förhindrade ända till slutet af Maj snöns bortsmältning, och äfwen Juni war allt annat, än hwad Almanachau gifwer den ut för, nemligen en sommarmånad. Till och med Juli liknade icke obetydligt sin föregångare, och först med Augusti inträdde den egentliga sommaren med jenn värme, som fortfor under denna och nästföljande månad, utan att afbrytas af en enda frostuatt — en i sanning owanlig företeelse här på orten. Men nu inföll wintern också nästan med ens, och de sista månaderna af året hafwa warit mycket kalla. Snö föll ganska ymnigt ännu innan marken hunnit frysa, så att någon källe, den stränga kölden oaktadt, knappast existerar.

Af ofwan anförda ogynsamma wäderleksförhållanden under wären war en naturlig följd, att såningen icke kunde

förfigga på wanlig tid. Hårtill bidrog också i wäsendtlig mån åkrarnes ofullständiga afbitning. Då debutom wid sätningstiden brist uppstod på utjåde, så blef landtmannens ställning ännu mera förtwiflad. Under sådana förhållanden måste man låta en del åkrar hwila, hwilket nog kunde vara behöfligt, då efter hwad kändt är, åkerbruket här, mer än på de flesta andra ställen, grundar sig på det mest raffinerade utjågnings-system, men som man likwäl denna gång, i betraktande af de medtagna spanmålsförråden, helst hade welat undwika. Att ej allt det utjåde, som användes, kunde vara dugligt, behöfwer knappast nämnas, då man besinnar, att grödan under flere föregående år blifwit skadad af frost. Lika omöjligt som det war att skörda, der man intet jätt, lika såfångt tycktes det vara att hoppas på en god afkastning, der dåligt utjåde begagnats. Och så jämwade åkrarnes utjående ännu i slutet af Juli på intet wis riktigheten af detta antagande. Men förhållandena omgestaltade sig emellertid helt plötsligt. Augusti och September månader med god värme och ymnigt regn bragte till moquad en skörd, hwilken, om den också icke kan få namn af rik, likwäl öfverträffade allas förwäntan. Somliga byar singo godt år, andra åter sämre, men öfwerhufwud är fornastastningen att anses såsom fullt medelmåttig. Hade man egt dugligt och tillräckligt utjåde, skulle skörden blifwit ewanligt god; nu motswarar den dock behöfvet, och längre hafwa ej ens de djerwaste förhoppningar wägat sträcka sig.

Höastastningen deremot har blifwit ringa å alla slag af ångar. Då snö i någon större myckenhet icke föll förr än i Januari, så blef gräsroten under den långa hösten skadad af kölden. Derföre funnos å såwål lindor som myrängar under hela sommaren stora gråa fläckar, som man naturligtwis icke behöfde widröra hwarfen med lie eller rässa. Det ohyggliga regnandet under bergningstiden bortskände debutom en stor del af höet, så att det lilla, som finnes, till på köpet är af högst ujel beskaffenhet. Holmångarne stodo en lång tid både i början och slutet af sommaren under watten, och hwarigenom hämmades wärtligheten samt förswårades eller omöjliggjordes bergningen. Sedan watten i slutet af September och början af Oktober wilit undan, inbergades från dessa ångar mesta höet, som dåmera saknade nästan all must, d. w. i. war i det närmaste odugligt. Så framt icke en hwar redan från hösten widtagit den försigtighetsåtgärden att slagta undan alla de boskapskreatur, som på nå-

got jätt kunde undwaras, skulle här uppstått stor foderbrist. Nu är sådan icke mer att befara.

Äf potatis har i år erhållits medelmåttig åring, men den har lidit mycket af regnet. Sedan den med stort besvär blifwit upptagen ur jorden och nedlagd i källare, utbröt potatisjukan eller koleran, såsom finnarne ganska betecknande kallat denna plåga. Med den verkliga kolerafarjoten egde denna också det gemensamt, att den i början råkade mycket häftigt, men efter någon tid upphörde, sedan för des hämmande kraftiga åtgärder, förnämligast bestående deruti, att de sjuka med mycken noggrannhet afställdes från all beröring med de friska, blifwit widtagna. Likwäl har en och annan jett hela sitt potatisförråd förstöras, och till wären torde lite hwar så swårt att skaffa sig utjåde.

De bemödanden, som under fjärlidne sommar blifwit gjorda för förwerklighand af den länge närda planen att i Terne elf anlägga en lareodlingsanstalt, förtjena att med låford omnämnas. Under den persons ledning, hwilken för detta ändamål i Angermanland åtnjutit underwising, utlägs plats för anläggningen, och der uppfördes den nödiga byggnaden, hwilken i sin ordning förlägs med behöfliga inventarier. Ehuru måhända åtfylliga anmärkingar mot lämpligheten af det ställe, man utwält, kunna göras, såsom att tillgång der icke finnes till rinnande watten annorlunda än genom pumpning, att rummet måste förjes med eldstad och uppwärmas, om wattenets i sumparne bottenfrysning skulle förekommas, — twänne olägenheter, som hade kunnat undwiskas, men som nu icke obetydligt fördrade anläggningen, — så hade man dock genom de widtagna åtgärderna kommit målet ganska nära. Twänne afwelslarar wore i behörig tid fångade samt nedlagde i sumpen, och nu wäntade man blott på den gynsamma lektiden, för att kunna begynna experimenten. Men innan denna kom, inträffade en omständighet, som gjorde hela företaget om inte. Då tillsyningsmannen en dag efter wanligheten begaf sig åstad för att undersöka sina laxar — fann han sumpen tom, laxarne wore bortstulna. Man har anledning förmoda, att någon, som den föregående natten varit ute på ljustring, träffat i sin wäg sumpen, som då ännu war förlagd i öppna strömmen, och icke kunnat emotstå frestelsen att pröfwa sin skicklighet på de fångna offren. Här hade, såsom ofta händer, den ena lagöfwerträdelsen ledd till den andra. Dastadt det höga vite, hwarmed öfwerträdelse af förbudet mot ljustring i elfwen är belagd, öfwas dock detta siffte alldeles öförynt, af

det skälet, att ingen befrar jagde ofog. Det medgifwes gerna, att utöfwandet af noggran eftersyn i detta afseende utesluter en sträcka af 30 till 40 mil är en ren omöjlighet, så framt ej det lagliga fiskestämman wänner sjelfwa åtaga sig fiskalieringen härwidlag, men något kunde man dock hafwa rätt att wänta afwen af allmänna åfslagarne. Vät bara några blifwa stämde för rätta och pliktsfällde, så skulle nog mången förlora appetiten för "ljuster-fisken," ty böterna äro, som jagdt, ganska dryga. Genom den anförda händelsen blef larodlingen för denna gång förstörd. Man lyckades wisserligen åfwen sedan fånga några larar, men dessa hade redan lefvt. Hvad konsten nu här förfelat, deri har dock naturen emellertid lyckats! Från början af sommaren war neml. wattenståndet i elfwen på den tid, då larfisket är mest gifwande, så högt, att de här brukliga patorne icke kunde anlågga. Härigenom lyckades det en myckenhet larar att obehindradt begifwa sig högre upp i elfwen, der de icke mer hotas af så många faror som wid utloppet, och der uppsöka de ställen, som ärligen bewittna deras kärlekswärj. Men icke ens wid flodens faller är det laren medgifwet att njuta af en oblandad sällhet; faran, menniskan, hotar åfwen der. Nu inträffade emellertid wid lefvtiden samma förhållande, som egt rum i början af sommaren, att nemligen wattenet steg så mycket, att intet fiske kunde komma i fråga. Till följe af denna omständighet fingo lararna lefa i fred, och kan man derföre med wisshet antaga, att deras antal betydligt tillwärt, så att larodlingen i Torne elf-ändock på jätt och wis kan anses hafwa lyckats.

Från Neder-Eule sockens Gille

(af hr v. pastorn A. A. Steffen.)

Då undertecknad går att redogöra för ortens framåtskridande i agrifulturist hänseende, skulle likwäl fördrats, att man, med mera nit för saken och mera tid att egna deråt, än som varit undertecknads lott, jökt jätta sig in i alla de förhållanden, som röra jordbruket och dess binäringar, för att deråt gifwa den lyftning, som sakens wigst kräfwer; men då nu denna tid och nit saknas, så blir ock redogörelsen tarflig — om icke sfer. Några odlingsföretag af mera framstående beskaffenhet hafwa ej — så widt funnigt är — under året blifwit företagna, utan har man åtnöjts med att, efter råd

och lägenhet, wända gamla linder, upptaga ett eller annat tunnland skogs eller ängsmark, rödja och anlägga beteshagar; och hwad skall i allmänhet mera — af allmogen åtminstone — kunna göras, då den saknar förlagskapital att företaga några större odlingar, än som med egna armar kunna utföras? Swärdtom anlös det numera lända landtmannen till beröm, att jorden blir så mycket brukad, som nu är förhållandet, isynnerhet som binäringar i ett och annat afseende borttaga mycket af den tid, som helt och hållet berde egna å jordbruket. Nöden har dock, som man säger, ingen lag; ty när aflastningen ej förmår föda hushållet och betäcka de nödiga utgifterna, måste någon binäring tillgripas för att betäcka bristen. Af nästwetue års äring komma wi nog att få erfara, huru litet den förslår att motswara folkets behof, oaktadt den till kvaliteten war god. Kernet gaf under medelmåttan, rågen likaså, oaktadt en eller annan hade förmon att så den jednare utmärkt; men undantag är ingen regel. Potates hade wäl gifwit en riklig skörd, om icke, för regnets och bristande disnings skull, den blifwit angripen af terröta, så att en stor mängd deraf går förlorad.

Hösförden utföll ofördelaktigt, såwäl till mängd, som beskaffenhet. Ångarne, der de icke stode under watten och således woro åtkomliga, gäfwu någorlunda aflastning, men hårdwall och linder under medelmåttan, så att om utslagtning af kreaturen ej hade företagits, hade allmän foderbrist uppkommit. Lin, som nu mer och mer odlas, har gifwit wida bättre aflastning än föregående året, oaktadt det är att bejara, att det, för det myckna regnets skull, ej kan ernå den finhet och mjukhet, som wederbör. Rotfrukter odlas så ringa, att det ej förtjenar omnämnas. Strömmings-, likasom larfisket har utfallit för somliga under medelmåttan, för andra medelmåttigt.

Inhysseskapet — som mera till än astager — synes blifwa den kräfta, som utsluger landets must och märke, derest icke några kräftiga åtgärder i ett eller annat afseende widtagas för att utrota detta onda. Torpare-systemet är wäl en god början till dess hämmande, men icke utrotande, enär hwar och en, på hwad wilkor benom heldst behagar, äger rätt att intaga hwem som heldst på sina äger.

Från Pite sockens Gille

(af hr patron Edw. Nilshjelm.)

Efter de upplysningar, som wid Socken-Gillet's sammanträde den 24 November erhöles, blef följande resultat:

1:o. Sädessörden, som under hela försommaren anjågs genom den regniga väderleken mislyckad, har genom den milda efter sommaren blifwit utmärkt god till kvalitet dock ej så mycket i qwantitet emedan säden i allmänhet varit tunn.

Winterråg, som dock odlas mycket sparsamt, har gifwit under medelmåttan.

Korn, ortens hufvudsäde, har gifwit en affastning under medelmåttan; men hwad som erhöles, är ofskadadt.

Hafra, som odlas allt för sparsamt, har såsom grönsoder gifwit en i alla afseenden rik skörd. Wid Mossfors brut har af 11 tunnor Hafra, blandad med 3 tunnor Wicker erhöles 110 skindor, å 40 LB Grönsoder samt 21 tunna halfmogen Hafra. Återn, å hwilken den samma såddes war högst obetydligt gödslad.

Rotfrukter, af hwilka nästan uteslutande Potatoes odlas, har i allmänhet, der jorden varit utdikad, gifwit en rik skörd; på sina ställen till och med 26 tunnor efter 1 tunnans utsäde. Potatisjukan går temmeligen allmänt, så att mången måste strart efter sörden använda den samma till utserdring af sina kreatur.

Höfsörden har öfwer allt blifwit ytterst dålig, så att de flesta ej anse sig erhölet mera än hälften emot förledit år. Orsaken hertill är otwifwelaktigt den långwariga torran under 1865 års höst och den djupa kälå, som uppstod genom att en allt för ringa mängd jno skyddade jorden under wintern så att i Juli månad träffades frusen jord på knappt en alns djup.

En märkwardig företeelse wisade sig på en egendom i granskapet, då en grindstolpe skulle nedgräfwad. Efter 16 tumes gräfwning träffades kälå; sedan den genombrutits träffades efter cirka 10 tumes ytterligare gräfwning kälåad jord åter, som egde en mäktighet af några tum och derefter på samma sätt ännu ett lager. Häraf kan möjligen dragas den slutsats att under de trenne sista åren jorden ej någon sommare varit fri från kälå, och detta wara orsaken till den tröghet, som wisat sig i wertligheten.

2:o. Ladugårdsförförlu står i allmänhet på samma punkt som förut. Kreaturen fodras illa, ofta med dåligt ängsfoder och ingen omwexling med foderämnen.

3:o. Utdikningsföretag äro ej i år utförda af någon betydighet; men planering för sådana är i Ellspite och Vångnäs werkstald.

4:o. Nyodlingar hafwa ej i någon större skala verkställts detta år.

5:o. Skogsafwerkningen är i ständigt aftagande, så att jordbrukaren, som hufvudsakligen eguat sina frakter åt den samma och således wanwärdat sin jord, redan börjar uppbära lönen för sitt oflösa handlingsätt.

6:o. Spanmålspriserna i orten äro:
för 1 kubikfot Råg 3,25 a 3,33 rmt.
1 " Korn 3,25 "

7:o. Fattigwården är i hög grad betungande; årligen utdelas spanmål och penningar till ett belopp af 12 a 15,000 rdr riksmünt.

8:o. Med folkskolorna är mycket ännu öfrigt att önska, de flyttbara nemligen, ty hwarje sådan har på sockens befostrnad Skollärare aflönad endast hwart tredje år. Följden blir att hwad barnen lära under ett år glömmas under de följande twänne.

Från Råne sockens Gille.

Protokoll hållet wid Hushålls-Gillet's sammanträde i Råne sockenstuga Måndagen den 24 December 1866.

S. D. Woro efter wanligheten socknens wårda medlemmar, genom fungörelse kallade, att sammanträda uti sockenstugan, denna dag kl. 10 f. m., för att, dels meddela de rön och iakttagelser, som under året kunna wara gjorda, icke allenast i afseende på jordbrukets framsteg och dermed förnade omständigheter i allmänhet, utan också för att lemna den årsafgift, hwarmed en och hwar wille bidra till länets Hushålls-Sällskaps gemensamma kassa.

§ 1.

Antecknades de wårda ledamöternas namn och hemwist, som hedrat sammanträdet med sin närvaro, nemligen hr A. Sjöstedt wid Melderstein, handlandena Fred. Morsberg, Johan Holmgren och C. Rånlund, samt åtskillige allmogesmän, hwilka dock affade sig den åran att blifwa såsom ledamöter antecknade, och wille på inga wilkor betala någon årsafgift, hwarwid fick bero.

§ 2.

Uppmanades en och hwar af ledamöterna och eljest närvarande personer, att meddela de rön och iakttagelser som under året kunna vara gjorda; derwid i afseende på det gamla bruksningsjättet för jordens behandling och såddens be- drifwande i allmänhet, ingenting kunde upplysas som afwi- ker ifrån hwad som under så många föregående år, är wordet anfördt i de derom afgifna årsberättelser. Likwi- måste med nöje järskildt antecknas, att under sista året, linodlingen i betydlig men tilltagit, emedan cirka 250 a 300 tunnlar linfrö blifwit utsädda, och att deraf skördats gansta wacker lin, ehuru qwantiteten ännu ej kan uppgif- was, emedan de flesta hemmansägare ännu ej beredt den erhållna skörden; men för att kunna utröna detta tänker un- dertecknad Ordförande, att ifrån hwarje by järskildt infordra uppgift på hwars och ens utsäde och den erhållna afkastning, på det att derigenom må kunna utrönas, hur skörden utfallit efter den olika jordmån och behandling, som en hwar begag- nat, ehuru detta i ingen wäsentlig del bidrager att lemna underrättelse, om hwad som icke redan tillförene är kändt, och många gånger blifwit omordat af de som känna linod- lingen i sin helhet, men för ortens befolkning, som nyligen börjat med denna odling, kan deraf inhemtas betydlig nytta och lärdom, emedan de personer för hwilka linodlingen mis- lyckats, derigenom med mera uppmärksamhet fästa sig wid de rön och iakttagelser som äro skeddade, inom deras eget distrikt eller socken, än hwad de se beskriwit ifrån andra orter och sydligare delar af riket.

§ 3.

G. D. Berghmark.

Från Neder-Kalix sockens Gille

(af hr brukspatron D. Hummel.)

Hr telegrafkommisarijen W. Bäckman har benäget lem- nat nedan skrifne wärderika meddelanden, rörande temperatu- rens werlingar under året, nemligen:

Meteorologiska iakttagelser
vid Telegrafstationen i Neder-Kalix under år 1866.

Månad.	Högsta temp.	Lägsta temp.	Medel temp.	Ölsmätningar.
Januari	+ 2 (d. 5 och 6)	— 28 (d. 23)	— 9 ₁	
Februari	— 3 (d. 2)	— 28 (d. 15)	— 15 ₁	
Mars	+ 2 ₆ (d. 31)	— 31 (d. 22)	— 13 ₁₁	
April	+ 11 ₆ (d. 24)	— 13 (d. 20)	— 0 ₆₄	Den 10:de började hynlatkon först begagnas. Den 20:de begynte elstven frigöra sig för is.
Maj	+ 14 (d. 28)	— 4 (d. 2)	+ 3 ₆	Den 23:de inlöpte första fartyg. Frost under natten till den 30:de så att potatisstälten som- liglades blifwit afstuckb.
Juni	+ 26 (d. 27)	+ 4 (d. 1)	+ 14 ₆	Under denna månad har högsta och mest ihållande värmen warit råbände. Regnigt.
Juli	+ 25 ₆ (d. 9)	+ 3 (d. 29)	+ 14 ₁₁	Den 30:de inträffade första egentliga frostmatten. Månaden mycket regnig.
Augusti	+ 26 ₆ (d. 15)	+ 7 ₆ (—)	+ 16 ₇	Första snön den 28:de.
September	+ 18 (d. 4)	+ 0 ₆ (d. 30)	+ 12 ₄	Den 2:de första flådföre.
Oktober	+ 15 (d. 7)	— 5 (d. 31)	+ 3 ₆	Den 7:de elstven isbelagd.
November	+ 2 ₆ (d. 5)	— 29 (d. 27)	— 8 ₂	
December	+ 1 (d. 3, 4)	— 26 ₆ (d. 14)	— 13 ₇	
Under år 1866	+ 26 ₆ (d. 15 Aug.) + 28 (d. 25 Sept.)	— 31 (d. 22 Mars) — 37 ₆ (d. 6 Febr.)	+ 0 ₁₁ + 0 ₆	

här af synes, att vintern varit ihållande kall, wären lifafä, hwilket sistnämnda förhållande i förening med mycken nederbörd under säningstiden, förorsakade, att jorden war föga tjenlig för sådens emottagande; den warma wäderlek, som sednare delen Juni, Juli, Augusti och början af September war rådande, utöfwade dock en wälgörande inwerkkan på sådens wärtlighet och mognad, hwilken sednare detta år blef lyckligt fulländad före än någon frost inträffade, hwaremet det jemna regnandet under Augusti och början af September månader började ingifwa stora besymmer för grödans inbergning i ofskadadt skick. Den förträffliga flyttorfningsmetoden, medelst användandet af j. k. "mejar", jemte det här mera allmänt brukliga jättet att begagna rior, förekom dock all anmärkningsvärd stada. Efter verkställd tröskning har det emellertid wisat sig, att ortens förnämsta sådeslag

Kornet, icke, som man säger, dragit mycket till spans; det har lemnat till qualitéen god, men till qwantiteten i allmänhet medelmåttig afkastning.

Råg, som fortsärande ringa odlas, har gifwit rik skörd, hwar på som bewis må anföras, att å Björksfors, afwenjorn å kaptenerna Grapes och Rutbergs egendomar erhållits 14:de a 20:de kornet, samt å Gyljen i närmaste socken Öfwer-Kalix 33:dje kornet.

Hafra har, såsom grönsoder, lemnat full skörd.

Potatis: lifaledes god afkastning, hwilken dock efter upptagningen, betydligt reducerats genom den så kallade "torrötan", som efter potatisens inläggande i källarne, anställt swära härjningar men hwilken lyckligtvis senare minskats eller alldeles upphört, synnerligast bland den potatis, som varit tidigare upptagen.

Höfångsten: Utterst ringa eller långt under medelmåttan. Orsakerna hertill torde, hwad lindor och hårdwallsångar beträffa, böra sökas i den blida wäderleken under 1865 års höst; genom det då ofta återkommande töwädrer bildades swallis, förorsakande den af allmogen här benämnda "kälbrännan", som upprötte gräsroten och lemnade ången, wid snöns bortgång på wären, släcktals swart. Det nybildade gräset å dessa släckar kunde icke detta år lemnas annat än högst flen skörd. Hwad åter myr- och mosångarne beträffa, så qwarlåg kälan nästan upp i dagen ännu wid skördetidens början i Juli månad, hwarigenom wertligheten förhindrades; men under den warma och regniga wäderleken i Augusti, är högst sannolikt, att kälå, som i wisja myrtrakter under flera föregående år icke blifwit tillfullo upplöst, då

totalt förswann; som derjemte ingen djup kälå funnat bildas denna höst, är anledning hoppas, det höstförden blifwer desto rikare instundande år, afwenjorn att höstfrestens förtidiga återkommande jemväl tillfölje här af uteblifwer.

Linodling: En god början är hertill gjord; odlarne hafwa erhållit tillfredsställande resultater, och sedan en andamålsenlig linbrättningsmaskin blifwit under året inom socknen inrättad, hwarå allmogen mot billig afgift får linet beredt, är att hoppas, det behöfwet af lin skall hädanefter fylas af produktionen inom orten.

Smör: Ghuru den långa kalla wären förorsakade märkbar federbrist och sommarbetet afwen derigenom till en början war ytterst flent, förmärktes dock ingen järdeles minskning i tillförseln under September månad, då allmogen härstädes wanligen afyttrar årets smörproduktion, men desto betänkligare synes utsigterne för kommande året i detta hänseende, enär minst $\frac{1}{4}$:del om icke $\frac{1}{3}$:del af kreaturens antal blifwit denna höst nedslagtadt, tillfölje af den ringa höfångsten. En god skötsel af det ringare antalet skulle litwist i wäsendtlig men kunna minsta förlusten. De skriftliga meddelanden, som förwaltaren af Björksfors, hr Carl Bergbom, lemnat, såväl i detta, som flera hänseenden, bifogas härjemte, såsom förtjenta af järfkild uppmärksamhet.

Några större **afdiknings-** eller **odlingsföretag** finnas icke att emnämna. Egaren till Grytnäs, hr S. A. Bergman, har litwist under sistlidne höst låtit widtaga förberedande afdikning och uppröjning till en nyodling i större skala.

Fattigwården fortsar att wara ytterst tryckande; förra året uttärerades i penningwärde . . . Rmt 4,377: 71.
hwartill under året tillkommer extra tillskott till belegg af cirka . . . " 2,100: —
Rmt 6,477: 71.

För år 1867 är utdebiteradt:

å mantalsffrisne personer . . . Rmt 1,000: —
å allmänt fyrktal . . . " 5,805: — 6,805: —

hwilken summa dock troligen kommer att under året ökas med ett a twåtusen riksdaler. Förutom summas storlek, wisar sig här olämpligheten af beskattningsgrunden, då ett fåtal inom kommunen, som skatta för bewillning efter andra artikeln, så i det närmaste draga hela bördan. Fråga har nu uppstått om inrättandet af arbets-fattighus, och troligt är, att en förändring i sådan riktning kommer att företagas.

Folksskolornas antal: en fast, twenne ambulatoriska, twenne småbarns och en privat.

Socknens sparbank hafwa insättningarne under året uppgått till 1,519: 5 och uttagningarne till 275: 20; Sparbankens nuvarande fond utgör rdr 7,400 riksmünt.

Uti det i förra årets berättelse omnämnda, här inrättade **Barnhem**, har antalet barn funnat successifft ökas och utgör nu tolf flickor, hvilka åtnjuta christlig uppföstran och inöfwas uti alla för en duglig tjenstgämninna förekommande göromål. Intresset för den goda inrättningen har wisat sig warmt, hwadan all förhoppning förefinnes om dess fortsärande bestånd.

Till Ordföranden i Neder-Kalix Hushållnings-Gille Herr Brufspatronen D. Hummel.

Med anledning af G. H. ärade skrifwelse af den 12:te dennes får jag härmed lemna följande upplysning om huru årswerten utfallit i dessa trakter.

Tillfölje af den fyliga wäderlet som war rådande under wären dröjde det länge innan vegetationen började utweckla något egentligt lif, men med den warmare wäderlet som inträffade i slutet af Juni och sedan fortfor under Juli och Augusti månader, erhöill den twinnande wertligheten ny fart, så att här å stället sådes- och rotfrukterna lemnat följande resultat.

Korn som å wäl difade fält warit mycket wackert har i medeltal lemnat 5:te kornet.

Höstråg har, ehuru delwis skadad af den på hösten bildade isstorpan, lemnat 14:de kornet.

Gras, här odlad endast såsom grönseder, har warit mycket frodig och jern, men blifwit betydligt skadad af höstregnet.

Potatis har wid sförden lemnat 5:te kornet, men sedan blifwit betydligt skadade af torröta.

Med linodling är äfwen gjordt försök, hwilket tyckes wisa att denna nyttiga wert här går mycket wäl, af linet är blott obetydligt beredt, så att aflastningen ej kan uppgifwas, men qualiten är af mycket god bestaffenhet.

Foderafkastningen har i år lemnat cirka en fjerdedel mindre än förlidet år, synnerligast har förminskningen wisat sig märkbar å lindor och hårdwallsängar, samt hufwudsakligast förorsakad af den på hösten bildade isstorpan, hwilken

på fält med mindre sluttande läge till flera tumes tjocklet öfwertäckt jordytan, genom den ihållande wärkylan dröjde det äfwen länge innan fålen på iädana ställen lemnade jorden, hwarföre ej gräswerten hann utvecklas före det bergningstiden inträffade. Genom denna förminskning i fodertillgången har ladugården måst nedjättas från 80 till 60 kor, hwarjente äfwen här är frångått den i orten gamla metoden med warm utfodring och i des ställe införd kallfodring, hwilket äfwen för wårt klimatiska förhållande wisar sig wara fullt tillämpligt, samt lemnar lika godt eller till och med bättre resultat än warm utfodring, äfwen då denna blifwit verkställd med största omsorg; under förlidet år förskötes här båda jätten jålunda att i ena fähuset brutades kall och i det andra warm utfodring, hwarwid det war tillfälle att iakttaga det enas eller andras fördelar, och wisade sig kallfodringen ega så mycket företräde att den nu är uteslutande antagen. Utom det att genom denna method ett betydligt arbete besparas — här har t. ex. erforderats för skötjel af 80 kor 5 personer när warm utfodring brukades, deremot skötes nu 60 kor med samma lätthet af 2 personer — hålla sig kreaturen äfwen mera friska och lifliga än förut, att foderåtgången är större har ej funnat förmärkas, bestapen förtär jämnre hö, samt hästarna ratade fedret lika wäl tort som förr kokadt eller uppvärmdt.

Ett hufwudsakligt fel som gerna will medfölja den gamla metoden är det kreaturen wanligen erhålla för litet watten, den erfarenheten gjordes här att till nya ladugården hwareft korna hade fritt tillträde till watten åtgick en tredjedel mera än till den gamla ehuru kornas antal war lika i båda fähusen.

Några nyodlingar af betydenhet hafwa ej blifwit verkställda under året, med undantag af att ett större förut uppbrytet fält blifwit mera fullständigt afditadt.

Neder-Kalix & Björckfors den 17 December 1866.

Carl Bergbom.

Från Carl Gustafs sockens Gille

(af hr kyrkoherden J. Grape.)

Hwad i första rummet årswerten och aflastningen af de olika sådeslagen beträffar, så är Gillet i tillfälle att, under tacksammt erkännande mot Den från hwilken allt godt kom

mer, denna gång afgifwa en mera tillfredsställande berättelse än under de närmast föregående åren. Kornet, ortens hufvudsäde, har nemligen öfwerallt der utiädet varit dugligt, gifwit fullt medelmättig afkastning, antagligen semte kornet i medeltal, och är beskaffenheten god och wigtig. Dock hafwa åtskilliga hemmansäboer de der varit i jaknad af medel till uppföd af fullt fröbart utiäde, äfwen i år fått underhållig och ofullräcklig äring; till förefemmande hwaraf för framtiden början till en sockenmagazins inrättning gjordts, dels genom bidrag i spannemål och penningar af kommunen dels och genom anslag af medel, inslutne för af fattiga werkställdt och försäldt arbete, som dem tillhandahållits för undsättnings- eller gäfwomedel. — Någen deremot, till den ringa del den härstades odlas, har nästan helt och hållet gått ut under wintren, sannolikt tillfölje deraf, att marken jaknade jnö och war betäckt af isflorpa allt intill trettendedagstiden. — Potatis-afkastningen har utfallit någorlunda till qwantiteten, men frukten är öfwerallt angripen af röta, så att den andvändbara delen ej torde utgöra mera än ungefärligen hälften. — Höfångsten, mycket flen, och desutom har afkastningen i följd af det ogynnsamma bergningsswädet till största delen blifwit skänd, ihynnerhet å holmångarne, hwilka nära nog hela semmaren stått under watten, och icke förr än mot slutet af September månad funnat afbergas. Men då halmtillgången är någorlunda ymnig torde dock ej någon egentlig foderbrist uppstå, så framt icke i år, såsom under de föregående åren wanligt varit, stark afyttring af foder till närmaste jwenska socknar ifrågakommer.

Utdifningslägenheten i Ruskola by, som nu är assynad och till arbetets utförande godkänd, så nyttig och winstgifwande den än kunde blifwa i uppodladt skick, har hittills medfört mera skada än gagn åt delegarne, så tillwida neml. att den naturliga ången, som genom afdifningen blifwit torrlagd, afstagit i wertlighet ända derhän, att den ej lemnar mera än ungefär hälften i afkastning emot hwad den härforut gifwit. Gillets Ordförande är i tillfälle att witsörda detta förhållande; ty på ett skifte, der wanligtvis erhållits sex kosoder hö, har afkastningen år för år minskats, så att den sifflidne sommar utgjorde endast tre kosoder. Skulle deremot blott en fjerdedel af widden blifwa uppodlad och rationellt behandlad, så hade man att motse en afkastning, som både till qwalitet och qwantitet öfwerginge den fordna naturliga ågens; men då delegarne, tillfölje af flere års miswäxt och högst dryga utgifter för laga skiftet, blifwit

så godt som utarmade, så torde af nuwarande generation härutinnan intet wara att heppas.

Churu egentligen ej till ämnet hörande, kan jag wid detta tillfälle icke underlåta att framhålla elägenheten för den finska befolkningen deraf, att icke ens de wigtigaste Kongl. Förordningar utkomma på finska språket, t. ex. Kommunal-författningarne, Fattigwårds- och Bewillningsförordningen. Kan man wäl förundra sig öfwer, att befolkningen är ofunnig och liknöjd för alla kommunala wärf, då den icke ens är i tillfälle att studera sig in i de stadganden, som afhandla dylika ämnen? Eller huru skall en ordförande-plats, t. ex. i Kommunalstämma och Nämnd, kunna nöjaktigt bestridas af en person, som icke sjelf kan taga den ringaste kännedom om författningarnes innehåll, waktadt han i öfrigt were upptraget fullt wuren? Följden häraf s. n. är och den, att i en del finska socknar endast embetsmän, ehuru ej dertill förpligtade, äro twungne åtaga sig dylika befattningar, och så ofta röna mycket misstroende och flander för sin förvaltning, ihynnerhet sedan de nya Kommunal-författningarne tillämpats, blott derföre att allmogem sjelf icke kan taga kännedom om deras innehåll. Bör icke en brist af ifrågawarande menliga beskaffenhet af Riksdag eller Landsting afhjelpas?

Från Öfwer-Torneo sockens Gilles

(af hr landeßifskat E. M. Bergdahl.)

Lika med år 1865 har wäderleken under årets lopp varit mycket omwerlande. Under den tid skörden megnat war dock wärmen mera stadigwarande och den werande skörden härjades icke af fallan nätter såsom förstnämnde år. Jordbrukaren har således haft glädjen att få inberga en af skörden ofskadad spannumåls-skörd. Att så grödan inbergad war för jordbrukaren bekymmeramt i följd af det myckna regn som under den tid som sådant stulle ske inträffade. Bostaps-fodret är derföre i allmänhet af jämnare beskaffenhet. Höafkastningen är och ringa. Med säkerhet kan antagas att den med $\frac{1}{4}$ del understiger förra året. Jordbrukarna hafwa i förhållande hertill måst minska sina ladugårdar. Smörproduktionen, som är ortens hufvudnäring, torde således blifwa mycket mindre än år 1865. Prijet å smör har varit under året 9 a 9 $\frac{1}{2}$ rdr pr löspund. Vinärningar hafwa i ringa men förekommit inom Gillet. Laxfisket är snart jagdt den

enda infomst som här tillgodonjutes och som icke kan anses vara en följd af jordbruket. Detta har gifwit en medelmättig äring.

Uti Mederförsamlingen finnes en fast folkskola. Enahanda förhållande är uti Korpilombolo kapellförsamling. Under året hafwa 161 barn af båda könen tillgodonjutit undervisning i dessa skolor. Småskolor i dessa och Heitanieme församling hafwa äfwen varit inrättade. Antalet lärjungar i dessa skolor har uppgått till 61.

Fattigwården är inom Gillet mycket tryckande. Ser-tusen trehundra sextioåtta rdr 71 öre hafwa de bättre lottade inom Gillets församlingar måst utbetala i underhåll åt de fattiga för året. Sättet att låta hvarje by ombesörja sina fattigas underhåll har wisat sig vara mycket fördelaktigt. Byamännen äro nu mera angelägna att förskaffa de fattiga arbete, samt att noga tillse att understöd icke lemnas då icke trängande behof sådant påfallar. Detta war icke händelsen förut. Folskmängden inom Gillet utgör 5,430 personer af båda könen.

Under den tid som denna berättelse omfattar, hafwa inga nya vägar blifwit anlagda. Icke eller har något nytt företag för asdikning af myror, kärr eller träsk förekommit. Med astappningen af myrorne inwid Korpilombolo by, hwar-till understöd af statsmedel erhållits, är wordet fortsatt; och tros arbetet kunna fullbordas till medio af nästa sommar.

Tjenstefolkets lönesförmåner äro om år: för en dräng i medeltal 100 rdr och för en piga 50 rdr förutom wanliga slitskläder, hvilka sistnämnde beräknas till 20 rdr. Ett mans sommarlagsverke i husets kost 1 rdr och ett qwins 67 öre.

Jorden skötes och besås på förut beskriswet sätt och åker-bruksredskapen är af samma beskaffenhet som jag uti förra årets berättelse uppgifwit. Enahanda förhållande är med sådeslagen.

Korpilombolo kapell är den enda trakt inom Gillet hwarest skog finnes till affalu.

Från Pajala sockens Gille

(af hr brukspatron E. J. Sahlberg.)

Ärswerten af spanmål inom kommunen är till beskaffenheten god ehuru till quantiteten mindre än man haft stäl wänta efter utsädet. Frostskada har weterligen ej inträffat,

åtminstone med få undantag och i de fall då ärswerten stått allt för länge efter den wanliga skördetiden, utan att blifwa afmejad. Efter det sänningen blifwit verkställd, som förfiggår mellan den 18 och 28 Maj hwarunder wäderleken varit serdeles tjenlig med värme och solsten, inträdde nordostlig wind med ihållande fuktig wäderlek och ymnigt regn, hwilket war för den verkställda sådden högst wälgörande och befordrade wertligheten med en ewanlig hastighet, men i stället för värme fortfor hela Juli månad med ihållande kylig wäderlek och oasbrutet regn, hwilket hade den påföljd att wegetationen fortskred mycket långsamt, och med den långsamhet att kornet ännu den 10 Augusti på många ställen icke hunnit gå i ar; än mindre matas, hwaremot kornet i wanliga goda år är fullmatadt den 20 Augusti och i många fall äfwen före denna tid. Efter den 10 Augusti, då frostnätterna de föregående ären tillintetgjorde grödan, inträdde detta år stark värme så wäl natt som dag, hwilket hade den wälgörande werkan, ehuru landtmannens förhoppningar om god skörd helt och hållet förswunnit, att kornet war fullmatadt början af September, och är i allmänhet grödan god, men otillräcklig för utsädet och lefnadsbehofwet under det kommande året eller 1867.

Äf sederwerter och rotfrukter odlas hufwudsakligen Potatis, hwilken gifwit god skörd å ställen den varit begagnad, utan att någon sjukdom derå wilat sig, hwarfen under upptagningen eller sedermera.

Ödlingsföretag af större omfång hafwa icke under året blifwit utförda, men de förut utdikade lägenheterna äro bearbetade, samt på många ställen teglagda och besädda dels med Råg och dels igenlagda till linder. Tillfällen för ängswattning och andra odlingsföretag saknas icke, men allmogen följer ej denna odlingsmethode med sådan uppmärksamhet den förtjenar, och bidrager dertill ganska mycket att allmogen är finst-talande och de böcker som i ämnet utkomma äro tryckta på swenska språket.

Lin odlas alls icke. Emellertid wore det af behofwet påfalladt att Linodling infördes, jerdeles som allmogens qwinor äro mycket kunniga både i wäfnad och spinning. Bemullsgarn användes i stället för Lin, men dertill utgår kon-tanter som kunde besparas till andra behofwer inom huset.

Jordens asdikning: Detta ämne har varit föremål för öfwerläggning wid Gillets sammanträden, och har den åsigt gjort sig gällande att det är nyttigt, men anses öfwerflödigt på högländta ställen; emellertid har erfarenheten wisat, på

ställen der afdikning egt rum att jorden blifwit hastigare tjenlig för behandling och wärsjadden, samt att ogräs mindre hindrat werkligheten.

Husflöjd finnes i allmänhet icke, undantagandes enkla husgerådsaker, såsom jängar, bord och stolar hwilka allmogens förfärdiga för sitt husbehof.

Binäringar: bestå förnämligast i skogsfortjenster såsom lefwerance af jagttimmer till Sägwerken, tjärn- och pottaskebränning, kelning och andra arbeten till Kengis Ternwerk, men i följd af nedtryckta priser å alla dessa produkter, har allmogen med yttersta iwarighet derifrån funnat lifnåra sig under detta och föregående swagar. — En påbörjad wäganläggning emellan Kengis bruk och Tunusjunde by, utgörande 6 mil, hwartill staten anslagit 55,000 rdr rmt har utgjort behöflig arbetsfortjenst åt den fattigare befolkningen, hwarförutan många familjer kommit i stora betymer för sin utkomst.

Skogarne: Åt skogswården egnas en allwarlig uppmärksamhet, sedan en extra och en ordinarie Öfwerjägare blifwit anstald inom Pajala seden. Med skogarnes wård inom Torne lappmark, synes dock ej vara så noga, enär ingen Jägerbetjening derstädes är anstald.

Ladugårdsfötsel wårdas i allmänhet ganska bra, men äfwen härutinnan är många förbättringar att önska.

Folkskolan: Denna byggnad i förening med läkarebostad fortgår och anses instundande sommar blifwa färdig.

Från Dockmacks sockens Gille

(af hr kronolänsman J. E. Ullenius.)

Om wäderleken från årets början till och med förra hälften af sifflidne Juli månad, är ej något wäsentligt att anmärka. Efterjulsintern och wären hafwa i klimatiskt afseende varit sine närmaste föregångare fullkomligt lika, och sådesanden inträffade under gynsamma wäderleksförhållanden på den här i orten wanliga tiden: sista dagarne af Maj och första dagarne af Juni.

Kornet — med undantag af en obetydlighet hafre — det enda sådeslag som under innewarande år härstädes odlats, wäjade från wären jemn och frodig brodd, och fortstred så i werklighet att det wid wanliga tiden: sednare hälften af Juli månad befann sig i arskott, men då wid samma tid ett

det hastigaste och långwarigaste regn i mannaminne inträffade, rållade kornjådet under denna wiktiga period i en stagnation, som, synnerligast på ställen der sydlandst utjädeskorn, i brist på annat, begagnats, betydligt fördröjde arbildningen och kornets mognad. En lycklig omständighet under detta regn, som, med undantag af en eller annan dag i hwarje wecka oasbrutet fortsor från slutet af Juli till September månads utgång, war lifwål, att lusten allt intill skördeanden war warm; ty annars hade utan twifwel total miswert här inträffat, såwål på såd som rotfrukter. — Wintern inträffade i wanlig tid, medlet af Oktober, och något owanligt i wäderleksförhållandena under leppet deraf, till närwarande tid, är ej att anmärka, med undantag lifwål af den swära ertaulika storm som råjade härstädes, från den 5:te till den 9:de i sifflidne månad — en storm, med en hastighet och ihärdighet som i mannaminne ej här haft sin like och som tillsogade skogarne inom socknen en oberäknelig skada, enär 100,000 tals fräd störtats till marken, dels med rötterne uppryckta, dels afbrutna.

Årswertens beskaffenhet är följande:

Kornet: I anseende dertill, att mången nybyggare befunnit sig i mer eller mindre saknad af nödigt utjädeskorn, och någre dertill råkat ut för misödet att till utjåde inköpa sydlandst korn, hwilket aldrig, utem i mycket warm och långa somrar wid denna polhöjd binner fullkomlig mognad, har askastningen af detta sådeslag blifwit mycket otillräcklig för nybyggare af den förenämnda kategorien samt grönsfördad och omogen för dem af den sednare. Swad åter de hemmansåboer beträffar som ej warit i saknad af tillräckligt och dugligt utjåde, så kan den askastning de af sine åkrar erhållit öfwerhuswud antagas wara nära medelmättig till qwantitet, men deremot betydligt under medelmättan i anseende till qwaliteten; och då härwid tages i beräkning såwål den kornqwantitet som öfwer hela socken skördats, som innewarnes behof af spannemål till instundande års skörd, kan med någorlunda tillförlitlighet antagas, att för fyllande af behofwet, minst hälften i smålmjöl och brödsöda måste inköpas utem socknen, samt att minst 500 tunnor Korn dertill erfordras, om nybyggareallmogens behof af nödigt utjåde derjemte skall kunna fyllas. Kornet anses per medium lemnas i åring 3:de a 4:de kornet.

Hafra: Med odlingen af detta sådeslag har stattehemmansåboen Eric Olof Ericsson från Pajerin gjort försök å en nära intill gården belägen myrödling, och ehuru hafra

i anseende till den regniga wäderleken icke uppnått fullkomlig mögnad, lemnar litwål halmen en ganska god foderafkastning.

Någ: Detta jädesslag har under året weterligen ej kultiverats inom socknen.

Potatis: Öfwerhuswudtaget, kan afkastningen deraf ansees vara god, enär minst 10:de kornet kan beräknas; men som potatisutsädet på få ställen öfwerstiger en tunna, är förrådet af denna för hushållet så wiktiga artikel, i förhållande till behofwet mycket otillräcklig.

Kålrotter och Roswor odlas till obetydlighet inom socknen, men på de få ställen der jädant egt rum, har afkastningen wisat sig vara fullt medelmåttig.

Söfångsten är i quantitatwrt hänseende att hänföra till medelmåttan; men dels är fodret till följe af den ogynnsamma wäderleken under bergningstiden unfet, ruttet och således för creaturen föga ätbart eller närande, och dels har det i hufjor upplagda höet genom den öfwanberörde Oktoberstormen till en ej ringa del bortspolats; dock är detta waktadt någon tryckande foderbrist ej att befara, för såwidt allt fodret kan af creaturen förtäras.

Binäringarne inom Gillets distrikt under sistlidet är, hafwa, till följe af penningebristen och de deraf förforsakade misghynnande konjunkturerna i träwaruhandeln warit ibland de aldra sämsta som de någonsin warit. Ja, i den wägen har det gått så långt, att nybyggaren, då man med honom samttalar om de biförtjenster han af skogsafwerkningen för året kan hafwa att påräkna, utbrister: "bättre är att sefwa sig fattig och arm än att arbeta sig fattig"; och han har, ty wärr! ej så orätt deri, ty under de föregående åren har Gellware Aktiebolag medelst bjell- och jägtimmerhugge beredt dem, om ej någon riklig, så åtminstone en berglig förtjenst samt lemnat förfkötter såwål i penningar som spannemål, salt och strömming, men nu är denna wälsignelsebringande källa för denna arma ort tilltäpt och endast ångsågen i Euleå stad finner för godt att härifrån afnäma skogseffekter af öfwanomrörde slag, dock endast af dem bland nybyggarna som till ångsågsfirman häfta i skuld, och hwilka derigenom lifasom twingas till afbetalande af sine skulder, mot erhållande ur en sågwerkets depot inom socknen, af hwad man kallar nödtorftigt lifsuppehälle under hyggestiden, bestående i mjöl och andra diverse artiklar. Dermed är dock beklagligen det herfskande eländet inom socknen på långt när ej afhjelpat emedan i förhållande till hela sockens nybyggarebefolkning, blott en

ringa del hos Euleå Ångsågs-intressenter häfta i någon skuld, och för öfrigt torde dessa för ögonblicket bättre lottade, efter lyckadt hygge icke komma att hafwa det stort bättre än flertalet jädane, som för året saknat all jädan förtjenst.

Äf Tjårubräkning och Limfokning har liten eller ingen förtjenst warit att påräkna, enär såwål tjåran som timret iijunkit så djupt i pris, att en tunna af den förenämnda waran betalts med endast 6 rdr och 1 $\frac{1}{2}$ af den sednare kostat 5 rdr och derunder.

Siffet har i allmänhet warit så föga gifwande att nödig husbehöfsiffet saknats under sjelfwa sommartiden för de fleste nybyggare som sysselsätta sig med denna näringsgren, och af willbrådet har intet kunnat erhållas, enär något sådant icke alls finnes i våra widsträckt skogstrakter. Skorrjagten, neml. som under de bättre tiderne lemnade en ganska god inkomst, har under 3 a 4 års tid ej ens kunnat idkas, enär dessa djur helt och hållet förswunnit; såsom det förmodas, i följd af förfrysning under 1864 års kalla winter, då Lapparne öfwer allt sumit döda Skorrar i deras bon.

Undsättning från Statens sida skulle detta år hafwa warit högst oundgänglig för Sedmoöds Lappmark; men som någon sådan hwarken blifwit requirerad eller för året är att påräkna, återstår för de många fattiga härstädes ej annat än att lida och förfaka; måtte dock nöden ej blifwa så stor att något menniskolif spilles genom hunger eller brist på beklädning, under den långa bistra wintertiden.

Den planche, föreställande ätliga och giftiga swampar, hwilken Kongl. Hushållnings-Sällskapets Förwaltnings-Utskott benäget hitsändt, har Hushålls-Gillet så widt görligt warit, sökt så allmogen förewisad; och har undertecknad derjemte genom mundtliga meddelanden ur den planchen bifogade beskrifning öfwer swamparnes egenkap och sättet för desammans beredande till en wälsmakande och närande föda för menniskor, oundbärlig synnerligast under miswertår, då en mild Försyn företrädeswis beredt Lapplands innewånare den rikligaste tillgång derpå, sökt sätta såwål Nybyggare som Lappallmogens uppmärksamhet på nödwändigheten att, ju förr deß heldre, göra försök med swampars insamlande och användande för hushållet; men, ty wärr, har det litwål hittills endast stadnat wid ett: "om och men", oansedt Lappmarkens skogstrakter sistliden höstsemmar warit, så att säga, öfwerfållade af dessa sunda och närande födoämnen. Orsaken till denna lifgiltighet är grundad på en ingalunda lätt besegrad fördom, måhända än djupare inrotad än den mot

förtärandet af hästkött; hwilket sistnämnda lifwål, numera winner strykande afättning i magen på de hushållsmedlemmar, som äro nog lycklige att ega ett till slag påssande hästfreatur. — "Soppen", (swampen) säger Lappmarksnybyggaren, "är ju ingenting annat än freatursmat och kan således ej vara af förnyen afsedd till föda för menniskor"; och inwändningen att wåra wigtigaste wegetabiliska födoämnen, såsom spannmål och potatis, med den glupfaste appetit jemwål förtäras af creaturen, synes ej vara mäktig att gendriska en sådan inwändning. Enda sättet att, ja att säga, på ett handgripligt sätt besegra ifrågawarande fördom wore, att Hushålls-Gillet och Sattigwården ledamöter, hwar i sin stad, insamlade ett vinterförråd af swampar, tillräckligt stort för anställande af gästmåltider, der wården, sin pligt lifmätigt, föregår med exemplet att låta swampanrättningarne wäl smaka och bekomma sig. Då nyttiggörandet af ätliga swampar utgör en lifsfråga, synnerligast för Lappmarken, der frostskador å de odlade jadeslagen så ofta tillintetgör inwånarnes hopp om lifsuppehälle under åratat, en suite, så både bör och skall det vara ett bland härwarande Hushålls-Gillet wigtigaste åligganden, att icke allenast bibringa inwånarne nödiga upplysningar om de ätliga swamparternes särffiljande från de giftiga, utan äfwen föregå med exempel i swamparnes användande såsom födoämne för hushållet; och hoppas jag att i Gillets nästafgifwande årsberättelse kunna glädja Kongl. Hushållnings-Sällskapets Förvaltnings-Utstift, med förmälan om, att fördomen mot swampars användande till föda för menniskor, skall vara, om ej fullkomligt häfwen (dertill jordras troligen minst ett tiotal år) så åtminstone något minskad, förmedelst ögonstänliga bewis, åstadkomne genom anställda gästmåltider af swampanrättningar.

Herr General-Direktör Huf' brodyr om kaffedryckens bruk och missbruk, har hos mången som deraf tagit kännedom framkallat frågan: "månne tiden nu icke är inne då man bör göra fullt afswar med inskränkandet af den omåttliga kaffeförtäringen, helst den samma, utom den ekonomiska ruin den bereder, med tiden helt säkert skall blifwa ruinerande för vår hellsa"? Dessa äro dock blott någre enstaka utgjutelser, men kunna dock anses såsom en begynnelse till början af det goda, brodyren, om den blifwit något allmänare spridd, skulle kommit att verka, till befrämjandet af det dermed afsedda önskwärda ändamål: kaffemissbrukets hämmande; men den werksamaste hemsko som i närwarande bistra tid håller den medellöse kaffedrinkaren i schack, är frånwaron

af all kredit och omöjligheten att på något sätt förse sig med något betydligare förråd af den kära kaffeboan; och ehuru den lärdom som härigenom bibringas är ett syster af nödwändigheten, har Gillet anledning hoppas, att mången skall lära sig inse att, om kaffedrycken under de framfarne bättre åren varit bannlyst eller i måttlighet njuten, så skulle, oaktadt den bistra tiden, nödorstigt bröd icke saknats för dagen och den för dörren stående hungersnöden undwikits.

Från Arjeplungs sockens Gilles

(af hr kyrkoherden P. Th. Winberg.)

Ehuru Norrbottens Låns Kongl. Hushålls-Sällskaps tryckta handlingar för år 1865 ännu icke hafwa kommit Arjeplungs Gilles ordförande och ledamöter tillhanda, får jag dock, tillfölje af Förvaltnings-Utstiftets i sistlidne November utgifna cirkulär, som mig tillhandakommit, härmed insända den sedwanliga årsberättelsen för år 1866.

I Februari, Mars och April månader började nu detta år för första gången en allmänare sågtimmerhuggning inom Gillet, tillfölje af de utstämplingar, som under föregående höst hade blifwit verkställda å kronofogen nedanom byn Raster i sockens östra del kringom sjön Storaswan. Om denna utstämpling wore werfeligen mycket att säga, men som jag af wisse orsaker här nödgas lemna osagt. Summan war dock, att Gillets åboer för sin å timmerhuggningen nedlagda swett och arbetsmöda fingo lida stora förluster, i stället för att något förtjena, hwilket sednare lifwål tyckes varit Regeringens mening med den åt de Norrlandska länen medgifna större sågtimmerhuggnings-friheten. Dock wilja wi i hoppet trösta oss med ordspråket: "det är ej bra, att hafwa lyckan i början".

Sedan den så bedröfliga sågtimmerhuggnings-katastrofen ifrån årets början och under wintermånaderne hade försiggått, inträdde wåren, under hvars dagar ända till midsommar wäderleken war söga bättre än föregående år, nemligen kall, med bläst och stundom storm, som på jorden menligt inwerkade.

Efter midsommar har jag i min interfolierade Almanacha för hwarje wecka under wertmånaderne antecknat följande wäderlek. Sista weckan af Juni upphållswäder. Första weckan i Juli snöblandadt regn, med äfwen qwarliggande snö å högre höjder; andra weckan falla fjellwindar med regn åt-

följt af kylig wäderlef; tredje weckan wackert wertwäder; och fjerde weckan ostadig wäderlef med ömsom regn och solffen, hwilket utgjorde rötmanadens början. Följande weckan, som innefattade de tre fista dagarne af Juli och de fyra första i Augusti, då slättern å myrorne här egentligen begynte, war upphållswäder i fem dagar eller till lördagen, då regn inträdde. Vidare war första helveckan i Augusti ett ihållande kallt regn; andra weckan, då man började afberga hårdwallarne, war regnig wäderlef, ehuru regnet då war något mindre kallt; tredje weckans förra hälft war regn, så att man nu härstädes under högsta bergningstiden hade haft ett till afbergningens förswärande ihålligt $2\frac{1}{2}$ weckas dagligt regn och hwarmed rötmanaden nu slutade, samt war denna weckas sednare hälft några dagars wackert wäder; och fjerde weckan, då störden å sandäfrar började, war ostadigt wäder med omwerlande regn och solffen; samt första weckan i September, då störden å tungjord förfiggic, war upphållswäder de tre föregående arbetsdagarne men regn de tre sednare. Under en sådan i den egentliga werktiden pågående wäderlef har wäl årswerten detta års sommar icke affrusit, men då kornstörden redan tidigt af det owanligt myckna regnet blef nedslagen till marken, så hunno åfrarne, af röta skadade, icke mogna, tillsölje hwaraf en ganska flen och stryp korn-tillgång inom Gillet för året har inträdt, så att ett nödår åter förestår, och det ej blott för menniskor utan äfwen för creaturen. Afkastningen af kornet, som är sednens enda sådeslag, är således äfwen detta år obetydlig och af mältning i snäjerne mycket skadad. Sadeskorn för nästa war saknas öfwerallt i socken, och kan endast genom inköp förskaffas. — Potatisafkastningen har blifwit swag och wisar tecken till potatisjuka.

Höbergningen såwäl af myrer som strandslätter och hårdwall har blifwit eländig till följd af flod och för mycket watten, som betagit jorderwerterna deras närande kraft, och på sine ställen förorsakar sjuklighet såwäl bland hästar som kor och får.

Beträffande i öfrigt ladugårdsffötjel, utdifikningsföretag, wäganläggningar, binäringar, folkunderwisning och fattigwård, har jag intet att tillägga till mina föregående årsberättelser, utan är i alla dessa afseenden inom Gillet enahanda förhållanden rådande såsom de, hwilka jag förr omnämt och uppgifwit.

Från Arwidsjauris sockens Gille

(af hr kronolänsmann Jör. Starin.)

Enom socken har wäderlefen under leppet af förflutna sommare nästan utan uppehåll warit så regnig, att i mannaminne något dylikt icke kan uppgifwas.

Ortens hufwudsakligaste utsäde, korn, blef långt å halmen, nedlades tidigt till marken och mögnade sakt. Afkastningen är wäl i det mesta fröbar, men swagmogen, icke fullt medelmättig och öfwerhufwud tagit motswarar den knappast två tredjedelar befolkningens behof. Deremot har Potatis lemnat fullt medelmättig och på sina ställen ymnig skörd. Spannmålsförden lemnar således icke synnerligen glad utsigt för kommande år, men dock wäcker höbergningen långt större bekymmer hos befolkningen, som undan förstörelsen icke kunnat rädda sina ladugårdar, hwilka utgöra grundwalen för Lappmarksboernas ekonomi. Då de wid elskar och mindre wattendrag belägna ångarne hafwa, såsom wid wårfloden warit af watten öfwerwämmade, har afbergningen under hela slättanden blifwit så förhindrad att wid September månads ingång, landtmannen hade hälften af sina ångar oafbergade. Swad som i mannaminne aldrig warit omtaladt, har nu werfeligen händt, att allmogen warit ihjelslatta med höbergningen till och med den 24 Oktober; men som allt gräs wid denna sene årstid är förwisnad och utan närande sakt, är det naturligt att en så bestaffad höbergning icke kan utgöra något betydligt stöd för creaturen, hwilka till nära en tredjedel hafwa näst nedslagtas och förminskas. Till råga på omrörda menliga förhållande, uppstod söndagen den 7:de Oktober en så wäldsam storm att det här på orten warit iällspordt att en sådan egt rum. Millioner träd blefwo dels med rötter uppryckta ur jorden, dels afbrutne och fullkastade på marken, hwilken på etaliga ställen är betäckt med windfjällen till en sådan mängd, att man wid en stegswandring föga kan komma fram, och höhäfjorna, hwilka allestädes blifwit uppsatta å de widt fringspridda ångarne och icke kunnat inbergas blefwo till stor del bortspolade af den oemotståndliga kraft som framförde denna wind.

Genom föregående årens miswert och såwäl derunder, som i bättre tider åsamkade skulder, hwilka nu skola betalas, har befolkningen här kommit uti en betryckt ställning och måste hufwudsakligen söka alla åtkomliga biförtjenster för sitt uppehälle, hwadan jordbruket under året gjordt obetydliga framsteg och något järdeles derutinnan är icke att anmärka.

Från Gelliware sockens Gille

(af hr kronolänsmän Th. Silfverbrand.)

I anseende till den regniga wäderleken under bergnings-tiden har kreatursfodret blifwit knappt och af dålig beskaffenhet, och tillgången högst ringa, hwadan foderbrist är att emotse, ehuru betydligt antal kreatur är nedslagtadt.

Den digra, tunga och fuktiga wäderlek, som varit rådande under Augusti och en del af September, har förorsakat en swår sjukdom bland renbofskapen, så att icke blott största delen af årets renkalfwar störtat, utan äfwen äldre rennes hjordar, då deremot beshynerligt nog ej någon sjukdom utbrutit bland renkreatur som wistas i skogsbygden. Orsaken här till torde få sökas deruti, att skogsrenarne få gå utan wård och uppsigt, och således sprida sig widare omkring hwarigenom smitta förekommit.

Arswerten har varit till quantiteten ringa, hwilket torde härleda sig deraf att utjädet varit flent, och kan aflastningen ej uppskattas till högre än 2:dra och högst 3:dje fortynt; deremot har potatisen gifwit en ymnig aflastning, ehuru tywärr denna jordsfrukt begagnas endast till ringa del.

Swad skogarnes wård och afwerking widkommer, ja heppas man, att hädanefter en bättre uppsigt kommer att ega rum, sedan nu skogsbesjeningen blifwit betydligt tillöft. Tillståndet bland jordbrukande befolkningen inom denna socken är beklagansvärdt. Ringa eller inga biförtjenster finnas inom socknen; årets gröda är längesedan förtärd och penningar finnes ej att köpa spannmål för. Krediten är med ett ord iagt död; hwadan det ser mer än mörkt ut, hur det arma folket skall framleswa denne winter, då ej arbete finnes.

Läns-Djurläkarens berättelse för år 1866.

Enligt bilagde förteckning öfwer gängse sjukdomar bland husdjuren inom länet, för år 1866 synes, att 227 hästar, 91 nötkreatur, 10 får, 11 swin, 7 hundar och 35 renar blifwit af undertecknad behandlade, samt 56 hästar uppwisade för besigtning.

Af smittosamma sjukdomar har 21 fall af springorm förekommit, dels inom Pajala, Wittangi, Korpilombole, Öfwer-Torneo, Öfwer-Kalix och Gelliware socknar. Sjukdomen

har i de fleste fall blifwit på bete, meddelad genom imitta, utom i Öfwer-Kalix der den synes hafwa uppstått spontant. Behandlingen, som varit både lokal och allmän, har bestått i utskallning af knölarna och lärens kanterisering med brännjern; inwärtas Arsenik i förening med magstärkande medel, hwilken behandling wisat sig werksam, emedan af 21 fall, 16 blifwit friska och de öfrige blifwit såsom obotliga dödade.

Mul- och klöfsjuka, som under året varit gängbar inom Norr- och Sörkåttum af Gelliware socken, hwaraf cirka 2,400 renar gått förlorade. Sjukdomen, som utbröt i slutet af Juli, tilltog i Augusti och September, astog i Oktober och November månader, då kyla och snö inträffade. Såsom orsak till sjukdomen, anses wät och fuktig wäderlek i förening med värme vara hufvudorsaken, men sedan den sålunda utbrutit, förbreder den sig hastigt genom smitta.

Smärta, som wisade sig på wären och hösten, har i allmänhet varit gedartad, utom i ett fall, der den öfvergick i tyfös-halsinflammation och slutade med döden.

Tuberkulas, af allmogen kallad "Ejungsjukan", förekommer tämligen allmänt hos äldre mjölk-kor. Den wisar sig genom beswärlig andedrägt, åtsjöld af hosta, pipande och wäsende respirationsljud. Som sjukdomen är ärftlig och af ett kroniskt förlopp, böra djuren ej begagnas till afwel, utan heldre gödas och slagtas.

Af lokala sjukdomar hafwa näst förekommit magtarrher, jensfide-inflammationer, quarblifwen efterbörd, af de sednare, hwaraf 11 fall förekommit hafwa alla blifwit lyckligt afhjelpa genom manuel behandling.

Sår, fistlar, bölder och swullnader hafwa 32 fall förekommit hos hästar. Af det förra har ett fall förekommit hos ett sto från Pite, hwilket på betet afrißwit yttre bössen på wenstra bakbenets stenben, derwid ett sår af 3 tumms bredd och 6 tumms längd uppstått. Djuret, som lemnades mig till behandling i September, afgick i medio af November friskt.

Af hofstadder hafwa 18 fall förekommit, deraf de flesta varit förorsakade genom felaktig skoning, såsom jömtryck, jömstick, krontrap och strykning.

Euleå i Januari 1867.

J. D. Jacobsen,
Läns-Djurläkare.

Öfversigt af gängse sjukdomar bland

Sjukdomar.	Hästar.			Hornbostap.		
	Insjuknade.	Griffa.	Döda eller dödade.	Insjuknade.	Griffa.	Döda eller dödade.
1:o. Farsoter och smittosamma sjukdomar:						
Springorm	21	16	3	—	—	—
Mul- och Klöjsjuka	—	—	—	—	—	—
Dwarfa	25	24	1	—	—	—
Walpsjuka	—	—	—	—	—	—
2:o. Konstitutionella sjukdomar:						
Tuberkelsjuka	—	—	—	11	2	4
Wattusot	—	—	—	—	—	—
3:o. Lokala sjukdomar:						
Stelkramp och konvulsioner	1	—	—	2	1	1
Ogon-inflammation	3	2	—	1	1	—
Inflammation i öronförlarna	2	2	—	—	—	—
Lunginflammation	1	1	—	1	1	—
Lungemphjem	2	—	—	1	—	—
Magkatarrh och Indigestion	15	8	—	6	4	—
Kolik och Peritonitis	3	3	—	5	4	1
Förstopning	2	—	—	1	1	—
Nastar i digestionskanalen	1	1	—	—	—	—
Paraphimosi	—	—	—	1	1	—
Brock	—	—	—	1	1	—
Inflammation i Rismodern	—	—	—	1	1	—
Rismoder-Katarrh	—	—	—	1	1	—
Rismoder och slidutfall	—	—	—	2	2	—
Kalsningsfeber	—	—	—	1	1	—
Dwarbliswen efterbörd	—	—	—	11	11	—
Förlofningar	—	—	—	7	7	—
Juswer-inflammation	2	2	—	9	8	—
Utut och Kronisk Rheumatism	4	—	—	—	—	—
Sensfide-inflammation	19	10	—	—	—	—
Spatt och öfverben	21	—	—	—	—	—
Sår, fistlar, bölder och svullnader	32	29	—	11	11	—
Stabb	4	4	—	1	1	—
Näsfelfeber	5	5	—	—	—	—
Tumörer	6	6	—	3	3	—
Fel i Tanderna	19	12	—	—	—	—
Klöß och Hoffsader	18	14	—	13	13	—
Kastrationer	21	21	—	3	3	—
Besigtningar	56	—	—	—	—	—
	283	160	4	91	76	6

Inled i Januari 1867.

Husdjur i Norrbotten för år 1866.

Får.	Svin.			Hundar.			Renar.		
	Insjuknade.	Griffa.	Döda eller dödade.	Insjuknade.	Griffa.	Döda eller dödade.	Insjuknade.	Griffa.	Döda eller dödade.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	35	—	35
—	—	—	—	—	—	—	—	—	25
—	—	—	—	4	2	2	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4	3	1	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	1	1	—	—	—	2
5	4	1	—	—	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	1	1	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	2	2	—	—	—	3
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	—	—	—	—	7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	5	1	4	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	21
—	—	—	—	—	—	—	—	—	43
1	1	—	—	—	—	—	—	—	6
—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	31
—	—	—	—	4	4	—	—	—	28
—	—	—	—	—	—	—	—	—	56
10	8	2	11	7	4	7	4	3	35
									437

J. D. Jacobson, Läns-Djurläkare.

Länets Sparbanker.

Norrbottens Låns Sparbanks-Direktions Redogörelse för år 1866.

Debet.

1866.		Riksmünt.
Dec. 31.	Inlåttarens fordran	115,987: 91.
—	Sparbankens behållning	7,899: 76.
	<u>Summa R:dr R:mt</u>	<u>123,887: 67.</u>

Credit.

Dec. 31.	Sparbankens utestående fordringar:	
	i Kapital	119,330: 88.
	i Råntor	4,403: 70.
	Behållning i kassan	153: 9.
	<u>Summa R:dr R:mt</u>	<u>123,887: 67.</u>

Norrbottens Låns Sparbanks Infåttningsfond.

Debet.

1866.		Riksmünt.
Jan. 1.	Balans från år 1865	109,877: 11.
Dec. 31.	Inlått under år 1866	17,370: 70.
—	Upplupne råntor wid årets slut	6,428: 25.
	<u>Summa R:dr R:mt</u>	<u>133,676: 6.</u>

Credit.

Dec. 31.	Uttagne medel, med derå upplupne råntor	17,688: 15.
—	Inlåttarens fordran	115,987: 91.
	<u>Summa R:dr R:mt</u>	<u>133,676: 6.</u>

Norrbottens Väns Sparbanks egen fond.

Debet.

1866.		
Jan. 1.	Balans från år 1865	Riksmunt. 6,607: 86.
Dec. 31.	Räntevinst i inslagna och utestående ränter	2,024: 55.
	Summa R:dr R:mt	8,632: 41.

Credit.

Dec. 31.	Utgifter, enligt sammandrag	732: 65.
—	Sparbankens behållning	7,899: 76.
	Summa R:dr R:mt	8,632: 41.

Piteå den 31 December 1866.

L. A. Ringius.

Berättelse rörande förvaltningen af Lule Sparbank under redogörelse-året 1866.

Delegarnes fond.

Wid 1865 års slut hade 106 delegare insatta	6,435: 36.
Under året har insatts af 142 delegare	4,377: 20. 10,812: 56.
Deraf upplupne ränter utgjort	394: 81.
	Summa 11,207: 37.
Häraf hafwa 18 delegare, deraf 15 utgått, uttaget kapital och ränta	1,991: 61.
Aterstår för 127 delegare	9,215: 71.
Om man klassificerar denna behållning i förhållande till Delegarnes olika insättser, så hafwa:	
36 delegare med insättser fr. 1 t. o. m. 10 Rdr indestående	202: 17.
27 d:o " 10 " 25 " d:o	404: 22.
11 d:o " 25 " 50 " d:o	351: 78.
16 d:o " 50 " 100 " d:o	1,182: 5.
25 d:o " 100 " 200 " d:o	3,193: 78.
7 d:o " 200 " 300 " d:o	1,604: 58.
3 d:o " 300 " 500 " d:o	1,139: 63.
2 d:o " 500 " 1000 " d:o	1,137: 50.
127 stycken.	Summa 9,215: 71.

Den af Sparbankens Hufvudmän samlade Reserxfonden utgjorde wid årets början	829: 64.
Tillkommit genom tillskott af Lule stad 100 Rdr och af Herr Großhandlare B. Kjellberg 100 Rdr, tillsammans	200: —
hwar till kommit Bankens räntevinst	192: 94.
Summa	1,222: 58.

Dermed blifwit bestridde följande utgifter:

Arvode till Redogöraren och div. omkostnader	204: 5.
Inköp af inventarier	5: 25. 209: 30.
Så att behållningen wid året slut utgjorde	1,013: 28.

Inventarier:

Wid årets början	15: 50.
Under året inköpte	5: 25. 20: 75.
Summa R:mt	10,249: 74.

Sparbankens Utlåningsfond:

Utlånt emot Reverser	10,145: —
A Giro-räkning i Luleå Filial-Bank	3: 54. 10,148: 54.
Då ofwannående Inventarier utföras med	20: 75.
blifwer Kassa-behållning till år 1867	80: 45.
Summa R:mt R:dr	10,249: 74.

Lule den 31 December 1866.

Direktionen.

Haparanda Sparbank.

Revisionsberättelse för 1866:

Delegarne i Haparanda Sparbank hafwa, wid bolagsstämma den 6 November 1866, utsett undertecknade att granska 1866 års räkenskaper och förvaltning. Wid fullgörande af detta uppdrag hafwa wi funnit Sparbankens ställning wid nämnde års slut wara följande:

Insättningsfonden:

Delegarnes behållning från 1865	5,015: 25.
Under räkenskapsåret insatte medel	5,404: 50.
— " upplupne ränter	392: 83. 10,812: 58.
Hwarifrån afgår under året uttagne medel	2,238: 59.
R:mt R:dr	8,573: 99.

Sparbankens egen fond:

Behållning från 1865	203: 11.	
Räntewinst	162: 90.	366: 1.
Afgår arvode till räkenskapsföraren		100: —
	R:mt R:dr	266: 1.

Sparbankens ofwanupptagne be-

hållning å:		
Insättningsfonden	8,573: 99.	
Sparbankens egen fond	266: 1.	8,840: —
Redowisas med kapital	8,769: 17.	
Kassabehållning	70: 83.	8,840: —

Delegarnes antal uppgif, wid 1865 års		
slut, till	116.	
Under året hafwa tillkommit nya delegare	45.	161.
" afgått delegare		5.
Wid årets slut qwarstående delegare äro		156.

Räkenskaperne för ifrågakvarande tidrymd äro med noggrannhet förda. Säkerhetshandlingarne synas innebära full säkerhet för Sparbankens utlånta fonder. Då i öfrigt förvaltningen utvisar nit om anstaltens bästa, tillstyrka wi att full décharge för år 1866 må lemnas åt Direktionen.

Haparanda den 23 Februari 1867.

J. J. Lindström. N. Wennerström. Alb. Krook.

Protokoll, hållet wid granskning af Neder-Kalix
Sparbanks räkenskaper för år 1866, den
28 Januari 1867.

S. D. Sammanträdde undertecknade, wid Bolagsstämma den 9 Mars sifflidet är walde revisorer hos Sparbankens Kamrerare och Sekreterare, Herr Delegraffkommisarien B. Bäckman, som derwid för granskning föredde Sparbankens räkenskapsböcker nemligen hufwud- och reversbok, journal, reverser och säkerhetshandlingar, afwenjorn Direktionens samtliga protokoller.

Sedan dessa handlingar blifwit noggrannt jemförde och granskade, inhämtades, att Sparbankens tillgångar wid sifflidet års slut utgjordes å

Insättningsfonden:

af balans från år 1865	5,812: 10.
" under året insatta medel	1,519: 5.
och under året upplupne räntor	387: 81.
	R:dr 7,718: 96.
hwarifrån under året uttagne medel afgå med	275: 20.
Delegarena godtskrifne räntor	320: 25.
samt räkenskapsförarens arvode	67: 57.

	R:dr 663: 1.
sa att insättarnes fordran återstår med R:dr R:mt	7,055: 95.

Sparbankens egen fond:

Balans från år 1865	439: 60.
afgår för inköpte reversblanketter	15: 17.
	R:mt R:dr 424: 43.
Sparbankens ofwan upptagna behållning å in-	
sättningsfonden	7,055: 95.
och bankens egen behållning	424: 43.
	R:mt R:dr 7,480: 38.
Redowisas såsom utestående kapital	7,405: —
och kontant i kassan	75: 38.
	R:dr 7,480: 38.

Under räkenskapsåret hafwa 5 delegare uttagit sina insatta medel, men deremot 14 nya tillkommit, sa att wid årets slut 75 delegare qwarstå.

Sparbankens räkenskaper hafwa, i lifhet med föregående år, befunnits ordentligt och omsorgsfullt förda, hwadan revisorererna tillstyrka full décharge för förvaltningen.

Neder-Kalix, som ofwan.

N. D. Swanberg. Joh. Sällström. G. Rob. Häggström.

Styrelsen öfver Åsiva Landtbruksskola.

Ordförande: Landshöfdingen m. m. S. P. Bergman.
 Sekreterare och Skattmästare: Tel.-Kommiss. A. Cajanus.
 Ledamöter: Förvaltnings-utskottet.
 Landtränsmästaren J. Waldenström.
 Löjtnant C. F. Espelund.
 Handlanden B. Forsberg jr.
 Handlanden m. m. E. Åsplund.
 Brukspatronen D. Hummel.
 Inspektörer: Förste Landtmätaren J. E. Nyström.
 Handlanden D. D. Sundberg.
 Länshjurläkaren J. D. Jacobsen.
 Suppleanter: Ingeniören P. A. Brännström.
 Handlanden N. E. Bergström.
 v. Pastor A. A. Stedjén.
 Skolans föreståndare: Herr S. A. Fogelmark.

Öfversigt af Hushållnings-Sällskapets Räkenskaper för år 1866.

Räkning.

Debet.

Sällskapet tillkommande andel af brännvins- medel	4,601	55
Årsafgifter	360	50
Räntemedel	10	—
Summa	4,972	05

Credit.

Fördran från år 1865	165	78
För linodlingens befrämjande	535	78
Tryckning af Handlingarne och Tidskriften	673	05
Häftning af	92	88
Tillståndsbevis för utgifvande af Qvartals- skriften m. m.	12	10
Stämpelavgift för	5	60
Statistiska uppgifters insamlande	183	50
Inköp af böcker	164	50
Tidskrifter	40	25
Premier wid mötet i Djebyn	160	—
Premier till lärlingarne wid Åsiva skola	773	—
Lån till Åsiva skola	686	34
Postporto	24	37
Draktkostnad	13	25
1½ års arvode till länshjurläkaren	150	—
Arvode till Sekreteraren och Skattmästaren	300	—
Skriftmaterialier och resor	50	—
Arvode till waktmästaren	20	—
Behållning till år 1867	921	65
Summa	4,972	05

Norrbottens Läns Kongl. Hushållningsfällskap

Matrikel i Februari 1867.

Ordförande:

E. P. Bergman, Landshövding, Öfverste i arméen, R. N. D.,
R. S. D., R. W. D.

Vice Ordförande:

A. M. Euren, Landssekreterare, R. N. D.

Sekreterare och Skattmästare:

August Cajanus, Telegrafkommisarie.

Förvaltnings-utskottet:

Ordföranden.

Vice Ordföranden.

Sundberg, D. D., Handlande.

Engwist, N., Hemmansägare.

Nyström, J. E., Förste Landtmätare, Afvittrings-styresman.

Widmark, H., Löjtnant.

Suppleanter:

Korhberg, B., Handlande.

Fogelmark, S. A., Direktör.

Gushållningsgiffen.

Uule Stad.

Dödsförande.

Zinell, S. M., Handlande.

Bedomöter.

Uuleå. Amnénus, N. L., Postinspektör.
 Backman, C. J., Rector.
 Bergman, S. P., Landsköpding, Öfverste i arméen,
 R. N. D., R. S. D., R. W. D.
 Bergström, N. E., Handlande.
 Bendert, H. A., v. Consul och Handlande.
 Brandt, J. E., Guldmäster.
 Buch, J. G., Landskänslift.
 Burman, D., Stadskommunister.
 Cajanus, A., Telegrafkommisarie.
 Dickman, C., Urmakare.
 Ekström, B. A., Landskamrerare.
 Elowson, G., Lektor.
 Ennes, C. A., Sägsmästare.
 Euren, A. M., Landssekreterare, R. N. D.
 Gemenius, P., Handlande.
 Hammarén, A., Rådman och Handlande.
 Helm, P., Sadelmakare.
 Helm, B., Kollega.
 Holmgren, Postiljon.
 Huf, J. A., Rådman.
 Johanneßen, Lotsällderman.
 Lange, A., Rådman och Handlande.
 Lihnd, J. F., Målaremästare.
 Lundblad, A. N., Disponent.
 Lundström, N. P., Garfware.
 Nyström, J. E., Förste Landtmätare och Afvittrings-
 styresman.
 Rydberg, C. A., Stads-Kassör.
 Schough, N., Kapten.
 Sundström, N., Rådman och Handlande.
 Sundberg, D. D., Handlande.
 Trysén, A., Bergmästare.

Uleå.

Waldenström, Frith., Landtränthäfstare.
 Waldenström, G. M., Doktor, R. B. D.
 Widmark, H., Löjtnant.
 Åhrström, J., Garfware.
 Öqvist, N. A., Sverjägare.

Pite Stad.**Ordförande.**

Rydstedt, G., Sverjägare.

Besamöter.

Piteå.

Dahl, G., Auditor, R. B. D.
 Ekman, G., Apothekare.
 Elfgren, E., v. Consul och Handlande.
 Genberg, J. A., Bergmästare.
 Hallén, S., f. d. Landskamrerare, Tullförval-
 tare, R. B. D.
 Häggström, G., Tulluppsyningsman.
 Lindström, J., Löjtnant.
 Lundström, A., v. Rektor.
 Nordström, J. G., Handlande.
 Nyman, G. E., Rådman.
 Ringius, L. A., Telegrafkommisarie.
 Wlander, A. P., Handlande.
 Wlander, L., v. Kollega.
 Wallmark, L., Byggmästare.
 Winroth, G. E., v. Consul och Handlande.

Haparanda Stad och Torne Socken.**Ordförande.**

Burman, G. D., Telegrafassistent.

Besamöter.

Haparanda. Åsplund, G., Handlande, R. B. D.
 Bellman, G. W., Telegrafdirektör, Löjtnant,
 R. B. St. D. 3:dje Kl.
 Burman, G. E., Kyrkoherde.
 Bostrom, J. D., Handlande.
 Gellerstedt, G. W., Rektor.
 Genberg, D., Provincialläkare.
 Grape, J., Kollega.
 Grape, Th., Telegrafassistent.
 Hackzell, J. W., Ingeniör.

Haparanda.

Hertzman, W., Handlande.
 Holmström, Jör., Garfware.
 Krook, A., Tullförwaltare.
 Lindh, J. W., v. Consul.
 Lundström, G., Sveruppsyningsman.
 Lundgren, J., Telegrafkommisarie.
 Pipen, J., Magister.
 Pipen, G., Ingeniör.

Mattila.

Haparanda.

Stenberg, G. E., Häradsbörding.
 Strömberg, J., Färgerisfabrikör.
 Wallin, A. J., Kronofogde och vice Härads-
 börding.
 Wennerström, A., v. Consul och Handlande.
 Westergren, G., Handlande.
 Zachrisson, Åbr., Handlande.
 Zachrisson, A., Handlande.
 Öhrling, Handlande.

Pite Socken.**Ordförande.**

Rosserb.

Ulfhjelm, G., Disponent.

Besamöter.

Blåsmark. Andersson, J., Hemmansegare.
 Lillpite. Andersson, A., Häradsdemare.
 Framnäs. Berglund, J., Hemmansegare.
 Långnäs. Berg, J., Rättare.
 Byn. Bäckman, A., Kyrkward.
 Rosnäs. Bäckman, D., Hemmansegare.
 Pitholm. Bäckström, A., f. Riksdagsman.
 Tesre. Cederlund, A., Hemmansegare.
 Blåsmark. Dahlbäck, J., Hemmansegare.
 Långnäs. Danielsson, A., Hemmansegare.
 Böhle. Danielsson, D. G., Råmdeman.
 Tesre. Degerman, Brukspatron.
 Elfsbyn. Engelmart, B., Handlande.
 Djebyn. Eriksson, A. A., Hemmansegare.
 Bergswiken. Eriksson, G., Råmdeman.
 Pitholm. Eriksson, Gif, Hemmansegare.
 Böhle. Eriksson, J. G., Hemmansegare.
 Långträsk. Ersson, J., Hemmansegare.
 Långwiken. Heinrichs, Arrendator.
 Djebyn. Hedqvist, G. A., Handlande.

Böhle.
 Sjulnäs.
 Böhle.
 Swensbyn.
 Bergforß.
 Hertlar.
 Pitholm.
 Böhle.
 Pitholm.
 Sjulnäs.
 Hertlar.
 Häfansön.
 Elfsbyn.
 Häfansön.
 Lillpite.
 Rosforß.
 Roswik.
 Storforß.
 Rybyn.
 Sjulsmark.
 Alter.
 Djebyn.
 Himmingsmark.
 Swensbyn.
 Böhle.
 Lillpite.
 Pitholm.
 Sjulsmark.
 Silforß.
 Djebyn.
 Öfra byn.
 Lillpite.
 Frundafwan.
 Roswik.
 Framnäs.
 Djebyn.
 Hertlar.
 Rafnäs.
 Silforß.
 Hedqvist, C. F., Hemmansegare.
 Hellgren, E., Nämndeman.
 Holmgren, D. E:son, Hemmansegare.
 Holmgren, J., Hemmansegare.
 Häggström, N. E., Inspektör.
 Höglund, D., Hemmansegare.
 Jonsön, Sam. Hemmansegare.
 Jonsön, Gr., Hemmansegare.
 Johansön, J., Nämndeman.
 Larsson, G. J., Hemmansegare.
 Lindqvist, Mönsterstrifware.
 Lindqvist, A., Hemmansegare.
 Lindqvist, J., Hemmansegare.
 Lindqvist, D., Nämndeman.
 Lundberg, E., Handlande.
 Lundberg, J. E., Hemmansegare.
 Lundström, A., Hemmansegare.
 Lundberg, E. S., Inspektör.
 Lindqvist, J., Hemmansegare.
 Markström, G. A., Handlande.
 Marklund, G., Hemmansegare.
 Marklund, D., Hemmansegare.
 Nyström, Inspektör.
 Nilsson, D., Kyrkward.
 Nilsson, J., Hemmansegare.
 Nilsson, G., Hemmansegare.
 Nordgren, N. P., Hemmansegare.
 Olofsson, D. (unga), Hemmansegare.
 Olofsson, A., Hemmansegare.
 Olofsson, D., Hemmansegare.
 Olofsson, E., Hemmansegare.
 Pehrsson, A., Postförare.
 Pehrsson, A., Hemmansegare.
 Rösberg, J., Hemmansegare.
 Rönqvist, J., Hemmansegare.
 Sandqvist, G., Gästgifsware.
 Sandman, J., Håradsskrifware.
 Sandström, J. E., Ingeniör.
 Stjernberg, P. E., Doktor, Prost och Ryk-
 herde, E. B. D.
 Sundström, D., Hemmansegare.
 Sundström, A., Hemmansegare.
 Sjölund, J., Hemmansegare.
 Swensson, D., Hemmansegare.

Böhle.
 Djebyn.
 Djebyn.
 Hertlar.
 Djebyn.
 Jefe.
 Elfsbyn.
 Jefe.
 Swensbyn.
 Swensson, E., Hemmansegare.
 Törnsten, A., Major, R. E. D.
 Walter von, C. E., Kronolänsman.
 Wallmark, E. A., Regementskrifware, R. B. D.
 Wikström, C. D., Kronolänsman.
 Öberg, Ol. A:son, Hemmansegare.
 Öhberg, J., Handlande.
 Öhman, J., Hemmansegare.
 Öhman, J., Sw:son, Hemmansegare.

Neder-Lule Socken.

Ordförande.

Jacobsson, J. D., Länssjurläkare.

Ledamöter.

Aswa.
 Gäddwik.
 Sundom.
 Aswa.
 Björnsbyn.
 Sunderbyn.
 Rutwik.
 G:la Staden.
 Pehrson.
 Sunderbyn.
 G:la Staden.
 Aswa.
 Björnsbyn.
 Grönäs.
 G:la Staden.
 Westmark.
 Aswa.
 Björnsbyn.
 Aswa.
 Pehrson.
 G:la Staden.
 Aswa.
 Almqvist, Hemmansegare.
 Andersson, N. P., Hemmansegare.
 Andersson, J., Nämndeman.
 Andersson, N. A., Hemmansegare.
 Andersson, G. E., Hemmansegare.
 Andersson, A., Hemmansegare.
 Andersson, A. P., Hemmansegare.
 Bergström, H. T., Hemmansegare.
 Bergström, H. T., Hemmansegare.
 Bergström, G. A:son, Hemmansegare.
 Bostrom, E. D., Håradshöfding, R. A. D.
 Bostrom, W., Ingeniör.
 Boman, N., Nämndeman.
 Brännström, P. A., Ingeniör.
 Curtelius, D., Kronolänsman.
 Ersson, J. E., Hemmansegare.
 Eriksson, G. F., Nämndeman.
 Englund, E. P., Hemmansegare.
 Engström, J., Brännmästare.
 Ersson, N., Hemmansegare.
 Engqvist, Hemmansegare.
 Engqvist, N., Hemmansegare.
 Fabricius, f. Nämndeman.
 Fabricius, N. P., Hemmansegare.
 Fogelmark, E. A., Direktör.
 Hedström, P., Fabrikör.
 Hjertstedt, Gästgifsware.
 Holmgren, D., Rättare.

Sunderbyn. Holm, Fahnjunkare.
 Gustafsfrid. Hellström, G. G. L., Ingeniör.
 Sunderbyn. Hellström, E., Ingeniör.
 Afwa. Holmström, E. W., Löjtnant.
 Bensbyn. Jaksen, J., Hemmansegare.
 Ahlwik. Jacobsen, H., Hemmansegare.
 Johansen, D., " "
 Jönsson, D., " "
 Larsson, E. P., Råmndeman.
 Börjeslandet. Lindgren, O. J., Handlande.
 Sunderbyn. Lindström, A. J., f. Handlande.
 Gåddwif. Lindström, N., f. Råmndeman.
 Antnäs. Miltopée, Edw., Hemmansegare.
 Ahlwik. Nilsson, O., " "
 Börjeslandet. Nilsson, N., " "
 G:la Staden. Nilsson, D., Handlande.
 Sunderbyn. Nilsson, E., Hemmansegare.
 Nordwall, J., " "
 Ahlwik. Nordström, N. P., Hemmansegare.
 Björksbyn. Nordberg, J., Ingeniör.
 Grönäs. Nordström, E., Gästgifware.
 G:la Staden. Nyström, Garware.
 Selet. Nyström, Inspektör.
 Börjeslandet. Näswall, Råmndeman.
 Pehrson. Olofson, N., Hemmansegare.
 Rutwik. Pettersson, E. P., " "
 G:la Staden. Rutqwist, J. P., Skollärare.
 Sunderbyn. Rutqwist, H. P., Handlande.
 Rutwik. Rnuth, E., Ingeniör.
 G:la Staden. Rutbäck, D., Notarie.
 Sandön. Sandberg, J. J., Hemmansegare.
 Afwa. Sandstedt, J. J., Direktör.
 G:la Staden. Segergren, A. W., Hemmansegare.
 Gröfsberg. Selling, Th., Ingeniör.
 G:la Staden. Steffen, A. A., v. Pastor.
 Sandön. Sundström, J., Hemmansegare.
 G:la Staden. Swenonius, D. W., Ekonomi-Direktör.
 Lulegård. Ström, N. B., Major, R. G. D.
 Pehrson. Sundqwist, H. P., Hemmansegare.
 Ahlwik. Turdssjell, J. G., " "
 Elfsberg. Walldenström, N., Ingeniör.
 Sunderbyn. Wallmark, B. G., Löjtnant.
 Gåddwif. Wistström, G. G., Gästgifware.
 G:la Staden. Wistström, Fridolf, Herr.

Pehrson.
 Skullen.
 Sunderbyn.

Obom, H., Riksdagsman.
 Dawist, E., Fabrikör.
 Ohlund, D., Ingeniör.

Öfwer-Lule Socken.

Ordförande.

Boden. Schönfeldt, Komminister.

Ledamöter.

Gjusån. Annéus, A., Inspektör.
 Brobyn. Backman, D. J., Råmndeman.
 Bodträskfors. Bergman, E. D., Löjtnant.
 Säfwa. Bergdahl, N., Håradshöfding.
 Heden. Blomqwist, J. J., Hemmansegare.
 Boden. Ekman, J. J., Postförwaltare.
 Swarthbyn. Ersson, D., Tolfman.
 Buddbyn. Eriksson, E., Råmndeman.
 Swarthjörksbyn. Ersson, J., Hemmansegare.
 Boden. Forsberg, B. jr., Handlande.
 Bredåker. Gellerstedt, E. P., Kyrkoherde.
 Harads. Hansson, K. E., Hemmansegare.
 Heden. Harlin, H. J., " "
 Swartlå. Holmström, H. P., " "
 Boden. Hjertsberg, Inspektör.
 Krokfors. Hållgren, J., Landthandlande.
 Buddbyn. Johansson, S., Inspektör.
 Boden. Johansson, N., Tolfman.
 Unbyn. Johansson, J., unga Hemmansegare.
 Heden. Johansson, D. G., " "
 Boden. Johansson, A., " "
 Jönsson, J., " "
 Landelius, Doktor.
 Lindgren, G., Hemmansegare.
 Lindgren, J., Inspektör.
 Lindgren, J., Hemmansegare.
 Lindgren, N., Skollärare.
 Bredåker. Mattson, N. P., Hemmansegare.
 Boden. Meyer, Apothekare.
 Hedenfors. Müller, A., Inspektör.
 Heden. Nilsson, J., Hemmansegare.
 Wikbyn. Nilsson, N. P., " "
 Wittjerf. Nordling, A., Tolfman.
 Kluså. Nordström, J., Hemmansegare.

Haradå.	Nordqvist, Hemmansegare.
Swartbjörnsbyn.	Nordlund, S. E., Hemmansegare.
Unbyn.	Nordström, P., "
Heden.	Nyberg, N. D., "
Buddbyn.	Nyberg, S., "
Swartbyn.	Oleson, S. P., "
Unbyn.	Oleson, N., "
Swartbjörnsbyn.	Oleson, N. P., "
Boden.	Pettersson, S. E., "
Swartbyn.	Pettersson, S. P., Kyrkward.
Witbyn.	Pettersson, S. P., Hemmansegare.
Buddbyn.	Rutqvist, J. N., "
Sfogsån.	Schlytern, C. D., Sägwerksegare.
Swartbjörnsbyn.	Strandberg, N. P., Hemmansegare.
Skatamark.	Sundqvist, C. S., "
Brobyn.	Söderström, J., "
Säfwast.	Wallin, L., "
Ljuså.	Witström, C. B., Landthandlande.
Aminnet.	Westberg, P. G., Direktör.
Swartbyn.	Zellberg, G., Snickare.
Boden.	Zhrman, S. D., Kronolänsman.
Swartbyn.	Zhrling, S. P., Hemmansegare.
Swartlä.	Zsterberg, L., Inspektör.
Bredåker.	Zström, N. P., Hemmansegare.
Boden.	Zqvist, G., Kronofogde.
	Zqvist, G., Ingeniör.

Nåne Socken.

Ordförande.

Nånbyn.	Bergmark, C. D., Landsfiskal.
---------	-------------------------------

Ledamöter.

Melderstein.	Berg, Rättare.
Nånbyn.	Bergner, C. S., Andre Landtmätare.
	Dahlberg, J., Kyrkoherde.
	Edén, N., Kommuniister.
Prestholm.	Ekstedt, Kronofogde.
Nånbyn.	Forsberg, J., Hemmansegare.
	Grape, R. J., Kapten, N. E. D.
Switån.	Groth, L. H., Råmndeman.
Niemisel.	Grelsson, L., Hemmansegare.
Nånbyn.	Gyllengahn, S., Handlande.
	Holmgren, C. J., Inspektör.

Switån.	Holmqvist, A., Hemmansegare.
Nånbyn.	Hvitström, S., "
Böhle.	Häggström, A., Inspektör.
Semtön.	Höglin, J., Hemmansegare.
Degeriel.	Jakobsen, G., "
Prestholm.	Johansson, A., "
Låbbyn.	Johansson, J., "
Nånbyn.	Lampa, P. G., Inspektör.
Mjösjerden.	Ljungberg, C. J., Inspektör.
Böhle.	Lindström, L. G., Hemmansegare.
Drbyn.	Lundberg, L. H., "
Prestholm.	Löfgren, J., "
Nånbyn.	Löfgren, A., "
Drbyn.	Löfgren, P., Handlande.
	Moosberg, L. L., Hemmansegare.
Nånbyn.	Moosberg, Em., "
Drbyn.	Moosberg, Fr., Handlande.
Prestholm.	Paulin, L. H., Hemmansegare.
Drbyn.	Paulin, S., "
Switån.	Paulin, J. P., "
Strömsund.	Pålsjö, P., "
Nånbyn.	Rånlund, C., Landtingsman.
Melderstein.	Salander, S., Handlande.
Semtön.	Sjöstedt, A., Arrendator.
Böhle.	Sundin, N. H., Hemmansegare.
Sundnäs.	Strand, J., Råmndeman.
Prestholm.	Sundwall, J., Hemmansegare.
Nånbyn.	Sundqvist, G., "
Prestholm.	Tengman, C. J., Handlande.
Semtön.	Thomén, S. P., Hemmansegare.
Öhn.	Zström, N. H., "
	Zström, Anders, "

Neder-Kalix Socken.

Ordförande.

Kyrkostaden.	Hummel, D., Brukspatron.
--------------	--------------------------

Ledamöter.

Kyrkostaden.	Andersson, A. G., Arrendator.
Innanbäcken.	Bergman, L. G., Löjtnant, Svärdsman.
Ytterbyn.	Bergström, D., Hemmansegare.
	Bergström, C. D., "
Nåbbyn.	Bergmark, S., Handlande.

Kyrkostaden.

Bergsten, A. G., Häredehöfding.
 Bergbohm, C. L., Inspektör.
 Brattberg, And., Herr.
 Brattberg, Arel,
 Bäckman, B. D. A., Telegrafkommisarie.
 Bäckström, A., Handlande.
 Englund, N. D., Hemmansegare.
 Englund, N. L.,
 Grape, S., Kapten.
 Hemfeldt, H., Bruskpatron.
 Holmgren, A., Handlande.
 Holmgren, Aug., Herr.
 Horney, G., Postmästare.
 Häggström, C. N., Skollärare.
 Jacobsen, Jac., Hemmansegare.
 Lindgren, Joh.,
 Lindgren, C.,
 Lundström, A., Rättare.
 Rutberg, S., Löjtnant.
 Ström, D. H., Apothekare.
 Sjöström, C., Hemmansegare.
 Stenström, J. W., Apothekare.
 Swanberg, P. A., Herr.
 Sällström, J., Handlande.
 Tyselius, Edw., Doktor.
 Ullberg, J., Tullinspektör.
 Wallgren, A., Repslagare.
 Wiklund, D., v. Kontraktspäst.
 Åberg, N. G., Tjerdingsman.
 Östman, A. F., Handlande.

Öfwer-Kalix Socken.

Ordförande.

Krook, B., Inspektör.

Ledamöter.

Bränna. Björtingsen, G., Handlande.
 Heden. Brännwall, Hemmansegare.
 Swedjan. Brännwall, N. P., Hemmansegare.
 Swartbyn. Engström, L.,
 Grön, D.,
 Grönström, L., Nämndeman.
 Rödupp. Grundén, C. G., Sägwertsegare.

Bränna.
 Wännäs.
 Landsjerf.
 Mikajers.
 Gultet.
 Wännäs.

Bränna.

Hansson, N. P., Hemmansegare.
 Hendriksen, Jacob,
 Jönsson, C.,
 Larsson, L.,
 Nilsson, L. H.,
 Nilsson, N. P.,
 Sandman, A., Kronolänsman.
 Sundell, C. D., Komminister.

Carl Gustafs Socken.

Ordförande.

Grape J., Kyrkoherde.

Ledamöter.

Kuckola. Anundi, J., Hemmansegare.
 Lappträsk. Bergman, Nisto J., Hemmansegare.
 Karungi. Bucht, J. P.,
 Kuckola. Franki, H.,
 Karhuvaara. Hendriksen, H.,
 Karungi. Kynylä,
 Korpikylä. Strand, J. H.,
 Tuohela, J.,
 Karosjoki. Wälkoffi, Pehr, Nilsson, Hemmansegare.
 Korpikylä. Nija, P., Hemmansegare.

Öfwer-Torne Socken.

Ordförande.

Montell, A., Skollärare och Postexpeditör.

Ledamöter.

Matarengi. Åsp, G., Handlande.
 Matarengi. Bergdahl, E. M., Landsfiskal.
 Bucht, J. W., Prost.
 Hackzell, H. W., Kronofogde.
 Nyman, P. A., Handlande.
 Sandqvist, N. P., Kyrkewärd.
 Tornens, S., Häredehemare.

Pajala Socken.

Ordförande.

Kengis.

Sohlberg, C. J., Bruskpatron.

Ledomöter.

Kierisvaara. Alatalo, D. S:jon, Hemmansegare.
 Johapietti. Aro, G. S:jon, Gästgifware.
 Kengis. Bergström, J., Hemmansegare.
 Muoniowaara. Forsström, B., Handlande.
 Pajala. Lassu, J. Hansson, Hemmansegare.
 Vidström, J., Kronolänsman.
 Pajala, J. S:jon, Hemmansegare.
 Pajala, H.,
 Pellisa, H., Gästgifware."
 Stenberg, L., Pastor.

Arjeplougs Socken.

Ordförande.

Winnberg, Th., Kyrkoherde.

Ledomöter.

Långnäs. Carlberg, J. N., Kyrkewård.
 Thorberg. Kjellström, A. L., Handlande.
 Buft. Holmström, J., Kronolänsman.
 Korogweik. Olofsson, D., Häradsdomare.
 Rackund. Sundström, J., Nämndeman.
 Båtjaur. Wallström, J., Kronohemmansåbo.

Arwidsjauris Socken.

Ordförande.

Skarin, J., Kronolänsman.

Ledomöter.

Lappträsk. Arwius, L., Kronohemmansåbo.
 Glommerträsk. Engelmart, J. G.
 Lappträsk. Kjellström, G. N., Pastor.
 Boksele. Granberg, J. A., Hemmansegare.
 Malå. Holmsund, L., Handlande.
 Bachtjaur. Lingsström, G. G., Kronohemmansåbo.
 Brännträsk. Lundmark, P. G.,
 Malå. Mörtzell, J., Skollärare.
 Färträsk. Renström, P. A:son, Kronohemmansåbo.
 Lainejaur. Sjöström, A. G., Hemmansegare.
 Boksele. Öström, A. L., Handlande.

Enontekis Socken.

Ordförande.

Curtelius, J. D., Kyrkoherde.

Ledomöter.

Karesuando. Hackzell, G. J., Kronolänsman.
 Maunu. Grape, J., Klockare och Hemmansegare.
 Sawisomutka. Raatamaa, J., Kateket.

Juckasjarwi Lappmark.

Sappero.

Öestadius, N., Kronolänsman.

Jockmacks Socken.

Ordförande.

Ullenius, J. G., f. d. Kronolänsman.

Ledomöter.

Norrwif. Berlin, M. L., Kateket.
 Pajerim. Boqvist, L. A., Frälshemmansåbo.
 Eriksson, Gr. Ol., Nybyggare.
 Forsman, L. J., Landthandlande.
 Mannberg, D. J., Distningsförmän.
 Mannberg, J. D., Klockare.
 Nordlund, N. J., Nybyggare.
 Sandqvist, J.,
 Westerlund, G., Kyrkoherde.
 Westerlund, G. A., Kronolänsman.
 Westerlund, J. G., Nybyggare.

Mattisundden.

Gelliwara Socken.

Ordförande.

Silfwerbrand, Th. Kronolänsman.

Ledomöter.

Appelqvist, Skollärare.
 Engelmart, Skogsuppsyningsman.
 Landström, G., Nybyggare.
 Pehrsson, P., Nämndeman.
 Stenberg, Pastor.
 Söderberg, Klockare.
 Åström, J. F., Ringstolf.

Ullatus.

Hakkas.

Norrbotlens Läns

Kongl. Hushållnings-Sällskaps

Handlingar.

Uleå, 1868.
Aktiebolagets Tryckeri.

Protokoll, hållet wid Norrbottens
Läns Hushållnings-Sällskaps win-
tersammanträde i Ule den 28 Ja-
nuari 1868.

Närvarande: Hrr Öfverstelöjtnanten, Riddaren W.
von Rehaußen, Kaptenen R. Schouh, Förste
Landtmätaren S. E. Nyström, t. f. Landsekre-
teraren D. Rutbäck, Lektor G. Olowson, Bruts-
patronen D. Hummel, Löjtnanterna Widmark
och Bergman, Magister W. Holm, Direktören
S. A. Fogelmarck, Länsdjurläkaren S. D. Jacobs-
son m. fl. samt undertecknad sekreterare, som
förde protokollet.

§ 1.

S. D. Som Sällskapets ordförande war från-
varande och des vice ordförande under året med döden
afgått, skreds till wal af ordförande för dagen, och blef
dertill enhälligt utsedd hr Öfverstelöjtnanten von Re-
haußen.

§ 2.

Föredrogs sekreterarens berättelse för år 1867, som
war af följande lydelse:

Berättelse till Norrbottens Läns Hushållnings-Sällskap
för år 1867, wid des allmänna sammanträde den
28 Januari 1868.

Under en följd af år ha wi på denna dag wid en åter-
blick på den närmast förflutna tiden endast funnat erinra
os förhållanden, som varit mycket ogynsamma för landt-
brukaren i detta län. Men hwarje gång ha wi äfwen hyst

förhoppning em, att det nyینگångna året skulle blifwa lyckligare, och hwarje gång har vårt hopp blifwit gäckadt. Detta har i högsta mått inträffat under det år som sednast förflutit. I mannaminne har ett sådant olycksår icke drabbat länets jordbrukare, och så tidens anteckningar torde kunna omtala något dylikt. När man noga asser de framsteg wid jordens behandling, som Norrland under de fista årtiondena måste anses hafwa gjort, det betydliga område af sanka trakter som blifwit utdikadt, och när man å andra sidan betänker den oerhörda omfattning af härjade åkerfält, som Norrland i des helhet sistlidna höst företedde, är det otvifvelaktigt, att lyckligtvis mycket få år kunna jämföras med år 1867. Men de klimatiska förhållandena hafwa äfwen varit bland de owanligaste. Wid förra årets winterjammantråde anförde wi den iakttagelse som blifwit gjord af en person i trakten af Haparanda, nemligen att medeltemperaturen för hwarje år är i det närmaste densamma. Men sistlidne år gör deruti ett undantag. Enligt de observationer som wid telegrastationen i Neder-Kalix varit anställda, visar sig stor skillnad i medeltemperaturen för 1866 och 1867. Under det förra året utgjorde den + 0,1 gr., men under den sednare — 1,51 gr. När dertill lägges, att ännu i Juni månad länets elskar wero förbara, och att isadden först i midjommartiden kunde wertställas, samt att frost inträffade i Augusti, så kan det wäcka mindre förwåning, att många byar i detta län gått miste om både utsäde och matkorn, än att icke hwarjenda ett korn bortseusit. Det är onefligt, att inom wisja socknar en och annan by på de mest hög- och torrländta samt bäst asdikade åkrar skördat fröbart korn, men i sin helhet taget torde länets få anses hafwa haft full mihwert. Ett nästan lika dåligt resultat hafwa rotfrukterna gifwit, hwaremot höastningen i allmänhet varit riklig. Jag tar mig friheten uppläsa Pite sockens Hushålls-Gilles årsberättelse, emedan den på samma gång troget afreglar tillståndet, sådant det nästan öfwerallt i länets befinnes, och tillika angifwer flera af de bristfälligheter som widlåda länets jordbruk. (Bil.)

Åf de medel, som stå länets jordbrukare öppna, för att i framtiden förmildra och slutligen nästan helt och hållet förekomma mihwert af swårare och mera omfattande art, finnas intet mera werksam, än jordens asdikning. Om man hade kommit derhän, att wanliga aslopps-, back- och tegdiken mera allmänt varit upptagna, skulle redan detta hafwa varit tillräckligt att under flera föregående år, som under

en warande bristfälliga förhållanden gifwit dåliga skördar, framtälla fullmogna ar och bereda ofskadad skörd.

Det bör derför icke lemnas oannmärkt, att länets nödhjelps-komite sistlidne höst anslog 403 tunnor spannmål till understöd åt dem som wertställde ändamålsenliga dikningar å sina åkrar, och det är bekant att denna åtgärd på flera ställen i länets, i den mån årstiden icke lade hinder i vägen, framkallat en werkelig iswer att dika.

Likwäl har jordbruket i sydligare trakter fortskridit så långt, att man numera icke anser det wanliga dikningsjättet tillshyllstgörande, utan mera allmänt börjat använda täck- eller grunddikning. Sällskapet har äfwen sökt werka i denna riktning genom att anslå premier för grunddikning, och det är glädjande att kunna anmäla, att åtminstone en hemmansägare anmält sig till erhållande af ett sådant premium. E. P. Sundström i Åsna har under året låtit af sakkunnig person afstyra ett honom tillhörigt åkerfält af 12 qwadratreswars areal, som blifwit fullständigt grunddikadt, och till följe deraf uppburit den bestämde belöningen 100 rdr rmt. Då det är på mångfaldiga ställen ådagalagdt, att jordens afkastningsförmåga genom detta förbättringsjätt betydligt förökas, wore det högt önskligt, att flera premiesökande anmälde sig.

De belöningar som Sällskapet på denna dag för ett år sedan tilldelade ett par jordbrukare för wacker odlingsflit, synas hafwa burit goda frukter, och i dag komma ännu flera mindre jordbrukare att af samma orsak föreslås till erhållande af belöning. Det är på sådant sätt man kan motse en hastigare utweckling af vår modernäring, och swåriligen kan Sällskapet ändamålsenligare använda de medel, som stå till des disposition, än genom att wäcka, lifwa och underhålla hägen för uppodlingar.

Med det egentliga jordbruket står ladugårdsstöteln i den närmaste förening. En dålig ladugårdsstötjel har till följd ett dåligt jordbruk, och tvärtom. Men en god ladugårdsstötjel förentätter äfwen goda kreatur. Sällskapet har genom inköp af rasdjur haft för afsigt att så desja stationerade på olika ställen i länets och sålunda medelst krosfening förbättra ortens ras, men Sällskapets bemödanden i detta fall måste anses nästan såsom förfelade. Det har till och med varit förenadt med swårigheter att utan särskild fodringsskostnad så djuren wärdade och de hafwa icke blifwit mycket anlitade för betädnung. Den genom byte förwärfwade, Sällskapet tillhöriga tjur af halfren Myrshireras är för närwarande stationerad på landtbruksskolan. Om således Säll-

skapets affigter i detta fall blifwit mindre wäl motswarade, bör man dock hoppas, att den af Kongl. Stambolländeri-styrelsen widtagna åtgärd skall på ett mera genomgripande sätt winna det dermed afsedda ändamål. Under förliden sommaren har nemligen nämnde Styrelse låtit inköpa 10 kor af ortens ras samt hitfärdt en tjur af Allgauer-ras och uppställt detta stambolländeri å Melderstein i Råne socken, hwars tillhörande jordegendom arrenderas af hr A. Sjöstedt. Valen af såwål ställe som föreståndare är säkerligen mycket lyckligt och man har stål förwänta de gynnsammaste resultater af denna Stambolländeri-Styrelsens åtgärd, för hvilken länet bör wara tacksam. Beslutet att af ortens ras utwälja några utmärkta kor, för att på nämnde sätt erhålla en inhemskt förädlad ras, torde så anses såsom synnerligen wälbetänkt. Att kor af ortens ras genom god utfodring och i öfrigt omjorgsfull behandling icke äro att förkastas, synes bäst deras, att hr Sjöstedt lyckats uppdriwa mjölkafkastningen ända till öfwer 1,200 kannor. Och så skall intendenten Sublin-Dannfelt wid sin närvaro på Melderstein hafwa förklarat sig särdeles belåten med de kor som erbjudes honom för Stambolländeriet. Det har äfwen redan länge warit erkänt, att ortens ras i mjölkproduktion lemnat intet öfrigt att önska. Man måste nemligen göra afseende på det magra bete som i allmänhet länets kor få åtnöja sig med, och det är en känd sak att kor af fremmande ädel ras, som hållas i länet, endast med den rikligaste utfodring kan hållas wid en högre mjölkafkastning, men wid en utfodring, swarande mot den som kor af ortens ras blifwit wana wid, nedsjunka till sämre mjölkafkastning än de sednare. Under sådana förhållanden är tanken på förbättring af den inhemska rasen lyckligt funnen, om och först efter många och dyra, till stor del misslyckade experimenter med utländska raser. En wäsendtlig brist widläder dock ortens ras och det är dess oförmåga af köttproduktion. För denna brists afhjelpande är blandning behöflig, och först sedan man erhållit goda mjölkkor med godt hull äro alla fordringar på en god ras tillfredsställda. Man får hoppas att detta resultat skall winnas genom det nyinrättade stambolländeriet.

Ware sig man affier god afkastning i mjölk eller i kött, är det i begge fallen ett oestergifligt wilkor, att utfodringen är god. Alltför mycket återstår i detta hänseende att önska, och det har derföre flere gånger blifwit med beklagande uttaladt från detta rum, att icke sökande i länet funnits till erhållande af frielerplats wid mejeriskolan å Ultuna. Wis-

serligen affier den der meddelade underwisning ett riktigt tillgodogörande af ladugårdsprodukterna, men då äfwen ladugårdsstötjel ingår åtminstone i den praktiska underwisningen, har man anledning antaga, att de elever, som genomgått mejeriskolan, wid återkomsten till länet skulle werksamt bidraga äfwen till kännedom om en rationellare ladugårdsstötjel. En början är dock under året gjord. Af twänne sökande till mejerielerplatser har den ena, Anna Elisabeth Sundström från Lule G:la stad, blifwit antagen och genomgår för närvarande en mejerikurs wid Ultuna. Exemplet skall till länets bättnad troligen winna efterföljd.

Wid Sällskapetets förra winterjammantråde behandlades lifligt frågan om tillgodogörandet af skogens biprodukter medelst distillering, men Sällskapetets werksamhet inskränkte sig dertill. Som det af den då förda diffussion litwål framgår, att denna ewersamhet inarare får tillfrisknas oförmåga att med kapitaler understödja företaget, än bristande häg dertill och öfwertrygelse om det önskwärda och nyttiga i förslaget, så torde den underrättelsen nu böra meddelas, att en fabrik för sagde ändamål blifwit i Hedens by wid Lule elf uppbyggd samt att dess fabrikater synas blifwa af en utmärkt beskaffenhet.

Ingenting är mera equadt att hos allmogen wäcka och underhålla intresset för Sällskapetets werksamhet, än allmänna sammarmöten på olika ställen inom länet, och det måste erkännas, att de sednare årens möten i Neder-Kalix, Råne, Öfwer-Lule och Pite socknar fullt motswarat det dermed afsedda ändamålet. Årets sammarmöte i Saparanda gör dock derutinnan ett undantag, så widt man uteflutande fäster sig wid den nytta allmogen kan draga af mötenas förhandlingar, men orsaken dertill ligger otwifwelaktigt i den ringa kännedom uti swenska språket som allmogen efter Torneo elsdal besitter. Förwärandswärdt är litwål, att swenska staten efter så lång tids yttre förening med Finland icke ens förmått åstadkomma sådan slags assimilerings, som ligger i kännedom om hufwudlandets språk, och det är hög tid att åtgärder widtagas för att genom afhjelpande af denna brist närmare ansluta till sig den finsttalande befolkning, som till tusental bygger och bor inom våra landamären. Naturligtwis låter sig detta lämpligast göra genom folkskolorna, men de närmare bestämmelser som dertill erfordras ligger utom sällskapetets werksamhetsfiser. Det skulle kunna anmärkas, att denna fråga är af rent politisk natur, men den är mer än det. Redan för ett år sedan framställdes här en af

hr ordföranden i Carl Gustafs socken gjord anmärkning der-
öfver, att kommunalförfattningarnes tillämpning i de soc-
nar som till största delen bebos af finnar väckt misnöje, an-
tagligen därför att författningarnes innehåll för dem war
obekant och deras öfversättning på finska därför behöflig.
Det är likväl icke blott i kommunalt och socialt hänseende
som olägenheter uppstå genom våra finnars ofunnighet i
swenska språket, utan äfwen i ekonomiska frågor möter of-
samma hinder. Sålunda måste t. ex. Hushållnings-Säll-
skapets verksamhet och inflytande bland den finska befolk-
ningen blifwa så godt som ingen genom omöjligheten att på
ett gemensamt språk meddela sig med densamma, och om wi
kommit att tala derom wid detta tillfälle, så har mötet i
Haparanda gifwit närmaste anledningen dertill. Sedd ur
hvilken synpunkt som helst, är frågan af den största wigt,
och man får icke tröttna att framhålla den till behjertande.

Med anledning af Bestyrelsens för det 12:te allmänna
landbruksmöte i Stockholm skrifwelse med hemställan om
utseende af delegerade, hwilka kunde verka för utställande
af lämpliga alster af landbruket och des binäringar afwen
från detta län, samt hafwa bestyret med dessa alsters insam-
lande och öfversändande, har Förvaltnings-Utskottet till desse
delegerade utsett hrr Pastor A. A. Steffen, Löjtnant G.
Widmark och Länssjukläkaren Jacobson.

Den uppmuntran, som utställare från detta län wunnit
på den stora werldsexpositionen i Paris, i det Telegrafkom-
missariet Ringius erhållit **bronsmedalj** för trädgårdsalster,
Afwa landbrukskola **bronsmedalj** för korn och råg samt
Lule länskomité mention honorable för rep af trädrötter,
utgör en kraftig maning att icke underfatta Norrbottens pro-
duktionsförmåga. Denna uppmuntran innebär desutom på
samma gång ett erkännande, att länets kulturförhållanden
warit obekanta och des alster därför väckt en wiß öfwer-
räskning, samt tilllita en eggelse att begagna alla lämpliga
tillfällen till bekantgörande af Norrbottens resurser. Länets
kan derpå icke annat än winna och till följd deraf afwen in-
dividen. Därför torde landbrukarne känna sig uppfordrade
att hwar i sin mån bidra till Norrbottens representerande
på det 12:te allmänna landbruksmötet, och icke afkräflas af
de oghusamma förhållanden, hwarmed de under året haft och
tywärr ännu i så hög grad har att kämpa.

Afwen under ifrågawarande år har länets landbruks-
skola kräft dryga bidrag från Sällskapets kassa. Utom det
anslag af 1000 rdr till premier åt lärlingarne som till skolan

utgått, har densamma ytterligare förökat sin skuld till Säll-
skapet med närmare 900 rdr, utom utlupen ränta å den
gamla skulden, så att Sällskapets fodran af landbrukskole-
belaget uppgår till mer än 11,000 rdr rmt. Det kan icke
förnekas, att ett efter Sällskapets tillgångar så betydligt ka-
pital, som, med undantag af den Thurstjeldska donationen,
utgör Sällskapets enda fond, skulle kunna fruktbargöras på
flersaldigt sätt genom direkta uppmuntrningar till jordbrukets
lyftning, om det samma wore disponibelt för sådana ändamål.
Emellertid torde man icke så anse Sällskapets ansträngnin-
gar för skolans framtid helt och hållet förspilda, synnerligast som
flere omständigheter förenat sig att tillwinna skolan uppmärk-
samhet och förtroende. Wid den inspektion som af hr prof. Alr-
henius i Augusti månad wertställdes, hade man tillfälle in-
hemta, att lärlingarnes teoretiska framsteg jemförelsewis wore
ganska wadra, och måste det wara en anledning till tillfreds-
ställelse, att hr professorn på det hela sann sig belåten med
skolans skötsel. Desså hade man för den nya lärokurser i Ok-
tober den lika owanliga som glädjande företeelsen, att flere
sökande till läringsplatser anmält sig, än som kunde anta-
gas, och detta af länets egna söner. Först när en täflan
uppträder, om erhållande af platser wid skolan, kan densamma
anses motsvara sitt ändamål. Man får hoppas att början
dertill nu är gjord. De ständiga länen från Sällskapets
kassa torde afwen upphöra, sedan wid slutet af året skolans
styrelse beslutat sig för indrifning af 10 proc. å resterande
aktiebeloppet, så att den under innewarande år Sällskapet
tillkommande andel af brännwinsmedel, oafkortad må kunna
användas till jordbrukets förkofran.

I hwilken händelse som helst får man anse som en wäl-
behöflig förstärkning de anslag, som årets landsting tilldelat
Sällskapet för twänne bestämde ändamål nemligen 200 rdr
till premier åt dem, som efter tiden för samma landstings
samma waro kommit i besittning af afhördad jord, och 500
rdr till inköp af linfrö att gratis utdelas. Som landstinget
tillförene icke wisat sig alltför frifästigt att tillhandaga Säll-
skapet med medel för underlättande af Sällskapets bemödan-
den för modernärningen, får man helsa landstingets nu ytt-
rade tendens till samverkan med Sällskapet såsom en löf-
tesrik förhoppning för framtiden. De ändamål, hwartill de
ofwannämnda anslagen skola användas, äro i öfrigt af den
beskaffenhet, att i första rummet ansträngningarne för länets
lyftning böra wara riktade åt detta håll.

Afwen i ett annat fall har landstinget i flera år gått

Sällskapet till mötes, nemligen i anslag till aflöningar åt distningsförmän. Landtbruksingeniören Magnét, hwilken, såsom bekant är, under en följd af år varit i synnerhet med just sådana arbeten, hwilkas fullständiga utförande skall be- tryggas Norrbottens framtid, yttrar sig i sin berättelse öfver de agronomiska undersökningarne under året om distnings- förmännen sålunda: "wid handläggningen af dessa förrätt- ningar hafwa distningsförmännen Mannberg, Holmström och Hellström varit mig följaktige och genom sitt biträde i wä- sendtlig men bidragit till undersökningarnes hastigare full- bordande. Derjemte hafwa de hwar inom sitt distrikt sött att sprida kännedom om samt meddela råd och upplysningar i förekommande odlingsföretag; det wore derföre önskwärdt om medel kunde beredas för deras fertsfarande anställning i länets tjenst, emedan i samma men som intresset för landets uppodling waknar, kommer äfwen behöfvet af dugliga bi- träden att göra sig mer och mer gällande."

Hr Magnét har besökt 21 förrättningsställen inom 7 socknar, och hafwa hans arbeten hufvudsakligen omfattat planers och förslagers upprättande för wattenfäddade och frest- förande kärr- och myrtraktens terrällagning. Arealen af den sålunda till förbättring föreslagna jorden har uppgått till 24,641 qwadratreswar.

För att bidraga till nödens lindrande i länet, har Säll- skapets på Haparandamötet beslutat, att Förvaltnings-Ut- skottet skulle anmoda Apothekaren Widgren i Näne att före- taga resor i Näne och Öfwer-Eule socknar, för att undervisa folket i användningslättat af las och mossor m. m. till bröd, samt distningsförmännen Wennberg att i Torne-socknarne meddela undervisning om ätliga swampar m. m., hwarjemte Förvaltnings-Utskottet, som ersarit att tillståndet inom Pite- elsdal äfwen påfallade synnerlig uppmärksamhet och behjer- tande, särskilt aftalat med kommissarien Ringius att i Pite, Arwidsjäurs och Neder-Eule socknar undervisa i samma äm- nen. Hr Ringius har öfwer sin resa inlemnad en besfris- ning som skall intagas i Sällskapets handlingar. Af denna besfrifning finner man, att årstiden redan war för långt framskriden för att kunna werksamt arbeta för användningen af swamparne, som likwäl i första rummet äro förtjenta af både fattigas och rikas allwarliga uppmärksamhet, och hwil- kas tillwaratagande skulle utgöra ett wäsentligt bidrag till lifsuppehållet i de bygder, som ligga affskilda och hwilkas be- byggare derföre endast med swårighet kunna förwarfwa ett magert bröd. För dem isynnerhet äro swamparne ett nä-

tingsämne lifsom enkomst af vår Herre tillkommet, och det kan icke nog betlagas, att fördomen ännu skall wara så fast- gredd, att man hellre swälter, än anlitar detta i riklig mängd förekommande, smaktiga, sunda och närande födeämne. Af hr Ringius resa framgår likwäl, att äfwen ofunnighet om deras användbarhet på många ställen varit orsaken härtill, och att motwilja wisserligen icke hindrat hungrande personer att äta den, sedan behöfliga upplysningar om dem wunnits. Man bör kunna förwänta af mera upplysta personer, som finnas inom församlingarne, både att de sjelfwa tillägna sig de lätt inhemtade insigterna i ämnet och werka för deras widare utbredning till folket. Sällskapet har redan förut sött utbreda kännedom om swamparne genom utdelande af konsul Smiths afhandling och densamma åtföljande wackra planisch, som är tillräckligt upplysande, för att mistag skulle kunna ega rum. Derutom har prof. N. J. Andersson ny- ligen utgifwit en liten bok i ämnet, som i allmänhet torde meddela allt hwad man behöfwer känna, för att insamlas och tillgodogöra de wanligast förekommande ätliga swampar. Äfwen af denna bok hafwa några exemplar blifwit utdelade, och man bör kunna hoppas, att de flerehanda lätt, hwar på Sällskapet arbetat för utrotande af fördomen mot swam- parne, slutligen skola bära frukt, synnerligast som Sällskapets bemödanden i detta fall hafwa erfordrat gansta betydliga bidrag i penningar, såsom följande öfversigt af Sällskapets kassaställning för året angifwer:

Inkomster:

Behållning från år 1866	921: 65.
Årsafgifter	325: —
Andel i Bränwinsafgifter	3,071: —
Försälda redskap	13: 45.
Hr G. Tillberg återbetalt	9: 12.
Summa	4,340: 22.

Utgifter:

E. Bergqvist, för undervisning i linodling	25: —
Premier	285: —
Tryckning af Handlingar, Tidsskrift, m. m. samt inköp af böcker	592: 75.
Statistiska uppgifters insamlande	55: 75.
Häftning af diverse arbeten	102: 50.
Stämpelafgifter	6: 50.
Nesekostnader för undervisning om nödbred- ämnena	700: 56.

	Transport	1,768: 06.
Premier till lärlingarne wid Ålwa skola	1,000: —	
Lån till landtbruks-skole-bolaget	836: 14.	
Auktionsprovision för försäljning af uteskänke effekter	2: —	
Postporto	39: 20.	
Telegrammer	2: 25.	
Fraktkostnad	3: 25.	
Ett års arvode till länsdjurläkaren	300: —	
Arvode till Sekreteraren och Skattmästaren	300: —	
Skriftmaterialier och resor	55: —	
Arvode till waktmästaren	20: —	
Diverse	4: 50.	
Behållning till år 1868	9: 82.	
Summa		4,340: 22.

Wid denna öfversigt torde den oansenliga utgiftsposten för statistiska uppgifters insamlande behöfwa den förklaringen, dels att flertalet af hrr ordförande i gillena icke debiterat Sällskapet för sitt härmed hafda besvär, dels att uppgifter för år 1866 från några gillen ännu saknas. Orsaken till denna sednare omständighet får otwifwelaktigt hellre sökas i den hos allmogen rådande origtiga föreställningen, att dessa uppgifter afse en förhöjd beskattning, än i bristande wilja och nit hos de personer som ha sig detta swära uppdrag anförtrodt. Önskligt wore emellertid, att uppgifter för det ena året kunde fullständigt inkomma före den tid, då insamlande af sådana för ett sednare år måste widtagas. Detta är nu icke händelsen, och likwäl är det så grenar af Sällskapets verksamhet, som äro förtjenta af större uppmärksamhet, än jordbruksstatistiken. Först sedan man kommit derhän, att en tillförlitlig jordbruksstatistik erhållits öfwer länet, är man i stånd att med full säkerhet uppgifwa de brister, som widlåda länets jordbruksförhållanden, och föreslå eller widtaga åtgärder och botemedel för deras afhjelpande. I stället för att arbeta mot detta ändamåls winnande och i jordbruksstatistiken se en bakslug affigt till skatteförhöjning, borde således länets jordbrukare twärtom wara synnerligen angelägna om dess fullständiggörande och omfatta den samma såsom ett onödgängligt wilkor för deras egen förkofran. För att yttermera sprida kännedom om rikets jordbruksförhållanden, har äfwen Kongl. Maj:t anbefallt Statistiska Centralbyrån att taga särskilda afdrag af den afdelning af sammandraget öfwer länstyrelsernas femårsberättelser, hwilken har

jordbruk och bostapsstötjel till föremål och att ställa dessa afdrag till Hushållnings-Sällskapens förfogande. Utaf dessa afdrag hafwa 15 exemplar kommit Förwaltnings-Utskottet tillhanda. Att här meddela några af de intressanta jemförelser, hwartill detta sammandrag gifwer anledning, skulle blifwa för widlyftigt, men dess noggranna och allwarliga studerande kan endast medföra en nyttig wärfelse.

I den wiktiga frågan om wattenrätten, hwaröfwer utlåtaude skulle afgifwas af Förwaltnings-Utskottet, har detta instämt i det af komiterade utarbetade förslag till lag rörande wattenrätten, utom i hwad som angår difningswister, i hwilken fråga komiterade ansett pröfningen och afgörandet af sådana böra uppdragas åt blott två synemän, men Förwaltnings-Utskottet deremot, att jemte de två synemännen en sakkunnig person, helst landtbruksingeniör eller landtmästare, biträdd af difningsförmän, må afgöra de förekommande frågorna. Utskottet har ansett en sådan bestämmelse så mycket angelägnare för detta län, som swårigheter icke sällan skola möta att härstädes få kompetenta synemän, och lätt begångna misstag af dessa skulle derföre verka menligt på öfwerhygelsen om difens större eller mindre behöflighet.

De inkomna årsberättelserna omnämna samtliga tillståndet inom Gillena såsom mycket betänkligt. Den närmaste orsaken dertill är öf alla bekant. Det är frosten som tillintetgjort landtmannens förhoppningar. Men äfwen frostens verkningar hafwa sina orsaker. Hwad detta län angår, så wi söka dessa orsaker både direkt och indirekt i misbruket af skogarne. Östraffadt förgriper man sig icke på de naturtillgångar, som äro ämnade att bibehålla jemmigten i naturens hushållning. Wid skogarnes tillgodogörande har man icke fästat tillräckligt afseende på denna naturlag. Detta är den direkta orsaken. Men äfwen menniskans arbete måste wara noga afpassadt efter den natur, som omger henne. Om denna natur är hård och swårhandterlig, om den är karg och låter sig endast genom strängt och sorgfälligt arbete behandlas, för att blifwa gifwande, så måste menniskans behof inskränka sig i enlighet med denna naturens förmåga att föda henne. Det kan wara urfäktligt, att man lemnat ett mödosammare arbete för ett, som gifwer en hastigare winst, att jordbruket fått stå tillbaka för skogsbruket, men när man kommit till insigt om den hastigare winstens owaraktighet, skall man nödgas återgå till jorden. Emellertid har följden af detta förtwiflade experiment warit: otillräckliga arbetskraster för jordbruket, som blifwit wanwärdadt

genom bristen på aflopp för öfverflödigt watten, genom det kanske många gånger nödtwungna bibehållandet af enstiftesbruket och andra förfästliga metoder; vidare **upphörd hushållning**, hvarigenom alla behöfver i kläder måste fyllas medelst inföp, och slutligen **öfverflöd** i såväl mat och dryck, som i andra waror. Dessa äro de indirekta orsakerna. Gränsen för jemwigt i nästan alla möjliga hänseenden har blifwit öfverträdd. Dertill har nöden kommit öfver oss, såsom på en gång vår tuktomästare och vår läromästare. Uppfatta wi den riktigt, skall ingenting wara mera egnadt att förbättra oss, att bereda oss en tryggare framtid. Dertill hafwa äfwen wälgörande medmenniskor både i vårt eget fädernesland och i andra, fremmande länder welat förhjelpa oss genom de rika bidrag de skyndat att sammanstjuta. Wänte wi wisa oss wärdiga deras uppoffringar genom att hädanefter ställa vår hushållning efter våra tillgångar! Detta är enda sättet att bewisa vår tacksamhet.

Sunnan wi affluta denna öfversigt, hafwa wi ännu en pligt att fullgöra. Det är sakens och minnets. Wi sakna här idag ibland oss den man, som wiserligen icke alltid ledde våra förhandlingar, men som alltid lifwade dem genom sakrika anföranden, och hwars intresse för Sällskapets verksamhet städje war lika warmt och waksamt. Detta intresse öfverträffades icke af någon annan hwarken person eller egenskap, men det hade en medtäflare i hans egen blygsamhet och anspråklöshet. Derom vittnar hans obenägenhet att göra sig känd af Sällskapet såsom författare till den afhandling om fattigwårdens ordnande i länet, hwilken för ett år sedan här upplästes och tillwonn sig Sällskapets bifall. Numera kan han icke förhindra oss att namngifwa honom, och i det wi fullgöra denna pligt, egna wi dessa fista ord åt minnet af Sällskapets vice ordförande, ladsjekreteraren och riddaren **A. M. Euren**.

§ 3.

Upplästes revisorernas berättelse öfwer 1867 års räkenskaper, och blef på grund deraf decharge meddelad Förvaltnings-Utskottet för redogörelse och förvaltning.

§ 4.

Till ledamöter i Sällskapet blefwo följande inwalde:

i **Neder-Eule Gille**: hemmansegarne **Nils Hedström** och **Aug. Hedström** i Gäddwif.

i **Pite** sedens:

Böhle: **Aug. Rieborg**, löjtnant,

Djebyn: **A. Clausen**, handlande,

P. A. Ohman, kyrkewård,

Brynolf Andersson, postförare,

P. A. Berglund, nämndeman,

C. P. Bostrom, hemmansegare,

C. D. Danielsson, d:o

Hertlar: **Joh. Hertlund**, nämndeman,

Joh. Jonsen, hemmansegare,

Joh. Sundström, d:o

Kopparnäs: **And. Berglund**, d:o

Hälsjön: **J. W. Wiklund**, d:o

Christ. Wikström, d:o

Sjulsmark: **Joh. Berg**, d:o

Långträsk: **Joh. Johansson**, d:o

Portsnäs: **J. Mattson Eklund**, d:o

J. M. Holmgren, d:o

J. P. Utterström, d:o

Pålsmark: **Per Persson**, d:o

Trundafwan: **Nils Eriksson**, d:o

Swensbyn: **Matts Ståll**, d:o

Rofnäs: **A. P. Degerman**, d:o

Er. Mattsson, d:o

Son. Ohman, d:o

A. A. Ohman, d:o

Lillpite: **C. Björkman**, d:o

Sjulsnäs: **Ol. Bergwall**, d:o

Långnäs: **J. G. Larsson**, d:o

Arnemark: **Joh. Persson**, d:o

i **Öfwer-Kalix**:

Bränna: **J. F. Lundin**, handlande,

C. W. Stenberg, d:o

Rybyn: **Lars Larsson**, hemmansegare,

Jock: **A. P. Nilsson**, d:o

Marjers: **Henr. Jönsson**, d:o

Kolmjerf: **Fredr. Lindbäck**, d:o

i **Jockmod**: **Öfwerjägaren C. Rothigius**.

i **Pajala**: **Öfwerjägaren J. G. Widman**.

§ 5.

Waldes till ordförande i Råne Hushålls-Gille

landtbrukaren hr A. Sjöstedt och till ordförande i Neder-Eule Wille direktören hr S. A. Fogelmark, i stället för landsfiskalen Berghmark och länsdjurläkaren Jacobs-son, som afsagt sig ordförandeskapet, den förre i Råne och den sednare i Neder-Eule gillen.

§ 6.

Hrr Nyström och Widmark, som woro i tur att afgå ur Förvaltnings-Utskottet blefwo återwalda.

§ 7.

Till Revisorer af 1868 års räkenskaper utsågos hrr postinspektoren N. E. Amnéus, handlanden P. G. Wenius och hemmansegaren E. Pettersson i Gåddwif.

§ 8.

Härefter anställdes wal till vice Ordförande i Sällskapet och erhöil derwid hr Öfwerstelöjtnanten m. m. W. von Rehausen öfwerwägaende antalet röster, och förklarade sig hr Öfwerstelöjtnanten willig att åtaga sig detta uppdrag.

§ 9.

Beslöts att sommarmöte skulle hållas i Neder-Eule, men öfwerlemnades till Förvaltnings-Utskottet att närmare bestämma plats och tid dertför.

§ 10.

På grund af de upplysningar som meddelats om odlingar och utdikningar, hwilka blifwit verkställda af Erik Olof Eriksson i Pajerim, samt i enlighet med Förvaltnings-Utskottets förslag beslöts, att Eriksson skulle tilldelas en belöning af en silfverpjäs till ett värde af högst 50 rdr, och skulle Förvaltnings-Utskottet ombesörja, att denna pjäs erhöile lämplig form och inskription, samt blefwe Eriksson tillställd.

Som åtskilliga andra personer blifwit föreslagna till erhållande af belöningar för ådagalagd odlingsflit, beslöts att pröfningen deraf skulle öfwerlemnas till

Förvaltnings-Utskottet, som egde att införda erforderliga upplysningar samt till sommarmötet ingifwa förslag till premiers utdelande.

§ 11.

Då af årsberättelsen erfarits, att Sällskapets hufvudsakligaste tillgångar woro såsom lån öfwerlemnade till Landtbruksföreningens bolaget, wäcktes fråga om, huruvida några åtgärder borde widtagas för att utgå något af denna fordran, och blef genom omröstning beslutadt, att Förvaltnings-Utskottet till sommarjämanträdet skulle framlägga en plan eller förslag för indrifning eller amortering af ifrågawarande fordran.

§ 12.

Upplästes sfriswelse från hr Chefen för statistiska Centralbyrån ang. verkställdt sammandrag af femårsberättelserna i hwad desamma beröra jordbruk och boskapsfötsel och af hwilka sammandrag 15 exemplar blifwit till Sällskapet öfverjända, hwarjemte ytterligare ex. såwål af Hushållnings-Sällskapens redogörelser som af sammandragen på requisition kunde bekommas, med anledning hwaraf Förvaltnings-Utskottet skulle requirera erforderligt antal exemplar, på det att hwarje gille skulle kunna erhålla åtminstone ett exemplar.

§ 13.

Föredrogs sfriswelse från hr professorn Arrhenius med anmälan om att den af hr professorn utgifna samlingen: **Smärre samlade skrifter i Landthushållningen** blifwit tillötad med twänne nya skrifter nemligen: **N. 7. Om odlingen af humle** och **N. 8. Om mjölkthushållning och smörberedning**, och beslöts, att 100 ex. af hwardera skulle införas.

§ 14.

Ett erbjudande af swenska Slöjdföreningens styrelse om biträde af hr Nyholm i underwisning om halmflätning ansågs s. n. icke böra föranleda till någon

åtgärd, dels emedan ifälliga anledningar förefunnos, att total brist på hälm skulle uppstå, dels äfwen deraf, att afjättning på warer af ifrågasatta hemslöjd icke kunde bli synnerligen stor.

§ 15.

På begäran af hr direktör Kylberg beslöts att en redogörelse öfwer "landtbruks-elementarskolan på Nyshylund" skulle intagas i Sällskapets Handlingar, men kunde Sällskapet i öfrigt icke lemna något understöd till samma skola, hwarom swar skulle Kylberg meddelas.

§ 16.

En anmälan af bokförläggaren Fr. Berling i Lund af ett par utkomne arbeten föredrogs, men kunde Sällskapet icke besluta sig för inköp af dem, emedan de deruti föreförkommande ämnen wore afhandlade i andra af Sällskapet redan inköpta arbeten.

§ 17.

Med anledning af sist hållne landstings anslag af 200 rdr till premier åt inhysingar eller icke fastighetsegare, som dädanester komma i laglig besittning af afsondrad jord om minst ett tunnlands widd, med högst 10 rdr till hwardera, ifrågasattes huruvida dessa premier finge utsträckas äfwen till anläggare af torplägenheter, och blef Sällskapets uppfattning af landstingets beslut, att äfwen sådana borde komma i åtnjutande af uppmuntran, emedan ändamålet wore det samma, nemligen att fästa inhysingar wid jorden.

§ 18.

Upplästes skrifwelse från auditor Dahl i Wite om verkställd auktion å diverse, Sällskapet tillhöriga åkerbruksredskap, och ansåg Sällskapet, att som Förvaltnings-Utskottet icke blifwit underrättadt om auktionen, innan den redan försiggått, en skrifwelse skulle aflätas

till Dahl, hwaruti ett dylikt försaringsfätt skulle med ogillande omnämnas.

§ 19.

Beslöts på Förvaltnings-Utskottets hemställan, att 200 rdr rmt skulle mot sseende redowisning ställas till de för länet utsedda delegerades för 12:te allmänna landtbruksmötets förfogande.

§ 20.

Som tiden war långt framskriden, beslöts, att diskussionen af de framställda frågorna skulle uppskjutas till i morgon kl. 10 f. m.

Ur och dag som ofwan.

In fidem

August Cajanus.

**Protokoll, hållet wid Norrbottens
Läns Hushållnings-Sällskaps sam-
manträde i Ule den 29 Januari
1868.**

Närvarande: Ordförande: v. Ordföranden, Herr
Öfverste-Löjtnanten och Riddaren W. von Re-
hausen,
och af ledamöter de fleste, som wid gårdagens sam-
manträde woro närvarande, samt undertecknad
som förde protokollet.

§ 1.

S. D. Företogs diskussion af de utaf Förwalt-
nings-Utskottet framställda frågor, hwarwid hr Ord-
föranden hemställde, huruvida icke 1:sta och 2:dra frå-
gan, som egde flere gemensamma beröringspunkter,
kunde sammanflås och afhandlas på samma gång,
hvilket bifölls, hwarefter föredrogs

första frågan: Som ladugårdsffötseln i länet
borde vara allmogens hufvudnäring, men mycket
återstår att göra för detta ändamåls winnande, —
hvilka åtgärder böra widtagas för att wäcka jord-
brukarens håg för en bättre ffötsel af denna wig-
tiga gren af landthushållningen? och

andra frågan: Under det nedslående intrycket
af de misgynnande resultater, som spanmålsodlingen
de sista åren gifwit i länet, bör man uppställa den

frågan: har länets jordbruk gjort verkliga framsteg,
och om så icke är, hvilka kunna orsakerna dertill
vara, och hvilka böra de åtgärder blifwa, som för
framtiden medföra gynnsammare resultater?

Hr Widmark uppsteg först och anförde, att hwar
och en som betraktade den ståndpunkt hwarpå länets
jordbruk besann sig, måste komma till den slutsatsen,
att det samma icke stode synnerligen högt, utan twärt-
om lemnade mycket att önska, hwarföre det wore af
wigt att diskutera den framställda frågan och talaren
wille på detta sätt äfwen dra några strån till stacken.
Det kunde ej jäswas, att flera åtgärder widtagits för
jordbrukets fortkomst i länet; statsmakterna hade an-
slagit medel till afwittringens fortifyndande, till eko-
nomiska fartewerkets upprättande, till landtbruksffolans
underhåll och till utdifningar, och hushållningsfällska-
pet hade äfwen försökt verka för samma ändamål
genom rikligt understöd till landtbruksffolan, genom
premier och nyttiga skrifter utdelande. Man kunde
derför icke sakna skäl för sitt påstående, att åtgärder
widtagits, men en annan fråga wore, om dessa åt-
gärder wunnit ändamålet. Derpå kunde man icke ge
tillfredsställande swar, och orsakerna dertill woro flera;
först och främst den menliga inverkan af ffogsrörel-
sen, som dragit arbetskraften från jorden; dernäst pri-
vilegier från längre tid tillbaka, afjedda till befräm-
jande af jernwerksrörelsen, men som tillsfogat länet
obotliga sår. En annan orsak finnes äfwen i den
hos allmogen rådande obenägenhet för förändringar.
Här hade ständigt varit tal om difen, om ladugårds-
ffötsel m. m., men hur hade det uppmärksamrats?
Har landtbruksffolan varit uppburen? hafwa agrono-
mernas upplysningar ländt till något resultat? Nej!
Här wore ej cirkulationsbruk infördt, icke adifningar,
här wore ej gödselns behandling och användning, ej
sådens afmejning riktig och ändamålsenlig. Undantag

funnos wäl, men i allmänhet kunde dessa anmärkningar göras. Det wore för öfrigt föga angenämt att uppehålla sig wid denna del af frågan, men det måste äfwen medgifwas, att jordbrukaren icke kommit till insigt om fördelen af förändringen, han har äfwen stundom saknat medel; det kunde dock icke nekas, att om wiljan funnits, hade mycket kunnat uträttas. Nu hade emellertid ett sådant nödens år som detta kommit, men icke blott misfwerit drabbade länet, utan Gelliware bolags många arbetare hade med hela sitt tyngande armöd lagt sig tillbaka på jordbrukaren, hwarigenom tillståndet förwärrades. Måne ej detta betryck skall blifwa till någon nytta? Skall ej folket hädanefter lyfna till råd som afse deß eget bästa? Man måste likwäl komma ihåg, att när en afstyning warit lång, måste äfwen tillfrisknandet gå långsamt. Något måste emellertid göras för framtiden, och Hushållnings-Sällskapet borde taga initiativet. Dersöre öfwerlemnade talaren till deß behjertande följande förslag:

1:o att Sällskapet till länets landsting ingår med hemställan att, då Sällskapet icke eger några dertill disponibla medel, landstinget måtte anslå lönen till 2:ne länssagronomer, hwilka skola ställas till Sällskapets disposition, och

2:o att Hushållnings-Sällskapet uti hwar och en af länets socknar inom kustlandet uppgör kontrakter med en eller flere hemmansegare, allt efter socknarnes storlek, att de öfwerlemnna sina hemman uti Sällskapets wård, på så sätt, att hemmansegaren mot den ersättning till honom som kan öfwerenskommas, ålägges att bruka och odla sitt hemman efter den plan och på det sätt länssagronomen bestämmer, under dennes uppsigt och under Gilles-ordförandens närmarste tillsyn, samt att Hushållnings-Sällskapet, sedan kostnaden för denna plans verkställande blifwit utredd, genom wederbörlig myndighet ingår till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan om anslag af allmänna medel för detta ändamål; samt

3:o, att Sällskapet utser en komité med uppdrag att till nästa ordinarie sammankomst uppgöra en så fullständig utredning af jordbrukets tillstånd inom länet och deß behöfwer,

att den kan läggas till grund för och utgöra talande stäl till anförningarne hos Kongl. Maj:t och landstinget.

De skäl på hwilka talaren grundade detta förslag funnos dels angifna i hwad öfwanföre yttrats, dels wore det att hoppas, att de skulle under nuwarande tid behjertas. Att 2:ne agronomer äro nödwändiga inom länet, hoppades talaren att Sällskapet skulle medgifwa; att landstinget borde göra något för länets landbruk måste wäl äfwen erkännas. Talaren ansåge det till och med så wigtigt, att om landstinget icke ansåge sig för närwarande kunna lägga denna utgiftsbörda på länet, landstinget borde genom uppläning bereda medel dertill. Det andra förslaget ansåge talaren af wigt och hoppades deraf wälgörande verkningar. Det wore förut påpekadt att allmogen icke wore benägen för förändringar, utan fasthängde wid häfdwunna wanor och häfdwunnet brukningsfätt af sin jord, men blefwe den en gång öfwerlygad om fördelarne så ginge nog förändringarne lätt. Genom detta förslags verkställande wille talaren ställa fördelarne under hans ögon och twinga dem på honom. Det blefwe icke en bef som sattes i hans hand, det wore icke ett råd som gäfwes honom, utan det borde bli det praktiska resultatet, den ernådda fördelen som lades framför hans ögon skulle twinga honom att erkänna den och tillföljd deraf äfwen begagna sig af exemplet. Talaren hörde icke till dem som afstyrkte spannmålsodling för Norrbotten, utan trodde att ett riktigt skött åkerbruk och en utwidgad ladugårdsfötsel borde utgöra twänne wiktiga delar af Norrbottens landthushållning. Kunde det lyckas att så detta insedt, skulle i en framtid sparjamhet och wälmåga återkomma och folket göra rätt för de oundömen, som förut blifwit säldt om det, neml. att det är "arbetsamt och lyckosamt."

Hr Hummel funne den föregående talaren hafwa angifwit medel för jordbrukets förkofran, och instämde dersöre i hans förslag, men kunde icke obetingadt er-

fänna såsom skäl till jordbrukets n. w. låga ståndpunkt allt hwad han anfört. Tänkande borde medgifwa, att förädling af mogen skog bör ega rum och att man derför bör betinga högsta möjliga inkomst, och trodde sig kunna bewisa, att sådan skogsafwerkning icke menligt inwerkad på jordbruket. Tillwerkningen skedde under tider då ingenting kunde göras för jordbruket, hwarföre den biförtienst som sådant arbete medförde snarare borde anses befrämjande ett bättre jordbruk. Icke så med afwerkningen af omogen skog och med handsågningen, hwilket i begge fallen medtog den wadra årstiden, och redogjorde talaren för gången af sådana arbetens utförande, hwarföre en wederbörlig skilnad borde göras mellan den lösliga och rätta och den olofliga och orätta afwerkningen. För öfrigt wille talaren sätta mycken uppmärksamhet wid angelägenhet af att bonden borde i första rummet tillse, huru han bör behandla jorden för att få äng, emedan nu någon tanke på ängens förbättring sällan förefunnes.

Hr Fogelmarck yttrade att i alla län finnes bymejerier, hwilka wore behöfliga äfwen i Norrbotten, emedan så länge ej landtbrukaren ser sig hafwa någon direkt inkomst af sin ladugård, får man icke wänta någon förbättring. Wille derför föreslå att genom Hushållnings-sällskapets försorg ett bymejeri blefwe inrättadt, för att på detta sätt lära allmogen huru äfwen små quantiteter kunna tillgodogöras. Bonden skulle wid bymejeriet få penningar för hwad han aflemnade och detta skulle uppmuntra honom att föröka ladugårdens afkastning, äfwen som att hushålla. Detta wore så mycket wigtigare som intet wore att wänta af jordbruket så länge ladugårdsfötjeln stod lågt. Här wore många gånger miswert endast genom obenägenheten hos allmogen att förbättra sitt jordbruk. Spanmål borde wisserligen fortfarande odlas, men för att wara säker om afkastning, wore af nöden att afrika

och framför allt borde ses till att backdiken finnes; utan att det underjordiska watten afleddes, kunde man alltid wänta sig frost och miswert. Nyodlingarne borde fortgå, de minst frostlåndta delar borde alltid hållas öppna genom rotfrukt- eller jadesfrö att derifrån erhålla frösäd. Den minst jäkra nyodlade jorden, hwilken alltid bör igenläggas till gräslinda wore lämpligast att, wid jadden af korn på wären deruti, så framt gödslingen warit riklig, samtidigt utså råg. Häruti borde påföljande war utsås gräsfrö. Detta gifwe hafsigare resultat, än swartträde, då ett år ginge bort för att så gräsbärande linda.

Hr Hummel wille ha tillagdt till sitt anförande, att den arbetskraft af inhysingar, som behöfdes för flettning på wären, toges i anspråk blott under islöfningen och wore således icke menlig för jordbruket. Wirket behandlades sedermera af en j. k. stående personal och dertill användes icke något större antal inhysingar.

Hr Schough gifwe sitt bifall till Hr Widmarks förslag, som talaren ansåge bli af stor nytta och hwar till medel icke borde wara omöjliga att anskaffa. Hade blifwit förekommen af Hr Fogelmarck i fråga om bymejerier, som talaren ansåge alldeles oundgängliga, emedan en bonde behöfwer förlager, och genom inrättande af mejerier kunde han få betaldt för sina små partier. Kunne Aswa dertill lämpligt, emedan denna by wore stor, lämplig lokal derstädes kunde erhållas och sakfunnig person der wore boende.

Hr Glowson gillade äfwen Hr Fogelmarcks förslag om inrättande af bymejerier, men trodde icke att ett enda wore nog, utan ansåg att snärre mejerier borde finnas i hwarje by. Ett sådant tillwaratagande af mjölken wore af stor wigt äfwen wid betraktande af den inhemska rasens mjölkproduktion. För erhållande af medel till förslagets genomförande wore möjligen

ändamålsenligast, att aktier tecknades i byarne, och sedan man erfarit resultatet deraf, kunde Hushållnings-sällskapet ingå till regeringen med anhållan om understöd för att fylla bristen i det erforderliga beloppet. — Hwad spanmålsodlingen beträffade wille talaren förorda hr Widmarks förslag, men funne det wäl radikalast. Något måste dock göras.

Hr Schough hade blifwit -missförstådd. Förordandet af Alwa afsäga blott att en början der kunde lämpligast ske, men att, om företaget derstädes wisade godt resultat, efterföljd nog skulle winnas på andra ställen.

Hr Hummel fann förslaget godt, men ansåg det blifwa swårt att få anslag. Kunde deremot förslagslån erhållas t. ex. af landstinget, wore all sannolikhet för att saken ginge framåt. Alwen hr Widmarks förslag wore godt, men besvarade, att hemmans-egarne icke skulle gå in derpå.

Hr Widmark erinrade att det gått mycket bra för sig i Gesleborgs län, och wiste intet skäl, hwarföre icke afwen här i länet, synnerligast som några större hemmansdelar icke wore af nöden. I talarens hemort erhöles hemmansinnehafwaren en hjälp af 500 rdr; här wore dock icke fråga om några utgifter, utan blott om en utredning huru saken skulle kunna realiseras. Detta wore det första som erfordrades och en början borde göras.

Hr Fogelmarck kunde för sin del icke anse Alwa wara lämpligaste platsen för en början med bymejerier, utan förordade Melderstein. Hinder i kostnaderna borde icke möta, då endast förlagskapital wore erforderligt. Förmenade att Hushållnings-sällskapet ginge öfwer än efter watten, då det anslagit premier för elever wid Ultuna; en enda elev kostade Sällskapet 100 rdr, ehuru hennes verkningsskrets måste bli mycket

inskränkt sedan hon genomgått kursen, såwida hon icke skulle resa omkring i länet för att meddela undervisning.

Hr Schough tillade till sitt anförande, att bymejerierna hade gifwit godt resultat i Westerhotten, att smöret blefwe bättre betaldt, emedan det wore bättre behandladt, och att det afwen borde bli samma resultat i Norrbotten. Förslag borde beredas genom Hushållnings-sällskapet eller Alwabolaget.

Hr Ordföranden tog nu, sedan diskussionen ansågs slutad, till ordet och rekapitulerade det anförda, hwarefter han hemställde, med anledning af de wänta förslagen, huruvida Sällskapet bisölle, att en komité utjäges, som egde att till nästa ordinarie sammanträde afgifwa förslag till frågans ordnande, hwilket af Sällskapet bisölles, och bestämdes komitéledamöternas antal till sju.

Wid anställdt wal utjägos till ledamöter hr Ordföranden och herr Hummel, Widmark, Nyström, Fogelmarck, Schough och Glowsen, samt till suppleanter: inspektoren Bergbom på Björkfors, landtbrukaren Sjöstedt på Melderstein och hemmanssegaren Erik Pettersson i Gaddwif.

Tredje frågan: Swilka åtgärder böra från kommunernas sida widtagas för att fästa inhyfsingen wid jorden?

Hr Ordföranden förmälde, att frågan icke wore ny, att den förut warit framställd till diskussion inom Sällskapet, och att erfarenheten gifwe wid handen, att inhyfsingarne numera börjat återgå till jorden, åtminstone wore detta fallet i Pite.

Hr Hummel ansåg att landstingets åtgärder till en början wore nog och funne icke skäl att framlägga nya förslag, förrän man sett hwad werkan det redan beslutade kunde ha.

Hr Widmark fäste uppmärksamhet på frågans ordalydelse, som affsage åtgärder från **kommunernas** sida.

Hr Ordföranden erinrade att numera wisade sig ett tillmötesgående både från kommunernas och inhysingarnes sida, men kunde någon utväg föreslås att i större omfattning befördra ändamålet, wore detta så mycket bättre.

Hr Hummel ansåg den nyb utsedda komitén kunna behandla äfwen detta ämne.

Hr Nyström hade väckt frågan i Förvaltnings-Utskottet derföre att saken hittills icke tagit någon fart. Det wore bekant att flere tusen inhysingar funnes i hwarje socken, samt att deras antal måste tillwera ett sådant år som detta, då många bisörtjenster upphört och jordegarne till följd af missherten måste affskeda sina tjenare. Ansåge landstingets bidrag alldeles otillräckligt, utan fordrades kraftigare medel. Wore wisserligen swårt att åwägabringa, men egennyttan är en kraftig häftång och kunde någon ersättning beredas åt såväl bönder som inhysingar, skulle saken ha framgång. Kommunerna borde inköpa hemmanslågoheter, som öfwerlemnades till inhysingar, hwilka skulle tillhållas att utgöra räntan eller arrendet i dagswerken. Betalning för dagswerken skulle tillfalla kommunen att dermed betala ränta och amortering å den lånesumma, för hwilken hemmanen blifwit inköpta. Om t. ex. Neder-Lule för detta ändamål uppläte 10 hemman med ett värde af tillhoppa 10,000 rdr, skulle minst 200 inhysesfamiljer derpå hafwa sin utkomst.

Hr Schouh ansåg icke hr Hummels förslag lämpligt, emedan den utsedda komitén hade till uppgift wisja speciella frågor och det wore icke skäl att pålägga den mera än den kunde medhinna, hwaremot

Hr Hummel ansåg frågorna stå i så nära sammanhang att de icke kunde skiljas, hwarföre äfwen

den senare frågans behandling icke skulle föröka komiténs arbete.

Hr Widmark toge för gifwit att frågan komme att af komitén widröras, men att komitén kunde widtaga några åtgärder för saken, inginge så mycket mindre i förslaget, som här wore fråga om hwad som borde göras från kommunernas sida. Emellertid wore ett järfilt förslag framställt af hr Nyström och det kunde wara skäl för Hushållnings-sällskapet att taga det i öfwerwägande.

Hr Fogelmarck tyckte att bönderna, som hade fördel deraf, sjelfwe borde göra något och kunde icke gifwa sitt bifall till förslaget, emedan det icke wore rådligt att på ett ställe samla en mängd lättingar, hwilka genom sitt exempel på detta sätt skulle bli i tillfälle att verka ännu mera menligt än förut.

Hr Nyström hade icke så bestämdt stadgat sin öfwerlygelse om förslagets lämplighet, att han önsfde ett från Sällskapet nu uttaladt bifall eller afslag; kunde dock icke erkänna riktigheten i hr Fogelmarcks anmärkningar, ty af bönderna hade hittills ingenting blifwit åtgjort, och hädanefter wore icke mycket mer att förwänta. Särhågorna för att samla en mängd inhysingar på ett ställe wore så mycket mindre besogade, som redan nu finnes riktiga kolonier sådana inom byarne, utan minsta samband med jordbruket, hwaremot de enligt talarens förslag skulle upphöra att wara lättingar och blifwa jordbruksarbetare. Såsom bewis på, att ganska små jordbitar wore behöfliga för hwar och en, anförde talaren förhållandet från staden, hwarest många arbetare hade 1—2 tunlands jordwidd, hwaraf de hade nog för ett eller par kofreatur, som utgjorde deras bästa hjelp under wintern.

Hr Glowson funne det wisserligen sorgligt, att icke inhysingarne kunnat fästas wid jorden, men trodde att om uppmärksamheten i dessa tider fästades på nöd-

wändigheten deraf, borde det gå bättre nu än för; föreslog derföre, att Hushållnings-sällskapet genom Förwaltnings-Utskottet skulle ge en uppmaning till ordförandena i gillena att verka för ändamålet.

Hr Ordföranden framställde först till afgörande, huruvida denna frågas utredning borde hänstjutas till den utsedda komitén, och, sedan detta blifwit afslaget, huruvida Sällskapet wille genom Förwaltnings-Utskottet ge en uppmaning till gillenas ordförande att verka för det ifrågasatta ändamålet, hwilket bifölls.

Fjerde frågan: Då hemslöjd är ett viktigt medel för befolkningens sedliga och ekonomiska wälbefinnande, hwilka för husslöjd passande arbeten böra föreslås och uppmuntras?

Hr Fogelmarck föreslog, att 4:de och 6:te frågorna behandlades i ett sammanhang, men sedan

Hr Glowson erinrat att 6:te frågan wore en specialfråga, som borde särskilt behandlas, förföll förslaget om frågornas sammanfläende.

Hr Ordföranden omnämnde den wälgörande verkan, som delaktigheten af gäfwomedlen borde ha på husslöjden, då slöjdalster af både män och qwinnor mottogos i utbyte mot spannmål, och derigenom uppmuntrade till hemslit.

Hr Hummel ställde i främsta rummet spinning och wäfnad. De 500 rdr som landstinget anslagit för inköp af linsfrö för att gratis utdelas, måste föranleda till en widsträcktare linodling, hwilken åter skulle ha till följd en nyttig husslöjd. Det hade på senare tider wisat sig att folket icke wore så bortkommet i spinning och wäfnad, som man hast skäl befara efter den långa tid som denna slöjd legat nere. Ullproduktionen wore desutom synnerlig viktig för husslöjden, hwarjemte äfwen andra arbeten kunde nämnas, men i främsta rummet satte dock talaren spannad och wäfnad.

Hr Fogelmarck förordade äfwen en kraftig uppmuntran för linets odling och anförde, såsom exempel på den nytta befolkningen deraf kunde ha, Angermannland, Medelpad och Helsingland, hwilka wunnit wälbeförlig lyftning genom landshöfding Druskölds nitiska omsorger om linodlingen.

Hr Glowson underkände icke spinningens och wäfnadens wigt såsom husslöjd men ansåg den otillräcklig, emedan endast qwinnan dermed kunde sysselsättas; den manliga befolkningen hade äfwen tid öfrig och äfwen den borde uppmuntras till husslöjd t. ex. snickeri. Föreslog såsom ändamålsenligt att Hushållnings-sällskapet lät utgå en uppmaning till befolkningen att wid sommarmötet utställa slöjdalster af hwad slag som helst, samt bestämde premier för dem som deraf kunde göra sig förtjente.

Hr Nyström instämde med hr Hummel om nyttan af linodling, men betwiflade att exposition af snickeri-alster skulle uträtta något. Sådana alster wore desutom swårassättliga häruppe, hwilket wisade sig af det som nu i så stor mängd förfärdigades för utbyte mot spannmål.

Hr Hummel hade fästat Kommunal-nämndens i Neder-Kalix uppmärksamhet på taksticker, som skulle kunna affättas söderut; men de borde då vara enkom hopbuntade i fyrkantiga buntar, så att de innehölle ett bestämdt mått, hwarjemte de måste vara förfärdigade med mycken omsorg och sorterade, ty i det skick som de nu utjändes wore de till hälften odugliga och skulle ej kunna affättas söderut.

Hr Glowson anmärkte att om intet annat hinder för affättningen af taksticker förefunnos än att de wore illa gjorda, så wore detta en omständighet, som borde vara lätt afhjelpat, ty man finge wäl antaga, att folkets slöjdfärdighet i detta fall skulle kunna uppdrifwas.

Hr Hummel upplyste att felet ligger icke blott hos den befolkning som försärdigade stickorna, utan äfwen hos mottagarne af arbetet, som nöjde sig med hwad som helst och icke wande dem eller twingade dem att leverera god wara. — Återsförde uppmärksamheten på linodlingens företrädare och upplyste, att wid Björk-förh. skördats fullt användbart lin äfwen ett sådant är som detta.

Hr Nyström ansåg tafsticker försärdigande wara en lämplig syselsättning, och hemställde till hr Hummel, huruvida han trodde, att de skulle kunna afslättas, om de erhöles den form och wore af den beskaffenhet som fordrades söderut.

Hr Hummel hade gjort sig underrättad om att mycket deraf skulle kunna afslättas i Stockholm, såvida de woro väl gjorda och inlamrade i fyrkantiga bundtar m. m.

Hr Widmark upplyste, att från Söderhamn ginge mycket deraf till Stockholm och föreslog att priser utfästes för stickor, spånad och wäfnad.

Hr Hummel instämde häruti.

Hr Ordföranden sammanförde hwad som blifwit yttrat i ämnet och föreslog, att till Förvaltnings-Utskottet öfverlemnades att söka bereda flere och större premier, än förut varit wanligt, till utdelning för utställda slöjdalster af de uppgifne slagen wid sommar-mötet.

Detta blef af Sällskapet bifallet.

Femte frågan: Hvilka åtgärder böra föreslås för hämmande af utförseln af omogen skog?

Häröfwer utspann sig en diskussion, som till en del höll sig på sidan om frågan, och ansågs tidpunkten icke lämplig att föreslå åtgärder för inskränkningar i afverkningsträtten, utan blef Sällskapets beslut, att frågan för närvarande icke borde till någon åtgärd föranleda.

Sjette frågan: Om fåraswelnus förbättring i länet kan anses af behöfwet påkallad, hvilka medel böra anlitas derför?

Hr Fogelmarck ansåg nödwändigt att få asweln förbättrad, hwilket måste ske genom uppblandning med ädlare ras, och trodde talaren, att lån skulle kunna erhållas af staten för inköp af Southdowns ras. Förmenade i öfrigt att denna fråga sammanhänge med den 2:dra frågan.

Hr Nyström wille först ha utredt hwad det kostar att hålla får af ortens ras, och hade sig bekant, att 5 får erfordrade ungefär lika mycket föda som 1 ko, hwaremot afkastningen af en ko öfwerstege den af 5 får af ortens ras, och wore derföre icke skäl för allmogen att hafwa får. Talaren wille dock medgifwa, att, om det finnes utländsk ras, som lemnade större afkastning, utan att tarfwa bättre föda, det kunde wara skäl att widtaga någon åtgärd för anskaffande af sådan.

Hr Fogelmarck upplyste att gumfjar af Gotwoldsrasen icke fordrade bättre föda än ortens ras; samma wore förhållandet med Southdowns-rasen; i Semtland finnes får af denna ras och betet der wore icke bättre än här, hwarföre talaren förordade inköp af gumfjar för att förädla ortens ras, och ansåg att Hushållnings-sällskapet här borde kunna få ett räntefritt lån för detta ändamål likawäl som i Semtland.

Hr Ordföranden instämde i hr Nyströms yttrande, att flere omständigheter låge emot fårskötsel häruppe, såsom kort sommar, lång winter, och derigenom dyrare föda m. m. samt att förbättring i rasen derföre torde gifwa bättre resultat.

Hr Hummel ansåg aswelns förbättring högst behöflig, hemställde huruvida icke Hushållnings-sällskapet under nästa sommar skulle kunna inköpa 2:ne gumfjar af ädlare ras och betwiflade icke, att allmogen skulle

omfatta tillfället att förädla rasen. Uppskattade som en stor förlust, om allmogen lemnade ifrån sig fåren, emedan den deraf hemtade en mängd nödvändighetsvarer; hänvisade till en bok, benämnd "den floke och förståndige fårherden", som talaren hade hört innehålla många nyttiga råd wid fårskötseln, hwilkas bebjertande flere landbrukare haft stor nytta af, och hemställde att Förvaltnings-Utskottet skulle embejörja bokens hitkaffande och spribande i länet.

På framställd fråga blef detta afwen Sällskapets beslut.

Hr Nyström ansåg det icke löna sig att hålla får, men betraktade det som ett nödvändigt ondt. Ur den synpunkten att ullen beredde sysselsättning för quinnan, wille dock talaren förorda rasens förbättring och yrkade på ett anslag af Hushållnings-sällskapet till inköp af 2—3 gumfar.

Hr Glowjon instämde med hr Fogelmarck och bemötte hr Nyströms yttrande, att det icke lönade sig att ha får, med den invändningen, att om fåren icke afkastade så mycket som ferna, så wore deras underhåll afwen jemförelsewis mindre dyrt, och hwad beträffade att wintern wore lång, så wore förhållandet likadant för nötkreaturens utfodring som för fårens.

Hr Fogelmarck medgaf icke att fåren wore dyrködda, ty deras hushållningsföda bestode i det som hästen ratade eller spilde.

Hr Nyström erbjöd sig bewisa att det icke bär sig för allmogen att ha får af ortens ras.

På härefter af hr Ordföranden framställd proposition om Sällskapet wille inköpa springgumfar af förbättrad ras, swarades ja, och då fråga uppstod om antalet, uppsteg hr Hummel och erbjöd sig att bekosta inköp af 1 gumse, med station i Kalix elsdal, om Sällskapet samtidigt wille inköpa 4 stycken, hwarigenom en rasgumse skulle kunna stationeras efter hwarje

ädal, och blef Sällskapets beslut, att anbudet erkännas samt skulle antagas och Sällskapet således för sin del inköpa 4 st. springgumfar af förädlad ras, och 1 st. för hr Hummels räkning samt att till Förvaltnings-Utskottet öfwerlemnades bestyret med inköpet och walet af lämpligaste ras.

§ 2.

Skrifwelse från f. majoren Stjernswärd om subscription å riksdagsporträtter föredrogs, men ansåg Sällskapet densamma icke till någon åtgärd föranleda.

§ 3.

Föredrogs en berättelse af hr Fogelmarck, afgifwen till K. Landtbruks-Akademien om landtbrukskolors verksamhet under år 1867.

§ 4.

Afslutades mötet af hr Ordföranden med uttalande af den önskan, att de förhandlingar, som nu varit föremål för mötet, måtte bära frukt genom praktisk tillämpning, hwarefter Sällskapet genom hr Hummel hembar hr Ordföranden sin tacksägelse för det utmärkt sätt, hwarpå Sällskapets förhandlingar blifwit ordnade och ledde. Ur och dag som ofwan.

In fidem

August Cajanus.

Årsberättelser.

Berättelse öfver verkställda agronomiska undersökningar inom Norrbottens Län år 1867.

Under loppet af förflutna sommar har jag besökt 21 förrättningsställen inom 7 socknar, hwartill åtgått 80 rese- och förrättningsdagar. Arbetena hafwa hufvudsakligast omfattat planers och förslagers upprättande för watten-skadade och frost-förande kärr- och myr-trakters terrälläggning. Arealen af den sålunda till förbättring föreslagna jorden har uppgått till 24,641 qwadrat-refwar och utgöres af följande mera betydande arbeten.

Uti Neder-Eule socken:

Nättfunds by. Plan till asdfikning utstakades å ett större, inwid byns åkrar beläget wattendränkft fält om 2630 qw.-refwar och kommer genom arbetets fullbordande ej allenaft ortens klimat att förbättras, utan äfwen en betydlig widd odlingsbar jord att winnas. Koftnadssumman uppgår till 4330 Rdr.

Börjeslandets by. Plan och förflager upprättades till asdfikningen af alla watten-skade och frostförande marker, hwilka närmast omgifwa byns åkerfält och utröntes att en areal af 1984 qw.-refwar till största delen odlingsbar mark funde winnas mot en beräknad koftnad af 4180 Rdr.

Uti Öfwer-Eule socken:

Unby by. För att dels förekomma de nattfroster, hwilka tid efter annan hemföla denna by och dels erhålla behöfliga odlingsmarker utstakades plan till asdfikning af 4154 qw.-refwar kärr- och myrmarker belägna i närheten af byns åkrar.

Swartby by. Här insynades en förmånlig odlingsstrakt om 2282 qw.-refvars widd samt upprättades plan och förflager öfwer såväl dennes som en i närheten belägen frostförande myrs asdfikning, innehållande 392,40 qw.-refwar och komma hela difningskoftnaden att uppgå till 7580 Rdr.

Kronohemmanet Guldträsk besigtigades och utstakades asdfikningsplan å en i gårdens närhet belägen frostförande myra om 79 qw.-refvars widd.

Uti Sockmöcks socken:

Paijerim. Plan och förflager upprättades till asdfikning

af en frostförande myr, innehållande 250 qw.-refwar och beräknades difningskoftnaden till 900 Rdr.

Krononybygget Wollerimtjern. Fullständig odlings och asdfikningsplan upprättades öfwer lägenhetens odlingsbara jord.

Uti Nane socken:

Derby by. I affigt att förebygga de frostskador, som leda sitt ursprung från de närbelägna myrerna, utstakades asdfikningsplan dera och wisa de upprättade förflagen att en areal af 1954 qw.-refwar watten-skadad mark funde terrälläggas för en koftnad af 6190 Rdr.

Uti Neder-Galix socken:

Nolfs och Zunanbäckens byar. Plan och förflager upprättades till asdfikningen af de 8171 qw.-refwar widdsträcka kärr- och myrfälten, hwilka sträcka sig omkring byns åkrar, och derför i hög grad bidraga till jädesfördarnes förstöring af nattfroster. Största delen af dessa watten-skadade marker funna genom asdfikning förwandlas till odlingsbara fält. Hela koftnadssumman för detta gräfningsarbete uppgår till 18,750 Rdr.

Uti Pite socken:

Sjulsmarks by. Asdfikningsplan utstakades å 628 qw.-refwar watten-skadade odlingsmarker med frostländig låge.

Böle by och hemmanet Tjäckjern. Inom båda dessa lägenheter besigtigades flera watten-skadade och frostförande myrer samt upprättades asdfikningsplan å en areal af 847 qw.-refwar.

Uti Elfsby Kapellförsamling:

Kronohemmanet Twärån. Här utstakades fullständig plan till öppen asdfikning öfwer såväl den gamla åkerjorden, som de omkringliggande wattendränkta och frostförande markerna, uppgående till en areal af 486 qw.-refwar.

Snärvåksliden, Ssträff m. fl. kronohemman besigtigades och utstakades planer till såväl täckt som öppen asdfikning samt ångswattning.

Wid handläggningen af dessa förrättningar hafwa difningsförmännen Mannberg, Hollström och Hellström warit mig följaktige och genom sitt biträde i wäsendtlig men bidragit till undersökningarnes hastigare fullbordande. Der-

jemte hafwa de hwar inom sitt distrikt sökt att sprida kännedom om samt meddela råd och upplysningar i förekommande odlingsföretag; det wore derfor önskwärdt om medel kunde beredas för deras fortfarande anställning i länets tjenst, emedan i samma mån som intresset för landets uppodling waknar komma äfwen behöfwet af dugliga biträden att göra sig mer och mer gällande.

Kalmar den 30 December 1867.

Henr. Magnet.

Berättelse om resa, företagen i ändamål att sprida kännedom om swampar och laswar.

Sedan Norrbottens Låns Hushållnings-sällskap, med anledning af den genom misshwärt alldeles otillräckliga tillgången af spånmal inom länet för den instundande vintern, samt med anledning utaf den betydelsamma ställning och det ekonomiska betryck hwaruti länets allmoges tillförläpplighet utaf kommit, ansett sig uppfordradt att fästa landtbesökningens uppmärksamhet på de naturtillgångar, hvilka försunnos tjenlige att mildra behöfwet och bereda följnad i matförrådet, och för detta ändamål åt undertecknad lemnat uppdrag att genomresa Pite och Arvidsjauris socknar för att dels motarbeta och om möjligt öfvervinna allmogens hårdt inrotade fördom emot swamp såsom födoämne, dels bibringa den upplysning och undervisning om de till föda tjenligaste swamparterne och deras ändamålsenliga beredning och användande, samt slutligen att meddela undervisning om till nödbröd fullt tjenlige ämnen såsom laswar m. m. samt desjas rätta beredningsfätt; så har undertecknad, sedan denna resa nu blifwit fullbordad, skolat derom till Hushållnings-sällskapet afgifwa följande berättelse:

Nedan förr än jag emottog Hushållnings-sällskapets uppdrag, hade ordföranden uti Pite sockens kommunalstämma Öfverstelöjtnanten och Riddaren v. Rehansen infallat Pite landsförsamlingens innewånare till sockenstämma uti Dijebyn den 14 September samt anmodat mig att wid samma sockenstämma närvara. Till sockenstämman hade allmogen talrik infunnit sig, så att sockenstugan war öfverfull. Sedan Hr Ordföranden inför de församlade gjort framställning om swampars tjenlighet till föda för menniskor samt framhållit

huru detta födoämne hos folk, som wore bättre lottade och rikare än wi, både med begärlighet tillwaratogs och högt värderades; och sedan derefter undertecknad för detta födoämnes användbarhet, egenskaper och beredning m. m. redogjort samt sökt bewisa huru bögeligen orättwis och för allmogens ekonomi skadelig fördomen emot detta födoämne besannas wara, framhades och förewisades dels de utaf Kongl. Vetenskapsakademien genom Hr Professor Fries' utgifne plancher öfwer Sweriges ätliga och giftiga swampar dels råa och tillagade swampar af de arter, som för tillfället kunnat anslås; detta, såwä de råa som de tillagade, förtärdes med all nyfikenhetens begärlighet, så att inom ett ögonblick förrådet war slut. Derefter fattades utaf sockenstämman bland annat följande beslut: Att socknens alla Skollärare skulle Thorsdagen den 19 September uti Skolhuset i Dijebyn sammankomma för att af undertecknad underwisas i kännedom om swamp och uti att sådan simpelt anrätta, att skollärarena sedermera borde hwar i sin stad bland allmogen och des baru sprida den kännedom som i detta afseende kunde dem meddelas, att till sammanträdet med skollärarena de byar, som sådant önskade, skulle ega att sända deputerad och att för öfrigt hwar och en, som det wille, skulle ega att sig wid sammanträdet inställa och der af underwisningen blifwa delaktig, samt slutligen att hwarje skollärare, som framdeles wid med skolbarnen anställd eramen wille sig hafwa warit nitiss uti att bibringa desja kännedom om swampar och deras användande borde af socknen utfa en penningebelöning.

Thorsdagen den 19 September kl. 10 f. m. sammanträdde undertecknad med socknens 8 skollärare, som tillika med några andre personer i skolhuset sig infunnit. De tillstädeskomne medförde, nästan alla, uti korgar swamp af åtskillige arter, dock bestod största antalet här af utaf giftiga, en naturlig följd deraf att swampen insamlats utan all kunskap och urskilning på trakter som betades, å hvilka boskapen ej gerna qwarlemnar några ätliga swampar. Bland de ätliga swampar som här framhades uti friska exemplar wore rötiwamparne talrikast, men äfwen förekommo åtskilliga rörsopparter, särtickan och tuswiga tickan, samt taggswampar, af hvilka alla arter råa swampar under undervisningen smakades och förtärdes. Härforutem företeades åtskillige pepparlingar och slutligen i åtskillige exemplar trenne rent giftiga arter. Alla de förewisade arterne granffades, beskrefwes och jemfördes, hwarefter de för orten wigtigare arter,

sem icke kunde uti lefwande exemplar företes beskrefwos och förevisades genom plancher ur Fries' planchwert, bland dessa sednare framhölls synnerligen med afseende på deras lätta igenkännande, som gör alla misstag omöjliga, murtler, hellweller och fingerwampar. Swamp tillagades här efter dels på aldra enklaste sätt, så att den endast rostades utan annan tillsats än salt, dels stekt i smör med löf och peppar, hwar efter bågge anrättningarne utaf de närvarande förtärdes och för goda förklarades. Fruntimmer wore ej wid sjelfwa sammankomsten närvarande, men några som wore händelsewis tillstädes wid tillredningen förmäddes med möda att smaka på den swamprätt, som war i smör stekt — att förmå dem smaka på den andra war ej möjligt. — Allestädes, såwål förr som sednare har jag funnit fruntimren, såwål på land som i stad, såwål i koja som salong, wida hårdare hänga fast wid fördomen emot swamp och andra icke allmänt bruklige födoämnen än den manliga befolkningen. — När gubben i koja förklarar den god, har gumman — bakom min rygg förstås — förklarar "lawherrens wälling nalta från." — När herren i huset ätit den erbjudna schampignonen har fruen äklats wid försöket att föra den till sin mun och sedan ej welat göra om det. — Och dock war så wäl wällingen som schampignonen förträfflige — detta ett exempel bland många.

På eftermiddagen företogs en utfärd till Fårön, der uti medhafde forgar några arter swamp, huswudsligast tickor (mest färtickor) och bleka taggswampar insamlades; men tillgången på swamp war här, som allestädes i år, i följe af tulla och torra somnaren, ringa. Här beskrefs för de medföljande skollärarena swamparnes wärtsätt och meddelades dem underrättelser om de olika årstider och på hwilka lokaler och wärtsätten de olika arterne borde sökas.

Torsdagen den 21 September afreste undertecknad till Elfsbyn. På gästgifswaregårdarne mellan Sjöby och Elfsbyn meddelades åt personer som anträffades undervisning om swampars och laswars användande till födoämnen.

I Elfsbyn hade sockneboerne, efter af pastor utfärdad kallelse, insunnit sig i socknestugan efter gudstjenstens slut; Pastor Nygren fästade deras uppmärksamhet på nödwändigheten af att bortlägga gamla fördomar och på, att det för hwar man wore af nöden att med kraft och energie rusta sig emot och möta förestående nöd, samt framhöll huru wigtigt det war att under nuvarande förhållanden inhemta kännedom om och insamla ändamålsenliga nödbrodsmedel.

Komministern medhade äfwen en forga af honom insamlad swamp, som förevisades. Här efter underrättades af undertecknad almogen om swampars och laswars betydelse som födoämnen för menniskor, samt om dessa födoämnenes beredningsätt. I afseende på i år rådande brist på swamp framhölls förnämligast och beskrefs islandslaswen och skägg- eller manlaswen samt dessas beredningsätt. Man beslöt att almogen åter skulle sammankomma påföljande Onsdag i prestgården, och skulle emedlertid ofwannämnde lasarter samt renlas genast börja prepareras för att då tillredas och af de närvarande smakas. — Så skedde, och samlingen, förstärkt af de nu hos pastorn förjamlade läsbarnen, war ganska talrik, bestående till största delen af qwinnor. De ofwannämnde lasarterna tillreddes och förtärdes, hwarwid somlige blott smakade, men andre förtärde mer eller mindre och i synnerhet en person förtärde den ena rågade talriken efter den andra utaf wälling eller gröt af hwarje slag. Under tiden mellan Torsdagen och Onsdagen, hwarunder laswarne enligt föreskrift preparerades hos pastor Nygren, som med all nit och största wälwilja sötte understödja och lätta undertecknads uppdrag, utreste undertecknad upp efter elfwen, sammankallade uti Nedra Twärån, Öfra Twäråselet och Sällforsen närboende samt meddelade undervisning om laswars beredning. Wid Nedra Twärån fann jag utan för stugudörren till ett fattigt ställe, der jag såg barnen både hungliga och halfnakna, en af wåra ädlaste swamparter nemligen äkta schampignonen; den måste naturligtwis förekomma der alla år, och då den, under så ogynnsamma omständigheter som nu, förekom som den gjorde, är fullt säkert, att den under för swampvegetationen gynnande omständigheter, skulle frambringas i anseelig mängd och komma att blifwa för den fattiga familjen af owärderlig nytta. Jag lät mig det rara synet wäl smaka, gaf deraf åt min bärare och husfolk, samt skickade ut flickorna att åt mig insamla mera, som förtärdes tillika med rötswampar, som samtidigt af dem insamlats och hwilka de till min förwåning funno bättre smakande än schampignonerne. Sedan familjen underwisats om hwilken owärderlig nytta den kunde draga af denna swampart, tillsades de huru de, under torra och för swampwårten ogynnsamma år synnerhet, borde genom pågjutande af watten och urinblandadt watten på de ställen, der swampen brukade wäxa framkalla denamma.

Den 30 Okt. företogs resa åt Nwidsjaur öfwer Elfsbyn samt derifrån efter den samlade postvägen. Under

resan emellan Arwidsjaur och Elfsbyn fylldes all mark med inö, så att numera icke war att tänka på något vidare gagn af de södoämnena, som skulle hemtas från marken. Jag war willrådig huruvida resan borde fortsättas eller om jag icke borde nu återvända, men jag hade redan sett för mycket af nöd och behof för att icke fatta hwilken wälbehöflig och stor hjälp för de blottställda finnes uti den alltid tillgängliga och järdeles närande manlafwen, om de blefwe om de egen-skaper underrättade och kunde förmas bortlägga fördomen mot denamma. Jag fortsatte alltså resan allestädes spridande underrättelse om lämpliga näringsmedel, som, wärande i deras bygder, borde beaktas och tillwaratagas såsom en god hjälp i den fattiges hushållning och som ej mindre vigtig hjälp i miswärtår äfwen för den ej alldeles arme. Under denna resa erfor jag att isländslaswens användbarhet och tjenlighet till södoämne i de bygder jag nu genomfor war både kändt och erkändt, samt att denna sak länge af den sät-tige till hjälp i hushållet ärligen användts; men på endast få ställen bereddes den fullt ändamålsenligt, de flesta urlu-tade wisserligen laswen men använde derwid warm lut och borttogo dymedelst en del af näringsämnet, några få nytt-jade den utan urlutning, och minsta antalet förstodo rätta försörjingsjättet. Man flagade emedlertid allmänt öfwer brist på denna sakart; om till dessa flagomål förefanns werkligt stål, hwad jag och är benägen tro, så torde detta uti trakter, der den enligt dess wärtnatur bort förefinnas i mängd, bäst bewisa att dess användbarhet är känd och att den under de sista åren blifwit flitigt sökt och använd — också berättades om och af wisja familjer att de under hela nästförflutna sommaren lifuärt sig hufwudsakligen af denna sakart. — För öfrigt omtalades allmänt huru man under sommaren mångenstädes här uppe i marken lifuärt sig med de nylaste södoämnena. Man hade försökt allt möjligt: sakarter, gräs, lyror, frön af spergel m. m.; ofta omtalades bröd af sälz-löt, men icke hade man fallit på den tanken att benytta manlafwen; också emottog man med största tacksamhet un-derrättelsen om denna användbarhet och beredningsfätt och här möttes aldrig undervisningen med det hän som stundom framstod nere i Kustlandet. Wid min ankomst till Arwids-jaur, der jag den 8 Oktober inträffade efter att hafwa be-sökt Korsträff, Bisträff, Mattberget, Grundselet, Löfwikens lappwiste, Lauter, Boutner, Dippes, Renträff och Källbewit, hade Kyrkoherden Själlström låtit insamla sak, hwarom jag förut tillskrifwit honom, denna preparerades nu hos honom

och bakades till bröd, hwilket som prof sedan förewisades och smakades följande lördagen, då det till firande af böndags-belgen talrätt samlade folket war till sockenstämma i tings-huset sammankalladt. Wid sockenstämman som war af både män och qwinnor ganska talrätt besökt, underrättade jag det samlade folket hwilka ämnena företrädeswis, som de mest nä-rande, borde till brödsöda begagnas samt förefref tillika och bestref huru de borde behandlas för att kunna till smaklig söda anrättas. I synnerhet fästade jag deras uppmärksamhet på manlafwen, såsom både järdeles närande och alla årstider tillgänglig. Kyrkoherden Själlström wisade sig deutom jär-deles nitist för allmogens undervisning angående dessa saker, men han hade och bäst warit i tillfälle lära känna en dylik undervisnings behof och nödwändighet. Pastor Själlström hade och bemödat sig sätta allmogens uppmärksamhet på be-hofwet och nyttan af att använda de allmänt förekommande ätliga swampar, för hwilket ändamål han förskaffat sig Smitts planch att för honom besökande allmoge förewisa, emedlertid hade, med få undantag, berättades det, allmogen wisat sig mindre benägen för "joppen" än för öfrige der rekommende-rade nödsödoämnena. Undantag finnes likwäl, och man be-rättade mig om en gumma, som under förra året af nöd twingats äfwen probra swamppis, att hon förklarar det olyck-ligaste wara att i år skulle wara så ondt efter swamp, ty den hade hon förra året försökt och funnit som det bästa och mest närande södoämne, så att hon kunde tryggt för-säkra, att om det blott funnits tillgång på "joppen" i år, skulle hwarken hon eller hennes familj lidit någon nöd. Emedlertid hade hon måst uti största hemlighet bedrifwa sitt "jopp"-ätande för att icke inför grannar och öfrig allmoge synas förnedrad derigenom. Man ser här af både fördomens magt och hwad godt skulle åstadkommas genom ett rastlöst allmänt arbetande för den goda saken att påtruga allmogen erfarenhet om swampödans förträfflighet, ty säkert är att den omnämnda gumman i sin af nöd påtvingade erfarenhet eger ett kapital, som hwarje godt swampär skall gifwa af-fästning af öwärderlig nytta för henne och hennes familj.

Den 14 Okt. afreste jag från Arwidsjaur öfwer Aberr-träff, Bokjel, Sittsjön, Risnabben, Högbacken, Bredträff, Stor-liden, Duoksberget och Fagerheden till Rofnäs, meddelande alla som under resan träffades undervisning om laswars nytta och beredningsfätt. — Marken hade befriat sig från det tjocka snötäcket och war nu åter bar så att äfwen is-landslaswen kunde åtkommas. I Rofnäs sammankallades

allmogen underwisades och smakade wälling, som åt dem bereddades, derefter fortjattes resan till Sjulnäs och Lillpite uti hwilka bägge hvar äfwen allmogen sammankallades och underwisades om lufwar och andra tjenlige nödbrödsämnen. I Lillpite biträdde med den mest nitiska beredwillighet Skolläraren Björk, liksom uti Rönås Inspektoren Sundqwist att hos allmogen wäcka förtroende till och kännedom om de rekommenderade födoämnen. — Uti Storliden fick jag af en gammal, 70—80 årig gumma underrättelse hwarifrån Newidsjamsboerne och åttilliga andra traktens bebyggare erhölet första, numera temmeligen allmänt spridda kännedom om islandslufwens tjenlighet som födoämne, hon emtalade nemligen att Messer Plageman för wid på 30 år sedan fringrest och härom spridt underrättelser, och så sammantående detta med de underrättelser jag fått af andra orters gamla, hwilka alla sammantående berättade att denna islandslufwens användbarhet först för wid på tretio år sedan på orten blifwit känd, fast de ej kunde upplysa genom hwem. Af ofwanstående gumma erhölet jag också ett exemplar af en gammal skrift om nödbrödsämnen, som af nämnde äresför utdelats; då denna bok innehöll, jemte mycket godt, en hel del saker som alldeles icke passade för orten eller egde tillämpning under våra förhållanden, utan som egentligen war skrifwet för Dyfkar och Fransmän, och då just det, som deri för ej passande, war intaget uti Landtmannatidskriftens häfte N: 2 för 1867 och då för öfrigt denna bok innehöll allt för komplicerade och widlystiga recepter för att wara lättfattelig samt desutom ett och annat som sednare tidens erfarenhet wisat wara mindre tjenligt (såsom att bestheten skulle kokas eller förwällas ur lufwarne eller att de skulle kokas i lut) så mottog jag af gumman boken och lemnade i utbyte ofwanbeskrifna häfte af Landtmannatidskriften samt Anderssons "wära bästa matiwampar." Härwid torde märkas att några misstag, som i nämnda tidskrifts beskrifning på nödbröd inringit sig, städse af mig rättades förr än jag utdelade den samma.

Den 29 Okt. utreste jag till Rosfors bruk hwarest folket sammankallades och underwisades samt smakade wälling som wid tillfället af islandsluf bereddades. Derefter begaf jag mig till Alter der äfwen folket sammankallades till underwisning; ifrån Alter företogs resa till Grönås, der inträffade jag der 3 November just under det allmogen fanns talrik samlad till bystämma på hwilken jag insann mig för underwisnings meddelande, hwarefter jag åt gästgifwaren

aflemnade medfördt presbröd af islands- och mantaf för att tillhandahållas dem som wille smaka.

De skrifter om nödbröd samt de exemplar af Anderssons "wära bästa matiwampar" som jag af hushållnings-sällskapet till utdelning emottagit utdelades allestädes der jag framreste så långt förrådet medgaf. Af Smitts arbete öfwer swamparne utdelades exemplar till folkskolan i Djebyn, till folkskolan i Elfsbyn samt till folkskolan i Lillpite — Sjulnäs — å dessa biläggas härhos wederbörande folkskollärares qwitten; ett exemplar ämnadt för folkskolan i Tesre — Pit-holmen har jag ännu qwar i min wård outdeladt.

Slutligen anser jag det icke owigtigt att omnämna ett rykte, som på ställda ställen både uppe i marken och här nere på kustlandet blifwit utspridt och eburn otroligt och ringa trowärdigt, af allmogen trodt; detta rykte, troligen af någon illafinnad hoplutt, kan, om det ej frastigt wederlägges, på det farligaste skada en god sak; man berättar nemligen att personer inom Skellefte lappmark dödt af förtärd swampspis och att af denna anledning läkare i Skellefte förbjudit allmogen allt slags förtärande af swamp; eburn tydligt insende att denna berättelse måste wara antingen rent falsk eller åtminstone grundad på något misstag, så måste man i hög grad beklaga att derigenom ett menflighetens framåtskridande i erfarenhet om dess egne fördelar betydligt förswäras. — Jag har städse warit mån om att framvisa och tydligt beskriwa de giftiga swamparterna och alltid uppmannat att ej utan försigtighetsåtgärder, såsom kokning i saltwatten eller watten med lingon, förtära någon obefant swamp, men tillika skarpt framhållit wigten af att känna några så de allmänna åtliga arterna. Emedlertid må man wäl så hoppas att ej allt för mycken förargelse och förtret utaf dylika illfylla rykten må åstadkommas.

Pite den 22 November 1867.

L. A. Ringius.

Hushållsgillenas Årsberättelser.

Från Pite stads Gille.

(Af hr Öfverjägaren G. Nydstedt.)

I enlighet med 10 § uti Hushållnings-sällskapets stadgar samt Förvaltnings-Utstøttets cirkulär i sistlidne November månad, får jag i förthet afgifwa Hushålls-Gillet årsberättelse.

Härvarande Hushålls-Gille är af mindre omfattning och förhållandena i allmänhet föga förändrade från hwad i de 3:ne föregående årens berättelser antydes.

Beträffande jordareal, jordmån, åkerbruksmethod, åkerbruksredskap samt stegsförhållanden, äro dessa i det närmaste oförändrade från hwad i förlidet och 1863 års berättelser uppgifwes.

Väderleken war under förliden winter mycket kall med emellanåt starka snöfall ända till Mars månads utgång, hwarefter den wid vårens inträde fortfor att wara kylig samt förenad med kall blåst och torra, hwarigenom med snö och islöfningen gick mycket långsamt, så att sänningstiden kunde anses börjad ganska obetydligt före Midsommardagarne och fortsattes hufwudsakligen först 7 till 14 dagar sednare. Efteråt och wid sänningstiden inträffade visserligen stark värme men i förening med långvarig torra. Den korta sommaren (ty frostnätter inträffade redan i Augusti och fortsattes åter i början och medio af September månader) i förening med angifne misgynnade omständigheter, synas således icke hafwa warit egnade att frambringa megnad eller föranleda till någon fördelaktig skörd af de här brukliga sädeslagen; också inträffade tyvärr miswärt således, att af:

Korn, som är ortens hufwudutskäde, har jordbrutaren der åkern warit väl brukad och dikad erhållit 3:e till 4:e kornet, hwaremot der den warit mindre väl odlad och illa dikad samt total miswärt icke inträffat, endast erhållit 2:a till högst 3:e kornet.

Råg, som odlas obetydligt, har gifwit ungefär enahanda resultat.

Hafra, som äfwen odlas obetydlig och mest till foder, haunn icke meгна.

Potatis, som ej beller till megnad och blef till en stor del bortruken samt gaf en inbergning mycket under medelmåttan, liksom de öfriga jordskulterna på åkern.

Höafskastningen war deremot ganska ymnig och om än en mindre del, i anseende till det myckna regnet på efterjommaren eller mot hösten, skadades af någon röta. Kan den dock i allmänhet anses hafwa warit öfwer medelmåttan.

Vin och hampa odlas icke inom Gillets distrikt.

Ladugårdsstötsel,

Odling- och Disningsföretag samt

Wäganläggningar, äro i det närmaste på samma ståndpunkt, som uppgifwas uti 1864 års berättelse; dock synes någon förbättring i disningsarbetet hafwa egt rum.

Folkskolan har under leppet af året gagnats af 50 gossar och 8 flickor, tillammans 58 barn och hafwa för undervisningen wid den samma nödiga böcker och materialier blifwit bekostade af Skolans medel.

Fattigwården skötes af en bestyrelse bestående af en ordförande och fyra ledamöter, som bestämme bidragen efter sökandernas behof och tillse att ingen får lida nöd. Utgifterna under året uppgingo till 3,700 Rdr Rmt.

I enlighet med ofwan antydda misgynsamma förhållanden, har årswårten i allmänhet, med undantag af höstängsten, utfallit högst ofördelaktigt inom Gillets omfång och måste antagas som miswärt; också har detta i förening med de ytterst swåra penningeförhållandena orsakat många bekymmer, som likwäl till någon del blifwit afhjelpade genom den undsättning och de bidrag Kongl. Maj:t och Kronan samt enskilda personer och kommuner lemnat orten.

Daglönerne äro mycket nedtryckta, en följd af brist på tjenligt arbete; dock hafwa stadens myndigheter redan härforut gått i författning om, att genom stegshyggen och allmänna byggnader m. m. bereda arbetets klasser möjliga arbetsförtjenster.

Från Neder-Torneo sockens och Haparanda Stads Hushållsgille.

(Af Telegrafassistenten hr G. D. Burman.)

Åbland tider då nördligare Sweriges innebyggare blifwit hemförfä med miswärt och deraf uppkommande brist och elände, torde endast få af den nu lefwande generationen

kunna erinra sig något år, som i lifhet med det, wi nu genomlefwat, bewittnat en allmännare förödelse af den wärande grödan och föga nog en lifnande fattigdom, att icke säga nöd, bland befolkningen. Kölden, se der största orsaken till den rådande uelheten! Landtmannen skiljer, så besynnerligt detta än låter, emellan köld under sommaren af twänne olika slag, hwilka dock naturligtwis ytterst öfwerensstämma till sina verkningar. Det ena slaget är den, som underhålles och spides genom färr och meras, och utöfwar sitt stadliga inslytande endast inom ett skarpt begränsadt område eller på de närmast omgifwande lägenheterna, det andra åter — och denna köld är just den, som utan att vara bunden af rummet, utsträcker sina verkningar öfwer hela provinser — hitföres af nordanwinden och bringar öf en föga wälförmen helsning från ishafwet. Den förra kan häfwas eller åtminstone modifieras genom odling och utdikningar, emot den sednare ega wi tywärr alldeles inga hjälpmedel. När den ewiga isen i de norra hafwen af en eller annan orsak föres ned emot kusten, då är det wi, som i första hand så erfara des förderfliga inslytande, och den nordanwind, som i sydligare trakter är kall nog att för en tid hämma wärligheten, utbreder öfwer den samma hos öf död och förintelse. Swad beträffar resultatet af årets skörd, järfildt inom detta gilles distrikt, så känner snart jagdt hela werlden den samma. Kölden har åter härjat våra åkerfält; misshärten är på många ställen total, på andra åter icke fullt så swår, men der fornet icke alldeles frusit bort, är det, man skördat, af den uelaste beskaffenhet. Hurudan befolkningens ställning, som under en följd af år smaningom blifwit undergräfd, under sådana förhållanden skall vara, kan man lätt tänka sig. Swad som i mannaminne aldrig inträffat härstädes, neml. att halmbröd anlitas, det sker nu dagligen hos många hemmanssegare, att icke tala om backstugusittare. Utan den hjälp, som bättre lottade landsmän och utlänningar låtit komma de nödlidande till del, skulle otwifwelaktigt mången swultit ihjäl, och ännu är det en gäta, huru åtskilliga personer skola genom denna vinter kunna framsläpa en sorglig tillvaro. Befolkningen här är wift icke wan wid öfwerflöd, twärtom umbäranden och försafeljer äro dagliga gäster wid deras hård, men också jättes deras förmåga att draga sig fram med litet lyckligtwis högst sällan på så hårdt press, som nu. — Den som nu segrande består profwet och upplefwer wären, hwarmed skall han beså sina åfrar, då dugligt utläde är en jallsynthet och till följe deraf står i enormt

pris, der det finnes; då tillgången derpå är alldeles otillräcklig, äfwen om penningar att köpa det samma kunde åtkommas, hwilket icke heller är tänkbart? Och hurudant blir wäl tillståndet då nästa år? Wi wäga ej tänka derpå!

Höfsterden har sista sommar i allmänhet utfallit riflig, och det är i janning en stor lycka, ty nu är det mjölken som hufwudsakligen skall uppehålla lifwet; det med halm i riflig mängd uppblandade brödet torde wid näringsprocessen endast spela en underordnad role.

Ett stort fel begå jordegarne deruti, att de ej odla andra rotfrukter, än potatis, och denna också långt mindre, än hwad som kunde ega rum. Det skulle alltid, och särdeles nu, vara af ofantlig wigt att ega förråder af födoämnen, sådana som rosor och kålrötter. Men med den erfarenhet man wunnit, wägar ingen omhulda dessa rotfrukter, emedan de äro särdeles begärliga för tjuswar och af dem anammas, långt innan de blifwa mogna för skörd. Detta kunde måhända bäst förekommas derigenom, att alla, som ega jord, beså en del deraf med rosor och rötter; de bleswo då för allmänna att wäcka någens roflustnad; ty det är ju endast det jallsynta man wanligtwis och framför allt will ega. För att uppmuntra denna gren af hortikultur torde Hushållnings-sällskapets medverkan kunna blifwa till stor nytta.

Laxfisket, denna för orten så wigtiga inkomstkälla, har till råga på olyckorna, alldeles slagit felt i år. Orsaken här till får helt säkert till icke ringa del sökas i den owanligt sena sommaren, som först långt in i Juli månad såg isen smälta i Bottenhafwet. Laren, som utan hwifwel insann sig på wanlig tid, fann sina gamla passager spärrade af is och wände kanske om i förargelsen till längre i söder belägna floder, som medgäfwo fritt tillträde. Detta skulle dock icke stå wäl tillsammans med den teori man uppställt, att näml. laren hwarje år besöker de ställen, som sett honom födas, förutslatt att han ej blir fångad under wägen. Detta antagande, ty annan benämning torde wäl härwidlag knapast kunna användas, tål att ligga till sig ännu någon tid; egde det werkligh grund, då bleswo det swårt att förklara, huru laxfångsten i allmänhet kan wariera så betydligt under olika år.

Öfwer laxodlingen hwilar också en ond Memefis; ännu står frågan härom på samma punkt, som i fjor, och det will ej säga mycket. Ett par afwelslarar, som man fångat, doge innan de uppfyllt sin bestämmelse. Sålunda ännu en felslagen förhoppning!

Vi hafwa dock upplefwat bättre dagar, då lyckan lett emot oss och gynnat våra företag. Måhända hafwa wi då glömt den sparsamhet och måttlighet, hwilka böra vara utmärkande egenskaper hos hwar och en, som af försynen blifwit ålagd att astwunga en farg natur medlen för sin tillvaro. Den lära wi nu fått, är lärerik och torde icke så snart glömmas; den skall helt wißt göra oss förståndigare och wärdigare att möta den goda tiden, som, wi hoppas det, än en gång skall wända åter. Emedlertid ega wi nu alla skäl att, wid en blick på ställningen i allmänhet, af hjertat instämma uti ett: Gud bättre!

Från Neder-Eule sockens Hushållsgille.

(Af Länssjuktäkaren hr J. D. Jacobsson.)

Våren, som war ewanligt kall och långwarig försenade det förberedande arbetet för sädden, så att den samma ej inträffade förrän i medio af Juni och afslutades i sista dagarne af nämnde månad. Brodden, som på ångländta ställen och på lättare jord uppkom frodigt, men på sank och odifad åter förqwasdes af ogräs, hann knappast mer än gå i ar; då de så för orten sorgliga nätterna under den 22 och påföljande nätter uti Augusti månad genom frosten förstörde all wärtlighet och lemnade landtmannen en omatad och frusen åter att afmeja.

Detta sorgliga förhållande har dock icke i sin helhet hemfökt alla byar inom gillet, utan hafwa några såsom Smedsbyn, Bålinge, Sundom en del af Sunderbyn, Åsman, Gåddwik och Persön fått utsäde för instundande, samt något till åfsalu, för andra torde knappast mera än $\frac{1}{2}$ ten af det wanliga utsädet inom gillet wara att tillgå.

Råg, som söga odlas här har lemnat samma resultat som kornet. Hafra, som huswudsaktligen odlas såsom foderwärt, har i anseende till utsädets dyrhet, odlats mindre än föregående år och hann på de flesta ställen ej att gå i wippa.

Lin och hampa hwaraf det första på de sednare åren börjat odlas har så widt jag wet lemnat en medelmåttig afkastning, deremot har hampa skadats af frost och ej gifwit den afkastning, som den wanligen brukat göra.

Åf potatis har i anseende till inträffade frosten blifwit miswärt.

Öfriga rotfrukter odlas icke af allmogen utan i så liten skala att det ej förtjenar omnämnas.

Höastkastningen har såwäl på artificiella, som på naturliga ångar lemnat god skörd.

Ladugårdsförfärd, som borde wara en af jordbrukets första näringsgren står för närwarande på en tarflig ståndpunkt, hwilket torde wara beroende deraf att förmycket kreatur underhålles i förhållande till foderförfärd och dess qualité, äfwen som att jordbrukaren lägger förliten wigt på odling af foderwärter, utan uteslutande begagnar sin öppna åter för sädesodling, som beklagligen så ofta lemnar honom söga eller ingen afkastning af det dyrt köpta och med swett och möda utkastade utsädet.

Särasweln bedrifwes ej heller såsom den borde; fåren äro i allmänhet små och magra, hoppade i trånga och låga fårhus (der sådana finnas) eller i en liten bur i mörkt hörn af ladugården, der de så tillbringa 8 a 9 månader på mager kost (myr och ängeshö) utan motion och friskt luft, hwilket gör att fåren ofta äro underkastade den af allmogen så kallade "wattusjukan."

Det wore derföre önskligt om Hushållrings-sällskapet wille anslå någon del af dess tillgångar för inköp af några springbaggar af Southdowns, eller någon annan för orten passande race. — I anseende till landtmannens bekymmersamma ställning har under året icke några nyodlingar af betydelse blifwit verkställda. — Deremot äro twänne större utdikningar, deraf en i Rutwik och en i Sunderbyn under arbete och nära afslutade samt en wid G:la Eule af den så kallade klofarenmyran och skifteswikten.

Från Öfwer-Eule sockens Gille.

(Af t. f. Prosten hr R. F. Schönfelt.)

Öfwerhopad af göromål af mångfaldig beskaffenhet samt saknande den insigt och erfarenhet som en någorlunda sanningssenlig och riktig uppfattning af en kommuns framåt- eller tillbakagående i dess ekonomiska ställning såwidt denna står i sammanhang med eller beror utaf jordbruket, torde min tyftnad warit både uråktlig och mera på sin plats; men då Förwaltnings-utskottet ansett det wara af mer än wanlig wigt att äfwen från Länets Hushållsgillen detta år erhålla uppgifter om årswerten, ladugårdsförfärd samt de

bidragande orsakerna till det beklagliga tillståndet i allmänhet, så vill jag, efter tid och förmåga, afgifwa några biträgande uppgifter samt antyda hwad som tyckes hafwa bidragande föranlett den nöd som är rådande inom länet och ej mindre inom denna församling.

Hwad nu först ärswerten beträffar, så har man, snart jagdt, öfwerallt derom fått skörda den bittra erfarenheten, att den samma utfallit så ofördelaktigt, att en stor del af befolkningen, utan statens och den enskilda wälgörenhetens mellankomst, snart nog haft att gå tillmötes de faser, dem kanske endast hungersnöden kan frammmana. Det är thywärre dock att befara, att, så frukostigt och oegennyttigt man både allmänt och enskildt sött att förekomma verklig hungersnöd, behofwen äro så stora och omtänkan hos den enskildte att wälbetänkt förja för morgondagen för ringa, att, när det lider längre fram på wären, nöden börjar antaga hotansfullare dimensioner. — För att nu i korthet omnämna de serskilda sädesslagen, så må derom wara sagdt, att:

Kornet, ortens hufwudsäde, har åt ingen lemnat god, åt så medelmättig, åt en stor del mindre än medelmättig samt åt ett rätt betydligt antal alldeles ingen afkastning. Anmärkas må också att byarne utester Eule-elfwens södra strand blifwit betydligt mera wanlottade än de på motsatta sidan.

Rågen, allt för litet odlad, har wisserligen också lidit af frost eller skördats för litet mogen, men dock gifwit betydligt bättre afkastning än kornet.

Hasran, i lifhet med rågen, stjuksmoderligt behandlad, afmejad som grönfoder, torde så anses hafwa lemnat medelmättig afkastning.

Af **Rotfrukter** intager **Potatis** obestridligen det första rummet. Då äfwen detta wiktiga födoämne först genom frosten hämmades i wexten och sedan på många ställen frös i jorden samt nu slutl. af det lilla, som fanns qwar, mestadels affedt till säd, en icke obetydlig del under den stränga kölden hardt före jul tagit skada i källarene, kan man anse bristen på födoämnen uppnått sin höjd, isynnerhet för den lösa, icke jordbrukande befolkningen, af hwilka en stor del saknar all afkastning af **Ladugården**, som lyckligtvis genom riklig och till större delen wäl inbergad höskörd lemnar en god afkastning, också den enda dagern på den eljest så mörka taflan.

Att nu mycket orda om den nöd och det myckna elände, som genom årets misshwert drabbat största delen af kommunens befolkning, batar säga; här gäller att ödmjukt böja sig

under den tunga Fadersagan och, efter den gäfwa Han nedlagt hos enhwar ibland oss, wisa att wi af olyckan hemtat wisdom. Frågar man då efter orsaken, såwidt menniskoögat mäktar spåna efter den samma, till årets misshwert, så pekås genast på den falla wären, hwarigenom sådden måste fördröjas på sina ställen en månad längre än i wanliga år. Må så wara att här ligger t. o. m. största anledningen, men att stjuta hela skulden på detta förhållande, är ett såwitst försök att sopa rent för egen dörr. Utan att tala om, huru wi, i en högre mening lida det våra gerningar warde äro, kan det aldrig för ofta framhafwas och aldrig nog starkt betonas, att man i allmänhet så föga gjort för att riktigt wäl taga wara på de så war- och sommar-dagar, hwilka Försynen tillmätit den befolkning, som har sin jordtorfwa att odla i närheten af och under polcirkeln. Man har, mer än tillbörligt är, försummat att tillräckligt och ändamålsenligt asdika sin jord och manne ej just denna försummelse wälat, att man sistledne war måste fördröja sådden 1 a 2 weckor längre än om jorden varit wäl dikad? Måne också icke werkningarne af den första frosten, genom en allmän asdikning af wattenmjuka trakter, i betydlig mån förswagats? En dryg andel i årets misshwert bär också den inrotade plägseden att är in och är ut beså samma åker med ett och samma sädesslag. Förhända har jorden lika stort behof af ombyte af den säd, hon i sitt sköte emottager som menniskan afstär ombyte af födoämnen.

Är klagan öfwer årets misshwert allmän, så är också klagan öfwer den lösa befolkningens för hwarje år oerhörda tillwert ingalunda mindre allmän och högljudd. Af Öfwer-Eule 7000 personers folkmannd kunna säga flera än 4000 räknas till egentliga jordbrukare.

Denna klagan har således utan twiswel stora skäl för sig och hwad är att göra för att förekomma en ännu ytterligare tillökning? Hwarifrån härstamma denna oerhörda skam? Måne den icke till mestadelen utgöras af söner och döttrar till en jordbrukande befolkning, hwilka, då de funno det tungt, att mot ett blott nödorstigt uppehälle i fadershuset, arbeta i sin anletes swett, utkräfsde arswedelar, foro ut i främmande land, öfwergåfwo den torfwa, som kräfsde deras arbete mot en sparsam, men sund föda; bandet i hemmet, lydnaden, blef allt för tungt, derute lockade så många förföriska förespeglningar att skörda guld och lesa hwar dag kräsliga. Nekas kan icke, att de ju också till en början funno sina förhoppningar förverkligade; men tiderna förän-

drades snart nog: förtjensterna hafwa icke allenast nedgått till en obetydlighet mot hwad de förr wero; de hafwa hwad wärre är alldeles upphört. Skall nu denna arma befolkning, förstörd både till trepp och själ, icke till fista man falla den allmänna fattigwården till last och på samma gång förwandla hela kommunen till ett enda gemensamt fattighus, omöjligt att underhålla både för det allmänna och den enskilda barmhertigheten, så måste lika hastiga som kraftiga och ändamålsenliga åtgärder widtagas från såväl statens som den jordfasta befolkningens sida. Det finnes öfwerflöd på ouppodlad mark af god beskaffenhet. Till den jord, som de trolöst öfwergefwit, måste de återföras. Ett oegennyttigt och ändamålsenligt torpsystem torde då wara att i första rummet tänka på. Men på det att icke barnen måtte tråda i föräldrarnes fotspår, är det ej mindre angeläget att en mera allmän och uppriktig omsorg egnas åt odlingen af deras själsförmögenheter, på det att det frö, som owännen redan lyckats nedlägga måtte medan tider är uppryckas och en god såd sås i det waka barnahjertat, som bär sin frukt både för tid och ewighet.

Från Pite sockens Hushålls-Gille.

(Af hr Öfwerstelöjtnanten, Riddaren W. v. Rehansen.)

I afseende på **Brukningsfätt, Återbruksredskap och Arbetsmethod** har ingen egentlig förändring egt rum under året. Det ännu allmänt brukliga fättet att årligen bejåda hälften af återn med korn lærer wäl knapast kunna anses annat än högst ofördelaktigt, då jorden, derjemte till $\frac{1}{4}$ bejådd med råg och blott till $\frac{1}{4}$ i tråde, icke kan komma i åtnjutande af den hwila och den omwexling, som äro så oundgängligt nödwändiga för de fortfarande fruktbarhet. De skördar, som detta oaktadt från jorden erhållas, måste under sådane förhållanden egentligen wara att betrakta såsom en frukt af den starka och ofta återkommande gödsling, som här bestås återjorden på lindarnas befestnad, emedan jordens egen kraft måste wara undergrädd af allt för stora fordringar på de alstringsförmåga. Härmed kan icke meningen wara att ogilla en kraftig och tillräcklig gödsling, men endast att fästa uppmärksamheten wid hurusom en del af gödseln skulle kunna till lindor och nyodlingar bättre användas, derest ett ändamålsenligare brukningsfätt förlånade

åt återjorden full näringskraft, utan att jåden, så att säga behöfde wera i gödseln. En följd af detta brukningsfätt torde och spåras i den stora benägenhet till ynnig gräs — eller ogräswert i jåden, som nästan allmänt förekommer och som utan twiswel medförer den, synnerligast i vårt klimat, stora olågenheten att jåden ofta lägges sig, sednare mognar och behöfwer längre tid att terka i skyl. En bidragande orsak till liggjåd finnes och uti jordens icke nog djupa plöjning.

Beträffande jordens **afdikning** återstår wisserligen mycket att önska; men de bemödanden som i denna riktning börjat, fordra ett rättwist erkännande och bewisa icke blott en waktande insigt om nödwändigheten af dikning utan och en allwarlig sträfwan att afhjelpa de brister som härutinnan förefinnas. Om årstiden tillåtit dylika arbeten i widsträcktare omfång för de till sådant ändamål anslagne gåfswemedel, så hade säkerligen under förliden höst en stor mängd diken blifwit upptagne, hwarmed nu måste uppstjutas till instundande war.

En glädjande företeelse, om den och till stor del må hafwa en beklaglig orsak i den rådande nöden och bristen på arbetsförtjenst, ligger dock deruti, att tanken på förwärfwande af jord och deß odling altmera winner insteg bland den lösa befolkningen. Det alltför länge förbisedda företrädet af att hes jorden söka ett, om och ringa tillskott för sitt uppehälle, förnämligast grundadt på ladugårdsafkastningen, framför att uteslutande stöja sig wid olåfra och altmer afstagande slogsförtjenster, synes på god wäg att komma till sin rätta heder. Understödda, så widt möjligt är, af uppmuntringar och præmier skola de arbetskrafter som af inhyssesfölket nedläggas på jordens odling och skötsel bringa owärderliga skatter till wärn emot eller åtminstone lindring uti de hemförelser, som möjligen äfwen i en framtid kunna komma att drabba länet — dock, som man må hoppas, mera sällan och i mindre grad, alltefter som en nödig afdikning bereder jorden för en tidigare sådd och aflågsenar sara för frost. Till sådane belöningar erhållande ingår från Gillet ett särskildt förslag.

Mer än sorgligt är deremot att wända tanken till årets skörd, till frukten af jordbrukarens arbete för sin och de sinas bergning och uppehälle. Den så owanligt sent inträffade sänigstiden, i följd hwaraf största delen af wårjådden egde rum först efter midsommar måste ingifwa fruktan derför att hösten icke skulle räcka till för jådens mognad,

hvilken frukten och i den sorgligaste grad besannats. I anseende till den stora förstörelse frosten åstadkommit på den till mögnad icke komna grödan anses:

Någen icke gifwa mer än $2\frac{1}{2}$ a 3:de kornet, (= 3000 f.-f.)
 Kornet " " $1\frac{1}{2}$ " " (= 22,800 f.-f.)
 Potatis likaledes " $1\frac{1}{2}$ " " (= 8,250 f.-f.)
 kornet derjemte allmänna af mycket swag och till mjöl högst odryg och dålig beskaffenhet.

Det wore otacksamt att förneka det ju icke undantag finnas för några mindre trakter i socknen, der frosten förorsakat jemförelsevis mindre skada samt att till och med en och annan mindre jordegare erhållit sin skörd ofrusen, men dessa undantag äro af så liten betydhet i förhållande till det stora hela, att de icke kunna lända till någon märkbar bättnad. En beräkning af den brist som är att fylla till lissuppehälle och fröjäd är swår och nästan omöjlig att uppställa, så mycket mera som den samma, äfwen utan öfwerdrift uppgjord, kan få stien af ett försök att tillwinna sig en offtalig andel af gäfwemedel, i följd af det högst betydliga belopp hwartill behofwet rättvisligen måste uppskattas. För att emellertid i möjligaste måtto undwika en sådan misslydning har Gillet, efter noggrannaste öfwerwägaande, sött nedjätta behofwet till det lägsta möjliga och beräknat, att för nödorstigt uppehälle under wintern åt socknens 13,000 menniskor, deraf säkerligen tredjedelen icke ens skördat tecken till spannmål, skulle, utom årets gröda, erfordras ett tillfökt af minst 80 a 90,000 kubikfot. Påtagligt är att en sådan brist omöjligen kan fyllas och att större delen deraf måste ersättas genom nödbreddsämnen. Vidkommande järskildt bristen af utsädeskorn anses den utgöra 4 a 5000 kub.-fot, hwarutaf minst 2,300 fot åt sådana mindre hemmansegare, soldater och inbysingar, hwilka sakna utvägar att sjelfwe förskaffa sig sådeskorn.

Födertillgången är deremot god och anses fullt tillräcklig för socknens behof, hwarmedelst en wärderik hjälp kan paräknas af ladugården för dem, som hafwa kreatur.

Ladugårdsförförelse är i hänseende till creaturens utfodring oflanderlig. Wäl kunde utfodringsjättet winna genom någon förändring, men resultatet af den nu brukliga metoden visar sig uti en ganska god mjölkafkastning. **Smör-tillverkningen**, som inom Gillets område på långt när icke motiwarat behofwet, synes gå en bättre framtid till mötes i det att smör nu ofta utbjudes till salu — så framt detta förhållande kommer att fortvara. En sparjammare för-

brukning af kaffe i förening med en bättre hushållning med gräddan, hwarpå i främsta rummet nöden och måhända i någon mån Gillets werksamhet torde hafwa fästat uppmärksamheten, åstadkomma säkert många pund smör till affalu.

Priserne äro för närwarande: Någ 36 a 38 Rdr; Korn 32 a 34 Rdr tunnan; Smör $7\frac{1}{2}$, 8 a $8\frac{1}{2}$ Rdr pr 20 skålp., å Potatis finnes ingen tillgång. En flygtig blick på dessa priser visar det i sådana tider som dessa wanliga men ogymsamma förhållandet, att de artiklar som för lissuppehället äro närmast nödwändiga och måste köpas stå högt i pris, under det att hwad som kan afyttras betydligt sjunker. Önskligt wore derföre om en inköpsförening kunde bildas, för att motverka smörpriets alltför starka fallande samt dermedelst uppmuntra och underlätta des tillverkning och afsättning; men de swårigheter som resa sig häremot, i följd af kapitalbrist, torde wara, om icke öfwerwinneliga, dock icke lätta att undanröjda.

Från Nånå sockens Gillet.

(Af Landeshöfdingen hr C. O. Berghmarck.)

Såsom wanligt, wore till denna dag wid årets slut, Hushålls-Gillet inom Nånå sockens wärda medlemmar genom pålysning kallade, till sammanträde i Nånå sockenstuga, för att meddela sina upplysningar och rön, i afseende på årswärdt och skörd under detta år, och hwad mera som kunde wara af wigt att känna, i afseende på jordbrukets framsteg inom socknen, äfwen som för att inbetala den wanliga årsafgiften; och war detta tillfälle särskildt waldt för sammanträdet, då årets fjärde ordinarie Kommunalstämma war utlyst att hållas, och förhoppning således wore, att så många ledamöter som möjligt skulle sammanträda.

Sammanträdet började med uppläsandet af Förvaltnings-utskottets cirkulär af November, och ett tillfölje deraf uppgjort sammandrag öfwer årswärdens belopp och beskaffenhet under förliden sommaren, derwid från de särskildta delar af socknens ledamöter wid förut hållet sammanträde warit närwarande och uppgifwit det förhållande om beskaffenheten deraf, som i werkligheten egt rum, och för att i möjligaste måtta komma rätta förhållandet så nära som möjligt. Vid diskussion af detta ämne och hufwudsakerne till årets årswärdt, wore alla ense derom — att, alla som haft högländta åkrar, och äfwen, ehuru af färdländertare beskaffenhet men wäl

ditade, hade de deraf, just i och för disningens skull, haft den stora fördel, att åkrarne varit under våren en vecka tidigare torra och beqväma till sådd, samt tillfölje deraf profiterat af den goda väderleken under Midsommartiden, och hwilket äfwen haft den påföljd, att dessa hemmansägare fått skära sina åkrar minst en vecka tidigare än andra, hwilka åkrar varit jura och obeqväma till sådd intill senaste tiden. — Alltså och till följe af dessa iagttagelser, höres många komma på bättre tankar i afseende på disningen af sin åker — och kommer detta år äfwen i den delen att hafwa nyttiga följder för framtiden, liksom det och haft nytta med sig derutinnan, att mången i landet nyttig och födande mesja och wårt blifwit begagnad, som tillförene under de goda tider aldrig varit påtänkt att användas som födemedel för menniskor, men just under detta år komma till kunskap i afseende på deras stora nytta, och troligtwis för framtiden kan bidraga till mångens nödorstiga lifsbärgning, och undwikande af hungernöd, samt således ifrån detta år komma att räkna sin period i Norrland såsom födemedel för menniskor.

I afseende på fodertillgången under året, så är hugnande att erfara, att den varit ymnig, och i anseende till det gynnsamma bärgningswärdet äfwen af god beskaffenhet, så att man i allmänhet har förhoppning, att den skall räcka till för året, och ej såsom förlidet år på våren twinga många att swälta sina kreatur, och äfwen nödgas slagta dem i brist på foder. — Att fodret för kreaturen är godt och frastigt, och att folket i allmänhet börjat hushålla med gräddan, visar sig deraf att smörtillgången varit ymnigare i år under föregående wintern än något föregående år, och att priset fallit ner ifrån 50 öre pr skåp. till 37 och 33 öre, — hwartill dock måste räknas en orsak, neml. att behofwet twingat till mera sparjamhet nu än förr, och penningebristen gjort inskränkning wid inköpen.

Till sist blef fråga om årsafgiftens erläggande, men då aflägsnade sig alla utan att wilja höra på det örat — och sammanträdet upplöstes plötsligen utan att någon uppbörd blef af; och då jag i allmänhet känner min oförmåga, att såsom ordförande i Gilleet kunna verka något i denna sak, anhåller jag wördsamt att för framtiden warda skild från ordförandeskapet — och får såsom efterträdare föreslå Herr Ant. Sjöstedt wid Melderstein såsom kunnig i de sårffildta grenar af Landthushållning och jordbruk, och i öfrigt mera lämplig dertill än jag.

Från Neder-Kalix sockens Gille.

(Af Brusepatronen hr D. Hummel.)

I likhet med förra året, har ett sammandrag af meteorologiska observationer wid härwarande telegrastation, benäget öfwerlemnats. Wid jemförelse af detta med sammandraget för 1866, bemärkes en skillnad i medeltemperaturen från + 0,1 gr. till — 1,51 gr. hwartill den lägre temperaturen under Juni, Augusti och September månader mest synes hafwa bidragit. Juni 1867 understiger samma månad 1866 med 3,88 gr., Augusti med 1,84 gr. och September med 3,83 gr. Här finner man lätt orsaken till under detta år inträffad miswärt. I anseende till den långa och kalla våren, kunde utsädet först bringas i jorden frång Midsommartiden; då hertill kommer, att frost redan inträffade den 22 och 23 Augusti, kunde endast å de mest höga och torrländta, samt bäst afskade åkrar, skördas fröbart korn. Sådant har erhållits i åtskilliga byar utmed stora elswen och wid hafskusten, synnerligast uti Sörens by, der byamännen widtagit den flota åtgärden att strö sina åkrar, hwarigenom dessa kunna tidigare besås; kornets kärna blef följaktligen tidigare utbildad och dymedelt frastigare att motstå frostens inwerken — ett godt rön, som för framtiden under dylika förhållanden synes efterföljansvärdt. Från jagde by har inköpts utsädeskorn af öfwer 11 löspunds wigt pr 6 kubikfot.

A många ställen, synnerligast efter Törea och Sangis wattendrag, har frostskadan deremot varit mycket stor, hwardan Korussförden öfverhufwud kan betraktas såsom långt under medelmåttan eller miswärt.

Rågskörden har utfallit på enahanda sätt.

Hafran, som på åtskilliga ställen icke hunnit stjuta ax, har sålunda icke lemnat full grönsoderförd.

Potatis och öfriga Rotfrukter hafwa i allmänhet gifwit ytterst ringa afkastning.

Höfångsten har deremot varit ymnig, synnerligast å lindor och hårdwallsångar, och kan i allmänhet anses såsom öfwer medelmåttan.

Lin, som af brist på utsäde, i anseende till sjöfartens jena början, blifwit i mindre skala odladt har dock wisat sig, äfwen sentida sådt, lemna fullt användbar skörd, hwilket och närmare inhemtas af Björksfors Förwaltares, Herr G. Bergbom, här närslutne uppsats, hwari ämnet mera omständligt utvecklas.

Smör har, tillfölje af den stora foderbristen under för-

ra vintern och våren, producerats mindre än vanligt, men dock lemnat icke obetydligt öfverskott till affalu.

Varfisket ovanligt ringa, högst $\frac{1}{4}$ del af den under föregående år vanligen erhållna fångsten.

Sil- och **Strömmingsfisket** medelmåttigt, men **Pöj-** fisket flent.

Allt under detta år omnämna **fattigwården**, blir ett för sorgligt ämne, och tar swar widlyftigare utredning, än hwar till tid och utrymme här medgifwa. Sörnämsta orsakerne till den ökade fattigdomen, torde dock så sökas i de under jeduare tiden ofta återkommande misshärderna, befolkningens ringa sparshetsanda, samt de tillfällen som åt den samman bereds att, med så undantag, i hvarje by, se för sig uppdugade en mängd warer af sådan beståfvenhet, som för det dagliga lifwets egentliga behof icke äro nödvändiga.

Folkskolewäsendet har sedan förra året icke undergått någon nämnvärd förändring.

Omställningarne i socknens **Sparbank** under året, hafwa wisat sig mera tillfredsställande än man wäntat; blifwande årsredogörelser såväl här för som för härwarande **Barnhems** angelägenheter snart i Länet's tidning synlige.

Till Ordföranden i Neder-Kalix Hushålls-Gille Brukspatronen Herr D. Hummel.

På anledning af H. H:s skrifvelse af den 1 d:s får jag härmed rörande årswårten i dessa trakter lemna följande meddelande:

På förlidet års långa och stränga vinter följdes en lifalede lång och kall vår så att något jordarbete ej kunde påbörjas förr än medio af Juni månad då jorden ännu war surtung, warbruket kunde sålunda ej wara avslutadt före slutet af Juni, sedermera följde en kortare tids stark värme med regn, hwilket gjorde att wårjåden uppkom mycket jemn och wacker samt ingaf förhoppning om en god skörd, men sedan temperaturen under den öfriga wexttiden blifwit mera ojemn gick det mycket långsamt med jådens öfriga utveckling, så att wid den wänliga tiden för nattfrosterne's insinnande eller jeduare hälften af Augusti kornåkrarna ännu wero omognade samt skadades betydligt af kyla redan nätterna mot den 22 och 23 och hwad som då förblef östnadt bortfrös totalt nätterna mot den 2 och 3 September då termometern här wisade 4 grader under fryspunkten.

Höstrågen som lidit mycket af den långa och kalla våren som sig lifalede mycket sent till wert och war äfwen ome-

gen när nattfrosterne's insinne sig, hwadan äfwen derå total misshärd inträffat.

Detatien hwar's bläst bortfrojo så tidigt att rotknölarne ej hunnit uppnå någon betydlig storlek hafwa lifalede lemnat en mycket ringa affästning.

Höskörden har deremot utfallit mycket gynsam, särdeles å linder och hårdswallsångar har gråswerten varit riklig i medeltal kan antagas att dessa lemnat en tredjedel högre höaffästning än förlidet är.

Under det sådes- och rotwexterne's lemnat detta nedslående resultat är det med glädje jag kan nämna det en wårt finnes som tyckes fullkomligt tåla wårt klimat äfwen under mera ogynnsamma år, samt lofwur att fullt ersätta odlarens arbete neml. linet, sommare 1866 utjåddes här på försök 11 fr linfrö hwaraf erhållits 5 liisp. utmärkt wacker lin då det defutom är att antaga att mycket kan hafwa gått förloradt genom owana wid linets rötning och beredning. Sifttiden sommar jåddes 30 fr linfrö hwilket wisseligen icke uppnådde full mognad, men dock war tillräckligt försigkommet för att lemna till spånad wackra och dugliga tagor ehuru det ej kan blifwa så mycket gifwande i wigt som om det uppnått full mognad, emedan fröet ej fanns hemma från föregående höst utan först hemkom på första öppet watten så kunde sådden ej werkställas förr än den 3 Juli, hwilket wisar att om denna skett 12 a 14 dagar tidigare hwilket waderleken äfwen tillåtit så hade deraf kunnat erhållas fullgod skörd. Detta är dock att betrakta mera såsom försök och wore det önskligt att dylika skulle anställas i spridda delar af gillet's område och om det då skulle utrönas att werten går hwarom jag är fullt öfvertygad bör det blifwa en lifsfråga att så des odling att taga fart i större skala, hwarigenom en för orten wäl behöflig inkomst kunde erhållas, samt genom linets förädling till garn och wäfnader tillfälle beredas till idoghet och arbete inom hemmet under våra långa wintrar.

På sammanhang härmed torde jag äfwen böra nämna att ortens qwinliga befolkning ej är så okunnig i spånad och wäfning som man hade skäl antaga af den långa tid som såväl spinnrock som wäfstol varit mindre begagnade, för beredande af arbetsförtienst har här under några år ärligen förädlats 30 a 50 liisp. inköpt lin hwaraf erhållits ett ganska wacker lärst och har det wisat sig att stickligheten i såväl spånad som wäfning ärligen tilltagit. Neder-Kalix & Björkfors den 4 Jan. 1868.

Carl Bergbom.

Sammandrag af meteorologiska iagttagelser vno

Maaned.	Högsta temperat.	Lägst temperat.	Medel- temp.	Solen synlig.
Januari	- 8 (d. 13, 18)	- 37 (d. 4, 6)	- 20 ₂₃	18 dagar, högst 3 efter hvarandra.
Februari	+ 4 (d. 19)	- 34 (d. 24)	- 9 ₇₂	12 dagar, högst 6 efter hvarandra.
Mars	+ 5 ₈ (d. 4)	- 24 (d. 15, 16)	- 9 ₃₁	20 dagar, högst 10 efter hvarandra.
April	+ 4 ₈ (d. 21)	- 18 (d. 9)	- 4 ₈₅	26 dagar, högst 19 efter hvarandra.
Maj	+ 11 ₈ (d. 13)	- 14 (d. 14)	+ 1 ₁₇	28 dagar, högst 10 efter hvarandra.
Juni	+ 30 ₈ (d. 22)	- 4 ₈ (d. 2)	+ 10 ₁₇	22 dagar, högst 12 efter hvarandra.
Juli	+ 26 (d. 12, 13)	+ 5 (d. 1)	+ 16 ₄₄	30 dagar, högst 19 efter hvarandra.
Augusti	+ 23 (d. 11)	+ 3 ₈ (d. 22)	+ 14 ₂₃	25 dagar, högst 15 efter hvarandra.
September	+ 16 (d. 4)	+ 1 ₈ (d. 11)	+ 8 ₃₁	19 dagar, högst 8 efter hvarandra.
October	+ 9 ₉ (d. 26)	- 12 ₉ (d. 31)	+ 3 ₃₄	13 dagar, högst 3 efter hvarandra.
November	3 ₈ (d. 12)	- 29 ₈ (d. 28)	- 10 ₇₉	15 dagar, högst 5 efter hvarandra.
December	+ 3 ₈ (d. 5)	- 40 eller der- under (d. 20 och 21)	- 17 ₃₆	14 dagar, högst 5 efter hvarandra.
Under hela året.	+ 30 ₈ (d. 22 Juni.)	- 40 eller der- under (d. 20 och 21 December.)	- 1 ₈₁	242 dagar, högst 19 efter hvarandra. (3 April och Juli.)

Telegrafstationen i Neder-Kalix under år 1867.

Solen synlig.	Anmärkingar:
13 dagar, högst 3 efter hvarandra.	Starkaste söden i förra hälften af månaden, derefter milda dagar med snöhyra.
16 dagar, högst 8 efter hvarandra.	Sträng medlet af månaden ofta snöhyra med stundom orkantligt våldsamhet vid temp. straxt öfver och under 0.
11 dagar, högst 2 efter hvarandra.	3 soluppgången den 15, var söden 30° och den 16 34°. Den 28 föll årets första regn.
4 dagar efter hvarandra.	Månaden i allmänhet utmärkt genom klar luft. So- len oafbrutet synlig från morgon till aften under 15 dagar.
3 dagar, 2 efter hvarandra.	Ännu den 13 snö på taken och till tre fots djup i skogarne. Den 17 började vägupplagning för hjulbon och samma dag påsejrade första tarran förbi stationshuset. Den 19 bemärktes tranorna i antågande. Alla isar förbara hela månaden. Den 29 begynte bäckarne flöda öfver sina isar. Foderbrist.
8 dagar, högst 3 efter hvarandra.	Elfven förbar ännu d. 9, började sin isgång den 12. Snö öfverallt synlig till d. 16. Omkring den 12 började mera allmänt värbet. De första vilda blommorna (<i>Caltha palustris</i>) ploc- kades d. 23. Första ångfartyget anlöpte d. 25 och de första segelfartygen d. 30.
1 dag.	Natten emellan 2 och 3 sådan frost, att gräset på my- ror var vitt och hvit; potatislålen somlig- stades luddigt isvadd. Stark värme fr. 10 t. o. m. 20; härunder ohögliga värmar af broms. Under natten till den 24 beröfs potatislålen på frostlångtare ställen.
6 dagar, högst 2 efter hvarandra.	Natten till 22 och 23 frost; jednare gången så stark, att 3 linier tjock is bildade sig på grunda, stilla- stående vatten. Frosten gjort betydlig skada på åkerjätten. Den 17 stark sydlig storm.
11 dagar, högst 3 efter hvarandra.	Stark frost i soluppgången den 2 och 10. Öfnigt och häftigt regn d. 1, 13, 14 och 15. Åsta d. 16. Första snön den 24.
18 dagar, högst 9 efter hvarandra.	Ångfartygen som underhållit reguliera turer, lemnade bannin sista gången: "Daparanda d. 15 och Vo- lontaire d. 26. Eläfsjö d. 30. Elfven isbe- lagd den 31; kunde på 3:dje dagen föras.
15 dagar, högst 5 efter hvarandra.	Den 9 afseglade skonerten "Norden" hwarefter all sjö- fart slut.
17 dagar, högst 3 efter hvarandra.	Örnafjället i fast form och alldeles nedsjunket i ter- mometer-lulorna fr. 11. 3—4 e. m. den 20 till 11. 5—6 e. m. den 21. Himlen derunder moln- fri, i brandgul och violett färgton vid dagsljus. Lugnt. Sedan mörkret inbrutit, stjernorna små, i dammig luft.
123 dagar, högst 9 efter hvarandra. (3 Oktober.)	

Från Pajala sockens Gille.

(Af Bränselpatronen hr E. J. Söhlberg.)

Beflagligen har det femte misshärtåret hemjött kommunen. Den förflutna vintern var ytterst svår för alla slags förslors verkställande i följe af mycken snö. Tidigt från hösten föll snö, hvilken ökades genom oafbrutna vinterväder hela vintern omvärlande med sträng köld som varierade emellan 30 a 44 grader under slutet af December och Januari månad. Man trodde att middagssolen i April skulle något förminskas de stora snömassorna men tillfölje af fallna nätter och mulna dagar, hade den föga verkan, så att ännu den 28 Maj, då sanningen de föregående åren börjat, wero återfälden, med få undantag, betäckta med halfsalna djup snö; oaktadt återfälden blifwit tidigt afskade (en metod som här och inom Lappmarkssocknarna brukas för snöns hastiga smältning, hvilket är af mycken nytta) kunde sanningstiden ej börja förrän den 12 Juni, å många ställen ej före den 18 i samma månad. Således 2:ne veckor sednare än vanligt. Den ymniga snö som föll från hösten hindrade kälans djupa inträngande i jorden, hwadan värtligheten tilltog med en förwånande hastighet, dertill en owanlig värme omkring 30 gr. i skuggan under 6 dygn midjommartiden mycket bidrog. Om denna värme fortfar ytterligare 6 dygn så hade jädesfälden hunnit mogna och farhågorna för misshärt varit undanröjda, men kylig väderlek inträdde och fortsfor till Augusti månads slut, då de olycksdigra frostnätterna tillintetgjorde landtmannens förhoppningar. Allt tidigt sådd är af wigt å denna ort, då jorden är tjentlig, bewisas deraf, att nybyggaren Henric Olsén Känmajärwi boende i norra delen af socknen, som i följd af snöns tidiga bortfjörning från Åkrarna kunde så den 8 Juni, erhöill tämligen fullmatadt korn, samt fröbart utjåde. Årets gröda är i öfrigt inom kommunen af frosten totalt förstörd, med undantag af cirka 300 tunnor dugligt utjåde.

Goderwårter och rotfrukter odlas till obetydlig del. — Det hushushålligaste är potatis, hvilken heller icke gått till detta år, enär kälén å wisja ställen redan bortfrös i Juli månad.

Höastkastningen har i allmänhet utfallit ymnig, hwartill wäsentligen bidragit att mindre kälä sunnits i marken och har fodret jemmäl blifwit godt inbergadt.

Ödlingsföretag af större omfång hafwa icke under året blifwit utförda, men de förut började myrsäddningarne äro

bearbetade, och har man anledning förmoda, att företagshamheten rigtas åt detta håll i samma mån nyttan deraf erkännes.

En odlas icke inom Gillet eller socknen, dock har början skett af en och annan person, utan att resultatet ännu blifwit närmare känt.

Jordbruket. Öfwerläggning om nyttan af jordens af-difning börjar allt mera göra sig gällande, och synes nyodlingar nu mera vara försedda med ändamålsenliga diken; äfwen i afseende å återbruksredskapen har förbättringar inträdt ehuru mycket ännu återstår att önska, så i afseende å redskap som återbruksmethoden.

Binäringar. Dessa bestå i skogsfortjenster, handjåkning af planter samt leverering af sågtimmer till sågwerken, tjär- och pottaskebränning. Å dessa produkter hafwa priserna varit låga under flera år, till följe af dåliga conjuncturer; således inkomsten cirka hälften i jemförelse för 10 år sedan. Då nu flera års misshärt inträffat som föranledt spanmålsupplöp till hwarje hushåll, de flesta familjer under hela året, ett bättre och öfwerflödigare lefnadsjätt är från år tilltagit med stegrande pretentioner å kaffe, lyr i kläder och annat. så är ju ingenting naturligare, än att fattigdom och obestånd måste uppstå. Detta är orsaken till det beklagliga tillståndet i allmänhet.

Ladugårdsstötsel. Denna wårdas ganska bra; och har kommunen på denna näringsgren god inkomst, i anseende till den förmånliga affättningsorten Norrige.

Wäganläggningen från Kengis bruk till Sowando by 6 mil norrut som blifwit utförd af statsmedel för beredande af arbetsfortjenst åt den fattigare befolkningen, är snart färdig och kommer att affynas nästa sommare.

Tjenstefolk. Dessa åtnöjas nu med mindre löner, sedan arbetsfortjenst saknas, sålunda betalas en piga med 40 Rdr, och en dräng med 90 Rdr Rmt i lön.

Folksskolebyggnaden är nu färdig, och kan skolan komma i verksamhet så snart lärare erhålles.

Från Öfwer-Kalix socken.

(Af Inspektoren hr B. Krook.)

Då, såsom i år är fallet, återbruket varit så otäcksanat som möjligt är det sannerligen en swår uppgift att afhandla

ett annars så intressant ämne; dock har jag så godt jag göra låtit, sökt så kännedom om tillståndet inom Gille och får härmed afgifva min årsberättelse:

Kornskörden blef, till följe af inträffade nattfroster så skadad att inom hela socknen ej skördats mera än cirka 16,000 tft deraf endast 4,700 tft kan anses fröbart och resten eller 11,300 tft mer och mindre användbart till föda med tillfatts af större eller mindre del rågmjöl. Skulle sådden funnat företagas i vanlig tid hade, åtminstone i de mindre frostlanta byarna, skörden blifvit ganska riklig och ingen sådesbrist uppstått; men nu kunde, tillfölje af den kalla väderleken, ingen sådd börjas före den 15 Juni, då deremot den samma vanligen plägar ske i sista dagarna af Maj månad.

Någskörden har wilit ungefär samma dåliga resultat tillfölje deraf att snön betäckte rågfälten ända till första dagarna af Juni, hwadan röta uppstod.

Potatissockörden har varit långt under medelmåttan.

Härfre har, såsom grönsoder, lemnat högst liten skörd.

Skofastningen har öfwer hufwud taget varit riklig ehuru väl de lägsta elsfångarne tillfölje af den långvariga wärfleden gifwit mindre afkastning.

Brufningsfättet af jorden är det vanliga, nemligen, att oupphörligen draga kornskördar ur de från fars och fariars tid befintliga åkrarna, hvilka naturligtvis wore alldeles utjugna om ej gödseltillgången wore så riklig; dock några få individer, hvilka börjat inse det oriktiga häruti och numera ega jordbruket en ändamålsenligare skötsel.

Några egentliga **afdiknings-** eller **odlingsföretag** finnas icke att omnämna, dock lär nästkommande sommare ett större utdikningsföretag börjas i Ålsjers och låra intressenterna i det samma genast på nyåret få lyfta en mindre del af det anslag staten bewilljat för det samma.

Fattigwården är, i förhållande till folkmängden inom socknen, ganska tryckande. Under året hafwa 15 personer anjutit fullt underhåll eller i. f. rotar och desutom har i penningar uttalarats 600 Rdr. Om man antager det underhållet för hwar och en af dessa 15 personer uppgår till 40 öre per dygn uppstår den respektabla summan af 2.190 Rdr, hwilken summa drabbat sågwerken och de personer hwilka erlägga bewillning för inkomst och rörelse, då deremot endast 600 Rdr drabbat den jordbrukande befolkningen.

Folksskolewäsendet är uti ett beklagligt tillstånd, enär endast en fast skola finnes och ingen ambulatorisk. Skolan

förestås af examinerad lärare, hwilken under sommarferierna turwis lemnar några wackers undervisning i de större byarna; dock är denna undervisning af föga eller ingen nytta enär hwad som inom den forta tiden ena året inhemtas binner bortglömmas till det följande. Således wore minst 2:ne ambulatoriska och några småbarnsskolor af nöden. Mycket wore att säga om skolwäsendet härstädes; men som uppgiften häröfwer tillhör det bögwärdiga presterskapet torde det för en **Befman** wara otillbörligt att yttra sig i saken.

Att uppgifwa orsakerna till det i allmänhet beklagliga tillståndet inom socknen kan hafwa sig hwårt; men hufwudorsakerna torde dock wara följande:

Den för jordbruket förderfliga **handsågningen** hwilken häröfret medtagit alla för det samma behöfliga arbetskrafter och hwaråt hemmansegaren egnat hela sin tid och omtanke, hwarföre jordbruket betraktats nära nog endast som en bisak; men handsågningen deremot varit hufwudsaken. Hade handsågningen betraktats såsom en biförtjenst, endast warande till för att iusjellsätta folket under den tid af året då något arbete för jordbruket ej kan verkställas; då hade den varit wälgörande, samt bidragit till ett allmänt wälstånd och jag är fullt öfvertygad om, att tillståndet inom socknen varit, istället för beklagligt, nära nog det bästa inom någon af de norra socknarna. De genom handsågningen erhållna penningarne hafwa hufwudsakligen användts till inköp af dyra hästar, caffè m. fl. öfwerflödsartiklar så att af de hundratusentals Riksdaler, hwilka under en följd af år inkommit i socknen, numera ej finnes qwar något utan deremot skuldåttningen är nära nog allmän.

Den förhörda mängd af **Subysingar** hwilka under stogs-förtjensternas gyllene tid nedsatt sig öfwerallt i socknen och under denna tid hade sin rikliga bergning, men nu sakna såväl arbete som lifsuppehälle och således komma fattigwården till last.

Den af Förwaltnings-utskottet öfwerända "Nödbrodsbrochyren" har blifwit spridd inom socknen och undertecknad har verkställt brodbakning både af Menmosja och Granlax med det bästa resultat man kunde önska sig; dock betwislar jag det någon af den fattigare befolkningen begagnat sig af dylika nödbrodsämnen utan har de egentliga föda bestått af den dåliga gröda de fått från sina åkerlappar. Sedan den nu fått tillstånd att stubbörösfritt tillgodogöra sig windfällerna från krenomarkerna heppas jag det den samma ej kommer att lida någon nöd.

Från Jockmacks sockens Gille.

Uf f. d. Kronolänsmannen hr J. E. Ullenius.)

I anseende till wäderleksförhållandena har under årets lopp någon särdeles owanlig företeelse icke förekommit.

Vintern, från och med Januari 1866 till och med December 1867, har utmärkt sig genom en jemu — för det mesta hög temperatur, varierande emellan 20, 30 a 35 gr. och stundom derutöfwer; men i synnerhet har den under jednare hälften af sistlidne December varit sträng — ja till den grad sträng — att swedda näsor och kindknöter samt frostskadade fingrar och tår uppenbarat sig der och hwar, synnerligast bland mindre wäl beklädde individer inom socken.

I afseende på wårintern må endast anmärkas, att temperaturen derunder långt in i Juni månad, wisade sig så kall, att ijellwa Sunisolen hade mycket brådt med att undanröjja de snömassor Majisolen knappast till hälften mågtat hopfrympa; och föliden af denna ebenägenhet hos gamle Bore att asdanka, blef, att säden icke kunde anförtras åt jorden förr än midsommartiden — dagarne före och efter den 24 Juni.

Dastadt luften efter sädesanden öfvergiel till kyla inträdde dock Juli månad med en warm — och för vegetationen gynsam wäderlek, helst nederbörd och uppehållswäder regelmässigt omwärlade på ett lätt, som, oaktadt den sentida sädesanden, ingaf jordbrukaren det bästa hopp om, hwad man fallar, godt är; men Lappmarkens gamla plågeris, nattfrosterne, insunno sig dock på den wanliga tiden och den bittra föliden af deslas härjningar har wisat sig i den mängd bleka och af hunger-förswagade individer, hwilka, näst Gud, hafwa statens mellankomst samt goda medmenniskors rikliga gåfwer att tacka för ett lif, som annars otwifwelaktigt skulle blifwit ett ref för den bittra hungerödöden.

Förbättrandet med årswårten inom Jockmacks och Qwidjocks församlingar är följande:

Kornfådet — det enda sistlidit är odlade sädeslag, med undantag likwäl af en ringa quantitet hafre som sfördats grön — har af frost så skadats att helt obetydligt deraf kan användas till bröd utan tillblandning af bättre råg eller kornmjöl. Å några få, för nattfroster mindre blottställda, hemman har wäl en del af kornafkastningen utan tillblandning funnat användas till ett någorlunda ätbart bröd, men då denjamna i quantitativt hänseende reducerar sig till en obetydlighet, kan man, utan afseende på desse enstaka fall

af något bättre, antaga, att ett ibland de swåraste miswårter inträffat.

Potatis, rosor och kålrötter. Åswen å desse rotfrukter har miswårt inträffat. Orsaken dertill äro frostnätterna, hwilka redan under Juli månad swedde potatisbladen och iedernera, fram mot slutet af Augusti, åswen jemnade stjellarne wid jorden, hwarjemte bristen på regn antages hafwa menligt inwerkad på rosor och kålrötter; dock är den alltför sent inträffade jäningsiden, den långa och falla wåren, förnämsta orsaken till miswårten, såwäl å korn som rotfrukter. — Potatisen, som på frostönna ställen lemnat ingen afkastning, har å frostfriare hemman gifwit högst 4:de kornet.

Höfångsten antages vara fullt medelmåttig, och som höbergningen gynnades af en utmärkt tjenlig wäderlek, är fedret utmärkt godt; men detta glädjande förhållande oaktadt, torde fram mot wåren foderbrist likwäl uppstå hos mången nybyggare, och det af den simpla orsak, att renar uppåt, nedtrampat och onyttiggjort mycket hö som varit uppjatt i hässjer, hwilka dels varit slarfaktigt omhågnade, dels saknat all stängiel.

Med undantag af det arbete utfattige personer verkställa, mot undsående af hwad man fallar dagligt bröd af nödhjelps-komiteen eller det förråd af mjöl, korn och strömming som genom en wälgörande allmänhets ädla frukostighet kommit Jockmacks och Qwidjocks socknar till godo, gifwas endast så och föga lönande biförtjenster, s. t. er. ett mycket inkränkt bjell- och sågtimmerhygge, under wintern, samt någon tjärubrännig, till wåren.

Bland de wårtaunen som under den för handen warande nöden, i saknad af den för hushållet så wigtiga potatisen, skulle hafwa utgjort en sund och närande föda för de många hungrande inom socknen, wore otwifwelaktigt swamparne, och lämpligare tid, till utrotande af Lappmarksnybyggarens fördomar mot desamma användande till föda än den närwarande, kan swårigen gifwas; men, oaktadt undertecknad sistlidne hösthemmar genomströfwat trakter der sådane wanligen plåga i ymnighet förekomma, i affigt att deraf insamla ett förråd för wintern, har det beklagligen ej lyckats mig att af swamparter upptäcka mera än en enda Murkla. — Bristen på regn är enda orsaken till min otur i omsömda hänseende.

De förhållanden som förorsakat det armod som är från år fruktanswärdt tilltagit inom Gillets distrikt, och som,

derest en öfvergång till något bättre ej inträffar, snart hotar att förvandla kommunen till ett enda stort fattighus, äro mångfaldiga och ej så lätt utredda — Vill dock i största fortthet söka påpeka de förnämsta.

Lappmarksnybyggarens fallenhet för matlighet och lättja, i förening med en omtänka som aldrig synes sträcka sig utöfver morgondagen, torde böra betraktas såsom primitiva orsaken till dess ekonomiska obestånd. — Dessa Lappmarksnybyggaren så egna lyten medföra, enligt sin natur, obetydlighet för alla hushållsättningar som ej medföra någon vinst för dagen, och därför utgöra fiske och jagt dess hushållsring. — Ångsroddiel och åkerodling — dermed, menar han, råder ingen brådsk; kan jag föda mina 2, 3, 4, kor och hästen, nog lefwer jag då; men erfarenheten har, ty värr, visat honom motsatsen; ty när fisket upphört att gifwa, villbrädet försvunnit och korna råkat affina, har han börjat lefwa si och så, med ett ord: swälta, och det med besked. — Jag nämnde 4 kor och hästen; gifwe Gud att alla nybyggare egde ett så betydligt antal kreatur! men ty värr är sålunda ingalunda fallet. — Det finnes gamla nybyggare som för det närvarande icke ega ett enda kreatur; har han fyra, så räknas han till antalet af de bättre bergade.

Nybyggarens irakade usla belägenhet synes mig således i hushållsaken wara en följd af försummad ladugårdsfötsel och ett i följd deraf ytterst inskränkt åkerbruk.

Till de bidragande orsakerna kan ytterligare hänföras: **kaffeförbrukningen**, som, för 40 år sedan inskränkt endast till prestgården, sedermera insmygt sig i den aldri uslaste koja och efter att hafwa trädt utom måttlighetens gräns, under minst ett tjugotal af år utgjordt den frästa, som i förening med osvan antydde omständigheter, färande undergräfst det wälstånd hwari Lule Lappmarks invånare före kaffedryckens allmänna införande sig befann och bragt desamma till randen af ekonomisk undergång.

Kaffemissbruket, hwarifrån lapparne lifalitet som nybyggare kunna fretagas, har och i hög grad menligt inverkat på de förres wälstånd, i ty, att Lappiska folket under den tidrymd hwarom här är fråga till betydlig del utarmats och iett sig twunget att emigrera till granriket Norge; dock är lapparnes ekonomiska tillstånd ingalunda så förtwifladt och orowäckande som nybyggareallmogens.

Till de orsaker som framkallat det armod hwari minst hälften af nybyggareallmogen sig nu besinner, må ytterligare läggas: bristande arbetsförtjenster i förening med den tryc-

tande ställning hwari hela riket till följe af penningebristen och den tynande affärsverksamheten sig besinner, äfwen som öfwerdrifwet höga priser på lifsförnödenheterne.

Hwad som här osvan blifwit yttradt om nybyggareallmogens lefnadswanor m. m., gäller icke alla hemmansåboer härstädes. — Någre finnas bland dem, hwilka ådaga-lägga omtänka, nit och drift i allt hwad till hemmansbruket hörer, och äro wälbergade.

Från Arjeplogs Lappmarks Hushålls-Gille.

(Af Kyrtöherden hr P. Th. Winberg.)

Med anledning af Förvaltnings-utskottets cirkulär i November 1867, får jag, å Arjeplogs Hushålls-Gilles wägnar härmed inberätta:

1) Att årets korngröda gifwit helt så och usla korn i aren, derigenom att åkrarne i detta års så långvarigt falla war knappt till Midsemmar hunno besås och sedermera i sin wärtlighet försenades genom torfa om dagarne och kyla om nätterna under sjelfwa den i wanliga år bästa wärtiden, och i synnerhet förstördes när det led närmare skördetiden samt allrawarst togo skada natten mot den 20 Augusti då nästan all potatiskål genom afrysning swartnade och natten mot den 3 September då de redan förut mer och mindre skadade kornåkrarne allmänt af frost nära nog tillintetgjordes. I socknens östra och södra delar har dock något slösad, sådan den i sitt gröna, omatade och frusna tillstånd är, erhållits, men i de wästra och norra trakterne nära sjellen har skörden tetalt slagit felt såväl å korn som potäter. En bidragande orsak till det beklagliga tillståndet i allmänhet, uti hwad människors föda angår, består afwen deri att fisket, som utgjör en wäsendtlig beståndsdel i Arjeplogsboernes föda, under förledne sommar war alldeles owanligt flent, så att högst få husmödrar fått insalta något deraf för winter-behofwet.

2) Men hwad åter ladugårdsfötseln och husdjurens föda beträffar, så har man eljest icke orsak att klaga, då årets höastfästning varit temligen god, såväl af hårdwallar som rådningsar, stränder och myrängar, hwilket och allt under tjenligt bergningswäder sig hälsas. Öhuruwål å jemliga lågenheter, särdeles der höet funnits blandadt med fräcken och misfne, lapparnes renar gjort stor skada, dels genom werflig

förtäring af höet och dels genom nedrisning ur häsijorne och tramp, så att den Svenska ladugårdsbofskapen fått afsmak derför. Emedan lapparne söga bry sig om öfverhetens påbud att åtta fina renar för nybyggarnes höhässjor, och då flada deraf steds äfwen höets egare har ganska swårt för att med wittnen kunna styrka hwilken lapps renar det egentligen varit, som förorsakat honom den mången gång högst kännbara förlusten.

3) Årets halmaafkastning, såsom grönsfuren och lastfull, har och onefligen för ladugården varit fördad god och närande.

4) Jordens brukningsätt är inom Arjeplogs Gille's område det samma, som jag i föregående årens uppgifter redan inberättadt.

5) Rika förhållande är och med Gille's binärningar.

6) Och hwad ändtligen sågtimmerhuggningen angår, så blefwo de wid twänne auktioner gjorde anbuden å stubb-öresafgiften per träd å kronans skogar ej antagne, hwarföre i denna winter ingen annan skogsafverkning här sker än å 520 resthuggesträd.

Från Arwidsjaur's sockens Gille.

(Af Kronolänsmannen hr Jör. Starin.)

I anledning af cirkulärbrefwet af nästledne November månad, får i forrhet anföras följande:

Den owanligt låga temperatur som, med så undantag, hela förliden sommaren war rådande inwerkade mycket menligt på wärtligheten i allmänhet och synnerligast på sådesgrödan, hwilken planterad först i slutet på Juni månad, på så ställen uppnådde halfwa mognaden, som till största delen förstördes genom frostnätterna mellan den 20 Augusti och 3 September, så att resultatet af årets skörd är totalt miswärt. Efter i hwarje by anställd undersökning är utredt, att inom denna socken och Malå kapell utiås ihjundrade tunnor korn, deraf skördats 935 tunnor swagmogen och af köld skadad gröda, hwaraf högst 286 tunnor anses dugligt till utjåde, hwadan således brister 414 tunnor utjådeskorn för kommande wår, som dock otwifwelaktigt uppgår till än högre belopp, emedan icke obetydlig andel af den fröbara afkastningen har på flera ställen måst tillgripas för lifsuppehälle under hösten. Potatis, som i utjåde uppgår till närmast 600 tunner,

hindrades i sin utbildning af torfa och skadades ofta af nattfrester, så att de lemnat obetydlig afkastning, öfverhufwud tagit, knappast motwarande utjådesbeloppet. Uppljäsning om antalet underhållne kreatur inom socknen är uti mina statistiska uppgifter förut meddelad och har någon anmärkningswärd förändring till det bättre uti ladugårdsföretjeln icke blifwit under året införd. Med så undantag är och brukningsättet af jorden enahanda, d. w. s., att en och samma teg begödas, plöjes och sås årligen wanligen med korn; men då jemliga jordbrukare börjat dels igenlägga den gamla åkern till lunda, dels tråda och omwerla med råg, potatis och korn, samt synnit detta sätt mycket förmenligare, will man häraf förhoppas snar efterföljd. Upptagande af diken, dels täckta och dels öppna, är wäl en längre tid på flera verkställd, men dessa äro wanligen för grunda och otillräckliga för att åstadkomma ålystad werkan.

Såsom bidragande orsaker till det beklagliga tillståndet i allmänhet, torde i första rummet böra anföras dels nu på hwarandra följda miswärtåren och dels misshushållningen i kasse och andra lyxartiklar, samt det oförwarliga utborgningsystemet, derigenom den obetänksamme, under ständigt ökade behof, fått skuldsätta sig för oerhörda summor och derjemte inträsklat den mera sparamme, som nu, då skulden skall betalas jemwäl blir ruinerad. En bidragande orsak till betrycket är otwifwelaktigt äfwen brist på biförtjenster och synnerligast indragning af skogsafverkningen, ty, då för några år sedan inom denna socken, flera tuendetals träd utstämplades och hwarje åbo erhöi så stort antal deraf att han på hela wintern icke förmådde nedförhå det, så nu de aldrastesta icke ett enda träd att afverka.

Från Gelliwara sockens Gille.

(Af Kronolänsmannen hr Th. Silfwerbrand.)

Till följe af den kyliga och kalla wäderlek som war rådande förledne wår till medlet af Juni månad kunde icke wårjadden verkställas på den förut wanliga tiden omkring slutet af Maj, utan af förenämnd orsak verkställdes den samma emellan den 17 och 25 Juni, fring hwilken tid äfwen wårme inföll, så att groningen försiggick ganska fort, ehuru i slutet af månaden något kyligare wäderlek inföll, som warade till början af Juli månad, under hwilken tid wärtligheten, för-

hinderades. Under återstoden af månaden war wädersefen wacker med någorlunda jemn värme; hwadan och åkrarne tilltego i fredighet och hade ett förhoppningsfullt utseende. Dessa förhoppningar blefwo dock tyvärr beswifna.

Kornet ertens allmänna utiäde, har till följe af flere efter hwarandra i slutet af Augusti och början af September inträffade skarpa nattfroster, på de fleste ställen totalt bortfrusit, och endast å få ställen har någon till utiäde duglig spannmål erhållits, såsom i Hackas, Ullatti, Sattu, Rudträsk, Mäntuware, Mattawara, och Hornberget, å hwilka ställen afkastningen lemnat endast 3:dje kornet.

Potatis har äfwen lemnat ringa afkastning, uppgående till 2:a och 3:je kornet.

Hösförden har i allmänhet lemnat god afkastning och fullt motsvarande behofwet för den beskap som winterfödes. Churn renfreaturen redan på hösten uppbetat betydligt, anses dock ingen brist på foder uppstå.

Lin odlas icke, ehuru det were af behofwet påfalladt, synnerligast jem allmogens qwinner äro funnige både i wäsnad och spannad. Såsom nu är förhållandet användes bomullsgarn i stället för lin, och hwilket erfordrar de kontanter som kunde besparas.

Ladugårdsförförlu bedrifwes någorlunda, men härutinnan fordras ännu många förbättringar.

Binäringar bestå endast af skogsbygge, hwarmed befolkningen i den östra delen af socknen har fått sig förtjenst af det humana bolaget Bergman Hummel et C:ni, annars wore tillståndet med befolkningen mera än beklagansvärdt.

Å skogarne egnas en noggrann uppsigt, så att härutinnan intet vidare är att önska.

Socknen har genom Nödhjelps-komitén i Lule erhållit en god hjälp i spannmål, och lärar femma månadsligen under vintermånaderna att utlemnas, och har härmed en hop arbetsbehöfwande fått sig lysselsättning, såsom med upprödjande af den utstakade allmänna vägen emellan Leppojerf och Rynfoplatjen hwarjemte början är gjord till uppsörande af socknehäfte — för denna hjälps erhållande, står kommunen i stor förbindelse till de ädle gifwarne, som och till dem hwilka föranstaltat att socknen deraf kommit i åtnjutande.

Från Lucasjerswi sockens Gille.

(Af Kronolänsmannen hr R. Lashavins.)

Beflagligen har äfwen detta år ertem blifwit hemföft af en iwar miswert. Mellan Larsmeß och Bartelomei tiden inträffade flere skarpa frostnätter, som totalt förstörde all iädesgröda så att ingen annan afkastning än halm erbållits, potatisen har knappt lemnat utiädet. Afkastningen af hö, som till det mesta blifwit wälbergadt, har varit god och för beskapens utfodring tillräcklig om icke detta enda stöd denna enda räddningsplanke från undergång blifwit den fasta befolkningen beröfwad, enär en stor del af nybyggarnas hö, ja öfwer 70 kofoder blifwit förstörde af renbjordarne, som på willan med slit litjont föregående året, blifwit lössläppte redan Mikaeli-tiden af lapparne och till en verhörd mängd öfwerhwämmat de öfra skogstrakterne, hwilket emjädant de kommande åren ohejdat får fortsara, vundwifligen har den påföljd att den fasta befolkningen måste lemna den torfwa de odlas och orten sålunda blifwa förwandlad till en ödemark, sådan den ursprungligen varit hafwer. Utsigten till den fasta befolkningens bergning till nästkommande års skörd är således nog dyster, hållt som hungersnöden redan står för mångens dörrar.

Orsaken till det beklagliga tillståndet bland den fasta befolkningen är 1:a de flere på hwarandra följande miswert-åren, 2:a den stora skadan renbjordarne gjort å hötillgången, 3:e penningebristen, hemmad kredit och brist på biförtjenster och för det 4:e att nybyggen hittills utan urskilnad blifwit anlaggde mest å de mera frostlanta ställen, ehuru härstädes ingen brist är på frostfria trakter, t. er. får jag anföra det jag på ett berg, Lannanwaara kalladt, beläget wid elisstranden och nära Sappero by, (en bland de frosthemmaste byar i Gille), blott för att pröfwa upptagit en åkerlapp och ehuru sådden dera icke blef werkställd förr än den 23 sistledne Juni hant sådden litwål mogna och förblef ofskadad ehuru den stod under de skarpaste frostnätter. En natt då marken nedanföre berget glittrade af frost så skarp som den någonsin kan wara, steg jag opp på berget och fann till min stora förundran intet tecken till frost.

Med ladugårdsförförlu och brufningsättet af jorden har ännu ingen förändring inträffat.

Öfversigt af gängse sjukdomar bland

Sjukdomar.	Dåstar.			Hornbofskap.		
	Snufsnäbb.	Griffa.	Döda eller dödade.	Snufsnäbb.	Griffa.	Döda eller dödade.
1:o. Farsoter och smittosamma sjukdomar:						
Mjeltbrand	11	—	11	—	—	—
Dwarfa	19	19	—	—	—	—
Springorm	20	11	2	—	—	—
Walpijnta	—	—	—	—	—	—
2:o. Konstitutionella sjukdomar:						
Tuberkelsjukdom	—	—	—	18	6	2
Blekhet (wartusot)	—	—	—	—	—	—
Benmjukhet	—	—	—	—	—	—
Kräftsjukdom	1	1	—	—	—	—
3:o. Lokala sjukdomar:						
Inflammation i ryggmärgens hinnor och njurarne	1	1	—	—	—	—
Ögoninflammation	3	3	—	5	5	—
Lunginflammation	4	4	—	—	—	—
Bronchites	2	2	—	—	—	—
Fel i tuggverktögen och tänderna	44	40	—	5	—	—
Lungemphysen	1	—	—	2	—	—
Magkatarrh	28	16	—	17	8	—
Kolik	8	8	—	10	7	—
Inflammation i bukhinnan	2	2	—	4	3	—
Magsjukdom i magfäcken och tarmarna	3	3	—	—	—	—
Urinstämma	5	5	—	3	3	—
Njurinflammation	2	1	—	—	—	—
Inflammation i sädesträngen	1	1	—	—	—	—
Inflammation i skjoldern och slidan	—	—	—	4	3	1
Kallningsfeber	—	—	—	9	7	2
Skjoldernutfall	—	—	—	1	1	—
Dwarbliken efterbörd	—	—	—	8	8	—
Förlorad könsdrift	—	—	—	7	4	—
Inflammation i Bucret	—	—	—	15	15	—
Senstide inflammation	14	8	—	3	3	—
Ledvärkning	2	2	—	1	—	—
Sparr och öfverben	20	—	—	—	—	—
Eranthematiska sjukdomar	9	9	—	3	3	—
Stabb	3	3	—	—	—	—
Sår och Bölder	19	—	—	7	—	—
Klör- och hostfador	32	—	—	21	—	—
Kastrationer	16	16	—	5	5	—
Besigtningar	74	—	—	8	—	—
	334	155	13	156	81	5

Gule 1 Januari 1868.

Gnådjuren i Norrbottens län för år 1867.

[illegible]

Z. D. Jacobsson.

Belänkande och förslag

med anledning af Norrbottens Låns Hushållnings-
sällskaps wid sammanträdet den 29 sistlidne Januari
fattade beslut, afgifwet af dertill utsedde
kommitterade:

De framsteg jordbruket uti större delen af Sverige tagit, de erfarenheter som gjorts och de förändringar, som till följd deraf blifwit widtagna i förut häfdwunnet bruknings-
sätt, hafwa lemnat Norrbotten nästan helt och hållet orördt, och den ståndpunkt, på hwilken jordbruket härstädes befinner sig, är således låg. Jordbruket bedrifwes nämligen fortfa-
rande i allmänhet såsom under långt förgångna tider, med redskaper som tagit ringa intryck af sednare tiders förbättringar, med ett arbets sätt, som icke står i öfwerensstämmelse med nutidens fordringar.

En kort utredning af det sätt, på hwilket jordbruket för närvarande inom Lånet bedrifwes skall lemna stöd för detta påstående. Utmärkas bör dock först att undantag från detta allmänna förhållande finnas, att jordbruket på några ställen bedrifwes på ett bättre och tidsenligare sätt, men som detta är undantag ej regel, hafwa kommitterade ej ansett det böra på omdömet inverka.

Ett nästan fullständigt ensädesbruk begagnas. Kornet är nemligen det sädeslag, som egentligen odlas är från år på sommartegar. Erfarenheten har dock wisat, att rågen mognar lika säkert ja oftast säkrare, på de ställen der den blifwit försökt, men, ehuru detta förhållande är tillfälligt styrkt, har dock ej ännu, med undantag för några trakter inom Pite socken, detta sädeslag kommit i bruk, annat än till mycket ringa omfång. Näst kornet intager potatisodling främsta rummet; men denna odling har dock i allmänhet varit mindre betydlig, ehuru det wisat sig, att denna rotfrukt når sin fulla utveckling under wanliga år å alla ställen der korn odlas och mognar. Flerstädes användes desutom samma jord år från år till uppdragande af potatis utan ombyte ens med korn. Bland öfrige sädesväxter hafwa gräs-
arter icke, kommitterade weterligen, någonstädes inom lånet blifwit odlade, ehuru kommitterade hyst den åsigten, att detta säde, en gång så att säga naturaliseradt, skulle mogna till skörd då det utläs på för detta sädeslag lämplig jordmen, som blifwit till det mottagande rätt beredd. Hafwa odlas här och der till grönsoder och hinnes sållan till mognad, ett

förhållande, som möjligen skulle kunna förändras, om man lyckades under ett gynnsamt år få den till mognad och sedan kunde deraf bibehålla frö. Ros och Rotodlingen är obetydlig och inskränkt, såsom i allmänhet i hela Norrland, till små täpper inwid allmogens gårdar, ehuru dessa båda rotfrukter, synnerligast den förstnämnda, är mycket tålig för köld och lemnar god åring till och med på ställen der all annan sädesproduktion är omöjlig. Vinodling har först de senaste åren blifwit försökt och lemnat wackra resultater, så att, synnerligast genom de kraftiga åtgärder, som nu af Lånets nödhjelps-komité widtagits, det är hopp derem att odlingen af denna nyttiga hushållswert skall blifwa utbredd inom Lånet. Gampa odlas uti kustsocknarne, dock ej någorstädes till nämndwärd mängd. Af öfrige sädeslag har wisserligen hwete (wår?) försökts på enstaka ställen och under goda år lemnat ganska tillfredsställande afkastning.

Swad foderodlingen widkommer, så har ännu icke införandet af gräsfrö, såsom alfifeklöfwer och timotej, wunnit någon nämndwärd uppmärksamhet, ehuru det genom de försök, som förnämligast af ståndspersoner blifwit gjorda, är tillförlig ådagalagd, att båda dessa foderväxter trifwas här och lemna fullgoda skördar, såsom möjligen under kortare tidsfölj. Det från försäderen ärda sättet att låta linda, som varit upplöjd och några år besädd, af sig sjelf gräsgro, användes deremot ännu; men lindan ändtligen gräsgrodd, lemnar icke destomindre en mångårig, yppig afkastning.

Fördelen af åker och lindmarkens afskifning och botten-
hyrans bortskaffande är wisserligen af flertalet inledd, men i allmänhet alltför litet beaktad. På så ställen om på något, får man se fullständiga afskifningar. Härtill kommer att jorden för grundt bearbetas och att åkrarne på wägen begödas med den spillning, som fallit under wintern, hwilken obrunnen, som den oftast är, utbreddes på åkern, omedelbart före kornet, hwilket sednare desutom utläs tjedigt. Olägenheterna häraf äro, att säden werer på halmen, att den knappt argången wid första häftiga regnflur nedlägges, för att ej mer resa sig, att den till följd deraf blir mindre gifwande och mer känslig för frost, för att nu ej uppräknas andra olägenheter.

Uti ladugårdsstötjeln återstår äfwen mycket att önska, innan den samma kan intaga ett wärdigt rum och en framstående plats. Drjaker dertill äro många och troligen af Hushållnings-sällskapet wäl kända. Kommitterade inskränka sig till att anföra, att utfodringen i allmänhet är för knapp.

att allmogen insätter flera kor i sin ladugård än den väl kan framföda, att mjölken ej rätt tillwaratages och användes, att de sydligare delarne af länet hittills, utom det fista året icke ens producerat smör inom orten, utan att jädant ofta nog måste hämtas från andra trakter, att det smör som beredes icke lämpar sig att längre tid förwara, samt att osttillverkning är nästan helt och hållet ofänd. Utå de nordligare socknarne afsättas visserligen betydliga quantiteter smör och det från Kalix floddal har äfwen på senare åren intagit en framstående plats i handeln samt betingat höga priser, till följd af den omsorg införsare egnat det, innan det utlemnats i marknaden, men mot beredningen af smöret i de sista socknarne är deremot mycket att anmärka.

Den inhemsta koracen har wisat sig, väl skött, öfwanligt mjöltkiswande och det är således att hoppas, att, om kraftig utfodring och rätt omsorg egnas åt ladugården, den icke allenast bör blifwa ett rikligt bidrag till uppehållet, utan äfwen lemna betydliga produkter till affalu.

Att på ett hemman föda flere dragare (hästar) än som för det sammans behöriga skötsel erfordras, är onekligen en stor misshushållning, hwilken flerstädes eger rum. Orsaken till detta för ett rätt jordbruk skadliga förhållande torde, som så mycket annat, böra tillskrifwas skogsbruket, och kommitterade hafwa icke welat underlåta fästa uppmärksamheten derpå. En hemmansegare som för sitt jordbruk blott behöfwer en häst har ofta twenne. I stället för denna för jordbruket obehöfliga häst, hwilken utfodras med det bästa fodret och ofta användes till försler utom hemmet i skogen, der således äfwen en stor del af spillningen lemnas, kunde bonden antingen öka sin ladugård med 1 a 2 kor eller of bestå rikligare och bättre utfodring åt de kreatur han har.

Af den utredning kommitterade nu lemnat om jordbrukets närwarande tillstånd, framgår, åtminstone enligt deras åsigt, att de förändringar, som i främsta rummet erfordras för att förbättra det samma äro **afdikningar, införandet af lämpligt werelbruk, förenadt med odling af ädla gräsdrag, samt en förbättrad ladugårdsförfärelse.**

Att sanka och földbärande trakter finnas till myckenhet allestädes inom länet är allmänt kunnigt, liksom of att till dessas fullständiga afdikning erfordras stora penningebidrag från Statsmagternas sida. Många afdikningar af mindre färtrakter böra dock utan mellankommande hjälp kunna af allmogen företagas, blott öfvertygelsen om deras nytta och nödwändighet blir allmän; men utom de orsaker till frost-

ländighet, som äro att söka i våra jump- och myrtrakter, äro äfwen andra, enligt hwad ofwanför är anfördt, dertill wäl-lande, såsom att åker- och lindmarker ej afdikas eller, om difen upptagas, att de hwarken erhålla det djup ej eller det läge, som är nödwändigt för att framfälla dermed affedd werkan.

Hushållnings-sällskapet, som tillfullo insett wigten och nödwändigheten deraf, att allmogen blir så mycket som möjligt bibringad kunskaper om huru afdikningar skola verkställas, för att blifwa ändamålsenliga och deßutom byst den tro, att befolkningens uppmärksamhet nu mera, än tillförene, blifwit wäckt på denna wigtiga angelägenhet, genom den mängd miswärtar, som öfwergått länet, och genom de betydliga bidrag af statsmedel till större myrtdikningar, som de senare åren erhållits, har ansett, att tiden nu är inne att få agronomer anställda inom länet, hwilka dels äro kompetente att uppgöra fullständiga afdikningsplaner för hela socknar, dels kunna tillhandaga allmogen med utstafningar till den odlade jordens och smärre i närheten af de liggande jumpmarkers afdikning, dels alltid skola wistas inom länet för att meddela råd och upplysningar i alla till landtbruket hörande förhållande, har, i enlighet med framställd motion, uppdragit åt kommitterade att bereda detta ärende och hafwa kommitterade, till följd deraf förskaffat sig upplysningar från nedannämnde län, der agronomer dels warit dels äro anställda.

Af dessa uppgifter inhämtas, att lönen uti Gefleborgs län, jemte resekostnadsersättning och dagtractamente, uppgått till 2,950; att den uti Stora Kopparbergs län anställda uppbär i lön 3000 Rdr, hwarjemte han tillika åtnjuter skjuts efter 2:ne hästar och 3 Rdr i arwode för hwarje förrättnings- och rese dag, mot skyldighet att uteslutande egna sin tid åt agronomiska arbeten och wintertiden upprätta farter och kostnadsförslager, utan rättighet att derför erhålla någon lösen, samt med skyldighet deßutom att till Hushållnings-sällskapet ingifwa redogörelse öfwer hwad han under året uträttat; att lönen uti Wester-Norrlands län är 2,500 Rdr, samt att uti Westerbottens län genom Landstinget är tillsatt en fringresande underwisare i Landthushållningens olika delar, hwilken har i lön 1,500 Rdr och resekostnadsersättning 1000 Riksdaler.

På grund af dessa upplysningar och då kommitterade icke hyfsa något hopp att Landstinget är willigt anslå aflöning till mer än en agronom, hafwa de beslutit hemställa:

att Hushållnings-sällskapet ingår till Länets näst sammanträdande Landsting med anhållan, att Landstinget anslår nödige medel till en länssagronoms aflönande med 2,500 Rdr, af hvilka 1,500 Rdr såsom lön, 100 Rdr såsom ersättning för upprättande af kartor och kostnadsförslag och 600 Rdr såsom resekostnadserfättning och dagtraktamente, samt att denna agronom ställes till sällskapet's disposition, med skyldighet för sällskapet att för hwarje år, jemte eget uttrande, delgifwa Landstinget den berättelse öfwer under året verkställda förrättningar, som af Länssagronomen skall till sällskapet insändas.

Under tider af nöd och bekymmer ledes tanken ofrivilligt derpå, huruvida denna nöd och dessa tryckande förhållanden i alla riktningar äro framfallade i mer eller mindre mån genom befolkningens eget förvållande, eller helt och hållet af orsaker, som funnat hvarken förekommas ej eller till sina verkningar mildras med till buds stående medel. Att ett upprigtigt svar på denna tanke till någon del blir en själfanklagelse, inses om man kastar en blick på förhållandet under de senare åren, och gör sig reda för de medel till utkomst, som anlitas, och den ringa tillit som gifvits de ständigt högre och högljuddare warningarne från personer, som welat deras wäl och önskat en återgång till forna wäner och lefnadsjätt. Serd och skogsbruk har wissjerligen upptagit befolkningens tid och tagit alla deras krafter i anspråk, men det senare har, det kan ej af någon förnekas, under åtminstone större delen af de sist förflutna decennierna inträffat mer och mer på det förra, hwilket derföre mångenstädes fått stå tillbaka och förfalla. Skogsbruket har således dragit för mycken kraft från jordbruket samt derutom framallstrat den lösa befolkningen, hwilken egentligen från skogsbruket har hämtat sitt bröd. Under den tid, då de lockande biförtjenserna wero rikliga, hafwa alla försökt att wäcka befolkningens håg till förbättringar i jordbrukswäg warit fruktlösa, men när, såsom förhållandet nu är, de lockande, tillfälliga, rikliga förtjenserna nästan helt och hållet affinat och dymdelst wisat alla länets innebyggare wanfligheten af den tillit, som fästas wid dem, samt derjemte återkastat på jordbrukarens skuldror underhållet af en mångtalig arbetslös befolkning, då bör man kunna hoppas, att de för allmänt och enskildt wäl omtänksamme skola med uppmärksamhet lyhöra tillåd och med efterföljd befrämja de exempel och föredömen,

som läggas framför deras ögon. Att göra jorden och arbetet på densamma till en den käreaste lyshjättning, att genom goda resultat och genom en förständig anordning för må både den redan jordskasta och den lösa befolkningen att inse jordens afkastbara värde och de mångfaldiga fördelar både i materiellt och andligt hänseende, som ett rätt bruk af densamma för med sig, torde wara det mål, till hwilket hwarje för länets framtid d. w. j. jordbrukets upphjelpande nitälsfande person bör sträfwä.

Mången torde inwända, att jordbruket här i länet är i hög grad wanfligt och ofta gifwer des idtare en alltför knapp lön för hans möda; men, ehuru häruti ligger mycken jarning, i det att klimatet gör spanmålsafkastningen osäker, skulle det wara en tröstlös tanke, om man trodde, att ingen hjälp finnes för att mildra och förminsta de skadliga inverkningarne af frost och köld. Att helt och hållet upphäwa dem lärer aldruminst här wara att hoppas, men det torde icke kunna förnekas, att ganska stora steg kunna tagas, för att komma till ett bättre förhållande. Den allmänna frostlångdigheten synes utan twiswel wara en naturlig anvisning dertill, att jordbruket bör ordnas för federodling och boskapsstjötjel i en widsträcktare skala, än hwad nu är fallet och en ytterligare anvisning härtill gifwer den rika gräs-wärt, som wäl häsdade lindor under en lång följd af år lemna. Men detta utesluter icke möjligheten och nödwändigheten deraf att derjemte odla spanmål, för att fylla åtminstone en del af länets behof, hwilket säkerligen annars under den långa tid, som all kommunikation med andra trakter är högeligen förswärad, icke skulle kunna ske. Härtill erfordras dock, för att deraf draga största möjliga fördel, förändringar uti jordens skötsel, härtill erfordras afdelningar, lämplig återbruksredskap och ett ordnad arbetsjätt. Ehuru Hushållnings-sällskapet genom spridandet af skrifter, innefattande lärdomar och råd för ett bättre ordnad jordbruksjätt, genom premier för odlingsflit och genom andra uppmuntringar sökt verka för detta ändamål, ha dock swära hinder legat deremot dels uti obemedlade hemmansegares oförmåga att underkasta sig de kostnader, som för hwarje förbättring i större eller mindre grad måste erfordras, och dels förnämligast uti allmogens wanliga obenägenhet här, såsom på andra orter, för förändringar, hwilka wissjerligen i ljuva färger kunna målas och beskriswas, men hwarutas de dock ej inför sina ögon hafwa ett obestridligt och talande bewis uti deraf härflytande förnämliga resultat. Det är fördelen

och nyttan af en förändring, som måste ligga klara, för att den samma skall anslå på den stora allmänheten och det är i affigt att bereda allmogen tillfälle att på nära håll och genom praktiska bewis öfvertyga sig om fördelarne af ett förbättrade jordbrukssätt, som Hushållnings-sällskapet fäst sig wid den tanken, att i hvarje socken inom länlandet, borde inrättas en eller flere mönsterfarmar medelst arrenderande på wiß tid af smärre hemman, hwilka skulle skötas och brukas på ett för orten ändamålsenligt sätt och med goda redskaper, enligt af länsgrenomen utstakad plan och under ledning af någon i närheten af mönsterfarmen boende dertill lämplig person. Hushållnings-sällskapet, som ansett, att ett dylikt arrende lättast kunde åstadkommas derigenom, att egare till tjenliga hemman upplåte desamma emot wiß årlig ersättning, med skyldighet för egaren att verkställa allt jordbruksarbete efter gifna föreskrifter, allt i hushållnings-sällskapets stämmelse med det wäckt förslaget (se Hushållnings-sällskapets protokoll för den 29 Januari detta år) har uppdragit åt kommitterade att närmare utreda denna fråga och ha kommitterade, till följd deraf, uti skrifwelse till Ördsförändena i Hushållsgillena inom länlandet dels utvecklat huru de tänkt sig denna wiktiga angelägenhet ändamålsenligt kunna ordnas, dels infordrat uppgifter på personer, som förklarar sig williga på de angifna villkoren upplåta sina hemman. Denna skrifwelse bifogas:

Till ordföranden i N. N. sockens Hushållsgille!

Wid Norrbottens Län's Kongl. Hushållnings-sällskaps winterjammantråde den 28 siftilidne Januari wäcktes åtskilliga förslag, afsedda till jordbrukets upphjelpande inom Länet, och, då sällskapet ansåg en del af de framlagda förslagerna vara af stor wigt, samt desutom erfordra en fullständig utredning, tillsattes en komité med uppdrag, att till stundande sammankomst bereda dessa ärenden, och så wi på grund deraf hänwända oss till Eder med anhållan, att I wille inom Gillet inhämta upplysningar och derefter lemna komiten swar å följande frågor:

1:o. Finnes någon mindre jordegare inom socknen, som är willig att, under en tidrymd af minst 5 år, upplåta sitt hemman på det sätt, att han deraf sjelf och med sitt folk verkställande allt erforderligt arbete, åtager sig bruka och sköta jord och ladugård enligt de föreskrifter, som Förvaltningsutskottet i samråd med agronom bestämmer samt under närmaste tillsyn af Gillets ördsförande eller annan fullt kompe-

tent personen emot åtnjutande af ej blott all afkastning från hemmanet, utan äfwen af skäligh ersättning för de kostnader för afdikningar m. m. hwilka kunna anses nödwändiga wid första öfvergången till ett för orten ändamålsenligare brukningsätt men mot skyldighet dock att answara för alla hemmanets onera af hwad namn de vara må?

2:o. Huru stor årlig ersättning begäres af den eller dem som förklara sig williga att på öfwanffrisne wilkor upplåta sina hemman och anses denna ersättning af Eder skäligh eller öfwerdrifwen?

3:o. Huru stort läge, höj, sid, eller frostlåndt, huru högt skattetal, huru stor areal m. m. utmärka detta eller dessa hemman?

4:o. Huru stort är utsädet af höst och wårjäd?

5:o. Huru många kreatur af hästar, kor och får winterfödas?

6:o. Huru stor har årliga afkastningen hittills varit?

Då kommitterade wända sig till Eder, för att erhålla öfwanffrisne frågor beswarade, wilja de äfwen till ledning för Eder omdöme och till meddelanden inom Gillets område lemna en kort redogörelse för orsaken dertill att dessa frågor blifwit framtälda, samt afgifwa de grunder, på hwilka kommitterade tänkt, att ett förändradt brukningsätt af jorden bör fattas.

Det nuwarande brukningsättet af åkerjorden leder, genom de ständigt wexande halmffördarne, till jordens utjugande och fordrar en ofta upprepad stark gödsling, för att kunna frambringa hjälplig skörd, hwarjemte för att ej ogräs skall taga allt för mycket öfwerhand, jorden måste öfwerlastas med mer jäd, än som för en god åring är lämplig. Dertill kommer, att jorden för grundt bearbetas, att den, utan ombyte, är från år bär samma säde, samt att den ej afdikas. Skötseln af lindor för foderwert lemnar mycket öfrigt att önska, för att motswara nutidens fordringar och lända till rätt gagn för jordbrukaren. Det wore, för att lära länets jordbrukare, hwilka redan måhända till någon del insett, att förändringar böra företagas men rygga tillbaka för dermed förenade kostnader, öfvergångssättet från gammalt till nytt jordbruk, för att inom hvarje socken kunna praktiskt wiå, att swårigheterna och kostnaderna för införandet af en förbättring i jordbrukswäg icke äro större, än att densamma af hwarje omtänksam och åtgifwande jordbrukare kan widtagas; för att tydligt jätta för hwar och ens öga, att kostnaderna mångfaldigt skola uppwägas af snart utfallande rikliga skördar;

för att hafwa deras iarbåger, som tro på nyttan af ett förändrat brukningsfätt, men icke hafwa sjelf tillit att tillgripa ett sådant, icke mod att bryta med gammal häfd och att underkasta sig ett öfadt men lönande besvär; för att slutligen jäfwa deras omdöme, som widhålla, att det nuvarande är det bästa och för orten lämpligast, — för allt detta wore det synnerligen önskwärdt att få en eller flere hemman inom hwarje kommun upplåten på de wilker, som här eswanföre i första frågan äro framlagda.

Kommitterade hafwa tänkt sig att brukningsfättet bör blifwa följande:

På det att spanmålsproduktion med mera säkerhet må kunna bedrivas bör den del af jorden, som ligger högt och är minst frostländig, användas till åker samt brukas uti en särskild wertsöljd. Den bör för detta ändamål indelas och brukas i fyra eller fem skiftesbruk, emedan jorden då med mindre gödselåtgång, bibehålles wid tillräcklig wertkraft. Såsom exempel på ett fyra skiftesbruk må anföras:

1:sta året swartträde, 2:dra höstråg, 3:dje ärter, rotfrukter af roswor, potatis m. m. d. samt 4:de året korn. Der åkerarealen är något widsträcktare, så att en mindre del korn lemnar en för hushållet tillräcklig spanmålsafkastning och der ärter hinna till mognad, torde med fördel kunna tilläggas ett 5:te skifte, då wertsöljden t. ex. kunde blifwa 1:sta året swartträde, 2:dra råg, 3:dje ärter blandade med något hafre, 4:de rotfrukter och 5:te korn. Till dessa wertsöljder skulle öfvergången wara ganska lätt och icke förenad med några synnerligt stora kostnader.

Lindorna åker brukas i en circulation, som förnämligast affjer gräswert och linodling. Deras widd bör de hufte årligen i händelse tillgång dertill finnes, ökas genom nyodlingar, som sedan torfwen hunnit förruttna, och gödsel dera blifwit nedlagd, genast böra igenläggas till lindor.

Då en god höförd utgör kanste den wärderikaste afkastningen, bör äldre lindor, när gräswerten börjar aftaga ånyo upplöjas utan att någon bestämd ordning emellan lindarne behöfwer iakttagas.

Härmed bör dock ej dröjas för länge, ty en utmagrad wall fordrar ny gödsling, innan den kan lemna en tillfredsställande skörd. Såväl lindor som nyodlingar böra asdikas.

Bägge slaget behandlas derefter på följande sätt:

Efter att föregående sommar hafwa blifwit upplöjda, belås de 1:sta året med lin; om widden är för stor att belå

med endast lin, kan återstoden belås med hafre, 2:dra året med korn, för hwilket wäl gödselas och i hwilket injås gräsfjöd, hwarefter de lemnas gräsbärande så länge skördarna äro fullt goda.

Komitén blefwe Eder förbunden om I anseende annat brukningsfätt än här eswan uppgifne för Eder allt mera lämpligt sådant benäget uppgifwa, synnerligast som ett lika brukningsfätt icke torde passa för alla trakter af länet.

Komitén tillåter sig äfwen fästa Eder uppmärksamhet derpå, att det eller de hemman som kunna komma att erbjudas, böra wara belägna i eller inwid större byar.

Swar å denna skrifwelse torde benäget insändas till komiténs ledamot Direktör Fogelmark, under adress Luleå, Afwa, sednast inom medlet af Maj månad.

Luleå den 23. Mars 1868.

Å komiténs wägnar:

W. v. Nehausen.

Med anledning af denna skrifwelse hafwa följande anbud till kommitterade inkommit:

Från Pite socken af Arrendatorn af Ghesbostället Gråhn Fredr. Bergström, hwilken fordrar, för att inrätta jordbruket till fyra skiftesbruk, 200 Rdr första året och 100 Rdr årligen under de 3:ne derpåföljande, emedan han, såsom arrendator af ett beställe, icke eger någon säkerhet för att i en framtid draga nytta af de kostnader för asdikning m. m., som en hemmansegare kan påräkna. Boställets åker och lindor, utgörande den del af det samma, som anbudet affjer, innehåller en areal af 38 tunnland. Jordmånen är af god bestaffenhet och leget fördelaktigt;

Från Neder-Lule socken af Bonden J. G. Sundström, egare af $\frac{9}{128}$ mantal uti Sunderbyn, hwilken å sitt hemman föder 6 kor, 5 får och 2 hästar, hwilkas utfodring hufwudsakligen består af trädeshö. Hemmanet är beläget $\frac{1}{8}$ mil från Luleå gamla stad, genomfäres af landsvägen till Öfwer-Lule och har ett efter sin stätt owanligt wackert gårds-skifte med omwärlande jordmen af sand, sandmylla, lera och lermylla, äfwenom något röta; läget är i allmänhet lågt, men med godt affall för blifwande asdikningar; årliga utskädet utgöres af $1\frac{1}{2}$ a $2\frac{1}{2}$ tunnor korn och $1\frac{1}{2}$ tunna potatis; samt af Bonden Isak D. Pettersson, hwilken eger $\frac{1}{32}$ mantal uti Skäret, hwaras södas 5 kor, 8 får och 1 häst. Båda dessa hemmansegare äro williga att öfwerlemna sina hemman till Hushållnings-sällskapet för införandet af

ett ordnad jordbruk, på de villkor och med de skyldigheter, som uti kommitterades öfwananförde skrifwelse äro angifna;
Från Måne socken af Nämndemannen Johan Mettelblad i Orbyn;

Från Neder-Kalix socken af hemmansegaren Erik Söderholm i Gammelgården, hwilken numera återfallat sitt anbud, som desutom innehöll obilliga ersättningsanspråk.

Från Öfwer-Kalix socken af Inspektoren G. Björtingsen och Handlanden S. S. Lundin, hwilka samfäldt ega **Bladwicens** hemman **N** 1 om $\frac{1}{16}$ mantal.

Från Neder-Torne socken af Konsul M. Wennerström, egare af $\frac{1}{2}$ mantal i Buono by, liggande wid stora landsvägen $\frac{1}{3}$ mil från Haparanda. Å hemmanet, som nyligen undergått laga skifte, med skyldighet att utflytta, för hwilken skyldighets fullgörande tillräcklig utflyttningshjelp erhållits, utjäs 7 tunnor korn jemte något potatis. Hemmanet lemnar i sitt nuvarande skick foder till 10 kor, men innehar, utom lundor och åkermark, 67 tunnland äng, af hwilken areal större delen kan genom dikning kultiveras till linder. Hemmanet är utan åbo, men på dess område bo 3 a 4 inhyssingar, hwilka hafwa små tegar, men hwarfen egande rätt till desamma ej eller rättighet att på hemmanet qwarbo. (Konsul Wennerström har erbjudit en af dessa inhyssingar åkerjord till $1\frac{1}{4}$ a $1\frac{1}{2}$ tunnor utjäd och äng till 1 kofoder, med rättighet desutom att så rödja äng på hemmanets mark till ytterligare ett, mot en afgäld af 20 sommar dagswerken årligen, men anbudet har af inhyssingen afslagits). De villkor, som Konsul Wennerström uppställt, äro, att Hushållnings-sällskapet ansvarar för alla hemmanets enera, uppgående till högst 150 Rdr årligen, under den tid af 10 år, på hwilken hemmanet af honom vill till sällskapet upplåtas; förbindande han sig dock att, i fall nybyggnader under arrendetiden behöfwa för hemmanets behöriga stötande uppföras, deltaga med hälften i kostnaden för det virke, som dertill erfordras, hwarförutan Konsul Wennerström förbehåller sig att fritt så disponera det hemmanet tillhörande larsfiske i Torne elf; **Från Carl Gustafs socken** af Herr Öfwerjägaren E. Sodenstjerna;

Från Öfwer-Lule, Öfwer-Torne och Pajala socknar hafwa deremot inga anbud inkommit;

Kommitterade hafwa pröfwat de inkomna anbuden och derwid icke funnit sig kunna förorda till antagande anbudet från Måne, såsom warande i högsta grad obilligt och desutom i uppgifterna föga tillförlitligt;

anbudet från **Öfwer-Kalix**, emedan de upplysningar, som inom komitén lemnades om detta hemman, såsom mindre lämpligt i afseende på läge, såsom eskistadt och möjligen snart underkastadt laga skifte, såsom wanhåsdadt och i saknad af åbyggnad, gjorde desamma föga användbart till mönstersarm;

anbudet från **Carl Gustaf**, emedan kommitterade dels anse att en hemmansegare som tillika är herremän bör wara så fullt öfvertygad om nyttan och nödwändigheten af de föreskrifna anordningarne till förbättring af jordbruket att han utan bidrag utför desamma, dels äro af den tanken, att det icke blir samma fördel, werkar lika uppmärksamhet och manar till lika eftersejd, om förbättringar widtagas af en herremän, hwartill kommer, att kommitterade hålla före, att den årliga afkastningen är wäl högt tilltagen, hwadan, om denna genom förändringen skulle blifwa mindre, än nu uppgifwits, ersättningsanspråken, hwilka ej äro i beständ penningesumma uppgifne, blefwe öfwerdrifwet höga;

Hwad åter widkommer de öfrige anbudet så hafwa kommitterade funnit det från Pite socken setadt på billiga och bestämda villkor, samt heppas, att de förbättringar, som derstädes komma att widtagas, i händelse kontrakt kommer till stånd, skola lända socknemännen till stor fördel, detta med så mycket större skäl, som allmogem uti denna trakt af länet alltid wijat sig mera böjd för framsteg, mera uppmärksam på råd och mera kraftfull i sina företag än i andra delar af länet;

anbudet från **Neder-Lule socken** billiga och antagliga, ehuru inga bestämda ersättningsanspråk blifwit uppgifna; men då dessa ersättningar egentligen skola utgå för verkställda afdikningar och hemmansinnehafwarena i öfrigt äro williga att ingå på de villkor, som i kommitterades skrifwelse finnas angifna, så kan ej den kostnad, som skulle drabba Hushållnings-sällskapet, blifwa för någondera af dem större, än den, som är fordrad af arrendatorn på Öran, och kommitterade wäga således tillstyrka, att kontrakt uppgöres åtminstone med den ena af dessa åboer, ehuru kommitterade för sin del, wid det förhållande, att det ena af dessa hemman är beläget inwid en mycket trafikerad landsväg, det andra i närheten af stora lustvägen på ett ställe inom socknen, der mycket är att göra i odlingar, der rikedom på god jord finnes och der fetrika byar, i hwilka alla jordbruket bör i en framtid intaga ett framstående rum, ligga på alla

sider, icke tilltro sig afgöra, hwilket hemman i sådant fall bör ega företrädet;

anbudet från Neder-Torne hafwa kommitterade äfwen funnit fördelaktigt och antagligt, förnämligast af det skäl, att stället för denna trakt af länet har ett utmärkt läge, hvarföre kommitterade, då detta hemman är i jäfnad af åbe, föreslå att genom Hushållnings-sällskapets åtgärd en person anskaffas, som på arrende emottager och sköter detta hemman under en tidrymd af 10 år, med skyldighet att underkasta sig de föreskrifter i afseende på jordbruket, som af Hushållnings-sällskapet eller dess ombud meddelas, med skyldighet desutom att bestrida alla hemmanets onera af hwad namn de wara må, men med rättighet att under de 4 a 5 första åren af Hushållnings-sällskapet årligen uppbära 200 Rdr, allt efter som hemmanet kommer att indelas till 4 eller 5 skiftesbruk.

Följande hemman torde således för ofta omerdadt ändamål wara att påräkna emot bredwidstående ersättnings-belepp:

	Ersättning 1:a året:	Ersättning 3 & 4 följ.:
Chefsbofstället Gran i Pite socken	200: —	100: —
J. G. Sundströms hemman i Sunderbyn af Neder-Lule socken	200: —	100: —
Sak Olof Petterssons hemman i Skäret af Neder-Lule socken	200: —	100: —
Konsul N. Wennerströms hemman i Buono by af Neder-Torne socken	200: —	200: —
hvarigenom en utgift skulle uppstå af 800 Rdr det första och 500 Rdr det andra, tredje och fjärde samt möjligen äfwen det femte, i händelse hemmanen indelas i femskiftesbruk, hwilka summor dock kunna nedsättas till 600 Rdr och 400 Rdr om bleett ett hemman arrenderas i Neder-Lule.		

Kommitterade så således, på grund af det ofwan anförda föreslå:

Att Hushållnings-sällskapet uppgör kontrakter med ofwannämnde hemmansinnehafware på villkor, att de, mot åtnjutande af föreslagna ersättningar, åtaga sig bruka och odla sina hemman efter den plan och på det sätt länssagronom bestämmer, under dennes uppsigt och under Gillesordförandenas eller annan i närheten af hemmanen boende dertill lämplig persons närmasse tillsyn; samt att, om sällskapet anser sig sakna dertill erforderliga medel, hemställan af sällskapet göras hos länets Landsting om ett årligt re-

servationsanslag af 1000 Rdr, under en tidrymd af 5 år, hvarigenom kontrakt med en eller flere innehafware af hemman i de kommuner, från hwilka nu intet eller oantagliga anbud inkommit, äfwen kunde uppgöras ty först derigenom blifwa verkningarne riktigt wälgörande och den tanke som ligger till grund för förslaget, rätt genomförd.

Då ladugårdsstötjelnns ändamålsenliga ordnande är ett af hufvudvillkoren för hvarje jordbruk, i hwilken trakt af Sverige som helst, blir detta ännu mer förhållandet på en ort, som är särdeles egnad för foderproduktion och som i allmänhet är i besittning af goda betesmarker. Att upphjelpa denna näring är således ett det wigtigaste villkoret för jordbrukets höjande och länets framskridande i odling och wälfstånd. Såsom ett medel dertill har Hushållnings-sällskapet fastat sig wid det framställda förslaget om bymejeriers upprättande och uppdragit åt kommitterade att söka utreda denna fråga, samt derefter till sällskapet inkomma med förslag till de åtgärder, som för målets winnande kunna erforderas. Till följd deraf hafwa kommitterade satt sig i förbindelse med Hushållnings-sällskapet i Westerboten, der, enligt hwad kommitterade hade sig bekant, ett bymejeri genom Hushållnings-sällskapets kraftiga medverkan kommit till stånd; och så kommitterade härmed öfwerlemnna icke allenast utdrag af ett bref från Sekreteraren i Westerbottnens länss Hushållnings-sällskap, hwilket innehåller alla till frågans redande behöfliga upplysningar, (Bil. G.) utan äfwen afskrift af "Kontrakt om Bymejeri" (Bil. F.)

(Bil. G.)

Med anledning af Tit. bref af den 27 Februari angående bymejeriers upprättande i Norrbotten ber jag att få meddela i denna, för norra Sverige ytterst wigtiga, fråga den erfarenhet, som är wunnen här, jemte de förberedande åtgärder, som måste iakttagas wid mejeris anläggande.

Åtgärder:

1:o. Bör Hushållnings-sällskapet eller landstinget garantera något premium åt den by eller det belag, som mejeri vill upprätta. Här är premiet 200 Rdr, som utfaller, så inart mejeri kontraktssenligt är upprättadt, för en gång med skyldighet att hålla mejeri i 3 år.

2:o. Bör endera af förr nämnde myndigheter hålla mejerska med aflöning — här 150 Rdr för år — mejeri-delegarena hålla mejerska med mat och husrum, wed och naturligtvis allt hwad till mejeriets uppsättning hörer.

3:o. Och framskrallt, att någon för frågan nitiss och kraftfull wilja bearbetar allmogen i den by, der man vill hafwa bymejeri, härwid allra mest qvinnorna, som i detta hänseende äro de mest genstörtiga, då de anse sig sjelfwa vara kompetente att sköta mjölken samt ej, som männen, kunna fullt fatta betydelsen af att association är enda utvägen, att af små sammanskett mjölk bereda en vara, som lifformigt beredt och enligt marknadsens sedningar behandlad tar skäligt och afwen högt pris. — Då nu jag ej wet, hurwid Hushållnings-sällskapet i Norrbotten beslutat några medel för mejeri, utan det synes som förberedande åtgärder endast komma att widtagas af den utsedda komitén, torde det ej vara olämpligt att medjända affrist af det kontrakt, som emellan detta länss Hushållnings-sällskap och Högsjö byamän i Umeå sedan är ingånget, samt en blankett till den redowisning, som månadligen uppgöres af mejerskan i delegarenas närvaro och hittills åtminstone af sällskapets sekreterare, hwilken är undertecknad. För att besörja den goda saken hafwa åtskilliga personer i Umeå stad och inwid tecknat sig för vissa skålp. särstt smör, hwilka i antingen små stycken eller i bytter för hwarje, hwarje lördag tillställas dem af någon bonde i byn till ett till 1 Maj statueradt pris af 50 öre. Ost har just icke ännu till någon nämnwärd mängd sålts, men kommer den efter 6 månader från mejeriets öppnande i större skala i handeln. Här beredes för närwarande endast kumminost. Mejeriskan har en elev, en bonddotter i byn, som förbundit sig att qwarstanna detta år och nästkommande flyttningstid öfvertaga mejeriet på egen hand, då mejerskan kommer att flytta till annan socken. — Man måste vara ytterst försigtig att icke göra anläggningen, der man behöfwer bygga, alla omkostnader inskränkas på allt sätt och vi använda här en liten stuga med två rum — kök och kammare. Hälfta köket asbalkadt för mjölk, det andra hälften för ostning och tjerning. Kammararen är mejerskans böningsrum, tillsammans med eleven. Dock ett särskildt rum för ostens förwaring och ans.

För att lifwa och ega menigheten inför jag redowisning för hwarje månad ifrån mejeriet i Umebladet. Man måste möta frågan på allt wis, ända till det sitter i örhinnorna. Kommer dertill penninginkomst så har man fått en

god medhjelpare för sakens framgång. Se här nr Umebladet redowisningen:

"Högsjö bymejeri.

Wid afflutning och redogörelse för tiden ifrån mejeriets öppnande den 18 sistlidne Nov. till Dec. månads utgång har inlemnats 2031 kanner eskummad mjölk.

Förjälts smör, ost, tjernmjölk och wasla för . . .	141: —
Behållning i ost och smör till Januari . . .	225: —
	Rdr 366: —

Af trenne prostjerningar har befunnits till 1 skålp. smör åtgå i medeltal 3,90 kanner mjölk.

Januari månad:

Inlemning under månaden 1904,75 kanner mjölk.

2:o högsta per dag 67	2:o.
2:o lägsta per dag 54	2:o.

Tillverkning:

57 st. ostar beräknad wigt 543 skålp.; sålunda till 1 skålp ost åtgått omkring 3 kanner 50 k:um mjölk.
397 skålp. smör (brutto); till 1 skålp. smör, sålunda 4 kanner 78 k:um mjölk.

Utdelning:

3 kantar efter förjällda produkter . . .	106: 03.
3 ost 102,5 skålp.	37: 92.
3 smör	2: — 145: 95.

Behållning till Februari:

365 skålp. brutto	182: 50.
1016 skålp. ost i 94 stycken	370: —
Fördringar	18: 06. 570: 56.

Genom brist på wåg är produktionens mängd dels uppgifwen efter liggaren för den dagliga tillverkningen, dels efter proswägning af ostar af olika storlek."

Det behållna smöret är prepareradt för export. Jag wäntar svar ifrån Sundswall, måhända går framdeles dit på snöföre ett lag. — I Självad bjudes 10 1/2 Rdr pr 20 skålp. om det föres dit. I annat fall står enligt bref från Stockholm på wären eller till midsommaren mejerismör till 12 a 15 Rdr. — Man finner häraf, huru årligen 1000=detals Riksdaler försaras genom ofunnighet, fördom och misshus-hållning. I Högsjö by ega bönderna ända lika mycket mjölk qwar i hushållet som den, de lemna till mejeriet. Sker-hus-

hållades aldrig i byn med mjölk, men nu är det annat. De erkänna det själwa, att de ej hade någon nämndwärd inkomst tillförene.

Ferd. Unander.

(Bil. 8.)

Kontrakt om Bymejerier.

Emellan Westerbottens län's Kongl. Hushållnings-sälls-kaps Förvaltnings-utskott och undertecknade, Höjje byamän i Umeå socken, är följande öfwerenskommelse träffad:

1. Förvaltnings-utskottet anskaffar en tunnig och stidlig mejeriförestånderska, för att under ett års tid från den 24 nästkommande Oktober sköta och handhafwa ett af byamännen i Höjje, wid berörde tid uppsatt bymejeri, hwilken mejeriförestånderska af Förvaltnings-utskottet städsas och aflönas, men skall af byamännen förles med husrum, värme och feshållning.

2. Byamännen tillförbinda sig att under öfwannämnde tid, då Förvaltnings-utskottet bekostar aflöning till mejeriförestånderska, inom byn uppsätta och efter bästa förmåga widmakthålla ett bymejeri, för hvars räknung tjenligt ställe inom byn anskaffas och upplåtas.

a) ett nyggt och så högt eldrum som möjligt till mjölk-kammare försedt med innansönster och ventiler till beredande af luftwerling, samt innansluckor för solstrålarnes utesläppning, äfwenom hårdnadsönster för sommaren.

b) ett mindre eldrum för ostens uppläggning och torkning, äfwen försedt med innansönster och innansluckor, i hwilket rum dock fullkomligt luftfria och torra saker må så inlättas, om så nödigt finnes.

c) ett i stuga eller kök med rumlig spis, för smörtjerning, ostning, diskning och twättning af mjölkfärlen m. m. och des-sas uppläggning till torkning.

d) rätt till utrymme i källare för smörets förvaring, till des det samma till försäljning affändes.

3. Öfwannämnde rum skola och på byamännens gemensamma bekostnad förles med passande inredning såsom:

att i mjölkkammaren anbringas hyllor rundt omkring rummet twenne öfwer hwarandra, hwaraf den nedersta 1 fot från golfwet och den öfre 4 fot från det samma, båda 1 1/2 fot breda;

att i ostrummet uppsättes lika ~~bestämda~~ hyllor, ~~men med~~ ~~den~~ ~~stämrad~~, att den nedre hyllan derstädes jättes 3 fot och

den öfre 5 fot från golfwet; desja hyllor måste wara anbragta på starka jäkra ställningar, så att de bära den stora tyngd, som på dem uppläggas, och skola bräderna dertill wara väl byflade,*) så att de lätt kunna bällas i nyaga och rena 4:e. För mejeriets behof åtaga sig byamännen, att före

den 24 nästkommande Oktober uppsätta följande inventarier nemligen:

100 st. mjölktråg af träd, rymmande 1 a 2 kanner hwardera.
4 st. gräddståndare, wara sig stentrutor eller bleckflaskor, hwar-dera mellan 5 a 7 kannors rymd.

2 st. smörtjernor af wanlig form, hwaraf den ena bör rymma omkring 10 kanner och den andra hälften deremot; eller och någon bättre westjerna af Ultuna modell.**)

1 st. ostkittel af koppar rymmande minst 30 kanner med pip och handtag samt spiserinda, så att den samma lätt kan föras på och ifrån elden.

1 st. jerngryta om 8 a 10 kannors rymd för uppfesning af watten.

6 st. ostformar af träd med bottnar och lock.

2 st. ostpressar uppställda ~~hellst i stuga eller köket, men ej i ostrummet.~~

1 st. termometer.

1 jats för mätning af mjölk och wassla behöfliga rymdmått.

1 st. wågskål med wigter uppgående till 40 skålp. för wägning af smör och ost.

1 st. bord med uppstående 3 tum's böga kanter till smörtwätning och saltning med betten af björt.

1 st. stor sotbunke till ostmasians knådning.

4 st. säar till wasslans förvaring och wattenhemtning m. m.

4 st. baljor till twättning och diskning m. m.

6 st. ämbar.

2 st. förtenta bleckföpor, deraf en om en kanna och en om en quarters kannas rymd till mätning af mjölk.

2 st. wattföpor.

2 st. stora botten till ostens saltning.

10 st. ~~botten~~ större och mindre till smörets nedpackning, ~~förre~~ ~~antal smörbotten~~ ~~deres~~ ~~och~~ ~~kan~~ ~~att~~ ~~behöfwas.~~

2 dusin handdukar.

1 dusin ostdukar af tunn linnewäf.

*) Numera begagnas bättre och ändamålsenligare 4-kantiga spålor, hwarigenom luft träffar often äfwen på andra sidan.

**) Numera begagnas westjerna gjord inom byn af Ultuna modell, och tillverkas dylika inom byn till assalu. De gamla duga ej. Westjerna kan hwarje slöjdunnig bondpojke göra då han dem en gång sett.

- 1 st. stumfedar.
- 2 st. gräddspador.
- 2 st. härplar.
- 1 st. ostborste.
- 2 st. knifvar till oststräpning.

5:o. Vid mejeriet tillhandahåller byamännen behöflig torr, finbuggen wed, så wäl för mejeriet som förestånderskans behof.

6:o. Byamännen åtaga sig att i tour en gång hwarje wecka till Umeå stad frakta och der försälja eller på anwista ställen aflemna det smör och den ost som kan wara att från mejeriet afyttra, och skall redogörelse för försäljningen och de influtne penningarne wid återkomsten till mejeriförestånderskan aflemnas.

7:o. På beständ tid hwarje morgon skola byamännen låta wid mejeriet aflemna den mjölk, de kunna dit aflåta; börande, em möjligt är, lika mycket lemnas hwarje dag från samma gård, åtminstone under hwarje årstid månad, emedan beräkningen af likwiden ganska wäsendtligt derigenom under-
hållas.

8:o. Vid den tid på dagen, då mjölken lemnas till mejeriet, bör often wara gjord, så att hwar och en i stället för mjölken kan återfå ostwassa till ungefär $\frac{1}{4}$ mot den mjölk, som lemnats, att begagna till mesost, wälling eller dryck för kal-
war och grisar m. m.

9:o. För hwarje dag skall mejeriförestånderskan noga anteckna, huru mycket mjölk, hwar och en lemnat, huru många ostar blifwit gjorda, hwilka helst alltid böra wara af lika många kanner mjölk, samt huru mycket smör blifwit tjernadt.

10:o. Likaledes antecknas ordentligt när och huru mycket smör och ost, som försäljes, samt de penningar, som derför influta, hwilka af mejeriförestånderskan uppbäras och förwaras till utdelning wid hwarje månads utgång.

11:o. Vid allmän byastämman i ~~Satt~~ månad utse byamännen en bonde och två bondhustrur i byn, hwilka, under benämning af mejeriets styrelse, skall anordna och utfärda allt hwad som för mejeriets uppsättning till den bestämde tiden erfordras och sedan mejeriet kommer i ordning hafwa uppsigt öfwer detsamma och tillse att förestånderskan noggrant fullgör sina skyldigheter.

12:o. Denna styrelse åligger i öfrigt, att jemte förestånderskan och efter hennes börande, widtaga alla ytterligare anordningar, som för mejeriet och de dermed afsedda fördelar kunna anses nyttiga och behöfliga, samt att genom uppmä-

ningar och råd, om så behöfves, söka tillwänja byamännens hustrur, att till mejeriet aflemna så mycket mjölk som möjligt.

12:o. Vid hwarje månads utgång skall styrelsen och förestånderskan öfwerräkna, huru mycket mjölk hwar och en under den förflutna månaden till mejeriet aflemnats och summa å den mjölk, som under samma tid till mejeriet emottagits, hwarefter de under månaden influtna penningarne på hela mjölkpartiet fördelas, och lemnas efter det pris på mjölken per kanna, som derwid uppstår, af styrelsen likwid till hwar och en af mejeriets delegare för den mjölk han under föregående månaden, låtit till mejeriet aflemna, hwar på till framtida säkerhet qwitto bör af hwar och en tagas och af styrelsen förwaras.

13:o. Ingen annan af byamännen och deras hustrur, än styrelsen, har rättighet att anmärka något emot mejeriförestånderskan, utan skola de, som finna några förändringar i hennes sätt att sköta sitt ansvarfulla uppdrag af behöfvet påkallade, derom göra framställning till styrelsen som eger att i öfwerensstämmelse med stadgandet i 11:e punkten i saken besluta.

14:o. Om någon är med styrelsens, sålunda fattade, beslut missnöjd, må han ega att frågan till allmän byastämman afgörande hänstjuta.

15:o. Skulle twistigheter emellan styrelsen och förestånderskan uppstå, hwilka kunna af dem biläggas, får anmälan af den missnöjde derom göras till Förvaltningsutskottet, som öfwer twistigheterna beslutar och med hwilka beslut båda parterna måste åtnöjas.

16:o. Turwis, helst 2 a 3 månader i sänder skola 1 a 2 af byns unga hustrur eller dottrar dagligen wid mejeriet biträda med skumning, ostning, tjerning och bokföring m. m., för att lära sig mejerihushållningen, så att den samma af någon bland dessa må kunna wid första årets utgång öfvertagas.

Skulle någon af elewerna wisa större fallenhet för mejerihushållningen bör den samma så länge i biträde och underwisingen wid mejeriet deltaga, att han må winna sådan säkerhet och wana dermed, att han kan öfwertaga skötseln af dylik anläggning på annat ställe inom länet.

17:o. Hwar och en af styrelsens ledamöter skall för sitt besvär åtnjuta någon ersättning, hwilken wid årets slut af byamännen wid allmän byastämman skall bestämmas, men minst 20 skälp. ost, samt gemensamt under årets lopp all tjernmjölk som wid tjerningarne erhålles, utom 1 a 2 kr

deraf för hvarje ost, som närmast efter tjerningarne göras, wid hvarje tjerning.

18:o. Förvaltnings-utskottet förbehåller sig rättighet, att, när det behagar under årets lepp, inspektera mejeriet och gränsta räkenkaperna och liqwiderna, samt att göra de anmärkningar och föreskrifwa de rättelser, som wisa sig af behöfwet påkallade.

19:o. Mejeriförestånderskan skall efter bästa förstånd sköta mejeriet, så att bästa warer och största möjliga afkastning deraf erhålles, samt skall, utan annat biträde än det som af eleverna erhållas, personligen verkställa alla arbeten, som wid detssamma ifrågakomma.

Umeå den 9 April 1867.

På Förvaltnings-utskottets wagnar:

E. von Begefac.

Ferd. Unander.

Underskrifwet af 14 bönder i Hösjö by.

På grund af dessa upplysningar så kommitterade föreslå:

Att Hushållnings-sällskapet till det bolag, som kan bildas i någon större by af länet för anläggande af ett mejeri, eller till den enskilda person, som upprättade ett dylikt, anslår ett bidrag för en gång af 300 Rdr, sedan antaglig och af Sällskapet godkänd säkerhet blifwit stäld för att mejeriet kommer till stånd och skall skötas efter de föreskrifter, som af Sällskapet blifwa meddelade, samt att Sällskapet desutom under första året aflönar mejerinnan, hwilken bör hafwa undergått fullständig mejerikurs wid Umeå eller annan likställd underwiseringsanstalt.

Slutligen så kommitterade tillkännagifwa, att af ledamöterna Herr Förste Landtmätaren J. E. Nyström warit förhindrad att deltaga i komiténs öfwerläggning och beslut. Umeå den 15 Juni 1868.

B. v. Nehausen.

D. Hummel. R. Schough. G. Glowson.
H. A. Widmark. Sixt. Axel Fogelmark.

Några ord om den lösa befolkningens allmänna fastande wid jordbruket, samt om fattigwården.

I en tid då nöd och fattigdom i mer eller mindre grad råda i alla kommuner inom länet är det icke underligt om tanken företrädeswis fästes, icke blott på nödwändigheten att lösa afhjelpa och afwärja de hotande bekymmer, som i fattigdomens skepnad redan samlat mörka moln öfwer oss, utan också på de kraftigaste medlen dertill. Erkännande min oförmåga att lösa de uppgifter, hwilka må anses vara de tjenligaste och bästa för att härutinnan uppnå ett önskwärdt mål, manas jag dock af det lifligaste intresse för den måtpåliggande angelägenheten att lemna mitt ringa bidrag till dess lösning, under förhoppning, att åtminstone något derutaf kan vara tänkwärdt för den eller dem, som med större förmåga och insigter kunna finnas willige att åt frågan gifwa en fullständigare och mera tillfredsställande utredning.

Det är icke första gången som frågan om fattigwården och dermed gemenskap egande ämnen varit föremål för Kongl. Hushållnings-sällskapets behandling. Bland dess handlingar finnas många värderika anföranden och förslag, redan sedan flera år tillbaka, hwilka i många fall synas på ett träffande sätt anslå den väg som bör följas, och bland dessa intages ett utmärkt rum af en på Kongl. Sällskapets bekostnad för twänne år sedan tryckt afhandling, hwartill Sällskapets förre vice ordförande lärar vara författare.

Att ingå uti närmare utredning af orsakerna till den swåra ställning, hwaruti länet i allmänhet och den lösa befolkningen i synnerhet befinna sig, skulle leda till en widlyftighet, den der är så mycket mera öfwerflödig som dessa orsaker icke blott äro många gånger förut i tal och skrift utvecklade, utan också derjemte temmeligen allmänt insedda. Jag förbigår dem således för att undwika ett tröttande uppreparande deraf. Om medlen till en förbättring torde deremot meningarne vara delade, åtminstone i vissa afseenden, och det skulle vara mig den sannaste tillfredsställelse om jag härutinnan kan lyckas beträda en väg, der de olika åsikterna kunna mötas, för att genom ömsesidiga jemlikningar förtjätta till målet. Är man nemligen förut ense om det ondas tillvaro och om önskingar för dess afhjelpande samt der-efter kan förena sina åsikter om botemedlen deremot, så återstår blott kraft och ihärdighet wid genomförandet för att

femman till ett resultat — och detta synnerligast från kommunernas sida.

Men till ringa bättnad skulle det lända att orda om fattigwårdens lämpligaste inrättande utan att derjemte, så widt möjligt, söka förekomma fattigdomens orsaker. Ett är att ordna underhåll och hjälp åt dem som äro i behof deraf, och ett annat att söka förminska de behöfwandes antal; men desse bägge ärenden ega dock den största gemenskap med hwarandra; ty det är klart, att fattigwården ökas i samma mån som de behöfwande. Ett förtgående i sådan riktning skall ondwilligen leda till allmän fattigdom: den enes behof skola uppsluka den andras tillgångar, till des intet finnes qwar. — Då man talar om fattigwårdens ordnande synes det således böra ske i sammanhang med frågan om lättet för fattigpersonals förminskning.

För ingen är det obekant att jagdepersonal nästan uteslutande refryteras ur den lösa befolkningen. Hushushytet måste således blifwa att söka förbättra dennas ställning, att upprätta den hagslöshet som fattigdomen så ofta föder samt att, med allwarligt framhållande af arbetets nödwändighet och tillbakawisande af alla obefogade anspråk på andras hjälp utan des egna ansträngningar, söka bereda densamma tillfälle att genom eget arbete och omtanke försörja sig och sine familjer. Den enda utvägen härtill har allmänna opinionen redan länge ansett vara, att åt jordbruket återgifwa des rätta heder såsom grundwalen för befolkningens uppehälle, naturligtvis med afseende jemväl derpå, att biförtjenster såväl i skog och mark som i hemmen ingalunda böra skjutas å sido; ty desse blifwa alltid ett nödwändigt bidrag för fyllande af de behof, hwartill den mindre betydliga jordwidd, som kan åt den lösa befolkningen upplåtas, icke ensam kan vara tillräcklig. Såsom en slutföljd häraf framträder den ofta omordade nödwändigheten att närmare fästa den lösa befolkningen wid jorden.

I detta hänseende har Hushållnings-Sällskapet tid efter annan sökt bibringa öfwerlygelsen om nyttan af torpsystemet eller jords upplåtande för alltid eller på wist tid eller på lifstid, samt utfästat premier till uppmuntran häruti, utan att saken ändå tagit någon nämnwärd fart. Först på sednare tider synes densamma hafwa blifwit inom kommunerne med mera wärme omfattad, åtminstone på flere ställen; och då tidpunkten just nu är synnerligen gynnsam till följe af den allmänna tanken att något måste göras, bör man kunna hoppas att större steg skola tagas på denna väg. För att

emellertid kunna ernå någon wäsendtlig framgång erfordras ondgångligen en ömsesidig samverkan emellan jordegare och inhyssingar, i det att de förra böra inse fördelen af att afstå, om icke odlad så åtminstone odlingsbar jord för att minska den alltmera tryckande fattigwårdsbördan, under det att de sednare böra förstås att emottaga och odla denna jord af omtänka för sitt uppehälle och emot wisja förpligtelser. Naturligt är att öfwerdrifna anspråk på ena eller andra sidan motverka ändamålet och man måste derföre tillse, att kontrakten om upplåtelse af jord tillförsäkra jordegaren en skälighet ersättning utan att denna blifwer för inhyssingen betungande. Nödwändigt är således att kommunerne taga denna angelägenhet om händer med fullt allwar. Man må tala i timmar och dagar, man må skrifa afhandlingar i häften eller volumer, och man kommer dock icke långt dermed om icke allt detta winner tillämpning och werket gripes an till praktiskt användande. Och detta synes ligga i kommunernes högsta intresse; ty denna fråga berör såväl den fasta som lösa befolkningens vara eller icke vara — des existens och des framtid.

Byggande på ofwan anförda grunder får jag alltså till benäget bepröfwande och till antagande med för elika orter nödiga modificationer framställa följande:

A) Förslag till upplåtande af jord åt den lösa befolkningen

a) Allmänna grunder:

1:o. Att hwarje gift, arbetsför inhyssing, som icke förut är med jordlägenhet lagligen försedd, beredes inom hwarje by eller af des hemmansegare tillfälle att förskaffa sig odlingsbar jord på ett eller högst twänne närliggande ställen, å in- eller utmark, antingen såsom torp eller till besittning på wist tid eller på lifstid, med willkor af kontraktets uppfyllande.

2:o. Arealen af den upplåtna jorden utom byggnadsplats bör bestämmas så, att inhyssing, sedan han densamma uppodlat, derå kan winterföda åtminstone en ko om han jorden wäl brukar, med beräkning att utrymme åfwen bör finnas för något säd och potatis.

3:o. På by må bero att fördela inhyssingarne till erhållande af jord i ett ungefärligt förhållande till hwarje hemmansegares skatt, dock med iakttagande deraf, att der jord förut finnes vara till en eller flere inhyssingar lagligen upplåten, sådant må räknas hemmansegaren till godo. Kunna ej hemmansegarne åsamjas om fördelningen afgöres den genom

lettning. By må och på gemensam mark kunna nedsjätta det antal inhyssingar, den behagar.

4:o. Billigt afseende bör fastas derå, att inhyssing måtte få bibehålla den bostadsplats, han möjligen förut bebyggt, afwen om jorden på annat ställe lemnas; men om detta sednare måste ske så aflägsse, att alltför stor olägenhet uppstår wid jordens brukande, och flyttning af bostaden blir nödvändig, bör by eller enstild hemmansegare biträda med alla för flyttningen nödige försör inom wiß bestämmd tid samt wid de flyttande husens uppförande medhjelpa med wisja dagswerken.

5:o. Arbetsför inhyssing, som icke vill på de för kommunen i allmänhet bestämda grunder emottaga honom erbjuden odlingsbar jord, skall kunna till större eller mindre del undandragas rätt till fattigunderstöd, dereft han deraf kommer i behof, och behandlas enligt 7 § 2:a och 4:e mom. af Fattigwårdsförelörden den 13 Juli 1853; likaså om han af lättja och försumlighet brister uti föreskrifwen odlingsförlidighet.

6:o. Der jord blifwit upplåten å byns gemensamma mark skall inhyssing utan wägran och efter 2:ne dagar förut erhållen kallelse utgöra de bestämda dagswerken till den eller de hemmansegare, hwilka han tilldelas.

7:o. Den i kontraktet bestämda odlingsförlidighet, hwilken icke torde böra sättas högre än $\frac{1}{4}$ geometriskt tunnland årligen, skall af inhyssingen, till deß eget bästa, ofwillkorligen verkställas.

8:o. By eller hemmansegare, som nefar att jord på sagde sätt upplåta, skall vara pliktig att, dereft inhyssing, som bordt jorden erhålla, behöfwer fattighjelp och sådan erhåller, till fattigwården, med stöd af fattigwårdsförelörden, järfkildt erlågga en årlig afgift af åtta Rdr Rmt för hwarje sådan inhyssing.

9:o. Likaså skall by eller hemmansegare, hwilken hädanefter tillstädjer inhyssing att bojätta sig å deß mark, utan att ega eller bekomma i allmänhet bestämd jord, vara förfallen till nyß sagde årliga afgift, så framt fattighjelp för sådan inhyssing föreför.

10:o. För jorden bör icke köpeskillning i allmänhet utfastas, utan endast dagswerken efter wisja, (minst 5) frihetsår. Hemmansegaren skall det stånda fritt att i stället för bestämda dagswerken låta inhyssing verkställa accordsarbete till motsvarande belopp.

11:o. Då flyttning från förutvarande bostadsplats icke ifrågakommer, skall inhyssing sjelf draga försorg om sitt försende med nödige hus.

12:o. Till en stuga med 2 rum, af inalles högst 12 alnars längd och åtta alnars bredd, samt till nödige uthus och gårdiel må inhyssing taga wirke af hemmansegarens skog, likwäl blott efter begäran och anwisning. Wedbrand får ej tagas af werande frist skog.

13:o. Till nödige försör för torpets skötjel och bebyggande må torparen få begagna hemmansegarens hästar, emot öfwerenskommen ersättning i dagswerken.

14:o. Efter den bestämda tidens fölopp återfalle hus och jord till by eller hemmansegare utan ersättning. (För att under tiden förhindra husens försäljning eller tagande i mät för inhyssingens möjlige skulder, kunna åbyggaderne ifrån början betraktas såsom hemmansegarens tillhörighet derigenom, att han, så att säga, inköper dem medelst en wiß årlig nedsjättning uti inhyssingens dagsverksförlidighet.)

15:o. Twist emellan jordegare och torpare rörande kontraktets fullgörande afgöres genom kompromiss, sammanfatt af twenne utaf hwardera parten walde personer hwilka sedan utje den femte. Deß beslut får icke öfwerklagas.

b) Underlättande åtgärder:

1:o. På det inhyssingarne under första tiden, då odling fortgår, skulle kunna erhålla tillgång till erforderlig gödsel för nyodlingen och någon hjelp till sin utkomst were nödigt, att hemmansegarne åtminstone under frihetsåren afstatta någon ång till afbergning för föda åt en ko. Denna upplåtelse behöfde dock i kontraktet icke upptagas, utan torde böra bero på hemmansegarnes beredwillighet och järfkilda öfwerenskommelser.

2:o. Likaså skulle sakens framgång lättare befrämjas, om hemmansegarne med wisja försör och dagswerken utan betalning understödde inhyssingen wid lägenhetens bebyggande.

3:o. Då den fattigare delen af inhyssingarne kan hafwa hwårt att anställa medel för lagfart af upprättade kontrakt, borde af Landstinget begäras ett anslag för en gång att tilldelas de mest behöfwande af sådana inhyssingar med fem, högst tio Rdr såsom understöd till lagfarten med kontrakter, som upprättats inom ett år efter det kommunalstämma fattat beslut om detta eller annat förslags tillämpning för upplåtelse af jord.

c) Åtgärder för verkställigheten.

1:o. I kommunalstämma fattas beslut om de allmänna grunderne för jordens upplåtande.

2:o. För närmare ordnande af hithörande ärenden uppgöres i Byastämman förslag till fördelning af inhyssingarne och den dem tilldelade jord, antingen på gemensam mark eller enskilda hemmansegares, desse sednare dock ovetaget att under tiden särskildt upprätta kontrakter i enlighet med de af sednen bestämda grunder och att dem wid fördelningen få sig tillgodo beräkna. Härvid bör äfwen föreslås antalet dagswerken för hvarje å gemensam mark upplåten lägenhet och desjas fördelning på hemmansegarne.

3:o. Bystämman må äfwen kunna besluta sådane jemförelser uti de af sednen antagna allmänna grunder, hvilka kunna vara för byn mera lämpliga.

4:o. Inom hvarje by väljes en komité, hwilken det skall åligga att sist inom 3 månader efter det kommunalstämman fattat det i 1 punkten nämnda beslut, till kommunal-nämnden eller annan för sednen wald gemensam komité aflemna af dem uppgjorda förteckningar å alla inom byn assatta lägenheter, upptagande hemmanet hwarifrån jord upplåtits, inhyssingens namn, ungefärliga arealen, med särskildt anteckning för dem, som förut innehafwa jord, huru många kreatur winterfödas m. m. Sålunda göres förteckning å de hemmansegare, som jord icke upplåtits samt å inhyssingar, som möjligen wägrat jord emottaga.

5:o. Efter skedd granskning af desjas förslag skall kommunal-nämnden eller den särskilda komitén, så fort ske kan och sist inom fyra månader efter sednens första beslut i frågan, förslagen med eget utlåtande aflemna till kommunalstämman, hwilken må besluta om de vidare åtgärder, som kunna erfordras.

6:o. Derefter hafwa by-komitén intet annat åliggande än att tillse det inhyssingar sedermera erhålla jordlägenhet, innan de få nedjätta sig på byns eller hemmansegarens mark, samt anmäla om sådant sker. De utöfwa äfwen tillhyn deröfwer att på gemensam mark nedjätta inhyssingar fullgöra sina skyldigheter.

Beträffande sjelfwa fattigwårdens ordnande har den tanken ganska allmänt uttalats, att kommunernes fördelning i distrikter sannolikt skulle förminsta fattigwårdstygden i det

att inom mindre områden wore större lätthet, dels att pröfwa hvars och ens behof och dels att kontrollera användandet af utlemnade fattigbidrag, samt anordna arbetstillfällen m. m. Indelning i distrikter eger visserligen äfwen nu rum på ett och annat ställe, men så länge fattigwården till största delen beörjes af hela kommunen gemensamt, kan jagde distrikts indelning möjligen leda endast derhän, att distrikterna jäms emellan täfla om att erhålla bidrag åt så många fattiga som möjligt och dermedelst göra fattigwården mera än nödigt dyr. Angeläget synes derföre vara, att till en dylik indelning hörde skyldigheten att hvarje distrikt skulle i första hand underhålla alla sina fattiga. Härigenom blefwe det för hvarje särskildt distrikt af synnerlig fördel och wigt att så wäl förse inhyssingarne med jord och genom bidrag med förstor och dagswerken desto förr förbättra deras ställning, som ock att hos dem framlocka arbetshåg och drift, der desja slumra, för att efterhand kunna förminsta fattigwårdsutgifterna. Då det emellertid är klart att jemlige distrikter, äfwen med den omtänksamaste förvaltning, måste blifwa mera betungande än andra, bör efter hvarje års slut jemförelse och ställig ersättning beredas åt de distrikt, hvilka fått widkännas drygare kostnader.

I öfwerensstämmelse härmed framställles följande:

B) Förslag till Fattigwårdens ordnande:

1:o. Hvarje kommun fördelas uti fattigwårds-distrikter, inom hvilka en af kommunal-nämndens ledamöter är ordningsman för hwardera distriktet. Desse distrikt kunna sedan indelas i underafdelningar, bestående helst af en by med dertill hörande markbyggare, eller ock af flere byar efter kommunalstämmans bepröfwande.

2:o. Inom hvarje underafdelning utses af och bland hemmansegare, en eller högst 3 fattigföreståndare, hwilkas åliggande är att handhafwa hela fattigwården inom afdelningen på sätt Kongl. Förordningen den 13 Juli 1855 stadgar.

3:o. Kommunal-nämnden utöfwar den allmänna tillsynen öfwer de särskilda afdelningarnes förvaltning, enligt nämnde förordning.

4:o. Till bestridande af de första nödige utgifterna tilldelar kommunal-nämnden hvarje underafdelning den af personal utgående fattigskatt, som inom densamma belöper. Den brist som derefter uppstår fylles i första hand genom utdebitering efter jordbruktärf inom distriktet.

5:o. Fattigföreståndarne verkställa debitering, uppbörd och utdelning efter behof, och må derwid inhemta bystämmas yttrande så ofta det anses erforderligt.

6:o. Vid hvarje års slut inlemna de särskilda afdelningarnes föreståndare till kommunal-nämnden behörig redovisning, upptagande fattigpersonernas namn samt för hvar och en det belopp som han under årets lopp **verkligen** bekömt, beräknadt såväl i persedlar, som i penningar efter af socknen bestämdt pris. Derjemte utföres huru mycket i penningar på hvarje jordbruksfyrk belöper.

7:o. Af dessa uppgifter upprättar kommunal-nämnden ett sammandrag, som upptager beloppet på jordbruksfyrk inom hvarje distrikt och med ledning deraf, **medium** af alla dessa belopp för hela socknen.

8:o. Finnes häraf att ett eller flere distrikt varit mera betungade, än hwad detta medium utvisar, bör ersättning dem meddelas af inslutne ränter å möjligen utlånte kapital och af de medel som kommunal-nämnden egt för fattigwården uppbära af "andra beskattningsföremål", så långt de förflå, dock i intet fall mera än hwad distriktet utgifvit öfver det för socknen erhållna medeltal.

9:o. Vid tilldelande af jagde ersättning må dock kommunal-nämnden taga i noggrann ompröfning huruvida misshushållning eller utdelning af understöd utan behof egt rum samt i sådant fall minska ersättningen efter besogenhet.

10:o. Det af kommunal-nämnden sålunda uppgjorda ersättningsförslag bör ofördröjligen öfverlemnas till kommunalstämmans pröfning och godkännande.

11:o. För att, såvidt möjligt är, bibehålla en jemn proportion emellan de till fattigwården utgående utgifter "efter jordbruksfyrk" och "efter fyrk för andra beskattningsföremål" bör afgiften för de sednare bestämmas sålunda, att den samma för första året, som den föreslagna förändringen tillämpas, utgår till högst lika belopp som förr egt rum i medeltal. Sedermera tages den afgift, som på "jordbruksfyrk" under föregående året efter socknens medeltal belöpt, till grund för följande årets debitering å "andra beskattningsföremål", så att denna höjes eller minskas i samma förhållande. Uppstår från ett år till ett annat öfverskott å det för sistnämnde fyrkar inslutna totalbelopp, hwilket skulle bewisa att fattigwårdsutgifterna i sin helhet undergått minskning som således och kommit jordbruksfyrkarna tillgodo, så bör detta öfverskott beparas och emot säkerhet utlånas, för att bilda en fond för fattigwården. Härigenom skulle af-

gifterna efter fyrk för "andra beskattningsföremål" så nog som möjligt följa höjningen eller sänkningens uti afgifterne för "jordbruksfyrk".

12:o. Genom öfwan angifna försättningsföremål blifwer en gifwen följd, att inom åtskilliga distrikt afgiften för jordbruksfyrk blir i större eller mindre mån lägre än medium för hela socknen. Likaså är det möjligt att de i 8:e punkten afsedde medel i början icke blifwa tillräckliga till såliga ersättningar åt de distrikt, hwilkas afgifter öfverstigit meranämnde medium. Rättwist synes således, att de mindre betungade distrikten i sådant fall till en tid bidragit till fyllande af dessa ersättningar. Men då en mindre fattigwårdsutgift till stor del är en följd af klok och omtänksam förvaltning samt afwen beror på de tillfällen till utkomst och förvärf som distriktet bereda den lösa befolkningen, och då detta är ett mål hwar efter alla distrikt böra sträfw, så synes bemödandena härutinnan böra uppmuntras derigenom att, sedan alla distrikt under några år haft tid att ordna den lösa befolkningens ställning och denna att odla sin erhållna jord, de distrikt, hwilkas fattigwårdsutgifter understiga medeltalet för socknen öfverhuswud, dock skulle befrias från allt bidrag till andra distrikt efter jordbruksfyrk. Det wore således blott under en wif tid, t. ex. 3 år som de mindre betungade distrikten borde erlägga bidrag, dock ej högre än intill medeltalet för socknen, för ersättning åt de mera betungade, derest de i 8:e punkten dertill afsedda medel icke förflå.

13:o. Fattige personers intagande och wård å Lazarett beror på kommunalstämmans pröfning och beslut; deras underhåll der bestrides af kommunal-nämnden med om händer hafwande medel på gemensam bekostnad. Likaså bestridas utgifter för medicamenter åt fattiga, som njuta understöd.

14:o. Försummar någon underafdelning de skyldigheter, som enligt förordningen den samma tillkomma, må kommunal-nämnden widtaga nödige åtgärder för rättelse häruti och derest den dertill finner sig besogad, öfvertaga försummadt fattighjens underhåll på afdelningens bekostnad, antingen genom afdrag å den wid årets slut utfallande ersättning enligt 8:e punkten, eller genom utdebitering på afdelningen.

Långt ifrån att tillmätta öfwanstående förslag den fullständighet, den redighet i framställningen eller den djupa blick in uti förhanden warande förhållanden som ämnets omätliga wigt fordrar, wägar jag dock herpas, att de der-

uti framfastade tankar må anses värda någon uppmärksamhet. Öfsigten är också god, ty jag har länge öfvertänkt dessa ämnen i den djupa öfvertygelse, att Norrbottens län, genom den lösa befolkningens förbättrade ställning; genom upplifvande af dess idoghet och kraft; genom väckelse af känslan för pligten att söka försörja sig och de sina; genom jordägarnes samverkan för uppnående af dessa mål och genom allmän, klok hushållning skall kunna, om icke blomstra, åtminstone med värdig och sparsam förnöjsamhet lefwa, utan att så ofta söka sitt bröd ur statens och den fristliga välgörenhetens hand. Piteå, Grän i Maj 1868.

W. v. Rehansen.

Norrbottens Län

Kongl. Hushållnings-Sällskaps

Handlingar.

Luleå, 1869.

Aktie-Bolagets Tryckeri.

Protokoll hållet wid Norrbottens
Läns Hushållnings-Sällsaps win-
tersammanträde i Ule den 28 Ja-
nuari 1869.

Närvarande: Ordförande: vice Ordföranden, Herr
Öfverstelöjtnanten m. m. W. von Rehaußen.

Ledamöter hvilka här i alfabetiskt ordning upptagas:
Hr greåhandlaren och riddaren Er. Åsplund, rektor G. S.
Bäckman, löjtnanten G. D. Bergman, hemmansägaren H.
S. Bergström från Björshyttan, handlanden N. E. Bergström,
hemmansägaren G. D. Blomqvist, hr A. Brattberg, inge-
niören P. A. Brännström, apotekaren G. Ekman, lektor G.
Elovson, jägmästaren G. A. Ennes, direktören S. A. Fogel-
mark, landshofmeisteren N. A. Genberg, kaptenen och ridda-
ren Joh. Grape, kaptenen och riddaren J. Grape, kollega
B. Holm, brukspatronen D. Hummel, länsdjurläkaren J.
D. Jacobsen, öfverjägaren Lothigius, disponenten A. R.
Lundblad, sågverksägaren Per Nilsson, disponenten Owen,
telegrafkommisarijen E. A. Ringius, förste landtmätaren J.
G. Nyström, hemmansägaren Er. Pettersson, handlanden
H. P. Rutqvist, öfverjägaren G. Rydstedt, landtbrukaren
J. S. Sandstedt, kaptenen och riddaren N. Schouh, landt-
brukaren A. Sjöstedt, v. pastor A. A. Stecksén, handlanden
H. J. Sundström, disponenten G. Åsby, löjtnanten och
riddaren H. Widmark, samt undertecknad sekreterare, som
förde protokollet, hvarjemte flere andra ledamöter samt an-
dra utom Sällskapet stående personer wero närvarande.

§ 1.

G. D. Herr Ordföranden helsade de närvarande
välkomna och förklarade mötet öppnadt.

§ 2.

Upplästes å Förvaltnings-Utskottets wägnar den
årsberättelse, som skall sändas till R. Landtbrufs-

Akademien, jemte de tillägg som kunde anses erforderliga för Sällskapet för närmare kännedom om Förvaltnings-Utskottets åtgärder m. m. och hwilket allt är intaget i Bil. A.

§ 3.

Framförde hr Ordföranden till hr Ringius Sällskapets tacksamhet för det synnerliga nit och den oförtrutna verksamhet, hwarmed hr Ringius tillgodosett länets intresse wid landtbruksmötet i Stockholm följande sommar, äfwenjem för hans gästa till Sällskapet af 20 cr. af hans Trädgårdsbok.

§ 4.

Upplästes revisorerens berättelse öfver 1868 års räkenskaper och som den icke innehöll några anmärkingar, bewiljades Förvaltnings-Utskottet ansvarshet för förvaltning och räkenskaper för nämnda år.

§ 5.

Enligt wederbörandes förslag inwaldes till nya ledamöter i Sällskapet: hr postkommisarien J. J. Lindström och handlanden M. P. Forberg i Haparanda, tullförvaltaren G. Andersson och notarien W. Ström i Neder-Kalix; i Öfwer-Lule: doktor G. Bolling, Anton Sundbaum och garfwaren D. J. Edfast, Boden, handl. G. J. Sundström, Holmsfors, inspektör G. W. Pettersson, Ujusån, samt hemmansegaren Isaac Forberg och Lars Ryberg, Wittjerf; i Lule stad: handl. G. J. Sundström och vice kollega P. J. Widmark.

§ 6.

Företogs wal af ledamöter i Förvaltnings-Utskottet i stället för hr D. D. Sundberg och M. Engwist, som wore i tur att afgå, och föllo de flesta rösterna på hr kapten J. Grape och hemmansegaren H. J. Bergström i Björshyn, den jednare efter lottning med hr kapten Schough som erhållit ett lika röstantal.

§ 7.

Suppleanterna i Förvaltnings-Utskottet återinwaldes.

§ 8.

Som hr kyrkoherden J. Grape afsagt sig ordförandeskapet i Carl Gustafs Gille, blef hr öfwerjägaren L. Sodenstjerna utsedd till ordförande.

§ 9.

Wid wal af revisorer för 1869 års räkenskaper utsågos dertill hr postinspektören M. L. Amnén och handlanden P. Gomenius samt hemmansegaren Er. Pettersson i Gäddwif.

§ 10.

Wid fråga om stället för sommarmötets hållande upplästes att Neder-Kalix war i tur att hafwa detta möte, men bestämmandet af dagen öfwerlemnades till Förvaltnings-Utskottet; dock uttrycktes den önskan, att det helst blefwe mellan den 12 och 20 Juli.

§ 11.

Från Pite Gille inkomna och witsordade handlingar rörande verkställda odlingar upplästes och beslöt Sällskapet, att i enlighet med Gillets hemställan, såsom premier för deras odlingsflit tilldela inhysesmannen Olof Åberg i Rosnäs och gruffförvaltaren Anders Berggren wid Rosfors hwardera 2:ne silfwerfedar a 10 rdr samt inhysesmannen Samuel Forberg i Blåsmark 1 silfwerfedar till samma värde.

§ 12.

Föredrogs en till hr landshöfding Bergman ställd skrifvelse från hr Olof Eneroth om inköp af hans bok "Folkskolan", som af Gefleborgs läns landsting blifwit prisbelönt, och beslöts, att Förvaltnings-Utskottet skulle, isall boken efter granskning befunns ega erforderligt värde, ega att af tillgängliga medel för inköp af den samma använda 50 rdr rmt.

§ 13.

I anseende till det widtomfattande arbete som ordnandet af de statistiska uppgifterna medföra bewiljades Sällskapets sekreterare en järsfild ersättning af 50 rdr för hwardera af de tre år, hwarunder detta arbete varit påfalladt, äfwen som 50 rdr för innewarande års arbete dermed.

§ 14.

Upplästes ett från Kalmar Hushållnings-Sällskaps Förvaltnings-Utskott ankommet Cirkulär om att Utskottet till Agent wid Sällskapets Industri-Exposition antagit handlanden Carl G. Johansson i nämnda stad.

§ 15.

Det af komiterade, som wid förra wintersammanträdet blifwit utjedde, uppgjorda förslag för besordrande af jordbrukets och ladugårdsföretags i länet utveckling förefom nu till behandling, och som det sönderfaller i trenne punkter, blefwo desja hwar för sig fördragna och diffuterade. Första punkten innehöll följande proposition:

att Hushållnings-Sällskapet ingår till länets näst sammanträdande Landsting med anhållan, att landstinget anslår nödiga medel till en länsgagns aflönande med 2,500 rdr, af hwilka 1,500 rdr såsom lön, 400 rdr såsom ersättning för upprättande af kartor och kostnadsförslag och 600 rdr såsom resekostnadsersättning och dagtraktamente, samt att denna agronom ställes till Sällskapets disposition, med skyldighet för Sällskapet att för hwarje år, jemte eget yttrande, delgifwa landstinget den berättelse öfwer under året verkställda förändringar, som af länsgagnen skall till Sällskapet insändas.

Hr Ordföranden erinrade härwid, att sist hållna Landsting beslutat ett reservationsanslag af 1,500 rdr med anledning af den å riksdagen väckta motion om ett statslån af 5 millioner rdr för wattenastappningar och regeringens till följd deraf remitterade skrifwelse med inforordadt underd. yttrande, huruvida landstinget were benäget att ifråda sig ansvaret för den del af ett sådant lån, som möjligen kunde falla på detta lån, samt att detta landstingets reservations-

anslag afse på användandet af sakkunnig person för förberedande undersökningar om de wattenrika trakter som i första rummet borde ifrågakomma wid medlens användande.

Shuru efter denna erinran uppmärksamheten fästades derpå, att en länsgagns härigenom ingalunda blefwe obefrågad, utan twärtom skulle komma att hafwa en helt annan uppgift, nemligen att gå länets jordbrukare tillhanda med råd och upplysningar wid ijelswa brukningsföretaget, framställas af andra talare det yrkande, att frågan uppskjöts till sammansammanträdet, emedan intill den tiden riksdagen fattat sitt beslut om den väckta motionen, och blef Sällskapets beslut, efter försiggången omröstning, att frågan skulle uppskjutas till sommarmötet.

Komiterades andra proposition: att Hushållnings-Sällskapet uppgör kontrakter med oswannämnde hemmansinnehafware på villkor, att de, mot åtnjutande af föreslagna ersättningar, åtaga sig bruka och odla sina hemman efter den plan och på det sätt länsgagns bestämmer, under dennes uppsigt och under Gillesordförandenas eller annan i närheten af hemmanen boende dertill lämplig persons närmaste tillsyn; samt, om sällskapet anser sig sakna dertill erforderliga medel, hemställan af sällskapet göres hos länets landsting om ett årligt reservationsanslag af 1,000 rdr under en tidrymd af 5 år, hwarigenom kontrakt med en eller flere innehafware af hemman i de kommuner, från hwilka nu intet eller oantagliga anbud inkommit, äfwen kunde uppgöras ty först derigenom blifwa verkningarne riktigt wälgörande och den tanke som ligger till grund för förslaget, rätt genomförd,

företogs sedan till behandling, och anmälde hr Ordföranden, att sedan komiterade upprättat sitt förslag, hade bouden Erik Mattsson å hemmanet N: 24 i Rönås äfwen erbjudit sitt hemman till begagnande för ändamålet.

Hr Ordföranden framställde, efter någon diskussion, först den frågan, om Sällskapet ansåge ifrågawarande förslag så nyttigt, att uppföringar borde göras dertill, hwilken fråga besvarades med ja.

Härefter ifrågasattes, till huru stort belopp Sällskapets egna tillgångar medgäfwes bidrag till ändamålet, och beslöts, att åt Förvaltnings-Utskottet lemna det uppdrag, att före sommarmötet uppgöra beräkning öfwer Sällskapets tillgångar och angifwa det belopp, hwilket såsom föllnadsanslag borde af landstinget begäras, samt att detta förslag skulle framläggas wid sommarmötet, på det att Sällskapet då öf-

wer komiterades proposition skulle kunna fatta beslut, hvarjemte på framställning af hr Hummel Sällskapet biföll, att Förvaltnings-Utskottet skulle föreslå hvilka hemman företrädesvis borde antagas, äfvensom tiden för deras öfverlemnande till Sällskapet.

Komiterades tredje proposition: att Hushållnings-Sällskapet till det bolag, som kan bildas i någon större by af länet för anläggande af ett mejeri, eller till den enskilda person, som upprättade ett dylikt, anslår ett bidrag för en gång af 200 rdr, sedan antaglig och af Sällskapet godkänd säkerhet blifwit stäld för att mejeriet kommer till stånd och skall skötas efter de föreskrifter, som af Sällskapet blifwa meddelade, samt att Sällskapet desutom under första året aflönar mejerinnan, hvilken bör hafwa undergått fullständig mejerifärd wid Ultuna eller annan likstäld undervisningsanstalt,

bifölls af Sällskapet, som härtill anslog 350 rdr (deraf 150 till lön åt Mejerinnan) och öfverlemnades till Förvaltnings-Utskottet att mellan de inkommande anbuden utvälja ändamålsenlig plats för mejeriet inom någon annan kommun än Neder-Eule socken, der Mejeri redan finnes.

§ 16.

Föredrogs Kongl. Landtbruks-Akademien skrifvelse ang. åtgärder för en förbättrad skogsvård, hvarwid till besvarande förekom följande fråga:

"Då en ändamålsenlig skogsstötsel är för näringsgarne i allmänhet och landtbruket i synnerhet nödvändig, huru kan en dylik skogshushållning inom vårt land allmännare åvägabringas samt för framtiden betryggas? Kan detta åstadkommas endast på öfvertygelsens väg, utan att lagstiftningen bestämmer något om den enskilda skogshushållningen?"

Hr Rutqvist öppnade diskussionen härmed att som sin åsigt anföra, att man på öfvertygelsens väg ingenting kunde uträtta.

Hr Per Nilsson föredrogs fullmakt från Öfver-Eule socknemän att föra deras talan rörande stämpling af virke å skatteskog och protesterade mot ingrepp i eganderätten. Hvar och en borde så hushålla med sitt. Det kunde väl vara godt att spara på skogen, men om behöfvet kräde, finnes ingen annan råd än att tillgripa den. Det kunde

också stundom vara nyttigt att spara på spannmål, om man hade sådan qwar, men om medel behöfdes för nödiga utgifter, så måste man sälja den. Men likasom man fritt disponerade sin spannmål, måste man också ha rättighet att fritt disponera öfver sin skog, och lagstiftning wore i detta fall öfverflödig.

Hr Ringius anförde, att skogarne äro en egendom, som man kan hushålla eller misshushålla med, och erfarenheten lärde, att den skogsafverkning som i länet förekommit wore en misshushållning. Men följderna af misshushållning med skogen woro sådana, att de inwertade stadligt äfwen för andra. Om en person misshushållade så, att både han sjelf och andra hade skada deraf, kunde han ställas under förmyndare. Detta borde derföre äfwen kunna tillämpas uti ifrågawarande fall. Vetenskapen gåfwe wid handen, att skogarne äro regulatorer af de klimatiska förhållandena, och då det wisat sig, att befolkningen icke behjertade detta, utan tvärtom kommit derhän att på flere ställen tillgång till hus-timmer saknades, wore lagstiftningens mellankomst af nöden.

Hr Ennes uttalade såsom önskligt, att staten genom lagstiftningsåtgärder skulle kunna motarbeta afverkning af sparrar å enskilda skogar.

Hr Per Nilsson medgafwe wisierligen, att mången så illa hushållat med sin skog att han wore inskränkt till sparrhygge, och funne önskligt, att ung skog sparades, men då man saknade andra tillgångar och utgifterna fordrade penningar, finnes ingen annan råd.

Hr Is. Grape uttryckte äfwen sin önskan om sparrhyggets inskränkning.

Hr Ringius tog fasta på hr Per Nilssons medgifwande, att det misshushållades med skogarne.

Hr Sandstedt förenade sig med hr Ringius, och toge icke blott fasta på Per Nilssons medgifwande om skogens flena beskaffenhet, utan wände sig äfwen mot hans exempel med spannmålen, hvilket icke wore tillämpligt, ty spannmål kunde man så igen om ett år, men skogen hunne icke till återvärt knappt på **ett**hundra år.

Hr Asplund funne det i sin ordning, att då man egde hemmanet, borde man äfwen så hushålla dermed efter behag och icke ställas under förmynderskap.

Hr Ekman besvarade den framställda frågan med **nej**, ty om lagstiftningen finge ingripa i detta fall, skulle den äfwen så ingripa i allt annat, och som ett ingrepp i eganderätten uppfattade talaren ett åläggande af lagstiftningen att

skydda andras egendom genom att icke så fritt disponera sin egen.

Hr **Per Nilsson** wille gifwa det af honom anförda och af hr **Sandstedt** angripna exemplet den tolkning, att den enskilde måste få disponera sin egendom i såväl den ena riktningen som den andra.

Hr **Schouh** betwiflade wisserligen icke, att på ett och annat ställe det som af en föregående talare yttrats om de wetskapliga iakttagelserna kunde ega tillämpning, men kunde icke tro, att det gått så långt i Norrbotten, och det wore väl meningen, att Sällskapet skulle yttra sig i öfwerensstämmelse med förhållandena i det län, hwartill Sällskapet hörde. Hr denna synpunkt sedt, ansåg tal. icke afwarkningen i länet hafwa tagit sådan utsträckning, att förmynderskap wore erforderligt. Talaren ansåg defutom ett förbud för sparrhygge vara mycket orifftigt, ty man kunde mycket väl tänka sig, att sparrhygget wore behöfligt för en rationel skötsel af skogen. Skogen behöfde gallras, men om lagstiftningen lade hinder i vägen för huggning af mindre träd, förbisåg hon med det samma wigten af en rationel skogshushållning och befordrade just motsatsen af det hon ansåg. En annan talare hade angifwit orsaken till sparrhygget, nemligen behöfvet, och det wore ju naturligt att då man hade en egendom wille och måste man draga afkastning af densamma. Skogen wore en egendom, af hwilken man äfwen måste ha inkomster. Kunde man icke längre påräkna inkomster af den, upphörde också afwarkningen. Tal. betraktade endast som ett undantagsfall, om en och annan saknade byggnadstimmer.

Hr **Sö. Grape** instämde i den sista talarens åsigt, att sparrhygge icke helt och hållet kunde förbjudas; så önskligt det än wore att det inskränktes.

Hr **Nydstedt** delade samma åsigt och yttrade att totalt förbud för sparrhygge wore högst olyckligt, emedan skogens rationela behandling derigenom motwerkades.

Hr **Olsson** uppfattade frågan såsom afseende en förbättring i skogsskötelsen och ett betryggande för framtiden. Det hade här anmärkts, att den enskilde måste få fritt disponera sin egendom, så att lagstiftningsåtgärder mot den enskildes fria behandling af sin skog wore ett ingrepp i eganderätten; men det finnes många förhållanden, som begränsade den fria dispositionen; sålunda pålade riksdagen skatter; hwilkas utgörande jag icke kunde undandraga mig, och i öfrigt disponerade jag min egendom endast så länge jag icke skadade andras intressen. Talaren trodde väl att tillgång

på skog finnes i detta län, men att skötseln ingalunda wore god. Det wore mycket bra, om man hade fördel af sparrhygget, men i sådant fall wore det så mycket angelägnare, att det ställdes så, att denna inkomst kunde fortsara, hwarföre äfwen lagstiftningen borde ställas i den riktningen.

Hr **Ordföranden** erinrade, att denna fråga varit flere gånger ventilerad inom Sällskapet, och att Sällskapet senaste gången uttalat såsom sin åsigt, att den öfwerdrift, som läge i afwarkning af smått wirke, wore skadlig, hwarföre Sällskapet då ansåg önskligt, att exportförbud för wirke under wisja dimensioner utfärdades.

Hr **Hummel**, som wid ifrågawarande tillfälle varit närvarande och deltagit i detta utlåtande, förklarade sig widhålla samma åsigt. Tal. ansåge förmynderskap nödwindigt för den lättsinnige och oflöke skogsafwerkaren och exportören. Sålunda behöfdes exportförbud för allt biladt wirke under 7 tum i fyrkant samt för rundt wirke, som icke håller 9 tum på 24 fot; men i öfrigt måste man verka på öfwerlygelsens väg.

Flere ledamöter instämde häruti.

Hr **Ekman** protesterade mot ett sådant beslut; kunde icke finna, att skogen derigenom bättre bewarades, ty man kunde säga 6 tumsk wirke, och en sparr är förädlad likawäl som det sågade wirket af samma dimensioner.

Hr **Rutqvist** ansåg otroligt, att någon sågade 4 tumsk bräder.

Hr **Hummel** beswarade hr **Ekman**, som syntes icke hafwa rätt uppfattat förhållandet. Det hände nemligen att från utlandet komme beställning på sågadt wirke af så små dimensioner, men man kunde ofta finna sin fördel wid att söndersäga större träd i flere mindre; i hwilket fall som helst wore fördelen på det sågade wirkets sida, ty detta betingade 50 a 100 procent högre pris än sparrar, hwilkas export redan härigenom wore en nationalsförlust.

Hr **Schouh** hade icke hört någon yttra, att förbud för utförsel af sparrar skulle verka förbättring i skogshushållningen, men när man dertill asser, att folket är beroende af detta hygge för sin nödiga utkomst, så måste man göra sig den frågan, hwarifrån medel dertill skola tagas och hwem skall föda det, ifall det icke får nyttja skogen. Tal. såge ingen annan utväg, ty man kunde icke låta menniskorna swälta ihjäl.

Hr **Jacobsen** ansåg, att om sparrhygge fortsarande tillåtes, finnes ingen gräns för skogens utarmande, och när det wore större förlust att utstoppa sparrar, än att behandla

skogen till förädlad form, så tycktes det som skäl nog funnes för exportförbud.

Hr **Hummel** anförde såsom ett exempel på skillnaden i pris mellan mindre virke, att vanligt hustimmer i allmänhet betaltes med 75 öre, men att skogsägaren deremot erhöle för färdigbilad sparre icke mer än högst 12 öre foten, eller ungefär 72 öre sparren. När man fäster sig vid skillnaden i arbete mellan ett hustimmer och en sparre, wore så mycket lättare att inse den ringa förtjenst, som folket hade på det jenare godset: arbetet wore ringa ersatt, skogen icke alls, hvarföre tal. fortsärande yrkade exportförbud.

Hr **P. Widmark** uppträdde här efter och framställde såsom sin åsigt, att här talades endast nonsens, samt meddelade till Sällskapets upplysning, att en traktat wore afslutad mellan Frankrike och Sverige, att denna traktat egde gällande kraft i 12 år och att den samma icke tillät något exportförbud, ja, icke en gång någon förändring i tull.

Hr **Ekman** wille beriktiga hr Hummels uppgift om priset på sparrar i så måtto, att folket verkligen hade förtjenst deraf såsom binäring, och då allmogem icke kunde bygga några sägar, wore sparrhygge bättre än intet.

Hr **Schough** återopade en föregående talares yttrande, att det icke funnes någon gräns för sparrhygge. Detta wore enligt talarens förmenande ett misstag, ty den gränsen funnes alltid, så snart sparrhygget icke längre betalade sig. Det hade äfwen yttrats, att hustimmer betalade sig bättre än sparrhygge. Detta bewisade ingenting annat, än att om man kunde sälja hustimmer efter 75 öre så mycket som man hade att aflåta, skulle man naturligtwis icke hysjelsätta sig med sparrhygge; men när efterfrågan på hustimmer icke förefom, måste sparrhygget, som hade afslättning, utgöra folkets biförtjenst. Ett exportförbud förefom tal. vara det samma som att bränna upp pellen för att få bort ohyran.

Hr **Nyström** ansåg sig böra meddela, att han icke wille eller kunde uttala någon åsigt i frågan, emedan han, såsom warande ledamot i skogskomitén, icke borde hylla någon bestämd åsigt, förrän alla de af komitén infordrade upplysningar inkommit.

Hr **Grif Pettersson** från Gaddwif anförde, att sådana hemmansägare, som har skog, nog wille spara på den dugliga, och blott taga den skadade, men under miswärtår hade de ingenting annat att lefwa af än skogen och då måste tagas sådan som betalades. Förbud ginge icke an, ty såsom för-

hållandet wore i den by talaren tillhörde, behöfdes pålar till fiskt m. m. och kunde omöjligen undwaras.

Hr **Rutqvist** fäste förre talarens uppmärksamhet på, att han misförstått ordet "förbud", emedan det endast wore förbud för utförjel, som önskades, icke förbud för bruk inom landet, och att exportförbud behöfdes, kunde man lätt finna deraf, att på ett och annat ställe tillgång på hustimmer iaktnades.

Hr **E. D. Blomqvist** från Boden i Öfwer-Lule kunde icke finna någon skillnad mellan kronan och den enskilde i fråga om behofwens tillfredsställande, utan måste begge tagas der det fanns att få något.

Hr **Ringius** återopade som ett faktum, att flere byar, som haft rik skogstillgång och goda förtjenster under den tid deras befolkning hysjelsatt sig med afverkningen deraf, nu wore utfattige, hwaremot många, som icke alls besattat sig dermed, wore i goda omständigheter.

Hr **S. Widmark** förordade lagstadgadt skydd för werande ungskog samt förpligtelse för enskilde att plantera skog i men af afverkning, der sådant kunde anses behöfligt.

Hr **Schough** wille icke medgifwa rättigheten af hr Ringius uppgift om att många byar wore utfattige till följd af skogshygge, men om det skulle wara sant, wore detta intet bewis för skadligheten af sparrhygge, utan gällde skogshygge i allmänhet. På denna grund skulle man således nödgas förbjuda all slags skogsafverkning, men så långt wille man icke gerna gå. Det har bland annat anförts emot skogsafverkningen, att den så lätt lemnade lätta förtjenster, att slöseri och fattigdom blifwit följden, men konsequent tillämpadt skulle man lika gerna kunna säga, att ju mindre man förtjenar, desto större blir wälståndet. Den enda lagstiftningsåtgärd talaren wille förorda wore ett åläggande om plantering.

Hr **Nyström** önskade weta hwar man skulle plantera, när det öfwerallt fins småskog?

Hr **S. Widmark** anlag att det som i allmänhet skulle ifrågakomma wore en ändamålsenlig skötsel och ett rätt skydd för werande ungskog, men förutsatte äfwen att platser finnas för plantering.

Hr **Per Nilsson** erkände, att byar funnos som afverkat för mycket skog, men de hade legat under skifte och talaren önskade weta, hwarifrån de skulle tagit de dryga skifteskostnaderna. Det kunde wäl se ut som skulle de wara utarmade, men så wore icke förhållandet, och om icke laga skiftet

hade varit, skulle de varit wälbergade. Skogsaswerkningen hade således hjälpt dem att bära de stora utgifterna för skiftet, och man finge således icke skylla på skogshygget, om alla icke hade så mycket öfwer. Det finnes wisseligen andra byar, som äfwen undergått skifte och hwilka icke lyselstätt sig med skogsaswerkning, men de hade goda ängslägenheter och andra naturförmåner, hwilka de hade att tacka för sitt wälstånd.

Hr **Nyström** önsfde höra jägeritjenstemännens tanke, om skogsjådd wore behöflig.

Hr **Blomson** lade wigt på att skogarne wore en nationalegendom, som borde brukas, men, för att lemna största och jemnaste afkastningen, äfwen wärdas. Fråga hade uppstått, om plats finnes för plantering. Talaren hade under twenne somrar haft tillfälle att genomströfwa ganska widsträckt trakter och funnit flere ställen lämpa sig för skogsplantering, hwarföre efter talarens åsigt den bästa skogsstötjeln wore, att man befrämjade skogens återwärt då den afwerkades.

Hr **Ennes** beswarade hr Nyströms fråga med den upplysning, att jådd wore mycket nyttig.

Hr **Hummel** deremot wore af den tanken, att ändamålet wunnes utan jådd, blott man lemnade qwar några fröträd.

Hr **Blomqwist** från Boden förmålde, att för tre år sedan skogseld öfwergått deras trakt, men att ny skog redan war i tillwärt.

Hr **Sandstedt** erinrade att i länet finnes stora myrstränder, af hwilka flere wore af sådan beskaffenhet, att de icke tillåto odling, men deremot skulle wara särdeles lämpliga för skogsplantering, blott de blefwo utdikade, och hwarigenom de i dubbelt hänseende komma till nytta.

Hr **Nyström** framställde den frågan, om Sällskapet anjåg det inverka på klimatet, om all skog intill 3 tum i fytant borthögges.

Hr **Ringius** war öfwerhygad om, att i sådant fall äfwen den återstående skogen skulle förderwas och klimatet blifwa det samma som inuti Rykland på samma breddgrad.

Hr **Schough** påmindes genom denna fråga och swaret om en anekdot. En anatomie-professor frågade en elev, hwilka muskler han ansträngde mest, då han klef i ett träd; eleven förklarade sig icke kunna beswara frågan, emedan han aldrig klef i några träd. Det wore efter talarens förmenande tids nog att beswara frågan, när man finge någon erfarenhet derem.

Hr **Hummel** trodde, att en sådan ödeläggelse kan ifrågakomma, om huggning af små dimensioner finge fortgå, och att således den hjälp befolkningen hade i miswärtar af sparrhygge icke motswarade den skada, som förorsakades på skogen; men kunde icke instämma med hr Ringius, att öfwerallt der skogsaswerkning eger rum lemnade den fattiga efter sig.

Hr **Jacobsson** fäster uppmärksamheten på hwad efterkommande skola i nödens stund taga till, om sparrarne nedhuggas, och det wore talarens erfarenhet, att wälmågan är störst hos dem som aldrig besattat sig med skogsaswerkning, ty dessa senare ligga borta i skogen, hwarigenom mycket gödselämne går förlorat, och lefwa på matsäck, som suger ladugården; återn blir härigenom försummad, ångarne utwärtas m. m. samt anförde såsom exempel på följderna af skogshygget Lärändö by på gränjen till Smärådal, hwarest hwarenda bonde varit wälbergad förrän skogsaswerkningen sträckt sig dit, men nu knappt någon finnes som icke är skuldsatt. Talaren åberopade hr kapten S. Grape som stöd för sina uppgifter.

Hr **S. Grape** uppsteg och bestyrkte desamma.

Hr **Hummel** antog dessa anmärkningar wara riktade mot honom, hvars hus varit det enda som i nämnda trakt besattat sig med skogsaswerkning, men kunde försäkra, att med undantag af tre personer finnes numera ingen enda i hela byn som wore huset något skyldigt. Tal. kunde så mycket mindre medgifwa riktigheten af det påståendet, att skogsaswerkningen wore orsak till det astagande wälståndet bland allmogen, som ingen hemmansegare behöfde uppoffra en enda dag af den wackra årstiden för skogshyggets skull, utan bedrefwes detta just under den tid af året, då han icke kunde eigna sig åt jordbruket.

Hr **Blomqwist** från Boden förmenade, att det wore kändt, att flere betalt sina hemman medelst förtjensterna på skogshygget.

Hr **Sandstedt** anförde, såsom bewis på möjligheten att alldeles utrota skogen, Swälterna i Westergöthland och Söland.

Hr **Ekman** antog det wara obestyrkt, om skog någonsin funnits på Söland, och hwad Swälterna anginge, wore det icke heller bewisadt, att utrotningen af skogen derstädes skett genom nedhuggning, utan ansåg mycket sannolikt, att skogseld öfwergått denna trakt. Man hade här äfwen talat om gränjen för aswerkningen i hwad dimensionerna widkomme,

men denna wore mycket swår att bestämma och berodde på hwar och ens egen åsigt och fördel. För sin del ansåg talaren 7 tumes wärke för groft.

Hr Ordföranden, som efter derom framställd fråga förklarade diskussionen öfwer första delen af R. Akademiens fråga slutad, hänvisade till Sällskapets förut uttalade åsigt och hemställde huruvida Sällskapet ansåg, att på öfwerlygelsens väg någon förbättring i skogsvärden kunde vara att förwänta? Denna fråga besvarades med öfwerwägande Nej.

Hr Ordföranden anmärkte derefter, att såsom naturlig följd häraf, måste Sällskapets åsigt vara, att lagstiftningen borde ingripa.

Hr Hummel: dock på ett moderat och försigtigt sätt.

Hr Ordföranden framhöll att twenne åtgärder wore föreslagna, nemligen att skydda skogen genom återvärt och genom exportförbud, och önsade upplysning af närvarande jägeritjenstemän, huruvida kontroll kunde åstadkommas, i fall lagstiftningen införde ett sådant åläggande som sådd i men af afverkningen.

Hr Ennes ansåg kontroll i detta län omöjlig, ty ännu finnes så stora skogar, att åtgärder härutinnan skulle vara alltför tidiga.

Hr Rydstedt upplyste, att i Danmark förefref lagen, att om enskilt person afverkade skogen kallt, wore han pliktig att efter 5 år verkställa sådd, och om ej detta skett, skulle sådd på skogsmarkens egares bekostnad ske af skogstjenstemän. Här wore dock ingen sådan förefrist af nöden, emedan enligt talarens förmenande kalhuggning aldrig kunde inträffa. Dessutom wore sådd härstädes onödig, ty naturen sörjde sjelf för återvärt på det sätt, att fröet, som är försedt med wingar, föres omkring på skaren om våren och, då snön smälter, stannade det qwar på marken och öfvergick till groning. Skulle likwäl lagstiftningen fastställa något om sådd, måste wissa år bestämmas, inom hwilka den samma borde vara verkställd.

Hr Glowson ansåg icke lämpligt att uttala sig om de närmare förefrister som kunde vara nödiga, utan att Sällskapet blott borde yttra sig antingen för exportförbud eller återvärt.

Hr Ordföranden framställde derefter denna proposition: den som vill, att lagstiftningen skall ingripa för skogarnes skydd med exportförbud, svarar ja, den som det icke vill,

svarar nej. Winner nej, har Sällskapet uttalat sig för ett lagstadgande om frösädd.

Hr Ringius invände, att det kunde finnas de som önsade begge delarne.

Hr Ordföranden delade derföre propositionen i 2:ne och framställde till ny proposition: anser Sällskapet, att lagstiftningen bör skydda skogarne genom exportförbud för wärke af de smärre dimensioner, som förut blifwit uppgisna?

Då starka rop af både ja och nej hördes blandade med hwarandra, anställdes omröstning, hwarvid befunns, att ja hade segrat.

Hr Schough anmälde reservation på den grund, att exportförbud icke allenast icke medförde den dermed åhystade nyttan, utan twärtom wore hinderligt för rationel skogshushållning, samt att lagstiftande makten sannolikt icke skulle göra något afseende på Sällskapets utlåtande.

Hr Glowson reserverade sig, emedan han uppfattade exportförbud såsom en olycka för befolkningen i miswärtår.

Hr Ennes, Rydstedt, H. Widmark, Bergman och Ekman m. fl. antecknade sig afwen bland reservanterna.

Hr Ordföranden framställde derefter proposition om den andra åtgärden: anser Sällskapet ett sådant lagstadgande önskligt, att skogsegare må åläggas att befordra skogens återvärt?

Afwen nu hördes blandade ja och nej, men hr Ordföranden förklarade sig anse frågan med ja besvarad, och, då intet yrkande på votering afhördes, bestämdes de med klubbslag.

§ 17.

Härefter förefom till öfwerläggning det af skogsfömiten till Sällskapet remitterade, af öfverjägarer C. Degerman wäcka förslag om stämpling utaf jemwäl med laglig rätt å skattemark afverkad skog.

Hr Ennes förordade förslaget, funne det mycket lämpligt, att det afverkade wirket lades i högar, innan det fördes från stället, och afstämplades; detta wore en stor lättnad både för skogsafverkaren och jägeribetjeningen och skulle förekomma mycken willrådighet för den jenare och mycket obehag för den förre; trodde icke heller att det skulle medföra stor kostnad, ty afstämplingen kunde ske på kontrollresorna.

Hr Hummel yttrade, att förslaget wore af ofantligt ingripande natur och ansåg, att här icke wore tillfälle att ingå

i alla detaljer, som dermed wore förenade, men wille uppställa den frågan, om förmånen för kronan af en sådan bestämmeelse kunde öfwerwäga den skada som genom kostnader och obehag skulle jordegaren tillflyndas. Det wore väl känt, att de olägenheter, hwilka förslaget afsåg att förefomma, endast kunde uppstå på sådana ställen, hwarest kilar af kronomark sköto in mellan enskildas egor. Dessa borde enflitte kunna så inlösa, ty i öfrigt trodde icke talaren att med en så talrik och waksam skogsbetjening som nu finnes, några åwerkningar i stor skala numera kunde bedrifwas. Något behof af ifrågasatt afftämpling förefunnes således icke, och det skulle bli alltför tungt för folket att bekosta den samma. Sällskapet hade redan uttalat sig för förbud och fröjäd, och man borde stanna dermed.

Hr Bergman: innan Sällskapet afgåfwe något utlåtande, borde det afgöras, om förslaget är utförbart. Detta wille nu talaren undersöka. Om förslaget bifalles, blefwe det nödwändigt, att hemmansägare antingen inom wis tid gjorde anmälan om hela åwerkningens afftämpling, med uppgift om antalet trån; detta wore nödwändigt derföre att jägeritjenstemännen skulle kunna ställa sina förrättningar der efter. Men det är mycket troligt, att en stor del hemmansägare, såsom warande mindre skrifkunniga, komma att försumma detta, och det wore äfwen swårt för honom att på förhand bestämma åwerkningens storlek. En försummeelse i ena eller andra fallet utsatte således hemmansägaren för faran att bliwa lagbrytare, ehuru han begagnade sin egen egendom. Skulle åter anmälan om afftämpling så göras när som helst och för hwilket antal trån som helst, skulle icke jägeritjenstemännen hinna till på alla ställen, äfwen om deras antal wore flerdubbelt. Man behöfde blott tänka sig, att anmälan om utstämpling i dag önsfades t. ex. wid Storsand, 12 mil från Lule, men innan jägeritjenstemannen återkommer från denna resa, har ny anmälan ingått om utstämpling wid Engesbyn o. s. w. Derföre omöjligt för en person att medhinna stämplingen. Men om flere tillsattes, hwilken skulle betala alla? Icke kunde man väl ålägga skattehemmansägaren att göra det; icke heller kunde väl skogsplanteringskassan stå ut med det, ty hon är redan länjad; återstår således staten. Men om kostnaderna här för skola utgå medelst statsanslag, hade man skäl befara, att summan uppdebiterades på debetredeln, hwarigenom icke blott hemmansägare, utan tjenstemän och alla andra fingo deltaga. För sådana uppeffringar wore inga motsvarande fördelar. Der

före påstode talaren, att förslaget wore utförbart, men icke blott denna utstämpling, utan hela stämplingsätgårdens wore olämplig och föranledde lagbrott. Talaren wille bewisa det. Om man ginge genom skogsstrakterna skulle man finna många träd qwarstå med stämpel, men många utan stämpel wara borta. Detta wore helt naturligt. Stämpeln anbringas nemligen tum från roten, men då mycket snö fallit, såsom här wanligen inträffar, och synnerligast wid yrwäder, bliwa stämplarne skylda och är mycket swårt för arbetaren att träffa på det utstämplade trädet; men om detta än lyckas, befinnes det ofta nog odugligt, och arbetaren föredrar att taga ett friskt träd, ehuru ostämpladt, framför det stämplade, som han finner wara till ingen nytta . . .

Hr Ordföranden erinrar talaren att meningen med förslaget icke affter stämpling på rot.

Hr Bergman erkände riktigheten här af, men hade welat framhålla olägenheterna af stämplingen, emedan han ansåg samma olägenheter uppkomma på skattemark som på kronomark. Den enda fördelen af stämplingen wore, att kontrollen för tjenstemännen blefwe lättare, men skogsbewakningen wore redan så väl organiserad, att några ytterligare åtgärder kunde anses obehöfliga.

Hr Per Nilsson wore å kommunens wägnar sfickad att protestera mot en sådan åtgärd som förslaget afsåg; trodde icke dubbel jägeripersonal tillräcklig, om det skulle utföras, och anslag blefwo då erforderliga till aflöningar, hwilket skulle återfalla på de skattdragande.

Hr Finell instämde med hr Hummel och Bergman, som hade anfört goda skäl mot förslaget, och betraktade det som ett wäldsammt ingrepp i eganderätten samt medförde onödiga kostnader, hwar för talaren protesterade deremot.

Hr C. D. Blomqvist från Boden fäste äfwen uppmärksamheten derpå, att snön lade sig mycket högre än stämpeln, hwar för denna wore olämplig.

Hr S. Widmark trodde att diskussionen kommit på si dan om ämnet, ty meningen wore väl att endast sådana hemmansägare, som woro twungna att föra sina skogsprodukter öfwer kronomark, skulle wara förbundna att låta stämpla desamma. Under sådana förhållanden skulle icke stämplingen bli så swår eller kostsam att utföra. Betwiflade att många skattemäns skogar wore så belägna, att stämpling skulle behöfwas. Swad en föregående talares anmärkning om samt idig anmälan från flere håll beträffade, wore denna icke alldeles riktig, ty Engesbyn hade åberopat, men talaren wiste

icke att kronan hade några marker qwar i Neder-Eule seden, hwarföre sådana reser som af hr Bergman åberopats icke kunde komma ifråga. Den i förslaget förordade kontroll wore en hjälp för bewatningspersonalen, och till fördel för hemmansegaren, som derigenom undginge alla mistag och förvecklingar. Härefter derföre, att Sällskapet ger sitt utlåtande i den riktning, att sådana hemmansegares skogsprodukter, som måste föras öfver kronomark, borde stämpas och kronan betala stämpelkostnaden.

Hr Ekman funne en orättwisa deruti, att den ena hemmansegaren, som är olycklig nog att ha sina egor gränsande till kronans, skulle undertastas inskränkning i sin dispositionsrätt till skogen, men den andra skulle slipa.

Hr Per Nilsson åberopade äfwen de olägenheter som uppkomme wid djup snö, samt framhöll den skada, hinder och kostnad, som hemmansegare blefwe undertastade, isfall icke skogstjenstemän insunne sig när han behöfdes.

Hr Ringius ifrade mot de tomta talesätt, som framställde swårigheter mot tillämpningen af förslaget, ty sådana komme icke att finnas i praktiken, samt om ingrepp i eganderätten, ty något hinder mot den fria dispositionen af skogen lades icke genom förslagens utförande. Hvad kostnaden beträffade, borde den så mycket hellre utgöras af staten, som kronan genom den föreslagna åtgärden desto bättre kunde skydda sin egendom.

Hr Lundblad såg i förslaget ingenting annat än ett försök af öfverjägaren Degerman att trakassera allmänheten...

Hr Ordföranden uppmanade härwid talaren att hålla sig till ämnet.

Hr Lundblad ogillade förslaget; allmogen brukade föra de huggna träden laß för laß ur skogen ned till wattendragen, men om förslaget gick igenom, skulle han så wänta dermed tills det behagade skogsbetjeningen att utstämpla dem.

Hr Ringius funne sig föranlåten att wända sig mot den fiste talaren, som offentligt hade anlagat öfverjägaren Degerman för trakasserier. Detta wore en högst obefogad tillwitelse; talaren skulle twärtom kunna bewisa, att hr Degerman wid flere tillfällen af egna tillgångar bisprungit arbetare, blott för att de icke skulle komma i frestelse att åverka skog, och sådana drag bewisade just motsatsen till hvad som sista talaren ansett tillständigt att yttra.

Hr Glowson funne betänkligheter wid förslagens antagande och framdrog exempel på swårigheten att tillämpa det.

Hr Asplund tyckte att man måste ha en jägmästare jemt till hands, om förslaget skulle tillämpas.

Hr Rydstedt framhöll, att förslaget ålystade skydd för kronoskogarne, men ingenting hindrade skatteman att gå in på kronans skogar och hugga samt sedan transportera träden till egen mark; härigenom blefwe winsten med stämplingen ingen, utan blott kostnad, hwarföre talaren icke kunde biträda förslaget.

Hr Schough wille i likhet med en föregående talare wäga fördelar och olägenheter mot hwarandra. De fördelar, som enligt förslagens motivering skulle winnas wore minskade besvär och obehag för bewatningspersonalen, hwaremot olägenheter wore förökade dylika för skogsegare, som utgjorde flertalet. Ansåg olägenheterna stanna på de sednares sida, hwarföre han afstyrkte förslaget, förmenande att staten borde hålla sina tjenstemän skadeslöja för besvär och obehag som åtföljde tjensten.

Hr Hummel och Hedström från Wäddwik funno det äfwen utförbart.

Sedan diskussionen nu war slutad, framställde hr Ordföranden den frågan, om Sällskapet ansåg det wäckta förslaget utförbart?

Frågan beswarades med öfwerwälgande ja.

Hr Ringius, H. Widmark, Ennes och J. Grape wille i protokollet hafwa antecknadt, att de tillhörde minoriteten.

Som klockan nu war 4,30 e. m. beslöts, att sluta för dagen och fortsätta förhandlingarne i morgen kl. 12.

År och dag som ofwan.

In fidem

August Cajanus.

**Protokoll hållet wid Norrbottens
Läns Hushållnings-Sällskaps win-
termöte i Ule den 29 Januari 1869.**

Närvarande: Herr Ordföranden, Öfverstelöjtnanten m. m. B. von Rehausen, och af ledamöter ett flertal af de wid gårdagens sammanträde såsom närvarande antecknade samt undertecknad, som förde protokollet.

§ 1.

S. D. Föredrogs Stuterikomiténs Cirkulär, som punktwis besvarades:

1:o. Om de åtgärder, som på senaste 30—40 åren inom Norrbottens län blifwit widtagne till Hästafweln förbättrande, genom Hushållnings-Sällskaper, Föreningar för Hästafweln befrämjande eller enskilda personer.

Svar: För omkring 13 år sedan inköpte Hushållnings-Sällskapet en hingst af Strömsholmsras och senare afwen en annan af samma ras, hvarjemte Sällskapet under twänne år understödt en person i Torne socken med bidrag för hållande af besfällare af Strömsholmsras;

2:o. Endast af den sistnämnde har afweln varit god;

3:o. Som från stuterierna ingen hingst för närvarande är stationerad i länet, wore önskligt, att en för hvarje fögderi kunde fås, och bör icke swårighet förefinnas att få dem lämpligt placerade, men anses jemtlandsras företrädeswis böra användas;

4:o. Hästafweln inom länet icke fullt tillfredsställande; hästuppfödningen sker nästan uteslutande för arbete; i den norra delen af länet är afweln företrädeswis af blandad finsk, och i den södra delen ångermanländsk;

5:o. Länets hästafwel offer endast eget behof;

6:o. Inköp af föl har icke egt rum.

§ 2.

Kongl. Landtbruks-Akademien cirkulärskrifwelse om årliga sammanträden af delegerade från rikets samtliga

Hushållnings-Sällskaper upplästes, och jersfikt om ett sammanträde den 22 nästkommande Februari, och beslöts, att Sällskapet genom skrifwelse skulle anmoda hr Landshöfding Bergman att wid detta sammanträde representera Sällskapet, hvarjemte Sällskapet uttalade sig för årliga sammanträden i Stockholm, såwidt de blefwe hållna under pågående riksdag, och hwarigenom Sällskapet till undwikande af stora festnader, fortfarande kunde representeras af någon riksdagsman från länet.

§ 3.

Föredrogs samma Akademien cirkulärskrifwelse angående tillfällen till undervisning i hofbeslagskonsten, och beslöts, att 150 rdr skulle anslås till den person, som af Förvaltnings-Utskottet blefwe ansedd såsom lämplig och som wid Veterinärinrättningen i Stockholm blefwe till Elev antagen, med wilkor, att han efter genomgången kurs anställdes wid länets landtbruks-skola, och hwartill skolans föreståndare nu för sin del förklarade sig villig, samt under förutsättning att ifrågakomna kurs finge under sommaren genomgåas.

§ 4.

Upplästes samma Akademien cirkulärskrifwelse om bewisjadt anslag för utställningar och prisbelöningar af slagtdjur och mejerialster m. m. och hwarå swar infördrats före den 15 nästkommande Februari, och blef Sällskapets beslut, att som tiden wore för kort att nu kunna fatta något beslut, kunde Sällskapet icke afgifwa något besked härom, förrän det kommunicerat sig med andra Hushållnings-Sällskap.

§ 5.

Förefom fråga om yttrande öfwer de af hr Ordföranden och hr Nyström framställda förslag till inhyssingarnes fästande wid jorden samt om fattigwårdens ordnande i länet, men ansågs denna fråga wara af

så stor betydelse och wigt för länet, att något uttalande från Sällskapet sida nu icke borde göras, utan beslöts, att Förvaltnings-Utskottet till Kommunalsnämnderna i länet skulle afslåta en skrifwelse med anmodan att inom den 1 nästkommande Juni inkomma med förslag till frågans ordnande, hwarefter Förvaltnings-Utskottet skulle bereda den samma till föredragning och afgörande wid nästa winterjammanträde.

§ 6.

Härefter förekom till diskussion framställda frågan, **om och hwilka åtgärder böra widtagas för att lifwa hagen för trädgårdsodling i länet?**

Hr Ordföranden anförde, att obekantskapen med wärliga trädgårdsalsters skötsel hindrade på många ställen sådana odling. Genom länets nödhjelpskomite hade frön af kålrötter m. m. blifwit utdelade i socknarna, men hade den samma endast på få ställen lyckats och orsaken dertill måste sökas i bristande insigt att rätt sköta dem. Detta alstrade emellertid obenägenhet för odling af många nyttiga frukter, hwarefter det syntes nödigt, att på något sätt befrämja kunskapen om deras och öfriga köksträdgårdswerterns odling, skötsel och begagnande. En hushållsskola för qwinnor skulle därför wara ett lämpligt medel att bibringa kännedom ej blott häruti, utan också i andra för qwinnan nödwändiga, för trefnaden, husfliten och det ekonomiska wälståndet wäsentliga samt för en husmoder wiktiga hushållsbefyr, såsom spinna, wäfwa, nödorstfligen sy, sköta ladugård m. m.

Hr Ringius uppläste den af honom afgifna årsberättelse öfwer trädgårdsodlingen 1868 (Bil. B). Hwad den nu framställda frågan beträffade, sönderföll den i 2:ne delar, nemligen först om några åtgärder böra widtagas. Det wore tydligt, att allt hwad som befordrar sedlig odling, borde befordras; Eneroth isynnerhet hade framhållit nyttan af trädgårdsodling, ty genom att iysfellsätta sig dermed, blefwe mången afhållen från tidsfördrif af förnedrande beskaffenhet. Men äfwen i ekonomiskt hänseende wore den fördelaktig. Det kunde wäl synas, som skulle den häruppe icke löna sig, men många trädgårdswexter äro mycket hårdade, till och med mera hårdiga än sådeslagen. Man borde nemligen betänka, att de frön wi begagna, till stor del komma från

andra länder. Wore dessa uppdragna häruppe och tillgång på sådana funnes, skulle werken wara så mycket mera hårdig. Man borde betrakta trädgårdsskötjeln såsom ett landtbruk, men trädgårdsskötjeln ger i wisja fall mer än dubbelt så stor afkastning. Man flagade söderut, att den icke bure sig, men ofta bestode orsaken deruti, att man hade en lyxträdgård, som uppåte hwad köksträdgården afkastade; derföre borde man här ställa det så, att endast de för lifwet nödwändigaste alster blefwe frambringade; sjelfwa inhyfsingen kunde ha ett par sängar; det toge icke bort någon tid för honom, utan hustru och barn kunde dermed iysfellsättas. Allmogens huswudsjaktiga föda utgjordes af spanmål och mjölk, men detta wore en misshushållning. Hwarje menniska behöfde nemligen ett wigt quantum kolhaltiga och ett wigt quantum qwäfwehaltiga ämnen för sitt uppehälle, men om hon mera uteslutande åte en föda, som innehöll en öfwerwälgande mängd af det ena ämnet, måste hon deraf äta så mycket mera, för att sålunda kunna tillföra kroppen erforderlig mängd äfwen af det andra ämnet, och detta wore ju en misshushållning. Denna misshushållning wore qwäfwehaltiga grönsaker, såsom kål och skidfrukter, isynnerligen lämpliga att förekomma. Bästa sättet att sprida kännedom om och håg för trädgårdsodling wore att meddela praktisk undervisning derom i folkskolan. Wid wisja folkskolor söderut finge barnet wid sitt inträde i skolan några buskar att wårda och ta frukt af samt taga dem med sig, när det lemnade skolan. Här funnes inga trädgårdsland och icke heller duglige lärare; till och med trädgårdsmästare söderifrån beginge misstag i början af obekantskap med klimatets och jordenens fordringar. Derföre behöfdes en mönsterträdgård, der man kunde så lära sig det nödwändigaste. Men mönsterträdgården borde sammanflås med en hushållsskola, såsom hr Ordföranden anförde. I ett fattigt land wore angeläget att så ändamålsenligt som möjligt använda de knappa tillgångarne och se till att med de minsta uppoffringar winna de största fördelar. Man borde derföre ej göra något ensidigt, utan hellre så omfattande som möjligt. Om inköp af ett litet hemman kunde åstadkommas, skulle på detta kunna förenas trädgårdsskötjel, linskötsel, ullberedning, konservering och inläggning af werter, af kött och wildt i bleddolor, med ett ord af hwarje slags hushållsöjd. Såsom ett exempel på huru äfwen en fattig landsända kunde bereda sin befolkning nödorstlig utkomst, wille talaren anföra Halland, som består till stor del af flyglandsfält, ehuru på senare åren planteringar börjat företagas,

men hwarest allmogen lefwat af att bereda ull, och hwilken husflöjd är så utbredd, att man nästan aldrig ens på landsvägen ser qwinuerna utan sin sticlstrumpa. Genom en sådan skolnärättning som förut blifwit antydd skulle elever bildas och kunna sprida kännedom om flere nyttiga husflöjder. Saken wore derföre wärd att beakta. Att föreslå plats för skolan wore swårt; Gäddwif wore icke olämpligt, men af ekonomista skäl wille talaren likwäl föreslå Pite; ty der hade nemligen redan för flere år sedan stadens och landets fruar tänkt sig en flöjdskola, och en liten fond wore äfwen bildad, uppgående till 1,677 rdr 26 öre. Deputem hade Pite sparbank en reservfond af 9,094 rdr 56 öre, som möjligen i någon mån kunde wara att påräkna. Talaren hade wisserligen intet bemyndigande att gifwa några löften i detta fall, men med kännedom af att andra sparbanker af reservfondens tillgångar auslagit medel till allmännyttiga ändamål, borde man kunna hoppas att äfwen här något i den vägen blefwe gjort. Om skolan förlades wid Pite, behöfdes ingen annan underwisa i trädgårdsskötsel, än en så kwalificerad trädgårdsdreng eller dalkuller, att de kunde följa gifna förefskrifter, ty den egentliga underwisingen erbjöd sig talaren att gratis meddela. Det wore dock icke talarens mening att nu framställa något bestämdt förslag, utan blott att föreslå en komité tillfättande, hwilken till nästa sammanträde egde att inkomma med förslag och tog sig talaren friheten att till ledamöter i denna komité föreslå hr Drdsföranden, samt hr Widmark, Sjöstedt, Degerman och Ringius, och kunde de i Pite bojatte ledamöterna utarbete förslaget samt underställa det samma hr Widmarks och Sjöstedts pröfning, hwarefter det skulle öfwerlemnas till Förvaltnings-Utskottet.

Hr Drdsföranden framställde då den frågan, om Sällskapet ansåg, att en komité borde tilljättas, hwilket beswaredes med ja, och godkändes äfwen det af hr Ringius föreslagna walet till ledamöter i komitén.

Härefter afflutades mötet med några af hr Drdsföranden framlagda affedsord.

Ar och dag som ofwan.

In fidem

August Cajanus.

Bil. A.

Till A. Landtbruks-Akademiens Förvaltnings-Komité.

Norrbottens Låns Hushållnings-Sällskaps Förvaltnings-Utskott får härmed äran afgifwa sin Berättelse för sistflutna år 1868.

Efter 1867 års miswert, som spredde nöd och förfäran öfwer en större del af landtbesökningen i länet, och hvars swåra följder endast kunde afwändas och förmildras genom en ingripande kraft från regeringens sida och en outtröttlig wälgörenhet från lyckligare lottade medmenniskor, motsåg man med en längtan, hwaruti farhågor och förhoppningar werelwis wore öfwerwägende, resultatet af ett nytt år. Detta resultat war gynnammare än man wägat hoppas. Ett knappt, dåligt och oförjött utjåde war icke egnadt att lifwa till öfweripånda beräkningar. Mången använde det snarare med känslor liknande den drunknandes, som griper i balmstrået för att hålla sig uppe. Men det är att bemärka, att balmstrået denna gång icke gäckade de förtwiflade i deras kamp för sin existens. Iack ware den warma sommaren kunde äfwen sydäuskt utjådesforn hinna till mognad. De jemförelseförjök som blifwit anställda mellan skänst 6-radigt och i Norrbotten uppdraget forn utwisa en ganska obetydlig skillnad i tid både för deras gående i ar och för deras mognad. Någon gång synes till och med det sydändska hast försteget. Till och med 2-radigt forn, som äfwen i södra Sverige wanligen behöfwer 2 a 3 wecker längre megnings-tid har i allmänhet kunnat fördaas fullmoget. Wertförhållandena ha så tillwida warit owäntadt gynsamma, men bristen på regn har warit mycket kånbar. Till följd häraf har fördens myckenhet icke motswarat bestaffenheten, men likwäl warit helt nära medelmåttig. Jemförelsen mellan det elika utjådet af forn, hwad afkastningens rymd och wigt angår, lemnar särdeles intressanta resultater. Sålunda synes det 2-radiga hafwa warit tyngst, eller ända till 14 Pisp., och det norrbottniska lättast, eller i allmänhet 11—12 Pisp., hwaremot det senare, der det icke warit fullt med ogräs,

lemnad första affastningen. Ehuru det fremmande utsädet hunnit fullt mogna, torde det dock så anses som afgjort, att det skänsta kornet under vanliga år icke skulle vara lika hårdigt som ortens. Man kan åtminstone icke draga några bestämda slutsatser af de hittills gjorda försöken. Endast en under flere år fortsatt jämförelse skulle dertill vara egnadt. Såsom synnerligen lycklig får emellertid uppfattas den omständigheten, att fremmande sydlandskt, äfwen danskt korn, funnat med framgång inympas i vår jord. Med ett mindre parti norst korn har i vissta af de öfre bygderna äfwen försök blifwit anställda och med gynnsamt resultat. Norst korn har dock äfwen tillförene härstädes varit användt.

Någon synes öfverallt hafwa gifwit riklig affastning. Icke såsom undantagsfall torde man kunna antaga att den gifwit 20—30 kornet och deß wigt har uppgått ända till 15 Lisp. Äfwen af kornet har på ett och annat ställe affastningen varit utomordentlig.

Potatisförden har i några socknar varit riklig, i andra mindre tillfredsställande. Såsom exempel på en owanlig affastning af denna rotfrukt må nämnas, att enligt uppgift af egaren, ingenjören Sandström i Pite socken, 50:de kornet blifwit af honom sfördadt. Det hade blifwit utsädt på en å gårdsplanen uppbruten jord i hwarannan fåra och wäl gödsadt med s. k. al (urin). Kålen lærer slingrat sig efter marken nästan som en ärtwert och uppnått flera alnars längd.

I nämnda socken har på chefsbestället Gran försök blifwit gjordt med odling af **gråärter**, hwartill utsädet tagits från Helsingland, och hade de blifwit sfördade samtidigt med kornet, ehuru en del af halmen ännu stod grön och i blomma. Halmen war mycket frodig och bidrog till senare mogna. Emellertid sfördades fullt mogna 9 fot efter 2 fot utsäde. Detta resultat är så mycket mera lofwande för framtida försök, som sådden icke kunde werkställas förrän den 6 Juni, då den rätteligen bort sse tidigast och till och med på kålen.

Ladugårdsskötelsen står ännu i allmänhet på en låg ståndpunkt i länet. Att emellertid äfwen härstädes hållas wackra ladugårdar sinner man deras, att på Björksfors egendom i Neder-Kalix socken mjölkaffastningen efter 43 ft. kor uppgått till 30,980 kanner, eller i medeltal 720 $\frac{1}{3}$ kanna på hwarje ko. Med tillägg af mjölken från 8 ft. qwigor, som under året burit första kalfwen, utgjorde hela affastningen 32,902 kanner. Ett ännu wackrare resultat har hr Sjösteds ladugård på Melderstein lemnat, i det 19 kor, hwaras lifwål

tre under året burit första kalfwen, gifwit 15,674 kanner, eller nära 825 kanner på hwarje ko, qwigorna inberäknade. På förra stället har högsta mjölkaffastningen af en ko warit öfwer 1,100 kanner, och på senare stället 1,244 kanner. Den ko som gifwit sistnämnda owanliga resultat är af ortens ras och född i Persön, Neder-Lule socken. I begge ladugårdarne användes endast kalfodring.

Äf ortens binäringar intager fortfarande skogsafwerkningen första rummet och synes den ännu icke vara lämpad efter det mått och den behandling, som nödig omtanke om länets framtida wälbefinnande berde förestripa. Wid sidan af den lofliga afwerkningen fortgår också den demoraliserande striden mellan vinningslystnaden, som icke afser medlen, och tjenstenitet, som icke alltid ur denna strid går segrande. En tillfredsställande lösning af denna fråga är säkerligen lika swår att ernå, som den skulle vara af betydelsefull lyftning för befolkningen både i sedligt och ekonomiskt hänseende. Såsom ett löfte för framtiden torde dock böra nämnas, att egarne af Gylsens Bruk i Öfwer-Kalix socken ämna, efter slutadt laga skifte, införa en fullständig Torpindelning, för att derigenom göra det stora antalet bruksarbetare och inhyssingar mindre beroende af de nu mera än förr sällsynta vinterförtjensterna. Man bör så mycket hellre hoppas att omtänksamheten för underhafwandes wälbefinnande skall winna mera allmänt insteg äfwen i dessa bygder, som erfarenheten nog samt gifwit wid handen, att det hittills följda utslagningsystemet icke i allmänhet ländt någondera parten till bättnad.

Äf öfriga binäringar har fiffet detta år icke varit gifwande, och hwad särstildt laxfiffet angår, har detsamma varit långt under medelmåttan. Det försämrade laxfiffet i Torneo elf har slutligen i orten framkallat en yttring af werksamhet för deß upphjelpande, i det en omsorgsfull och ändamålsentlig inrättning för laxodling i nämnde elf blifwit ordnad, och hwad fiffens insigtsfullare behandling widkommer, bör med beröm omnämnas den insättning af lax i iskällare, som hr Kapten Rutberg i Neder-Kalix på sista tiden börjat använda.

Det anslag af 500 rdr, som 1867 års landsting bewilljade för inköp af linfrö till afgiftsfri utdelning i länet, har under året blifwit för ändamålet användt, och har affastningen varit medelmåttig, ehuru werten lidit af den ihållande torkan och på många ställen blifwit utsädd på otjenlig jord.

Den uppmuntran till bymejeriers inrättande som från 1868 års landsting utgått medelst deß anslag af 350 rdr, har redan burit frukt, i det att kontrakt blifwit af Förwaltningens-Utskottet upprättadt med Rutwils byamän och stallmejeriets verksamhet taga sin början den 1 Februari innevarande år.

Sällskapet har varit i tillfälle att utdela premier för odlingsflit till ett värde af 142 rdr 25 öre, hvarjemte wid sommarjammanträdet i Lule g:la stad priser för utställda föremål kunde tilldelas flere personer till ett sammanlagt belopp af 344 rdr.

Sällskapet har desutom för en summa af 355 rdr 35 öre under året inköpt och utdelat värdefulla böcker om landt-hushållningen, samt understödt Åsja landtbruksskola med ett anslag af 1,000 rdr till premier åt lärlingarne derstädes.

Sällskapets inkomster ha utgjort 4,320 rdr 97 öre och utgifterna hafwa uppgått till 4,242 rdr 69 öre, så att behållningen wid 1868 års slut utgjorde 78 rdr 28 öre rmt.

Lule den 28 Januari 1869.

På Norrbottens Låns Hushållnings-Sällskaps
Förwaltnings-Utskotts wagnar:

B. von Nehausen.

August Cajanus.

Såsom tillägg till denna skrifwelse torde widare böra anföras följande:

Wid Sällskapets förra wintersjammanträde beslöts, att 4 st. springgummar af förädlad ras skulle af Sällskapets medel inköpas, hvarjemte hr Hummel erbjöd sig bekosta inköpet af en semte, så att en springgumme skulle kunna uppställas i hwardera af länets fem elsdalar. Detta beslut har icke Förwaltnings-Utskottet funnat verkställa af orsaker, som innehållas i skrifwelse från Intendenten Jublin-Daunfelt, till hwilken Förwaltnings-Utskottet wändt sig med förfrågningar i ämnet. Skrifwelsen lyder sålunda:

"Med anledning af den uti ärade af den 14 dennes framställda fråga tager jag mig friheten meddela, att, enligt min åsigt, äro baggar af Cheviotras, de till förädling af våra nordligaste prowinjers färraser tjenligaste. Nämnade ras härstammar från de inom jödra Skottland belägna i. t. Cheviotbills, der de å de bara, ljungbefläddda bergen gå ute under bar himmel sommar och vinter, vattadt sist anförde årstid der ofta nog är rätt bister samt jnö faller till större

djur. De ega wäl slutna kroppar, tjock fjäll af till hushålls-behof inueriigen lämplig kardull, äro ej alltför sterwerta, lätt jödda och i allmänhet lätt förnöjda. För några år sedan anskaffade jag, på anmodan af Halländska Hushållnings-sällskapet, åttfilliga djur af denna ras till nämnde län, och har Semtlands Hushållnings-sällskap i år uppgjort aftal om de ungbaggar, som efter nämde djur för närvarande finnas disponibla. De Halländska Cheviot-djuren hafwa dock temligen wanwärdats, så att efter dem fallen afwel skall hafwa ej obetydligt degenererat. Tillåta derföre Hushållnings-sällskapets tillgångar sådant, tror jag att allt skal wore att direkte från Skottland införskrifwa erforderliga djur. Prijet å desamma är der cirka Pund 5 för 1:ma qualité, — i. t. prisdjur, — och frakten från Edinburgh eller Hull — Luleå hör ej öfwerstiga Pund 1 pr djur. Import är wisierligen för närvarande förbjuden, men torde redan i höst eller sednast nästa wår åter blifwa tillåten."

De af Förwaltnings-Utskottet utsedde delegerade för samlande af och bestyr med artiflar till landtbruksmötet i Stockholm hafwa varit hrr v. pastor Stecksén, löjtnant Widmark och länsdjurläkaren Jacobsen, och tack ware dessa delegerade måtte Norrbotten ha varit särdeles utmärkt representeradt, att döma af det förwånande stora antalet belöningar som tillföll desamma. Delegerades berättelse lyder sålunda:

**Till Norrbottens Låns Kongl. Hushållnings-Sällskaps
Förwaltnings-Utskott!**

Undertecknade, som af Förwaltnings-Utskottet erhållit uppdrag att verka och ordna för länets representerande wid den utställning af produkter från jordbruket och deß bindningar, hwilken varit förenad med det sistlidne sommare hållna allmänna Landtbruksmötet uti Stockholm, så härmed äran afgifwa följande redegörelse för det sått, på hwilket detta uppdrag blifwit utfördt.

De fellsagna skördar, som en följd af år hemiöft länets och den miswärt, som under år 1867 inträffade, förenad, som den tillika war, med en stagnation i alla andra affärgrenar, kunde ej annat än menligt inverka på länets deltagande uti en utställning, egentligen affedd för produkter från jordbruket. Genom medverkan af hrr Ordförande i Hushålls-Gillena och benäget biträde af andre för utställningen och länets representerande wid den intresserade perioner, bleswe dock delegerade i tillfälle att till Bestyrelsen för

landtbruksmötet insända 35 anmälningssedlar, i enlighet med bilagde förteckning, å produkter dels af jordbruket dels af de båningar. Större delen af de sålunda anmälde produkterna blefwo till Stockholm afsänt och derstädes exponerade. Genom oförutsedda omständigheter omintetgjordes några expositionsföremåls öfversändande, och bland dem äfwen de, enligt delegerades åsigt, värdefullaste, 2:ne kor af fjellras från hr Sjöstedt i Närke.

Wid den prisutdelning, som i sammanhang med utställningen egde rum, tilldelades utställare från Norrbotten 22 priser, af hvilka 2:ne första, 6 andra, 4 tredje och 10 fjärde, förutom andre tillkomne smärre belöningar uti penningar och en medalj, som blef tillerkänd delegerade. Bland dessa priser, hvilka alla delegerade icke anse sig nu behöfwa specificera, har första tilldelats hr Telegrafkommisarien Ringins och hr Kaptenen Rutberg, den förre för legymmer den sednare för insattad lar, hvarjemte 4 af de öfriga äro för landtbruksredskap och 3 för jordbruksprodukter.

Åf det nu anförda framgår, att de bidrag, som härifrån till utställningen afsänts i allmänhet blifwit wälwilligt och långt bättre än man wägar heppas, bedömda. Det resultat, som nu wunnits bör wara en driffjäder och en uppmuntran till fortsett deltagande i kommande utställningar, hwilket mer än annat är eguadt att fästa uppmärksamheten på och utbreda kännedomen om länet i sydligare bygder, hvarjemte detta deltagande tillika fallar öf fram till en täflan, hwilken alltid måste blifwa för öf heljebbringande och lärorik. Att länet wid dessa utställningar, sedan de sår, som de många olycksåren lemnat efter sig hunnit läsas, skall kunna intaga en wärdig plats, tro delegerade med wifhet framgår af det nu hållna. De fel uti anordningarne, som nu blifwit begångne kunna hädanefter undwiskas, och kunskapen om huru det tillgår wid dessa utställningar skall lända till nytta wid framtida.

Delegerade wäga påpeka nödwändigheten af att förberedandet till blifwande utställningar uppdrages åt personer från skilda delar af länet, hvilka hwar på sin ort kunna verka för expositionsföremåls insamlande. Då swärighet wisat sig att, för produkter af renskötsel eller i allmänhet så kallade "lappwaror", kunna bereda rätta platser inom behöriga afdelningar, anhålla delegerade att Förvaltnings-Utstottet wille till den sig bildande Bestyrelsen för nästa Landtbruksmöte ingå med anhållan, att en särskild afdelning måtte anordnas för produkter af renskötsel och så kallade lappwaror.

Slutligen få delegerade anhålla att Förvaltnings-Utstottet wille för Hushållnings-Sällskapet anmäla det sålspordat nit med hwilket hr Telegrafkommisarien Ringins inom Piteå verkst för deltagandet uti utställningen, den oförtrutna och aldrig hwilande omwårdnad, med hwilken han wid sjelfwa expositionen bewakat länets och de utställares intressen.

Det anslag af 200 rdr, som blifwit stäldt till delegerades disposition, har warit fullt tillräckligt, och tro delegerade sig, sedan wisfa inköpta artiklar blifwit försälda, kunna wid redowisningens aflemnande, hwilket snart skall ske, till Hushållnings-Sällskapet återställa en betydlig del af de anslagna medlen. Uleå den 24 Januari 1869.

A. A. Stecksén. S. D. Jacobson. H. A. Widmark.

Från Öfwer-Torneo och Pajala har länge klagan förports öfwer någon sjukdom i deras åkerjord, hwilken warit i hög grad hinderlig för wertligheten derstädes. För lidne höst ändes derföre ett prof på jordarten till Kongl. Landtbruks-Akademiens Kemiska Laboratorium för att derstädes undersökas, och för några dagar sedan ankom utlåtandet, grundadt på den verkställda analysen. Det har denna lydelse:

"Analys af åkerjord från Öfwer-Torneo och Pajala socknar.

N. 1, den mest humushaltiga, mörkaste jorden.

Hygroskopisk fuktighet = 9,79 %
Organiska ämnen (och kem. bundet watten) = 6,95

I watten lösliga beståndsdelar.

Kiselsyra . . .	= 0,029 %
Jerjord och Jernoxid . .	= 0,009 %
Kalk . . .	= —
Talk . . .	= 0,004 %
Alkalier . . .	= 0,016 %
Söfwerfryra . . .	= 0,004 %

I saltsyra lösliga beståndsdelar.

Kiselsyra . . .	= 0,162 %
Jerjord och Jernoxid . .	= 4,004 %
Kalk . . .	= —
Talk . . .	= 0,148 %

Alkalier . . .	= 0,094 %
Kösfersyra . .	= 0,114 %

I saltsyra lösligt = 83,4 %

N. 2, den ljusare, på humus fattigare jordmånen.

Gyckrospist fuktighet	= 2,31 %
Organiska ämnen (och kem. bundet vatten) =	3,68 %

I vatten lösliga beståndsdelar.

Kiselhyra . . .	= 0,009 %
Verjord och Zernoxid . . .	= 0,004 %
Kalk	= 0,010 %
Talk	= 0,004 %
Alkalier	= 0,010 %
Kösfersyra . . .	= spår.

I saltsyra lösliga beståndsdelar.

Kiselhyra . . .	= 0,105 %
Verjord och Zernoxid . . .	= 4,651 %
Kalk	= 0,206 %
Talk	= 0,469 %
Alkalier	= 0,108 %
Kösfersyra . . .	= 0,169 %

I saltsyra olösligt = 90,4 %

Analyserna hafwa blifwit företagna och beräknade på jorden, sedan den genom sällning blifwit befriad från större och mindre stenar, då endast de finare beståndsdelarne kunna anses för närvarande utöfva något inflytande på värtvärningen.

Hvad **N. 1** beträffar, så kan med temlig säkerhet antagas, att bristen på kalk är orsaken till de oförmåga att i närvarande tillstånd underhålla värtligheten. Den år 1866 påförda nyjorden har troligen innehållit kalk, som för någon tid varit tillräcklig att ersätta ifrågakvarande jordmåns egen brist härpå; men det sålunda tillförda förrådet har sedan de blifwit förbrukadt och är jorden nu i största behof af kalkning i en eller annan form; för öfrigt är den kemiska sammansättningen sådan, att man med skäl kan vänta ett godt resultat af denna jords brukning. Kalkningen bör heldst

företagas om hösten; skulle jorden vara höstfädd, wore dock skäl att på våren gifwa den en öfvergådnings med superfosfat, kalkpudrett, fint benmjöl, gips eller dyligt; till höstgådnings kan användas rik kalkmergel eller släckt kalk; af denna lednare dock ej för stor quantitet på engång, utan bör kalkningen heldre upprepas under flera år.

Hvad **N. 2** beträffar, så torde orsaken till de mindre goda beståndsdelar så lösas, dels hos de fysikaliska, dels hos de kemiska sammansättning. Å ena sidan kan man neml. antaga, att den ringa humushalten har till följd jordens för hastiga uttorkning — ett antagande, som äfwen bestyrkes genom det hithörande jordprofwets ovanligt låga vattenhalt, ej uppgående till $\frac{1}{4}$ af den i **N. 1** befintliga; å andra sidan torde återigen de i jorden tillstädesvarande värtvärningsämnen vara mindre verkamma till följe af den svårslösliga form, hwari de sig befinna.

För denna jord kan en blandning af kalk och aska med myllrik jord och stallgödsel anses vara hellsam; härvid afjes huswudjaktigen kalkens upplösende verkan på i jorden redan befintliga, svårslösta värtvärningsämnen, hwilka sändelning deutom bör befördras genom jordens slitiga bearbetning. Stockholm, Landtbruks-Akademiens Kemiska Laboratorium den $31/12$ 68.

Oscar Nylander,
t. f. Föreståndare."

Slutligen torde böra omnämnas att hr Telegrafkommissarien Ringius förarat Sällskapet 20 ex. af den utaf honom och hr Lindgren utgifna bok om trädgårdssodlingen i den höga Norden.

Sällskapet's kassaställning inhemtas närmare, än hvad redan uppgifwet blifwit, af följande:

Öfversigt af Sällskapet's kassaställning för år 1868.

Inkomster:

Behållning från år 1867	9: 82.
Årsafgiften från Gillema:	
från Pite socken	10: —
" Arjeplog	9: —
" Pite stad	22: —
" Pajala	15: —
" Neder-Kalix	44: —
	100: —
Transport 109: 82.	

	Transport 109: 82.
från Sjöwer-Kalix	21: —
" Haparanda och Neder-Torne	47: —
" Ule stad	59: —
	127: —
Bränwinsmedel	2,527: 85.
Af landstinget anslagna medel	700: —
Afwa Landtbrukskola inbetalt	856: 30.
	Summa 4,320: 97.
Utgifter:	
Anslag till Afwa Landtbrukskola	1,000: —
Inköp af böcker, som blifwit utdelade	355: 35.
Tryckningskostnad för Handlingarne, protokoller, uppsatser m. m.	597: 65.
Häftning af dito	78: —
Statistiska uppgifters insamling	42: 10.
Anslag för Landtbruksmötet i Stockholm	200: —
Indrifning af årsavgifter	3: —
För undervisning om linodling	24: —
För dito om nödbrod	81: 19.
Premier för odlingsflit	142: 25.
Telegrammer	12: 85.
Frakter	37: 10.
Postporto	57: 35.
Anslag till mejerielever	100: —
Henskrifningsarbete för komitérade	5: —
Uppköp af linfrö	497: 85.
Premier för torpauläggningar	10: —
Dito wid sommarmötet	344: —
Arwode till länsdjurlåfaren	300: —
Dito till Sekreteraren och skattmästaren	300: —
Skrifmaterialier och resor	35: —
Arwode till waktmästaren	20: —
Behållning till år 1869	78: 28.
	Summa 4,320: 97.

Bil. B.

Årsberättelse öfwer Trädgårdsodlingen 1868.

(af hr Telegrafkommisariern L. A. Ringius.)

Sädden egde rum mellan 23—30 Maj.

Suga wärfroster utöfswade något menligt inflytande på den till lif wäckta wärtligheten.

Pilarne blommade den 25:e Maj, Winbär och Hagg 30:e samma månad, Krusbär 3:e Juni, Smultren 15, samt Rön och Äpel 18:e samma månad. — Hela sommaren, ewanligt torr och warm, war allmänneligen ganska gynnsam för trädgårdsodling.

Hägen för trädgårdsodling är stadd i märkbar tillwärt, tydligt skönjbar derigenom att flere enskilda arbeta upp och förbättra redan egda småtäppor och andra utwidga ja nyanlägga. Exempler härpå äro wisierligen ej många och framträda ännu endast hos ståndspersonsklassen, men beteckna dock ett skridande framåt, och äfwen genom skridande kan ett mål hinnas. Ej mindre betecknande är att under hwarje af de sednare åren, liksom och under det sista, några nya, på orten ej förr odlade, wärtarter ökat antalet af här försöta eller hit införda kultwärtar. Jag har mig bekant att åtminstone 8 i staden *) boende personer under året till plantering hemsöfkrifwit diverse träd samt frukt- och prydnadsbuskar.

Från Landtbruks-Akademiens Experimentalfält har under året till försöksodling utdelats: till hr Apothekar Ekman 2:ne sorter potatis och till mig 47 stycken unga fruktträd samt 37 sorter smultren.

En kunnbar brist har under wären ganska bjert framträdtt och ej warit utan sitt menliga inflytande på trädgårdsodlingen såwäl under sista som föregående år, nemligen bristen på en fröhandel, som kunnat eller på ett förtroendewärdt sätt welat fylla ortens behof. Daktadt jag härtill uppmannat personer och erbjudit min handledning har nemligen ingen sådan kunnat åwägabringas, och de små frötillgångar, som förefunnits och thy wärr måst anlitas hafwa till stor om ej största del utgjorts af förlegad wara.

Från Håradsskrifwar Sandman på Framnäs har förewisats mig rotfrukter af utmärkt bestaffenhet, ja sådana att de kunnat på hwilken utställning som händst intaga en hedrande plats äfwen utan afseende på den nordliga breddgrad, hwarunder de uppdragits. De utgjordes af Rålrot, Nödbeta, Altringham och hwit Belgiff Morot.

I staden har köfswärtodlingen gifwit följande resultater: **Bönor:** (blett ringa quantitet utsädd). Tidiga gula, brofiga Telesburger samt Mazaganbönor gifwo god störd och moget frö. Små hwita Perlbönor ("1000 för en") mögnade ej och satte endast få små skidor, som aldrig hunno någon utbildning.

*) 3 Pite.

Arter: Daniel D'Neurke och wanliga Majarter gafs god skörd, liksom ortens Sockerarter af Swenskt frö från Göteborgs trädgårdsförening (desså sednare woro dock 14 a 20 dagar sednare än de andra); Kryp-Sockerarter woro flena och jena samt wisade sig ej förtjenta att rekommenderas.

Gurkor: för dessa war sommarens särdeles gynnsam och de gafs rika samt förträffliga skördar; utom på bänk odlade, hade på fall jord — fritt och utan all betäckning samt utan något slags underbädd — blifwit utsäddes frön till Westeråsгурkor som sålunda konstlöst odlade i följe af gynnsamma väderleksförhållanden gafs rik skörd.

Kålraabi: gaf wacker och god skörd.

Kålrotter: dito dito.

Grönkål: skadades mycket af mass.

Blomkål: gaf wacker och god skörd.

Swit Huswudkål: (Tidig Engelsk midsommars) gaf ganska wackra huswuden.

Ulmer Sawojkål: blef icke bra, gaf liten skörd och nådde ej någon utbildning. Jag är ej säker att det war rätta sorten jag odlade under detta namn.

Rök: mig weterligen odlades, utom den wanliga Schattoten-löken, endast hwit Holländsk Perl-, denna förstördes af mass.

Rödbetor: Här af odlades mörkröda Holländska, samt Bassano-betor, bägge gafs wacker och god skörd, särdeles den sednare sorten, som under denna heta och torra sommar wisade mindre benägenhet att blifwa trädaktiga och trädiga än den förra sorten. Dessa Bassano-betor utmärka sig för sin tidighet och godhet samt äro värda stor uppmärksamhet i nordén, der de i allo wisa sig förtjenta af det beröm som allestädes i sydligare delar af landet dem tilldelas; de äro wisserligen ljusta till färgen och blifwa icke wackra om de enbart inläggas men denna olägenhet afhjelpes lätt derigenom att de kokas och inläggas tillsammans med någon mörkare sort; smaken är särdeles fin och behaglig.

Morötter: Långa Norska, Altringhams och hwita Belgiska gafs god och wacker skörd, liksom Donwiler-sarötter, men långa röda Surrey hunno föga utveckling. Donwiler-sarötterna äro små korta morötter som isynnerhet efter höst-sädd utmärka sig för sin tidighet och äro att såwäl för denna som för godhet att rekommendera hos nordbon. Hwita Belgiska äro stora wackra rötter som nöja sig med sämre jordmån än de öfriga sorterna, men stå också efter dem i smak.

Palstenackor: gafs god skörd.

Sallat: Stor gul Asiastikt, Steinkopf, Brinne Geel, Syrens eller jätte-sallat lemnade alla rik och wacker skörd; liksom fröbladig gul och grön Endiwien.

Bil. C.

Om försöksodling af Quinoa eller så kallad Peruanisk Spenat (*Chenopodium Quinoa*.)

Uti Perus och Chilis bergländer odlas denna växt och förtäres i mängd af dessa länders innewånare, den växer der ännu wid 13,000 fots höjd öfwer hafwet, der hwarken råg eller korn wilja mogna, fröet är särdeles närande och öfwerträffar till och med i näringsvärde våra wanliga sådeslag särdeles genom sin rikedom på värtlim. Om wi jemföra mjöl af våra näringsrikaste sådeslag hafra och hwete med det af Quinoa, utfaller denna jemförelse sålunda:

	Hwetemjöl:	Hafremjöl:	Quinoamjöl:
Watten . . .	16.	14.	16.
Wärtlim . . .	10.	18.	19.
Fett	2.	6.	5.
Stärkelse m. m.	72.	62.	60.
	100.	100.	100.

Allt detta föranledde att man efter den misväxt, som under förra året så hårdt pröfwade nordén, lätt ledde på tanken att försöka om icke detta sådeslag, som i andra länder wisat sig hårdigare än råg och korn, och näringsrikare än bägge, skulle kunna fortkomma afwen i vår nord och här blifwa som i sitt hemland en wälsignelse för orten. Wisserligen äro temperatur och väderleksförhållandena här och i ifrågawarande wärts hemland ganska olika, enär den på hemlandets bergsplatåer wisserligen har en ganska swal men nästan hela året lika temperatur men här en kort men ganska varm sommar; men om värten under vår korta sommar kan erhålla ett ungefärligen lika mått värme som under en längre utsträckt vegetationstid i hemlandet, så blir endast fråga om huruvida den är i stånd att under vår korta vegetationstid tillgodogöra sig den värmequantitet som samma sommar erbjuder eller om den nödwändigt kräfwer en längre vegetationstid. För att få dessa förhållanden genom försöksodling utrönte hade af Hushållnings-sällskapets ordförande jemte bref af den 11 Juni tillhant mig några fröpaket af

denna värt, med uppmaning att dels sjelf försöka deß odling och dels deraf till försöksodling utdela åt andra. Jag hade emedlertid redan förut den 28 Maj för försök utsädd frö af denna värt hwadan jag utdelat alla de mig tillsticade fröna. Somligstädes blefwo af okunnighet de uppkomne plantorne alla uppryfta såsom ogräs men på några andra ställen wårdades de, fingo fortwära och uppnådde utmärkt frodighet, utmärkande sig genom yppig värtkraft, men ingenstädes mögnade fröet. Värtan åts af korna och deß blad användas på samma sätt som wanlig spenat gåfwo söga efter denna i wälsmak men öfwertråffade den i bördighet mångdubbelt. I synnerhet hos Hushållnings-sällskapets vice ordförande på Gran samt hos undertecknad utmärkte sig värtan genom yppig värtlighet och hos underteknad der den på en solig warm plats blifwit sådd minst 14 dagar tidigare nådde den en höjd söga under 8 fot. Af det nu gjorda försöket och deraf att värtan icke ens under en så warm sommar som denna lemnade moget frö är man emedlertid ej berättigad till någon bestämd slutats att deß odling för fröets skull är i dessa bygder omöjlig, ty härom kan man först efter upprepade och omsorgsfullt utförda försök döma. Wi weta ej hwarifrån det öf tillhända frö hade kommit kanske från värtens hemland men troligen från England och man får ej fordra att en värt från så olika orter skall i första generationen acclimatiseras. Hade wi utsädd fröerna från Egypten, så hade säkerligen ej heller detta, oaktadt den warma sommaren, mögnat här. Will man ytterligare försöka att acclimatisera ifrågavarande värt, så borde detta lämpligast böra ske på så sätt att man tillräckligt tidigt uppdrager plantor i krukor (1 planta i hwarje kruk) och sedan med klump utplanterar dessa och sålunda genom att konstmässigt förlänga vegetationstiden skaffar sig här mögnadt frö hwilket utsädd och på enahanda sätt behandladt generation efter generation torde komma att winna i tidighet och småningom kunna acclimatiseras. Att det slumpwis inköpta fröet icke ger mogen skörd bewisas tydligt af de under nuwarande förhållanden gjorda försöken, men i hwad fall som håldst är värtan wärd en plats i köswärtträdgården der den under en tid, då den werkliga spenaten är swår att erhålla nemligen högsommaren, lemnar rik skörd af ganska förträffelig spenat.

Piteå i December 1868.

E. A. Ringins.

Bil. D.

Till Norrbottens läns Hushållnings-sällskap, Uleå!

Utas några yttranden, som med afseende på skogsstöflingens inwerkau på klimatet och landtbruket, sälldes wid Hushållnings-sällskapets sammanträde den 28 sifflidne Januari, föranledes jag att härmed till Hushållnings-sällskapet öfwerlemnna närslutne anteckningar, som blifwit mig benäget meddelade utaf Herr Inspektör Owen på Rosfors. Dessa anteckningar öfwer säningstiderne wid Rosfors bruk allt ifrån år 1844, utwisa att sådden under de 10 första af de 25 år anteckningarne omfatta kunde städse (med undantag af blott ett år då den egde rum den 3 Juni) ske i Maj månad, att den under de följande 7 åren endast 2:ne gånger kunnat ske i Maj månad, samt att den under de sista 8 åren aldrig skett i Maj, utan först i Juni månad. Under de 20 första åren har sådden alltid skett före den 9 Juni (deraf endast 2 gånger så sent som den 7 Juni), men under de 5 sista åren har den aldrig skett före den 9 Juni. Indelar man de år anteckningen omfattar i grupper med 4 i hwarje grupp och tilljer huru många dagar hwarje års säningstid är afslagen från årets första dag, så finner man medeltiden utgöra:

för första gruppen	140	dagar,
för 2:a	149	"
för 3:je	152	"
för 4:de	153	"
för 5:te	154	"
för 6:te	164	"

Säningstiden har således bestämdt och temmeligen regelbundet framflyttats allt närmare sommarselståndet, och, om man drager första gruppens medeltid 140 dagar från sista gruppens 164 dagar, så finner man denna framflyttning utgöra för 24 år jemt 24 dagar eller efter medelberäkning en dag för hwarje år. Genom ett sådant förhållande ådagaläggas en afgjerd försämring af ortens klimatsförhållanden, hwartill antagligen ingen annan orsak, än skogsstöflingen kan uppletas.

Skada är emedlertid att anteckningarne icke omfatta äfwen frostnätterna under sommaren samt andra dylika waderleksförhållanden, hwilka kunnat gifwa åt dem ett betydligt ökad värde. Sannolikt hafwa inom länet dylika anteck-

ningar förts på mer än ett ställe och i så fall wore önskeligt att de i Hushållnings-sällskapets handlingar offentliggjordes, enär derigenom jäkrligen ganska intressanta upplysningar skulle läggas i dagen. De anteckningar jag fört öfver wisja trädslags blomningstid, frostnätter m. m. börja först 1862 och omfatta således ännu för kort tidrymd för att kunna tillmätas någon betydelse, men skola framdeles någon gång, då de blifwit mera tillökade, meddelas. Jag anhåller att öfwanstående tillika med öfverfända anteckningar uti Hushållnings-sällskapets handlingar intagas.

Piteå den 5 Febr. 1869.

E. M. Ringius.

Wårutsädet wid Rosfors bruk under åren

	Dagar jr.
1844 d. 11 Maj började wårutsädet af korn, haxra och wicker.	1 Jan.
1845 d. 19 " " " " " "	132
1846 d. 22 " " " " " "	140
1847 d. 26 " " " " " "	143
1848 d. 28 " " " " " "	146
1849 d. 3 Juni " " " " " "	148
1850 d. 26 Maj " " " " " "	149
1851 d. 29 " " " " " "	146
1852 d. 27 " " " " " "	149
1853 d. 30 " " " " " "	150
1854 d. 2 Juni " " " " " "	152
1855 d. 5 " " " " " "	153
1856 d. 7 " " " " " "	156
1857 d. 3 " " " " " "	159
1858 d. 28 Maj " " " " " "	153
1859 d. 1 Juni " " " " " "	152
1860 d. 27 Maj " " " " " "	148
1861 d. 2 Juni " " " " " "	154
1862 d. 5 " " " " " "	153
1863 d. 7 " " " " " "	156
1864 d. 9 " " " " " "	158
1865 d. 11 " " " " " "	161
1866 d. 9 " " " " " "	164
1867 d. 21 " " " " " "	160
1868 d. 11 " " " " " "	172
	163

Hushållsgillenas årsberättelser.

Från Lule stads Gille.

(Af hr J. M. Kinell.)

Dåttadt förliden winter i allmänhet war kall och omvärlade med stora snöfall, blef marken tidigt bar, hwari genom wårjadden kunde företagas i början af Juni månad, så att man tryggt kan säga, att gynnsammare temperatur och wäderlek för säningsarbetet har man ej haft på flera år. Sommaren war warm och afwen mycket gynnsam för vegetationens fortgång och utveckling. De jordbrukare inom Gillet som innehade riadt korn af ortens säd hade tillfredsställelsen, att inom owanligt kort tid, se sitt utsäde wackert och jemt uppkommet. Försök gjordes afwen af en och annan att utjä 2-radigt i. f. jörlandsforn, hwilket skedde någon weda sednare, detta uppkom också jemt och frodigt, men hann ej till fullkomlig mognad, ehuru det ändå lemnade någorlunda god skörd. Spanmåls- och foderasskningen inom Gillets territorium har utfallit ungefär sålunda, neml.:

Korn, som är hufwudsädet har i allmänhet lemnat mycket god skörd, i synnerhet för dem som hade god och fröbar säd och efter hwad man kunnat utröna gifwit 9:de och 10:de kornet af owanligt god quantitet, t. o. m. finnes exempel på att det skördats ända till 14:de kornet på wanlig areal.

Råg odlas ännu i så ringa mån, att det knapt är nämnwärdt, ehuru detta sädeslag gifwer den jäkrafte och största affastningen, hwarom och wid flere tillfällen blifwit upplyst; såsom särdeles bemärkanswärdt erinrar jag mig de uppgifter, som afgåswos, af 2:ne respektive ledamöter från Piteå sockens Hushållsgille, wid Hush.-sällskapets sista sommarmöte i Lule G:la stad, nemligen, att der (i Piteå) erhållits öfwer 25:te kornet. Det wore derföre i hög grad önskwärdt, om hwar och en jordbrukare inom länet skulle företrädeswis egna sig åt Rågodlingen i st. f. Kornet, ty det är fullkomligt utrönt och konstateradt, att Rågen icke allenaast bättre står emot frostskador än kornet samt desutom ger betydligt större affastning.

Hafra odlas ej här i widsträcktare mån än som kan behöfwas till grönfoder.

Potatis har såsom wanligt föregående år här odlats och har man i allmänhet funnat berätna 10:de kornet. Af öfrige rotfrukter odlas ringa.

Hösförden har i år utfallit rätt förmonligt på lindorna, men deremot på de naturliga ängarne något under medelmåttan och kan affasningen öfwer huswud taget anses fullt medelmåttig.

Vinodlingen hwarmed några få försök blifwit gjorda, synes icke omfattas med det intresse saken verkliga förtjenar.

Fiskerierna hafwa såsom wanligt bedrifwits äfwen förl. semmar och har strömmings- och silfisket lemnat ett resultat något öfwer medelmåttan, men larfisket har varit owanligt flent och höres hafwa för flere fiskeriegare gifwit icke obetydlig förlust.

För att upphjelpa denna för orten wiktiga näringsgren wore det i hög grad önskligt, om larodlingen med mera nit än hittills omfattades af resp. fiskeriegare.

Hwad jordbruket i allmänhet widkommer, så kan man med tillfredsställelse omnämna, att det samma under de sednare åren inom Gillets område, omfattats med allt högre intresse.

Från Neder-Torne sockens och Haparanda stads Hushållsgille.

(Af hr Kamrer G. D. Burman.)

Med afseende på de förhållanden, som kunna blifwa föremål för en årsberättelse, sådan som denna, företer året 1868 många egendomligheter, hwilka länge skola bewara minnet af det samma hos befolkningen på denna ort. Rasta wi blicken tillbaka på ställningen wid årets början, så möter oss på många håll ett städspel, der brist och nöd öfwer tagit huswudrolerna, der sjukdom och död stå färdiga att beträda städebanan för att göra slutscenen desto mera gripande. Befolkningen hade rålat i yttersta trångmål genom sista miswårten, men menniskofårleken war tillhands och utdelade sina häfwer, och utan dessa hade mången sannolikt aldrig upplefwat wåren, utan fallit offer för sjukdomar, som uppstå af otillräcklig och osund föda. Att dieten detta oaktadt varit knapp, ligger i sakens natur; det fordras stora förråder att lifnära en hel menighet; men genom att sparjamt och flekt

anwända de bidrag, som Nödhjelps-komitén sett sig i stånd att utdela, har den fattiga befolkningen emellertid, em och så med försakelse, funnat uthärda öfwer wintren. Deras tack-jamhetsförlid blir under alla förhållanden sådan, att den ej kan afberdas.

Öwanligt har året varit i anseende till wäderleksförhållandena. Wintren utmärkte sig för sträng köld och stor rikedom på snö. Swad som annars sällan inträffar, neml. snöyra och sträng köld wid mycket låg temperatur, hörde nu nästan till ordningen för dagen; under det thermometeren wifade några och trettio grader minus, upptornade stormen snödrifworna beståfligen i jemnhöjd med hustaken och gjorde wägarne för längre tider osarbara. Man wäntade ofta att så höra talas om olyckor som hungern, kölden och snön, denna hemsta treenighet, som lifligt påminna om de gamles Örynnier, förenade skulle åstadkomma; men Försynen, som kanske ansåg måttet af lidanden förut nog råadt, tillät ingen, åtminstone här att omkomma omedelbart genom deras samwerkkan. De wäldiga snömassorna bortsmälte emellertid som wanligt, och mot slutet af Maj hade sommaren redan befastat sitt wälde. Om wintern varit kall, så war sommaren deremot nästan tropisk; inga frostnätter, idel värme ända in i Oktober, men obetydligt regn. Sanningen werkställdes på wanlig tid, d. w. s. i slutet af Maj och början af Juni. Som tillgången på utsäde, såväl här, som i öfriga kommunerna, war mycket knapp och qualiten dertill ujel, hade Länet's Central-Nödhjelps-komité dragit försorg om anskaffandet af Stånst skradigt korn, och häraf erhöill detta gille omkring 100 tunner. Det war med en känsla, swartlik misströstan, som de flesta gingo att åt jorden anförtro detta utsäde, hwilket wårt under Skånes jemförelsewis mildare klimat och längre sommar, och som man derför befarade ej skulle hinna mogna på de så wedor, som kornet häruppe har på sig att utwecklas till skörd. Men resultatet öfwerträffade emellertid allas förwäntan. Wid jemförelser, som blifwit gjorda emellan det Stånsta utsädet och ortens korn, har det wifit sig, att det förstnämnda war något senfärdigare, men då wårmen och sommaren räckte till, blef och så det fullmoget. Det oaktadt är dock kornafkastningen öfwerhuswud att anse endast såsom nära medelmåttig, enär högländtare åkrar lidit af torra, och ortens utsäde varit dåligt; dock är qualiteén utmärkt. Någen åter har på de så ställen, der den odlats, lemnat en ymnig åring. Rotfrukterna deremot hafwa lemnat mindre god skörd; höafkast-

ningen är något under den wänliga; höets bestäffenhet god; allt verkningar af den torra wäderleken.

Laxfisket, iäwäl i elswen, som i skärgården har i år åter varit mindre gifwande. Berättelserna om det rikliga fisket uppe wid Torneå hörer numera nästan till jagans område. Verklighet har det dock varit engång, och verklighet kan det ännu blifwa, men dertill måste konsten otwifwelaktigt bidra. Det är Laxodlingen, som nu fäst sig wid våra förhoppningar, och dessa äro denna gång ganska besögade. De afwelslarar, som på jenhösten fängades, uppfyllde sin bestämmele, och i Juni månad nästa sommar torde, om allt går wäl, kanste ända till 100,000 laxyngel få släppas ut i elswen. Sjelfwa laxodlingsanstalten befinner sig uti en järskildt för ändamålet uppförd byggnad, som är belägen på Finska sidan wid en gren af hufwudelswen. Inredningen är verkställd med järdeles omsorg. Rummet är försedt med eldstad, och på wäggen finnes uppställd en thermometer, som anger temperaturen, hwilken ej får öfwerstiga + 10 gr. Cels. Under golfwet befinner sig en brunn af 30 fots djup, som står i gemenskap med elswen och försör anstalten med nödigt watten. Detta arrangement har ansetts nödwändigt, emedan elswen wid denna punkt är mycket grund, ja understundom nästan uttorkad, hwarigenom wattenupphemtningen blefwe förenad med stort besvär, dereft denna reservoir fattades. Stället har dock den fördelen, att det ligger straxt inwid boningshus, hwarigenom en ständig tillsyn kan egnas det samma. Ifrån jagde brunn uppfordras watten genom en pump till en annan reservoir, som är belägen några alnar öfwer golfwet och affedd att rymma det quantitet watten, som åtgår under ett dygn. Derifrån ledes det samma vidare genom ett kar, som är fylldt med kolstybbe, hwilket afför att åstadkomma en modererad ström, till den öfwersta af sex stycken på ett lutande plan bredwid hwarandra uppställda lådor, och ifrån denna till hwar och en af de öfriga fem, hwilka alla samlunda beständigt öfwerpolas af rinnande watten. Den nedersta lådan åter afbördar watten tillbaka i elswen. På botten af hwarje låda ligger ibland grus den befruktade rommen, bland hwilka åtskilliga korn redan nu äro så mycket utweklade, att man med blotta ögat kan se huru den unga laxen arbetar på att genombryta sitt fängelse, hwilket har och der till en del lyckats. I Februari och Mars nästa år wäntar man, att alla romkornen skola wara utfläckta, och då widtager omsorgen att försör ungdomen med lämplig föda, sedan den likwäl först blifwit förenad uti en gemensam basin.

Företaget lofwar samlunda god framgång, och derför är man mycket tack skyldig de personer, hwilka gjort det till en hederstaf att lycka.

Från Pite sockens Gille

(Af hr Öfwerstelöjtnanten m. m. W. von Dehausen.)

Uti Åkerbruksfättet, redskaper och arbetsmethode har ingen förändring egt rum sedan förra årsberättelsen ingafs, och de derwid gjorda anmärkningar qwarstå alltså till största delen. Wid jordens **afdikning** synes uppmärksamheten alltmera fästas, och de förlidet är med uppmuntran af gåswo-medel påbörjade dikningsarbeten fortfattas på ganska många ställen. Om dessa arbeten och icke alltid utföras på ändamålsenligaste sätt samt, såsom naturligt är i följd af inskränkta tillgångar, icke kunnat åstadkommas i större skala, så wisar dock företagsamheten härutinnan, att insigten om afdikningars nödwändighet och nytta blifwer mer och mer allmän. Likaså har den lösa **befolkningens** förseende med jord tagit, såsom det vill synas, en större fart. Frågan här om har varit föremål för öfwerläggningar så wäl inom Gillet som i Kommunalstämma och derwid rönt ett rättwist erkännande; men förhållandena inom socknen för närvarande hafwa förwärat eller omöjliggjort någon mera genomgripande åtgärd i detta hänseende, i det att några beslut för ändamålet winnande icke ansetts kunna allmänligen utföras, då många enskilda hemmansägares och i synnerhet ett större bolags besinnande i Konfurstillstånd förlama alla åtgärder som affe gemensamma förbindelser. Denna angelägenhet har således egentligen öfwerlemnats till enskilda öfwerenskommelser, hwilka och uti ett betydligt antal blifwit uppgjorda; men härwid är likwäl att beklaga många hemmansägares obenägenhet, att tillåta lagfart med upprättade afhandlingar om upplåtelse af jord. Uppenbart är att inhyfsingen härigenom har ringa säkerhet för besittningen af den jord, han upparbetar. Af nyh anförde skäl, eller synnerligast ett större bolags konfurs, omfattande omkring 20 mantals skatt inom socknen, har frågan om ett förändradt ordnande af **fattigwården** afwenledes för tillfället blifwit undanskjutet.

Ödodlingar pågå nästan öfwerallt inom socknen, kanste mest af inhyfsingar som upptagit större eller mindre delar af erhållne lägenheter. Omöjligt är att angifwa widden deraf, men ofta skeende förfrågningar om understöd antyda, att odlingsfliten under förflutne sommar icke varit obetydlig.

Den af Central Nödhjelps-Kommittéen, wid öfverlemnandet af den s. k. Reservfonden gifna bestämmeelse, att hälften af räntan skall användas till premier för odlingar, bör utgöra en mäktig uppmuntran. Säkertligen hade desse medel icke funnat användas till ett bättre ändamål.

Årets skörd har varit ovanligt god i afseende på be-
skaffenheten, men icke så till mängden. En tidig war med
deraf medgifwen sådd, en gynnsam sommar och höst befor-
drade wertligheten så wäl man någonsin kan heppas, men
då den af gäswomedel erhållna frösäd naturligtwis icke kun-
de wara tillräcklig, utan behöfwet måste fyllas med den högst
swaga säd, som från förra året kunde finnas i Distrikts-
Magasinet inköpt eller uti enstildas på duglig säd blottade
förråd, blef följden, att grödan i allmänhet blef ovanligt
tunn och afkastningen ringa. På åtskilliga ställen hade och
ihållande torra någon del häri, ehuru icke i någon anmärk-
ningsvärd grad. Detta förhållande gäller likwäl egentligen
kornjädet. Någon blef deremot i allmänhet wacker och gaf
god åring; men detta såde begagnas i mindre omfång.

Äf de jemförelse-tabeller för ortens Korn och Skänst
ferradigt Korn, som till åtskillige personer utdelats, hafwa
endast twenne återlemnats, hwilka härjemte bifogas, men
desse torde tillräckligt ådagalägga, att det Skänsta ferradiga
Kornet är fullt tjenligt till utjåde, åtminstone i denna del
af länet. Den ena tabellen, för af s. Riksdagsmannen
Bäckström i Pertsnäs, utwisar en stillnad af endast 4 dygns
lednare mögnad för Skänsta Kornet, samt en afkastning af
16 1/2 korn med en wigt af 13 LX pr gammal tunna, hwil-
ket torde så räknas bland de wackraste resultat, som kunna
erhållas. I öfrigt upptagas intressanta jemförelser om två-
radigt Korn, sådt på olika slags jord, hwilka synas ådaga-
lägga, att werttiden för detta såde varit ungefärligen lika
som för det öfriga Kornet, afkastningen mindre (eller 6:te
kornet), men wigten 14 LX pr gammal tunna. Äfwen dy-
ligt Korn bör således här kunna med fördel användas till
frö, särdeles om det blifwer naturaliseradt.

Lin har under året odlats mera än något föregående
år, och dertill har utdelningen af linfrö wäsendtligt bidragit.
Skörden deraf har och blifwit temmeligen jennu och torde
kunna anses såsom medelmåttig, så att den bör mana till
fortsatt och widsträcktare odling af denna för husbehöfwet
och husfliten så nyttiga wext. **Gampa:** samma förhållande.
Som beredningen icke ännu förfiggatt, kan det erhållna quan-
tum icke uppgifwas.

Potatis har på de fleste ställen gifwit god och på män-
ga ritlig skörd; men brist på utjåde förliden war instränkt
äfwen mängden af skörden. Såsom ett bewis på den rika
wertlighet som denna rotfrukt kan antaga, får jag anföra
enligt egarens, hr Ingeniören Sandströms uppgift, att efter
ett skäl, utjådt på å gårdsplanen uppbruten jord i hwaran-
nan fjära och wäl gödsadt med s. k. M, skördats 6 tunnor
och 2 skäl, hwilket gör 50:de kornet. Potatisfålen lærer sling-
rat sig efter marken, nästan som en ärtwext och uppnått flere
alnars längd. I följd af det ringa utjådet är dock Potatis-
skörden i allmänhet långt under ortens behof.

Fodertillgången är knappt medelmåttig. Halmen, mycket
tunn på återn, gifwer knappast tredjedelen af ordentlig skörd,
och höet blef så wäl på äldre linder som på ångar mycket
mindre än förliden år.

Rålrötter och **Roswor** hafwa wisierligen odlats med det
frö, som blifwit utdeladt, men endast på några ställen lyckats.
Orsaken hertill ligger utan twiswel uti obekantskapen med
desse rotfrukters skötsel och användande samt deraf beroende
obenägenhet dertill. Skola dessa winna någon allmänare
utbredning, synes wara nödigt att på något sätt befrämja
kunskapen om deras och öfrige köksträdgårdswexters odling,
skötsel och begagnande. Måhända skulle inrättandet af en
hushållsskola för qvinnor wara ett lämpligt medel att bi-
bringa kännedom ej blott häruti utan och i andre för qwin-
nan nödwändige, för hemtrefnaden, husfliten och det ekono-
miska wälståndet wäsendtliche samt för en husmoder wigtiga
hushållsbestyr. Såsom spinna, wäfwa, nödtersteligen sy, sköta
ladugård m. m.

Med **Ladugårdsskötsel** och **Smörberedning** är förhål-
landet enahanda som förr. Den sednare tyckes dock wara i
något stigande.

I afseende på **nya försök** torde jag i korthet böra om-
nämna att **Gräarter**, förstrifna från Helsingland, odlats och
hunnit mögnad, ehuru de icke kunde utjås förr än den 6
Juni, i stället för att de rätteligen böra sås tidigast samt
till och med på kålen. De skördades samttidigt med Kornet,
ehuru en del af halmen ännu stod grön och i blomma, eme-
dan det wisade sig att ingen synnerlig mögnad war att på-
räkna sedan nätterna började bli för långa. Att halmen
war mycket frodig bidrog äfwen till sednare mögnad. Emel-
lertid skördades fullt mogna 9 fot, efter två fots utjåde.
Ett ytterligare försök nästa år med tidigare sådd, synes allt-

så löna mödan. Galsmen är ett ypperligt och mjölkgifvande foder.

Med hitjända frön af **Quinoa** hafwa äfwen flött försök. Här på Gran nådde werten wisserligen en höjd af till och med 6 fot på gödslad jord och något mindre på egöds-lad, men hann icke till full fröbildning, fastän sådd omkring den 12 Juni. Samma resultat i afseende på uteblifwen fröbildning wisjade sig på andra ställen, så att man torde kunna antaga att denna wert icke här eger någon framtid. Södd af **Potatisfrö**, som erhållits af hr Kommissarien Ringius, har deremot lyckats förträffligt. En stor del Potatis uppnådde en ägg-gulas storlek, och skörden war ganska rik.

Från Neder-Lule sockens Gille

(Af Direktören hr S. A. Fogelmark.)

Efter en jemn ihärdig winter, som, beträffande köldgrad och rikedom på snö, torde höra till de mera sällsynta, inträffade under sista dagarne af April ett så hastigt wäderleks-ombyte, att wårbruket temligen allmänt börjades den 14:e Maj. Att den då slutade wintern varit en pröfwetid för hela den Norrbottniska befolkningen är allmänt känt; men den genom 1867 års swära misshwert botande nöden förefemdes af en sådan gismildhet från såväl statens som enskildas sida, så att han i egentlig mening hwarken hos den orkeslöse eller arbetsföre förefann. Waraktiga minneswårdar äro och, litet hwar stans, inom Gillet resta öfwer denna gismildhet. Så hafwa nya skolhus uppstått och nya difningsföretag blifwit å skilda trakter inom Gillet utförde. Dessa äro de mest framstående bland de för allmänna medel verkstälde arbeten. Brytningsarbetet af nya wägar hade utan twiswel berdt hänföras hit, men måste här förbigås med tystnad, tills länets Centralkomité fäلت sitt utlåtande, huruvida de hertill anslagne medlen blifwit å rätta platser nedlagda!!

Som öfwanför är nämnt, började wårbruket å de flesta ställen den 14 Maj och torde varit fullständigt afslutadt Pingstlördagen, den 30 i s. m. Således skedde wårsådden en hel månad tidigare 1868, än under det för landtmannen så olyckliga året 1867. En kånbar brist på **dugligt** utjåde gjorde dock detta år mindre spanmålsgifwande än det i motsatt fall kunnat blifwa. Behöfwet af eldriör winner allt mera erkånande.

Wäderleken har under såväl wåren som högsommaren och hösten varit för sådeswerterna och rotfrukterna serdeles gynsam. Grödan blef tillsölje här af utmärkt beskaffenhet och skulle varit riklig, om utsådet ej, mot mångens förmodan, varit felaktigt. Något mera regn hade varit önskwärdt, synnerligast för gräsverten. Den 16 Augusti öfwer-gick en wåldsam bagelskur en liten del af Gillets område och gjerde skada. Den 3 September inträffade första frostnatten och den 29:e första snöfallet. Snöwarande winter har hittills, i motsats till den föregående, utmärkt sig för sin blida wäderlek och ringa snömängd.

Swad de serfildas sådeslagen angå, så har

Höstrågen, hwilken ännu högst obetydligt odlas, lemnat en god skörd;

Wårågen hwilken delar kornets ömtålighet för frost och wånligtwis lemnar ringare afkastning än detta, hwarföre den också ganska ringa odlas och framdeles torde till föga afkastnad förwinna — har dock detta år lemnat en tillfredsställande afkastning;

Kornet, som på wisja ställen lemnat en riklig men på andra en ganska ringa afkastning, beroende af utsådet beskaffenhet, har dock till natur varit owånligt godt och wigtigt samt blifwit inbergadt ofskadadt;

Hafren, som föga odlas, har lemnat en tillfredsställande och mogen skörd;

Trädgårdssärter och Bondbönor likaså;

Potaterna hafwa lemnat en både ymnig och god skörd;

Kålrotterna likaså, der waktningen ej försummats samt der de fått wara estörda för ofynnet;

Morötterna äro ännu en så föga känd wert, att derom är föga att säga. Hittills odlas de blott uti trädgårdar; men deras tid kommer nog, i den mån landbruket går framåt;

Vinodlingen har, genom bristen på annat utjåde, åtminstone för året wunnit en större utsträckning inom Gillet än någonsin tillföre, och har afkastningen till såväl myckenhet som beskaffenhet varit tillfredsställande;

Höafkastningen har inom Gillet varit under medelmåttan — med all säkerhet $\frac{1}{3}$:del lägre än förlidet års.

Utem wid den inom Gillet belägna Landbruksskolan har grunddikning blifwit utförd af Hemmansägaren E. P. Sundström i Alwan å 12 kwadratreswar åker, för hwilken afdikning Hushållnings-Sällskapet lemnat en uppmuntran af 100 rdr rmt. — Under loppet af 1869 kommer att inom

Gillet anlågga det första bryggeri i Norrbotten, stationerat uti Rutviks by. Till denna anläggning erhålles understöd från länets landstingskassa.

Inom Gillet finnes ett enda industriellt företag i full gång nemligen Ångbränneriet wid Gaddwik. Af binärningar har larsfistet under förlidet år varit föga lönande.

Husflöjden idkas till husbehof. Att goda, ännu outvecklade **anlag** finnas för husflöjden, hade man under förlidet år ett utmärkt tillfälle att observera, dels wid de auktioner, som höllas förliden vår, å för nödhjälpsmedel inköpte alster, dels wid förlidet års, inom Gillet hållne Landtbruksmöte.

Fattigwården är lika tryckande som tillsörerne. Utgårdar widtogos förliden vinter att, genom inhyssingarnes bindande wid jorden, minska fattigwårdsbördan. Det af hr Förste Landtmätaren S. E. Nyström i och för detta ändamål upprättade välwilliga förslag började och sattes i verkställighet; men denna verkställighet måste afbrytas emedan det snart visade sig, att egennyttn, just från deras sida, som skulle haft mesta nyttan af förslaget genomförande nemligen hemmansägarna hjälpa, spelade en måttig, att icke säga skamlig roll. Genom mer eller mindre bedrägliga torpkontrakter, upprättade ej till förmån för inhyssingar utan till förmån för egna ofast underåriga barn, lyckades det åtskillige medlemmar inom kommunen att tillstänka sig sin korn-tunna, den utlofwade belöningen åt hemmansägaren för hvarje torparens antagande. En sådan handling torde tyda på ett moraliskt lidande, hwilket med den stigande folkupplifningen torde, om ej försvinna, så åtminstone förmindras.

Från Råne sockens Gille

(Af Inspektoren hr A. Sjöstedt.)

Med verklig glädje kan man i år inge sin årsberättelse, emedan allt som inom Gillet är skördadt af såväl foderwexter, som spannmål och rotfrukter är af utmärkt god beskaffenhet. Det är visserligen sant, att vårt huswudsåde, Kornet, icke lemnat någon rik skörd, men om man tager i betraktande det dåliga utsådet som måste af flertalet begagnas, så är askastningen ganska tillfredsställande, ty wigten uppgår i allmänhet till 240 kg pr 63 kannor.

Det Korn som från Skåne hit anlände och utlemnades åt allmogem till utsåde, war dels 6-radigt, dels 2-radigt.

Askastningen efter det 6-radiga Kornet kan man med säkerhet antaga hafwa lemnat 7:de kornet, och dess wigt uppgår till 260 kg pr 63 kannor. Det 2-radiga Kornet, som i södra Sverige wänligen behöfwer 2 a 3 weckors längre tid än det 6-radiga för att mogna, har äfwen här i år lemnat wacker askastning; dess wigt uppgår till öfwer 260 kg pr 63 kannor.

Råg, som tywärre föga odlas inom Gillet, har lemnat omkring 12 tunnor pr tunnland, och dess wigt uppgår till 3 centner pr 63 kannor.

Potäter ha lemnat 10:de kornet, och äro af utmärkt god beskaffenhet.

Linodlingen, som de sednare åren betydligt tilltagit, hwilket bewisas deraf, att inom Gillet i år blifwit utsådt omkring 12 tunnor Linfrö, har lemnat ganska wacker askastning.

Höskörden har visserligen blifwit betydligt mindre än förlidet år, men kreaturens antal är förståndigt nog betydligt minskadt, och tillsölje häraf torde den foderbrist som är att befara bli mindre än annars blifwit fallet.

En redogörelse för ladugården wid Melderstein följer härmed:

Mjölkskastningen wid Melderstein för år 1868.

M j ö l k n i n g p e r M å n a d .

Kornas	Oktober	November	December	Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Summa Mjölks under året.
N Mann. wigt.													
1. Sjelma	960	75	176	127	110	168	105	93	79	65	34	—	972
2. Marfilla	1050	77	60	60	46	22	—	12	165	146	118	108	934
3. Nilla	915	19	—	—	—	111	155	135	124	123	103	86	916
4. Nija	910	62	60	54	36	29	—	51	155	134	103	93	867
5. Bolla	850	31	30	16	83	117	108	95	108	105	78	55	871
6. Spätta	900	103	150	140	96	87	77	75	77	75	68	43	991
7. Stjerna	909	62	60	58	45	51	93	103	93	85	79	43	772
8. Persö	850	106	120	116	88	57	10	9	188	180	144	118	1244
9. Krona	950	62	60	58	50	43	31	—	129	172	133	101	946
10. Rosa	800	62	60	58	27	54	128	130	114	105	82	78	973
11. Nälla	845	—	—	77	124	92	100	90	93	98	84	71	904
12. Krusa	755	62	60	54	46	24	—	150	165	135	124	106	1019
13. Anna	800	120	102	108	86	88	90	75	66	54	31	—	730
14. Lofwa	845	52	55	39	44	31	31	5	88	109	99	83	711
15. Bella	910	—	—	—	—	—	—	27	124	115	96	69	491
16. Hjorta	885	—	—	—	—	—	—	44	108	101	93	69	483
17. Hjertrofin	850	31	22	23	17	—	—	57	124	108	99	82	638
18. Kierstin	1000	46	45	46	31	—	—	14	124	122	111	84	698
19. Kullan	987	—	—	—	104	95	77	60	62	52	45	19	514

15,674

Jag får lemna den upplysning att N:ris 15, 16 och 19 äro qwiger som endast kalfwat en kalf. Uppgiften för N:ris 13, 14, 17 och 18 är efter andra kalfningen.

Som det kan wara af intresse för mången att weta huru korna här stillas, hynerligast som jag sjelf använt flera metoder, men ej kommit till det resultat som med denna stillning, får jag här meddela följande:

Klofkan $\frac{1}{2}$ 6 på morgonen börjar fodringen och fortgår tills kreaturen äro mätta, hwilket wanligen inträffar wid 8 tiden; korna lemnas derefter i ro tills klofkan $\frac{1}{2}$ 12 då fodringen åter börjar och fortgår till kl. 1, hwarefter de lemnas i ro till kl. $\frac{1}{2}$ 6, då fodringen widtager som förut och fortgår till kl. 7 då de erhålla sista fodret. Fodret gifwes i små portioner, och genast efter det kreaturen uppåtit sitt foder, erhålla de pånytt, så att de icke behöfwa wänta.

Frisst watten står alltid framför dem i rännor; något varmt användes aldrig. På detta sätt åtnjuta kreaturen en behörig mellantid, för att kunna idisla det foder de förtärt, och under samma tid hwila, hwilket är högst nödwändigt.

Fodret består af cirka $\frac{1}{3}$ myrbö, $\frac{1}{3}$ hårdwall samt $\frac{1}{3}$ så kalladt trädesbö. Alla dessa gräsflag inbergas i god tid, innan det hinner gå i frö, och torfas ej mer, än att det kännes segt. För att hindra höet att ej taga värme i ladan, användes en kubiklum finmalet salt pr 20 \mathcal{L} . På detta sätt får man ett godt och närande samt mjölkgifwande foder.

Från Neder-Kalix Gille

(Af Bruckspatronen hr D. Hummel.)

Under nedskrifwandet af den wanliga årsberättelse, jag har att å härwarande Gilles wägnar afgifwa, lifwas sinnet af den uppmuntran, hwar och en, som haft beröring med jordbruket, fått röna under det förflutna året, då, efter flera föregående års flena skördar, en, om icke rik, dock till beskaffenheten utskött god afkastning erhållits af jordens produkter.

Dyvärr är jag ej i tillfälle att för närwarande erhålla sammandrag öfwer de noggranna meteorologiska observationer, som wid härwarande telegrafstationen gjorts, men torde blifwa i tillfälle att framdeles sådant till Förwaltnings-Utskottet öfwerlemnna.

Hänwijande till bilagde, af hr Inspektör C. Bergbom aflåtna skrifwelse, hwari wäderleksförhållanderne under win-

tern, wären och somnaren på ett klart och sanningsenligt sätt skildras, får jag, efter samråd med Gilles ledamöter, uppgifwa resultatet af skörden i allmänhet, inom kommunen sålunda:

Korn, afkastningen till mängden medelmåttig, men till beskaffenheten owanligt god.

Råg, såväl till mängd, som beskaffenhet öfwer medelmåttan.

Säfra, rik grönsoderförd och på åtskilliga ställen, tidigt sådd, mogen färna.

Potatis, medelmåttig afkastning af god beskaffenhet. Med öfriga rotfrukter enahanda förhållande.

Söfångsten, något under medelmåttan men wälbergad.

Lin, på tjenlig jordmän utjädt, har lemnat odlaren tillfredsställande resultat.

Smörproduktionen, större än tillförene. Det högre pris, som för denna wara sistlidne höst erhållits, torde och bidra ga till ökade ansträngningar hos allmogen att än ytterligare winnlägga sig om ladugårdsstöfseln hwartill och det resultat, som härutinnan å Björkfors egendom erhållits, kraftigt manar.

Larffiset, högst obetydligt, men strömmings- och löjffiset medelmåttigt.

Beträffande de olika förhållanderne i afseende å det sydlandiska kornets werthighet och megnad, jemförd med ortens korn, så wijar sig af Inspektör Bergboms, samt 2:ne tromwärdiga allmogemäns observationer, att skilnaden utgör högst 8 dagar, ett i jarning öwantadt resultat.

De för jordbruket gynnsamma förhållanderne under förflutna året, hwilka ingiwwit allmogen förhoppning och tillit för framtiden, hafwa orsakat, att nyodlingar samt disningar i större skala än under flera föregående år, blifwit i allmänhet utförda och hynerligast i de byar, hwarest laga skiften blifwit aflutade; den blida wäderleken under större delen af Oktober månad bidrog och wäsendtligt att underlätta dessa arbeten. Utan att wara sangwiniff, tror jag mig med wisshet kunna förut säga, att om lika gynnsamma förhållanden ånyo uppstå, kommer den gamla lejbeten hos allmogen härstädes att gifwa wila för kraftigt framåtfridande i jordbrukswäg, hwarjemte en större sparingsanda gifwit sig tillkänna efter det goda år som nu tilländagått.

Seltskolewäsendet handhafwes med ordning och nit. Någon tillökning i läsningen wid småbarnsskolorne har åstad-

kommit genom frivilligt bidrag åt en af allmogen särdeles värderad småbarnslärarinna.

Ä barnhemmet wårdas och uppfostras 14 flidkebarn. Under året hafwa 2:ne af de först intagne, wid 16 års ålder utgått. Från det husbondefolk, som tagit dem i sin tjänst, hafwa hittills de bästa loford om deras uppförande och duglighet erhållits.

I sparbanken hafwa inlämningsarne öfwerstigit uttagen, hwilket specifikt kommer att synas i årsredogörelsen som skall införas i Länets tidning.

Distriktsmagasinet har denna höst erhållit en af behofvet påfallad och för framtiden fruktbärande fond af utmärkt sädskorn.

Tillägg: I afseende å Vinodlingen torde böra omnämnas, att en bonde i Nyssbelts by förewist prof på linfrö, hwaraf han skördat 10 kanner fullmoget, efter 2 kanners utläde. Wid Björksfors, har jemväl efter 55 kanners utläde erhållits 120 kanner fullmoget frö af utmärkt bestaffenhet.

Herr Apothekar Ström har i sin kryddgård i riklig mängd insamlat fullmoget frö af flera blomarter såsom Nattvioler (*Hesperis matronalis*), Borstneglikan (*Dianthus barbatus*), Balmo (*Papaver somniferum*).

Björksfors d. 6:e Jan. 1868.

Brufspatronen H. Hr D. Hummel,
Neder-Galiv.

Med anledning af H. H:s årade af den 30 sifst. Dec., får härmed lemna följande meddelande:

På förlidet års stränga vinter följde en tidig vår, och som jorden tillfölje af den rikliga snöbetäckning den haft under wintern war högst obetydligt kälad, så kunde vårbruket påbörjas redan i medio af Maj månad då jorden i de flesta fall war torr och tjenlig för emottagande af utjädet. Den derpå följande wexttiden war mycket warm, med högst obetydligt regn, så att de högre belägna åkrarna delwis skadades af torkan; wextlighetens utwedling gick dock mycket fort så att höstrågen gick i ar omkring den 20:de Juni, Kornet första dagarna i Juli, Någen skördades början af Augusti månad och Kernet medio af samma månad. Såsom exempel på huru giswande Kernet kan wara, när det riktigt vill slå till kan jag nämna, att å ett fält hwarå utjättis 5 kubikfot, skördats 95 kubikfot Korn, utgörande 19:e kornet.

Kornet har i medeltal giswit 6 1/2 korn. Någen hwilken warit utlädd å en odlad myra, har lemnat 20:e kornet. Potatisen 16:e kornet.

Höastfästningen har å myrängar warit mera flen, men å lindor och hårdwallängar fullt medelmättig.

Vinodlingen tyckes winna allt mera spridning bland ortens jordbrukare; werten har äfwen i år lyckats mycket wäl, ehuru en och annan kan af okunnighet hafwa sått den å mera opassande jord, hwarest den lemnat sämre resultat; efter hwarje kanna utläde har erhållits 7 a 10 \mathcal{L} Vin. En för Vinets beredning passande Schäftmachin är i år här uppbbyggd.

Är här utjädt Skänst twåradigt Korn har, jemfördt med Korn af ortens utläde, wist sig, att det twåradiga Kernet legat 4 dagar längre i jorden, innan det börjat skjuta brodd; att omkring en wcka längre tid åtgått innan det gick i ar, men att den egentliga mognaden eller kärnbildningen gått mycket fortare, så att det twåradiga Kernet kunnat skördas efter trenne dagars fortare wextid, än Korn af ortens utläde.

Ladugården utgjordes förliden höst af 43 st. mjölkande kor och 6 st. qwiger. Qwigorna hwilka alla kallwat första gången i Mars och April månader, hafwa tillsammans lemnat 1,922 kanner mjölk, samt 43 st. kor 30,980 kanner mjölk, utgörande hela ladugårdens mjölkafkastning 32,902 kanner mjölk. Hwarje ko har i medeltal mjölkat 720 kanner, för gräddjättning har warit uppstaldt 31,812 kanner, hwaraf tjärnats 388 liisp. 13 skålp. smör, till hwarje skålpund smör har således åtgått 4,10 kanner mjölk. Efter hwarje full ko har tjärnats 8 liisp. 7 skålp. smör samt efter hwarje qwiga ungefärligen 4 liispund.

Är korna hafwa 1 mjölkat öfwer 1,100 kanner, 2 öfwer 1,000 kanner, 6 st. öfwer 900 kanner, 8 st. öfwer 800 kanner, 6 st. öfwer 700 kanner, 13 st. öfwer 600 kanner, 6 st. öfwer 500 kanner, 1 st. öfwer 300 kanner.

För ladugården användes uteslutaude kall utfordring och har under lednaste året icke användis hwarfen jäd eller mjöl utan hafwa kreaturen utfodrats endast med hö och halm, hwaraf de på bestända fodertimmar erhålla så mycket de wilja förtära, dock ej mera än att de fullkomligt wäl uppäta det som lägges framför dem.

Hittills har mjölken behandlats efter den finsta metoden, men är det tanken införa den Swarpska gräddjättningsmetoden eller mjölkens afkylning med kallt watten, denna

method har en tid användts på försök; och tyckes den hafva så många fördelar att den bör blifwa allmänt antagen, af de anställda försöken har det wisat sig att af hwarje kanna mjölk kan erhållas 26 a 27 ort smör, hwilket är det högsta smörutbyte jag hittills sett uppgifwet, desutom erhålles en utmärkt god skummjölk, samt fullkomligt söt tjärnmjölk, hwilken, jemte skummjölken bör kunna användas för tillverkning af kummingst.

Högskattningsfullt
Carl Bergbom.

Från Carl Gustafs sockens Gille

(Af hr kyrkoherden J. Grape.)

Såsom kändt är, war wäderleken under sistledne sommar gynnlig för årswårten så tillwida, att afkastningen af de sårskilda sådeslagen utföll särdeles god, om också ej ymnig, i följd af den långwariga torkan, som isynnerhet å högländare trakter förorsakade ej så ringa skada. Årets åring af Kornet torde i medeltal kunna antagas till 3:e och 4:e, samt af Någen till 25:e och 30:e kornet, efter utlädd beräkning. Äfwen Rotfrukter och Lin gäfwon en nöjaktig afkastning, och hoppas man, att linodlingen inom Gillet nu kommer sig i gång, sedan dugligt utsäde erhållits och besökningen blifwit öfwertrygad, att denna wårt mycket wäl triffwes och kan med framgång odlas här uppe. Höstafkastningen, ehuru knapp, torde dock, i anseende till dess goda beskaffenhet och minskningen af kreatur under miswärtåren, i det närmaste wara tillräcklig. — Genom de rikliga gäfwomedlen efter 1867 års miswärt har ny sommarwäg funnat uppbrytas emellan Lappträsk och Keräsjöki byar, och ehuru denna wäg ännu ej är i fullständigt skick, så kan man dock antaga, att den småningom, genom wederbörande byamäns tillgöranden, förbättras. Någens längd utgör $1\frac{1}{2}$ mil. — Laxfisket har slagit flent ut; dock torde det höga priset å waran till någon del jemna arrendatorernes förluster. — Fattigwården är äfwen nu — och sedan alla nödhjelpsförådrar i det närmaste tagit slut — mycket tryckande, mest i följd af bristen på arbetsförtjenster.

Inga årsafgifter af ledamöterna hafwa influtit.

Från Pajala sockens Gille

(Af Brutspatronen hr E. J. Sohlberg.)

Med bifogande af den inslutne årsafgiften af Ledamöter inom Pajala sockens Hushålls-Gille för 1868, utgörande enligt inkommen förteckning 17 Rdr, får undertecknad Ordförande infemmas med den årsberättelse, rörande Landthushållningen och dess binärningar som denna sockens Hushålls-Gille har att afgifwa till Förvaltnings-Utskottet.

Med tillfredsställelse går jag att meddela, det 1868 års skörd i spannmål utfallit särdeles god och i åtskilliga byar riklig. Kornet, Hushålls-Gillet's hufwudsäd ger ingenting efter det skänsta i wigt, då det i allmänhet inom socken wägar tiadt 12 a 13 lisp. pr gammal tunna. Någ, å de så ställen denna odlas, har gifwit lika wacker skörd med fullmatade ar och megnad lika fullständig, som å jödra orterna. Någlärfwarne måste warjamt handteras för att hindra såfallad dröning, d. w. s. Någens rinuande ur aren. Denna Någ uppnådde samma wigt jag i årsberättelse för flere år sedan uppgifwit, nemligen 14 lisp. pr gammal tunna torr och riad. Dock är det under min wistelse på Kengis endast 2:ne gånger under 12 år, så wackert resultat erhållits. Den förflutna wintern har såsom den föregående varit särdeles swår för fjörslores verkställande, till följe af oafbrutet yrwäder och följaktligen djup snö. Genom snö som föll tidigt om hösten, kunde kölden, som wäl under winterns lepp många gånger wisade öfwer 40 grader Celsii ej intränga särdeles djupt i marken, och i följd deraf bildades obetydlig käl. Hälftwa April månad och under leppet af Maj war wäderleken blid, och gynnades af de sydliga windar, med ett och annat regn, hwilket hade den påföljd, att jorden blef inart färdig för wårjadden. Sålunda verkställes sådden emellan den 20 och 26 Maj, och på flere ställen, der åkrarna hunnit torfa, ännu tidigare. Den wackra wäderleken fortfor längre fram, wärme och regn omwerlande, utan skadlig inwerkkan af kalla windar, och wegetationen gjorde stora framsteg. I Juli månad inträdde torkan, som wisserligen å ett och annat ställe gjorde skada, men i det hela af föga betydhet, då jag undantager skogseldarnes, som dock ödelade mycken skog.

Beträffande det Skänsta 6-radiga Kornet, såsom utsäde i Norrbotten, så synes detsamma wara fullt användbart, så widt såningen verkställles samtidigt med ortens Korn.

Foderwårter och Rotfrukter. Bland de sednare är huf-

wudjastligast Potatis som odlas, och har denna gifwit god äring på tyngre jord, men mindre på sandjord.

Soackastningen, som å wisja ställen tagit skada genom den ihållande torkan, anses dock fylla behofwet till nästa war med tillsats af löf och renmossa, utan att foderbrist befares.

Odlingöfretag af större omfång hafwa icke blifwit bearbetade, då jag undantager det myrudsifningsarbete, som verkställdts i Kauniswara by af gåfwomedel. Nyttan af jordens asdfifning börjar alltmära inses, i det att åtfstilliga företag i denna riktning äro påbörjade.

Binäringar, skogsförtjenster, de förmänligaste, handfågning af planter, levererandet af jägtimmer till Sägwerken, tjära och pottaske-bränning. Till beredande af arbetsförtjenst åt den fattigare befolkningen har arbetet med allmänna landsvägen emellan Kengis bruk och Junnuando fortgått, hwilken nu är fullbordad och afsynad. Dessutom har arbete med en vägförbättring emellan Tärändö och Antis blifwit utförd, hwilken wäg sättes i förbindelse med den förstnämnde. Vidare är wäg uppbruten förbi Muoniawara-forß, allt af detta årets gåfwomedel.

Ladugårdsfötsel. Finsta allmogen har en icke obetydlig inkomst af boskapöfötsel. Den wårdas i allmänhet wäl och des produkter afsettes förmänligt på Norge.

Tjenstefolket. Under sednare åren då arbetsförtjenst, i följd af miswärt och inskränkning i allmänna rörelsen saknas, har tjenstfolk lättare och till någorlunda skäligh aflöning kunnat erhållas. Sälunda betalas en piga med 40 och en dräng med 90 a 100 utom wanliga små fläder.

Till följd af Förvaltnings-Utskottets skrifwelse, får jag widröra en omständighet som tillskyndar lustboerne skada, nemligen Sjell-lapparnas olofliga insflyttning och begagnande af renbete inom lustfodnarna. Sälunda har inom Pajala socken åtfstilliga Sjell-lappar insflyttadt med sina renhjordar och bosatt sig för hela året. Den skada som tillskyndas sockneboerna genom renarnas betande i skogsängarne sommar och winter, är gauska känubar. Författningen stadgar wisserligen att hwar och en skall hafwa wård om sina djur, och betala skadan, men det blir jwärt — ja en omöjlighet, bewisa hwilken ägare till dessa djur skall betala skadan i en ödemark, der tusentals renar äro spridda öfwerallt i skogen. En annan omständighet som verkar menligt, och blir ännu jwårare om den ej förekommes, är den, att lustboerna antända skogen och asbränna renmossan, för att derigenom kunna förmå lapparne att fly. Hwiska oerhörda förluster

sådant förfaraude leder till, såwäl för det allmänna som den enskildta, är lätt att inse.

Fr Första Landtmätaren Nyströms förslag, rörande Jughjeswäsendets ordnande inom länet är af stort wärde och hwarje kommun bör wara tacksam, att frågan blifwit wäckt och kommit under diskussion. Dock är det ej rådligt inköpa hemman och åsamka ytterligare skulder, heldre bör odlingsmark upplåtas på frihetsår och arbete anskaffas.

Från Öfwer-Kalix sockens Gille

(Af Inspektoren hr B. Krook.)

Resultatet af spannemål- och hösförden inom Gillet har, efter hwad jag kunnat inhemta, warit följande:

Kornet, hwilket till följe af den warma wäderleken på wåren fick utsås i god tid, skulle, om ej en mera än wanligt långwarig torka warit rådande, hafwa lemnat den rikaste skörd man kunnat önska sig; dock kan man säga att skörden utfallit medelmåttig och till kvalitén i öfrigt utmärkt så att man kan antaga det tunnan lemnat i wigt cirka 11 1/2 lispund.

Rågen, hwilken utsås i wida mindre skala än önsfligt wore, har lemnat den härstädes wanliga askastningen 6:e, 7:e a 8:e kornet. Wid Gyljen har deremot af ett utjåde af 7 kubifot skördats 242 kubifot eller nära 35:e kornet wälgande 13 lisp. pr 6 kubifot, hwilket är ett slående bewis på, att Råg är det för orten mest lönande utjådet; men tillika fordrar den omsorgsfullaste difning och lucring af jorden.

Hafre, har såsom grönsoder lemnat en mera flen skörd. Wid Gyljen har af 28 kubifots utjåde erhållits 67 kubifot fullkomligt fröbar Hafre, samt 10 winterlag grönsoder.

Potatis, hwaraf utjådet lifsom förr om åren warit obetydligt, har lemnat medelmåttig askastning.

Hösförden har warit långt under medelmåttan, synnerligast å myr- samt backängar. då deremot de lägsta elsfängarne lemnat en temmeligen god askastning.

Einöförden. De 24 kanner Einöf som genom Hushållnings-Sällskapets försorg kommit Gillet tillhanda hafwa fördelats emellan 10 personer; men som Einet ännu af alla ej blifwit beredt, kan uppgift om skörden ej afgifwas i denna berättelse.

Brufningsfättet af jorden är detsamma som i förlidet års berättelse uppgafs.

Fattigwården. Under året hafwa 21 personer åtnjutit fullt underhåll å s. k. rotar och desutom hafwa cirka 600 Ådr åtgått i tillfälliga bidrag; detta allt förutom de ritliga bidrag som Central Nödhjelps-Kommittén ställt till Fattigwårds-Styrelsens förfogande och förutom hwilka många af den fattigare klassen fått dö af swält.

Sedan laga skiftet i Wännäs by blifwit afflutadt, hwilket sannolikt kommer att ske nästa vår, kommer wid Gyljens bruk en fullständig **Torpindelning** att kompletteras, för att göra den stora mängden af bruksarbetare och inhyssingar mindre beroende af de numera sällsynta vinterförtjensterna.

Några jämförelseförsök mellan Skånst 6-radigt och inom orten wuret Korn såsom utiade, kan jag, ledsamt nog, ej uppgifwa, enär det Skånsta Kornet, till följe af Nödhjelps-Kommitténs härstädes försummelse, uppkom så sent, att de flesta åkrar redan wero besädda. Wisserligen lära några aflägsset boende nybyggare begagnat detta som utsäde; men, efter hwad det berättas, med dåligt resultat.

Hwad nybyggeswäsendet widkommer är des nyttan inom denna socken oundersägligen stor; men hwad detsamma inom den del af Gelliwaare lappmark som undertecknad haft tillfälle att besöka, widkommer, är förhållandet i det närmaste motsatt. Det finnes inom sistnämnde socken personer, hwilka insynt 2, 3 a 4 nybyggen utan att å desamma hafwa verkställt den ringaste odling eller byggnad, utan insynt desja endast för att hindra andra mera verkamma individer att tillgodogöra sig de oerhörda ängslägenheter som finnas på många ställen inom socknen.

I flera byar af nämnda lappmark är åkerjorden den bästa och minst fullständiga man kan önska sig; men ändå inträffar derstädes nästan årlig miswärt, hwartill enligt min tanke orsaken ligger deruti, att ingen kommit på den idén att dila sin åker. Deremot äro på de sednare åren många större myrutsifningar derstädes verkställda.

Från Gelliware sockens Gille

(Af Kronolänsmannen hr Th. Silwerbrand.)

Hwad i första rummet årswårten beträffar, har Kornet, ortens enda utsäde, nemligen der utsädet varit dugligt, gifwit medelmåttig affastning, och är beskaffenheten god och

mäktig. Dock hafwa de fleste hemmansäboer de der varit i saknad af medel till upptöp af fullt fröbart utsäde fått underhålligt och otillräckligt åring.

Potatisaffastningen har utfallit ganska bra så att detsamma öfwerhufwud lemnat 7:e a 8:e kornets åring.

Höaffastningen har å myrängar lemnat ringa, men deremot har elst och bäck samt öfversilnings-ångar lemnat någorlunda god affastning.

Siffet har i allmänhet varit så föga gifwande att nödig husbehöfsfisk under sjelfwa sommartiden saknas för de flesta, som i synnerhet sig med denna näringsgren, och af willbråd finnes intet i våra widsträcktastegor.

Hwad nybyggesanläggningen widkommer, så måste erkännas att detsamma besördrar landets uppodling, dock måste åfwen medgifwas, att detsamma ej bör sträcka sig, till andre delar af socknen än till Lina, Engeså och Skrofseldalarna, som utgöra den fruktbaraste delen deraf; — hela den öfrige delen är och förblifwer endast ett renbetesland — och föga duglig till odling.

Från Årjeplogs sockens Gille

(Af Årjöherden hr P. Th. Winberg.)

Med anledning af Förvaltnings-Utskottets cirkulär den 5 December 1868, får jag, å Årjeplogs Hushålls-Gilles wägnar, härmed inberätta:

Att genom vinterförets hastiga afstaga och åkerjordens tinade beskaffenhet man i Årjeplog under 1868 års vår redan den 20 Maj och således här på orten alldeles owanligt tidigt började så besä åkrarne med det, genom Central-Komiténs försorg, från Norrige erhållna sådeskornet tie norrska tunner, som blifwit Årjeplogs lappmark tilldelte, och hwilket kornquantum Årjeplogs kommun sjelf från Sunkardahns by i Norge hit hemtade; samt något norst sådeskorn, hwilket erhöles genom byte med Sockmöcks kommun, som i stället för Snipektern Mannberg i Öfwer-Luleå fick hemta Årjeplogs andel af det sådeskorn, som Konungens Befallningshafwande inom länet uppföpt; hwilket allt war af Länstyrelsen och Central-Komitén en för folket wälsignelserik anordning, emedan i motsatt fall nära nog alla Årjeplogs kommuns åkrar blifwit obesädda, genom den då inom socken warande totala bristen på dugligt utsäde. Efter kornsådden war genast i första hand en mild wäderlek till Pingstdagen

den 31 Maj, då det blef kyligare väder, som lifwål snart war öfvergående, så att man det oaktadt uti wefan efter Pingst äfwen fick sätta potatisen i jorden. Den 11 Juni började det dock åter att blåsa sjellwindar och wara westanväder med kyliga nätter, som under denna tid ingåfwat åt mången bekymmer och farhågor för hwad hända kunde, intill den 20 Juni, då en qwäfwande warm väderlek inträdde med ihållande torra, och till med i Juli månad åtföljd af skogseldar, ända till den 25 Juli, då i Arjeplog något litet länge efterlångtadt regn föll första gången efter midsemnar och uppblötte den på så många ställen af torran remnade jorden. Följande dagen den 26 Juli regnade det och något, samt den 31 Juli kommo äfwen några regndroppar. Men med Augusti månads ingång inträdde åter en oafbrutet fortgående torra, så att redan den 5 Augusti en och annan, som hade högländta sandåkrar, nödgades för torrans skull skörda desamma ehuru brådmognade, på det att icke både korn och haln skulle alldeles bortwisna. Samtidigt började man äfwen slå hårdwallshöet, som också började blefna bort. Den korngröda, som växer å tungjord, deraf största åkerwidden inom socken består, hugnades dock än ytterligare med regn den 11 och 13 Augusti, hwaraf korngrödan i sin wärtlighet mycket upplifwades, så att af kommunens flesta åkrar, hwilka skördades från och med den 17 till och med den 28 Augusti, afkastningen war, ehuru till quantitet ringa, dock till qualité utmärkt god och ofruken, så att man i det hela taget, hwad ålern och mensklig föda deraf beträffar, med tacksamhet för Gud, all wälsignelses gifware, bör erkänna året 1868 för att wara ett werkligen godt år.

Potatisafkastningen blef dock något sämre, dels därför att kålen redan tidigt på sommaren af torra blef lifasom wanmägtig och började slafna utesfär jängarne eller bänkarnas, särdeles hos dem som ej wärdade sig om att wattna potatislandena, dels också därför att man wand wid warmen alltför länge fördröjde potatisupptagningen, så att potatiskålen redan natten mot den 4 September frös till någon del och än ytterligare af frost skadades nätterna mot den 11, 14 och 17 September, då man ändtligen i brådfande fart måste avsluta all potatisupptagning. Så att potatisen, som sålunda i sin utbildning hindrades af torra, och mot slutet före upptagningen skadades af nattfroster, har lemnat en afkastning under medelmåttan.

Hwad åter ladugårdsfötjeln och husdjurens föda beträffar, så har årets höstförd varit ganska swag, särdeles af ste-

niga hårdwallar derå wallgräset för den ihållande torran bortblefnade och har ringa näring för kreaturen. Afrodnigar och myrängar war wäl höastkastningen något bättre, men dock icke som i wanliga år. Lifwål blef alltsammans under tjenligt bergningswäder häfsadt och i lador infördt.

Årets halmkastning är af tungjord medelmättig, men af sandåkrar genom torran blefwen jästlös.

Jordens brukningsätt är inom Arjeplogs Gilles område enahanda som förr.

En odlas icke, utan användes i det ställe bomullsgarn.

Allt nybyggeswäsendet inom Arjeplogs lappmark haft sin nytta med sig bewisat tydligen deraf, att driftige, arbetssamme, flitige och tilltagne nybyggare alltid berga sig vida bättre än de som lefwa inhyses. Wisserligen finnes härstädes några nybyggen, som blifwit lemnade i ödesmål, men detta beklagliga förhållande är mera att anse såsom förorsakadt af de äboernes egen lättja, matlighet och otilltagjenhet, hwilket kan nog samt förmärkas af sådana wanliga föregifwande om orsaken till deras afflyttning från stället, hwilket föregifwande från deras läppar alltid lyder så: Det är så aflägsset från folket. Hwilket ju klart tillkännagifwer, att de icke en gång wilja wärda sig om, att hålla öppen wäg till sin närmaste granne, utan anse det beqwämare, att i den tätare byggen, wanligtvis fring kyrkan, så tigga sig fram.

Beträffande binäringar är fisket här för närwarande den enda binäring, som lönar sig, och i afseende hwarå under året, sommarfisket varit flent, men deremot vinterfisket har varit något bättre.

Hwad slutligen sågtimmerhuggningen angår, så råder här äfwen i år en fortsarande öwerkamhet, emedan dels för den långa flottningsleden till hafwet och dels i synnerhet för fjelltimmerstogens fortwäxthet ingen inlednesbo, af fruktan för förlust, wägar i stubbörasafgift bjuda mera än 12 öre pr träd å kronans skogar, hwilket anbud å de twenne sågtimmerauktionerne under fisktidne sommare ej blifwit af wederbörande antaget, hwarföre äfwen i denna winter olyckligtvis och lifsom till en stängsel från all biförtjenst ingen annan skogsafwerkning får försiggå än blott hos några få, som begärt utstämpling å sine hemstogar.

De viktigaste jordförbättringarne,

i hvilken ordning de böra följa på hvarandra, och huru de böra ändamålsenligt anordnas, så att de kunna billigt utföras.

(Af G. W. Zetterstedt.)

J och med det samma vi tala om billiga jordförbättringar, lemnas åsido alla de dyra och sterartade åtgärder, hvilka endast kunna och böra företagas af den med större förlagskapital försedde jordbrukaren. Erkänna vi sanningen af den gamla satsen att: "ängen är åfers moder", så är det helt naturligt, att vi i första hand skola taga ängsförbättringarne i betraktande, och hafva vi så mycket större skäl der till, som ängen är den mest värdvärddade delen, kostar minst att förbättra och de upphjelpande lägger bästa grunden för ett framåtgående landbruk. De svåraste olägenheter, hvilka på naturliga ängar oftast förekomma och minsta deras bördighet, äro jumpighet, möglupenhet och tufvighet. Vi mena med jumpiga ängar sådana, från hvilka wattenet saknar aflopp, ehuru ej affall, men skilja dem från mader, karr och öfverflömmade ängar, hvilka dels tidtals stå under watten, dels ständigt äro wattenmjuka. När affall finnes, och wattenets afledande ej medför alltför stora kostnader, bör aflopp upptagas, dock icke djupare än 1 a 2 fot och bredden rättas efter wattenmängden, som skall aföras. Man bör, när meningen ej är att uppbryta ängen, ofta sig för att genom djup dikning allt för hastigt utterka ytan, emedan en stor del af grässlagen då genast dö ut och ersättas först efter någon tid d. w. i några år af andra. Äro de jumpiga delarne af mindre omfång, understöddes dikningens verkan genom påförande af jord, helst mergel, om passande slag finnes i grannskapet.

Sanka ängar, hvilka icke kunna afslås, förbättras genom inplantering af Bakhwingel, Sättegrod och Rörwax, hvilka alla lättast inympas genom nedläggande om hösten af iönderdelade rotstockar uti med spade gjorda öppningar, hvilka sedan tilltrampas. Möglupna ängar förbättras genom mossans bortskaffande medelst skarp harsning, som verkställes på våren just wid den tidpunkt, då sälen nyss gått ur och mossan med lätthet lösriwes. Skalkhaltiga fempester, mergel eller träaska är mycket nyttigt att påföra de bara släc-

Sammandrag af Meteorologiska iakttagelser vid Telegrafstationen i Meber-Solis under år 1868.

Månad.	Högsta temp.	Någsta temp.	Medel temp.	Stämningar.
Januari	+ 0.2. (b. 15)	- 40. (b. 24)	- 14.27.	Stilling snörya har ofta förekommit; solen varit synlig 11 dagar, högst 3 a rad; stund 20 dagar, högst 5 a rad.
Februari	+ 1. (b. 21)	- 28.4. (b. 10)	- 12.88.	Stående höftiga snöflömmar, hvarigenom ofantliga drifvor bildas. Solen synlig 14 dagar, högst 2 a rad; stund 15 dagar, högst 3 a rad.
Mars	+ 6. (b. 30)	- 24. (b. 4)	- 3.28.	Stilen himmel förre delen af månaden; ofast blås, som ej fallan öfvergått till storm. Solen synlig 12 dagar, högst 3 a rad; stund 19 dagar, högst 6 a rad.
April	+ 4.8. (b. 14)	- 11.4. (b. 7)	- 0.41.	Stila blåstigt och tidingt. Solen synlig 22 dagar; högst 9 a rad; stund 8 dagar, högst 4 a rad.
Mai	+ 15.4. (b. 30)	+ 0.2. (b. 22)	+ 7.18.	5 började huldön begagnas; b. 14 började effven frigöra sig från is; b. 26 var utloppet isfritt och b. 30 antöpte första ångbåten. Solen synlig 28 dagar, högst 22 a rad; stund 3 dagar, 2 a rad.
Juni	+ 22. (b. 28)	+ 4.2. (b. 7)	+ 13.07.	Månaden regnigt. Solen synlig 29 dagar, 24 a rad; stund 1 dag.
Juli	+ 28.8. (b. 2)	+ 8.7. (b. 6)	+ 16.03.	Förden råddad genom regn. Stila och tjod solröl. Solen synlig 30 dagar, högst 19 a rad; stund 1 dag.
Augusti	+ 27. (b. 1)	+ 8.8. (b. 29)	+ 15.08.	Under förre delen af månaden hög temperatur, elektricitetsfullt luft. Solen synlig 24 dagar, högst 14 a rad; stund 7 dagar, högst 3 a rad.
September	+ 18.4. (b. 8)	- 4. (b. 26)	+ 7.04.	Månaden utmärkt genom blid väderlet. Första frosten b. 26; första isbelades b. 24. Solen synlig 28 dagar, högst 17 a rad; stund 2 dagar.
Oktober	+ 9.2. (b. 6)	- 8. (b. 31)	+ 1.06.	Första ångbåten b. 2. Genom stark storm b. 23 upptogs wattenståndet i effven till onormalt höjd. Solen synlig 15 dagar, högst 3 a rad; stund 15 dagar, högst 4 a rad.
November	+ 3.0. (b. 3 och 4)	- 16. (b. 17)	- 5.02.	Solen synlig 12 dagar, högst 3 a rad; stund 19 dagar, högst 8 a rad.
December	+ 0.4. (b. 18)	- 33. (b. 31)	- 13.2.	1868.
Under år 1867.	+ 30.6. (b. 22 Junij)	- 40. (b. 24 Jan.)	+ 1.07.	Solen synlig 237 dagar, högst 22 a rad (i Maj); stund 128 dagar, högst 8 a rad (i Oktober och December.)
		- 40. (b. 20 och 21 Dec.)	- 1.01.	Solen synlig 242 dagar, högst 19 a rad (i April och Maj); stund 123 dagar, högst 9 a rad (i Oktober).

karne, som sedermera insås med gräsströn, hufvudsakligen af Timotej, Alfife och Switflöfwer, hwarefter wältras ett par gånger med en eller annan dags mellanskof. Öfvergåddning med gödselwatten eller benmjöl är förträfflig, men så landbrukare anse sig hafwa råd dertill och ännu mindre att lägga stallgöddel på ången. Ångar, beswärade af tufwor, jemnas på följande sätt: när tufwerna äro starrartade, höga med en smal hals, astagas de med slåhacan eller tuffskaran och hepiamlas i högar, hwilka antingen komposteras med kall eller brännas. Slåckarne insås med gräsströ på sätt förut är nämnt. Egentliga jerdstufwor, breda i botten och innehållande god matjord, behandlas på annat sätt. De affskaras liksom starrstufworna, men med spade göres en grop der tufwan varit och äfwen tufwan urgröpes något och nedtrampas sedan i gropen jemns med marken. Den upptagna jorden sprides jemnt rundt omkring med spaden.

Ett wida mindre och lättare arbete, än att borttaga tufwor, är att förekomma deras bildande, hwilket sker genom att om hösten efter betningens slut omsorgsfullt sprida fallen spillning och mullwadshögar samt afjemna smärre upphöjningar. Betning bör icke tillåtas, förrän en eller annan vecka efter slåttarn och aldrig sent på höstarna eller när marken är genomdränkt af regn. Ångswattning och ångares underdikning böra till de i allmänhet kostsamma förbättringarne och förbigås här.

Äfwen åt beteshagar bör egnas nödig wård, så att de rödjas efter behof, utdikas på wattenjuka ställen och indelas i passande lotter, som hwar efter annan afbetas.

Efter att hafwa nämnt de hufvudsakliga åtgärderna, som erfordras för ången och betesmarken, öfvergå wi nu till återn och skola sätta wår uppmärksamhet wid des dikning, gödning och bearbetning. För återns ordentliga skötsel finnes ingen sak så mattpåliggande som en ändamålsenlig och wäl utförd dikning, och då erfarenheten länge sedan witsat, dels att de flesta af wårt lands jordmän tar swa en förbättrad asdikning, dels att så kallad under- eller grunddikning är den som bäst uppfyller ändamålet, skola wi tillse, huru en dylik dikning på ett billigt sätt förberedes och utföres. Planläggning för en fullständig asdikning är skäl att anförtro åt en agronom eller landtbruksingeniör, helst dertill fordras wana och erfarenhet, så widt onödigt arbete och tidspillan skall förekommas. Några grundregler, såsom warande af allmän wigt, skola nämnas.

De öppna asleppen måste naturligtwis först ordnas och

upptagas till behörig storlek. Den i lag omtalade storleken på asleppsdfiken är 9 fots bredd i dagen, 4 fots djup och 1 fots bottenbredd. Täckdfikena göras wänligen en half fot grundare än asleppet och blifwer deras djup således $3\frac{1}{2}$ fot. I de flesta fall användas de gamla åferdfikena till täckdfiken och renjas ett eller annat år före täckdfikningen på det sätt, att de endast fördjupas 3 a 4 tum i botten, men sidorna lemnas orörda. Har man beslutat sig för täckdfikning, då är fördelaktigt att efterhand fördjupa de gamla åferdfikena, men tillika hålla dem så smala som möjligt. En dylik endast till botten sig inskränkande renöning är mycket billig, emedan en något wan dikare med skarp spade utan swårighet hinne 100 famnar på dagen. Antaga wi ett gammalt åferdfikewara $1\frac{1}{2}$ fot djupt, så är det efter 3 renöningar, så werkställda som wi föreslagit, $2\frac{1}{2}$ fot djupt och användes för första fotens fördjupning en ändamålsenlig smal skärspade, blifwer kostnaden för denna gräfning icke synnerligt stor. Till fyllnadsmaterial begagnas tegelrör, småsten, gärdjel eller ris. Öfwerallt der passande och wälbrända tegelrör kunna erhållas till mätligt pris, är detta material att föredraga. Småsten faller sig dyr, så framt den ej förekommer på sjelfwa fältet eller i des omedelbara närhet. Af trä är aspgärdjel bäst och enris kan med fördel brukas, men finnes själlan nära tillhanda i tillräcklig mängd. Annat ris är söga waraktigt och bör endast i nödfall användas. När deremot större öppna diken förwandlas till täckta, då är skäl i att ofwanpå täckdfikematerialen fylla med ris, helst i knippor eller i. t. fassiner, för att minska jorderörning och planeringsarbete. Kan man ställa dikningen så, att wid de öppna graswägnas upptagande difebankarne samtidigt bortföras eller afplaneras, winnes derigenom både tid och arbete.

Swad återns gödning beträffar, är största och allmänaste felet, att alltför liten gödning bestås och dertill oftast med långa mellanskof. Härmed wore mindre att säga, derest ej den tillgång, som finnes, på det oförswarligaste wärdslöjades. Det är beklagligt att se, huru gödselwattnet, som skulle vara återns must och mærg, får ohejdadt borttrinnas utan nytta, och huru mångahanda gödningsämnen, hwaribland den wärdefulla latrinspillningen, antingen alldeles icke eller högst ofullkomligt tillwaratagas. — Man kan litna landtbrukaren wid en slöjare, som ej aktar nödigt tillgodegöra sig de kapitaler, som finnas i hans närhet. För att rätt och med största fördel använda befintliga gödseltillgångar, borde hwarje landtbrukare hafwa sitt lilla experimental-

fält med rutor, på t. ex. 100 quadratalnar i hvarje, och der göra fina försök för utrönande af de för hans jord mest winstgifwande gödselmängder och bästa bigödningsämnen. Experimentalfältet bör ligga i närheten af bostaden och utgöras af på egendomen wanligast förekommande jord, som, med undantag af gödningen, i öfrigt dikas och skötes som den andra ådern. Det ligger för öppen dag, att här ej är fråga om annat än enkla och praktiska rön, som något hwar kan utföra.

Åfers bearbetning bör verkställas i rättan tid och med omsorg. På en styf jord måste rätta ögonblicket påpassas med långt större noggrannhet än på lätt jord. En hufvudregel är att sorgfälligt undwika för mycken körning tidigt på wararne och deraf härledd häftig uttorkning, som inwerkmenligt på den blifwande skörden. All fördjupning af matjorden måste göras småningsom och wid de tillsjällen, då gödsling eger rum. I allmänhet är ganska skadligt att bearbeta jorden i för wätt tillstånd och wid all körning af jorden bör icke lemnas ur sigte ändamålet, som är att befria ådern från ogräs, befordra förwittring och de femissa förändringar, som för wertnärningen äro nödvändiga och slutligen bereda markens yta så, att hon befinnes lämplig för det såde, som odlaren nedlägger i jordens sköte.

Sedan wi nu tagit i betraktande de wigtigaste förbättringarne å den redan fruktbara eller odlade jorden, skola wi i korthet omnämna, huru wigtigt det är för landbrukaren att, så widt det är förenligt med hans tillgångar och förmåga, bringa all sin egande jord, dereft ej natur- eller andra hinder göra det omöjligt, uti bärande skick. Det kan icke vara meningen att lemna en beskifning öfwer utförande af en nyodling, utan wi wilja i stället påpeka åtskilliga omständigheter derwid, hwilka tywäre jällan tillbörligen skärskådas och hwarigenom mången gång förluster och misräkningar uppkomma. Innan man företager en nyodling, är nödigt att känna icke blott markens duglighet till odling, utan wattenaflopp, areal och kostnad. Men det är icke nog härmed, ty är nyodlingen af något större omfång, måste arbetsstyrka och dragare ökas, så framt ej det öfriga jordbruket skall blifwa lidande. Omtänksam beräkning och förmåga att riktigt uppskatta, hur i jordbruket det ena arbetet ingriper uti och är beroende af ett annat, erfordras isynnerhet, när man will utwidga sin werksamhet, och det är alltid angeläget att se sig wäl före och icke i förhoppning på owisja skördar gå längre, än man har rygg till. Jordbrukaren

måste isynnerhet noga betänka, att hans handtering är underkastad många widrigheter, att en god tid efterträdes af en ond, på hwilken man bör wara beredd för att hålla ut, tills ett gynnsammare stede åter inträder.

Wi hafwa utgått ifrån en förbättrad skötsel af äng och betesmark såsom grundwal för åkerbrukets vidare utveckling, wi hafwa framställt de wigtigaste förbättringarne wid åfers skötsel och antyd, att jordbrukaren bör, så långt resurser och naturförhållanden medgifwa, göra all sin jord bärande. Efter en bekymmersam tid, som räckt omkring 10 år, skola wi hoppas, att för landbrukaren randas gryningen till en bättre dag. Måtte wi, om denna önskan går i fullbordan, förstå använda den goda dagen så, att wi förtröstansfullt kunna möta den onda! Märket till jordbrukets ädla yrke skall då ledas och stödjas af den kärlek, som fläder liljorna på marken och föder foglarna under himmelen.

Norrbottens Läns Kongl. Hushållnings- Sällsaps

Matrikel i Februari 1869.

Ordförande.

S. P. Bergman, Landsköfving, Öfverste i arméen, K. N. D.
N. S. D., N. B. D.

Vice Ordförande.

B. v. Rehaujen, Öfverste-Löjtnant, N. S. D.

Sekreterare och Skattmästare.

August Cajanus, Telegrafkommisarie.

Förvaltnings-utskottet:

Ordföranden.

Vice Ordföranden.

Nyström, J. G., Förste Landtmätare, Niviterings-styresman.

Widmark, H., Löjtnant, N. B. D.

Grape, J. S., Kapten, N. S. D.

Bergström, H. F., Hemmansägare.

Suppleanter:

Förberg, B., Handlande.

Fogelmark, S. A., Direktör.

Hushållningsgillen.

Öule Stad.

Ordförande.

Finell, J. M., Handlande.

Ledamöter.

Annéus, N. L., Postinspektör.

Backman, G. J., Rektor.

Bergman, S. P., Landshövding, Öfverste i arméen,
R. N. D., R. S. D., R. B. D.

Bergström, N. G., Handlande.

Bendert, H. A., v. Consul och Handlande.

Brandt, J. G., Guldsmid.

Bucht, K. G., Landskanslist.

Burman, D., Stadskommunifier.

Cajanus, A., Telegrafkommunifier.

Dickman, G., Urmakare.

Ekström, B. A., Landskamrerare, R. N. D.

Elowson, G., Lektor.

Ennes, G. A., Sägmaskare.

Forsberg, B., Handlande.

Genberg, J. A., Landssekreterare.

Gewenius, P., Handlande.

Hackzell, J. B., Ingeniör.

Grape, K. J., Kapten, R. S. D.

Hammarén, A., Rådman och Handlande.

Holm, P., Sadelmakare.

Holm, B., Kollega.

Holmgren, Postiljon.

Huß, J. A., Rådman.

Johannesson, Vetsällderman.

Lange, A., Handlande.

Lundblad, A. R., Disponent.

Nyström, J. G., Förste Landtmätare och Afvittrings-
styresman.

Nyberg, G. A., Stads-Kassör.

Schough, K., Kapten, R. B. D.

Sundström, N., Handlande.
 Sundström, S. S., Handlande.
 Sundberg, D. D., Handlande.
 Trysén, A., Bergmästare.
 Waldenström, Frith., Landtränsmästare.
 Waldenström, E. M., Doktor, R. W. D.
 Widmark, S., Löjtnant, R. W. D.
 Widmark, P. S., v. Kollega.

Pite Stad.

Ordförande.

Rydstedt, G., Öfverjägare.

Ledamöter.

Dahl, G., Auditor, R. W. D.
 Ekman, G., Apothekare.
 Elfgrén, G., v. Consul och Handlande.
 Haggström, G., Tullupphysningsman.
 Lindfors, J., Kapten.
 Lundström, A., v. Rektor.
 Nordström, J. G., Handlande.
 Nyman, E. E., Rådman.
 Ringius, E. A., Telegrafkommisarie.
 Ulander, A. P., Handlande.
 Ulander, E., Kollega.
 Wallmark, E., Byggnätare.

Haparanda Stad och Neder-Torneo Socken.

Ordförande.

Burman, G. D., Telegrafassistent.

Ledamöter.

Haparanda. Åsplund, G., Grofhandlare, R. W. D.
 Bellman, G. W., Telegrafdirektör, Löjtnant,
 R. R. St. D. 3:de Kl.
 Burman, G. E., Kyrkoherde.
 Bostrom, J. D., Handlande.
 Forsberg, N. P., Handlande.
 Gellerstedt, G. W., Rektor.
 Genberg, D., Provicialläkare.
 Grape, J., Kollega.

Haparanda. Grape, Th., Telegrafassistent.
 Lindström, J. S., Postkommisarie.
 Hertzman, W., Handlande.
 Holmström, J. S., Garfware.
 Krook, A., Tullförwaltare.
 Lindb, J. W., v. Consul.
 Lundström, G., Öfverupphysningsman.
 Lundgren, J., Telegrafkommisarie.
 Pipon, J., Kollega.
 Pipon, E., Ingeniör.
 Mattila. Stenberg, E. E., Håradshöfding, R. W. D.
 Haparanda. Strömberg, J., Färgerifabrikör.
 Törnsten, A., Major, R. S. D.
 Wallin, A. S., Kronofogde och vice Håradshöfding.
 Wennerström, N., v. Consul och Handlande.
 Westergren, G., Handlande.
 Zachrisson, Abr., Handlande.
 Zachrisson, A., Handlande.
 Haparanda. Öhrling, Handlande.

Pite Socken.

Ordförande.

Sjebyn. Rehausen, W. v., Öfverstelöjtnant.

Ledamöter.

Blåsmark.	Anderöson, J., Hemmansegare.
Sjebyn.	Anderöson, Brynolf, Postförare.
Lillpite.	Anderöson, A., Håradshövding.
Sjulsmark.	Berg, Joh., Hemmansegare.
Sjebyn.	Berglund, P. A., Råmndeman.
Framnäs.	Berglund, J., Hemmansegare.
Kopparnäs.	Berglund, And., "
Sjulsnäs.	Bergwall, Ol., "
Sjebyn.	Bostrom, G. P., "
Koknäs.	Bäckman, D., "
Lillpite.	Björkman, G., "
Pitholm.	Bäckström, A., f. Riksdagsman.
Sjebyn.	Clausen, A., Handlande.
Blåsmark.	Dahlbäck, J., Hemmansegare.
Långnäs.	Danielsson, A., "
Böhle.	Danielsson, D. G., Råmndeman.

Sjebyn	Danielsen, C. D., Hemmansegare.
Jefre.	Degerman, Brufspatron.
Rofnäs.	Degerman, R. P., Hemmansegare.
Elfsbyn.	Engelmark, B., Handlande.
Sjebyn.	Ericksen, R. A., Hemmansegare.
Trundafwan.	Ericksen, Nils,
Bergswiken.	Ericksen, C., Nämndeman.
Pithelm.	Ericksen, Erik, Hemmansegare.
Böhle.	Ericksen, S. G., "
Långträff.	Ersson, J., "
Sjebyn.	Hedqwist, C. A., Handlande.
Böhle.	Hedqwist, C. F., Hemmansegare.
Sjulsnäs.	Hellgren, E., Nämndeman.
Hortlar.	Hortlund, Joh., Nämndeman.
Böhle.	Holmgren, D. E:son, Hemmansegare.
Portsnäs.	Holmgren, J. N.,
Borgforb.	Häggström, R. E., Inspektör.
Pithelm.	Jonsson, Sam., Hemmansegare.
Böhle.	Jonsson, Er., "
Hortlar.	Jonsson, Joh., "
Pithelm.	Johansson, J., Nämndeman.
Långträff.	Johansson, Joh., Hemmansegare.
Sjulsnäs.	Larsson, C. F., "
Långnäs.	Larsson, J. G., "
Hortlar.	Lindqwist, Mönsterskrifware.
	Lindqwist, A., Hemmansegare.
	Lindqwist, J.,
Håfansön.	Lindqwist, D., Nämndeman.
Elfsbyn.	Lundberg, E., Handlande.
Håfansön.	Lundberg, J. E., Hemmansegare.
Lillpite.	Lundström, A.,
Rosforb.	Lundberg, E. E., Inspektör.
Roswik.	Lindqwist, J., Hemmansegare.
Sterforb.	Markström, C. A., Handlande.
Nybyn.	Marklund, G., Hemmansegare.
Sjulsmark.	Marklund, D.,
Portsnäs.	Mattson Eklund, J., Hemmansegare.
Rofnäs.	Mattsson, Er., "
Alter.	Nyström, Inspektör.
Sjebyn.	Nilsen, D., Kyrkward.
Himningsmark.	Nilsen, J., Hemmansegare.
Swensbyn.	Nilsen, C.,
Böhle.	Nordgren, R. P., "
Lillpite.	Olofson, D. (unga) "

Pithelm.	Olofson, A., Hemmansegare.
Sjulsmark.	Olofson, D., "
Sifforb.	Olofson, E., "
Sjebyn.	Pehrson, A., Postförare.
Sfra byn.	Pehrson, A., Hemmansegare.
Pålsmark.	Persson, Per, "
Arnemark.	Persson, Joh., "
Böhle.	Rheberg, Aug., Löjtnant.
Lillpite.	Risberg, J., Hemmansegare.
Trundafwan.	Rönqwist, J.,
Roswik.	Sandqwist, C., Gästgifsware.
Framnäs.	Sandman, J., Häradskrifware.
	Sandström, J. E., Ingeniör.
Sjebyn.	Stjernberg, P. E., Doktor, Proft och Kyrko- herde, E. B. D.
	Ström, R. B., Major, R. E. D.
Swensbyn.	Ställ, Matts, Hemmansegare.
Hortlar.	Sundström, D., "
	Sundström, Joh., "
Rofnäs.	Sundström, A., "
	Sjölund, J., "
Sifforb.	Swensson, D., "
Böhle.	Swensson, E., "
Portsnäs.	Utterström, J. P., "
Sjebyn.	Walter von, C. E., Kronolänsman.
Hortlar.	Wallmark, E. A., Regementskrifware, R. B. D.
Håfansön.	Wislund, J. B., Hemmansegare.
	Wistström, C., "
Jefre.	Oberg, Ol. A:son, "
Elfsbyn.	Oberg, J., Handlande.
Swensbyn.	Ohman, J., Sw:son, Hemmansegare.
Rofnäs.	Ohman, Jon., "
	Ohman, R. A., "
Sjebyn.	Ohman, P. A., Kyrkward.

Neder-Pule Socken.

Ordförande.

Fogelmark, E. A., Direktör.

Ledamöter.

Aswa.	Almqvist, Hemmansegare.
Gäddwik.	Andersson, R. P., "

Sundem.	Andersson, J., Råmndeman.
	Andersson, N. A., Hemmansegare.
Aswa.	Andersson, G. E., "
	Andersson, A., "
	Andersson, N. P., "
Björshbyn.	Bergström, H. E., "
Sunderbyn.	Bergström, H. E., "
Rutwik.	Bergström, C. A:son, "
G:la Staden.	Beström, E. D., Håradshöfding, R. M. D.
	Beström, W., Ingeniör.
Sunderbyn.	Brännström, P. A., Ingeniör
G:la Staden.	Curtelius, D., Kronofogde.
Aswa.	Ersson, J. E., Hemmansegare.
Björshbyn.	Ersson, C. F., Råmndeman.
Ersnäs.	Englund, E. P., Hemmansegare.
G:la Staden.	Engström, J., Brännmästare.
Westmark.	Ersson, N., Hemmansegare.
Aswa.	Engwist, "
Björshbyn.	Engwist, N., "
Aswa.	Fabricius, f. Råmndeman.
	Fabricius, N. P., Hemmansegare.
Pehrson.	Hedström, P., Fabrikör.
Gäddwik.	Hedström, N., Hemmansegare.
	Hedström, A., "
G:la Staden.	Hjertstedt, Gästgifsware.
Aswa.	Helmgren, D., Rättare.
Sunderbyn.	Holm, Fahnjunkare.
Gustafsfrid.	Hellström, C. G. E., Ingeniör.
Sunderbyn.	Hollström, E., Ingeniör.
	Holmström, C. W., Löjtnant.
Aswa.	Håksson, J. S., Hemmansegare.
	Jacobsen, J. D., Länsdjurlåfare.
Bensbyn.	Jacobsen, H., Hemmansegare.
Ahlwik.	Johansson, D., "
	Jönsson, D., "
Aswa.	Larsson, E. P., Råmndeman.
Börjeslandet.	Lindgren, O:son, J. F., Handlande.
Sunderbyn.	Lindström, A. J., f. Handlande.
Gäddwik.	Lindström, N., f. Råmndeman.
Antnäs.	Miltopec, Edw., Hemmansegare.
Ahlwik.	Milsson, O., "
Börjeslandet.	Milsson, N., "
G:la Staden.	Milsson, D., Handlande.
Sunderbyn.	Milsson, E., Hemmansegare.

Sunderbyn	Nordwall, J., Hemmansegare.
Ahlwik.	Nordström, N. P., "
Björshbyn.	Nordberg, J., Ingeniör.
Ernäs.	Nordström, E., Gästgifsware.
G:la Staden.	Nyström, Garware.
Selet.	Nyström, Inspektör.
Börjeslandet.	Näswall, Råmndeman.
Pehrson.	Olofsson, N., Hemmansegare.
Rutwik.	Pettersson, E. P., "
Sunderbyn.	Rutqvist, H. P., Handlande.
Rutwik.	Runth, E., Ingeniör.
G:la Staden.	Rutbäck, D., Notarie.
Sandön.	Sandberg, J. J., Hemmansegare.
Aswa.	Sandstedt, J. F., Direktör.
G:la Staden.	Segergren, A. W., Hemmansegare.
Grifsberg.	Selling, Th., Ingeniör.
G:la Staden.	Stedjen, A. A., v. Pastor.
Sandön.	Sundström, J. S., Hemmansegare.
G:la Staden.	Svenonius, D. W., Ekonomi-Direktör.
Pehrson.	Sundqvist, H. P., Hemmansegare.
Ahlwik.	Turdsjell, J. E., "
Elfsberg.	Waldenström, N., Ingeniör.
Gäddwik.	Wittström, C. E., Gästgifsware.
G:la Staden.	Wittström, Fridolf, Herr.
Pehrson.	Wom, H., f. Riksdagsman.
Dfullen.	Wqvist, E., Fabrikör.
Sunderbyn.	Wlund, D., Ingeniör.

Dfwer-Lule Socken.

Ordförande.

Boden.	Meijer, Apothekare.
--------	---------------------

Ledamöter.

Brobyn.	Backman, D. J., Råmndeman.
Bodträskfors.	Bergman, C. D., Löjtnant.
Säfwast.	Bergdahl, N., Håradshöfding.
Heden.	Blomqvist, J. J., Hemmansegare.
Boden.	Bolling, G., Dokter.
	Edfast, D. J., Garware.
	Ekman, J. J., Postförwaltare.
Swarthbyn.	Ersson, D., Tolfman.
Buddbyn.	Ersson, C., Råmndeman.

Swarthjörö-	
byn.	Grösjon, J., Hemmansegare.
Wittjerf.	Forsberg, J.
Boden.	Gellerstedt, G. P., Kyrkoherde.
Bredåker.	Hansson, K. E., Hemmansegare.
Harads.	Harlin, G. J., "
Heden.	Holmström, G. P., "
Swarthlä.	Hjertsberg, Inspektor.
Boden.	Hållgren, J., Landthandlande.
Krokkorff.	Johansson, J., Inspektor.
Buddbyn.	Johansson, N., Tolfman.
	Johansson, S., (unga) Hemmansegare.
Boden.	Johansson, D. G., "
Unbyn.	Johansson, A., "
Heden.	Jönsson, J., "
Boden.	Lindgren, G., "
Holmsfors.	Lindgren, J., Inspektor.
Åhlträff.	Lindgren, J., Hemmansegare.
	Lindgren, N., Skollärare.
Bredåker.	Matsson, N. P., Hemmansegare.
Hedensfors.	Müller, A., Inspektor.
Heden.	Milsson, J., Hemmansegare.
Wibbyn.	Milsson, N. P., "
Wittjerf.	Nordling, A., Tolfman.
Klusa.	Nordström, J., Hemmansegare.
Harads.	Nordqvist, "
Swarthjörö-	
byn.	Nordlund, J. G., "
Unbyn.	Nordström, P., "
Heden.	Nyberg, N. D., "
Buddbyn.	Nyberg, J., "
Wittjerf.	Nyberg, E., "
Swarthbyn.	Olofson, H. P., "
Unbyn.	Olofsson, N., "
Swarthjörö-	
byn.	Olofsson, N. P., "
Boden.	Pettersson, J. G., "
Swarthbyn.	Pettersson, J. P., Kyrkewård.
Wibbyn.	Pettersson, H. P., Hemmansegare.
Ljusån.	Pettersson, G. B., Inspektor.
Buddbyn.	Rutqvist, J. A., Hemmansegare.
Skogsån.	Schönfelt, K., Kommunifister.
	Schlutern, G. D., Sägwerksegare.

Swarthjörö-	
byn.	Strandberg, N. P., Hemmansegare.
Boden.	Sundbaum, A., Herr.
Skatamark.	Sundqvist, G. J., Hemmansegare.
Holmsfors.	Sundström, G. J., Handlande.
Brobyn.	Söderström, J., Hemmansegare.
	Ulfhjelm, G., Fabriksidfare.
Säfwast.	Wallin, L., Hemmansegare.
Ljusån.	Wittström, G. B., Landthandlande.
Aminnet.	Westberg, P. G., Direktör.
Swarthbyn.	Zellberg, G., Snickare.
Boden.	Öhrman, H. D., Krenolänsmän.
Swarthbyn.	Öhrling, H. P., Hemmansegare.
Swarthlä.	Österberg, E., Inspektor.
Bredåker.	Öström, N. P., Hemmansegare.
Boden.	Qwist, G., Ingeniör.

Nåne Socken.

Ordförande

Nånbyn.	Sjöstedt, A., Landtbrukare.
---------	-----------------------------

Ledamöter.

Melderstein.	Berg, Rättare.
Nånbyn.	Bergmark, E. D., Landsfiskal.
	Bergner, G. J., Andre Landtmätare.
	Dahlberg, J., Kyrkoherde.
	Edén, N., Kommunifister.
Presthelm.	Ekstedt, f. Krenofogde.
Nånbyn.	Forsberg, J., Hemmansegare.
Hwitån.	Groth, E. H., Råmndeman.
Niemisel.	Grelsson, E., Hemmansegare.
Nånbyn.	Gyllengahn, J., Handlande.
	Holmgren, G. J., Inspektor.
Hwitån.	Holmqvist, A., Hemmansegare.
	Hvitström, J., "
Nånbyn.	Häggström, A., Inspektor.
Böble.	Höglin, J., Hemmansegare.
Jemtön.	Jakobsson, G., "
Degersel.	Johansson, A., "
Presthelm.	Johansson, J., "
Lapbyn.	Lampa, P. G., Sägwerksegare.
Nånbyn.	Ljungberg, G. J., Inspektor.

Mjöfjorden.	Lindström, L. G., Hemmansegare.
Böhle.	Lundberg, L. G., "
Örby.	Löfgren, J., "
Presthölm.	Löfgren, A., "
Rånbyn.	Löfgren, P., Handlande.
Örby.	Moosberg, L. E., Hemmansegare.
	Moosberg, Em., "
Rånbyn.	Moosberg, Fr., Handlande.
Örby.	Paulin, L. G., Hemmansegare.
Presthölm.	Paulin, F., "
Örby.	Paulin, J. P., "
Switån.	Pålsjö, P., "
Strömlund.	Rånlund, C., Landstingsman.
Rånbyn.	Salander, J., Handlande.
Jemtön.	Sundin, N. H., Hemmansegare.
Böhle.	Strand, J., Råmdeman.
Sundnäs.	Sundwall, J., Hemmansegare.
Presthölm.	Sundqvist, G., "
Presthölm.	Themtén, J. P., Hemmansegare.
Jemtön.	Öström, N. H., "
Öhn.	Öström, Anders, "

Neder-Kalix Socken.

Ordförande.

Kyrkostaden.	Hummel, D., Brukspatron.
--------------	--------------------------

Vedamöter.

Kyrkostaden.	Andersson, A. G., Arrendator.
	Andersson, G., Tullförwaltare.
Näsbyn.	Bergmark, J., Handlande.
Kyrkostaden.	Bergsten, A. G., Håradshöfding.
	Bergbohm, C. E., Inspektör.
	Brattberg, Axel, Herr.
	Bäckman, B. D. A., Telegrafkommisarie.
	Bäckström, A., Handlande.
Björknäs.	Grape, J., Kapten, N. S. D.
Kyrkostaden.	Heinrichs, Landtbrukare.
Nöfs.	Horney, G., Postmästare.
Kyrkostaden.	Häggström, C. R., Skollärare.
Siknäs.	Lindgren, Joh., Hemmansegare.
Gammelgård.	Rutberg, J., Kapten.
Kyrkostaden.	Ström, D. H., Apothekare.

Kyrkostaden.	Ström, B., Notarie.
Ötterbyn.	Sjöström, C., Hemmansegare.
Nöfs.	Stenström, J. B., Apothekare.
Kyrkostaden.	Swanberg, P. A., Herr.
	Sällström, J., Handlande.
	Tyselius, Edw., Doktor.
Kyrkostaden.	Wallgren, A., Repslagare.
	Wislund, D., v. Kontraktsprest.
	Åberg, N. G., Sjerdingsman.

Öfwer-Kalix Socken.

Ordförande.

Gyljen.	Krook, B., Inspektör.
---------	-----------------------

Vedamöter.

Bränna.	Björtingsjö, G., Handlande.
	Brännwall, Hemmansegare.
Heden.	Brännwall, N. P., Hemmansegare.
Swedjan.	Engström, L., "
Swartbyn.	Ersson, D., "
	Granström, L., Råmdeman.
Rödupp.	Grundén, C. G., Sägwerksegare.
Bränna.	Hansson, N. P., Hemmansegare.
Wännäs.	Hendriksö, Jacob, "
Landserf.	Jönsson, C., "
Marjerf.	Jönsson, Henr., "
Misajerf.	Larsson, L., "
Nybyn.	Larsson, Lars, "
Kolmjerf.	Lindbäck, Fredr., "
Bränna.	Lundin, J. F., Handlande.
Hultet.	Millsjö, L. G., Hemmansegare.
Jock.	Millsjö, N. P., "
Wännäs.	Millsjö, N. A., "
	Sandman, A., Kronolånsman.
Bränna.	Stenberg, C. W., Handlande.

Carl Gustafs Socken.

Ordförande.

Sodenstjerna, L., Öfverjägare.

Vedamöter.

Kudola.	Anundi, J., Hemmansegare.
Lappträsk.	Bergman, Nisto J., Hemmansegare.
Karungi.	Bucht, J. P., "

Andela.	Franki, H., Grape, J., Kyrkoherde.	"
Karhuvaara.	Hendriksson, H., Hemmansegare.	
Karungi.	Kynylä,	"
Korpikylä.	Strand, J. H., Tuohela, J.,	"
Karesjoki.	Bälkfesti, Pehr Nilsson, Hemmansegare.	
Korpikylä.	Nija, P.,	"

Öfwer-Torne Socken.

Ordförande.

Montell, A., Skollärare och Postexpeditör.

Pedamöter.

Matarengi.	Asp, C., Handlande.
	Bergdahl, C. M., Landsfiskal.
Matarengi.	Bucht, J. W., Proft.
	Hackzell, H. W., Kronofogde.
	Nyman, P. A., Handlande.
	Sandqvist, N. P., Kyrkewärd.
	Torneus, J., Håradshemmansegare.

Pajala Socken.

Ordförande.

Kengis.	Sohlberg, C. J., Brukspatron.
---------	-------------------------------

Pedamöter.

Kierikwaara.	Matalo, D. J:son, Hemmansegare.
Johopietti.	Aro, G. J:son, Gästgärdare.
Kengis.	Bergström, J., Hemmansegare.
Muonikwaara.	Korström, B., Handlande.
Pajala.	Lassu, J. Hansson, Hemmansegare.
	Lidström, J., Kronolänsmän.
	Pajala, H. H:son, Hemmansegare.
	Pajala, H.,
	Pellisa, H., Gästgärdare.
	Stenberg, L., Pastor.
	Wickman, J. C., Öfwerjägare.

Arjeplogs Socken.

Ordförande.

Winnberg, Th., Kyrkoherde.

Pedamöter.

Murholm.	Burman, D., Kronolänsmän.
----------	---------------------------

Långnäs.	Carlberg, H. N., Kyrkewärd.
Tborborg.	Kjellström, A. T., Handlande.
Bukt.	Helmström, H., Kronolänsmän.
Rackfjund.	Sundström, J., Nämndeman.
Båtsjaur.	Wallström, J., Kronohemmansegare.

Arvidsjaur Socken.

Ordförande.

Skarin, J., Kronolänsmän.

Pedamöter.

Lappträsk.	Arwin, L., Kronohemmansegare.
Glemmerträsk.	Engelmark, J. G.
Lappträsk.	Kjellström, C. N., Pastor.
Befsele.	Granberg, J. A., Hemmansegare.
Malå.	Helmjund, L., Handlande.
Båtsjaur.	Lingström, C. G., Kronohemmansegare.
Brännträsk.	Lundmark, P. G.,
Malå.	Mörtzell, J., Skollärare.
Fårträsk.	Renström, P. A:son, Kronohemmansegare.
Lainejaur.	Sjöström, A. G., Hemmansegare.
Befsele.	Öström, A. T., Handlande.

Enontekiö Socken.

Ordförande.

Gurtelius, J. D., Kyrkoherde.

Pedamöter.

Karesuando.	Hackzell, C. J., Kronolänsmän.
Maunu.	Grape, J., Kleckare och Hemmansegare.
Sawisomutka.	Kaatamaa, J., Kateket.

Juckasjärvi Lappmark.

Sappero.	Västadius, N., Kronolänsmän.
	Stenberg, Pastor.

Jockmocks Socken.

Ordförande.

Allenius, J. G., f. d. Kronolänsmän.

Pedamöter.

Norrwik.	Berlin, M. T., Kateket.
Pajerim.	Boqvist, L. A., Krållhemmansegare.
	Griksjö, Gr. Ol., Nybyggare.

Pajerim.	Förhman, L. J., Landthandlande.
	Lothigius, S., Öfverjägare.
	Mannberg, D. J., Diktningssörman.
Öwidjock.	Mannberg, J. D., Klockare.
Öjemotis.	Nordlund, N. J., Nybyggare.
Buellerim.	Sandqvist, J.,
	Westerlund, G. A., Kronolänsman.
Wattisudden.	Westerlund, J. G., Nybyggare.

Gellivara Socken.

Ordförande.

Silfwerbrand, Th., Kronolänsman.

Bedomöter.

	Appelqvist, Skollärare.
	Engelmark, Skogsupphyningsman.
	Landström, G., Nybyggare.
Ullatås.	Pehrsson, P., Nämndeman.
	Stenberg, Pastor.
	Söderberg, Klockare.
Öakås.	Åström, J. J., Tingstolf.

Styrelsen öfver Åfwa Landtbruksskola.

Ordförande:	Landsböfdingen m. m. S. P. Bergman.
Sekreterare och Skattmästare:	Tel.-Kommiss. A. Cajanus.
Bedomöter:	Förvaltnings-utskottet.
	Bruckspatronen D. Hummel.
	Großhandlanden m. m. G. Åsplund.
	Guldsmeden J. G. Brandt.
	Landtrantmästaren J. Waldenström.
	Löjtnant G. J. Espelund.
Inspektörer:	Förste Landtmätaren J. G. Nyström.
	Handlanden D. D. Sundberg.
	Länsdjurläkaren J. D. Jacobsson.
Suppleanter:	Ingeniören P. A. Brännström.
	Handlanden N. G. Bergström.
	v. Pastor A. A. Stedjén.
Skolans Föreståndare:	Herr S. A. Fogelmark.

